סֵפֶר

עִבְדוּ אֶת ה׳ בְּשִׂמְחָה

מַחֲשָׁבָה יְהוּדִית חִיּוּבִית

שִׂיחוֹת • מַאֲמָרִים • סִפּוּרִים • רַעְיוֹנוֹת

מֵאוֹצְרוֹת שִׂיחוֹתָיו
שֶׁל
הָרַב יְהוֹשֻׁעַ-שַׂי רְאוּבֵן שְׁלִיטָ״א

מהדורה ראשונה: אלול תשע״ו
מהדורה שניה: תמוז תשפ״ב

הַזְמָנוֹת, הֶעָרוֹת וְהֶאָרוֹת:

טֶלֶפוֹן: **050-4142701**

דוא"ל: **JSR@hayashar.com**

הָאַתַר הָרִשְׁמִי: **hayashar.com**

מִצְוָה לְשַׁכְפֵּל לְהַעֲתִיק וּלְהָפִיץ לְזִכּוּי הָרַבִּים
וּלְהַגְדִּיל תּוֹרָה וּלְהַאְדִּירָהּ
וְהָאוֹמֵר דָּבָר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ מֵבִיא גְּאֻלָּה לָעוֹלָם

דֶּרֶךְ הַיָּשָׁ"ר

hayashar.com

הָרַב יְהוֹשֻׁעַ שַׁי רָאוּבֵן שְׁלִיטָ"א

בורא עולם

אוהב את כולם

נִתֵּן לִמְצוֹא בַּאֲתַר הָרִשְׁמִי שֶׁל הָרַב:

- ❖ סִפְרֵי הָרַב בְּמַהֲדוּרָה דִּיגִיטָלִית לְהוֹרָדָה חִנָּם.
- ❖ מַאֲמָרִים בְּמַחְשָׁבָה יְהוּדִית חִיּוּבִית.
- ❖ שִׁעוּרִים מְצֻלָּמִים:
  - פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ.
  - לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן.
  - תַּנְיָא.
  - נְקוּדָה לְמַחְשָׁבָה - מוּסָר.
  - שִׁעוּר מֻרְכָּז בַּחֲסִידוּת.
- ❖ לוּחַ בְּרָכוֹת מַלֵּא / זְמַנֵּי הַשָּׁבוּעַ.
- ❖ יְצִירַת קֶשֶׁר לִשְׁאֵלוֹת וּתְשׁוּבוֹת עִם הָרַב.

לעילוי נשמת
כל מתי עמו ישראל
שאין מי שיקרא עליהם
קדיש וילמד לעילוי
נשמתם.

יהי רצון שהלימוד
בספר זה יהיה לעילוי
נשמתם בתוך כל מתי
עמו ישראל, ולהצלחת
כל עמו ישראל.

תוכן עניינים

הקדמה ..... א

ואהבת לרעך כמוך 1

מֵהֵיכָן מַתְחִילִים? 1

שְׁנֵי לוּחוֹת וְלֵב אֶחָד 5

עַל חִבָּה, אַהֲבָה וּמָה שֶׁבֵּינֵיהֶן 7

מֶלֶךְ עָלוּב 10

קוּם וְקָרֵא בְּתַחֲנוּנִים 12

נְקוּדָה טוֹבָה 14

כְּשֶׁגְּדוֹל הַדִּבּוּר אָמַר 17

כָּזֶה רְאֵה וְקַדֵּשׁ 19

לחזור לכביש הראשי 22

כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה 22

לֹא יָכוֹל לַעֲמֹד בָּזֶה 25

מָה ה' רוֹצֶה? 27

קְפִיצָה לַשּׁוּלַיִם 31

מִקְצָר רוּחַ וּמֵעֲבֹדָה קָשָׁה 33

עַכְשָׁו נֶחְלַשְׁתָּ?! 36
קַח פֶּסֶק זְמַן 38
האותיות הקטנות 42
בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב 42
טוֹב אוֹ רַע? 45
מְאֹד מְאֹד 49
מָה עוֹשִׂים עִם יֵצֶר הָרַע? 52
אָז מָה זוֹ שִׂמְחָה? 55
וְאַתָּה תִּמְשֹׁל בּוֹ 57
ההתקרבות שבהתרחקות 59
לְהַתְחִיל מֵהַתְחָלָה 59
וּפִתְאוֹם מוֹפִיעַ קִיר 61
מִבְחָן רָצוֹן 63
תַּסְבִּיר לִי אֵיךְ 66
עַל גַּאֲוָה וְסַרְחוֹן 68
שְׁמִינִית שֶׁבַּשְּׁמִינִית 70
עֶלְיוֹנִים לְמָטָּה 74
הָפוּךְ עַל הָפוּךְ 78
ורחמיו על כל מעשיו 80
גֶּשֶׁם גֶּשֶׁם מִשָּׁמַיִם 80
מַדּוּעַ עוֹשִׂים סֻכּוֹת? 82
צְלָא דְּמְהֵימְנוּתָא 83
שְׁעַת רַחֲמִים 86
וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּיךָ 89

חַבָּה רֵנַע 91
קְחוּ לִי מְנַגֵּן 93
מקור הנשמה 97
אַחֲרֵי הַחַגִּים 97
דַּע אֶת הָאוֹיֵב 103
חֲצִי בַּפָּרָה 107
מָה אֲנִי אֶעֱשֶׂה? 110
מָה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֶּאֱמֶת רוֹצֶה 112
זיהום אוויר רוחני 115
מְחַכֶּה בְּסַבְלָנוּת 115
לִפְנֵי שֶׁמַּתְחִילִים 117
הִתְפַּתְּחוּת לְאָחוֹר 120
דָּגִים בָּרֶשֶׁת 123
הַיּוֹצֵא מִן הַטָּמֵא טָמֵא 125
זְהוּם הָרַבִּים 127
מָה עוֹשִׂים? 129
אָסוּר לְוַתֵּר 132
שקעה שמשו 136
צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח 136
עֵת לַעֲשׂוֹת לַה' הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ 139
נִצְחוּ אֲרַאֲלִים אֶת הַמְּצוּקִים 143
כֹּחַ דְּהֶתֵּרָא 145
עַל נָסִים, מוֹפְתִים, וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים 149
וארא הכצעקתה 154

בְּרוּכִים הַבָּאִים לִסְדוֹם 154

עַל הַדֶּבֶשׁ וְעַל הָעֵץ 157

בָּא בִּמְקוֹמִי 158

סְדוֹם זֶה כָּאן? 162

לְשֵׁם מִצְוָה 165

לזרוק את השכל 168

תּוֹרָה הִיא וְלִלְמֹד אֲנִי צָרִיךְ 168

מֵהַתְחָלָה 170

לֹא עוֹבֵר בִּירוּשָׁה 173

דּוֹר "דֵּעָה" 177

זְרֹק אֶת הַשֵּׂכֶל 180

דַּבֵּר עִם ה׳ 182

הצדיק והקליפה 183

מַאֲבַק כָּפוּל 183

מָה לֹא מוּבָן? 186

הֶסְכֵּם הַחֲלוּקָה הָרִאשׁוֹן 189

מַגָּף אִיטַלְקִי 191

דָּשׁ בְּעֵקְבוֹ 194

עֲשֵׂה לְךָ רַב 196

הָיוּ מִשְׁתַּנְּעִים וּמִתְלַהֲטִים אַחֲרֶיהָ 199

סודם של אבותינו 201

בִּלְתִּי שָׁבִיר 201

אֲחָיוֹת לְצָרָה 205

תָּמִיד בְּשִׂמְחָה 208

הַסּוֹד הַנֶּעֱלָם 209
אֲפִילוּ לֹא בְּהֵמוֹת 212
חֲצִי חֲצִי 213
הָכֵן רִכְבְּךָ 216
נְתִינָה לְשֵׁם נְתִינָה 219
תכנית השלבים של יצר הרע 222
מַדּוּעַ זֶה קָרָה? 222
מִי אֲנִי? 224
עַל מַלְאָכִים וַחֲמוּרִים 227
שִׁיטַת עֲבוֹדָה 229
וַתִּזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ 231
בּוֹא אַחֲרַי 232
הַכְּזוֹנָה יַעֲשֶׂה אֶת אֲחוֹתֵנוּ? 236
דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים 238
הקרב האחרון 242
תֵּיקוֹ? 242
צַעַר גִּדּוּל בָּנוֹת 244
וַיָּבֵא דִּבָּתָם רָעָה 246
ממני יצא הדבר 249
וּבֵינְתַיִם 251
וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר 252
מִי הָיָה הָרִאשׁוֹן? 255
ה' יַעֲזֹר 257
למען יאריכון ימיך 260

וְנַפְשׁוֹ קְשׁוּרָה בְּנַפְשׁוֹ 260
לֹא נִשְׁבַּח 263
לִלְמֹד מֵהַגְּדוֹלִים 266
לֹא יָדָעְנוּ 267
עֹמֶק הַכָּרַת הַטּוֹב 271
עַיִן רוֹאָה וְאֹזֶן שׁוֹמַעַת 275
נשלג ילבינו 278
סְלִיחָה וְכַפָּרָה 278
שֶׁעָשָׂה נִסִּים לַאֲבוֹתֵינוּ 280
כָּךְ קִבַּלְנוּ מֵרַבּוֹתֵינוּ 281
אָז מָה כָּל כָּךְ חָמוּר? 284
לִתְפֹּס אֶת הַכִּדּוּר 287
בַּדֶּרֶךְ אֵלֶיךָ 291
חיסון נגד יסורים 293
לְזָרֵז אֶת הַקֵּץ 293
וַיְהִי מִקֵּץ״ץ שְׁנָתַיִם יָמִים 296
מְחַיֵּה הַמֵּתִים 300
לָתֵת פֶּתַח 305
אצבע אלקים היא 309
בִּפְירָה מְדֻמָּה 309
מָה תֹּאמְרוּ עַכְשָׁו? 312
בְּחִירָה חוֹפְשִׁית 316
נִשְׁאָרִים בַּחֹשֶׁךְ 320
לְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשִׂים 322

בניסן נגאלו 325
מָתַי נִבְרָא הָעוֹלָם? 325
מָתַי נִגְאָלִים? 329
הַפְּרָטִים הַקְּטַנִּים 331
עֲבָדִים נִהְיִינוּ 334
אַחַת, שְׁתַּיִם, שָׁלוֹשׁ 335
מַצָּב 'נִיסָן' 337
וְכָל חֲמוֹר תִּפְדֶּה בְּשֶׂה 339
אשירה לה' כי גאה גאה 341
לָשִׁיר? עַכְשָׁו? 341
בִּזְכוּת נָשִׁים צַדְקָנִיּוֹת 344
חָכָם מָה הוּא אוֹמֵר 345
תֵּן חִבּוּק 347
אֶפְשָׁר לְקַבֵּל עוֹד קְצָת עַל בְּבַקָּשָׁה? 348
תְּפַתַּח אֶת הַדֶּלֶת 350
תְּחִיַּת הַחַיִּים מִן הַתּוֹרָה 352
יישר כוחך 353
כָּךְ צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת 353
הַבָּא לְהִטָּהֵר 357
חֶשְׁבּוֹן טָהוֹר 359
גַּם לָנוּ יֵשׁ 362
טָהֳרַת הַבַּיִת 363
לְהַבְדִּיל מֵחַקֵּי הַגּוֹיִם 366
טוֹבֵל וְשֶׁרֶץ בְּיָדוֹ 368

אם כבד לך זה לא שלי 370
שָׂמֵחַ בָּעוֹלָם הַזֶּה? 370
טָעוּת בַּזְהוּי 374
וְשָׂכַנְתִּי בְּתוֹכָם 377
הַמְנִיעָה הָאֲמִתִּית 378
מֵה' יוֹצֵא רַק טוֹב 381
יַעֲקֹב אָבִינוּ לֹא מֵת 382
לָרוּץ לְאַבָּא 385
רגלא של הסטרא אחרא 388
הָרֶגֶל הַשְּׁלִישִׁית 388
שְׁנוּי מַאֲזַן 390
עִסְקָה טוֹבָה? 396
כָּזֶה אֲנִי רוֹצֶה 397
כסף אמיתי 400
וְעָזְבוּ לַאֲחֵרִים חֵילָם 402
של מי העגל הזה 405
מָה נֹאמַר וּמָה נִּצְטַדָּק? 405
לֹא מְתְסַדֵּר לִי 408
גָּדוֹל עָלַי 411
הָיָה אוֹ לֹא הָיָה? 413
הָאֱמֶת מִתְגַּלָּה 415
הַבָּא לְטַהֵר 417
דעו לפני מי אתם עומדים 426
אֵין בְּרָכָה 426

הַגֵּם הָאֲמִתִּי 429
מֵהָעֵינַיִם שֶׁלָּנוּ 431
בְּלִי תִּוּוּךְ 432
כַּמָּה זֶה שָׁוֶה? 434
דְּעוּ לִפְנֵי מִי אַתֶּם עוֹמְדִים 435
בְּרִיחָה לֹא מֵצְלַחַת 437
עַכְשָׁו תּוֹרֵנוּ 439
תקון הכללי 443

הקדמה

הוֹדוּ לַה׳ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.

אוֹדֶה לְךָ ה׳ יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר זִכְּתָנִי לִלְמֹד וּלְלַמֵּד מִתּוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה, לִמְסֹר שִׁעוּרִים וּלְזַכּוֹת הָרַבִּים. מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה׳ אֱלֹקַי שֶׁשַּׂמְתָּ חֶלְקִי מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ, מַשְׁכִּים לְדִבְרֵי תוֹרָה, עָמֵל וּמְקַבֵּל שָׂכָר, וְרָץ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. עַל שֶׁהִרְעַפְתָּ עָלַי מֵאַהֲבָתְךָ וּמִבִּרְכוֹתֶיךָ, וְלִוִּיתָ אוֹתִי בְּכָל צָעַד וְשַׁעַל בְּחַיַּי, וְזָכִיתִי לַחֲסוֹת בְּצִלְךָ וּבְהַשְׁגָּחָתְךָ הַפְּרָטִית, שָׁמֵחַ וּבָטוּחַ כְּתִינוֹק בְּחֵיק אִמּוֹ.

זְכַנִי ה׳ יִתְבָּרַךְ לְהוֹצִיא כָּעֵת מַהֲדוּרָה שְׁנִיָּה שֶׁל סֵפֶר זֶה, שֶׁהִנּוֹ הַשְּׁלִישִׁי בְּסִדְרַת הַסְּפָרִים ״מַחֲשָׁבָה יְהוּדִית חִיּוּבִית״,

שֶׁהֵם עִבּוּד לְשִׂיחוֹת שֶׁזָּכִיתִי לִמְסֹר בְּקְהִלַּת קוֹדֶשׁ "מָגֵן דָּוִד" בְּחוֹלוֹן תובב"א, בְּרָאשׁוּת הרה"ר לְחוֹלוֹן, הַגָּאוֹן הָרַב ר' אַבְרָהָם יוֹסֵף שְׁלִיטָ"א, בְּנוֹ שֶׁל מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ וַעֲטָרֶת רֹאשֵׁנוּ, פְּאֵר הַדּוֹר, הָרִאשׁוֹן לְצִיּוֹן, הַגָּאוֹן הָרַב עוֹבַדְיָה יוֹסֵף זַצַ"ל, אֲשֶׁר הִוָּה אוֹר גָּדוֹל בְּדוֹר שֶׁחַי בְּחֹשֶׁךְ, וְזִכַּנוּ לַחְזוֹר לְחֵיק אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם עִם פְּסָקָיו הַחֲשׁוּבִים שֶׁפָּתְחוּ פֶּתַח לְדוֹר שָׁלֵם לְהִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

רַבִּים נִמְשָׁכִים אַחֲרֵי מַהֲלַךְ הַחַיִּים מִבְּלִי הֲבָנָה כִּי יֵשׁ בְּיָדָם אֶת הַכֹּחַ לִשְׁלֹט וּלְנַוֵּט אֶת חַיֵּיהֶם, בְּמָקוֹם לְהִסָּחֵף אַחַר רוּחוֹת הַזְּמָן. הַכֹּחַ הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר וְהַמַּתָּנָה הַנִּפְלָאָה בְּיוֹתֵר שֶׁנָּתַן ה' יִתְבָּרַךְ לְעַם יִשְׂרָאֵל הִיא הַנְּשָׁמָה, שֶׁהִיא חֵלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל וְהִיא שׁוֹכֶנֶת אַחַר כָּבוֹד בְּמֹחַ הָאָדָם. עַל יְדֵי הַמַּחֲשָׁבָה הַיְהוּדִי יָכוֹל לְהִתְחַבֵּר אֶל הָאֵין סוֹף וּלְשַׁנּוֹת לֹא רַק אֶת חַיָּיו שֶׁלּוֹ, אֶלָּא אֶת עֲתִיד הָעוֹלָם כֻּלּוֹ.

אָנוּ גְּדֵלִים עַל הָאֱמוּנָה כִּי נִתְּנָה לָנוּ בְּחִירָה חָפְשִׁית, אֲבָל אָנוּ לֹא מְבִינִים מַה הִיא הַבְּחִירָה הַזּוֹ בֶּאֱמֶת. הֲרֵי אֲנַחְנוּ לֹא יְכוֹלִים לִבְחֹר לִחְיוֹת לָנֶצַח אוֹ לְצַמֵּחַ לַגֹּבַהּ עַשְׂרוֹת מֶטְרִים. בְּחִירָה אֲמִתִּית פְּרוּשָׁהּ לִבְחֹר מִתּוֹךְ כַּמָּה אֶפְשָׁרִיּוֹת, כְּשֶׁאָנוּ בּוֹחֲרִים אֶת הָאֶפְשָׁרוּת הַטּוֹבָה בְּיוֹתֵר, וְלִפְעָמִים רַק אֶת הַפָּחוֹת גְּרוּעָה. וְהִנֵּה בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בָּרוּךְ הוּא אָמַר לָנוּ מָה הֵן הָאֶפְשָׁרִיּוֹת הָאֲמִתִּיוֹת שֶׁיֵּשׁ בִּפְנֵי הָאָדָם לִבְחֹר בְּכָל רֶגַע, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ל, יט): "הַעִדוֹתִי בָכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ **הַחַיִּים וְהַמָּוֶת** נָתַתִּי לְפָנֶיךָ **הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה** וּבָחַרְתָּ בַּחַיִּים לְמַעַן תִּחְיֶה אַתָּה וְזַרְעֶךָ". הַבְּחִירָה שֶׁלָּנוּ הִיא בֵּין מָוֶת לְחַיִּים, בֵּין בְּרָכָה לִקְלָלָה.

וְאִם מִיָּד נִקְפֹּץ וְנִשְׁאַל: "אֵיזוֹ בְּחִירָה חָפְשִׁית זוֹ, וְכִי מִי יִבְחַר בְּמָוֶת אוֹ בִּקְלָלָה"? אֶלָּא שֶׁבְּחִירוֹת אֵלּוּ מֻסְתָּרוֹת וּמְכֻסּוֹת בְּעוֹלָם הַשֶּׁקֶר, וְיֵשׁ לָנוּ בְּחִירָה בֵּין מַה שֶּׁעוֹמֵד מֵאֲחוֹרֵי מָסָךְ לְבֵין מַה שֶּׁמֻּנָּח בְּתוֹךְ קֻפְסָא, וְאֵין אָנוּ רוֹאִים בְּמַבָּט רִאשׁוֹן הֵיכָן נִמְצָא הַמָּוֶת וְהֵיכָן הַחַיִּים. כְּדֵי שֶׁאָכֵן נֵדַע מַה לִּבְחֹר, עָלֵינוּ לִפְעֹל עַל פִּי סֵפֶר הַהוֹרָאוֹת שֶׁקִּבַּלְנוּ, הַהַדְרָכָה שֶׁל רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים שֶׁקִּבְּלוּ בְּמָסֹרֶת עַד לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ בְּהַר סִינַי, הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בִּכְתָב וּבְעַל פֶּה, כֻּלָּם מַצְבִּיעִים אֶל הַחַיִּים, וְהַבְּחִירָה שֶׁלָּנוּ הִיא הַאִם לְהַקְשִׁיב לָהֶם וְלִחְיוֹת, אוֹ לְהִתְעַלֵּם מֵהֶם וְחָלִילָה.

אָדָם שֶׁיִּעָבֵר עַל סֵדֶר הַיּוֹם שֶׁלּוֹ יִרְאֶה כִּי כִּבְיָכוֹל כְּלוּם לֹא בִּשְׁלִיטָתוֹ. הַכֹּל נִקְבַּע עוֹד בְּטֶרֶם פָּקַח אֶת עֵינָיו. הוּא לֹא יוֹדֵעַ אִם הוּא יִתְקַע בִּפְקָק בַּדֶּרֶךְ לָעֲבוֹדָה, אִם הַבּוֹס יִכְעַס עָלָיו, אִם הוּא לֹא יַרְגִּישׁ טוֹב בְּאֶמְצַע הַיּוֹם, אִם יִהְיֶה פְּקָק בַּדֶּרֶךְ חֲזָרָה, אִם הוּא בִּכְלָל יַחְזוֹר הַבַּיְתָה... אָדָם יָכוֹל לַעֲשׂוֹת הִשְׁתַּדְּלֻיּוֹת בַּדְּבָרִים הַנַּ"ל, וּלְמַעֲשֶׂה הוּא אַף מְצֻוֶּה בְּכָךְ, וְאַף עַל פִּי כֵן לֹא מֻבְטָח לוֹ דָּבָר וַחֲצִי דָּבָר בְּהַשָּׂגַת הַמַּטָּרוֹת שֶׁהִצִּיב לְעַצְמוֹ. אִם כֵּן הֵיכָן הַבְּחִירָה הַחָפְשִׁית שֶׁלּוֹ?

הַבְּחִירָה הִיא כֵּיצַד אָדָם מְקַבֵּל אֶת מַה שֶּׁקּוֹרֶה לוֹ. שְׁנֵי אֲנָשִׁים נִתְקָעִים בְּאוֹתוֹ פְּקָק, אֶחָד בּוֹחֵר לְהִלָּחֵץ וּלְהִתְעַצְבֵּן כִּי הוּא בְּדַרְכּוֹ לִפְגִישָׁה חֲשׁוּבָה. הוּא יְצַפְצֵף וְיִצְעַק וְיִקַּלֵּל וְיָרִיב עִם הַמְּכוֹנִיּוֹת שֶׁלְּפָנָיו. הוּא יִתְקַשֵּׁר עֶשֶׂר פְּעָמִים בַּמַּכְשִׁיר הַנַּיָּד לְכָל הָעוֹלָם וִישַׁתֵּף גַּם אוֹתָם בְּמַחְשְׁבוֹתָיו עַל שַׂר הַתַּחְבּוּרָה וְעַל הַמֶּמְשָׁלָה, וְעַל כָּל מִי שֶׁאָשֵׁם כִּבְיָכוֹל שֶׁהוּא נִתְקָע כָּאן וְלֹא יָכוֹל לְהַמְשִׁיךְ בַּדֶּרֶךְ לְהַשָּׂגַת הַמַּטָּרָה. לְעֻמָּתוֹ יֵשׁ יְהוּדִי אַחֵר שֶׁתָּקוּעַ בְּאוֹתוֹ פְּקָק וְגַם הוּא מְאַחֵר לְמָקוֹם כָּלְשֶׁהוּ, אֲבָל הוּא

מֵבין שֶׁהַפָּקָק הַנַּ"ל יְעַכֵּב אוֹתוֹ לִזְמַן מָה, וְהוּא בּוֹחֵר לְנַצֵּל אֶת הַזְּמַן לִשְׁמֹעַ שִׁיעוּר תּוֹרָה, מוּזִיקָה מַרְגִּיעָה, לְנַצֵּל אֶת הַזְּמַן שֶׁפְּנוּי לוֹ עֲבוּר הַנְּשָׁמָה שֶׁלּוֹ.

נִמְצָא כִּי הַמְּצִיאוּת נִקְבַּעַת עַל פִּי הַמַּחְשָׁבָה שֶׁלָּנוּ, עַל פִּי הַהֶבְנָה שֶׁלָּנוּ שֶׁאִם הַכֹּל מֵה' יִתְבָּרַךְ, וַה' הוּא טוֹב, אָז הַכֹּל טוֹב. חֶשְׁבּוֹן פָּשׁוּט וְנָכוֹן. אִם אָדָם לֹא יְאַבֵּד עֶשְׁתּוֹנוֹת בְּגִלַּל רְצוֹנוֹ לִהְיוֹת בִּשְׁלִיטָה, וְהוּא יַעֲשֶׂה אֶת כָּל מַה שֶּׁבִּיכָלְתּוֹ בַּדְּבָרִים שֶׁכֵּן נָתְנוּ לוֹ מִשָּׁמַיִם רְשׁוּת לְהִשְׁתַּדֵּל בָּהֶם, אֲזַי הוּא יִגַּלֶּה סִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא גַּם בִּדְבָרִים שֶׁהֵם "לֹא בִּשְׁלִיטָתוֹ". ה' יִתְבָּרַךְ בּוֹחֵן אוֹתָנוּ עַל פִּי הַמַּחְשָׁבָה וְהָאֱמוּנָה שֶׁלָּנוּ, וּבְהֶתְאֵם לַהֶבְנָה שֶׁלָּנוּ הוּא גַּם מְאַפְשֵׁר לָנוּ לְהַגְשִׁים אֶת הַמַּטָּרוֹת שֶׁלָּנוּ, כְּשֶׁבַּדֶּרֶךְ הוּא עוֹזֵר לָנוּ לְהָבִין וּלְשַׁנּוֹת אוֹתָן מִמַּה שֶּׁרָצִינוּ לְמַה שֶּׁאָנוּ בֶּאֱמֶת צְרִיכִים.

הָיָה פַּעַם אַדְמוֹ"ר שֶׁחִלֵּק כָּל הַזְּמַן סֻכָּרִיּוֹת לִילָדִים בְּכָל הִזְדַּמְּנוּת שֶׁעָלְתָה בְּיָדוֹ. כִּיסָיו תָּמִיד הָיוּ מְצֻיָּדִים בְּמַמְתַּקִּים אֵלּוּ, וְהוּא לֹא הִמְתִּין לְאֵרוּעַ בְּבֵית כְּנֶסֶת אוֹ לְבִקּוּר שֶׁל הוֹרֶה עִם יֶלֶד בְּבֵיתוֹ, אֶלָּא אַף חִפֵּשׂ אַחַר יְלָדִים בְּעַצְמוֹ בָּרְחוֹב לְחַלֵּק לָהֶם. כְּשֶׁשָּׁאֲלוּ אוֹתוֹ לְפֶשֶׁר הִתְנַהֲגוּתוֹ זוֹ, וּמָה רָאָה כָּל כָּךְ חָשׁוּב לְחַלֵּק סֻכָּרִיּוֹת לִילָדִים מִכָּל שְׁאָר הַפְּעִילֻיּוֹת הַחֲשׁוּבוֹת הָאֲחֵרוֹת שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, חִיֵּךְ וְעָנָה:

"כָּל עַם יִשְׂרָאֵל הֵם יְלָדָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. יֵשׁ מִצְוָה וַחֲשִׁיבוּת לְשַׂמֵּחַ כָּל יְהוּדִי וִיהוּדִי. חָשְׁקָה נַפְשִׁי לְשַׂמֵּחַ כָּל יְהוּדִי שֶׁאֲנִי פּוֹגֵשׁ בְּדַרְכִּי, אַךְ מַה לַּעֲשׂוֹת וְכָל אֶחָד מֵהֶם טָרוּד בַּמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁלּוֹ, זֶה עַל פַּרְנָסָה וְזֶה עַל בְּרִיאוּת, זֶה עַל זִוּוּג וְזֶה עַל מְגוּרִים, וְקָשֶׁה מְאֹד לְשַׂמֵּחַ אוֹתָם. אֲבָל יֶלֶד קָטָן, לֹא מְשַׁנֶּה כַּמָּה עָצוּב וְטָרוּד הוּא, רַק נוֹתְנִים לוֹ סֻכָּרְיָה וְהוּא שׁוֹכֵחַ מִכָּל צָרוֹתָיו, וְהוּא

שָׂמֵחַ וּמְאֻשָּׁר בֶּאֱמֶת. נִמְצָא שֶׁעִם יְלָדִים אֵלֶּה אֲנִי יָכוֹל לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוָה לְשַׂמֵּחַ יְהוּדִי בִּשְׁלֵמוּת״.

וְכִי אָנוּ בֶּאֱמֶת שׁוֹנִים מֵאוֹתָם יְלָדִים? אָנוּ יְלָדָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כְּמוֹ שֶׁיֶּלֶד קָטָן לֹא טָרוּד בֶּאֱמֶת בְּעִנְיְנֵי פַּרְנָסָה וּשְׁאָר טְרֻדוֹת הַחַיִּים, כִּי הוּא יוֹדֵעַ שֶׁאַבָּא שֶׁלּוֹ דּוֹאֵג לוֹ, וְכָל טִרְדָּה קְטַנָּה נֶעֱלֶמֶת לְעֵמַת סַכָּרְיָה שֶׁהוּא רוֹאֶה, כָּךְ אָנוּ לֹא אֲמוּרִים לִהְיוֹת מֻטְרָדִים בְּעִנְיְנֵי הַחַיִּים שֶׁכֵּן הַכֹּל בְּאַחֲרָיוּת אַבָּא שֶׁלָּנוּ, וְלָנוּ רַק נִשְׁאָר לִשְׁפֹּחַ מֵהָעַצְבוּת הַמְיֻתֶּרֶת וְלֶהֱנוֹת מֵה״סַּכָּרִיּוֹת״ שֶׁאַבָּא נוֹתֵן, כָּל הַטּוֹב שֶׁקִּבַּלְנוּ בְּחַיֵּינוּ וְאָנוּ לֹא מַעֲרִיכִים. כְּשֶׁנִּבְחַר לֶהֱנוֹת וּלְהוֹדוֹת עַל הַטּוֹב שֶׁכְּבָר קִבַּלְנוּ, נִגָּלֶה כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַמְשִׁיךְ לָתֵת לָנוּ עוֹד הַרְבֵּה דְּבָרִים אֲחֵרִים, וְכֻלָּם יִהְיוּ טוֹבִים לָנוּ כִּי מֵה׳ יוֹצֵא רַק טוֹב. כָּל מַה שֶׁלָּנוּ נִשְׁאַר לִבְחֹר זֶה בַּחַיִּים עַצְמָם, לִהְיוֹת חַיִּים וְלֹא מֵתִים מְהַלְכִים, לְהַרְגִּישׁ אֶת הַשְׁגָּחַת ה׳ וְאַהֲבָתוֹ, וְלֹא עַצְבוּת וְדִכָּאוֹן מֵאַשְׁלָיוֹת הַיֵּצֶר שֶׁשּׁוֹלֵחַ אוֹתָנוּ לִרְדֹּף אַחֲרֵי דְּבָרִים שֶׁלֹּא בִּשְׁלִיטָתֵנוּ וְלֹא טוֹבִים לָנוּ.

בְּמַהֲלַךְ הַשִּׁיעוּרִים שֶׁזָּכִיתִי לְמָסֹר, רָאִיתִי כַּיצַד בְּכֹחָהּ שֶׁל מִלָּה טוֹבָה וּמַחֲשָׁבָה חִיּוּבִית אֶפְשָׁר לְהַדְלִיק לָאֲנָשִׁים נִיצוֹץ בָּעֵינַיִם, לְהַכְנִיס בָּהֶם רוּחַ חֲדָשָׁה, וּלְחַמֵּשׁ אוֹתָם בְּכוֹחוֹת מְחֻדָּשִׁים לְהִלָּחֵם בַּיֵּצֶר הָרָע, לְאַחַר שֶׁהֵם לְמֵדִים לְזַהּוֹת אֶת הָאוֹיֵב וְדַרְכֵי פְּעֻלָּתוֹ, וּמַצְלִיחִים סוֹף סוֹף גַּם לְהַכּוֹת בּוֹ בַּחֲזָרָה. יְדִיעָה זוֹ הִיא שֶׁעוֹדְדָה אוֹתִי לְהַעֲלוֹת הַדְּבָרִים עַל הַכְּתָב, עִם שִׁנּוּיֵי עֲרִיכָה מִתְבַּקְּשִׁים, כְּדֵי לְחַזֵּק וְלוּ יְהוּדִי אֶחָד שֶׁיֵּצֶר הָרַע מְבַקֵּשׁ לְהַגְדִּיל לוֹ אֶת הַמַּחֲשָׁבוֹת הַשְׁלִילִיּוֹת וְלִגְרֹר אוֹתוֹ לִזְרוֹעוֹת הַיֵּאוּשׁ חַס וְשָׁלוֹם. וְאִם יִהְיֶה יְהוּדִי אֶחָד שֶׁבִּזְכוּת הַנֶּאֱמָר כָּאן יִתְחַזֵּק לְהָשִׁיב מִלְחָמָה שַׁעֲרָה, וְגַם אִם הַיְּהוּדִי הַזֶּה

יִהְיֶה אֲנִי בְּעַצְמִי, דַּיֵּנוּ, שֶׁכֵּן כָּל יְהוּדִי הוּא עוֹלָם וּמְלוֹאוֹ עֲבוּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאֵין לוֹ תַּחֲלִיף בְּעֵינָיו.

קָרָאתִי לַסֵּפֶר "**עִבְדוּ אֶת ה׳ בְּשִׂמְחָה**", בְּתִקְוָה שֶׁסֵּפֶר זֶה יְסַיַּע לָאֲנָשִׁים לִרְאוֹת תָּמִיד אֶת הָאוֹר בְּתוֹךְ הַחֹשֶׁךְ וְלִשְׂמֹחַ תָּמִיד בַּעֲבוֹדַת ה׳, שֶׁהִיא הַמָּקוֹר לַשִּׂמְחָה וְלָאֹשֶׁר הָאֲמִתִּי שֶׁיָּכוֹל אָדָם לַחֲווֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּשֶׁיִּבְחַר בַּחַיִּים וּבַבְּרָכָה. וְכַנָּהוּג לִרְמֹז אֶת שֵׁם הַמְחַבֵּר בְּשֵׁם חִבּוּרוֹ, הֲרֵי "**עִבְדוּ אֶת ה׳ בְּשִׂמְחָה**" בְּגִימַטְרִיָּא (עם הכולל) הוּא 865, שֶׁזֶּה גַּם "הַ֫קָּטָן **יְהוֹשָׁעַ-שַׁי**", שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָכָה אוֹתִי, הַצָּעִיר בְּאַלְפֵי יִשְׂרָאֵל, לִכְתֹּב וּלְחַזֵּק יְהוּדִים יְקָרִים וַחֲשׁוּבִים בְּעוֹלָמוֹ.

בִּרְצוֹנִי לְהוֹדוֹת לַה׳ יִתְבָּרַךְ עַל שֶׁזִּכָּה אוֹתִי לְהִתְקָרֵב וּלְקָרֵב, לְהִתְחַזֵּק וּלְחַזֵּק, לָשׁוּב וּלְהָשִׁיב, לַעֲלוֹת לְהִתְעַלּוֹת וּלְהַעֲלוֹת אֲחֵרִים בַּעֲבוֹדַת ה׳, וְלִזְכּוֹת לְשִׂמְחָה אֲמִתִּית וּלְהַרְגֶּשֶׁת הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה.

תּוֹדָה מְיוּחֶדֶת לְמֹר אָבִי הַיָּקָר, ר׳ **אֱלִיָּהוּ רָאוּבֵן** הי״ו, אֲשֶׁר הֶעֱנִיק לִי אַהֲבַת תּוֹרָה, אֱמוּנָה תְּמִימָה וְכִבּוּד תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, וּלְאִמִּי הַמְּנוּחָה, מָרַת **שׁוּלַמִּית רָאוּבֵן** ז״ל, אֲשֶׁר גִּלְמָה בְּמַהוּתָהּ דּוּגְמָא חַיָּה לְמִדּוֹת טוֹבוֹת בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, שֶׁל הִסְתַּפְּקוּת בַּמּוּעָט, עַיִן טוֹבָה וְחִיּוּךְ נִצְחִי, הַמְלֻוֶּה בִּשְׁתֵּי מִלִּים שֶׁתָּמִיד שָׁרוּ עַל שִׂפְתוֹתֶיהָ "בָּרוּךְ ה׳".

כָּאן מָקוֹם אִתִּי לְהוֹדוֹת לְחָמִי הַנִּכְבָּד, הָאָדוֹן סַבִּיחַ הַלְּבוּס ז״ל, שֶׁהִתְקַיֵּם בּוֹ מַאֲמַר חֲזַ״ל (אבות א, יז): "וְלֹא מָצָאתִי לַגּוּף טוֹב אֶלָּא **שְׁתִיקָה**. וְלֹא הַמִּדְרָשׁ הוּא הָעִקָּר, אֶלָּא **הַמַּעֲשֶׂה**", וְהִנֵּה עֲבוּרֵנוּ הֵגְמָא לַיְּהוּדִים הַתְּמִימִים שֶׁל פַּעַם שֶׁהִתְעַסְּקוּ בָּעִקָּר שֶׁהוּא הַמִּשְׁפָּחָה וְהָעֶזְרָה לַזּוּלָת, וְזָנְחוּ אֶת הַטָּפֵל שֶׁל הֲנָאוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה. יְהִי זִכְרוֹ בָּרוּךְ.

בִּרְכַּת וְהַכָּרַת הַטּוֹב, לַחֲמוֹתִי הַיְקָרָה הַגְּבֶרֶת **בַּרְטִינָה הַלְבּוֹס** תִּחְיֶה, אֲשֶׁר מְסַיַּעַת בְּיָדִי רַבּוֹת עַל מְנָת שֶׁאוּכַל לְפַנּוֹת אֶת זְמַנִּי וּמִרְצִי לְלִמּוּד הַתּוֹרָה וְזִכּוּי הָרַבִּים, וּמְהַוָּה כָּתֵף תּוֹמֶכֶת וּמִשְׁעֶנֶת חֲזָקָה. זְכוּת גְּדוֹלָה וְשִׂתָּפוּת מְלֵאָה יֵשׁ לָהּ בְּכָל תּוֹרָתִי וְלִמּוּדִי, בְּזִכּוּי הָרַבִּים וְגַם בַּסֵּפֶר הַזֶּה שֶׁיּוֹצֵא לָאוֹר. ה׳ יְשַׁלֵּם שְׂכָרָהּ מֵשְׁלֵם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבַבָּא, וּתְבֹרַךְ בְּכָל הַבְּרָכוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה.

וְאֶקְבַּע בְּרָכָה לְעַצְמָהּ לִנְוֹת בֵּיתִי, מִנָּשִׁים בָּאֹהֶל תְּבֹרַךְ, בִּבְחִינַת שֶׁלִּי וְשֶׁלָּכֶם שֶׁלָּהּ הוּא, אֲשֶׁר מַשְׁקִיעָה יָמִים וְלֵילוֹת עַל מְנָת שֶׁאוּכַל לִשְׁקֹד עַל לִמּוּדַי לְלֹא הַפְרָעָה, כְּשֶׁהִיא נוֹטֶלֶת עַל כְּתֵפָהּ אֶת נִיהוּל הַבַּיִת וְגִדּוּל יְלָדֵינוּ, מְיַעֶצֶת, תּוֹמֶכֶת וְדוֹחֶפֶת אוֹתִי לַעֲלוֹת מַעְלָה בְּמַדְרֵגוֹת עֲבוֹדַת ה׳. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְשַׁלֵּם שְׂכָרָהּ מֵשְׁלֵם וְיַאֲרִיךְ יָמֶיהָ בַּטּוֹב וּשְׁנוֹתֶיהָ בַּנְּעִימִים. זְכוּת זִכּוּי הָרַבִּים תַּעֲמֹד לָנוּ וּלְזַרְעֵנוּ וְלֹא תָּמוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּינוּ וּמִפִּי זַרְעֵנוּ עַד עוֹלָם, וְיַחַד נִזְכֶּה לְלַוּוֹת אֶת יְלָדֵינוּ לְתוֹרָה וּלְמִצְווֹת וּלְחֻפָּה וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים, וְנִרְוֶה נַחַת יְהוּדִית אֲמִתִּית מִכָּל יוֹצְאֵי חֲלָצֵינוּ, אָמֵן.

יְהוֹשֻׁעַ-שַׁי רְאוּבֵן
דֶּרֶךְ הַיָּשָׁ״ר hayashar.com

ואהבת לרעך כמוך

מֵהֵיכָן מַתְחִילִים?

חֹדֶשׁ אֱלוּל הוּא חֹדֶשׁ מְיֻחָד. כֻּלָּם מַרְגִּישִׁים בָּאֲוִיר אֶת הַמֻּתָּח לִקְרַאת רֹאשׁ הַשָּׁנָה, יוֹם הַמִּשְׁפָּט בּוֹ דָּנִים אֶת הָאָדָם לְכָל הַשָּׁנָה הַחֲדָשָׁה, וּלְעִתִּים אַף נִגְזָרוֹת הַחְלָטוֹת שֶׁמַּשְׁפִּיעוֹת עָלָיו לְכָל חַיָּיו. קוֹדֶם לַיּוֹם הַזֶּה חֹדֶשׁ אֱלוּל, הוּא חֹדֶשׁ הָרַחֲמִים וְהַסְּלִיחוֹת. לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יֶשׁ שְׁנֵי כִּסָּאוֹת שֶׁהוּא יוֹשֵׁב עֲלֵיהֶם בְּיוֹם הַזֶּה, כִּסֵּא הַדִּין וְכִסֵּא הָרַחֲמִים. כֻּלָּנוּ מִתְפַּלְּלִים שֶׁהוּא יֵשֵׁב כַּמָּה שֶׁיּוֹתֵר עַל כִּסֵּא הָרַחֲמִים, מִתְפַּלְּלִים וּמִשְׁתּוֹקְקִים לַדָּבָר, אֲבָל חֲזַ"ל מְגַלִּים לָנוּ כִּי בְּעֶצֶם אֲנַחְנוּ יְכוֹלִים לְקַבֵּעַ עַל אֵיזֶה כִּסֵּא הוּא יֵשֵׁב, "לְהַכְרִיחוֹ", כִּבְיָכוֹל, לָקוּם מִכִּסֵּא הַדִּין וְלָשֶׁבֶת עַל כִּסֵּא הָרַחֲמִים.

לָנוּ יֵשׁ אֶת הַכֹּחַ לְהַחְלִיט כֵּיצַד ה׳ יִתְבָּרַךְ יִשְׁפּוֹט אוֹתָנוּ. בִּשְׁבִיל זֶה אֲנַחְנוּ עוֹבְדִים קָשֶׁה בְּחֹדֶשׁ אֱלוּל. אָנוּ אֲמוּרִים לַעֲבוֹד קָשֶׁה כָּל הַשָּׁנָה, אֲבָל בִּזְמַן כָּל כָּךְ אָרוֹךְ תָּמִיד קָיְמוֹת עֲלִיּוֹת וִירִידוֹת, נִסְיוֹנוֹת וּמַפָּלוֹת, וְקָשֶׁה לָנוּ לְהִשָּׁאֵר עִקְבִיִּים וְרַק בְּמְגַמַּת עָלֶיהָ. גַּם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹדֵעַ עִם מִי יֵשׁ לוֹ עֵסֶק, הוּא יָצַר אוֹתָנוּ. אָז הוּא אָמַר: ״טוֹב, לְפָחוֹת חֹדֶשׁ אֶחָד תִּתְפֹּס אֶת עַצְמְךָ, תִּתְמַקֵּד בַּדְּבָרִים הַנְּכוֹנִים, תַּרְאֶה לִי וּלְעַצְמְךָ שֶׁאַתָּה רוֹצֶה וְאַתָּה יָכוֹל, וְאָז גַּם תְּקַבֵּל סַיְעָתָא דִּשְׁמַיָּא לִשְׁאָר הַשָּׁנָה, כִּי לֹא מְשַׁלְּמִים וְנוֹתְנִים בּוֹנוּסִים לְמִי שֶׁלֹּא עוֹבֵד״. אָז מָה אָנוּ אֲמוּרִים לַעֲשׂוֹת בְּחֹדֶשׁ הַזֶּה?

בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה צָרִיךְ לְנַצֵּל אֶת הַזְּמַן לַעֲבוֹר עַל כָּל הַשָּׁנָה אֲחוֹרַנִּית, וּלְנַסּוֹת לְתַקֵּן בְּכָל מָה שֶׁפָּגַמְנוּ בֵּין אָדָם לַמָּקוֹם וּבֵין אָדָם לַחֲבֵרוֹ. נִשְׁמַע פָּשׁוּט, אֲבָל מֵהֵיכָן מַתְחִילִים? עַל מְנָת לְהָבִין כֵּיצַד לִפְעֹל, צָרִיךְ לָדַעַת אֶת עָמְקָן שֶׁל הַמִּצְווֹת בֵּין אָדָם לַמָּקוֹם וּבֵין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, וְכֵיצַד הֵן כְּרוּכוֹת זוֹ בָּזוֹ.

הִזְהִירוּ חֲזַ״ל שֶׁבַּעֲבֵרוֹת בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, אֲפִילּוּ יוֹם הַכִּפּוּרִים אֵינוֹ מְכַפֵּר, עַד שֶׁהָאָדָם יְפַיֵּס אֶת חֲבֵרוֹ (יומא פה:). וּלְאַחַר שֶׁהִצְלִיחַ, צָרִיךְ לִזְכֹּר כִּי כָּעֵת עָלָיו לְפַיֵּס גַּם אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כִּי כַּאֲשֶׁר פָּגַע בַּחֲבֵרוֹ הָיְתָה כָּאן גַּם עֲבֵרָה בֵּין אָדָם לַמָּקוֹם. רַק שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מְטַפֵּל בְּבַקָּשַׁת הַסְּלִיחָה שֶׁלְּךָ כְּלַפָּיו עַד שֶׁתְּסַדֵּר קוֹדֶם אֶת הָעִנְיָן עִם חֲבֵרְךָ. וְנַסְבִּיר עַל יְדֵי מָשָׁל.

אָדָם מְבַקֵּשׁ לִלְווֹת כֶּסֶף מֵחֲבֵרוֹ. אוֹתוֹ חָבֵר מַכִּיר אֶת מַצָּבוֹ הַכַּלְכָּלִי הַקָּשֶׁה שֶׁל הַמְּבַקֵּשׁ, אַךְ גַּם הוּא לֹא בְּמַצָּב מַזְהִיר מִי יוֹדֵעַ מָה, וְהוּא לֹא יָכוֹל לְהַרְשׁוֹת לְעַצְמוֹ שֶׁאוֹתוֹ לֹוֶה יֹאמַר לוֹ עוֹד חֹדֶשׁ חֲדָשִׁים שֶׁאֵין לוֹ לְהַחְזִיר. הוּא מְנַסֶּה לְהִתְחַמֵּק

מִמֶּנּוּ, אַךְ הַלֵּוִה מִתְחַנֵּן וּמַבְטִיחַ כִּי הוּא יָכוֹל לַעֲמוֹד בִּתְנָאֵי הַהַלְוָאָה וּלְהַחְזִיר. הַמַּלְוֶה מְהַסֵּס, הֲרֵי זוֹ מִצְוָה גְּדוֹלָה לְהַלְווֹת לֶחָבֵר (בְּלִי רִבִּית כַּמּוּבָן !), אֲבָל אֵין מִצְוָה לְהַפְסִיד כֶּסֶף. הַתּוֹרָה אָמְנָם מַזְהִירָה לְדַגְמָא לֹא לְהִשָּׁמֵט מִלְּהַלְווֹת לָעֲנִיִּים לִפְנֵי שְׁנַת הַשְּׁמִיטָה (מֵחֲשָׁשׁ שֶׁלֹּא יִפְרְעוּ עַד זְמַן שְׁמִטַּת הַכְּסָפִים וְיִפְסִידוּ כַּסְפָּם), יָחַד עִם זֹאת רַבָּנָן הִתְקִינוּ שְׁטַר פְּרוֹזְבּוּל לְהַבְטִיחַ שֶׁלֹּא יִשָּׁמְטוּ הַחוֹבוֹת לַמַּלְוֶה, שֶׁכֵּן הָרָצוֹן לַעֲשׂוֹת מִצְוָה הוּא לֹא סִבָּה לִפְשֹׁט רֶגֶל.

אָז קָם הַלֵּוִה וּמוֹשֵׁךְ אֶת הַמַּלְוֶה אֶל אַרְמוֹנוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ שֶׁהָיָה בְּקִרְבַת מָקוֹם. הֵם נִכְנָסִים פְּנִימָה אֶל הַהֵיכָל שָׁם יָשַׁב הַמֶּלֶךְ עַל כִּסְאוֹ, וְהַלֵּוִה הִצְבִּיעַ עַל הַמֶּלֶךְ וְאָמַר לַחֲבֵרוֹ:

- "אֲנִי נִשְׁבַּע לְךָ בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ שֶׁאֲנִי אַחְזִיר לְךָ אֶת הַהַלְוָאָה עַד תַּאֲרִיךְ פְּלוֹנִי".

הַמַּלְוֶה מִסְתַּכֵּל עַל הַמֶּלֶךְ שֶׁנִּרְאֶה מְשֻׁעְשָׁע מֵהָעִנְיָן כִּי מַחְשִׁיבִים אֶת כְּבוֹדוֹ כָּל כָּךְ שֶׁנִּשְׁבָּעִים בּוֹ לַאֲמִינוּת. הַמַּלְוֶה אוֹמֵר לְעַצְמוֹ שֶׁאִם נִשְׁבְּעוּ כָּאן בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ בְּפָנָיו, מִן הַסְּתָם הַלֵּוִה יִפְרָע אֶת הַהַלְוָאָה. וְכָךְ הַכֶּסֶף עוֹבֵר יָדַיִם וְהַמַּלְוֶה מְחַכֶּה לְתַאֲרִיךְ פְּלוֹנִי, בּוֹ הַלֵּוִה אָמוּר לְהַגִּיעַ וְלִפְדּוֹת אֶת חוֹבוֹ.

אַךְ הִנֵּה הִגִּיעַ הַיּוֹם הַמְיֻחָל, וְהַלֵּוִה מְגַלֶּה לְחֶרְדָּתוֹ כִּי הוּא אֲפִילוּ לֹא קָרוֹב לְגַיֵּס אֶת הַסְּכוּם שֶׁלָּוָה. הָיוּ לוֹ כַּמָּה תֻּכְנִיּוֹת לְגַיֵּס אֶת הַכֶּסֶף, חֶלְקָן הִתְבַּדּוּ וְחֶלְקָן נִתְקָעוּ, וְכָעֵת הוּא צָרִיךְ לְשַׁלֵּם וְאֵין לוֹ לִפְרֹעַ לְמֶחֱצָה, לִשְׁלִישׁ וּלְרֶבַע. וְהַגָּרוּעַ מִכֹּל, הֲרֵי הוּא נִשְׁבַּע בַּמֶּלֶךְ לְעֵינֵי הַמֶּלֶךְ ! הֲרֵי זוֹ צָרָה צְרוּרָה וּמְכֻפֶּלֶת !

לְלֹא הִסּוּס רָץ הַלֵּוִה כָּל עוֹד נַפְשׁוֹ בּוֹ אֶל הָאַרְמוֹן. מִיַּד הִשְׁתַּטַּח עַל הָרִצְפָּה לְרַגְלֵי הַמֶּלֶךְ, וּבְעוֹד פָּנָיו כְּבוּשׁוֹת בָּרִצְפָּה, לֹא מֵעֵז אֲפִילוּ לְהָרִים מַבָּטוֹ, הֵחֵל לִפְרוֹץ בִּבְכִי וּבְתַחֲנוּנִים עַל

הָעֲבֵרָה הַקָּשָׁה וְהַחֲצָפָה שֶׁהָיְתָה בּוֹ, שֶׁהִנֵּה נִשְׁבַּע בְּרֹאשׁ הַמֶּלֶךְ לִפְרֹעַ אֶת חוֹבוֹ וְלֹא קַיֵּם! אֵיזוֹ בוּשָׁה! אֵיזוֹ פְּגִיעָה בִּכְבוֹד הַמֶּלֶךְ! אָנָּה יוֹלִיךְ אֶת חֶרְפָּתוֹ! מוֹסֵר עַצְמוֹ לְרַחֲמֵי הוֹד מַלְכוּתוֹ שֶׁיָּחוּס עַל בְּרִיָּה נְלוֹזָה וּשְׁפֵלָה כְּמוֹתוֹ.

אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ: "זֶה שֶׁנִּשְׁבַּעְתָּ בְּרֹאשִׁי וְלֹא קַיַּמְתָּ זֶה מַעֲשֶׂה חָמוּר, אֲבָל בְּטֶרֶם תָּבוֹא לְבַקֵּשׁ אֶת סְלִיחָתִי וְשֶׁאֲדוֹן בְּעִנְיָנְךָ, קוֹדֶם כָּל לֵךְ לְחַבְּרֵךְ וּתְפַיְּסֵ אוֹתוֹ, תַּרְגִּיעַ אוֹתוֹ שֶׁלֹּא שָׂכַחְתָּ אוֹתוֹ, שָׁאַתָּה מִתְנַצֵּל שֶׁנִּתְקָעְתָּ מִבְּלִי יְכֹלֶת לִפְרֹעַ וְכִי יֵשׁ בְּכַוָּנָתְךָ לְהַסְדִּיר אֶת הַחוֹב בְּקָרוֹב[1]. זֶה יוֹתֵר חָשׁוּב לִי כָּרֶגַע. אַחֲרֵי כֵּן חֲזוֹר אֵלַי, וְנָדוּן בַּפְּגִיעָה בִּכְבוֹדִי".

כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לָנוּ בְּחֹדֶשׁ אֱלוּל: "עַד שָׁאַתָּה בָּא אֵלַי וּבוֹכֶה בְּוִדּוּי קוֹרֵעַ לֵב 'חָטָאתִי, עָוִיתִי פָּשַׁעְתִּי', וּמַבְטִיחַ לִי שֶׁתַּקְפִּיד יוֹתֵר בִּשְׁמִירַת הַשַּׁבָּת, וּתְדַקְדֵּק יוֹתֵר בְּכַשְׁרוּת, תִּשְׁאַל אֶת עַצְמְךָ 'עִם הֶחָבֵר שֶׁלִּי הִסְתַּדַּרְתִּי'? שָׁבוּעַ שֶׁעָבַר הִתְפָּרַצְתָּ עָלָיו בִּפְנֵי אֲנָשִׁים וּבִיַּשְׁתָּ אוֹתוֹ, בִּקַּשְׁתָּ סְלִיחָה? חֹדֶשׁ שֶׁעָבַר לָוִיתָ 200 שֶׁקֶל מֵהַשָּׁכֵן וְעוֹד לֹא הֶחְזַרְתָּ לוֹ וְאַתָּה מִתְחַמֵּק מִמֶּנּוּ בַּמַּדְרֵגוֹת, נִסִּיתָ לְפַיֵּס אוֹתוֹ? אוֹ שֶׁהִתְכַּוַּנְתָּ לִשְׁלֹחַ

---

[1] מִכָּאן נִלְמַד יְסוֹד חָשׁוּב, פְּעָמִים רַבּוֹת אָנוּ לוֹוִים כְּסָפִים מֵאֲנָשִׁים, אוֹ מִתְחַיְּבִים לָהֶם תַּשְׁלוּם עֲבוּר שִׁירוּת מְסֻיָּם, וְאָז מוֹצְאִים עַצְמֵנוּ לְלֹא יְכֹלֶת לִפְרֹעַ אֶת הַחוֹב בַּזְּמַן הַמְּיֹעָד. רַבִּים מְבַקְּשִׁים אָז לְהִתְחַמֵּק מִבַּעַל הַחוֹב, זֶה מַתְחִיל מִבּוּשָׁה עַל מַצָּבֵנוּ בְּאוֹתוֹ רֶגַע, וּמַמְשִׁיךְ בַּעֲבוֹדַת הַיֵּצֶר עַד לְהִתְעַלְּמוּת וְהִתְחַמְּקוּת מִתַּשְׁלוּם הַחוֹב. צָרִיךְ לָדַעַת כִּי הָעֲבָדָה שֶׁאֵין לָנוּ יְכֹלֶת לְשַׁלֵּם כְּרֶגַע עַל חוֹב מְסֻיָּם הִיא לֹא דָּבָר לֹא מָצוּי, וְאִם נִתְגַּבֵּר עַל הַבּוּשָׁה שֶׁלָּנוּ וְנִתְקַשֵּׁר לְבַעַל הַחוֹב לְפַיֵּס אוֹתוֹ וּלְהַרְגִּיעוֹ וּלְבַקֵּשׁ הַאֲרָכַת זְמַן, רוֹב הַסִּכּוּיִים שֶׁנְּקַבֵּל אוֹתָהּ. אֲבָל אִם נִסְתַּתֵּר מֵאֲחוֹרֵי הַבּוּשָׁה וְנִתְעַלֵּם מִבַּעַל הַחוֹב, נִגְרֹם לוֹ לְצַעַר כָּפוּל, עַל שֶׁלֹּא פָּרַעְנוּ אֶת הַחוֹב שֶׁלָּנוּ וְעַל שֶׁפָּגַעְנוּ בּוֹ בְּמַה שֶׁהוּא רוֹאֶה כְּהִתְעַלְּמוּת וְזִלְזוּל בְּטוּבָתוֹ, וּבְכָךְ אָנוּ חוֹטְאִים בִּכְפִיּוּת טוֹבָה. לָכֵן אֵין כָּאן מָקוֹם לְתִפּוֹס בְּמִדַּת הַבּוּשָׁה, וְנִדְאַג לְפַיֵּס אֶת בַּעֲלֵי חוֹבוֹתֵינוּ, מִתּוֹךְ כַּוָּנָה אֲמִתִּית גַּם לִפְרֹעַ אֶת חוֹבוֹתֵינוּ בַּהֶקְדֵּם הָאֶפְשָׁרִי, עִם מְעוּט כְּכָל הָאֶפְשָׁר בְּצַעֲרָם שֶׁל אֵלּוּ שֶׁהֵטִיבוּ עִמָּנוּ.

לְכֻלָּם מִסְרוֹן כְּלָלִי בַּמַּכְשִׁיר הַסָּלוּלָרִי שֶׁלְּךָ 10 דַּקּוֹת לִפְנֵי כְּנִיסַת יוֹם כִּפּוּר״?

הַדָּבָר הֲכִי מַעֲלִיב זוֹ בַּקָּשַׁת סְלִיחָה בְּהוֹדָעַת מִסְרוֹן כְּלָלִית: ״אִם פָּגַעְתִּי בְּמִישֶׁהוּ אֲנִי מִצְטַעֵר״. כָּךְ אָדָם כּוֹתֵב שְׁתֵּי שׁוּרוֹת וְשׁוֹלֵחַ לִרְשִׁימַת תְּפוּצָה לְכָל מִי שֶׁמּוֹפִיעַ לוֹ בַּזִּכָּרוֹן שֶׁל הַמַּכְשִׁיר, כּוֹלֵל לִשָּׁלִיחַ פִּיצָה, לָפָקִיד בַּבַּנְק וְלַחֲנוּת פְּרָחִים מְמוּל. מָה יֵּשׁ לְךָ לְבַקֵּשׁ מֵהֶם סְלִיחָה? בִּגְלַל שֶׁהֵם בַּזִּכָּרוֹן שֶׁל הַמַּכְשִׁיר? כָּךְ מְבַקְּשִׁים סְלִיחָה לִפְנֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים?

שְׁנֵי לוּחוֹת וְלֵב אֶחָד

אָדָם צָרִיךְ לַעֲמֹל חֹדֶשׁ שָׁלֵם, רַק כְּדֵי לְהַתְחִיל לְהָבִין אֶת הָעֹמֶק שֶׁל הַמִּצְווֹת בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ. הָבָה נִסְתַּכֵּל עַל עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת. בְּהַרְבֵּה בָּתֵּי כְּנֶסֶת יֵשׁ צִיּוּר מְשֻׁבָּשׁ שֶׁל הַלּוּחוֹת עַל הַפָּרוֹכוֹת, שֶׁמְּקוֹרוֹ מֵהַגּוֹיִם, הַלּוּחוֹת לֹא הָיוּ מְלֻבָּנִים עִם רָאשִׁים עֲגוּלִים, הֵם הָיוּ שְׁנֵי רְבוּעִים (בבא בתרא יד.), שִׁשָּׁה טְפָחִים עַל שִׁשָּׁה טְפָחִים (כְּ-50 סַנְטִימֶטְרִים עַל 50 סַנְטִימֶטְרִים), וְעָבְיָם הָיָה מַחֲצִית מִכָּךְ, שְׁלוֹשָׁה טְפָחִים. אִם נַצְמִיד אֶת הַלּוּחוֹת זֶה לָזֶה מִגַּבָּם, נְקַבֵּל קֻבִּיָּה שֶׁל שִׁשָּׁה טְפָחִים עַל שִׁשָּׁה טְפָחִים עַל שִׁשָּׁה טְפָחִים. וְכָךְ הָיוּ הַלּוּחוֹת בַּהַתְחָלָה, חֲמִשָּׁה דִּבְּרוֹת בְּצַד אֶחָד וַחֲמִשָּׁה דִּבְּרוֹת בַּצַּד הַשֵּׁנִי, וְהַכְּתָב חָלוּל, וַאֲנִי רוֹאֶה נֵס בִּקְרִיאָתָם, שֶׁחֲרֵי מִלְּפָנִים אֲנִי קוֹרֵא אֶת הַדִּבֵּר ״אָנֹכִי ה׳ אֱלֹקֶיךָ״ וְגוֹ׳ (שמות כ, ב), וַאֲנִי רוֹאֶה אֶת הָאֲוִיר מֵהַצַּד הַשֵּׁנִי שֶׁל הַלּוּחַ, חָלוּל. אֲבָל כְּשֶׁאֲנִי נִגָּשׁ אֶל הַצַּד הַשֵּׁנִי, וַאֲנִי אָמוּר לִרְאוֹת ״אָנֹכִי ה׳ אֱלֹקֶיךָ״ הָפוּךְ כְּבַמַּרְאָה, בְּמָקוֹם זֹאת כָּתוּב ״לֹא תִרְצָח״! נֵס!

הַקֻּבִּיָּה הַזּוֹ פְּצָלָה לִשְׁנֵי לוּחוֹת, וְהַתַּכְלִית שֶׁלָּנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ הוּא לְהַרְכִּיב אוֹתָם בַּחֲזָרָה, עַל יְדֵי שֶׁנָּבִין שֶׁהַמִּצְווֹת

בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ הֵן אֲחוֹרֵי הַמִּצְוֹת בֵּין אָדָם לַמָּקוֹם ; אִם אֲנִי ה׳ אֱלֹקֶיךָ אָז לֹא תִרְצַח, וְאִם לֹא יִהְיוּ לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנַי אָז לֹא תִּגְנֹב, וְאִם לֹא תִּשָּׂא אֶת שֵׁם ה׳ לַשָּׁוְא, אָז לֹא תִּנְאָף ; זֶה אוֹתוֹ דָּבָר ; כְּשֶׁאַתָּה פּוֹגֵעַ בָּאָדָם אַחֵר, אַתָּה פּוֹגֵם בַּיְחָסִים שֶׁלְּךָ עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. הַכֹּל זֶה מִקְשָׁה אַחַת ;

זֶה הָעֹמֶק שֶׁל הַצִּוּוּי (ויקרא יט, יח) : ״וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ״. אֲנָשִׁים לֹא מְבִינִים כֵּיצַד אֶפְשָׁר לְקַיֵּם אֶת הַצִּוּוּי הַנַּ״ל כִּפְשׁוּטוֹ. יֵשׁ הַרְבֵּה צִוּוּיִם בַּתּוֹרָה, חֵלֶק קַל לַעֲשׂוֹתָם, חֵלֶק קָצַת יוֹתֵר קָשֶׁה. יֵשׁ אִסּוּר לֶאֱכוֹל שְׂרָצִים, כְּגוֹן חֲרָקִים וְחֻלְזוֹנוֹת. אָדָם יֹאמַר לְעַצְמוֹ: ״גַּעַל נֶפֶשׁ, מָה צָרִיךְ אִסּוּר בִּשְׁבִיל זֶה? מִי נוֹרְמָאלִי לֶאֱכוֹל דְּבָרִים כָּאֵלֶּה״. עַד שֶׁבְּתְמִימוּתוֹ הוּא הוֹלֵךְ לְמִסְעָדָה לֹא כְּשֵׁרָה וּמַזְמִין ״פֵּרוֹת יָם״, כְּאִלּוּ יֵשׁ אֵיזֶה עֵץ מִתַּחַת לָמַיִם וְשָׁם עוֹשִׂים קָטִיף. וְהוּא מְשַׁלֵּם הוֹן עָתָק לַאֲרוּחַת ״גְּרֵמֶה״ קְטַנָּה, וְעוֹמֵד בַּתּוֹר בִּרְשִׁימַת הַמְתָּנָה אֲרֻכָּה לְהִכָּנֵס לַמִּסְעָדָה הַזּוֹ. אֲבָל אִם יִזְכֶּה וְה׳ יַחֲנוֹן אוֹתוֹ בְּדַעַת, הוּא יָבִין שֶׁהוּא עוֹמֵד בַּתּוֹר לְשַׁלֵּם הוֹן לֶאֱכוֹל חֻלְזוֹנוֹת יָם, וְעַל אִי אֲכִילָתָם מְקַבְּלִים שָׂכָר ; זוֹ מִצְוָה ׳קַלָּה׳.

יֵשׁ מִצְוֹת שֶׁקָּשֶׁה לַעֲמוֹד בָּהֶן, כְּגוֹן לְהַלְוֹות בְּרִבִּית. הִנֵּה אָדָם יוֹשֵׁב לוֹ בְּבֵיתוֹ וְהַכֶּסֶף שֶׁלּוֹ עוֹבֵד בִּמְקוֹמוֹ וְעוֹשֶׂה עוֹד כֶּסֶף. עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁהַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת (בבא מציעא עה:) כִּי הַמַּלְוִים בְּרִבִּית טוֹעֲנִים שֶׁאִם מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה רוֹאֶה כַּמָּה רֶוַח יֵשׁ בְּרִבִּית הוּא לֹא הָיָה אוֹסֵר אוֹתָהּ (וּבְכָךְ חוֹטְאִים פַּעֲמַיִם, גַּם כְּלַפֵּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְגַם כְּלַפֵּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּאִלּוּ מֹשֶׁה כָּתַב הַתּוֹרָה מֵעַצְמוֹ וְכוֹפְרִים בַּה׳ וּבְתוֹרָתוֹ, וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל ׳כֶּסֶף קַל׳). וְאַף עַל פִּי שֶׁמּוֹתַר לְהַלְוֹות לְגוֹי בְּרִבִּית, הַגְּמָרָא מַגְבִּילָה אֶת הַדָּבָר (שם, ע:) כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְרַגֵּל לַסַּעַם שֶׁלָּהּ וְיַלְוֶה גַּם לַיְּהוּדִים בְּרִבִּית ; אִם כֵּן, זוֹ מִצְוָה ׳קָשָׁה׳. יֶשְׁנָן גַּם כָּאֵלֶּה.

אֲבָל יֵשׁ צִוּוּי אֶחָד שֶׁנִּרְאֶה מִמַּבָּט רִאשׁוֹן כְּבִלְתִּי אֶפְשָׁרִי ! כֵּיצַד מְקַיְּמִים אֶת הַמִּצְוָה "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ" ? וְכִי אֲנִי יָכוֹל לֶאֱהֹב מִישֶׁהוּ אַחֵר כְּפִי שֶׁאֲנִי אוֹהֵב אֶת עַצְמִי ? מְסַפֶּרֶת הַגְּמָרָא[2] (שבת לא.) עַל גּוֹי אֶחָד שֶׁנִּגַּשׁ לְהִלֵּל הַזָּקֵן שֶׁיְּלַמְּדוֹ אֶת כָּל הַתּוֹרָה עַל רֶגֶל אַחַת. הִלֵּל הַזָּקֵן רָצָה לְלַמְּדוֹ אֶת הַצִּוּוּי שֶׁל "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ", אַךְ הוּא בָּחַר בְּנִסּוּחַ אַחֵר : "מָה שֶׁשָּׂנוּא עָלֶיךָ אַל תַּעֲשֶׂה לַאֲחֵרִים". מַדּוּעַ הוּא שִׁנָּה ? כִּי אָדָם מִן הַשּׁוּרָה עוֹד מְסֻגָּל לְהָבִין צִוּוּי כָּזֶה, הַמִּסְתַּבֵּר מִבְּחִינָה שִׂכְלִית, אֲנִי לֹא אֶסְתּוֹבֵב בָּרְחוֹב וְאֶחֱלֵק סְטִירוֹת לַאֲנָשִׁים כִּי אֲנִי לֹא אוֹהֵב לְקַבֵּל סְטִירוֹת בְּעַצְמִי. אֲבָל לֶאֱהֹב אַחֵר כָּמוֹנִי ? אֵיזֶה מִן צִוּוּי זֶה ?

עַל חִבָּה, אַהֲבָה וּמָה שֶּׁבֵּינֵיהֶן

יֶשְׁנָם שְׁנֵי סוּגֵי רְגָשׁוֹת הַדּוֹמִים אֶחָד לַשֵּׁנִי, עַד שֶׁאָנוּ מְעַרְבְּבִים בֵּינֵיהֶם וְחוֹשְׁבִים כִּי הֵם לֹא מִתְקַיְּמִים אֶחָד לְלֹא הַשֵּׁנִי, אֲבָל לְמַעֲשֶׂה זוֹ טָעוּת. רֶגֶשׁ אֶחָד נִקְרָא "חִבָּה", וְהַשֵּׁנִי נִקְרָא "אַהֲבָה".

אֶפְשָׁר לְחַבֵּב אָדָם, מִישֶׁהוּ שֶׁטּוֹב לִי לִהְיוֹת אִתּוֹ, לְהִסְתּוֹבֵב בְּחֶבְרָתוֹ, הוּא מַעֲנִיק לִי אֲוִירָה נְעִימָה, יַחַס חָם, נֶחְמָד. וְיֵשׁ מִי שֶׁאֲנִי אוֹהֵב אוֹתוֹ, שֶׁאֲנִי מוּכָן לָתֵת יוֹתֵר בִּשְׁבִילוֹ, לְהַקְרִיב עֲבוּרוֹ, לָתֵת מֵעַצְמִי, לִסְבֹּל אוֹתוֹ גַּם כְּשֶׁהוּא בְּמַצָּב רוּחַ לֹא מְרוֹמָם, בִּלְשׁוֹן הַמְעָטָה, וּמִתְנַהֵג בְּהֶתְאֵם.

---

[2] וְזוֹ לְשׁוֹן הַגְּמָרָא : מַעֲשֶׂה בְּנָכְרִי אֶחָד שֶׁבָּא לְפָנֵי שַׁמַּאי אָמַר לוֹ "גַּיְּירֵנִי עַל מְנָת שֶׁתְּלַמְּדֵנִי כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ כְּשֶׁאֲנִי עוֹמֵד עַל רֶגֶל אַחַת". דְּחָפוֹ בְּאַמַּת הַבִּנְיָן שֶׁבְּיָדוֹ. בָּא לְפָנֵי הִלֵּל, גַּיְּירֵיהּ. אָמַר לוֹ "דַּעֲלָךְ סָנֵי לְחַבְרָךְ לֹא תַּעֲבִיד (הַשָּׁנוּא עָלֶיךָ אַל תַּעֲשֶׂה לַחֲבֵרְךָ), זוֹ הִיא כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, וְאִידָךְ פֵּירוּשָׁהּ הוּא, זִיל גְּמוֹר (וְכָל הַשְּׁאָר זֶה פֵּרוּשׁ, לֵךְ תִּלְמַד)".

הַאִם אֲנִי יָכוֹל לְחַבֵּב מִישֶׁהוּ בְּלִי לֶאֱהֹב אוֹתוֹ? הַתְּשׁוּבָה הִיא כֵּן. אֲנִי יָכוֹל לִפְגֹּשׁ אֶת אוֹתוֹ אָדָם מִדֵּי פַּעַם, לָצֵאת אִתּוֹ לְכָל מִינֵי מְקוֹמוֹת יָחַד, אֲבָל אִם יוֹם אֶחָד הוּא יִתְקַשֵּׁר אֵלַי בִּשְׁתַּיִם לִפְנוֹת בֹּקֶר וְיֹאמַר שֶׁהוּא תָּקוּעַ עִם הָאוֹטוֹ בָּעֲרָבָה הַדְּרוֹמִית וְשֶׁאָבוֹא לְחַלֵּץ אוֹתוֹ, אֲנִי אֲבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ בְּנִימוּס שֶׁיִּתְקַשֵּׁר לְחֶבְרַת "שַׁגְרִיר" שֶׁיֵּחָלְצוּ אוֹתוֹ וְאֶחָזֵר לִישׁוֹן.

אֲבָל אִם אִמָּא מִתְקַשֶּׁרֶת וְאוֹמֶרֶת: "נִתְקַעְתִּי, אַתָּה יָכוֹל לַעְזוֹר לִי"? הַאִם נֹאמַר לָהּ לְהִתְקַשֵּׁר לְחֶבְרַת חִלּוּץ? אֲנַחְנוּ נִסַּע בְּעַצְמֵנוּ! בַּגֶּשֶׁם! עִם פְּנָ׳מָה וְכַפְכַפִּים, אֲפִילוּ לֹא נִתְעַכֵּב רֶגַע נוֹסָף לְהַחְלִיף בְּגָדִים, כִּי אִמָּא בַּחוּץ תְּקוּעָה בַּגֶּשֶׁם, אֲנִי אוֹהֵב אֶת אִמָּא שֶׁלִּי, אֲנִי הוֹלֵךְ לַעְזוֹר לָהּ. זוֹ אַהֲבָה!

הַאִם אֲנִי יָכוֹל לֶאֱהֹב מִישֶׁהוּ בְּלִי לְחַבֵּב אוֹתוֹ? מִישֶׁהוּ שֶׁקָּשֶׁה לִי לִהְיוֹת בְּמִחְצָתוֹ, שֶׁעוֹשֶׂה לִי הַרְגָּשָׁה רָעָה וּבוּשׁוֹת, וַאֲנִי אוֹהֵב אוֹתוֹ? עַל זֶה נַעֲנֶה מִיַּד "לֹא". וְהָאֱמֶת הִיא שֶׁזּוֹ תְּשׁוּבָה לֹא נָכוֹנָה. כִּי אָנוּ לֹא מְבִינִים מָה זוֹ אַהֲבָה אֲמִתִּית. חֲזַ"ל מַגְדִּירִים (אבות ה, טז) מַהִי אַהֲבָה אֲמִתִּית: אַהֲבָה שֶׁאֵינָהּ תְּלוּיָה בְּדָבָר. מָה פֵּרוּשׁ 'שֶׁאֵינָהּ תְּלוּיָה בְּדָבָר'? שֶׁהִיא אֲפִילוּ לֹא תְּלוּיָה בַּצַּד הַשֵּׁנִי! זֶה שֶׁאֲנִי אוֹהֵב אוֹתָךְ, לֹא תָּלוּי בַּדֶּרֶךְ בָּהּ אַתָּה מִתְנַהֵג כְּלַפַּי. גַּם אִם תִּתְנַהֵג בַּצּוּרָה הַכִּי גְּרוּעָה בָּעוֹלָם, אֲנִי אַמְשִׁיךְ לֶאֱהֹב אוֹתָךְ.

אֶת הֶרֶגֶשׁ הַזֶּה אָנוּ רוֹאִים בֵּין הַהוֹרִים לַיְלָדִים. הַיֶּלֶד יָכוֹל לְקַלְקֵל וְלַעֲשׂוֹת דְּבָרִים לֹא טוֹבִים, וְהָאָב יַמְשִׁיךְ לֶאֱהֹב אוֹתוֹ. הוּא לֹא מְחַבֵּב אוֹתוֹ, הוּא מִתְבַּיֵּשׁ בְּמַעֲשֵׂי הַיֶּלֶד, פְּעָמִים שֶׁהַיֶּלֶד יָכוֹל לְהִתְקַלְקֵל כָּל כָּךְ, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁהוּא יָכוֹל לְסַכֵּן רוּחָנִית וְגַשְׁמִית אֶת הָאֲחִים הַקְּטַנִּים, וְהָיוּ מִקְרִים שֶׁלָּאָב לֹא הָיְתָה בְּרֵירָה וְהוּא תָּפַס אֶת הַבֵּן הַגָּדוֹל וְגֵרֵשׁ אוֹתוֹ מֵהַבַּיִת לִפְנֵי

שֶׁיְקַלְקֵל אֶת הָאֲחֵרִים. אָז הוּא שׂוֹנֵא אֶת הַבֵּן הַזֶּה? לֹא! הוּא אוֹהֵב אוֹתוֹ מְאֹד. בְּתוֹר אֲבִי הַיֶּלֶד, הָיָה קָשֶׁה לוֹ יוֹתֵר לְגָרֵשׁ אֶת הַיֶּלֶד מֵאֲשֶׁר לַיֶּלֶד לִהְיוֹת מְגֹרָשׁ.

אֲפִילּוּ אַבְרָהָם אָבִינוּ הָיָה בְּמַצָּב קָשֶׁה זֶה. הוּא אָהַב מְאֹד אֶת יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ בְּכוֹרוֹ. אַךְ אָז אָמְרָה לוֹ שָׂרָה שֶׁהִיא לֹא מוּכָנָה שֶׁיִּשְׁמָעֵאל יִגְדַּל עִם יִצְחָק כִּי הוּא יְקַלְקֵל אוֹתוֹ בְּשֶׁל מִדּוֹתָיו הָרָעוֹת (שמות רבה א, א). אַבְרָהָם גֵּרֵשׁ אוֹתוֹ מִבֵּיתוֹ. הוּא לֹא עָשָׂה זֹאת בְּלֵב שָׁלֵם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה צָרִיךְ לְהִתְעָרֵב וְלוֹמַר לוֹ: "אַל יֵרַע בְּעֵינֶיךָ עַל הַנַּעַר וְעַל אֲמָתֶךָ כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלֶיךָ שָׂרָה שְׁמַע בְּקֹלָהּ" (בראשית כא, יב), כְּלוֹמַר דִּבְרֵי שָׂרָה נֶאֱמָרִים בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְהַנְּבִיאוּת (רש"י בראשית כא, יב), שֶׁלֹּא יַחְשֹׁד בָּהּ חָלִילָה כִּי זוֹ צָרוּת עַיִן שֶׁל אִשָּׁה בַּצָּרָתָהּ, חָלִילָה.

אֲבָל גַּם לְאַחַר שֶׁאַבְרָהָם אָבִינוּ גֵּרֵשׁ אֶת יִשְׁמָעֵאל מִבֵּיתוֹ, הוּא עֲדַיִן שָׁמַר עַל קֶשֶׁר כְּשֶׁזֶּה גָּר בַּמִּדְבָּר. חֲז"ל מְגַלִּים כִּי שְׁנֵי "הַנְּעָרִים" שֶׁהָלְכוּ עִם אַבְרָהָם וְיִצְחָק לַעֲקֵדָה הָיוּ אֱלִיעֶזֶר עַבְדּוֹ וְיִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ (ויקרא רבה כו, ז). הַמִּדְרָשׁ מְסַפֵּר כִּי אַבְרָהָם אָבִינוּ גַּם דָּאג לִבְדּוֹק אֶת נְשׁוֹתָיו שֶׁל יִשְׁמָעֵאל, וְיָעַץ לוֹ אֶת מִי לְגָרֵשׁ בְּשֶׁל מִדּוֹת רָעוֹת וְאֶת מִי לְהוֹקִיר בִּשְׁבִיל מִדּוֹתֶיהָ הַטּוֹבוֹת (פרקי דרבי אליעזר, פרק ל). וְלַמְרוֹת שֶׁשָּׁמַר עִמּוֹ עַל קֶשֶׁר, לֹא מֵהַר לְהַכְנִיסוֹ לְבֵיתוֹ חֲזָרָה, מַדּוּעַ? כִּי הוּא אָהַב אוֹתוֹ אֲבָל לֹא חִבֵּב אוֹתוֹ, כְּלוֹמַר מַעֲשָׂיו לֹא הָיוּ הוֹלְמִים. כְּדֵי לְחַבֵּב מִישֶׁהוּ הַדָּבָר תָּלוּי בְּהִתְנַהֲגוּתוֹ, מָה שֶׁאֵין כֵּן בְּאַהֲבָה. לֶאֱהֹב מִישֶׁהוּ לֹא תָּלוּי בְּמַה שֶׁהָאָהוּב יַעֲשֶׂה אַף לְאוֹהֲבוֹ.

גַּם אִם הָאָהוּב הוּא בָּעַל הַשְׁפָּעָה רָעָה, וַאֲנִי מְחֻיָּב לְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ וְאוּלַי אַף לְהִתְנַתֵּק מִמֶּנּוּ לַחֲלוּטִין, עֲדַיִן יֶשׁ לִי אִסּוּר לִשְׂנוֹא אוֹתוֹ. אֵיךְ אֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת אֶת הַהַפְרָדָה הַזּוֹ בֵּין

לִשְׁנֹא אֶת מַעֲשָׂיו שֶׁל אָדָם לְבֵין לִשְׁנֹא אוֹתוֹ? כְּפִי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה אִתָּנוּ, כְּפִי שֶׁאָנוּ עוֹשִׂים זֹאת עִם יְלָדֵנוּ, כִּי הָאַהֲבָה הִיא צִוּוּי מֵה' לֶאֱהֹב אָדָם אַחֵר, לְלֹא תְּלוּת בְּמַה שֶׁאוֹתוֹ אָדָם עוֹשֶׂה. כְּשֶׁנָּבִין אֶת הַנְּקֻדָּה הַזֹּאת, נִגַּע בַּנְּקוּדָה הָאֱלוֹקִית בְּתוֹכֵנוּ.

מֶלֶךְ עָלוּב

רַבִּי מֹשֶׁה קוֹרְדֶבֶּרוֹ זַצַ"ל, רַבּוֹ שֶׁל הָאֲרִיזַ"ל הַקָּדוֹשׁ, כָּתַב בְּסִפְרוֹ "תֹּמֶר דְּבוֹרָה"[3] (פרק א): הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא בַּשָּׁמַיִם "מֶלֶךְ עָלוּב". כֵּיצַד זָכָה לְתֹאַר לֹא מַחְמִיא זֶה, לִכְאוֹרָה? הֲרֵי הוּא כָּל יָכוֹל, מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים? וְהַתְּשׁוּבָה הִיא בְּגָלַל הַיַּחַס הָרַחוּם כְּלַפֵּינוּ, שֶׁהֲרֵי אָנוּ חַיִּים וְזָזִים וּפוֹעֲלִים לַמְרוֹת שֶׁהַגּוּף שֶׁלָּנוּ גּוּף שֶׁל חוֹל, כִּי מָה שֶׁמַּזִּיזוֹ הִיא הַנְּשָׁמָה. וּמַהִי הַנְּשָׁמָה? חֵלֶק מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא "שָׁתַל" חֵלֶק מֵעַצְמוֹ בְּתוֹכֵנוּ, וְאָנוּ לוֹקְחִים עִמָּנוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ

---

[3] וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ: "**מִי אֵל כָּמוֹךָ** - מוֹרֶה עַל חֶיּוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֶלֶךְ נֶעֱלָב, סוֹבֵל עֶלְבּוֹן מַה שֶּׁלֹּא יְכִילֵהוּ רַעְיוֹן. הֲרֵי אֵין דָּבָר נִסְתָּר מֵהַשְׂגָּחָתוֹ בִּלִי סָפֵק, וְעוֹד אֵין רָגַע שֶׁלֹּא יִהְיֶה הָאָדָם נִזּוֹן וּמִתְקַיֵּם מִכֹּחַ עֶלְיוֹן הַשּׁוֹפֵעַ עָלָיו, וַהֲרֵי תִּמְצָא שֶׁמִּעוֹלָם לֹא חָטָא אָדָם נֶגְדּוֹ שֶׁלֹּא יִהְיֶה הוּא בְּאוֹתוֹ הָרֶגַע מַמָּשׁ שׁוֹפֵעַ שֶׁפַע קִיּוּמוֹ וּתְנוּעַת אֵבָרָיו, עִם הֱיוֹת שֶׁהָאָדָם חוֹטֵא בְּכֹחַ הַהוּא לֹא מָנַעוֹ מִמֶּנּוּ כְּלָל אֶלָּא סוֹבֵל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֶלְבּוֹן כָּזֶה לִהְיוֹת מַשְׁפִּיעַ בּוֹ כֹּחַ תְּנוּעוֹת אֵבָרָיו, וְהוּא מוֹצִיא אוֹתוֹ כֹּחַ בְּאוֹתוֹ רֶגַע בְּחֵטְא וְעָוֹן וּמַכְעִיס וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סוֹבֵל. וְלֹא תֹאמַר שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִמְנוֹעַ מִמֶּנּוּ הַטּוֹב הַהוּא חַס וְשָׁלוֹם שֶׁהֲרֵי בְּכֹחוֹ בְּרֶגַע כְּמֵימְרָא לְיַבֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו כְּעֵין שֶׁעָשָׂה לְיָרָבְעָם, וְעִם כָּל זֹאת שֶׁהַכֹּחַ בְּיָדוֹ לְהַחְזִיר הַכֹּחַ הַנִּשְׁפָּע הַהוּא וְהָיָה לוֹ לוֹמַר כֵּינָן שֶׁאַתָּה חוֹטֵא נֶגְדִּי תֶּחֱטָא בְּשֶׁלְּךָ לֹא בְּשֶׁלִּי, לֹא מִפְּנֵי זֶה מָנַע טוּבוֹ מִן הָאָדָם אֶלָּא סָבַל עֶלְבּוֹן, וְהִשְׁפִּיעַ הַכֹּחַ וְהֵטִיב לְאָדָם טוֹבוֹ. הֲרֵי זֶה עֶלְבּוֹן וְסַבְלָנוּת מַה שֶּׁלֹּא יִסָּפֵר וְעַל זֶה קוֹרְאִים מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֶלֶךְ עָלוּב וְהַיְנוּ אוֹמְרוֹ מִי אֵל כָּמוֹךָ, אַתָּה אֵל בַּעַל חֶסֶד הַמֵּטִיב, אֵל בַּעַל כֹּחַ לִנְקֹם וְלֶאֱסֹף אֶת שֶׁלְּךָ, וְעִם כָּל זֹאת אַתָּה סוֹבֵל וְנֶעֱלָב עַד יָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה. הֲרֵי זוֹ מִדָּה שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְהִתְנַהֵג בָּהּ רְצוֹנִי הַסַּבְלָנוּת וְכֵן הֱיוֹתוֹ נֶעֱלָב אֲפִלּוּ לְמַדְרֵגָה זוֹ וְעִם כָּל זֹאת לֹא יֵאָסֵף טוֹבָתוֹ מִן הַמְּקַבֵּל".

בָּרוּךְ הוּא, וְנוֹסְעִים עִמּוֹ בְּשַׁבָּת לִרְאוֹת מִשְׂחָק כַּדּוּרֶגֶל, וְצוֹעֲקִים וּמְקַלְלִים מְהַטְרִיבוּנָה, עִם חֵלֶק מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּתוֹכֵנוּ ! אָז בַּשָּׁמַיִם קוֹרְאִים לוֹ "מֶלֶךְ עָלוּב" !

הָרֵי בְּתוֹר מֶלֶךְ, הוּא יָכוֹל לוֹמַר לָאָדָם "אֲנִי אֵין לִי נַחַת רוּחַ מֵהָעֲבֵרוֹת הַלָּלוּ, אֲנִי אֶשְׁאֵר כָּאן עִם הַנְּשָׁמָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וְאַתָּה תִּקַּח אֶת הַגּוּף לְבַד לְכַדּוּרֶגֶל. סַע לְשָׁם בְּלִי נְשָׁמָה" ! הַאִם זֶה אֶפְשָׁרִי ? לֹא ! אָז מִי נוֹתֵן לָנוּ אֶת הַכֹּחַ שֶׁאָנוּ מְנַצְּלִים אוֹתוֹ לַחֲטֹא נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא ? הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָנוּ בְּחִירָה חוֹפְשִׁית, וּבַבְּחִירָה הַחוֹפְשִׁית הַזּוֹ אָנוּ בּוֹחֲרִים לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמַתָּנוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נֶגְדּוֹ עַצְמוֹ וְנֶגֶד רְצוֹנוֹתָיו ! וְזֶה גּוֹרֵם לוֹ צַעַר אַדִּיר, וּבְכָל זֹאת הוּא שׁוֹתֵק וּמַאֲרִיךְ אַף, זֶה לֹא מוּבָן ! אוֹמְרִים לוֹ "מֶלֶךְ עָלוּב ! מַדּוּעַ אַתָּה נוֹהֵג כָּךְ ? מַדּוּעַ אַתָּה לֹא מַעֲנִישָׁם מִיָּד ! מַדּוּעַ אַתָּה לֹא מוֹנֵעַ מֵהֶם לַעֲשׂוֹת עֲבֵרוֹת" ? וְנִשְׁאֶלֶת הַשְּׁאֵלָה, כֵּיצַד הָאָדָם בֶּאֱמֶת מְסֻגָּל לַעֲשׂוֹת אֶת הָעֲבֵרוֹת הַנַּ"ל כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אִתּוֹ ? וְהַתְּשׁוּבָה הִיא פְּשׁוּטָה עַד מְאֹד, כִּי הוּא לֹא מַרְגִּישׁ שֶׁיֵּשׁ חֵלֶק מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּתוֹכוֹ.

שַׁבָּת אַחַת חָזַרְתִּי מִבֵּית הַכְּנֶסֶת, וּבַחֲנָיָה בַּכְּנִיסָה לְבֵיתִי, עָמַד אָדָם זָר שֶׁנִּשְׁעָן עַל מְכוֹנִיתּוֹ הַמּוּנַעַת, וְעִשֵּׁן לַהֲנָאָתוֹ. כְּשֶׁהִבְחִין בִּי מִתְקָרֵב לְיָדוֹ בַּדֶּרֶךְ לְבֵיתִי, הוּא הִסְתִּיר אֶת יָדוֹ עִם הַסִּיגָרִיָּה מֵאֲחוֹרֵי גַּבּוֹ, וְנִפְנֵף לִי בְּיָדוֹ הַשְּׁנִיָּה בְּחִיּוּךְ מְבֻיָּשׁ וְהִפְטִיר "שַׁבָּת שָׁלוֹם". לֹא הָיָה לוֹ נָעִים מִמֶּנִּי. הוּא לֹא מַכִּיר אוֹתִי, עַל פָּנָיו הוּא גַּם לֹא אָמוּר לָתֵת לִי דִּין וְחֶשְׁבּוֹן, וּבְכָל זֹאת הוּא רוֹאֶה אָדָם דָּתִי, הוּא חָשׁ שֶׁמַּעֲשֵׂהוּ לֹא הוֹלֵם כָּל כָּךְ אֶת הַמַּעֲמָד וּמְכַבֵּד אֶת הַשֵּׁנִי עַל אֱמוּנָתוֹ, יָפֶה מְאֹד מִצִּדּוֹ. אִם אָדָם כָּזֶה הָיָה זוֹכֶה לָדַעַת וּלְהַרְגִּישׁ שֶׁיֵּשׁ חֵלֶק מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ

הוּא בְּתוֹכוֹ בְּאוֹתוֹ רֶגַע, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁלֹּא הָיָה מַדְלִיק אֶת הַסִּיגַרְיָה לְכַתְּחִלָּה וְלֹא נוֹסֵעַ בְּשַׁבָּת. אֲבָל אֲנַחְנוּ לֹא מַרְגִּישִׁים זֹאת ! אֲנַחְנוּ יְשֵׁנִים !

קוּם וְקָרֵא בְּתַחֲנוּנִים

לָכֵן הַסְּלִיחוֹת בְּחֹדֶשׁ אֱלוּל מַתְחִילוֹת בַּפִּיּוּט **״בֶּן אָדָם, מָה לְךָ נִרְדָּם״** ! כֵּיצַד אַתָּה יָכוֹל לִישׁוֹן כְּשֶׁיֵּשׁ כָּזוֹ סְעָרָה בַּחוּץ ?

יוֹנָה בֶּן אֲמִתַּי הָיָה אִישׁ יֶרֵא שָׁמַיִם, שֶׁשָּׁמַח כָּל כָּךְ בְּמִצְוַת שִׂמְחַת בֵּית הַשּׁוֹאֵבָה, עַד שֶׁשָּׁרְתָה עָלָיו הַשְּׁכִינָה וְנֶהְפַּךְ לְנָבִיא (ירושלמי סוכה פ״ה, ה״א). הוּא נִשְׁלַח לְהִתְנַבֵּא בְּכָל מִינֵי מְקוֹמוֹת, לְבַקֵּשׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁיַּחְזְרוּ מִדַּרְכָּם הָרָעָה, אַךְ לֹא עָלָה בְּיָדוֹ. כַּאֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹרָה לוֹ לְהִתְנַבֵּא בִּנִינְוֵה לַגּוֹיִם הַחַיִּים שָׁם (יונה א, ב), הוּא חָשַׁשׁ, שֶׁהֲרֵי הַגּוֹיִם יַחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה מִפַּחַד מֵעֹנֶשׁ, וְאָז יִהְיֶה קִטְרוּג עַל עַם יִשְׂרָאֵל שֶׁהִנֵּה הַגּוֹיִם חוֹזְרִים וְהֵם לֹא, אֲפִילוּ לֹא מִירְאַת הָעֹנֶשׁ !

הַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת כִּי יוֹנָה בֶּן אֲמִתַּי הָיָה אִישׁ עָשִׁיר מְאֹד (נדרים לח.), וְכֵיוָן שֶׁיָּדַע כִּי בְּחוּץ לָאָרֶץ אֵין רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שׁוֹרָה, הֶחְלִיט לִבְרֹחַ מֵעֵבֶר לַיָּם בַּהֶקְדֵּם הָאֶפְשָׁרִי, מִמֵּילָא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ תַּעֲזֹב אוֹתוֹ וְהַנְּבוּאָה וְהַמְשִׁימָה יַעַבְרוּ לְנָבִיא אַחֵר. הוּא הִגִּיעַ מַהֵר אֶל נְמַל יָפוֹ, שָׁם הוֹדִיעַ לוֹ בָּעַל הָאֳנִיָּה כִּי יֶשְׁנָם רַק נוֹסְעִים מוּעָטִים וּמִסְפָּר הַמְּקוֹמוֹת הָרֵיקִים הָרַב יְעַכֵּב אֶת הַנְּסִיעָה עַד שֶׁיְּמַלֵּא אֶת הַמְּכָסָה. מִיָּד שָׁלַף לוֹ יוֹנָה סְכוּם כֶּסֶף נִכְבָּד וְקָנָה אֶת כָּל הַמְּקוֹמוֹת הָרֵיקִים, וְיָצְאוּ לַדֶּרֶךְ.

אֲבָל אֵין עֵצָה וְאֵין תְּבוּנָה כְּנֶגֶד ה׳ ! מִיָּד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חוֹלֵל סְעָרָה סָבִיב אוֹתָהּ אֳנִיָּה (בְּעוֹד שֶׁאֳנִיּוֹת אֲחֵרוֹת סְבִיבָן שָׁטוּ לָהֶן בְּבָטְחָה). רַב הַחוֹבֵל הֵבִין שֶׁהָיָה זֶה זָעַם מִלְמַעְלָה, אַךְ כְּגוֹי הוּא

לֹא יָדַע אֵיזֶה אֵל כּוֹעֵס עֲלֵיהֶם. לָכֵן פָּנָה אֶל כָּל הַנּוֹסְעִים, שֶׁכָּל אֶחָד יִפְנֶה אֶל אֱלֹהָיו לְבַקֶּשֶׁת עֶזְרָה וּסְלִיחָה עַל מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים (הַגּוֹי יוֹדֵעַ שֶׁהוּא חוֹטֵא, אֲבָל לֹא אִכְפַּת לוֹ עַד שֶׁהוּא מֵבִין שֶׁהוּא יֵעָנֵשׁ עַל כָּךְ). וְכָךְ כֻּלָּם צוֹעֲקִים עַל הַסְּפִינָה "דָּגוֹן! דָּגוֹן! תַּעֲזֹר לִי"! "כְּמוֹשׁ, כְּמוֹשׁ לָמָּה אַתָּה לֹא עוֹנֶה"? אֲבָל הָיוּ אֱלֹהֵי עֵץ וְאֶבֶן. הֵם יְכוֹלִים לִהְיוֹת גְּחָלִים וּמַעְצוֹר לַדֶּלֶת, לֹא יוֹתֵר.

רַב הַחוֹבֵל רוֹאֶה כִּי כְּלוּם לֹא עוֹזֵר וּמְסִתַּכֵּל סָבִיב לִרְאוֹת אִם מִישֶׁהוּ חָסֵר. הוּא נִזְכָּר בְּאוֹתוֹ עָשִׁיר מִנָּמָל יָפוֹ שֶׁקָּנָה אֶת כָּל הַכַּרְטִיסִים וְאֵינוֹ נִמְצָא עִמָּם עַל הַסְּפִינָה. הוּא יוֹרֵד לַחֲדָרִים בְּבֶטֶן הָאֳנִיָּה וּמוֹצֵא אֶת יוֹנָה יָשֵׁן שְׁנַת יְשָׁרִים עַל מִטָּתוֹ! מַיִד הוּא צוֹעֵק (יונה א, ו): "מַה לְּךָ נִרְדָּם? קוּם קְרָא אֶל אֱלֹקֶיךָ, אוּלַי יִתְעַשֵּׁת הָאֱלֹקִים לָנוּ וְלֹא נֹאבֵד"! וּמִכָּאן הַפִּתְיחָה לַסְּלִיחוֹת: "בֶּן אָדָם, מָה לְּךָ נִרְדָּם? קוּם קְרָא בְּתַחֲנוּנִים". הִתְחַנֵּן לָאֵל שֶׁלְּךָ, אָמַר לוֹ רַב הַחוֹבֵל, אוּלַי כָּל הַזַּעַם הַזֶּה הוּא בִּגְלָלְךָ!

וּמָה עָנָה לוֹ יוֹנָה? "לֹא אוּלַי! זֶה וַדַּאי בִּגְלָלִי"! יוֹנָה מְבַקֵּשׁ שֶׁיַּשְׁלִיכוּ אוֹתוֹ לַמַּיִם עַל מְנָת שֶׁהַסְּעָרָה תִּשְׁקֹט. רַב הַחוֹבֵל שֶׁלֹּא בָּטוּחַ עֲדַיִן כִּי הַסְּעָרָה בְּסִבָּתוֹ שֶׁל יוֹנָה וְלֹא רוֹצֶה שֶׁלְּרִשְׁימַת הָעֲוונוֹת תִּצְטָרֵף שְׁפִיכוּת דָּמִים, מַחְלִיט לְהַטִּיל גּוֹרָל לִרְאוֹת בְּאַשְׁמַת מִי הַסְּעָרָה, אַךְ אַף עַל פִּי שֶׁעָרַךְ כַּמָּה וְכַמָּה כָּאֵלּוּ, כֻּלָּן הִצְבִּיעוּ עַל יוֹנָה.

רַב הַחוֹבֵל עֲדַיִן לֹא מֵהַר לְהִסְתַּכֵּן בַּהֲרִיגַת חַף מִפֶּשַׁע, וְדָאַג שֶׁיְּקַשְּׁרוּ אֶת יוֹנָה בְּחֶבֶל, וּלְאַט לְאַט הוֹרִידוּ אוֹתוֹ אֶל הַמַּיִם. וְכָךְ רָאוּ כֻּלָּם שֶׁבְּכָל פַּעַם שֶׁיּוֹנָה נָגַע בַּמַּיִם הַסְּעָרָה שָׁכְכָה, וּכְשֶׁהֵרִימוּ אוֹתוֹ שׁוּב הִיא חָזְרָה וְהִתְגַּבְּרָה. לְאַחַר כַּמָּה פְּעָמִים כָּאֵלּוּ, הֵבִינוּ אֶת הָרֶמֶז וְחָתְכוּ אֶת הַחֶבֶל. יוֹנָה נָפַל אֶל

הַיָּם וְהַסְּעָרָה נֶעֱלָמָה כְּלֹא הָיְתָה. הֵם הִמְשִׁיכוּ לָחוֹף וְחָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה. הֵם הָיוּ בְּנִינְוֵה וְסִפְּרוּ מָה קָרָה לָהֶם, וְלָכֵן כְּשֶׁיּוֹנָה הִגִּיעַ בַּהֶמְשֵׁךְ וְאָמַר שֶׁנִּינְוֵה תֶּחֱרַב, כֻּלָּם הֶאֱמִינוּ לוֹ, נִמְצָא שֶׁבַּהֲרֵךְ בָּהּ נִיסָּה לְהִמָּלֵט מִשְּׁלִיחוּתוֹ הוּא הֵבִיא לְהַצָּלָתָהּ!

הַקְּרִיאָה שֶׁל רַב הַחוֹבֵל לְיוֹנָה, הִיא הַקְּרִיאָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוֹרֵא לָנוּ. אָנוּ רְדוּמִים כָּל הַשָּׁנָה. יֵצֶר הָרַע מַרְדִּים אוֹתָנוּ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵעִיר אוֹתָנוּ. "בֶּן אָדָם, מָה לְךָ נִרְדָּם"? וּמָה אָנוּ אֲמוּרִים לַעֲנוֹת? "בִּגְלָלִי הַסְּעָרָה הַזּוֹ"! לֹא "הַהוּא עָשָׂה לִי כָּךְ, וְהַהוּא אָכַל לִי וְהַהוּא שָׁתָה לִי". כְּדֵי לְהַגִּיעַ אֶל הַתִּקּוּן, לְהַרְגִּיעַ אֶת הַסְּעָרָה שֶׁקָּמָה עָלֵינוּ, קוֹדֶם כָּל צָרִיךְ לָקַחַת אַחֲרָיוּת. בִּגְלָלִי הַסְּעָרָה הַזּוֹ. אַךְ כֵּיצַד אֲנִי יָכוֹל לְתַקֵּן בְּפָחוֹת מֵחֹדֶשׁ תְּקוּפָה שֶׁל שָׁנָה שְׁלֵמָה שֶׁיָּשַׁנְתִּי? שֶׁלֹּא לְדַבֵּר עַל 40 שָׁנָה שֶׁיָּשַׁנְתִּי? אֵיךְ אֲנִי מְתַקֵּן?

נְקוּדָה טוֹבָה

מְסַפֶּרֶת הַגְּמָרָא (נדרים כה.) עַל דִּין תּוֹרָה שֶׁבָּא לִפְנֵי רָבָא, מִגְּדוֹלֵי הָאֲמוֹרָאִים הַגְּדוֹלִים שֶׁהָיָה אַב בֵּית דִּין בְּבָבֶל. בְּפָנָיו נִצְּבוּ בָּעַל חוֹב וְלוֶה שֶׁלֹּא רָצָה לְפָרֵעַ אֶת חוֹבוֹ. סִפֵּר הַתּוֹבֵעַ כִּי בָּטַח בַּנְּתִבָּע שֶׁהוּא אִישׁ נֶאֱמָן וְטוֹב וְהִלְוָה לוֹ סְכוּם כֶּסֶף מְסֻיָּם. אֲבָל כְּשֶׁהִגִּיעַ זְמַן הַפֵּרָעוֹן וְהוּא לֹא הוֹפִיעַ, נִגַּשׁ אֵלָיו וְזֶה כָּפַר בְּאַשְׁמָה וְטָעַן כִּי הֵשִׁיב אֶת חוֹבוֹ!

רָבָא הֵבִין כִּי הָאֱמֶת הִיא עִם הַתּוֹבֵעַ, אֲבָל כֵּיוָן שֶׁלֹּא הָיוּ עֵדִים אֲחֵרִים אֶלָּא מִלָּה כְּנֶגֶד מִלָּה, חִיֵּב אֶת הַלֹּוֶה בִּשְׁבוּעָה שֶׁפָּרַע אֶת חוֹבוֹ. אִם יִשָּׁבַע, יִפָּטֵר מֵהַתַּשְׁלוּם. הַלֹּוֶה קָם עַל מַקַּל הֲלִיכָתוֹ, הוֹשִׁיט אוֹתוֹ לַמַּלְוֶה שֶׁיַּחְזִיק בּוֹ, בִּזְמַן שֶׁהֵרִים אֶת שְׁתֵּי יָדָיו בָּאֲוִיר וְנִשְׁבַּע בְּשֵׁם וּמַלְכוּת כִּי מָסַר בְּיָדוֹ שֶׁל הַמַּלְוֶה אֶת

כָּל הַחוֹב הַמַּגִּיעַ לוֹ. כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁבַּע, לָרָבָא לֹא הָיְתָה בְּרֵירָה אֶלָּא לִפְטֹר אוֹתוֹ וּלְשַׁלְּחוֹ לְשָׁלוֹם.

הַמַּלְוֶה שָׁזַעַם עַל הָאִי-צֶדֶק מִבְּחִינָתוֹ, הַטִּיחַ אֶת מַקְלוֹ שֶׁל הַלּוֶה שֶׁהָיָה בְּיָדָיו עַל הָרִצְפָּה וְשָׁבְרוֹ בְּכַעְסוֹ. הַמִּקֵּל הֶחָלוּל נִשְׁבַּר לִשְׁנַיִם וּמִתּוֹכוֹ הִתְגַּלְגְּלוּ מַטְבְּעוֹת. רָבָא הוֹרָה לִמְנוֹת אֶת הַמָּעוֹת וְהֵם הָיוּ בְּדִיּוּק בִּסְכוּם הַחוֹב עָלָיו נִשְׁבַּע הַלּוֶה. אֱמֶנָם הָיָה הָאִישׁ גַּזְלָן וְשַׁקְרָן, אֲבָל שְׁבוּעַת שָׁקֶר בְּשֵׁם ה׳, אֶת זֶה הוּא לֹא מוּכָן לַעֲשׂוֹת. לָכֵן רָקַם אֶת הַתַּכְנִית עִם הַמִּקֵּל הֶחָלוּל וְהַמָּעוֹת, שֶׁכְּשֶׁיִּשָּׁבַע שֶׁנָּתַן אֶת הַכֶּסֶף בְּיָדָיו שֶׁל הַמַּלְוֶה, לֹא תִּהְיֶה זוֹ שְׁבוּעַת שָׁוְא.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גִּלְגֵּל אֶת הָעִנְיָן כָּךְ שֶׁהַמַּלְוֶה הַזּוֹעֵם יִשְׁבּוֹר אֶת הַמִּקֵּל וְהָאֱמֶת תִּתְגַּלֶּה. לֹא הָיָה זֶה רַק חֶסֶד עִם הַמַּלְוֶה שֶׁכִּמְעַט וְנִגְזַל, הָיָה זֶה בְּעִקָּר חֶסֶד עִם הַלּוֶה, שֶׁחֲרֵי אִם הָיָה מַצְלִיחַ בְּתָכְנִיתוֹ וְלֹא נֶעֱנַשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה, הָיָה נֶעֱנַשׁ וּמְאֻבָּד אֶת עוֹלָמוֹ הַבָּא. הוּא אַף הָיָה חוֹזֵר בִּגְלִגּוּל, כְּעוֹנְשׁוֹ שֶׁל כָּל גַּזְלָן שֶׁחוֹזֵר לְעוֹלָמֵנוּ, עַל מְנָת לְהָשִׁיב הַגְּזֵלָה לִבְעָלֶיהָ אוֹ לְצֶאֱצָאָיו.

אַךְ מַדּוּעַ זָכָה הַלּוֶה לְחֶסֶד הַנַּ״ל? הֲרֵי הוּא הָיָה רָשָׁע, שֶׁנֶּאֱמַר ״לוֶה רָשָׁע וְלֹא יְשַׁלֵּם״, שֶׁכָּל הַלּוֶה וְאֵינוֹ פּוֹרֵעַ, מַטְרִיחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה לִבְעָלֶיהָ וְנִמְצָא שֶׁהַגַּזְלָן גָּזַל מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ! וְהִנֵּה ה׳ עָשָׂה חֶסֶד עִם הַגַּזְלָן בְּסִפּוּרֵנוּ, שֶׁיַּחְזִיר אֶת הַכֶּסֶף נֶגֶד רְצוֹנוֹ, לִזְכוּתוֹ וּלְטוֹבָתוֹ. מַדּוּעַ?

כִּי הָיְתָה לְגַזְלָן נְקוּדַת זְכוּת. הוּא לֹא הָיָה מוּכָן לְהִשָּׁבַע לַשֶּׁקֶר בְּכָל מְחִיר! גַּם אָדָם שְׁנִמְצָא בַּתַּחְתִּית שֶׁל הַתַּחְתִּית, הֵן מִבְּחִינַת תּוֹרָה וּמִצְוֹות, וְהֵן מִבְּחִינַת אֱנוֹשִׁיּוּת וְיִחֲסוֹ לִבְנֵי אָדָם, שֶׁהוּא יָכוֹל לִלְווֹת כֶּסֶף מֵאָדָם שֶׁעָשָׂה לוֹ טוֹבָה בְּכָךְ, וְאָז לִכְפֹּר

בְּחֻצְפָּה וְעַזּוּת פָּנִים וְגַם לִגְזֹל, בְּכָל זֹאת יֵשׁ בּוֹ נְקוּדָה טוֹבָה אַחַת, הַנְּקֻדָּה הַטּוֹבָה הַזּוֹ יְכוֹלָה לְהָרִים אוֹתוֹ לְמַעְלָה חֲזָרָה. אֲפִילּוּ בָּעַל כָּרְחוֹ מַמָּשׁ ! הִיא יְכוֹלָה לְהָבִיא לוֹ עֶזְרָה מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, גַּם כְּשֶׁהוּא לֹא מַאֲמִין. וְהִיא יְכוֹלָה לָבוֹא גַּם בְּצוּרָה שֶׁל יִסּוּרִין, וּלְהֵעָנֵשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְכָךְ יַרְוִיחַ שֶׁלֹּא יֵעָנֵשׁ לְמַעְלָה, כִּי שָׁפְטוּ אוֹתוֹ בְּבֵית דִּין שֶׁל מַטָּה, הוּא הִרְוִיחַ ! כָּל כָּךְ קַל לַחְזֹר בִּתְשׁוּבָה, מִנְּקוּדַּת זְכוּת אַחַת שֶׁיֵּשׁ בָּאָדָם, בֵּין כְּשֶׁהוּא מוֹצֵא אוֹתָהּ עַל עַצְמוֹ וּבֵין שֶׁהוּא מְלֻמָּדָה עַל חֲבֵרוֹ.

וְכָאן אָנוּ חוֹזְרִים לְצִוּוּי "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ", כְּמוֹ שֶׁאֲנִי אוֹהֵב אֶת עַצְמִי, גַּם אִם אֲנִי לֹא מְחַבֵּב אֶת עַצְמִי, שֶׁהֲרֵי אֲנִי יָכוֹל לְהִסְתַּכֵּל בַּמַּרְאָה וְלוֹמַר "אֲנִי לֹא סוֹבֵל אֶת עַצְמִי, אֲנִי שָׁמֵן, אֲנִי מְכֹעָר, אֲנִי נָמוּךְ, אֵין לִי כֶּסֶף, אֵין לִי אֶת זֶה וְאֵין לִי אֶת זֶה", וְנִדְמֶה לִי שֶׁאֲנִי לֹא אוֹהֵב אֶת עַצְמִי, הָאֱמֶת אֲנִי רַק לֹא מְחַבֵּב, אֲבָל אֲנִי מְאֹד אוֹהֵב אֶת עַצְמִי, וְהָרָאָיָה כְּשֶׁאֲנִי חוֹלֶה אֲנִי יוֹדֵעַ טוֹב מְאֹד לָקַחַת אֶת הַגּוּף שֶׁלִּי לָרוֹפֵא, אָז אֲנִי אוֹהֵב אֶת עַצְמִי, אֲבָל לֹא מְחַבֵּב.

כָּךְ גַּם עִם חֲבֵרְךָ, אַתָּה יָכוֹל אוּלַי לֹא לְחַבֵּב אוֹתוֹ, יִתָּכֵן וְהוּא מִתְנַהֵג לֹא כָּרָאוּי, יֵשׁ גַּם חִיּוּב לְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ כְּשֶׁהוּא מְקַלְקֵל וּמַשְׁפִּיעַ לְרָעָה, אֲבָל כְּשֶׁהוּא צָרִיךְ עֶזְרָה, תּוֹשִׁיט לוֹ אוֹתָהּ. מַדּוּעַ? כִּי אַתָּה אוֹהֵב אוֹתוֹ, וּכְפִי שֶׁעִם עַצְמְךָ אַתָּה עוֹשֶׂה אֶת הַהַפְרָדָה הַזּוֹ, כָּךְ עִם אֲחֵרִים ! זֶה מָה שֶׁהִתְכַּוְּנוּ, לֹא שֶׁתֹּאהַב אוֹתוֹ בְּדִיּוּק כְּמוֹ שָׁאַתָּה אוֹהֵב אֶת עַצְמְךָ, אֶלָּא הַכַּוָּנָה שֶׁתֹּאהַב אוֹתוֹ בְּלִי תְּנָאִים, כְּמוֹ שָׁאַתָּה אוֹהֵב אֶת עַצְמְךָ בְּלִי תְּנָאִים. כְּדֵי לְחַבֵּב אוֹתוֹ, הַדָּבָר תָּלוּי כֵּיצַד הוּא מִתְנַהֵג, אַךְ לֶאֱהֹב אוֹתוֹ לֹא תָּלוּי בִּתְנָאִים, נֹאהַב אוֹתוֹ כִּי ה' צִוָּה. כְּמוֹ לִשְׁמוֹר שַׁבָּת אוֹ לֶאֱכוֹל כָּשֵׁר. כְּפִי שֶׁאִם מִישֶׁהוּ יִתְנַהֵג עִמָּנוּ

בְּצוּרָה לֹא יָפָה וַיִּפְגַּע בָּנוּ, אֲנַחְנוּ לֹא נֹאכַל חֲזִיר אוֹ נִסַּע בְּשַׁבָּת, כָּךְ אִם מִישֶׁהוּ יִפְגַּע בָּנוּ וּכְבָר לֹא נְחַבֵּב אוֹתוֹ וְנִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ, לֹא נַפְסִיק לֶאֱהֹב אוֹתוֹ.

כְּשֶׁגְּדוֹל הַדּוֹר אָמַר

גַּם כְּשֶׁגְּדוֹלֵי הַדּוֹר נוֹקְטִים בִּלְשׁוֹן חֲרִיפָה נֶגֶד כָּל אוֹתָם אֲנָשִׁים שֶׁרוֹצִים לִגְזֹר גְּזֵרוֹת נֶגֶד עוֹלָם הַתּוֹרָה וְלַעֲקוֹר אֶת לְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה חַס וְשָׁלוֹם, וּמִשְׁתַּמְּשִׁים לְעִתִּים אַף בְּמִלִּים חֲרִיפוּת כְּלַפֵּיהֶם, זֶה רַק לְזַעְזֵעַ אוֹתָנוּ לְהִתְרַחֵק מֵהַשְׁפָּעָתָם הָרָעָה שֶׁל אוֹתָם אֲנָשִׁים, לְצַיֵּר לָנוּ בְּשָׁחוֹר וְלָבָן שֶׁנִּתְרַחֵק מִדַּרְכֵיהֶם הַטּוֹעוֹת. אֲבָל אִם אוֹתָם יְהוּדִים שֶׁדִּבְּרוּ עֲלֵיהֶם יִצְטָרְכוּ עֶזְרָה בְּתוֹר יְהוּדִים, גְּדוֹלֵי הַדּוֹר יִהְיוּ הָרִאשׁוֹנִים לָרוּץ וְלַעֲזֹר לָהֶם. אֲפִילוּ שֶׁאֵלֶּה בִּקְּשׁוּ לְקַעֲקֵעַ כָּל מָה שֶׁקָּדוֹשׁ! מַדּוּעַ? הֲרֵי הַגְּדוֹלִים עַצְמָם קְרָאוּ לָהֶם רְשָׁעִים, כֵּיצַד יִתְּנוּ יָד לְהַצִּילָם? אָז יַעֲנוּ לָנוּ אוֹתָם גְּדוֹלִים כִּי הֵם אוֹהֲבִים אוֹתָם! אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל אֲמִתִּית! אַהֲבָה שֶׁאֵינָהּ תְּלוּיָה בְּמַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים, אַהֲבָה הַנּוֹבַעַת מִצִּוּוִי ה׳ וְהַמְּסִירוּת לַעֲשׂוֹת רְצוֹן ה׳ יִתְבָּרַךְ. כָּךְ הַגְּדוֹלִים מַרְגִּישִׁים בֶּאֱמֶת.

אֲנַחְנוּ הַקְּטַנִּים הַשּׁוֹמְעִים אֶת הַבְּטוּיִים וְחוֹשְׁבִים עַל הַגָּדוֹל שֶׁאָמַר אוֹתָם: "הוּא בֶּטַח שׂוֹנֵא אוֹתָם! הוּא מְקַלֵּל אוֹתָם"! אָז גַּם אֲנַחְנוּ מְקַלְלִים וְתוֹלִים אֶת זֶה בְּאוֹתוֹ גָּדוֹל. אֲבָל לָנוּ אָסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמִלִּים אֵלּוּ נֶגֶד יְהוּדִי אַחֵר, רַק לִגְדוֹלֵי הַדּוֹר מֻתָּר, כִּי לָהֶם יֵשׁ אֶת הַיְכֹלֶת לִשְׁנֹא וּלְהוֹקִיעַ מַעֲשָׂיו שֶׁל אָדָם וּבְאוֹתָהּ נְשִׁימָה לֶאֱהֹב אוֹתוֹ לְלֹא תְּנָאִים גַּם מִבְּלִי לְחַבְּבוֹ. אֲנַחְנוּ עֲדַיִן לֹא בְּדַרְגָּה זוֹ כְּמוֹתָם, אָז עָדִיף שֶׁנִּשְׁתֹּק עַד שֶׁנַּגִּיעַ לְשָׁם, וּבֵינְתַיִם נָבִין מֵאוֹתוֹ גָּדוֹל לְהִתְרַחֵק מֵאוֹתָם אֲנָשִׁים, לְלֹא צֹרֶךְ לְשׂוֹנְאָם.

מְסֻפָּר עַל הַגָּאוֹן, הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים זוֹנְנְפֶלְד זָ״ל, מִיַּקִּירֵי יְרוּשָׁלַיִם וְרַבָּה הֲלֹא רִשְׁמִי, שֶׁסָּבְלוּ הוּא וַאֲנָשָׁיו מִמַּעֲלֵלֵי אַנְשֵׁי הַתְּנוּעָה הַצִּיּוֹנִית שֶׁאַחֲרֵי מִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הָרִאשׁוֹנָה. אוֹתָם אֲנָשִׁים לֹא בָּחֲלוּ בְּשׁוּם צָעַד לִפְגֹּעַ בְּאַנְשֵׁי הָעֵדָה שֶׁחָיוּ בִּירוּשָׁלַיִם מֵאוֹת בַּשָּׁנִים תַּחַת שִׁלְטוֹן הַטּוּרְקִים, וּלְטַשְׁטֵשׁ אֶת קִיּוּמָם וּשְׁלִיטָתָם בָּאָרֶץ, כְּאִלּוּ הֵם הַחֲלוּצִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁבָּאוּ לְהַפְרִיחַ אֶת הַשְּׁמָמָה. הֵם אַף פָּרְצוּ פַּעַם לְבֵיתוֹ עִם אֶקְדָּחִים שְׁלוּפִים לְאַיֵּם עַל חַיָּיו, אַךְ הוּא נֶעֱמַד וּפָתַח חֶלְצָתוֹ, מוֹרֶה עַל לִבּוֹ שֶׁיָּכוֹל לְשַׁמֵּשׁ לָהֶם לְמַטָּרָה, כִּי הוּא לֹא יִכָּנַע לְמָרוּתָם. מְפַחֲדִים וּמְבֹהָלִים בָּרְחוּ אוֹתָם בְּרִיוֹנִים חֲזָרָה אֶל הַחֹשֶׁךְ מִמֶּנּוּ בָּאוּ.

וְהִנֵּה בְּעֶרֶב גָּשׁוּם אֶחָד הִגִּיעַ אֶל בֵּית הַחוֹלִים בִּירוּשָׁלַיִם (אוֹתוֹ יִסַּד רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים זוֹנְנְפֶלְד בְּעַצְמוֹ), אֶחָד מֵאוֹתָם רָאשִׁים שֶׁהֶאֱכִילוּ אֶת אַנְשֵׁי הָעֵדָה מְרוֹרִים, וְהוּא בְּמַצָּב קָשֶׁה. מְנַהֵל בֵּית הַחוֹלִים שֶׁהָיָה יָרֵא שָׁמַיִם, כְּמוֹ שְׁאָר הַצָּוֶת דְּאָז, סֵרֵב לְקַבְּלוֹ, ״הָרָשָׁע הַזֶּה לֹא יִכָּנֵס לְכָאן״ הִכְרִיז בְּכָל תֹּקֶף. מִיַּד רָץ אֶחָד הָאֲנָשִׁים שֶׁנָּכַח בַּמָּקוֹם אֶל בֵּיתוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים שֶׁהָיָה אָז בְּגִיל מֻפְלָג וְתָשׁוּשׁ כֹּחַ, וְסִפֵּר לוֹ כִּי מְסָרְבִים לְהַכְנִיס אֶת אוֹתוֹ יְהוּדִי לְבֵית הַחוֹלִים בְּשֶׁל הִתְנַהֲגוּתוֹ הַנְּלוֹזָה, וְנִרְאָה כִּי הוּא זָקוּק לַטִּפּוּל דָּחוּף, וְאִם הָרַב יוֹעִיל לְהוֹרוֹת בְּכְתָב שֶׁיַּכְנִיסוּ אוֹתוֹ, כִּי אָז וַדַּאי אִישׁ לֹא יְסָרֵב לְהוֹרָאתוֹ.

לְהַפְתָּעַת אוֹתוֹ אִישׁ, קָם רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים מִמְּקוֹמוֹ, וְעִם כָּל שְׁנוֹתָיו הָרַבּוֹת, לָבַשׁ אֶת הַמְּעִיל שֶׁהָיָה תָּלוּי עַל הַוָּו, וְחָבַשׁ אֶת כּוֹבָעוֹ. הָאִישׁ הַנִּדְהָם הֵבִין כִּי הָרַב מַתְכּוֹן לְכַתֵּת רַגְלָיו עַד לְבֵית הַחוֹלִים, וְעוֹד כְּשֶׁסְּעָרָה בַּחוּץ, וְהִסְבִּיר לָרַב כִּי אֵין צֹרֶךְ

שֶׁיִּטְרַח בְּעַצְמוֹ, הוֹרָאָה בִּכְתָב תַּשִּׂיג אֶת הַמַּטָּרָה. אַךְ הָרַב סֵרֵב, שֶׁהֲרֵי זֶה פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ.

וְכָךְ הַמְּנַהֵל הַמַּפְתִּיעַ רָאָה אֶת גְּדוֹל הַדּוֹר הַזָּקֵן נִכְנָס רָטוּב אַךְ נָחוּשׁ, וּמוֹרֶה לוֹ לְאַשְׁפֵּז מִיָּד אֶת הַחוֹלֶה, אַחֶרֶת יַאֲשִׁימוּ אוֹתוֹ בַּשָּׁמַיִם עַל שְׁפִיכוּת דָּמִים ! הַמְּנַהֵל הַמַּפְתִּיעַ מִיָּד קִיֵּם אֶת פְּקוּדַת רַבּוֹ, וְאוֹתוֹ חוֹלֶה שֶׁהָיָה מְחֻסָּר הַכָּרָה בְּאוֹתוֹ זְמַן, זָכָה לַטִּפּוּל וְנִצַּל.

מִסִּפֵּר שָׁבוּעוֹת אַחֲרֵי, אוֹתוֹ פָּעִיל חָזַר לְסוּרוֹ וּנְאֻם נְאוּם תָּקְפַנִי כְּלַפֵּי רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים זָצוּק״ל, אָז שִׁסַּע אוֹתוֹ מִישֶׁהוּ מֵהַקָּהָל עַל חֻצְפָּתוֹ כְּלַפֵּי מִי שֶׁהִצִּיל אֶת חַיָּיו. הַפָּעִיל הַמַּפְתִּיעַ לֹא הֵבִין עַל מָה מְדַבְּרִים, שֶׁכֵּן הוּא הָיָה מְחֻסָּר הַכָּרָה בְּאוֹתוֹ זְמַן, וְרַבִּי יוֹסֵף חַיִּים לֹא יָצָר עִמּוֹ קֶשֶׁר אַחֲרֵי הַחְלָמָתוֹ לְהוֹכִיחוֹ אוֹ לְתִבַּע פְּרָס עַל פְּעֻלָּתוֹ. הָיָה זֶה לְשֵׁם שָׁמַיִם בִּלְבַד ! לְקַיֵּם אֶת הַצִּוּוּי ״וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ״, גַּם אִם אַתָּה שׂוֹנֵא אֶת מַעֲשָׂיו.

כָּזֶה רְאֵה וְקַדֵּשׁ

כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה שֶׁאָנוּ מְרַתְּרִים וּמוֹחֲלִים לַאֲחֵרִים וְאוֹהֲבִים אוֹתָם לַמְרוֹת מַעֲשֵׂיהֶם, כָּךְ מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, ה׳ מְעוֹרֵר אַהֲבָתוֹ כְּלַפֵּינוּ וּמוֹחֵל לָנוּ. כְּשֶׁאָדָם מְטַפֵּל בְּתִינוֹקוֹ, מַאֲכִילוֹ, מַחְלִיף לוֹ וּמְשַׁחֵק עִמּוֹ, וְזֶה בְּתְמוּרָה פּוֹלֵט עָלָיו אֶת אֲרוּחָתוֹ, הֲרֵי הָאָב לֹא יִצְעַק עַל בְּנוֹ וְיַכֶּה אוֹתוֹ עַל ״הִתְנַהֲגוּתוֹ״. הוּא יֵאָנַח, מָה לַעֲשׂוֹת, תִּינוֹק מִסְכֵּן, מָה הוּא מֵבִין. הָאָב יְנַקֶּה אֶת הַתִּינוֹק וְאֶת עַצְמוֹ וְיַחֲבֵק אוֹתוֹ בְּאַהֲבָה. כָּךְ צָרִיךְ לְהַרְגִּישׁ כְּלַפֵּי כָּל יְהוּדִי. גַּם אִם הוּא רָחוֹק מִתּוֹרָה וּמִצְווֹת, אַתָּה נוֹתֵן לוֹ וּמַשְׁקִיעַ בּוֹ וּבַסּוֹף הוּא ״פּוֹלֵט״ עָלֶיךָ, הוּא לֹא מֵבִין, מִסְכֵּן, הוּא תִּינוֹק, תֵּן לוֹ חִבּוּק וּנְשִׁיקָה.

רוֹאֶה זֹאת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאוֹמֵר "אַתָּה מוֹחֵל? אַתָּה מְוַתֵּר? גַּם אֲנִי! אֲנִי אֵשֵׁב עַל כִּסֵּא הָרַחֲמִים"! אֲבָל אִם אַתָּה מְדַקְדֵּק וּמַקְפִּיד וְשׁוֹנֵא וּמַרְגִּישׁ כִּי כָּל הָעוֹלָם חַיָּב לְךָ, אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא "טוֹב, אֲנִי אֵשֵׁב עַל כִּסֵּא הַדִּין וַאֲנִי אֶבְדֹּק מָה כֻּלְּכֶם חַיָּבִים לִי"! וְאִם נִצְטָרֵךְ לָתֵת דִּין עַל מָה שֶׁאֲנַחְנוּ חַיָּבִים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מַצָּבֵנוּ לֹא יִהְיֶה מַזְהִיר בִּמְיֻחָד.

לָכֵן בְּחֹדֶשׁ אֱלוּל כְּדַאי לְשַׁחְרֵר אֶת הַחֶבֶל, לְוַתֵּר! לְוַתֵּר! וּבִכְלָל, לְאַמֵּץ אֶת הַהַנְהָגָה הַזּוֹ לְכָל הַשָּׁנָה כֻּלָּהּ. אָמַר מָרָן הַגָּאוֹן הָרַב שָׁךְ זַצַ"ל "כָּל הַחַיִּים שֶׁלִּי וְתַרְתִּי, וְאַף פַּעַם לֹא הִפְסַדְתִּי". בְּדִיּוּק הָפוּךְ מֵהַתְּפִיסָה הַמְּשֻׁבֶּשֶׁת שֶׁלָּנוּ כְּלַפֵּי הַחַיִּים, שֶׁאִם אֲנִי מְוַתֵּר וְנוֹתֵן אָז אֲנִי פְּרַאיֶיר, וְהָאֱמֶת בְּדִיּוּק הֲפוּכָה! "כָּל הַחַיִּים שֶׁלִּי וְתַרְתִּי, וְאַף פַּעַם לֹא הִפְסַדְתִּי"! כָּזֶה רְאֵה וְקַדֵּשׁ.

אָז אֵיךְ מִתְקָנִים בְּמֵעַט זְמַן מָה שֶׁקִּלְקַלְנוּ? עַל יְדֵי שֶׁנִּתֵּן וּנְוַתֵּר. יָבוֹאוּ מְקַטְרְגִים וְיֹאמְרוּ "מָה עִם הַשַּׁבָּת? הַתְּפִלִּין? הַתְּפִלּוֹת? הוּא חַיָּב לְךָ"! אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: "גַּם לוֹ חַיָּבִים וְהוּא וְתֵר. וַאֲנִי מְנַהֵל הַכֹּל מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה. נָכוֹן שֶׁהוּא חַיָּב לִי, אֲבָל גַּם אֲנִי אֲוַתֵּר. אֶתֵּן לוֹ עוֹד הִזְדַּמְּנוּת לְתַקֵּן עַצְמוֹ וְלִמְחֹק אֶת הָעֲבֵרוֹת וְאֶת הַצֶּרֶךְ בְּעֹנֶשׁ", וְהוּא נוֹתֵן לָנוּ עוֹד שְׁנַת חַיִּים לַחְזֹר בָּנוּ וּלְהִתְעַלּוֹת. אָז אֲנַחְנוּ כֵּן יְכוֹלִים לְתַקֵּן כָּל כָּךְ הַרְבֵּה בְּכָל כָּךְ מְעַט זְמַן, אִם נִתֵּן קְצָת מֵעַצְמֵנוּ, נַעֲנִיק יַחַס טוֹב לַחֲבֵרֵנוּ, נֹאמַר מִילָּה טוֹבָה.

וְגַם נַחֲזִיר קְצָת לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, קְצָת יוֹתֵר תְּפִלּוֹת בְּצִבּוּר, קְבִיעַת עִתִּים לְתוֹרָה, נֶרְאֶה לוֹ שֶׁאָנוּ אוֹהֲבִים אֶת הַתּוֹרָה, אֶת הַתְּפִלָּה, אֶת הַמִּצְווֹת, אֶת הַחֲבֵרִים, כָּל יְהוּדֵי בַּאֲשֶׁר

הוּא. כָּךְ נוֹשִׁיב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כִּסֵּא הָרַחֲמִים ; וְנִזְכֶּה לְרַחֲמִים וְלִסְלִיחוֹת.

לחזור לכביש הראשי

כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה

בְּחֹדֶשׁ אֱלוּל אָנוּ קוֹרְאִים אֶת פָּרָשַׁת "כִּי תֵצֵא" הַפּוֹתַחַת בְּעִנְיַן יְצִיאָה לַמִּלְחָמָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כא, י): "כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל אֹיְבֶיךָ וּנְתָנוֹ ה' אֱלֹקֶיךָ בְּיָדֶךָ וְשָׁבִיתָ שִׁבְיוֹ". מְתָאֶרֶת הַגְּמָרָא (ברכות ג:, סנהדרין טז.) אֶת הַתַּהֲלִיךְ שֶׁקָּדַם לַיְּצִיאָה לַמִּלְחָמָה. הַמֶּלֶךְ הָיָה נִמְלָךְ בְּיוֹעֲצוֹ הַבָּכִיר, אַחַר כָּךְ בַּסַּנְהֶדְרִין שֶׁל חֲכְמֵי יִשְׂרָאֵל, עִם הַהַצָּעָה נִגָּשִׁים לַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עִם הָאוּרִים וְתוּמִים, לִשְׁאוֹל אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אִם יַצְלִיחַ בְּיָדָם וְזֶה רְצוֹנוֹ, וְרַק אַחַר כָּךְ פּוֹנִים לְשַׂר הַצָּבָא, הוּא הָרַמַטְכָּ"ל וְשַׂר הַבִּטָּחוֹן, כְּדֵי לִרְאוֹת אֵיךְ מוֹרִידִים אֶת הַהַחְלָטָה לְפַסִּים מַעֲשִׂיִּים.

וְאִלּוּ אֶצְלֵנוּ הַיּוֹם הַכֹּל נִקְבָּע בְּאֵיזֶה מִטְבָּחוֹן בִּטָּחוֹנִי וְקַבִּינֵט מְדִינִי, אֲנָשִׁים שֶׁלֹּא מְבִינִים דָּבָר וַחֲצִי דָּבָר קוֹפְצִים יָשָׁר לְשַׂר הַצָּבָא, מַפְצִיצִים אַנְטֵנוֹת וּבָתִּים רֵיקִים, מְקַבְּלִים גְּנוּיִים מִכָּל הָעוֹלָם וְלָחַץ בֵּינְלְאוּמִי לְהַפְסִיק בְּעוֹד כָּל הָעָם בַּמִּקְלָטִים תַּחַת הַתְקָפַת טִילִים, וְרַק אָז נִזְכָּרִים שֶׁיֵּשׁ חֲכָמִים וּמְבַקְּשִׁים שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ עֲלֵיהֶם.

וַחֲרֵי הַכָּתוּב מְגַלֶּה לָנוּ אֶת הַדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה, "וּנְתָנוֹ ה' אֱלֹקֶיךָ בְּיָדֶךָ וְשָׂבִיתָ שִׁבְיוֹ", אִם נַעֲשֶׂה זֹאת עַל פִּי דַּעַת תּוֹרָה, עַל פִּי רְצוֹן ה' אָז הוּא יִלָּחֵם וְיִתֵּן אֶת הָאוֹיֵב בְּיָדֵינוּ. אֲבָל אִם נְשַׂחֵק בְּכֹחִי וְעֹצֶם יָדִי, נַחְזֹר תָּמִיד עִם הַזָּנָב בֵּין הָרַגְלַיִם, וְעִם תְּחוּשַׁת פְּסִפּוּס שֶׁלֹּא הִשַּׂגְנוּ אַף מַטָּרָה שֶׁרָצִינוּ, וְעוֹד שָׁפַכְנוּ דָּם רַב לָרִיק, חַס וְשָׁלוֹם.

אֲבָל כְּשֶׁעוֹשִׂים רְצוֹן ה' יֵ"שׁ סִיָּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא, וְכָתוּב "כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה", לֹא כָּתוּב "כִּי תִּלָּחֵם". אִם יָצָאתָ עַל פִּי דַּעַת תּוֹרָה וּרְצוֹן ה', הַמִּלְחָמָה הֻכְרָעָה כְּבָר כְּשֶׁיָּצָאתָ לְהִלָּחֵם, וְרַק נוֹתַר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִמְסֹר אֶת הָאוֹיֵב לְיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שִׁבְיוֹ.

וּמִי יוֹצֵא לַמִּלְחָמָה? מִי הֵם אוֹתָם חַיָּלִים? בְּסוֹף הַפָּרָשָׁה הַקּוֹרֶמֶת, פָּרָשַׁת שׁוֹפְטִים, כָּתוּב מִי פָּטוּר מִלָּצֵאת לַמִּלְחָמָה, כָּךְ נָבִין מִי נוֹתַר. בֵּין הָאֲנָשִׁים שֶׁהַשּׁוֹטְרִים הִכְרִיזוּ שֶׁהוּא פָּטוּר וְיָכוֹל לָשׁוּב לְבֵיתוֹ הָיָה "הַיָּרֵא וְרַךְ הַלֵּבָב" (דברים כ, ח). מָה הַכַּוָּנָה? מַחְלֹקֶת חֲכָמִים (סוטה מד.): "רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: הַיָּרֵא וְרַךְ הַלֵּבָב - כְּמַשְׁמָעוֹ, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲמֹד בְּקִשְׁרֵי הַמִּלְחָמָה וְלִרְאוֹת חֶרֶב שְׁלוּפָה. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: הַיָּרֵא וְרַךְ הַלֵּבָב - זֶהוּ הַמִּתְיָרֵא מִן הָעֲבֵרוֹת שֶׁבְּיָדוֹ".

רַבִּי עֲקִיבָא מַסְבִּיר כִּי יֵשׁ אֲנָשִׁים עֲדִינִים שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לִרְאוֹת דָּם וַחֲרָבוֹת וְלַעֲמֹד בָּזֶה, וְאִם הֵם יִבְרְחוּ הֵם יָמִיסוּ אֶת

לֵב חַבְרֵיהֶם גַּם כֵּן וְיִגְרְמוּ לְמַפָּלָה וְלָכֵן עָדִיף שֶׁיִּשָּׁאֲרוּ בַּבַּיִת. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר כִּי מְדֻבָּר בַּאֲנָשִׁים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם עֲבֵרוֹת בְּיָדָם, וּמוֹסִיף כִּי כָּל הָאֲחֵרִים שֶׁקִּבְּלוּ פְּטוֹר, כְּגוֹן חֲתָנִים אוֹ אֲנָשִׁים שֶׁקָּנוּ בַּיִת וְלֹא חָנְכוּ אוֹתוֹ וְכַדּוֹמֶה, כָּל אֵלֶּה שֶׁחָזְרוּ בִּגְלַל רַכֵּי הַלֵּבָב, שֶׁלֹּא יִתְבַּיְשׁוּ לַחְזֹר וְיֵדְעוּ שֶׁיֵּשׁ לָהֶם עֲבֵרוֹת בְּיָדָם, וְיַחְשְׁבוּ שֶׁגַּם הֵם חֲתָנִים אוֹ כַּדּוֹמֶה. וְעַל אֵלּוּ עֲבֵרוֹת מְדֻבָּר? הַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת (שם, מד:) שֶׁדִּבֵּר בֵּין תְּפִלִּין שֶׁל יָד לְשֶׁל רֹאשׁ.

אָז מִי כֵּן יָצָא בַּסּוֹף לַמִּלְחָמָה? צַדִּיקִים! הַצַּדִּיקִים יוֹצְאִים לַמִּלְחָמָה בִּרְשׁוּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כַּמּוּבָן שֶׁיִּנָּצֵחוּ. וְאָז מָה קוֹרֶה? (דברים כא, יא-יג): וְרָאִיתָ בַּשִּׁבְיָה אֵשֶׁת יְפַת תֹּאַר וְחָשַׁקְתָּ בָּהּ וְלָקַחְתָּ לְךָ לְאִשָּׁה. וַהֲבֵאתָהּ אֶל תּוֹךְ בֵּיתֶךָ וְגִלְּחָה אֶת רֹאשָׁהּ וְעָשְׂתָה אֶת צִפָּרְנֶיהָ. וְהֵסִירָה אֶת שִׂמְלַת שִׁבְיָהּ מֵעָלֶיהָ וְיָשְׁבָה בְּבֵיתֶךָ וּבָכְתָה אֶת אָבִיהָ וְאֶת אִמָּהּ יֶרַח יָמִים וְאַחַר כֵּן תָּבוֹא אֵלֶיהָ וּבְעַלְתָּהּ וְהָיְתָה לְךָ לְאִשָּׁה.

אוֹתוֹ צַדִּיק שֶׁיּוֹצֵא לַמִּלְחָמָה בִּרְשׁוּת ה׳, שֶׁמַּחַיִּים שֶׁלּוֹ לֹא דִּבֵּר אֲפִילוּ בֵּין תְּפִלִּין שֶׁל יָד לְשֶׁל רֹאשׁ, פִּתְאוֹם רוֹאֶה גּוֹיָה בַּמִּלְחָמָה, רַשִׁ״י הַקָּדוֹשׁ מְפָרֵשׁ (דברים כא, יא) ״אֵשֶׁת״ אֲפִילוּ אֵשֶׁת אִישׁ[4], וְהַצַּדִּיק הַפָּרוּשׁ פִּתְאוֹם חוֹשֵׁק בָּהּ וְרוֹצֶה בָּהּ, וְאוֹמֵר רַשִׁ״י שֶׁהַתּוֹרָה דִּבְּרָה נֶגֶד יֵצֶר הָרַע, וְאִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא יַתִּיר לוֹ אוֹתָהּ, אוֹתוֹ חַיָּל צַדִּיק יִקַּח אוֹתָהּ בְּאִסּוּר! אֵיךְ זֶה יָכוֹל לִהְיוֹת?

---

[4] יֶשׁ יַחֲסֵי אִישׁוּת בֵּין הַנְּכָרִים לְבֵין עַצְמָם, וַאֲף עַל פִּי שֶׁקְּדוּשִׁין בֵּין יְהוּדִי לְגוֹי לֹא תּוֹפְסִים, בֵּינָם לְבֵין עַצְמָם אָכֵן תּוֹפְסִים וּמִתְחַיְּבִים מִיתָה בִּבְעִילַת אֵשֶׁת אִישׁ.

לֹא יָכוֹל לַעֲמֹד בָּזֶה

מַסְבִּיר הָרַמְבַּ״ם (הלכות מלכים פ״ח ה״ב) כִּי הַתּוֹרָה הִתִּירָה לַלּוֹחֵם לָבוֹא עָלֶיהָ פַּעַם אַחַת בַּמִּלְחָמָה עָצְמָה כְּשֶׁהִיא עֲדַיִן גּוֹיָה רַק כְּדֵי לְהַשְׁקִיט אֶת יִצְרוֹ, וְאַחַר כָּךְ אִם עֲדַיִן רוֹצֶה בָּהּ עָלָיו לְקַחְתָּהּ וּלְהַעֲבִיר אוֹתָהּ אֶת כָּל הַטֶּקֶס הַמִּתְאָר לְעֵיל בַּפְּסוּקִים, וְרַק אַחַר כָּךְ תֻּתַּר לוֹ לְאַחַר גִּיּוּר. וְאִם הַחַיָּל הוּא כֹּהֵן שֶׁאָסוּר בְּגִיּוֹרֶת, כּוֹתֵב הָרַמְבַּ״ם (שם, ה״ד) שֶׁמּוֹתָר לוֹ בְּיָאָה רִאשׁוֹנָה, כְּלוֹמַר לִבְעוֹל אוֹתָהּ כְּגוֹיָה בַּמִּלְחָמָה עַצְמָהּ פַּעַם אַחַת, כִּי גַּם הוּא צָרִיךְ לְהַשְׁקִיט אֶת יִצְרוֹ, וְאַחַר כָּךְ יִשַּׁחְרָרָהּ כִּי לֹא יָכוֹל לְשַׁאתָהּ. הַצַּדִּיק שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא הָיְתָה לוֹ וְלוֹ עֲבֵרָה קָלָה בְּיָדוֹ, חַיָּב שֶׁיַּתְּירוּ לוֹ אֶת הַגּוֹיָה בַּמִּלְחָמָה, וּלְאַפְשֵׁר לְגַיֵּר אוֹתָהּ אַחֲרֵי הַמִּלְחָמָה, אַחֶרֶת הוּא לֹא יַעֲמוֹד בַּנִּסָּיוֹן וְיִכָּשֵׁל!

אִם הוּא לֹא נִרְגַּע לְאַחַר הַהֶתֵּר לָבוֹא עָלֶיהָ פַּעַם אַחַת בְּגִיּוּתָהּ, הִיא אֲסוּרָה עָלָיו עַד שֶׁתַּעֲבֹר תְּקוּפַת שָׁלֹם שֶׁיַּכְשִׁיר אוֹתָהּ עָלָיו. מִמִּלְחֶמֶת מֹשֶׁה וְדוֹר הַמִּדְבָּר בְּמִדְיָן, לָמַדְנוּ דִּין שֶׁל הַכְשָׁרַת כֵּלִים שֶׁהָיוּ בְּשִׁמּוּשׁ שֶׁל גּוֹיִם וְעָבְרוּ לִידֵי יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁלָּל (במדבר לא, כג). כֵּלִים אֵלּוּ שֶׁשִּׁמְּשׁוּ לְבִשּׁוּל צְרִיכִים הַגְעָלָה וְהַטְבָלָה. הַגְעָלָה לִפְלֹט אֶת הַמַּאֲכָלִים הַטְּמֵאִים שֶׁבְּתוֹכָם, וְהַטְבָלָה לְהַעֲבִירָם מִבַּעֲלוּת שֶׁל גּוֹיִם לְבַעֲלוּת יְהוּדִית. גַּם אֵשֶׁת יָפֶת תֹּאַר צְרִיכָה ״הַגְעָלָה וְהַטְבָלָה״.

קוֹדֶם כָּל, צָרִיךְ הַצַּדִּיק שֶׁלָּנוּ לַעֲשׂוֹת לָהּ ״הַגְעָלָה״, פֵּרוּשׁ לְנַוֵּל אוֹתָהּ בְּפָנָיו שֶׁיִּגָּעֵל מִמֶּנָּה. כָּךְ הִיא מַחְלִיפָהּ אֶת בְּגָדֶיהָ הַיָּפִים וְלוֹבֶשֶׁת שַׂק שֶׁל אֵבֶל, מְגַלַּחַת אֶת שְׂעָרָהּ הַשּׁוֹפֵעַ לְקֶרַחַת מְכֹעֶרֶת, וּמְגַדֶּלֶת אֶת צִפּוֹרְנֶיהָ פֶּרֶא, וְכָל הַחֹדֶשׁ יוֹשֶׁבֶת בַּסָּלוֹן שֶׁלּוֹ וּבוֹכָה עַל קְרוֹבֶיהָ שֶׁהוּא הָרַג בַּמִּלְחָמָה, כּוֹלֵל עַל בַּעְלָהּ הַיָּקָר שֶׁמֵּת בַּמִּלְחָמָה, וְעַל הוֹרֶיהָ הָאֲהוּבִים, וְהוּא חַיָּב

לְהִשָּׁאֵר שָׁם. הוּא לֹא לוֹקֵחַ חֻפְשָׁה אֵצֶל אִמָּא לְחֹדֶשׁ וְחוֹזֵר. הַמַּטָּרָה שֶׁהוּא יִרְאֶה אוֹתָהּ בְּנִוּוּלָהּ, וְאֶת בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הַצְּנוּעוֹת בְּהַדָּרָן, וְיִגְעֵל מִמֶּנָּה.

אִם עָבַר חֹדֶשׁ שָׁלֵם וְהוּא עֲדַיִן רוֹצֶה בָּהּ, הוּא צָרִיךְ לְפַיְסָהּ שֶׁתַּסְכִּים לְהִתְגַּיֵּר וְלִהְיוֹת עִמּוֹ, כִּי הוּא לֹא יָכוֹל לְהַחֲזִיק אוֹתָהּ כְּשִׁפְחָה אוֹ לִמְכּוֹר אוֹתָהּ, וְאִם הִיא לֹא תִּתְרַצֶּה הוּא חַיָּב לְשַׁחְרְרָהּ. אֲבָל אִם הִיא מַסְכִּימָה, הָרֵי הִיא עוֹבֶרֶת תַּהֲלִיךְ גִּיּוּר שֶׁבְּסוֹפוֹ הִיא טוֹבֶלֶת וּמֻתֶּרֶת לוֹ, וְזוֹ ה"הַטְבָלָה" שֶׁל אֵשֶׁת יָפֶת תֹּאַר.

וְעוֹלָה שְׁאֵלָה: מַדּוּעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתִּיר אוֹתָהּ לְאוֹתוֹ צַדִּיק? מָה זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁמִּדָּבָר בְּיֵצֶר הָרַע וְאִם לֹא נַתִּיר לוֹ הוּא יַעֲבוֹר בְּאִסּוּר? אִם כָּךְ, בּוֹאוּ נַתִּיר אֶת כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ. כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִתְקָרֵב לְתוֹרָה וּמִצְוֹות אֲבָל קָשֶׁה לוֹ לִשְׁמוֹר שַׁבָּת, לְוַתֵּר עַל טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, אוֹ לִשְׁלֹחַ אֶת אִשְׁתּוֹ לַמִּקְוֶה, נֹאמַר לוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה בְּאִסּוּר, הָרֵי זֶה יֵצֶר הָרַע וְהוּא לֹא יָכוֹל לוֹ. מַדּוּעַ לֹא נַתִּיר לוֹ כְּמוֹ בְּאֵשֶׁת יְפַת תֹּאַר?

הָעֲבָדָה כִּי הַדָּבָר הוֹתֵר רַק בְּאֵשֶׁת יְפַת תֹּאַר מְלַמֵּד אוֹתָנוּ כִּי זֶה הַמָּקוֹם הַיָּחִיד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָדַע שֶׁזֶּה נִסָּיוֹן שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲמֹד בּוֹ. בְּכָל שְׁאַר הַמְּקוֹמוֹת זֶה קָשֶׁה אֲבָל אֶפְשָׁרִי. יֵצֶר הָרַע אוֹהֵב לְהַרְאוֹת לָנוּ כִּי אֲנַחְנוּ לֹא יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר, אֲבָל זֶה שֶׁקֶר, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מַעֲמִיד אוֹתָנוּ בְּנִסָּיוֹן שֶׁאֵין לָנוּ יְכֹלֶת לַעֲמֹד בּוֹ וְלָכֵן אֵין הֶתֵּר. אֲנַחְנוּ לֹא מְצֻוִּים לָעוּף בַּשָּׁמַיִם, כִּי אִם הָיִינוּ מְצֻוִּים הָיִינוּ יְכוֹלִים - עֲבָדָה, אֵשֶׁת יְפַת תֹּאַר הִיא נִסָּיוֹן שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲמֹד בּוֹ וְלָכֵן הִיא, וְרַק הִיא, הֻתְּרָה לוֹ.

אֲבָל מִכָּאן נוֹבַעַת קֻשְׁיָה יוֹתֵר קָשָׁה, אִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹדֵעַ שֶׁגַּם צַדִּיק לֹא יָכוֹל לַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן הַזֶּה עַד שֶׁהוּא מַתִּיר לוֹ אוֹתָהּ, מַדּוּעַ הוּא מַעֲמִיד אוֹתוֹ בְּנִסָּיוֹן כָּזֶה מִלְּכַתְּחִלָּה? הֲרֵי כָּל הָאִשּׁוּר הוּא בִּדְיעֲבַד, אֲנוּ רוֹאִים עַד כַּמָּה מְנַסִּים לְהַגְעִיל אוֹתָהּ עָלָיו, וְאוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא (סנהדרין קז.) שֶׁסּוֹפוֹ לִשְׂנֹא אוֹתָהּ וְשֶׁתָּבִיא לוֹ לָעוֹלָם בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה, אָז מַדּוּעַ לְהַעֲמִיד אוֹתוֹ בְּנִסָּיוֹן כָּזֶה וְלָתֵת לוֹ אִשּׁוּר שֶׁל בִּדְיעֲבַד? אַל תַּעֲמִיד אוֹתִי בְּנִסָּיוֹן וְאַל תִּתֵּן לִי אִשּׁוּרִים.

מָה ה' רוֹצֶה?

מַדּוּעַ לְהַעֲמִיד בְּנִסָּיוֹן צַדִּיקִים כָּאֵלּוּ? הֲרֵי רָאִינוּ מִי יוֹצֵא לַמִּלְחָמָה. עַד זְמַן בֵּית שֵׁנִי הָיוּ מְגִלּוֹת יוֹחֲסִין שֶׁל הָאֻמָּנִים, שֶׁיָּדְעוּ מֵהֵיכָן מְקוֹר הַמִּשְׁפָּחָה, שֶׁחָס וְשָׁלוֹם לֹא הִשְׁתַּרְבְּבוּ פְּסוּלִים בַּמִּשְׁפָּחָה וּפָסְלוּ אֶת זַרְעָם לִכְהוּנָה אוֹ לְמִלּוּכָה. וְכָךְ כָּל מִי שֶׁרָצָה לְהִתְחַתֵּן הָיָה בּוֹדֵק אֶת הַיִּחוּס שֶׁל הַכַּלָּה כַּמָּה דּוֹרוֹת אֲחוֹרָה מִצַּד הָאִמָּהוֹת (קידושין עו.), אִמָּא שֶׁל הַכַּלָּה, אִמָּא שֶׁל אַבָּא שֶׁלָּהּ, וְהָאִמָּהוֹת שֶׁלָּהֶן, וְכֵן הָלְאָה.

שׁוֹאֶלֶת הַגְּמָרָא (שם) מַדּוּעַ בּוֹדְקִים רַק אִמָּהוֹת לְיִחוּס? הַתְּשׁוּבָה הִיא שֶׁכְּשֶׁנָּשִׁים רַבּוֹת בֵּינֵיהֶן הֵן מְגַדְּפוֹת אַחַת אֶת הַשֵּׁנִיָּה בְּעִנְיְנֵי צְנִיעוּת, אֲבָל כְּשֶׁגֶּבֶר רַב עִם חֲבֵרוֹ, הֵם מְקַלְלִים בְּעִנְיְנֵי יִחוּס, שֶׁצּוֹעֵק לוֹ: "אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאַבִּיךָ הָיָה עֶבֶד מְשֻׁחְרָר", "סְבָךְ הָיָה גֵּר", "אַתָּה מַמְזֵר", "אַתָּה חָלָל", וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. וְאָז מִן הָרִיבִים שֶׁל הַגְּבָרִים יוֹצֵא קוֹל, אִם הַגֶּבֶר הַזֶּה פָּסוּל יִחוּס אוֹ לֹא.

כַּאֲשֶׁר בּוֹדְקִים דּוֹרוֹת אֲחוֹרָה, אִם מַגִּיעִים לָאֻמָּה מֵהַחֲמִשָּׁה הַבָּאִים לֹא בּוֹדְקִים אַחֲרֵיהֶם כִּי הֵם וַדַּאי מְיֻחָסִים וּבָדְקוּ אוֹתָם בִּזְמַנָּם שֶׁאֵינָם פְּסוּלִים. אֵין בּוֹדְקִין מֵהַמְּזֻבְּחַ

וָמַעְלָה: אִם אֶחָד מֵאֲבוֹת הַמִּשְׁפָּחָה הָיָה כֹּהֵן בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וַדַּאי שֶׁבָּדְקוּ אֶת כָּל הָאִמָּהוֹת מִצִּדּוֹ וּמִצַּד אִשְׁתּוֹ וָמַעְלָה. וְכֵן אִם הָיָה לֵוִי בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ (שם, עו:). וְכֵן אִם אֶחָד הָאָבוֹת יָשַׁב בַּסַּנְהֶדְרִין וְדָן דִּינֵי נְפָשׁוֹת גַּם הוּא הָיָה מְיֻחָס, כִּי רַק לָהֶם יֵשׁ רְשׁוּת לָדוּן דִּינֵי נְפָשׁוֹת וּמִן הַסְּתָם בָּדְקוּ אוֹתוֹ בְּטֶרֶם הִתְמַנָּה לַתַּפְקִיד.

הַמְיֻחָס הָרְבִיעִי הוּא גַּבַּאי צְדָקָה (שם). מַדּוּעַ הַגַּבָּאִים מְיֻחָסִים? כִּי בְּכָל יוֹם שִׁישִּׁי הֵם הָיוּ עוֹבְרִים בֵּין בָּתֵּי הָעֲנָשִׁים לִגְבּוֹת צְדָקָה, וְהֵם עָבְדוּ הָפוּךְ מִמַּס הַכְנָסָה שֶׁל הַיּוֹם, כִּי הֵם גָּבוּ מֵהָעֲשִׁירִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם לָתֵת לְאֵלֶּה שֶׁאֵין לָהֶם, וְאִלּוּ הַיּוֹם גּוֹבִים מֵאֵלֶּה שֶׁאֵין לָהֶם וְהָעֲשִׁירִים לֹא מְשַׁלְּמִים אֲגוֹרָה (וְהַכֶּסֶף הָיָה הוֹלֵךְ לִצְדָקָה וּלְנִזָּקִים, וְלֹא לְזִקּוּקֵי דִּינוּר בָּאֲוִיר בְּמִלְיוֹנִים שֶׁל שְׁקָלִים וּלְשַׁחֲקָנֵי כַּדּוּרְסַל זָרִים). וְהֵם הָיוּ בָּאִים גַּם בְּזוּגוֹת בִּשְׁבִיל לְהַפְגִּין שְׂרָרָה, כִּי גַּם אָז הָעֲשִׁירִים לֹא רָצוּ לְשַׁלֵּם.

אָז הָעֲשִׁירִים הָיוּ מְשַׁלְּמִים בְּעַל כָּרְחָם, אֲבָל עַל הַדֶּרֶךְ הֵם גַּם הָיוּ מְקַלְלִים אֶת גַּבָּאֵי הַצְּדָקָה. וּכְבָר אָמַרְנוּ כִּי גְּבָרִים מְקַלְלִים בְּיִחוּס, וְכֵיוָן שֶׁאָנוּ רוֹאִים שֶׁהַגַּבָּאִים עוֹבְרִים מִבָּיִת לְבַיִת וְכֻלָּם מְשַׁלְּמִים וּמְקַלְלִים אוֹתָם, וְאַף אֶחָד לֹא אוֹמֵר לָהֶם שֶׁהֵם "מַמְזֵרִים", "עֲבָדִים", "חֲלָלִים", אָז מִכָּאן שֶׁהֵם מְיֻחָסִים.

הַמְיֻחָס הַחֲמִישִׁי הוּא חֵיל מִצְבָּאוֹ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ. אֵלֶּה צַדִּיקִים שֶׁלֹּא בּוֹדְקִים מֵהֶם וָמַעְלָה. זֶה הַצַּדִּיק שֶׁלָּנוּ בְּפָרָשַׁת אֵשֶׁת יְפַת תֹּאַר. אָז כֵּיצַד דַּוְקָא אֶחָד כָּזֶה רוֹצֶה בְּגוֹיָה שֶׁאוּלַי תִּהְיֶה לַגִּיּוֹרֶת מִתּוֹךְ שִׁבְיָהּ? נוֹתְנִים לוֹ נְסָיוֹן שֶׁלֹּא יַעֲמוֹד בּוֹ, וְאָז נוֹתְנִים לוֹ אִשּׁוּר? אַל תִּתֵּן נְסָיוֹן וְאַל תִּתֵּן אִשּׁוּר. מַדּוּעַ בֶּאֱמֶת יֵשׁ נְסָיוֹן שֶׁל אֵשֶׁת יְפַת תֹּאַר?

שׁוֹאֵל אוֹר הַחַיִּים הַקָּדוֹשׁ, רַבִּי חַיִּים בֶּן עַטָּר זָצוּק״ל

(אור החיים דברים כא, יא-יד)[5] כִּי לְכְאוֹרָה לֹא מוּבָן אֵיךְ בִּזְמַן עֲשַׂיַּת

---

[5] וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ: **וְרָאִיתָ בַּשִּׁבְיָה אֵשֶׁת יְפַת תֹּאַר**. הִנֵּה מֵאוֹמְרוֹ ״יְפַת תֹּאַר״ מַשְׁמַע דַּוְקָא יְפַת תֹּאַר, וּמֵאוֹמְרוֹ ״וְחָשַׁקְתָּ בָּהּ״ דָּרְשׁוּ בְּסִפְרֵי אַפִּילּוּ כְּעוּרָה, וְזֶה מִן הַתֵּימָהּ לָמָּה יֹאמַר ״יְפַת תֹּאַר״ וְיִצְטָרֵךְ לְרַבּוֹת כְּעוּרָה, הָיָה לוֹ לוֹמַר וְרָאִיתָ ״אֵשֶׁת״ וְלֹא יִכְתּוֹב לֹא ״יְפַת תֹּאַר״ וְלֹא ״וְחָשַׁקְתָּ״. וּלְיַשֵּׁב הַכָּתוּב צָרִיךְ לְהָעִיר בָּעִנְיָן לָמָּה יָצָו ה׳ כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְטַמֵּא אָדָם עַצְמוֹ בְּבַת אֵל נֵכָר, וּבִפְרָט בְּעֵת מַעֲשֶׂה הַנֵּס בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְהוֹסִיף טָהֳרָה וּדְבֵקוּת בַּה׳ יַתִּיר לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה כִּעוּר הַשָּׁנוּאִי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה יַפְעִיל הַרְחָקַת דְּבֵקוּתֵנוּ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, בִּשְׁלָמָא הַתֹּרַת אֲכִילַת אִיסּוּר מָצִינוּ לָרַמְבַּ״ם זָ״ל (פ״ח הל׳ מלכים) שֶׁנָּתַן טַעַם ״אִם יִרְעַב״ וְהוּא טַעַם נָכוֹן, אֲבָל מַעֲשֶׂה זֶה יְתַעֲבֵנוּ עוֹשֵׂנוּ, וְרַבּוֹתֵינוּ זָ״ל אָמְרוּ (קידושין כא:) ״לֹא דִּבְּרָה תּוֹרָה אֶלָּא כְּנֶגֶד יֵצֶר הָרַע״, וּמִן הָרָאוּי הוּא לְהַכְנִיעוֹ וּלְאַבְּדוֹ מִלֵּב עַם קָדוֹשׁ בַּזְּמַן הַהוּא אֲשֶׁר מַלְכָּם בְּרֹאשָׁם לְהִלָּחֵם לָהֶם. אָכֵן יְסוֹד הַדָּבָר וְסוֹדוֹ הוּא עַל פִּי דִּבְרֵיהֶם זָ״ל (זוהר חדש בלק, נג) שֶׁאָמְרוּ שֶׁבְּחֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן נִשְׁבּוּ כַּמָּה נְשָׁמוֹת יְקָרוֹת בְּיַד סִטְרָא אַחְרָא וְהֵם נִשְׁמוֹת הַגֵּרִים, וְצָא וּלְמַד כַּמָּה וְכַמָּה גְּדוֹלֵי עוֹלָם בָּאִים מֵהָאוּמוֹת וְרוּת הַמּוֹאֲבִיָּה תּוֹכִיחַ וְכַמָּה גְּדוֹלֵי עוֹלָם שְׁמַעְיָה וְאַבְטַלְיוֹן וְאוּנְקְלוֹס הַגֵּר וְקֵאלָה רַבּוּת. עוֹד אַגַּלֶּה לְךָ סוֹד אֶחָד תִּמְצָא נִשָּׁמָה טְהוֹרָה דְּבוּקָה בִּנְשָׁמָה טְמֵאָה וְאֵין כֹּחַ בַּטָּהוֹרָה לְהַסּוֹת הַטְּמֵאָה לְהִטִּיב וְהִיא מוּנַחַת שָׁם עַד עֵת דְּרוֹר, וְצָא וּלְמַד כַּיּוֹצֵא בָּזֶה מִנִּשְׁמַת רִבִּי חָנִינָא בֶּן תְּרַדְיוֹן שֶׁהָיְתָה דְּבוּקָה בִּשְׂכֶם בֶּן חֲמוֹר כָּרָמוּז בְּתֹרַת רַחֲבַ״ת יָדַיִם (בראשית לד) כָּאָמוּר בִּדְבָרֵי הַמְקֻבָּלִים (ליקוטי תורה וישלח) וּמָצִינוּ שֶׁהַנֶּפֶשׁ הַלָּזוֹ לֹא עָשְׂתָה מִפְּעַל טוֹב בִּשְׂכֶם וְיָצְתָה כְּשֶׁדָּבַק בְּדִינָה מָצְאָה הַנֶּפֶשׁ מְנוּחָה וְנִדְבְּקָה בּוֹ כְּאוֹמְרוֹ (שם) ״וַתִּדְבַּק נַפְשׁוֹ בְּדִינָה״, וּשְׁמוֹר לְךָ כְּלָל זֶה, וְיֵשׁ נֶפֶשׁ קְדוֹשָׁה בֵּין הַקְּלִפָּה שֶׁבִּמְקוֹם שְׁכוּנָתָהּ תַּסֵּה לֵב הַשּׁוֹכֶנֶת בְּתוֹכוֹ לְהֵטִיב וְיִנָּרֵשׁוּ חֵלֶק הָרַע אוֹ יִמְתְּקוּהוּ, וְהֵם הַגֵּרִים הַמִּתְגַּיְּרִים מִן הָאוּמוֹת מֵעֲצָמָן כְּרוּת הַמּוֹאֲבִיָּה וּכְנַעֲמָה, וּכְמוֹ שֶׁרָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ גֵּרִים שֶׁמֵּעֲצָמָם בָּאִים וּמִתְגַּיְּרִים. וְהִנֵּה כְּבָר כָּתַבְתִּי כַּמָּה פְּעָמִים כִּי בְּאֶמְצָעוּת מַעֲשֶׂה הַמְּצָוָה יִתְלַבֵּשׁ בָּאָדָם אוֹר הַשְּׁכִינָה וְיִגָּרֵשׁ מִמֶּנּוּ חֵלֶק הָרַע כְּאוֹמְרוֹ (קהלת ח) ״שׁוֹמֵר מִצְוָה לֹא יֵדַע דָּבָר רָע״, וּבִפְרָט שְׁלוּחֵי מִצְוָה וְעַיִן מַה שֶּׁפָּרַשְׁתִּי בְּפָרָשַׁת ״שִׁלַּח לְךָ״ שְׁשְּׁלוּחֵי מִצְוָה בִּשְׁעַת שְׁלִיחוּתָם אֲפִילּוּ מִיֵּצֶר הָרַע מִצְוָתָם מַצִּילָתָם, וּכְמוֹ כֵּן הָעוֹסֵק בַּעֲבֵרָה מִתְלַבֶּשֶׁת בּוֹ רוּחַ הַטֻּמְאָה וּמְעַוֶּרֶת דַּרְכּוֹ. וְאַחֲרֵי הוֹדִיעַ ה׳ אוֹתָנוּ אֶת כָּל זֹאת יָאִירוּ מַאֲמְרֵי אֶל עֶלְיוֹן כַּשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם בְּמִצְוָה זוֹ, וְהוּא לְפִי שֶׁהַקְּדִים ״כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה״ וְגוֹ׳ שֶׁיְּצִיאָתוֹ הִיא לְדָבָר מִצְוָה כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ לְמַעְלָה, אָמַר עוֹד אִם רָאָה בַּשִּׁבְיָה פְּרוּשׁ בְּשְׁעַת שִׁבְיָה, וּכְמוֹ שֶׁכֵּן דִּקְדֵּק רַמְבַּ״ם (בפ״ח מהל׳ מלכים) כִּי בְּאוֹתָהּ שָׁעָה עוֹדֶנּוּ עוֹסֵק בַּמִּצְוָה, אִם יִרְאֶה אֵשֶׁת יְפַת תֹּאַר פְּרוּשׁ אֵשֶׁת סָמוּךְ, וְרַבּוֹתֵינוּ זָ״ל אָמְרוּ (קידושין כא:) אֵשֶׁת אִישׁ, וְדִבְרֵיהֶם אֱמֶת אֶלָּא שֶׁאִם

הַנֵּס לַצַּדִּיקִים שֶׁיְּנַצְּחוּ אֶת הַמִּלְחָמָה, ה' מַתִּיר לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה כְּעוּר שֶׁכָּזֶה. אָמְנָם בִּזְמַן מִלְחָמָה וְהִשְׁרְדוּת אֶפְשָׁר לְהַתִּיר גַּם אֹכֶל לֹא כָּשֵׁר מִבְּחִינַת פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ, אַךְ מַדּוּעַ עֲרָיוֹת? אֶלָּא שֶׁסּוֹד הַדָּבָר קָשׁוּר לְחֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁאָז נִשְׁבּוּ כַּמָּה נִשְׁמוֹת יְקָרוֹת בִּידֵי כֹּחוֹת הַטֻּמְאָה, וְהֵן נִשְׁמוֹת הַגֵּרִים, שֶׁמֵּהֶם יָצְאוּ

לְדִבְרֵיהֶם לְבַד יְכוֹן הָיָה לוֹ לוֹמַר אֵשֶׁת אִישׁ לֹא אֵשֶׁת יְפַת תֹּאַר, אֶלָּא בָּאָה לְהָעִיר שֶׁבְּאֶמְצָעוּת הֶיּוֹתוֹ עוֹסֵק בְּמִצְוָה יִגְלֶה ה' אֶת עֵינָיו לְהַכִּיר בַּגּוֹיָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ יְפַת תֹּאַר שֶׁהִיא נִשְׁמָה הַקְּדוֹשָׁה הַנִּקְרֵאת יְפַת תֹּאַר, כִּי זֹהַר נִשְׁמוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת מֻפְלָא וְעָצוּם הוּא, וְזֹאת הָאִשָּׁה קָנְתָה בָּהּ חֵלֶק זֶה הַטּוֹב, וְלָזֶה קָרְאָה הַכָּתוּב אֵשֶׁת יְפַת תֹּאַר וְהַכָּרָתָהּ הִיא עַל יְדֵי שֶׁאַתָּה רוֹאֶה שֶׁאַתָּה חוֹשֵׁק בָּהּ בִּזְמַן שֶׁאַתָּה דָּבוּק בַּשְּׁכִינָה בְּאֶמְצָעוּת הֶיּוֹתְךָ עָסוּק בִּשְׁלִיחוּת מִצְוָה כָּאָמוּר זֶה יְעִירְךָ שֶׁלְּדָבָר טוֹב חָשַׁקְתָּ. וְדִקְדֵּק לוֹמַר "בָּהּ" וְלֹא אָמַר "אוֹתָהּ", לְהָעִיר כִּי לֹא לְאִשָּׁה אַתָּה חוֹשֵׁק אֶלָּא לְמַה שֶּׁבָּהּ שֶׁהִיא יְפַת תֹּאַר שֶׁהוּא חֵלֶק הַטּוֹב הַדּוֹמֶה לְנֶפֶשׁ הַטְּהוֹרָה וּכְפִי זֶה הֲגַם שֶׁכְּעוּרָה הָאִשָּׁה בְּכָלָל הַהֶתֵּר כִּי אֵינוֹ חוֹזֵר יְפַת תֹּאַר לְגֹלֶם הַנִּגְלֶה כִּי אֶלָּיו לֹא יִפָּשֵׁךְ תַּאֲוַת יִשְׂרָאֵל בְּמַצָּב זֶה כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וְאָמַר "וְלָקַחְתָּ לְךָ לְאִשָּׁה", הִנֵּה בְּכָל מַאֲמַר הַמִּתְכַּוֵּנָה לָהּ אָמַר הַכָּתוּב בִּלְשׁוֹן כִּנּוּי "וַהֲבֵאתָהּ" וְגוֹ' "וּבָעַלְתָּהּ" וְגוֹ' "וְשִׁלַּחְתָּהּ" וְכָאן אָמַר "וְלָקַחְתָּ", שִׁנָּה הַכָּתוּב לַהַעִירְךָ שֶׁהַלְּקִיחָה הִיא בְּנֶעֱלָם שֶׁהִיא נֶפֶשׁ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁבְּאֶמְצָעוּת הָעִנְיָן יִהְיֶה לוֹ בָּהּ לְקִיחָה אֲחֶרֶת שֶׁיִּזְכֶּה בִּיפַת תֹּאַר, כִּי כְּשֶׁיִּדְבַּק אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּאִשָּׁה שֶׁבָּהּ חֵלֶק מֵהַטּוֹב תֵּכֶף יִקָּנֶה מְקוֹמוֹ חֵלֶק הַטּוֹב בְּיִשְׂרָאֵל וְיִזְכֶּה בּוֹ כְּמוֹ שֶׁזָּכְתָה דִּינָה בַּת יַעֲקֹב בְּנֶפֶשׁ קְדוֹשָׁה בִּכְפִיפָה כְּמוֹ שֶׁזָּכְרָנוּ לְמַעְלָה, וְזֹאת הָאִשָּׁה אֵין יָדוּעַ אִם חֵלֶק הַדָּבוּק בָּהּ הוּא דָּבָר הַיּוֹצֵא בִּדְבִיקָה רִאשׁוֹנָה כַּנִּזְכָּר וְנִשְׁאֲרָה הָאִשָּׁה חֲלוּטָה בְּחֵלֶק הָרַע וְנִתְרוֹקְנָה מֵחֵלֶק הַטּוֹב, אוֹ אֶפְשָׁר שֶׁכְּלָלָהּ נֶחֱלָטֶת בְּחֵלֶק הַטּוֹב כְּרוּת וּכְנֶעֱמָה, לָזֶה יָצוּ ה' וַהֲבֵאתָהּ אֶל תּוֹךְ בֵּיתֶךָ וְגוֹ' וְיָרְחִיק מִמֶּנּוּ חֵלֶק הַדְּבֵקוּת בְּחִינַת הָרַע, וְאָז תִּבְדֹּק הָאִשָּׁה אַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם אִם נִתְגַּיְּרָה אִשְׁתּוֹ זוֹ וַהֲרֵי הִיא כְּרוּת וּכְנַעֲמָה, וְהוּא אוֹמְרוֹ "וְהָיְתָה לְךָ לְאִשָּׁה" אִם יַחְפֹּץ, וְאִם לֹא יַחְפֹּץ וְגוֹ' זֶה לְךָ הָאוֹת כִּי חֵלֶק הַטּוֹב שֶׁהָיָה בָּהּ יָצָא עַל יְדֵי מַעֲשֶׂה רִאשׁוֹן וְנֶחֱלַק הָרַע, וּלְצַד שֶׁיֵּשׁ מָקוֹם שֶׁיִּתְאַוֶּה הָאָדָם לְאִשָּׁה נָכְרִיָּה בִּדְרָכֶיהָ זְנוּת, כִּי לֹא אָמַרְנוּ שֶׁלֹּא יִתְאַוֶּה לְנָכְרִית אֶלָּא אִם יֵשׁ בָּהּ נֶפֶשׁ קְדוֹשָׁה דַּוְקָא בִּזְמַן שֶׁהוּא עָסוּק בִּדְבַר מִצְוָה כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן אַחֲרֵי כֵן, לָזֶה צִוָּה ה' "וְגִלְּחָה אֶת רֹאשָׁהּ וְעָשְׂתָה אֶת צִפָּרְנֶיהָ" וְגוֹ', וְכָל הַדְּבָרִים הַמְנַוְּלִים אֶת הָאִשָּׁה לְהָסִיר תַּאֲוַת הַטִּבְעִית, וְאִם נִתְגַּיְּרָה וְחָפֵץ בָּהּ זֶה לְךָ הָאוֹת כִּי נִתְמַתְּקָה וְנֶחֱלַט מִמֶּנָּה חֵלֶק הָרַע וְלָזֶה וְהָיְתָה לוֹ לְאִשָּׁה, וְאִם לֹא יַחְפֹּץ בָּהּ, דִּקְדֵּק לוֹמַר "בָּהּ" לְהָעִיר כִּי הַחֵפֶץ הוּא בַּמֶּה שֶּׁבָּהּ שֶׁהוּא חֵלֶק הַטּוֹב.

גְּדוֹלִים כְּמוֹ רוּת הַמּוֹאֲבִיָּה, שְׁמַעְיָה וַאֲבְטַלְיוֹן, אוּנְקְלוֹס הַגֵּר, וְעוֹד.

פְּעָמִים שֶׁנִּשְׁמָה טְהוֹרָה דְּבוּקָה בִּטְמֵאָה וְאֵין כֹּחַ בַּטְּהוֹרָה לְהַטּוֹת אֶת הַטְּמֵאָה חֲזָרָה. וְלָכֵן כָּאן בִּזְמַן מִלְחֶמֶת מִצְוָה, כְּשְׁאוֹר הַמִּצְוָה מֵאִיר בּוֹ, הַצַּדִּיק מוֹצֵא אֵשֶׁת יְפַת תֹּאַר, וְיִתָּכֵן שֶׁהָאִשָּׁה עַצְמָהּ הִיא מְכֻעֶרֶת, כְּמוֹ שֶׁלָּמְדוּ חֲז״ל מֵהַמִּלָּה ״וְחָשַׁקְתָּ״, אֶלָּא שֶׁהַצַּדִּיק עַל יְדֵי שֶׁעוֹסֵק כָּעֵת בְּמִצְוָה, שֶׁזּוֹ הַמִּלְחָמָה, ה׳ יְגַלֶּה אֶת עֵינָיו לְהַכִּיר שֶׁיֵּשׁ בַּגּוֹיָה הַזּוֹ חֵלֶק ״יְפַת תֹּאַר״ פְּנִימִי, וְהִיא הַנִּשְׁמָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁדְּבוּקָה בְּאוֹתָהּ גּוֹיָה וּמְחַכָּה לְהִצְטָרֵף לְעַם יִשְׂרָאֵל.

וְאוֹתוֹ נִיצוֹץ קָדוֹשׁ יָכוֹל לִהְיוֹת דָּבוּק בַּגּוֹיָה בְּקֶשֶׁר חָלָשׁ אוֹ חָזָק. אִם זֶה קֶשֶׁר חָלָשׁ, הָרֵי שֶׁהוּא נִתָּק מִמֶּנָּה כַּאֲשֶׁר הַצַּדִּיק בָּא עָלֶיהָ עוֹד בַּמִּלְחָמָה בִּזְמַן גִּיּוֹתָהּ. אֲבָל פְּעָמִים שֶׁהַקֶּשֶׁר חָזָק בֵּין הַנִּשְׁמָה לַגּוּף, וְצָרִיךְ לְגַיֵּר אֶת הָאִשָּׁה עַצְמָהּ. כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ לוֹ כָּאן עֵסֶק עִם יֵצֶר הָעֲרָיוֹת וְהוּא לֹא יוֹדֵעַ אֵיזֶה סוּג שֶׁל נִיצוֹץ יֵשׁ כָּאן, הוּא לוֹקֵחַ אוֹתָהּ עִמּוֹ, וּבְמֶשֶׁךְ חֹדֶשׁ שָׁלֵם הוּא עוֹשֶׂה הַכֹּל עַל מְנָת לְהַשְׁנִיא אוֹתָהּ עָלָיו מִבְּחִינָה גּוּפָנִית. אִם אַחֲרֵי חֹדֶשׁ כְּבָר אֵינוֹ חוֹשֵׁק בָּהּ, סִימָן שֶׁהַתִּקּוּן הָיָה בַּבִּיאָה הָרִאשׁוֹנָה בִּזְמַן הַמִּלְחָמָה וְהוּא מְשַׁלֵּחַ אוֹתָהּ לְחָפְשִׁי. אִם אַחֲרֵי חֹדֶשׁ שָׁלֵם הוּא עֲדַיִן רוֹצֶה בָּהּ, סִימָן שֶׁיֵּשׁ בָּהּ נְשָׁמָה גְּבוֹהָה יוֹתֵר שֶׁלֹּא נִתֶּקֶת מֵהַגּוּף וְהוּא מְפָיְסָהּ לְהִתְגַּיֵּר.

קְפִיצָה לַשּׁוּלַיִם

כֵּיצַד יוֹדֵעַ אָדָם בְּיָמֵינוּ מָתַי יֵשׁ נִיצוֹץ קָדוֹשׁ בְּגוֹי אוֹ לֹא? אִי אֶפְשָׁר לָדַעַת מֵרֹאשׁ, כַּאֲשֶׁר יְהוּדִיָּה חוֹטֵאת עִם גּוֹי וּמְבִיאָה מִמֶּנּוּ יְלָדִים יְהוּדִים, וּלְאַחַר מִכֵּן הִיא נִפְרֶדֶת מִמֶּנּוּ וְחוֹזֶרֶת לְחַיִּק עַמָּהּ, הָרֵי מִתְבָּרֵר כִּי בְּאוֹתוֹ גּוֹי הָיָה נִיצוֹץ קָדוֹשׁ

שֶׁגַּלְגַּל וְהָעֲבַר לִילָדִים שֶׁהֵם יְהוּדִים כְּמוֹ אִמָּם. אֲבָל אֲנַחְנוּ לֹא נִשְׁלַח אֶת בְּנוֹתֵינוּ לְכַתְּחִלָּה שֶׁיִּהְיוּ עִם גּוֹיִם, חַס וְשָׁלוֹם. אָז אֵיךְ אֶפְשָׁר לָדַעַת מָתַי יֵשׁ נִיצוֹצוֹת שֶׁצְּרִיכִים לְהִצְטָרֵף אֵלֵינוּ?

אֶלָּא שֶׁהַכֹּל הוּא פָּשׁוּט. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סָלַל לָנוּ כְּבִישׁ, דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ, מַסְלוּל רָחַב מְאֹד. סַע בָּאֶמְצַע, אַל תִּסַּע עַל הַשּׁוּלַיִם אַל תִּהְיֶה קִיצוֹנִי. תִּסַּע אַחֲרֵי רַבּוֹתֵינוּ שֶׁהֵם "בָּרְכֶב" מִלְּפָנֶיךָ, וְכָךְ גַּם אִם אַתָּה לֹא יוֹדֵעַ לְאָן נוֹסְעִים, כָּל עוֹד אַתָּה רוֹאֶה אֶת הָרֶכֶב שֶׁל רַבּוֹתֵינוּ וַאֲבוֹתֵינוּ מִלְּפָנֶיךָ אַתָּה בַּדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה.

בְּשׁוּלֵי הַכְּבִישׁ מְחַכִּים לָנוּ טְרֶמְפִּיסְטִים. הֵם מִתְחַלְּקִים לִשְׁנֵי סוּגִים, הַסּוּג הָרִאשׁוֹן הֵם רוֹצְחִים מְסֻכָּנִים וְהַסּוּג הַשֵּׁנִי הֵם מְסֻכָּנִים שֶׁהָלְכוּ לְאִבּוּד. אֲנַחְנוּ לֹא יוֹדְעִים מִי הוּא מִי. אַתָּה אוֹמֵר לְעַצְמְךָ: "אוּלַי נָרֵד לַשּׁוּלַיִם נְחַפֵּשׂ מִישֶׁהוּ שֶׁנִּרְאֶה טוֹב וְנַעֲלֶה אוֹתוֹ"? וְאָז כְּשֶׁהוּא יִתְבָּרֵר כְּמִפְלֶצֶת וְיִשְׁלֹף נֶגְדֶּךָ אֶת נִשְׁקוֹ כְּבָר יִהְיֶה מְאֻחָר מִדַּי. לָכֵן סַע יָשָׁר וּבָאֶמְצַע, אַל תֵּרֵד לַשּׁוּלַיִם.

וּמָה עִם הַטְּרֶמְפִּיסְטִים הַמְּסֻכָּנִים? מִי יַצִּיל אוֹתָם? אַל תִּדְאַג לַה׳ יִתְבָּרַךְ, הוּא יוֹדֵעַ אֶת עֲבוֹדָתוֹ. כַּאֲשֶׁר יִמְצָא אֶת הַנֶּהָג הַמַּתְאִים שֶׁעוֹבֵר בַּדֶּרֶךְ, ה׳ עַצְמוֹ יוֹרִיד אוֹתוֹ לַשּׁוּלַיִם. אוֹתוֹ נָהָג מִיַּד יְסַדֵּר אֶת רִכְבּוֹ לַחְזֹר לַכְּבִישׁ הָרָאשִׁי, אֲבָל בְּתַחֲנָה הַזּוֹ הוּא אָסַף טְרֶמְפִּיסְט, הָיָה זֶה מֵהַמְּסֻכָּנִים שֶׁבֶּאֱמֶת צְרִיכִים טְרֶמְפּ. כְּשֶׁאַתָּה בּוֹחֵר לָרֶדֶת לַשּׁוּלַיִם, אַתָּה יָכוֹל לְהַצָּלוֹת רוֹצְחִים וּמְחַבְּלִים, אַךְ כְּשֶׁה׳ מוֹרִיד אוֹתְךָ לַשּׁוּלַיִם לְתַחֲנַת בֵּינַיִם קְצָרָה, הוּא יַעֲשֶׂה זֹאת הֵיכָן שֶׁיִּשְׁנָם הַטְּרֶמְפִּיסְטִים הַמְּסֻכָּנִים.

כָּךְ זֶה בַּחַיִּים. אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לִנְסֹעַ בְּקַו יָשָׁר עַל פִּי דַּעַת תּוֹרָה. יֵשׁ לִי חֻקִּים מָה מֻתָּר מָה רָאוּי וּמָה אָסוּר. הָרָאוּי פְּרוּשׁוֹ

שֶׁיֵּשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵם מֻתָּרִים אַךְ כְּדַאי לְהַחְמִיר וְלֹא לַעֲשׂוֹתָם. לָמָּה זֶה חָשׁוּב לְהַבְדִּיל? שֶׁתֵּדַע כִּי פְּעָמִים שָׁאַתָּה יָכוֹל לִנְסֹעַ קְצָת יוֹתֵר יְמִינָה אוֹ שְׂמֹאלָה מֵהַמֻּרְכָּז, וְזֶה מֻתָּר, כָּל עוֹד אַתָּה לֹא מִתְקָרֵב לַשּׁוּלַיִם, וְיוֹדֵעַ שָׁאַתָּה נוֹסֵעַ מְעַט הַצִּדָּה מֵהָאֶמְצַע.

וְאָז קוֹרֶה לָאָדָם נִסָּיוֹן קָשֶׁה בַּחַיִּים וְהוּא עָף לַשּׁוּלַיִם. פִּתְאוֹם צָצוֹת בְּעָיוֹת בַּבְּרִיאוּת, בַּפַּרְנָסָה, בַּשָּׁלוֹם בָּיִת, וְהַפְּגִיעָה הָרִאשׁוֹנָה הִיא בָּרֶכֶב שֶׁלָּנוּ, בָּאֱמוּנָה. אֲנַחְנוּ עָפִים הַחוּצָה כִּי עֲדַיִן לֹא אָחַזְנוּ וְתִחְזַקְנוּ אֶת הָאֱמוּנָה שֶׁלָּנוּ כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, וְלָכֵן בְּנִסָּיוֹן קָשֶׁה הָאֱמוּנָה הִיא הַנִּפְגַּעַת הָרִאשׁוֹנָה. הֲרֵי הָלַכְתִּי בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר, עָשִׂיתִי אֶת רְצוֹן ה', מַדּוּעַ עַפְתִּי הַחוּצָה? מַדּוּעַ צָרִיךְ לִהְיוֹת קָשֶׁה?

וְהוּא לֹא יוֹדֵעַ כִּי ה' הֵעִיף אוֹתוֹ לַשּׁוּלַיִם לְמַטָּרָה אַחַת, לִתְפֹּס טְרֶמְפִּיסְט וְלַחֲזֹר מַהֵר לָאֶמְצַע. וְלָכֵן בִּמְקוֹם לְתַקֵּן מַהֵר וְלַחֲזֹר לַכְּבִישׁ, הוּא מַחֲנֶה אֶת מְכוֹנִיתוֹ וּמַתְחִיל לִבְכּוֹת. וְזֶה לֹא צָרִיךְ לִהְיוֹת כָּךְ, לֹא קָרָה שׁוּם דָּבָר, זֶה רְצוֹן ה' וְאַתָּה בִּשְׁלִיחוּת עַכְשָׁו, רַק שֶׁאֵין לְךָ אֶת יִשּׁוּב הַדַּעַת לְהָבִין זֹאת וְלָכֵן אַתָּה נִכְנָס לִמְצוּקָה.

מִקְצֶר רוּחַ וּמֵעַבְדָה קָשָׁה

כָּתוּב כִּי כַּאֲשֶׁר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ נִסָּה לְשַׁכְנֵעַ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי אָמְנָם פַּרְעֹה הֶחְמִיר אֶת גְּזֵרוֹתָיו מֵאָז שֶׁנִּגַּשׁ אֵלָיו לְבַקֵּשׁ שֶׁיְּשַׁחְרֵר אוֹתָם, אֲבָל זוֹ יְרִידָה לְצֹרֶךְ עֲלִיָּה וְהֵם כֵּן יִגָּאֲלוּ, עַם יִשְׂרָאֵל לֹא הִקְשִׁיבוּ וְלֹא הֶאֱמִינוּ לוֹ. מַדּוּעַ? "וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה מִקֹּצֶר רוּחַ וּמֵעֲבֹדָה קָשָׁה" (שמות ו, ט). מֹשֶׁה זֶה אוֹתִיּוֹת "הַשֵּׁם" בְּהִפּוּךְ. ה' אוֹמֵר לָהֶם דָּבָר אֶחָד וְהֵם שׁוֹמְעִים הָפוּךְ, לָמָּה? מִקֹּצֶר רוּחַ וּמֵעֲבֹדָה קָשָׁה. אֵין יִשּׁוּב דַּעַת.

גַּם אֲנַחְנוּ עֲבָדִים מוּדְרָנִיִּים. עוֹבְדִים מִבֹּקֶר עַד עֶרֶב וְלֹא מַסְפִּיקִים לִגְמֹר אֶת הַחֹדֶשׁ. אֵין יְשׁוּב הַדַּעַת, יֵשׁ קְצָר רוּחַ, אֵין סַבְלָנוּת לְאַף אֶחָד. כֻּלָּם עַצְבָנִיִּים וְכוֹעֲסִים, וְכָל דָּבָר קָטָן מַרְגִּיז אוֹתָם, אָז לֹא שׁוֹמְעִים אֶת ה׳. כָּל דָּבָר מַפְחִיד וְקָשֶׁה, ״לֹא רוֹאִים בָּעֵינַיִם״, עָפִים לַשּׁוּלַיִם, וְנִגְמָר. בַּתְּחִלָּה רוֹצִים לַחְזֹר מֵהֵר, אֲבָל לֹא מַצְלִיחִים וּמִתְיָאֲשִׁים. יֵצֶר הָרַע אוֹמֵר לָהֶם לַעֲזֹב הַכֹּל, הֵם כְּבָר לֹא יַחְזְרוּ, מוּטָב שֶׁיִּתְמַקְּמוּ בְּמָקוֹם טוֹב בַּשּׁוּלַיִם, בֵּיתָם הֶחָדָשׁ.

אָדָם רָגוּעַ לְעוֹלָם לֹא מַקְשִׁיב לְיֵצֶר הָרַע כִּי עֵצוֹתָיו הֵן טִפְּשִׁיּוֹת בְּיוֹתֵר לְמִי שֶׁחוֹשֵׁב בְּהִגָּיוֹן וּבְקֹר רוּחַ. רַק הַבְּעָיָה שֶׁאֲנָשִׁים נִמְצָאִים תַּחַת לָחַץ וְאָז גַּם עֵצוֹת טִפְּשִׁיּוֹת נִשְׁמָעוֹת הֶגְיוֹנִיּוֹת. יֶשׁ אֲנָשִׁים שֶׁעוֹשִׂים בְּחִינָה פְּסִיכוֹמֶטְרִית כְּתַנַאי קַבָּלָה לְמוֹסָדוֹת הַשְׂכָּלָה מְכֻבָּדִים. הַשְּׁאֵלוֹת שֶׁהֵם נִשְׁאָלִים הֵן שְׁאֵלוֹת פְּשׁוּטוֹת שֶׁנָּעַר מְמֻצָּע יָכוֹל לַעֲנוֹת בְּקַלּוּת, וְגַם נוֹתְנִים לוֹ אַרְבַּע תְּשׁוּבוֹת לִבְחֹר אֶת הַנְּכוֹנָה מִבֵּינֵיהֶן, וּשְׁתַּיִם מִתּוֹכָן אֲפִילּוּ לֹא קְרוֹבוֹת לָאֱמֶת בִּכְלָל. אָז מַדּוּעַ לֹא כֻּלָּם מוֹצִיאִים מִבְחָן מֻשְׁלָם? וַאֲפִילּוּ לֹא קָרוֹב לְמֻשְׁלָם? כִּי הַמִּבְחָן עוֹבֵד עַל זְמַן מֻגְבָּל וְקָצָר מְאֹד, וּכְשֶׁאָדָם עוֹבֵד תַּחַת לָחַץ הוּא לֹא מַצְלִיחַ לַעֲנוֹת גַּם עַל שְׁאֵלוֹת קַלּוֹת. חֹסֶר זְמַן לְחַשֵּׁב וּלְחַשְּׁבֵן אֶת הַשְּׁאֵלוֹת, גּוֹרֵם לִבְחֹר בִּתְשׁוּבוֹת לֹא נְכוֹנוֹת, גַּם שֶׁהַתְּשׁוּבָה הַנְּכוֹנָה וְהַקַּלָּה הִיא מוּל עֵינָיו.

כָּךְ גַּם עִם יֵצֶר הָרַע. צֵא מֵהַלַּחַץ וְתַקְשִׁיב מָה הַיֵּצֶר טוֹעֵן: ה׳ יִתְבָּרַךְ נָתַן לְךָ רְשִׁימָה אֲרֻכָּה שֶׁל מִצְוֹות לַעֲשׂוֹת וַעֲבֵרוֹת לְהִשָּׁמֵר מֵהֶן, חֵלֶק מֵהַמִּצְוֹות אַתָּה לֹא עוֹשֶׂה טוֹב, אֲחֵרוֹת אַתָּה לֹא עוֹשֶׂה בִּכְלָל, וְגַם בַּעֲבֵרוֹת פָּשַׁטְתָּ יָד. ה׳ יִתְבָּרַךְ מְאֹד כּוֹעֵס עָלֶיךָ שָׁאַתָּה עוֹבֵד אוֹתוֹ חֶלְקִית, הוּא מְאֹד כּוֹעֵס עַל

הַמִּצְוֹות שֶׁאַתָּה לֹא עוֹשֶׂה וְעַל הָעֲבֵרוֹת שֶׁאַתָּה כֵּן עוֹשֶׂה, לָכֵן מָה אֲנִי מַצִּיעַ לְךָ? זְרֹק אֶת כָּל הַמִּצְוֹות וַעֲשֵׂה אֶת כָּל הָעֲבֵרוֹת!

מָה הַהִגָּיוֹן בַּטַּעֲנָה הַזּוֹ? אִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כּוֹעֵס עָלַי כְּבָיכוֹל כִּי אֲנִי עוֹשֶׂה רַק חֲצִי מֵהַמִּצְוֹות וְלֹא אֶת הַכֹּל, אָז אֲנִי אֶזְרֹק גַּם אֶת הַחֲצִי שֶׁאֲנִי כֵּן עוֹשֶׂה וְיִהְיֶה לִי יוֹתֵר טוֹב? זוֹ טָעֲנָה מְטֹפֶּשֶׁת לַחֲלוּטִין! אָז אֵיךְ כָּל כָּךְ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים שֶׁעָפוּ לַשּׁוּלַיִם לוֹקְחִים אוֹתָהּ לְלִבָּם? כִּי הֵם בְּלַחַץ! מִקְצָר רוּחַ וּמֵעֲבֹדָה קָשָׁה. קְצַת לָחַץ, קְצַת "לֹא הוֹלֵךְ" וּכְבָר לֹא מַגִּיעַ לַתְּפִלּוֹת, לֹא הוֹלֵךְ לְשִׁעוּרִים, הַזָּקָן מִתְקַצֵּר, הַבְּגָדִים מִתְקַצְּרִים, מָה קָרָה? נִהְיָה קְצַת רָגוּעַ, עָבַר הַלַּחַץ, עוֹד פַּעַם "נִהְיָה דָּתִי", וְחוֹזֵר חָלִילָה.

לֹא לִשְׁפּוֹט אָדָם כָּזֶה. זֶה מִקְצָר רוּחַ וּמֵעֲבֹדָה קָשָׁה, יֵצֶר הָרַע מְשַׁגֵּעַ אוֹתוֹ. לָכֵן אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: "בָּרָאתִי יֵצֶר הָרַע וּבָרָאתִי לוֹ תּוֹרָה תְּבָלִין" (קידושין ל:). כְּשֶׁאָדָם מְחֻבָּר לַתּוֹרָה, אָז גַּם כְּשֶׁיֵּצֶר הָרַע רוֹצֶה לְהַעֲמִיס עָלָיו וְלִשְׁבֹּר אוֹתוֹ, וְהוּא יוֹדֵעַ לַעֲשׂוֹת עֲבוֹדָתוֹ בְּצוּרָה טוֹבָה מְאֹד, בְּכָל זֹאת הַיְהוּדִי הַדָּבוּק לַתּוֹרָה לֹא נִשְׁבָּר, כִּי יֵשׁ לוֹ כְּבִישׁ רָאשֵׁי מוּאָר, וְאָז אִם הוּא מַתְחִיל לִסְטוֹת לְכִוּוּן הַשּׁוּלַיִם הוּא עֲדַיִן רוֹאֶה אֶת הַכְּבִישׁ הָרָאשִׁי, וְשׁוֹבֵר חֲזָרָה. לָרוֹב מִבְּלִי לָדֶרֶת לַשּׁוּלַיִם כְּלָל.

אֵין מָה לַעֲשׂוֹת, יֵצֶר הָרַע מַעֲמִיד אֲנָשִׁים בְּנִסְיוֹנוֹת קָשִׁים, וְגַם כְּשֶׁאַתָּה נוֹפֵל הוּא לֹא מְוַתֵּר לְךָ. הוּא בָּא וְדוֹרֵךְ עָלֶיךָ. לֹא מַסְפִּיק לוֹ שֶׁנָּפַלְתָּ, הוּא רוֹצֶה גַּם שֶׁלֹּא תָּקוּם. וּמָה הַפִּתָּרוֹן?

עַכְשָׁו נֶחְלַשְׁתָּ?!

יֵשׁ לִי חָבֵר עִם מִשְׁפָּחָה מְרֻבַּת יְלָדִים בְּלִי עַיִן הָרַע. אָדָם יָרֵא שָׁמַיִם, עוֹבֵד קָשֶׁה בַּיּוֹם וְלוֹמֵד בַּלַּיְלָה, וְכֻלּוֹ אֱמוּנָה וְהוֹדָיָה לַה׳ עַל כָּל מָה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו, הַטּוֹב וְהַמֵּיטִיב. לְאוֹתוֹ אָדָם נוֹלְדָה יַלְדָּה עִם בְּעָיָה נְדִירָה בַּעַיִן. הוּא לָקַח אוֹתָהּ לְכָל הָרוֹפְאִים בָּאָרֶץ, אֲבָל אַף אֶחָד לֹא יָכוֹל הָיָה לְהוֹשִׁיעַ אוֹתוֹ. הוּא לֹא הִתְיָאֵשׁ. כְּאָדָם מַאֲמִין הוּא הִתְפַּלֵּל עַל בְּרִיאוּת בִּתּוֹ בְּמֶשֶׁךְ שָׁנִים.

לְאַחַר כַּמָּה שָׁנִים שֶׁל חֶסֶר יְכֹלֶת מִצַּד הָרוֹפְאִים לַעְזוֹר לוֹ, הִמְלִיץ לוֹ חָבֵר לְהִתְקַשֵּׁר לָרַב אֱלִימֶלֶךְ פִּירֶר שְׁלִיטָ״א, שֶׁהוּא מֻמְחֶה גָּדוֹל לִרְפוּאָה וְלָרוֹפְאִים. הָרַב עָבַר עַל הַתִּיק שֶׁל בִּתּוֹ וְאָמַר לוֹ כִּי אֵין לוֹ מָה לְחַפֵּשׂ בָּאָרֶץ, בְּעָיָה כָּזוֹ נְדִירָה אֵין רוֹפֵא בָּאָרֶץ שֶׁיָּכוֹל לִפְתֹּר אוֹתָהּ. הַפִּתָּרוֹן הוּא רוֹפֵא מְסֻיָּם בִּנְיוּ-יוֹרְק. וְלֹא רַק שֶׁעָזַר לוֹ לִקְבֹּעַ תּוֹר לְאוֹתוֹ רוֹפֵא, אֶלָּא סִיַּע כְּכָל יְכָלְתּוֹ גַּם לָטוּס לְשָׁם, לְאַרְגֵּן אֶת הַנְּתוּחַ, וְהַכֹּל מִכָּאן.

בְּלֵיל שַׁבּוּעוֹת עָשָׂה אוֹתוֹ יְהוּדִי אֶת הַתִּקּוּן כֻּלּוֹ לְלֹא הַפְסָקָה וְדִלּוּגִים, שֶׁזּוֹ סְגוּלָה לִישׁוּעוֹת. בְּסוֹף הַתִּקּוּן הוּא נָשָׂא תְּפִלָּה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּלְאַחַר הֶחָג הִמְרִיאוּ הוּא וּבִתּוֹ לְחוּץ לָאָרֶץ כְּשֶׁהוּא מִתְכּוֹנֵן לַעֲזֹב אֶת הָאָרֶץ, הַמִּשְׁפָּחָה וְהָעֲבוֹדָה לִתְקוּפָה מְמֻשֶּׁכֶת, לְלֹא יְדִיעָה מָה יַעֲלֶה בְּגוֹרָלָם. הַמֻּמְחֶה בִּנְיוּ-יוֹרְק הָרְחוֹקָה גִּילָה שֶׁיֵּשׁ אֵיזוֹ בְּעָיָה מֵאֲחוֹרֵי אֲרֻבַּת הָעַיִן שֶׁנִּתָּן לְטַפֵּל בָּהּ עַל יְדֵי סִדְרָהּ שֶׁל זְרִיקוֹת, שֶׁתִּתְחַלְתָּהּ שָׁם וְהַמִּשְׁכָּהּ בָּאָרֶץ, וּבְיוֹם שִׁישִּׁי בַּבֹּקֶר הוּא כְּבָר הָיָה בַּחֲזָרָה בְּאַרְצֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה. חָזַר וְהָלַךְ לִישׁוֹן, קָם בְּקִשְׁיֵ בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת. יָשַׁן יוֹם וַחֲצִי. עֲיֵפוּת וְלָחַץ שֶׁל תְּקוּפָה אֲרֻכָּה וּמוֹרֶטֶת עֲצַבִּים. אֶפְשָׁר לְהָבִין.

אֲבָל אָז פָּגַשְׁתִּי אוֹתוֹ לְאַחַר כַּמָּה יָמִים, וְהוּא אוֹמֵר לִי שֶׁהוּא מַרְגִּישׁ מוּזָר. מַרְגִּישׁ "מְצֻמְצָם". אֵין לוֹ כֹּחַ לָקוּם בַּבֹּקֶר, לְהִתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן, הוּא מַרְגִּישׁ יְרִידָה. וְזֶה אַחֲרֵי שֶׁשָּׁנִים הוּא מִתְפַּלֵּל לְנֶס, וְהִנֵּה כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לוֹ אוֹתוֹ, כָּכָה הוּא מוֹדֶה לוֹ? לֹא רַק שֶׁמַּרְגִּישׁ עֲיֵפוּת לְהִתְפַּלֵּל אוֹ לְהַתְמִיד בְּעִתִּים לְתוֹרָה, יֵצֶר הָרַע גַּם מַגִּיעַ לִדְרֹךְ עָלָיו וְלִסְגֹּר אֶת הָעִסְקָה: "אַתָּה לֹא מִתְבַּיֵּשׁ? אַחֲרֵי שֶׁה' עָשָׂה לְךָ אֶת הַנֵּס הַזֶּה? עַכְשָׁו אַתָּה מְזַיֵּף"? וְכָךְ הוּא יוֹרֵד עוֹד יוֹתֵר.

צָחַקְתִּי. רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב מַסְבִּיר כִּי אַחַת הַדְּרָכִים לְהִתְחַזֵּק וְלֹא לִפּוֹל הִיא דִּבּוּק חֲבֵרִים (ליקוטי מוהר"ן לד, ד), שֶׁבְּכָל אָדָם יֵשׁ נְקוּדוֹת בּוֹעֲרוֹת בְּנַפְשׁוֹ שֶׁהֵן כְּבוּיוֹת אֵצֶל חֲבֵרוֹ וְהוּא מְסַיֵּעַ לוֹ לִבְעֹר מֵחָדָשׁ. כֵּיוָן שֶׁדַּרְכּוֹ שֶׁל הַיֵּצֶר לְבוֹדֵד אוֹתְךָ וְלִגְרֹם לְךָ שֶׁאַתָּה לְבַד וְאַתָּה לֹא בְּסֵדֶר וְאַף אֶחָד לֹא רוֹצֶה בְּךָ, פִּתְאוֹם כְּשֶׁאַתָּה מְדַבֵּר עִם מִישֶׁהוּ אַחֵר, הוּא מַדְלִיק בְּךָ נְקוּדוֹת כְּבוּיוֹת וּמְחַזֵּק אוֹתְךָ, הוּא נוֹתֵן לְךָ כֹּחַ, וְזֶה הַחֲשִׁיבוּת שֶׁל הַקִּבּוּץ-חֲבֵרִים שֶׁיֵּשׁ, שֶׁהֵם עוֹבְדִים כְּגוּף אֶחָד וּמְחַזֵּק. יָחַד עוֹזְרִים אֶחָד לַשֵּׁנִי לְזַהוֹת אֶת הַתַּרְגִּילִים שֶׁל יֵצֶר הָרַע.

אָמַרְתִּי לוֹ שֶׁגַּם לִי קָרָה אוֹתוֹ דָּבָר. בְּמֶשֶׁךְ שָׁנִים הִתְפַּלָּלְתִּי לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּל יוֹם שֶׁיִּהְיוּ לִי יְלָדִים, וְהִנֵּה לְאַחַר שָׁנִים אֲרֻכּוֹת נוֹלְדוּ לִי בָּנוֹת תְּאוֹמוֹת בְּבַת אַחַת, וּמֵאָז לֹא הִצְלַחְתִּי לִישׁוֹן וְלָקוּם בְּצוּרָה מְסֻדֶּרֶת כַּמָּה חֳדָשִׁים. וְכָךְ בְּקֹשִׁי מַצְלִיחַ לִישׁוֹן רָצוּף, עֵיֵף וְעַצְבָנִי, לֹא מַגִּיעַ לַתְּפִלָּה בַּזְּמַן. הַתְּפִלָּה בְּשֵׁשׁ וַאֲנִי קָם בַּחֲמֵשׁ, וּבְכָל זֹאת אֲנִי מוֹצֵא עַצְמִי כָּל פַּעַם מִתְעַכֵּב בְּשֶׁל סִבָּה אַחֶרֶת וּמְאַחֵר, אִם מַגִּיעַ בְּכְלָל. פַּעַם אַחַת מָצָאתִי עַצְמִי בַּדֶּלֶת בַּעֲשָׂרָה לְשֵׁשׁ, שָׁמַחְתִּי כָּל כָּךְ וְנִשַּׁקְתִּי

אֶת הַבָּנוֹת מֵרֹב שִׂמְחָה, וְאָז אַחַת מֵהֶן פַּלְטָה עָלַי וְהָיִיתִי צָרִיךְ לְהִתְעַכֵּב לְהַחְלִיף בְּגָדִים.

וְהִנֵּה הָיוּ פְּעָמִים שֶׁהִתְפַּלַּלְתִּי יָחִיד, שַׁקַּמְתִּי מְאֻחָר, שֶׁאֻחַרְתִּי לַכּוֹלֵל, שֶׁיֵּשׁ בַּלַּגָּן בְּיוֹם שִׁישִׁי. אֲצִלִי בְּמֶשֶׁךְ שָׁנִים, הַבַּיִת מוּכָן כֻּלּוֹ לְשַׁבַּת כְּבָר מִיּוֹם שִׁישִׁי בַּצָּהֳרַיִם, חוּץ מֵהַדְלָקַת הַנֵּרוֹת. הָיִיתִי אֲפִילּוּ מַסְפִּיק לִישׁוֹן שָׁעָה שְׁעָתַיִם בַּצָּהֳרַיִם, בַּחֹרֶף ! פִּתְאוֹם הַכֹּל לָחַץ, מַגִּיעַ בְּאִחוּר לְבֵית הַכְּנֶסֶת וּמִתְפַּלֵּל מִנְחָה שֶׁל עֶרֶב שַׁבָּת בַּחוּץ עִם הַמְאֻחָרִים, כְּשֶׁקֹּהַל בֵּית הַכְּנֶסֶת כְּבָר שָׂר "לְכָה דוֹדִי" בַּמַּזְגָּן הִנְעִים בִּפְנִים. וַאֲנִי הָיִיתִי נוֹתֵן שִׁעוּר לִפְנֵי מִנְחָה בִּכְלָל !

וְאָז יֵצֶר הָרַע בָּא גַּם אֵלַי וְהִתְחִיל אִתִּי: "עַכְשָׁו אַתָּה מִתְנַהֵג כָּךְ ? אַחֲרֵי שֶׁקִּבַּלְתָּ יְלָדִים לְאַחַר כָּל הַשָּׁנִים הַלָּלוּ ? זוֹ הַתּוֹדָה שֶׁלְּךָ ? בְּטוּל תּוֹרָה ? בְּטוּל תְּפִלָּה ? בְּטוּל זְכוּי הָרַבִּים" ? וְכִמְעַט שֶׁמַּקְשִׁיבִים לוֹ, מִקְּצָר רוּחַ וּמֵעֲבָדָה קָשָׁה.

אָז כְּשֶׁהוּא סִפֵּר לִי עַל מָה שֶׁעָבַר עָלָיו אַחֲרֵי הַנִּתּוּחַ שֶׁל בִּתּוֹ, אָמַרְתִּי לוֹ שֶׁהַיֵּצֶר עָשָׂה לִי בְּדִיּוּק אוֹתוֹ דָּבָר. זֶה הַיֵּצֶר, לֹא אֲנַחְנוּ. אֵין לָנוּ מָה לְהִתְרַגֵּז אוֹ לְהִתְעַצֵּב, זֶה תַּרְגִּיל יָשָׁן וְקָבוּעַ שֶׁלּוֹ, הוּא עוֹשֶׂה אוֹתוֹ לְכֻלָּם, וְכָל אֶחָד חוֹשֵׁב שֶׁרַק הוּא עוֹבֵר אֶת זֶה וְנִשְׁבַּר. אָסוּר לְהִשָּׁבֵר. אָסוּר בִּשְׁבִיל דָּבָר קָטָן לִזְרֹק אֶת הַכֹּל. אֵין הִגָּיוֹן בָּעֵצָה שֶׁלּוֹ, צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק וּלְהַמְשִׁיךְ הָלְאָה.

כַּח פֶּסֶק זְמַן

מָה עוֹשִׂים ? פֶּסֶק זְמַן. בֹּקֶר אֶחָד הִתְכּוֹנַנְתִּי לָצֵאת אֶל הַכּוֹלֵל. אִרְגַּנְתִּי אֶת הַיְלָדוֹת שֶׁלִּי וְהִנֵּה שׁוּב אַחַת מֵהֶן פּוֹלֶטֶת עָלַי וְעַל עַצְמָהּ, וְצָרִיךְ לְרַחֵץ אוֹתָהּ וּלְהַחְלִיף בְּגָדִים, סֵדֶר הַלִּמּוּד בַּכּוֹלֵל מַתְחִיל בְּתֵשַׁע וּכְבָר עוֹד מְעַט נִהְיֶה עֶשֶׂר וַאֲנִי

עֲדַיִן בַּבַּיִת! יָכֹלְתִּי לְהִתְרַגֵּז, יָכֹלְתִּי לְהִתְעַצֵּב, אַךְ בְּמָקוֹם זֹאת נָשַׁמְתִּי עָמוֹק, נִגַּשְׁתִּי אֶל הָאָרוֹן, הוֹצֵאתִי מַגֶּבֶת יָם גְּדוֹלָה, יָרַדְתִּי לְמָטָּה, לָקַחְתִּי מוֹנִית וּבִקַּשְׁתִּי שֶׁיִּקַּח אוֹתִי לָחוֹף הַנִּפְרָד וְיַחְזֹר בְּעוֹד חֲצִי שָׁעָה.

פָּרַשְׂתִּי אֶת הַמַּגֶּבֶת עַל הַחוֹף הָרֵיק, הִתְיַשַּׁבְתִּי עָלֶיהָ, הִבַּטְתִּי עַל גַּלֵּי הַיָּם וְהִתְחַלְתִּי לְדַבֵּר עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמֶשֶׁךְ חֲצִי שָׁעָה. חַיָּבִים אֶת פֶּסֶק הַזְּמַן הַזֶּה. אָמַרְתִּי לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא:

- ״אַתָּה נָתַתָּ לִי מַתָּנָה גְּדוֹלָה וַאֲנִי לֹא רוֹצֶה לִהְיוֹת כְּפוּי טוֹבָה. אֲבָל אֲנַחְנוּ גַּם מְבָרְכִים אוֹתְךָ כָּל בֹּקֶר ׳הַנּוֹתֵן לַיָּעֵף כֹּחַ׳, אָז תֵּן לִי כֹּחַ. יֵצֶר הָרַע לֹא נוֹתֵן לִי מָנוֹחַ הוּא חוֹפֵר לִי. הוּא גַּם מְעַיֵּף אוֹתִי, גַּם מְעַצְבֵּן אוֹתִי, גַּם מְיָאֵשׁ אוֹתִי, וּכְשֶׁאֲנִי נוֹפֵל עַל הָרִצְפָּה אָז הוּא בָּא לִבְעֹט בִּי וְלִדְרֹךְ עָלַי. אַבָּא, אֲנִי אוֹהֵב אוֹתְךָ, אֲנִי מוֹדֶה לְךָ עַל כָּל מָה שֶׁנָּתַתָּ לִי״.

לְאַט לְאַט חָלְפוּ קְצֵה הָרוּחַ וְהָעֲבוֹדָה הַקָּשָׁה, וְהִתְחַלְתִּי לְהוֹדוֹת לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַכֹּל. תּוֹדָה עַל שֶׁאֲנִי עוֹבֵד אֶת ה׳, שֶׁנָּתַן לִי אִשָּׁה וִילָדִים וּבַיִת וְכוֹלֵל, עַל שֶׁיֵּשׁ לִי זְכוּת לְזַכּוֹת אֶת הָרַבִּים, עַל הַבְּרִיאוּת וְעַל הַפַּרְנָסָה, עַל הַכֹּל. וּבַסּוֹף פֵּרַטְתִּי אֶת הַתּוֹדָה עַל הַיְלָדִים עַל הַכֹּל: תּוֹדָה שֶׁהֵם פּוֹלְטִים עָלַי, תּוֹדָה שֶׁאֲנִי לֹא קָם תָּמִיד בַּבֹּקֶר, שֶׁאֲנִי מִתְפַּלֵּל בְּיָחִיד, תּוֹדָה רַבָּה עַל הַכֹּל! שֶׁלֹּא יִשְׁמַע אוֹ יוּבַן בְּטָעוּת שֶׁיֵּשׁ לִי וְלוּ חֶלְקִיק שֶׁל טָעֲנָה חַס וְשָׁלוֹם כְּלַפֵּי מַעְלָה. הַכֹּל טוֹב וְהַכֹּל לְטוֹבָה! תּוֹדָה עַל הַ-כֹּ-ל!

אֵין לִי שׁוּם כַּוָּנָה לְהִשָּׁאֵר בַּשּׁוּלַיִם. אֲנִי רוֹאֶה אֶת הַכְּבִישׁ הָרָאשִׁי מִוּאָר, אֲנִי שׁוֹבֵר חֲזָרָה לְאֶמְצַע, יָרַדְתִּי, לָקַחְתִּי טְרֶמְפִּיסְט, עַכְשָׁו נַחְזֹר יָחַד לְדֶרֶךְ הַמֶּלֶךְ.

וְזֶה הַפֵּרוּשׁ הֶעָמֹק שֶׁל אֵשֶׁת יְפַת תֹּאַר. כְּךָ אָדָם שֶׁמּוֹצֵא עַצְמוֹ בְּחֹדֶשׁ אֱלוּל, כְּשֶׁהוּא אָמוּר לְהִתְכּוֹנֵן לַיּוֹם הַגָּדוֹל בּוֹ יִקָּבְעוּ לוֹ אֶת כָּל הַשָּׁנָה, וּבְמָקוֹם זֹאת הוּא רַק עָיֵף וּמֻתָּשׁ, וְלֹא קָם לַסְּלִיחוֹת וְלֹא מַסְפִּיק בְּכֹלָל לְהַגִּיעַ לִתְפִלּוֹת בְּמִנְיָן תָּמִיד, וּבָא לוֹ לְזָרֹק הַכֹּל וּלְהִתְיָאֵשׁ, כִּי עִם מָה הוּא יָבוֹא לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה? יִזְכּוֹר כִּי זוֹ עֲצָתוֹ הַטִּפְּשִׁית שֶׁל יֵצֶר הָרַע.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּחַף אוֹתָךְ לַשּׁוּלַיִם כִּי יֵשׁ שָׁם מַשֶּׁהוּ קָדוֹשׁ, נִיצוֹץ שֶׁאַתָּה אָמוּר לְהָבִיא אִתְּךָ חֲזָרָה לַכְּבִישׁ הָרָאשִׁי. מָה אֲנִי אָמוּר לִתְפֹּס? אֵיךְ אָמוּר לְהֶרָאוֹת הַטֶּרֶמְפִּיסְט? מָה אֲנִי אָמוּר לַעֲשׂוֹת בַּשּׁוּלַיִם? שׁוּם דָּבָר. אֲנַחְנוּ רַק צְרִיכִים לִדְאֹג אֵיךְ אֲנַחְנוּ חוֹזְרִים לַכְּבִישׁ הָרָאשִׁי, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַעֲשֶׂה אֶת כָּל הַשְּׁאָר. הוּא כְּבָר יָבִיא אֶת הַנִּיצוֹץ עִמָּנוּ. לָנוּ אֵין מָה לְחַפֵּשׂ שָׁם, אֵיךְ שֶׁנָּפַלְנוּ מִיַּד לָקוּם, אֵין שׁוּם צֹרֶךְ לְהִגָּרר וְלִמְשֹׁךְ עַצְמֵנוּ לְמָטָה, אֲנַחְנוּ רַק יְכוֹלִים לַהֲתָקַע שָׁם, חַס וְשָׁלוֹם. "אַל תִּשְׂמְחִי אֹיַבְתִּי לִי כִּי נָפַלְתִּי קָמְתִּי" (מיכה ז, ח), אַל תִּשְׂמַח יֵצֶר הָרַע, כִּי אֵיךְ שֶׁנָּפַלְתִּי מִיַּד קָמְתִּי, "כִּי אֵשֵׁב בַּחֹשֶׁךְ ה' אוֹר לִי" (שם), כִּי גַּם בַּנְּפִילָה שֶׁלִּי לַשּׁוּלַיִם, לַחֹשֶׁךְ, ה' הָיָה שָׁם וְהֵאִיר לִי אֶת הַדֶּרֶךְ הָרָאשִׁית לַחְזֹר אֵלֶיהָ.

לֹא הִתְפַּלַלְתָּ שַׁחֲרִית בְּמִנְיָן? תִּתְפַּלֵּל בַּמִּנְחָה. קָמַת מְאֻחָר וְלֹא הִתְפַּלַלְתָּ שַׁחֲרִית בִּכְלָל? תִּתְפַּלֵּל תְּפִילַת תַּשְׁלוּמִין בַּמִּנְחָה. וְכִי אִם לֹא הִתְפַּלַלְתָּ תְּפִלָּה אַחַת, אֵיךְ תְּתַקֵּן בְּכָךְ שֶׁלֹּא תִּתְפַּלֵּל גַּם אֶת חֲבֶרְתָּהּ? זוֹ עֲצַת הַיֵּצֶר. אַל תַּקְשִׁיב, תַּמְשִׁיךְ. שְׁבֹר חֲזָרָה לְדַרְכְּךָ הַמֻּלָּךְ. אָדָם שֶׁרָגִיל לֶאֱכוֹל כָּל יוֹם בְּשָׁעָה שְׁתַּיִם וְהַיּוֹם הֵבִיאוּ לוֹ אֶת הָאֹכֶל בְּשָׁעָה שָׁלוֹשׁ, וְכִי הוּא אוֹמֵר "אֲנִי לֹא אוֹכֵל, כִּי לֹא אָכַלְתִּי בִּשְׁתַּיִם"? הוּא אוֹכֵל יוֹתֵר מֵהֵר כִּי הוּא יוֹתֵר רָעֵב. פְּסַפְּסְתָּ? יֵשׁ עוֹד תְּפִלָּה. יֵשׁ עוֹד שְׁעוּר.

גַּם כְּשֶׁאֲנַחְנוּ מְבֻלְבָּלִים וְמֻסַּתִּים, לֹא לְהִתְדַּרְדֵּר לַשּׁוּלַיִם. לְהִסְתַּכֵּל עַל רַבּוֹתֵינוּ שֶׁנּוֹסְעִים בַּכְּבִישׁ לְפָנֵינוּ וְלִנְסֹעַ אַחֲרֵיהֶם, לְחַפֵּשׂ אוֹתָם וְכָךְ תָּמִיד נִמְצָא עַצְמֵנוּ חוֹזְרִים וְנוֹסְעִים בְּדֶרֶךְ הַמֶּלֶךְ.

האותיות הקטנות

בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב

אַחַת הַסִּבּוֹת שֶׁלַּאֲנָשִׁים רַבִּים יֵשׁ בְּעָיוֹת בַּחַיִּים, הִיא שֶׁהֵם לֹא קוֹרְאִים אֶת הָאוֹתִיּוֹת הַקְּטַנּוֹת בְּכָל הַחוֹזִים וְהַנְּיָרוֹת שֶׁמְּחַלְּקִים לָהֶם וְהֵם חוֹתְמִים עֲלֵיהֶם. וְיֵשׁ כְּלָל, מִי שֶׁלֹּא קוֹרֵא אֶת הָאוֹתִיּוֹת הַקְּטַנּוֹת, סוֹפוֹ שֶׁיִּכָּנֵס לִבְעָיוֹת גְּדוֹלוֹת. לָכֵן כַּאֲשֶׁר אָדָם מִתְקָרֵב אֶל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, עָלָיו לִקְרֹא אֶת הָאוֹתִיּוֹת הַקְּטַנּוֹת שֶׁהִתְעַלֵּם מֵהֶן וְגָרְמוּ לוֹ לִבְעָיוֹת בַּעֲבוֹדַת ה׳.

אַחַת הַפָּרָשׁוֹת שֶׁקּוֹרְאִים בְּסָמוּךְ לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה הִיא ״כִּי תָבוֹא״. יֶשְׁנָם אֲנָשִׁים שֶׁלֹּא אוֹהֲבִים הַרְבֵּה עֲלִיּוֹת לַתּוֹרָה בְּיוֹם שַׁבָּת, הֵם מְמַהֲרִים הַבַּיְתָה. וְהִנֵּה מַגִּיעָה הַפָּרָשָׁה, וְכָל כַּמָּה פְּסוּקִים הֵם כְּבָר בַּעֲלִיָּה אַחֶרֶת, וְכָךְ חוֹלְפוֹת עֲלִיָּה רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה וּשְׁלִישִׁית בְּכַמָּה דַּקּוֹת, וְאוֹתָם אֲנָשִׁים מִסְתַּכְּלִים עַל הַשָּׁעוֹן כְּלֹא מַאֲמִינִים, בַּקֶּצֶב הַזֶּה מִיַּד תִּסְתַּיֵּם הַפָּרָשָׁה. וְאָז

מַגִּיעָה הָעַלְיָה הַשִּׁשִּׁית, וְאָז מוּבָן מַדּוּעַ כָּל שְׁאָר הָעֲלִיּוֹת הָיוּ קְצָרוֹת, כְּדֵי שֶׁכָּל הָעַלְיָה הַזּוֹ תִּקָּרֵא בְּבַת אַחַת, הַפָּרָשָׁה בָּהּ יֵשׁ צ״ח קְלָלוֹת. 98 בְּמִסְפַּר! פִּתְאוֹם הֵם מִתְגַּעְגְּעִים לַעֲלִיּוֹת הָרִגִּילוֹת.

וּמָה עוֹרֵר אֶת הַזַּעַם וְהֵבִיא לְצ״ח קְלָלוֹת אֲיֻמּוֹת וְנוֹרָאוֹת עַל עַם יִשְׂרָאֵל? מַהִי הָעֲבֵרָה הַפֹּה חֲמוּרָה שֶׁלֹּא מַסְפִּיק לָהּ עֹנֶשׁ אֶחָד, אֶלָּא הִיא מְבִיאָה עַל עוֹשֶׂיהָ 98 קְלָלוֹת אֲיֻמּוֹת וְנוֹרָאוֹת, שֶׁכָּל הַקּוֹרֵא אוֹתָן סוֹמְרוֹת לוֹ שַׂעֲרוֹתָיו? מְגַלֶּה לָנוּ הַפָּסוּק שֶׁחוֹתֵם אֶת צ״ח הַקְּלָלוֹת: ״תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עָבַדְתָּ אֶת ה׳ אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב מֵרֹב כֹּל״ (דברים כח, מז).

תַּאֲרוּ לָכֶם שֶׁאָדָם מִתְעוֹרֵר כָּל יוֹם בְּשָׁעָה שְׁתַּיִם בַּלַּיְלָה, עוֹשֶׂה תִּקּוּן חֲצוֹת, טוֹבֵל בַּמִּקְוֶה, לוֹמֵד עַד עַמּוּד הַשַּׁחַר, מִתְפַּלֵּל שַׁחֲרִית בַּנֵּץ, לוֹמֵד עַד מִנְחָה גְּדוֹלָה, מִתְפַּלֵּל מִנְחָה, לוֹמֵד תּוֹרָה עַד הַשְּׁקִיעָה וּמִתְפַּלֵּל עַרְבִית. אַחֲרֵי סֵדֶר יוֹם זֶה הוּא יוֹצֵא לְמִסֹּר שִׁעוּרִים בְּבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּלְזַכּוֹת אֶת הָרַבִּים, כְּשֶׁהוּא לֹא שׁוֹכֵחַ בַּדֶּרֶךְ גַּם לָתֵת צְדָקוֹת וְלִקְפֹּץ לַעְזוֹר בַּבַּיִת. וְאָז בְּשָׁעָה אַחַת עֶשְׂרֵה הוּא נִשְׁכָּב עַל הַמִּטָּה בִּבְגָדָיו וְנִרְדָּם, כַּאֲשֶׁר בְּעוֹד 3 שָׁעוֹת יָקוּם שׁוּב לְסֵדֶר יוֹם דּוֹמֶה. וּמָה שְׂכָרוֹ? צ״ח קְלָלוֹת!

עַל מָה צ״ח קְלָלוֹת? הָיִינוּ אוֹמְרִים שֶׁזֶּה עֶבֶד ה׳! אוֹמֵר לָנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: ״תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עָבַדְתָּ אֶת ה׳ אֱלֹקֶיךָ בְּשִׂמְחָה״. כְּלוֹמַר הַשִּׂמְחָה הִיא חֵלֶק חִיּוּנִי בַּעֲבוֹדַת ה׳, הִיא הַלֵּב הַמֵּנִיעַ אֶת הַכֹּל. אֲבָל יֵשׁ רַק בְּעָיָה אַחַת, אַחֲרֵי שֶׁה׳ יִתְבָּרַךְ הִסְבִּיר לָנוּ כַּמָּה הוּא דּוֹרֵשׁ שֶׁתִּהְיֶה לָנוּ שִׂמְחָה בַּעֲבוֹדַת ה׳, אָנוּ קוֹרְאִים שׁוּב וְשׁוּב אֶת הַפְּסוּקִים וּמְגַלִּים שֶׁחָסֵר דָּבָר חָשׁוּב. אֵין לָנוּ בִּכְלָל הַגְדָּרָה מַהִי הַשִּׂמְחָה, מָה אָנוּ אֲמוּרִים

לַעֲשׂוֹת וְאֵיךְ אָנוּ אֲמוּרִים לִהְיוֹת כְּדֵי שֶׁנִּחָשֵׁב לְעַבְדֵי ה' וְלֹא נְקַבֵּל עָלֵינוּ צַ"ח קְלָלוֹת. מַהִי שִׂמְחָה? אִם נַעֲשֶׂה סֵקֶר בַּחוּץ וְנִשְׁאַל מֵאָה אֲנָשִׁים מַהִי שִׂמְחָה, נְקַבֵּל מֵאָה הַגְדָּרוֹת שׁוֹנוֹת.

אֲבָל אִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דּוֹרֵשׁ מֵאִתָּנוּ שִׂמְחָה, אֵין כַּוָּנָתוֹ שֶׁנַּעֲשֶׂה סֵקֶר לִרְאוֹת מָה זוֹ שִׂמְחָה, אֶלָּא יֵשׁ לוֹ כַּוָּנָה מְסֻיֶּמֶת וְהַגְדָּרָה מְשֻׁלֶּלֶת לְשִׂמְחָה. אֲבָל לֹא כָּתוּב, אָז צָרִיךְ לְחַפֵּשׂ טוֹב. אַחֲרֵי שֶׁמְּחַפְּשִׂים בְּכָל הַתּוֹרָה הֵיכָן מֻזְכָּר שׂוּב עִנְיַן הַשִּׂמְחָה, מוֹצְאִים: "וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ... וְהָיִיתָ אַךְ שָׂמֵחַ" (דברים טז, טו-טז). הִנֵּה מָצָאתִי אֶת הַשִּׂמְחָה. אֲבָל שׂוּב אוֹתָהּ בְּעָיָה, כִּי גַּם שָׁם לֹא כָּתְבָה הַתּוֹרָה מַהִי הַהַגְדָּרָה שֶׁל שִׂמְחָה, וְאֵיךְ עָלַי לִשְׂמוֹחַ בְּחָג.

אֶלָּא שֶׁכָּאן יֵשׁ לִי אֶת חַזַ"ל לְעֶזֶר, וְהֵם מַסְבִּירִים[6] (פסחים קט.): "וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ", אֵין שִׂמְחָה לְגְּבָרִים אֶלָּא בְּבָשָׂר וְיַיִן. גְּבָרִים נֶהֱנִים מִבָּשָׂר וְיַיִן. הַנָּשִׁים נֶהֱנוֹת וּשְׂמֵחוֹת יוֹתֵר מִתַּכְשִׁיטִים וּבְגָדִים, וְהַיְלָדִים בְּמַמְתַּקִים. הִנֵּה זוֹ שִׂמְחָה. אֲבָל אִם זוֹ שִׂמְחָה, לֹא מוּבָן עַל מָה הַצַּדִּיק שֶׁלָּנוּ קִבֵּל צַ"ח קְלָלוֹת? שֶׁלֹּא אָכַל עַל הָאֵשׁ בְּאוֹתוֹ יוֹם? הַתּוֹרָה אוֹמֶרֶת שֶׁיֵּשׁ צַ"ח קְלָלוֹת לְמִי שֶׁלֹּא עוֹבֵד אֶת ה' בְּשִׂמְחָה, וּמַסְבִּירָה לִי בְּמָקוֹם אַחֵר שֶׁשִּׂמְחָה זֶה בָּשָׂר וְיַיִן? מָה הַקֶּשֶׁר? כְּדֵי לַעֲנוֹת עַל הַשְּׁאֵלָה הַזּוֹ, צָרִיךְ לִקְרֹא אֶת הָאוֹתִיּוֹת הַקְּטַנּוֹת.

---

[6] וְזוֹ לְשׁוֹן הַגְּמָרָא: תָּנוּ רַבָּנָן, חַיָּיב אָדָם לְשַׂמֵּחַ בָּנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ בָּרֶגֶל, שֶׁנֶּאֱמַר "וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ". בַּמֶּה מְשַׂמְּחָם - בְּיַיִן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֲנָשִׁים בָּרְאוּי לָהֶם, וְנָשִׁים בָּרְאוּי לָהֶן. "אֲנָשִׁים בָּרְאוּי לָהֶם" - בְּיַיִן, וְנָשִׁים בְּמַאי? תָּנֵי רַב יוֹסֵף: בְּבָבֶל - בְּבִגְדֵי צִבְעוֹנִין, בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - בְּבִגְדֵי פִּשְׁתָּן מְגוֹהָצִין. תַּנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא אוֹמֵר: בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם - אֵין שִׂמְחָה אֶלָּא בְּבָשָׂר, שֶׁנֶּאֱמַר "וְזָבַחְתָּ שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שָׁם וְשָׂמַחְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹקֶיךָ". וְעַכְשָׁיו שֶׁאֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם - אֵין שִׂמְחָה אֶלָּא בְּיַיִן, שֶׁנֶּאֱמַר "וְיַיִן יְשַׂמַּח לֵבָב אֱנוֹשׁ".

טוֹב אוֹ רַע?

בּוֹאוּ וְנִרְאֶה עַד כַּמָּה אָנוּ מְבֻלְבָּלִים בְּכָל בְּמִלְחַמְתֵּנוּ עִם יֵצֶר הָרַע עַל עֲבוֹדַת ה׳. נַתְחִיל בִּשְׁאֵלָה רִאשׁוֹנָה שֶׁל כִּתָּה א׳. יֵצֶר הָרַע הוּא רַע אוֹ טוֹב? הַתְּשׁוּבָה הִיא: רַע. אֵיךְ אֲנִי יוֹדֵעַ? זֶה הַשֵּׁם שֶׁלּוֹ! ״יֵצֶר הָרַע״. וְיֵשׁ לוֹ שֵׁמוֹת אֲחֵרִים כַּכָּתוּב בַּגְּמָרָא[7] (סוכה נב.): רַע, עֶרֶל, טָמֵא, שׁוֹנֵא, מִכְשׁוֹל, אֶבֶן, צְפוֹנִי, לֹא נִשְׁמַע נֶחְמָד בְּמִיחָד.

וּבְסֵפֶר חוֹבַת הַלְּבָבוֹת[8] (שער יחוד המעשה, פרק ה), מְבֹאָר כֵּיצַד יֵצֶר הָרַע נִמְסָךְ בְּכֹחוֹת נַפְשֵׁנוּ, יוֹעֵץ פְּנִימִי הַמִּתְחַזֶּה לְחָבֵר

---

7 וְזוֹ לְשׁוֹן הַגְּמָרָא: ״שִׁבְעָה שֵׁמוֹת יֶשׁ לוֹ לְיֵצֶר הָרַע. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָאוֹ **רַע**, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ח): ׳כִּי יֵצֶר לֵב הָאָדָם **רַע** מִנְּעָרָיו׳. מֹשֶׁה קָרָאוֹ **עָרֵל**, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים י): ׳וּמַלְתֶּם אֶת **עָרְלַת** לְבַבְכֶם׳. דָּוִד קָרָאוֹ **טָמֵא**, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים נא): ׳לֵב **טָהוֹר** בְּרָא לִי אֱלֹקִים׳ - מִכְּלָל דְּאִיכָּא טָמֵא. שְׁלֹמֹה קָרָאוֹ **שׂוֹנֵא**, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כה): ׳אִם רָעֵב **שׂנַאֲךָ** הַאֲכִלֵהוּ לָחֶם, וְאִם צָמֵא הַשְׁקֵהוּ מָיִם, כִּי גֶחָלִים אַתָּה חֹתֶה עַל רֹאשׁוֹ וַה׳ יְשַׁלֶּם לָךְ׳, אַל תִּקְרֵי ׳יְשַׁלֶּם לָךְ׳ אֶלָּא ׳יַשְׁלִימֶנּוּ לָךְ׳. יְשַׁעְיָה קָרָאוֹ **מִכְשׁוֹל**, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיהו נז): ׳סֹלּוּ סֹלּוּ פַּנּוּ דָרֶךְ הָרִימוּ **מִכְשׁוֹל** מִדֶּרֶךְ עַמִּי׳. יְחֶזְקֵאל קָרָאוֹ **אֶבֶן**, שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל לו): ׳וַהֲסִרֹתִי אֶת לֵב **הָאֶבֶן** מִבְּשַׂרְכֶם וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר׳. יוֹאֵל קָרָאוֹ **צְפוֹנִי**, שֶׁנֶּאֱמַר (יואל ב): ׳וְאֶת **הַצְּפוֹנִי** אַרְחִיק מֵעֲלֵיכֶם״.

8 וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ: ״בֶּן אָדָם, רָאוּי לְךָ לָדַעַת, כִּי הַשּׂוֹנֵא הַגָּדוֹל שֶׁיֵּשׁ לְךָ בָּעוֹלָם הוּא יִצְרְךָ הַנִּמְסָךְ בְּכֹחוֹת נַפְשְׁךָ וְהַמִּתְעָרֵב בְּמֶזֶג רוּחֲךָ, וְהַמִּשְׁתַּתֵּף עִמְּךָ בְּהַנְהָגַת חוּשֶׁיךָ הַגּוּפָנִיִּים וְהָרוּחָנִיִּים, הַמּוֹשֵׁל בְּסוֹדוֹת נַפְשְׁךָ וְצָפוּן חוֹבָךְ, בָּעַל עֲצָתְךָ בְּכָל תְּנוּעוֹתֶיךָ הַנִּרְאוֹת וְהַנִּסְתָּרוֹת, שֶׁתִּהְיֶינָה בִּרְצוֹנְךָ, הָאוֹרֵב לְעִתּוֹת פְּשִׁיעָתֶךָ, וְאַתָּה יָשֵׁן לוֹ וְהוּא עֵר לָךְ, וְאַתָּה מִתְעַלֵּם מִמֶּנּוּ וְהוּא אֵינוֹ מִתְעַלֵּם מִמְּךָ, לָבַשׁ לְךָ בִּגְדֵי הַיְדִידוּת וְעָדָה עַדֵי הָאַהֲבָה לְךָ, וְנִכְנַס בְּכָל נֶאֱמָנֶיךָ וְאַנְשֵׁי עֲצָתְךָ וּסְגֻלַּת אוֹהֲבֶיךָ, רָץ אֶל רְצוֹנְךָ בַּנְּרָאֶה מֵרְמִיזוֹתָיו וּקְרִיצוֹתָיו, וְהוּא מוֹרֶה אוֹתְךָ בְּחִצָּיו הַמְּמִיתִים לְשָׁרְשְׁךָ מֵאֶרֶץ חַיִּים... וּמִן הֶחָזָק שֶׁבִּשְׁלָחָיו, אֲשֶׁר יוֹרֶה אוֹתְךָ וְיִלָּחֵם אוֹתְךָ בְּהֶם בַּמַּצְפוּן עִנְיָנְךָ, שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל לְסַפֵּק עָלֶיךָ אַמְתַּחְתְּךָ וּלְשַׁבֵּשׁ מָה שֶׁנִּתְבָּרֵר לְךָ וּלְעַרְבֵּב אֶת נַפְשְׁךָ בְּמַחְשָׁבוֹת כְּזָבִים וּטְעָנוֹת שְׁקָרִים, יַטְרִיד אוֹתְךָ בָּהֶם מִתּוֹעֲלוֹתֶיךָ וְיַסְפֵּק עָלֶיךָ מָה שֶׁנִּתְבָּרֵר לְךָ מֵאֱמוּנָתְךָ וְדָתְךָ. וְאִם תִּהְיֶה נִזְהָר מִמֶּנּוּ וְתַזְמִין לוֹ שְׁלֹחֵי שִׂכְלְךָ לְהִלָּחֵם אוֹתוֹ בָּהֶם וּתְסַלֵּק חִצָּיו מֵעָלֶיךָ, תִּנָּצֵל וְתִמָּלֵט מִמֶּנּוּ בְּעֶזְרַת ה׳ יִתְבָּרַךְ. וְאִם תִּשְׁלִיךְ

וְזוֹמֵם לְהָסִיתֵנוּ לְעִבְרֵי פַּחַת, כְּשֶׁהוּא לֹא נָח לְרֶגַע וּמְבַקֵּשׁ תָּמִיד לְאַבְּדֵנוּ מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת! הוּא מַטְעֶה אוֹתָנוּ וּמַחְטִיא אוֹתָנוּ, וּבַסּוֹף גַּם רָץ לְקַטְרֵג עָלֵינוּ עַל הַמַּעֲשִׂים שֶׁהוּא הִדִּיחַ אוֹתָנוּ לַעֲשׂוֹת, וְדוֹרֵשׁ שְׁנָעֲנֵשׁ עַל כָּךְ! לֹא נִשְׁמַע נֶחְמָד בְּמֶיֻחָד.

שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, הֶחָכָם מִכָּל אָדָם, קוֹרֵא לוֹ "מֶלֶךְ זָקֵן וּכְסִיל" (קהלת ד, יג). "זָקֵן" כִּי הוּא מְבֻגָּר יוֹתֵר מִיֵּצֶר הַטּוֹב, שֶׁכֵּן יֵצֶר הָרַע בָּא מִיַּד עִם לֵידָתוֹ שֶׁל הָאָדָם, וְאִלּוּ יֵצֶר הַטּוֹב מַגִּיעַ רַק כְּשֶׁהָאָדָם מַגִּיעַ לְגִיל מִצְוֹות. אֲבָל מָה זֶה כְּסִיל? וְכִי הוּא טִפֵּשׁ? הוּא חָכָם מְאֹד! אֶלָּא שֶׁהוּא עוֹשֶׂה אוֹתָנוּ כְּסִילִים! הוּא מֶלֶךְ הַכְּסִילִים! הוּא יֵצֶר הָרַע!

בְּאַחֲרִית הַיָּמִים ה׳ מִתְכַּוֵּן לְבַטְּלוֹ וּלְשָׁחֲטוֹ. כָּתוּב בַּגְּמָרָא (סוכה נב:) כִּי יֶשׁ אַרְבָּעָה דְּבָרִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא וְכֻלָּם הִתְחָרֵט עַל בְּרִיאָתָם: הַגָּלוּת, הַכַּשְׁדִּים, הַיִּשְׁמְעֵאלִים וְיֵצֶר הָרַע. אֵין הַכַּוָּנָה בְּכָךְ שֶׁהִתְחָרֵט שֶׁהוּא עָשָׂה טָעוּת כְּבָיכוֹל, כִּי ה׳ לֹא עוֹשֶׂה טָעֻיּוֹת, אֶלָּא הַכַּוָּנָה שֶׁהוּא בָּרָא אַרְבָּעָה דְּבָרִים שֶׁהָיָה חַיָּב לִבְרֹא אוֹתָם לְמִרּוֹת שֶׁיִּגְרְמוּ לוֹ צַעַר בְּמִסְגֶּרֶת "תַּפְקִידָם". וְזוֹ הַכַּוָּנָה הִתְחָרֵט, שֶׁהִצְטַעֵר.

אַף עַל פִּי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָאָה אֶת כָּל הָעוֹלָם מִתְּחִלָּתוֹ וְעַד סוֹפוֹ לְפָנָיו שֶׁבָּרָא אוֹתוֹ, וְשָׁקַל אֶת כָּל הַטּוֹב וְאֶת כָּל הָרַע וְהַהַכְרָעָה הַסּוֹפִית הָיְתָה לִבְרֹא כִּי הַטּוֹב גּוֹבֵר עַל הָרַע, עֲדַיִן יֶשׁ רַע בַּהֶרֶךְ וְצַעַר בִּלְתִּי נִמְנַע שְׁצָרִיךְ לַעֲבוֹר לִקְרַאת הַמַּטָּרָה, וּבֵינֵיהֶם הַכַּשְׁדִּיִּים שֶׁהֶחֱרִיבוּ אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הַגָּלוּת שֶׁעָשְׂתָה שַׁמּוֹת בְּעַם יִשְׂרָאֵל וְרַבִּים הִתְבּוֹלְלוּ וְנֶעֶלְמוּ וְהִתְפַּקְּרוּ לֹא עָלֵינוּ, הַיִּשְׁמְעֵאלִים שֶׁמְּצִיקִים לְיִשְׂרָאֵל וִיהַוּוּ אֶת הַגָּלוּת

עִנְיָנֶיךָ אֵלָיו וְתִמָּשֵׁךְ אַחַר רְצוֹנוֹ, לֹא יֶרֶף מִמְּךָ עַד שֶׁיְּאַבֵּדְךָ בִּשְׁנֵי הָעוֹלָמִים וְיִשְׂרְשֶׁךָ מִשְּׁנֵי הַמָּעוֹנִים".

הָאַחֲרוֹנָה וְהַקָּשָׁה מִכֻּלָּן עַד בּוֹא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, וְכַמּוּבָן מֵעַל כֻּלָּם יֵצֶר הָרַע. אָז אָמְנָם הַתּוֹצָאָה הַסּוֹפִית שָׁוָה אֶת כָּל הַטִּרְחָה, אֲבָל לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כּוֹאֵב וְיֵשׁ צַעַר מִכָּל יְהוּדִי שֶׁסּוֹבֵל וּמִצְטַעֵר וְנוֹפֵל חַס וְשָׁלוֹם.

אָז יֵצֶר הָרַע טוֹב אוֹ רַע? רַע! אֲבָל פִּתְאוֹם פּוֹתְחִים מְקוֹמוֹת אֲחֵרִים בַּחֲז״ל וְרוֹאִים רְמָזִים וְדִבּוּרִים הַפּוֹכִים עַל אוֹתוֹ יֵצֶר! יֵשׁ בַּגְּמָרָא (בבא בתרא טז.) סְפוּר עַל רַב אָחָא בַּר יַעֲקֹב אֲשֶׁר מָסַר דַּרְשָׁה בָּרַבִּים בְּמָקוֹם שֶׁשָּׁמוּ פַּפּוּנְיָה, כִּי פְּנִינָה וְיֵצֶר הָרַע כִּוְּנוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם בְּמַעֲשֵׂיהֶם, פְּנִינָה שֶׁצִּעֲרָה אֶת חַנָּה שֶׁלֹּא הָיוּ לָהּ יְלָדִים עַל מְנָת שֶׁזּוֹ תִּתְפַּלֵּל מִתּוֹךְ בְּכִי וְלֵב שָׁבוּר, וְאָכֵן כָּךְ עָשָׂתָה וְזָכְתָה לִשְׁמוּאֵל הַנָּבִיא, וְכֵן יֵצֶר הָרַע כִּוֵּן לְשֵׁם שָׁמַיִם בְּמַעֲשָׂיו שֶׁהִתְגָּרָה בְּאִיּוֹב, שֶׁלֹּא יִטְעוּ בַּשָּׁמַיִם לְהַחְשִׁיבוֹ יוֹתֵר מֵאַבְרָהָם אָבִינוּ. וְאָז הוֹפִיעַ מַלְאַךְ הַמָּוֶת בַּשּׁוּק וְנָשַׁק אֶת רַגְלָיו שֶׁל אוֹתוֹ אָמוֹרָא עַל שֶׁלִּמֵּד עָלָיו סָנֵגוֹרְיָה. סוֹף סוֹף מִישֶׁהוּ מַסְבִּיר שֶׁהוּא עוֹשֶׂה אֶת עֲבוֹדַת ה׳, וְהוּא בְּסֵדֶר.

וְכָאן אֲנַחְנוּ נִזְכָּרִים כִּי בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר, הוּא מַלְאַךְ! דָּתוֹת הַשֶּׁקֶר וְהַטֻּמְאָה שֶׁל הַנַּצְרוּת וְהָאִסְלָאם שָׁאֲבוּ מְהַמּוֹטִיבִים שֶׁל תּוֹרוֹת עֲבוֹדָה זָרָה, שְׁנִפּוֹצִים מְאֹד עַד הַיּוֹם בַּמִּזְרָח הָרָחוֹק, שֵׁשׁ שְׁנֵי כֹּחוֹת שֶׁמְּנַהֲלִים אֶת הָעוֹלָם, טוֹב מוּל רַע, שָׂחוֹר וְלָבָן. וְכָךְ בַּנַּצְרוּת וּבָאִסְלָאם יֵשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאַחְרַאי עַל הַטּוֹב וְיֵשׁ אֶת הַשָּׂטָן שֶׁאַחְרַאי עַל הָרַע, מַמָּשׁ שְׁנֵי כֹּחוֹת עַצְמָאִים שֶׁנִּלְחָמִים רֹאשׁ בְּרֹאשׁ, כְּמַעַט שְׁקוּלִים, חַס וְשָׁלוֹם.

חַס וְחָלִילָה לוֹמַר כָּזֶה דָּבָר! וְזוֹ כְּפִירָה גְּמוּרָה בְּאֶחָד מִי״ג עִקָּרִים שֶׁל הָאֱמוּנָה: שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא בָּעַל הַכֹּחוֹת כֻּלָּם, כּוֹלֵל כֹּחוֹת הָרַע וְהַטֻּמְאָה, וְהוּא לְבַדּוֹ עָשָׂה עוֹשֶׂה וְיַעֲשֶׂה לְכָל הַמַּעֲשִׂים. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָצַר אֶת הַכֹּל וּמַפְעִיל אֶת הַכֹּל,

כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיהו מה, ז): "יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ עֹשֶׂה שָׁלוֹם וּבוֹרֵא רָע, אֲנִי ה' עֹשֶׂה כָּל אֵלֶּה".

יֵצֶר הָרַע הוּא רַק שָׁלִיחַ שֶׁל ה', כְּמוֹ כָּל מַלְאַךְ אַחֵר, וְאֵין לוֹ כֹּחַ עַצְמִי כְּלָל, הוּא בְּדִיּוּק כְּמוֹ מַקֵּל אָרוֹךְ שֶׁמַּכֶּה, שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם כֹּחַ מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא רַק עַל יְדֵי בָּעַל הַמַּקֵּל שֶׁמְּנִיף אוֹתוֹ כְּדֵי לְהַכּוֹת. וּכְמוֹ שֶׁיֵּשׁ מַלְאַךְ רְפָאֵל שֶׁאַחֲרַאי עַל רְפוּאָה לְמָשָׁל, יֵשׁ אֶת מַלְאַךְ הַמָּוֶת שֶׁאַחֲרַאי עַל הַתְּחוּם שֶׁלּוֹ. הוּא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מַשֶּׁהוּ נֶגֶד רְצוֹן ה'? הֲרֵי כַּאֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלַח אוֹתוֹ לְנַסּוֹת אֶת אִיּוֹב, וְהִכָּה אוֹתוֹ בְּמַכּוֹת אֲיֻמּוֹת בַּגּוּף וּבַנֶּפֶשׁ וּבַמָּמוֹן, הוֹרָה לוֹ כִּי אֶת נִשְׁמָתוֹ הוּא לֹא יָכוֹל לָקַחַת, וַחַז"ל אָמְרוּ (בבא בתרא טז.) שֶׁזֶּה הָיָה הֲכִי קָשֶׁה לַמַּלְאָךְ הַמָּוֶת שֶׁכְּבָיְכוֹל רָצָה לָקַחַת אֶת נִשְׁמָתוֹ וְלֹא נָתְנוּ לוֹ, כְּאִלּוּ אָמְרוּ לוֹ שְׁבֹר אֶת הֶחָבִית וּשְׁמֹר עַל הַיַּיִן שֶׁבְּתוֹכָהּ שֶׁלֹּא יִשָּׁפֵךְ.

בְּמָקוֹם אַחֵר מְסֻפָּר (קידושין פא.) עַל רַבִּי מֵאִיר בָּעַל הַנֵּס וְרַבִּי עֲקִיבָא שֶׁלָּעֲגוּ לַאֲנָשִׁים שֶׁנִּכְנְעוּ לְיֵצֶר הָרַע שֶׁל עֲרָיוֹת, וְיֵצֶר הָרַע נִסָּה אוֹתָם וְכִמְעַט הִכְשִׁילָם גַּם כֵּן בַּעֲרָיוֹת אַךְ בָּרַגַע הָאַחֲרוֹן הוּא יָצָא מִתּוֹכָם וְאָמַר שֶׁלּוּלֵא הִכְרִיזוּ בַּשָּׁמַיִם שֶׁעָלָיו לְהִזָּהֵר בָּהֶם וּבְתוֹרָתָם הָיָה מְסַיֵּם אֶת עֲבוֹדָתוֹ וְשׁוֹתֶה אֶת דָּמָם! אֲבָל כֵּיוָן שֶׁהִכְרִיזוּ בַּשָּׁמַיִם אָז הוּא עוֹצֵר, מַדּוּעַ? כִּי הוּא עוֹשֶׂה שְׁלִיחוּת וְלֹא עַצְמָאִי לַעֲשׂוֹת כְּכָל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ. כָּל הַמְּנִיעוֹת שֶׁיֵּצֶר הָרַע עוֹשֶׂה לִבְנֵי אָדָם וּמַעֲמִיד אוֹתָם בָּהֶן, הַכֹּל שָׁקוּל מָדוּד וּמֻגְבָּל מִלְמַעְלָה.

גַּם שְׁמוֹ הַמְּלֹא שֶׁל הַס"מ (שֶׁאָסוּר לְאוֹמְרוֹ בְּקוֹל וְאַף לְבַטְּאוֹ בִּשְׂפָתַיִם) הוּא "סמאל", כְּלוֹמַר גַּם עָלָיו נִקְרָא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ כָּל הַמַּלְאָכִים הַבְּכִירִים: רָפָ-אֵל, מִיכָ-אֵל, גַּבְרִי-אֵל, כָּךְ גַּם סמ-אֵל. הוּא מַלְאַךְ. כֵּלוֹ אֵשׁ! עוֹשֶׂה שְׁלִיחוּת

ה׳. וְה׳ שָׂם אֶת שְׁמוֹ עָלָיו סמ-אל. וְכִי ה׳ יָשִׂים אֶת שְׁמוֹ עַל מַשֶּׁהוּ רַע? לֹא מוּבָן!

וְהַשִּׁיא הוּא בְּפָרָשַׁת בְּרֵאשִׁית, שָׁם כָּתוּב עַל הַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי שֶׁל הַבְּרִיאָה (בראשית א, לא): ״וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה **טוֹב מְאֹד** וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם הַשִּׁשִּׁי״. בְּכָל יוֹם נֶאֱמַר ״כִּי טוֹב״ וְאִלּוּ בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי נֶאֱמַר ״טוֹב מְאֹד״. בָּאִים חֲזַ״ל וְדוֹרְשִׁים (בראשית רבה ט, ז): ״וְהִנֵּה טוֹב [מְאֹד] זֶה יֵצֶר הַטּוֹב, וְהִנֵּה [טוֹב] מְאֹד זֶה יֵצֶר הָרַע״! אָז לַיֵּצֶר הָרַע קוֹרְאִים ״טוֹב מְאֹד״! לֹא טוֹב, אֶלָּא מְעֻלֶּה! הוּא קִבֵּל צִיּוּן מִצְטַיֵּן!

אָז אֲנִי חוֹזֵר אֶל הָאוֹתִיּוֹת הַקְּטַנּוֹת, אֲנִי מוֹדֶה שֶׁהִתְבַּלְבַּלְתִּי, יֵצֶר הָרַע הוּא טוֹב אוֹ רַע? פִּתְאוֹם שְׁאֵלָה שֶׁל כִּתָּה א׳ הִסְתַּבְּכָה לְגַמְרֵי. יֵשׁ צְדָדִים לְכָאן וּלְכָאן. אָמַר לִי פַּעַם מִישֶׁהוּ אִם שׁוֹאֲלִים אוֹתְךָ שְׁאֵלָה בַּהֲלָכָה מֻתָּר אוֹ אָסוּר, לְהַחְמִיר אוֹ לְהָקֵל, וְכַדּוֹמֶה, קוֹדֵם כָּל תַּעֲנֶה תָּלוּי! 99 אָחוּז שֶׁזּוֹ תְּשׁוּבָה נְכוֹנָה, כִּי בְּכָל הֲלָכָה וּמִצְוָה תָּמִיד תִּמְצָא דֵּעוֹת וּפוֹסְקִים לְכָאן וּלְכָאן, וְהַדִּין מִשְׁתַּנֶּה בְּשִׁנּוּי שֶׁל כָּל פְּרָט בַּצִּיּוּר, וְלָכֵן תָּלוּי.

גַּם כָּאן הָעִנְיָן תָּלוּי. אֲבָל קָשֶׁה, שֶׁהֲרֵי אֲנִי מִתְבַּקֵּשׁ לְהִלָּחֵם בּוֹ, ״כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל אֹיְבֶיךָ וּנְתָנוֹ ה׳ אֱלֹקֶיךָ בְּיָדֶךָ וְשָׁבִיתָ שִׁבְיוֹ״ (דברים כא, י), וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁפָּרָשָׁה זוֹ מְדַבֶּרֶת עַל יֵצֶר הָרַע (קידושין כא:). אִם הוּא רַע, אֲנִי מֵבִין, אֲבָל אִם הוּא טוֹב, מַדּוּעַ לְהִלָּחֵם בּוֹ?

מְאֹד מְאֹד

וְהַתְּשׁוּבָה הִיא שֶׁיֵּצֶר הָרַע הוּא לֹא רַע. הוּא גַּם לֹא טוֹב. יֵצֶר הָרַע הוּא לֹא טוֹב מְאֹד וְלֹא רַע מְאֹד הוּא רַק ״מְאֹד״. אֲבָל

מְאֹד זֶה שֵׁם תֹּאַר, מָה הוּא בָּא לְתָאֵר? מְאֹד מָה? מְאֹד טוֹב אוֹ מְאֹד רַע? זֶה כְּבָר תָּלוּי בָּנוּ!

"מְאֹד" פֵּרוּשׁוֹ הַרְבֵּה, הַקְצָנָה. יֵצֶר הָרַע הוּא זְכוּכִית מַגְדֶּלֶת. אֲנִי מֵזִין אוֹתוֹ וְהוּא מַגְדִּיל אֶת הַדָּבָר. אֲנִי אָזִין אוֹתוֹ בְּמַשֶּׁהוּ רַע, אָז הוּא יִהְיֶה רַע מְאֹד, אֲנִי אָזִין אוֹתוֹ בְּמַשֶּׁהוּ טוֹב אָז הוּא יִהְיֶה טוֹב מְאֹד. וְזֶה מָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִזְהִיר אֶת קַיִן (בראשית ד, ז): "לַפֶּתַח חַטָּאת רֹבֵץ" - כְּשֶׁיָּצָאתָ מִבֶּטֶן אִמְּךָ לָעוֹלָם, יֵצֶר הָרַע כְּבָר חִכָּה לְךָ שָׁם, רָבַץ בַּחוּץ. "וְאֵלֶיךָ תְּשׁוּקָתוֹ" (שם), וְהוּא מְאֹד מִשְׁתּוֹקֵק לְהִתְחַבֵּר אֵלֶיךָ וְנִצְמָד אֵלֶיךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, אֲבָל תֵּדַע סוֹד (שם): "וְאַתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ". אַתָּה יָכוֹל לִשְׁלוֹט עָלָיו. אֲבָל תִּזָּהֵר כִּי זוֹ הַמִּלְחָמָה הָאֲמִתִּית, עַל הַשְׁלִיטָה.

מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְעָשִׁיר שֶׁרָכַב עַל סוּס, וּבַדֶּרֶךְ הִבְחִין בְּהוֹלֵךְ רֶגֶל עָנִי וְחַלָּשׁ, רַגְלָיו הַיְחֵפוֹת פְּצוּעוֹת מִן הַדֶּרֶךְ. נִכְמְרוּ רַחֲמָיו עָלָיו וְהִצִּיעַ לוֹ כִּי יַעֲלֶה עַל סוּסוֹ וְהוּא יְבִיאוֹ לְמָקוֹם חֻפְצוֹ. הוֹדָה הֶעָנִי לְעָשִׁיר, אַךְ כְּשֶׁעָלָה הֵחֵל לְהִתְאַנֵּחַ וְלִטְעוֹן לְאִי נוֹחוּת וּבִקֵּשׁ מֵהֶעָשִׁיר אִם יוּכְלוּ לְהַחֲלִיף מְקוֹמוֹת, וְהוּא יַנְהִיג אֶת הַסּוּס לָעִיר. שָׂמַח הֶעָשִׁיר לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם הֶעָנִי וְגַם לְהִפָּטֵר מִטִּרְדַּת הָרְכִיבָה וְעָבַר לְאָחוֹר, שָׁקוּעַ בְּמַחְשְׁבוֹתָיו.

כְּשֶׁהִגִּיעוּ לָעִיר פָּנָה הֶעָנִי לְעָשִׁיר וְאָמַר לוֹ:

- "זֶהוּ הִגַּעְנוּ לָעִיר אַתָּה יָכוֹל לָרֶדֶת".

הֶעָשִׁיר הִבִּיט בּוֹ מֻפְתָּע וּמְבֻלְבָּל. הוּא חָשַׁב תְּחִלָּה שֶׁהֶעָנִי צוֹחֵק,

- "סְלִיחָה? עַל מָה אַתָּה מְדַבֵּר? שֶׁאֲנִי אֵרֵד"?
- "כֵּן. הִגַּעְנוּ, אָנָּא תֵּרֵד מֵהַסּוּס שֶׁלִּי, אֲנִי צָרִיךְ לְהַמְשִׁיךְ בְּדַרְכִּי".

- "סוּס שֶׁלְּךָ? אֲנִי חוֹשֵׁב שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ קִפְּחָה עַל רֹאשְׁךָ יוֹתֵר מִדַּי, אֲנִי נָתַתִּי לְךָ לַעֲלוֹת עַל הַסּוּס שֶׁלִּי כִּי רִחַמְתִּי עָלֶיךָ וְאַתָּה כָּךְ מִתְנַהֵג? רֵד מִיַּד מִסּוּסִי"!

אַךְ הֶעָנִי הִתְחִיל לִבְכּוֹת וּלְהָקִים זְעָקָה וּמִיַּד הִתְאַסְּפוּ סְבִיבָם אֲנָשִׁים, לָהֶם הֵחֵל הֶעָנִי לְסַפֵּר כִּי אֵין לוֹ כְּלוּם חוּץ מִסּוּס זֶה שֶׁיָּרַשׁ מֵאָבִיו, וְהִנֵּה רָאָה אֶת הֶעָשִׁיר בַּדֶּרֶךְ שֶׁבִּקֵּשׁ לִרְכֹּב עִמּוֹ וְכָעֵת הֶעָשִׁיר טוֹעֵן שֶׁהַסּוּס שֶׁלּוֹ וּמְבַקֵּשׁ לָקַחַת מִמֶּנּוּ אֶת כִּבְשַׁת הָרַשׁ שֶׁלּוֹ! הָאֲנָשִׁים מִיַּד הֵחֵלּוּ לִצְעֹק עַל הֶעָשִׁיר עַל מַעֲשָׂיו הַנִּלוֹזִים, וְזֶה נִיסָּה לְהַסְבִּיר אֶת חַפּוּתוֹ לְלֹא הַצְלָחָה. וְכָךְ רָכְבוּ שְׁנֵיהֶם מוּבָלִים עַל יְדֵי הַצִּבּוּר עַד לְבֵית הַדִּין, שֶׁיַּעֲשֶׂה צֶדֶק עִם הֶעָנִי הַמִּסְכֵּן.

הַדַּיָּן שָׁמַע אֶת טְעָנוֹת שְׁנֵי הַצְּדָדִים, הֶעָשִׁיר מְסַפֵּר כֵּיצַד רִחֵם עַל הֶעָנִי וּלְקָחוֹ עַל הַסּוּס וְאַף נָתַן לוֹ לִרְכֹּב, וְאִלּוּ הֶעָנִי אוֹמֵר כִּי הוּא בָּעַל הַסּוּס וְעָשִׁיר זֶה מְנַסֶּה לָקַחַת מִמֶּנּוּ אֶת רְכוּשׁוֹ הַיְחִידִי. הַדַּיָּן שֶׁהָיָה תַּלְמִיד חָכָם רָאָה מִיַּד כִּי הַצֶּדֶק עִם הֶעָשִׁיר, אַךְ פָּנָה אֶלָיו וְאָמַר לוֹ:

- "נִכָּרִים לִי שֶׁדְּבָרֶיךָ כֵּנִים, אַךְ מָה אֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת אַחֲרֵי שֶׁמָּסַרְתָּ לוֹ מֵעַצְמְךָ אֶת הַמּוֹשְׁכוֹת בְּיָדַיִם? הָיִיתָ צָרִיךְ לְהַשְׁאִיר אוֹתוֹ מֵאֲחוֹרֶיךָ".

וְכָךְ גַּם הַנִּמְשָׁל. עִקַּר מַאֲבָקוֹ שֶׁל יֵצֶר הָרַע הוּא לֹא רַק לְהַחֲטִיא אוֹתְךָ, מַאֲבָקוֹ עִמְּךָ הוּא לְשַׁכְנֵעַ אוֹתְךָ וּלְהַעֲרִים עַד שֶׁתַּעֲבִיר לוֹ אֶת הַמּוֹשְׁכוֹת. אִם אַתָּה מַמְשִׁיךְ לְהַחֲזִיק בְּמוֹשְׁכוֹת אָז הוּא כָּפוּף אֵלֶיךָ וְיֵלֵךְ אִתְּךָ לְאָן שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לָלֶכֶת וְגַם אִם פַּעַם אַחַת הוּא הִצְלִיחַ לְהַחֲטִיא אוֹתְךָ, אַתָּה הַמְנַוֵּט, וְהוּא יִהְיֶה טוֹב מְאֹד. אֲבָל אִם תִּתֵּן לוֹ אֶת הַמּוֹשְׁכוֹת אָז תִּסְטוּ מִן הַדֶּרֶךְ, וְאָז הוּא יִהְיֶה רַע מְאֹד.

מָה עוֹשִׂים עִם יֵצֶר הָרַע?

דָּוִד הַמֶּלֶךְ נִלְחָם כָּל חַיָּיו עִם יֵצֶר הָרַע. הוּא נוֹלָד בְּמַזָּל מַאְדִים שֶׁזֶּה מַזַּל שֶׁל שְׁפִיכוּת דָּמִים, וְהוּא נִלְחָם בְּטִבְעוֹ כָּל חַיָּיו עַל מְנָת לִשְׁמוֹר עַל קְדֻשָּׁתוֹ וְלֹא לַהֲפֹךְ חָלִילָה לְרוֹצֵחַ, וְסוֹפוֹ שֶׁהִתְעַלָּה וְהָיָה רֶגֶל רְבִיעִית לַמֶּרְכָּבָה שֶׁל ה' יָחַד עִם שְׁלוֹשֶׁת הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים (זוהר דברים רסב:), וּמִזַּרְעוֹ יִהְיֶה הַמָּשִׁיחַ. אֲבָל בְּשׁוֹנֶה מֵהָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁכָּבְשׁוּ אֶת יֵצֶר הָרַע וְעַבְדוּ אֶת ה' עִם יֵצֶר הָרַע שֶׁלָּהֶם כְּמוֹ עִם הַטּוֹב (ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה), יְצָרוֹ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה חָזָק מְאֹד וְהוּא לֹא הִצְלִיחַ לִכְפּוֹף אוֹתוֹ, וְלָכֵן נִלְחָם בּוֹ וַהֲרָגוֹ, דִּכְתִיב (תהלים קט, כב): "וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי", שֶׁהֲרָגוֹ לְיֵצֶר הָרַע![9]

יֵשׁ לָנוּ צִוּוּי לַעֲבוֹד אֶת ה' "בְּכָל לְבָבְךָ" (דברים ו, ה), וְדָרְשׁוּ חַז"ל (ברכות נד.) "בְּכָל לְבָבְךָ - בִּיֵּצֶר הַטּוֹב וּבְיֵצֶר הָרַע". אַף יְצָרוֹ הָרַע שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ סֵרֵב לְהַשְׁלִים עִמּוֹ, וְלָכֵן פָּעַל דָּוִד לְמִחֹק אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יַפְרִיעַ. וְאָכֵן לְאַחַר עֲבוֹדָה שֶׁל שָׁנִים שֶׁכָּלְלָה כְּתִיבַת וַאֲמִירַת פִּרְקֵי תְּהִלִּים וְשֶׁבַח לַה', תְּפִלּוֹת רַבּוֹת בִּדְמָעוֹת עַד שֶׁכָּל בֹּקֶר הַכָּרִית שֶׁלּוֹ הָיְתָה סְפוּגָה בִּדְמָעוֹת וְהָיָה צָרִיךְ לְהַחֲלִיפָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ו, ז): "יָגַעְתִּי בְּאַנְחָתִי אַשְׂחֶה בְכָל לַיְלָה מִטָּתִי בְּדִמְעָתִי עַרְשִׂי אַמְסֶה", וּשְׁבִירַת גּוּפוֹ מַמָּשׁ עַל יְדֵי שֶׁהִדִּיר שֵׁינָה מֵעֵינָיו וְיָשַׁן "שְׁנַת סוּס" שֶׁהִיא 60 נְשִׁימוֹת (סוכה כו:), יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהַכַּוָּנָה שֶׁלֹּא יָשַׁן 30 דַּקּוֹת רָצוּף, וְיֵשׁ אוֹמְרִים 3 דַּקּוֹת רָצוּף. הוּא עָסַק בְּתַעֲנִיּוֹת, וְהִתְעַנָּה 13 שָׁנָה רָצוּף כְּשֶׁהוּא מִתְאַבֵּק בַּעֲפַר וָאֵפֶר, עַד שֶׁכָּל חֲמִימוּת גּוּפוֹ אָזְלָה מִמֶּנּוּ

---

[9] וְזֶה לָשׁוֹן תַּלְמוּד יְרוּשַׁלְמִי: אַבְרָהָם אָבִינוּ עָשָׂה יֵצֶר הָרַע טוֹב דִּכְתִיב (נחמיה ט, ח): "וּמָצָאתָ אֶת לְבָבוֹ נֶאֱמָן לְפָנֶיךָ". אָמַר רַבִּי אֶחָא [וַהְפְשִׁיר עִמּוֹ] "וְכָרוֹת עִמּוֹ הַבְּרִית" וְגוֹ' (נחמיה ט, ח). אֲבָל דָּוִד לֹא הָיָה יָכוֹל לַעֲמוֹד בּוֹ וַהֲרָגוֹ בְּלִבָּבוֹ. מַאי טַעֲמָא? "וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי" (תהלים קט, כב).

(מדרש הגדול בלק כד, ג)[10], וְאָכֵן בְּאַחֲרִית יָמָיו נִצַּח וּבִטֵּל אֶת יֵצֶר הָרַע.

אֲנַחְנוּ שׁוֹמְעִים זֹאת וּמְקַנְּאִים! לְבַטֵּל אֶת יֵצֶר הָרַע! אֵין מָה שֶׁיַּפְרִיעַ לָנוּ יוֹתֵר בַּעֲבוֹדַת ה', שְׂיָסִית אוֹתָנוּ לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים לֹא טוֹבִים, חַיִּים לְלֹא יֵצֶר! מָה טוֹב מִזֶּה? אַךְ מָה עָלָה בְּגוֹרָלוֹ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ? חֻלְשָׁה וְזִקְנָה קָפְצוּ עָלָיו כְּאַחַת, שׁוֹכֵב בְּמִטָּתוֹ כֻּלּוֹ רוֹעֵד מִקּוֹר, וּכְכָל שֶׁנִּסּוּ לְחַמְּמוֹ בִּשְׂמִיכוֹת וּבְגָדִים לֹא הִצְלִיחוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (מל"א א, א): "וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַיְכַסֻּהוּ בַּבְּגָדִים וְלֹא יִחַם לוֹ".

כּוֹתֵב רַבִּי שְׁלֹמֶה הַכֹּהֵן מֵרַדְמוֹסְק (תפארת שלמה, כי תצא) שֶׁיּוֹעָצָיו רָאוּ כִּי אֵין לוֹ תַּאֲוֹת יוֹתֵר, חָשְׁשׁוּ שֶׁיְּיַסֵּם אֶת תַּפְקִידוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבִקְשׁוּ לְהַבְעִיר בּוֹ אֶת הַיֵּצֶר מֵחָדָשׁ, וְלָכֵן הֵבִיאוּ לוֹ אֶת אֲבִישַׁג הַשּׁוּנַמִּית, שֶׁהָיְתָה מֵהַנָּשִׁים הַיָּפוֹת בָּעוֹלָם, כְּדֵי שֶׁתִּשְׁכַּב בְּחֵיקוֹ, בְּיוֹדְעָם כִּי לַמֶּלֶךְ אָסוּר שֶׁתִּהְיֶינָה יוֹתֵר מ-18 נָשִׁים (סנהדרין כא.), וְכֵיוָן שֶׁלְּדָוִד הָיוּ כְּבָר 18 נָשִׁים בְּאוֹתוֹ זְמַן, הָרֵי שֶׁיִּתְעוֹרֵר הַיֵּצֶר לְהַשִּׂיגָהּ בְּאִסּוּר, שֶׁהֲרֵי "מַיִם גְּנוּבִים

---

[10] וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ: דָּוִד אָמַר "וּנְאֻם הַגֶּבֶר", גְּבוּרָתוֹ הָיְתָה לַעֲמוֹד בַּלֵּילוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קיט, קמח): "קַדְּמוּ עֵינַי אַשְׁמֻרוֹת". גְּבוּרָתוֹ הָיְתָה לִכְבּוֹשׁ אֶת יִצְרוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (ש"א כד, ח): "וַיְשַׁסַּע דָּוִד אֶת אֲנָשָׁיו בַּדְּבָרִים". גְּבוּרָתוֹ הָיְתָה לִשְׁמוֹעַ חֶרְפָּתוֹ וְהוּא שׁוֹתֵק, שֶׁנֶּאֱמַר (ש"ב טז, י): "מַה לִּי וְלָכֶם בְּנֵי צְרוּיָה", וְאוֹמֵר (שם טז, יב): "אוּלַי יִרְאֶה ה' בְּעִינִי", גְּבוּרָתוֹ הָיְתָה שֶׁהָיָה צָם וּמִתְעַנֶּה עַל אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה עַד שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ כֹּחַ לַעֲמוֹד, שֶׁנֶּאֱמַר (תחלים קט, כד): "בִּרְכַּי כָּשְׁלוּ מִצּוֹם וּבְשָׂרִי כָּחַשׁ מִשֶּׁמֶן". אָמַר רַבִּי שִׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה דָּוִד מִתְעַנֶּה עַל אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה וְלֹא הָיָה נִכְנָס לְתוֹךְ אֲכִלּוֹסִין שֶׁלּוֹ אֶלָּא אַחַת לְקָצִים וְיָצָא מִתּוֹכָן, שֶׁנֶּאֱמַר (שם קט, כג): "כְּצֵל כְּנָטוֹתוֹ נֻעָרְתִּי", וְהָיָה מִתְאַבֵּק בַּעֲפַר וּבְאֵפֶר, שֶׁנֶּאֱמַר (שם): "נִנְעַרְתִּי כָּאַרְבֶּה", וְאוֹמֵר (ישעיה נב, ב): "הִתְנַעֲרִי מֵעָפָר". עַד הֵיכָן? עַד שֶׁאַחֲזַתּוּ צִנָּה שְׁאָר יָמָיו שֶׁנֶּאֱמַר (מ"א א, א): "וְלֹא יִחַם לוֹ".

יִמְתָּקוּ״ (משלי ט, יז), אֲבָל הַיֵּצֶר לֹא הִתְעוֹרֵר מֵחָדָשׁ, וְדָוִד הַמֶּלֶךְ לֹא יָדַע אוֹתָהּ וְהִמְשִׁיךְ לִסְבֹּל מִצְּנָּה.

מִכָּאן נָבִין שֶׁיֵּצֶר הָרַע זוֹ הַחֲמִימוּת שֶׁבְּתוֹכֵנוּ, הָאֵשׁ, הַהִתְלַהֲבוּת, הַתְּשׁוּקָה. הַאִם הִתְלַהֲבוּת זֶה דָּבָר טוֹב אוֹ רַע? תְּשׁוּקָה זֶה טוֹב אוֹ רַע? הִתְלַהֲבוּת וּתְשׁוּקָה אֵינָם טוֹב אוֹ רַע, הֵם ״מְאֹד״. אַתָּה יָכוֹל לְנַוֵּט אוֹתָם וּלְהַשְׁתּוֹקֵק וּלְהִתְלַהֵב מִקְדֻּשָּׁה וּמִצְווֹת, וְחָלִילָה לְהֵפֶךְ, וְזֶה הַמַּאֲבָק עִם יֵצֶר הָרַע, לְמָה לְהַשְׁתּוֹקֵק וּמַמָּה לְהִתְלַהֵב.

וְכֵן בְּשִׂמְחָה. לְמָה אֲנַחְנוּ מְחַבְּרִים אֶת הַשִּׂמְחָה? כְּשֶׁאֲנִי מִתְפַּלֵּל בְּשִׂמְחָה וּבְהִתְלַהֲבוּת וְכָל גּוּפִי מִתְאַפֵּק לֹא לִרְקֹד בָּאֶמְצַע, כַּאֲשֶׁר אֲנִי נוֹתֵן צְדָקָה וַאֲנִי שָׂמֵחַ שֶׁעָזַרְתִּי וְלֹא מַרְגִּישׁ כְּאִלּוּ תָּרַמְתִּי אֵיבָר מִגּוּפִי - זֶה לַעֲבוֹד אֶת ה' עִם יֵצֶר הָרַע ! וְזֶה טוֹב מְאֹד ! כָּל פַּעַם שֶׁאֲנִי מִתְלַהֵב מִמַּשֶּׁהוּ טוֹב, סִימָן שֶׁאֲנִי לָקַחְתִּי אֶת הַמּוֹשְׁכוֹת.

חַז״ל הוֹרְשִׁים (ברכות נד.) אֶת הַפָּסוּק ״וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹקֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ״ (דברים ו, ה), ״בְּכָל לְבָבְךָ״ - בְּיֵצֶר הַטּוֹב וּבְיֵצֶר הָרַע. ״בְּכָל נַפְשְׁךָ״ אֲפִילּוּ שֶׁצָּרִיךְ לִמְסֹר נַפְשְׁךָ, ״בְּכָל מְאֹדֶךָ״ שְׁנֵי פְּרוּשִׁים. הָרִאשׁוֹן ״בְּכָל מָמוֹנְךָ״. שֶׁתִּהְיֶה מוּכָן אֲפִילּוּ לִמְסֹר כָּל מָמוֹנְךָ. פֵּרוּשׁ שֵׁנִי בְּכָל מִדָּה שֶׁהִ׳ מוֹדֵד לְךָ, הֱוֵי מוֹדֶה לוֹ [בְּמְאֹד מְאֹד][11]. בְּמִלִּים אֲחֵרוֹת תֹּאמַר תּוֹדָה עַל הַטּוֹב וְעַל ״הָרַע״.

זֶה הַכֹּל יֵצֶר הָרַע. ״בְּכָל לְבָבְךָ״ זֶה שְׁנֵיהֶם, ״בְּכָל נַפְשְׁךָ״ זֶה שְׁנֵיהֶם, שֶׁיֵּצֶר הָרַע נָסוּךְ בְּנַפְשְׁךָ, וְזֶה שֶׁאָנוּ קוֹרְאִים

---

[11] הַמִּלִּים ״בִּמְאֹד מְאֹד״ מְקוֹרָם בַּמִּשְׁנָיוֹת שֶׁל מַסֶּכֶת בְּרָכוֹת (פרק ט, משנה ה), וְנִשְׁמְטוּ מִן הַגְּמָרָא.

לָנֶפֶשׁ "נֶפֶשׁ בְּהֵמִית" כִּי יֵשׁ לָנוּ גַּם בַּנֶּפֶשׁ אֶת יֵצֶר הָרַע, "וּבְכָל מְאֹדֶךָ" זֶה גַּם יֵצֶר הָרַע שֶׁהוּא נִקְרָא "מְאֹד". כְּלוֹמַר אָדָם חַיָּב לַעֲבוֹד כָּל חַיָּיו אֶת ה' גַּם עִם יֵצֶר הָרַע. זוֹ הַשִּׂמְחָה וְהַהִתְלַהֲבוּת.

אִם עַכְשָׁו אֲנִי עוֹבֵד אֶת ה' וּמַנִּיחַ תְּפִלִּין וּמִתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן, אֲבָל הַכֹּל מִתּוֹךְ תְּחוּשָׁה שֶׁל עֹל, וְאֶת "הַשִּׂמְחָה" אֲנִי מַשִּׂיג מִמִּשְׂחָק כַּדּוּרֶגֶל, לֹא עָלֵינוּ, אָז הִפְרַדְתִּי אֶת הַשִּׂמְחָה מֵעֲבוֹדַת ה', עַל זֶה מַגִּיעוֹת צ"ח קְלָלוֹת! הַשִּׂמְחָה וְהַהִתְלַהֲבוּת הָאֲמִתִּיּוֹת צְרִיכוֹת לִהְיוֹת מִתּוֹךְ הַמִּצְוֹוֹת, מֵעֲשָׂיָתָן.

אָז מָה זוֹ שִׂמְחָה?

וְאִם נַחְזֹר לְדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ "אֵין שִׂמְחָה אֶלָּא בְּבָשָׂר וְיַיִן", אָז יֵשׁ דְּרָשׁוֹת שֶׁיַּיִן זוֹ תּוֹרָה, אֲבָל יֵשׁ גַּם פְּשָׁט שֶׁיַּיִן זֶה יַיִן, וּבָשָׂר זֶה בָּשָׂר. אֶלָּא שֶׁמְּבַקְּשִׁים מֵאִתָּנוּ לְוַסֵּת אֶת הַשִּׂמְחוֹת הַגַּשְׁמִיּוֹת שֶׁלָּנוּ לְרוּחָנִיּוּת, כְּמוֹ שֶׁאֲנִי שָׂמֵחַ מִבָּשָׂר וְיַיִן כִּי זֶה בָּשָׂר וְיַיִן וְתַעֲנוּג לַלָּשׁוֹן וְלַחֵיךְ, נְחַבֵּר אֶת הַבָּשָׂר וְהַיַּיִן עִם הַחִיּוּב וְהַמִּצְוָה לְאָכְלָם כִּי זֶה חַג, מִכָּאן שֶׁאֲנִי בְּעֶצֶם שָׂמֵחַ מִמִּצְוַת סְעוּדַת הֶחָג, וְנִמְצָא שֶׁאֲנִי שָׂמֵחַ מֵהַחַג וּמֵהַמִּצְוָה. אֲנִי מַעֲבִיר אֶת הַשִּׂמְחָה מֵהַבָּשָׂר לַחַג, אֲנִי מַכְנִיס שִׂמְחָה לַמִּצְוָה.

אַב נִגַּשׁ לִבְנוֹ הַגָּדוֹל וּמַסְבִּיר כִּי הוּא עָיֵף וְאִמָּא לֹא מַרְגִּישָׁה טוֹב, וּמְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ לְנַקּוֹת אֶת הַבַּיִת. הַבֵּן מִיָּד מָרִים מַטְאֲטֵא וּמַתְחִיל לְכַבֵּד אֶת הַבַּיִת. לְאַחַר מִכֵּן מְמַלֵּא דְּלִי מַיִם וּמֵבִיא מַגָּב וּסְמַרְטוּט וּמַבְרִיק אֶת כָּל הַבַּיִת בִּמְהִירוּת וּבַחֲרִיצוּת. אֲבָל בְּמֶשֶׁךְ כָּל זְמַן הַנִּקָּיוֹנוֹת הוּא עִם פַּרְצוּף חָמוּץ, כְּשֶׁהוּא מַפְטִיר "מָה אֲנִי עֶבֶד? לֹא יְכוֹלִים לְהָבִיא מְנַקֶּה? אֲנִי לֹא עָיֵף? לִי אֵין חַיִּים וְתַכְנִיוֹת? אֲנִי אָשָׁם שֶׁאִמָּא חוֹלָה? שֶׁיְּנַקּוּ מָחָר". וְכָךְ הוּא מְקַטֵּר וּמְנַקֶּה. הָאָב קִבֵּל בַּיִת נָקִי וּמַבְרִיק בִּמְהִירוּת וּבִיעִילוּת, הַאִם הוּא שָׂמֵחַ בַּנִּקָּיוֹן הַזֶּה? לֹא.

פַּעַם אַחֶרֶת הַבֵּן הַקָּטָן שֶׁרָאָה אֶת אִמָּא וְאַבָּא עֲיֵפִים, קָפַץ וְאָמַר ״אַבָּא אֲנִי רוֹצֶה לְנַקּוֹת״, וּמִבְּלִי לְחַכּוֹת אֲפִילוּ לְאִשּׁוּר, מִיַּד נִגַּשׁ לְטַאטֵא וְלִשְׁטֹף. הוּא הִסְתַּבֵּךְ עִם הַכֵּלִים שֶׁהָיוּ יוֹתֵר גְּדוֹלִים מִמֶּנּוּ וְעָסַק בְּעִקָּר בִּלְהַעֲבִיר אֶת הַלִּכְלוּךְ מִצַּד אֶחָד לַשֵּׁנִי עַד שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְנַקּוֹת אַחֲרָיו. הַאִם הָאָב שָׂמֵחַ בַּנְּקָיוֹן שֶׁלּוֹ? כֵּן. כִּי הוּא עָשָׂה אוֹתָהּ בְּהִתְלַהֲבוּת, הוּא רָצָה וְהִתְנַדֵּב, הוּא בִּקֵּשׁ לְשַׂמֵּחַ אֶת אַבָּא וְאִמָּא אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹ אֶת כָּל הַיְכוֹלוֹת הַמַּתְאִימִים, אֲבָל יֵשׁ לוֹ אֶת הַהִתְלַהֲבוּת. יֵשׁ בּוֹ אֶת הַשִּׂמְחָה. וְזֶה מָה שֶׁאַבָּא מְבַקֵּשׁ.

זֶה כָּל הָרַעְיוֹן! זֶה נִקְרָא לַעֲבוֹד אֶת ה׳ בְּשִׂמְחָה. לְמִצְוֹת יֵשׁ הַרְבֵּה דִּקְדּוּקִים וְדַקְדּוּקִים, וּמִן הַסְּתָם גַּם בְּלֹא מִתְכַּוֵּן וְלַמְרוֹת כָּל שֶׁנִּלְמַד, תָּמִיד יִהְיוּ מְקוֹמוֹת בָּהֶם יִתְבָּרֵר שֶׁיָּכְלְנוּ לַעֲשׂוֹת אֶת הַמִּצְוֹת טוֹב יוֹתֵר, וְלִפְעָמִים אֲנַחְנוּ מַמָּשׁ עוֹמְדִים עַל ״עִקַּר הַדִּין״ וְ״הַמִּינִימוּם הַנִּדְרָשׁ״, אֲבָל כַּאֲשֶׁר אֲנַחְנוּ עוֹשִׂים אֶת הַמִּצְוֹת בְּהִתְלַהֲבוּת, בְּשִׂמְחָה, אָז ה׳ שָׂמֵחַ בָּנוּ. זֶה לַעֲבוֹד אֶת ה׳ בְּשִׂמְחָה.

כְּמוֹ שֶׁשַּׁקָּל לָנוּ לְהִתְלַהֵב מִדְּבָרִים גַּשְׁמִיִּים, כְּמוֹ שֶׁשַּׁקָּל לָנוּ לְהִתְלַהֵב וְלִשְׁמוֹחַ בְּבָשָׂר וְיַיִן, כָּךְ נִתְלַהֵב מֵהַחַג עַצְמוֹ, זֶה מָה שֶּׁה׳ רוֹצֶה. אָז אָדָם שֶׁמַּכְנִיס שִׁירָה רְקוּדִים וְשִׂמְחָה לַחַיִּים שֶׁלּוֹ, לַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ, לַמִּצְוֹת שֶׁלּוֹ, כָּל הָעֲבוֹדָה שֶׁלּוֹ תַּעֲלֶה מַעְלָה. תָּמִיד נִמְצָא מִישֶׁהוּ שֶׁמְּדַקְדֵּק יוֹתֵר מֵאִתָּנוּ בַּמִּצְוֹת וּבָהֲדוּרִים וּבָחוּמְרוֹת, אֲבָל אֵיךְ הוּא נִרְאֶה? אִם פָּנָיו שְׂמָחוֹת מִכָּךְ, סִימָן שֶׁהוּא בֶּאֱמֶת צַדִּיק גָּדוֹל, אֲבָל אִם הוּא נִרְאֶה כְּאֵבֶל, הָרֵי זוֹ לֹא הָעֲבוֹדָה הָרְצוּיָה לַה׳ יִתְבָּרַךְ.

לַגְּדוֹלִים שֶׁעָבְדוּ עַל עַצְמָם בֶּאֱמֶת יֵשׁ שִׂמְחָה גְּדוֹלָה מִדְּקְדּוּקֵי הַמִּצְוֹת עַצְמָן, כִּי יֵשׁ לָהֶם נַחַת רוּחַ מִלַּעֲשׂוֹת לַה׳

נַחַת רוּחַ. אֲבָל אֲחֵרִים שֶׁמְּחַקִּים אוֹתָם וְלֹא נִמְצָאִים בְּדַרְגָּתָם, עוֹשִׂים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם וְלִבָּם לֹא עִמָּם, זֶה לֹא רָצוֹן ה׳ וְזוֹ לֹא נַחַת רוּחַ. עָדִיף שֶׁנְּהַדֵּר וּנְדַקְדֵּק פַּחוֹת וְנַעֲשֶׂה רַק אֶת מָה שֶׁמַּעֲקֵר הַדִּין צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת, אֲבָל מִתּוֹךְ שִׂמְחָה שִׁירָה וְהוֹדָיָה. וְכַאֲשֶׁר הַשִּׂמְחָה תַּהֲפֹךְ לְחֵלֶק בִּלְתִּי נִפְרָד מֵעֲבוֹדַת הַמִּצְוֹות, הָאָדָם כְּבָר מִמֵּילָא יְחַפֵּשׂ דְּקְדּוּקֵי מִצְוֹות, כִּי זוֹ תִּהְיֶה שִׂמְחָתוֹ אָז, כְּמוֹ אֵצֶל גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל. כָּל אֶחָד יָכוֹל לִהְיוֹת גָּדוֹל מִבְּחִינָה זוֹ. צָרִיךְ רַק לִלְמֹד לִשְׂמוֹחַ קוֹדֵם.

וְאַתָּה תִּמְשׁוֹל בּוֹ

הָאוֹתִיּוֹת הַקְּטַנּוֹת אוֹמְרוֹת כִּי הַהִתְעוֹרְרוּת וְהַהִתְעַלּוּת שֶׁלָּנוּ בַּעֲבוֹדַת ה׳ נַעֲשׂוֹת עַל מַדְרֵגוֹת הַשִּׂמְחָה. זֶה מָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִיסָּה לְלַמֵּד אֶת קַיִן, וְזֶה מָה שֶׁאֲנַחְנוּ צְרִיכִים לִלְמֹד. בְּכָל פַּעַם שֶׁאֲנַחְנוּ שְׂמֵחִים בְּמִצְוָה, רוֹקְדִים עִם סֵפֶר תּוֹרָה, שָׁרִים וּמְשַׁבְּחִים לַה׳, מְבָרְכִים וּמִתְפַּלְלִים בְּהִתְלַהֲבוּת, מִיַּד צְרִיכָה לַעֲלוֹת בָּנוּ הַהֲבָנָה כִּי בְּרֶגַע זֶה אָנוּ מְקַיְּמִים ״וְאַתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ״ (בראשית ד, ז), בְּרֶגַע זֶה מַמָּשׁ לָקַחְנוּ אֶת הַמּוֹשְׁכוֹת אֵלֵינוּ וַאֲנַחְנוּ עוֹבְדִים אֶת ה׳ גַּם עִם יֵצֶר הָרַע! נִצַּחְנוּ אוֹתוֹ!

אָדָם שֶׁמִּתְבַּקֵּשׁ לְהִלָּחֵם עִם מַלְאַךְ זֶה נִרְאָה קָרֵב אָבוּד מֵרֹאשׁ. אֲנָשִׁים שֶׁעוֹבְרִים נִסְיוֹנוֹת בַּחַיִּים נִרְאִים כְּאִלּוּ חָזְרוּ מִמּוֹסַף: ״הִתְקַלְקַלְתִּי״, ״אֲנִי בַּתִּקּוּנִים״, ״אֲנִי סוֹחֵב״. מָה קָרָה? ״יֵצֶר הָרַע, הוּא נִצַּח אוֹתָנוּ, שָׁבַר אוֹתָנוּ, אֲנַחְנוּ לֹא יְכוֹלִים עָלָיו״. וַאֲנַחְנוּ לֹא שָׂמִים לֵב שֶׁאֲנַחְנוּ מוֹשְׁלִים בּוֹ וְעוֹבְדִים אִתּוֹ אֶת ה׳ כָּל יוֹם, כַּמָּה פְּעָמִים בַּיּוֹם! סִפְּרוּ לְךָ חִדּוּשׁ תּוֹרָה וְחִיַּכְתָּ, שִׂמַּחְתָּ בּוֹ? בְּרֶגַע זֶה תֵּדַע לְךָ שֶׁיֵּצֶר הָרַע קָשׁוּר אֵלֶיךָ בְּחוּט, כְּכֶלֶב מְמֻשְׁמָע וְנִבַּחַ מִשִּׂמְחָה, מְשַׁבֵּחַ אֶת ה׳! בִּגְלַל הַשִּׂמְחָה שֶׁלְּךָ מֵהַחִדּוּשׁ, בָּחִיּוּךְ שֶׁל הַהִסְכָּמָה, מָשַׁלְתָּ

בְּיֵצֶר הָרַע ! גָּרַמְתָּ לְיֵצֶר הָרַע לִרְקֹד וְלִשְׂמוֹחַ וּלְהַלֵּל אֶת ה׳ !
כֵּיצַד ? שָׂמַחְתָּ בְּמִצְוָה !

כְּלוֹמַר, כְּשֶׁאֲנִי קָם עָצוּב וְיֵצֶר הָרַע מַפִּיל אוֹתִי, חַס וְשָׁלוֹם, וַאֲנִי חוֹטֵא בַּעֲבֵרָה לֹא עָלֵינוּ, עָלַי לִזְכֹּר שֶׁאֲנִי בֶּן אָדָם וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאַהֲבָתוֹ אֵלַי כְּבָר בָּרָא לִי תְּשׁוּבָה לְתַקֵּן דְּרָכַי, בָּרוּךְ ה׳. אֲבָל כְּשֶׁאֲנִי קָם בְּשִׂמְחָה אֲנִי מִלְכַתְּחִלָּה לֹא מַגִּיעַ לַמַּצָּב הַזֶּה. מָשָׁל לְשִׁתֵּי נִבְחָרוֹת כַּדּוּרֶגֶל שֶׁנִּפְגְּשׁוֹת לְמִשְׂחָק מַכְרִיעַ וּכְבָר בְּדַקַּת הַפְּתִיחָה אַחַת הַנִּבְחָרוֹת סוֹפֶגֶת שַׁעַר לְחוֹבָתָהּ. כָּל הָרוּחַ יוֹצֵאת מֵהַמִּפְרָשִׂים, אֶפְשָׁר לְהִשָּׁבֵר וְלַחְטֹף עוֹד כַּמָּה שְׁעָרִים, אוֹ אֶפְשָׁר לִתְקֹף בְּהִתְלַהֲבוּת בְּמַטָּרָה לְהַשְׁוֹוֹת, וּכְשֶׁשָּׁעַר הַשִּׁוְיוֹן מַגִּיעַ, אֵיזוֹ שִׂמְחָה זוֹ !

יֵצֶר הָרַע הִפִּיל אוֹתָנוּ, הוּא מוֹבִיל אַחַת אֶפֶס. אִם נִשָּׁאֵר עַל הָרִצְפָּה נַפְסִיד אֶת הַמִּשְׂחָק, אוּלַי אֲפִילוּ נַחְטוֹף תְּבוּסָה, אֲבָל כְּשֶׁקָּמִים מַהֵר, בְּהִתְלַהֲבוּת וּבְשִׂמְחָה זֶה כְּבָר שִׁוְיוֹן, אַחַת אַחַת ! כִּי לָקַחְנוּ אֶת הַמּוֹשְׁכוֹת אֵלֵינוּ עַל יְדֵי הַשִּׂמְחָה בְּמִצְוָה, וּמִכָּאן מִלְחָמָה עַל הַמּוֹשְׁכוֹת, פְּעָמִים שֶׁהוּא מַצְלִיחַ לָקַחַת אוֹתָם מֵאִתָּנוּ, אֲבָל לֹא מְוַתְּרִים וְלוֹקְחִים אוֹתָן חֲזָרָה, וּבְסוֹף הַמְשַׂחֵק מְגַלִּים שֶׁהַמּוֹשְׁכוֹת אֶצְלֵנוּ וְנִצַּחְנוּ !

וְזֶה פֵּרוּשׁ: ״מְאֹד״ - זֶה יֵצֶר הָרַע. וְהוּא יָכוֹל לִהְיוֹת טוֹב מְאֹד, כְּשֶׁהַמּוֹשְׁכוֹת אֶצְלִי. לָכֵן אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ, יֵשׁ לְחַפֵּשׂ אֶת הַשִּׂמְחָה בַּעֲבוֹדַת ה׳, אֲפִילוּ דֶּרֶךְ דְּבָרִים גַּשְׁמִיִּים וּמִשָּׁם לְחַבְּרָם וּלְהַעֲבִירָם לַעֲבוֹדַת ה׳. אוֹהֲבִים לָשִׁיר ? לִרְקֹד ? לְצַיֵּר ? הַכֹּל אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת בִּקְדֻשָּׁה. לְחַבֵּר רוּחַ לַגּוּף, לִשְׂמוֹחַ, לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרֵנוּ.

ההתקרבות שבהתרחקות

לְהַתְחִיל מֵהַתְחָלָה

בַּיָּמִים שֶׁבֵּין יוֹם הַכִּפּוּרִים לְסֻכּוֹת אֲנַחְנוּ לֹא אוֹמְרִים תַּחֲנוּן לַמְרוֹת שֶׁיֵּשׁ אֵלֶּה אֵינָם יְמֵי חַג. הַסִּבָּה הִיא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לָנוּ קֶרֶדִיט מִכְּיָוָן שֶׁבְּיוֹם הַכִּפּוּרִים נִתְכַּפְּרוּ עֲוֹונוֹתֵינוּ וַעֲדַיִן לֹא הִסְפַּקְנוּ לְקַלְקֵל בֵּינְתַיִם. מְבִיאָה הַגְּמָרָא (כריתות כה.) מַחְלֹקֶת בֵּין רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לַחֲכָמִים מָתַי אֶפְשָׁר לְהָבִיא אָשָׁם תָּלוּי, הַמְכַפֵּר עַל אָדָם שֶׁמִּסְתַּפֵּק אִם עָשָׂה עֲבֵרָה אוֹ לֹא. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר טָעַן שֶׁאֶפְשָׁר לְהָבִיא אָשָׁם תָּלוּי כָּל יוֹם וְהוּא נִקְרָא "אָשָׁם חֲסִידִים", וְכָךְ עָשָׂה חַתָּנָא בָּבָא בֶּן בּוּטָא שֶׁהָיָה מֵבִיא

קָרְבָּן כָּזֶה כָּל יוֹם, וְנִשְׁבַּע שֶׁאִם הָיוּ מְאַפְשְׁרִים לוֹ הוּא הָיָה מֵבִיא קָרְבָּן גַּם לְאַחַר יוֹם הַכִּפּוּרִים מִיָּד, אַךְ לֹא נוֹתְנִים לוֹ וְאוֹמְרִים לוֹ הַמְתֵּן עַד שֶׁתִּכָּנֵס לְבֵית הַסָּפֵק. כַּמּוּבָן שֶׁהוּא הָיָה תַּנָּא קָדוֹשׁ וְלֹא הָיָה לוֹ אַף נִדָּנוּד עֲבֵרָה, וְלָכֵן זֶה נִקְרָא "אָשָׁם חֲסִידִים", אֲבָל גַּם מִבְּחִינַת חֲסִידוּת אָדָם פָּטוּר בַּיּוֹם שֶׁאַחֲרֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים.

אָמְנָם אָז לֹא הָיוּ אִינְטֶרְנֶט וְטֶלֶוִיזְיָה, אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לָנוּ קֶרֶדִיט גַּם הַיּוֹם וְאֵין תַּחֲנוֹן בֵּין יוֹם הַכִּפּוּרִים לְסֻכּוֹת, כִּי אֲנַחְנוּ טְרוּדִים בְּמִצְווֹת שֶׁל סֻכָּה וְאַרְבַּעַת הַמִּינִים, וְאֵין לָנוּ זְמַן לַעֲשׂוֹת עֲבֵרוֹת. בָּרוּךְ ה', שֶׁכָּךְ יִהְיֶה תָּמִיד.

בַּ-40 יוֹם שֶׁקָּדְמוּ לְיוֹם הַכִּפּוּרִים דִּבְּרוּ אִתָּנוּ רַק עַל דָּבָר אֶחָד: תְּשׁוּבָה. לֹא מְשַׁנֶּה מָה עָשִׂינוּ וְכַמָּה קִלְקַלְנוּ, נַחְזֹר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית וְהַכֹּל יִתְנַקֶּה. לַה' יֵשׁ מִכְבָּסָה גְּדוֹלָה יֵשׁ לוֹ מַנְגָּנוֹן שֶׁלֹּא קַיָּם בְּמֹחַ אֱנוֹשִׁי, לִמְחֹק לְגַמְרֵי. אָדָם שֶׁפָּגַע בָּנוּ פַּעַם אַחַת, אֲנַחְנוּ עוֹבְדִים שָׁנִים עַל כָּךְ לִסְלוֹחַ לוֹ וְגַם אָז לֹא שׁוֹכְחִים לוֹ, וְאִם פָּגַע בָּנוּ פַּעַם שְׁנִיָּה אוֹ שְׁלִישִׁית אֲנַחְנוּ כְּבָר לֹא מַכִּירִים בּוֹ יוֹתֵר, וְאִלּוּ אֲנַחְנוּ פּוֹגְעִים בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כַּמָּה פְּעָמִים בְּיוֹם, בְּכָל מִצְוָה שֶׁנִּמְנַעְנוּ לַעֲשׂוֹת אוֹ שֶׁעָשִׂינוּ בְּעַצְבוּת וּבִכְבֵדוּת, שֶׁלֹּא לְדַבֵּר עַל עֲבֵרוֹת שֶׁאָנוּ עוֹבְרִים. וְהִנֵּה אָדָם שֶׁפָּגַע בִּי פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ אֲנִי לֹא סוֹלֵחַ לוֹ, ה' שֶׁאֲנִי פּוֹגֵעַ בּוֹ כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים בְּכָל יוֹם, הַאִם הוּא בֶּאֱמֶת יִסְלַח לִי?

דָּבָר זֶה לֹא מוּבָן לָנוּ, אֵלֶּה מֻשָּׂגִים שֶׁלֹּא קַיָּמִים בַּמֹּחַ הָאֱנוֹשִׁי. לָכֵן עַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ צְרִיכִים הֲכָנָה שֶׁל 40 יוֹם לִפְנֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים, כְּדֵי לְהָבִין שֶׁה' הוּא לֹא אָדָם, וְהוּא כֵּן סוֹלֵחַ, וְעָלֵינוּ לְנַצֵּל אֶת הַיּוֹם הַמְיֻחָד וְלַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה לִקְרָאתוֹ. וְחִדְּשׁוּ לָנוּ הַגְּדוֹלִים כִּי עֹמֶק הַסְּלִיחָה הוּא כְּעֹמֶק הָאֱמוּנָה שֶׁלָּנוּ בַּסְּלִיחָה.

כְּכָל שֶׁאֲנִי מַפִּיל עַצְמִי יוֹתֵר עַל רַחֲמֵי ה׳ וְאֵין מְמֻנִּי כְּלוּם, אֲנִי לֹא מַחֲזִיק מֵעַצְמַי כְּבַעַל תְּשׁוּבָה צַדִּיק שֶׁמַּגִּיעַ לוֹ, אֲנִי אֶפֶס מְאֻפָּס שֶׁאֵין לוֹ כְּלוּם וְאֵין בּוֹ כְּלוּם וְלֹא מַגִּיעַ לוֹ כְּלוּם, וּמַפִּיל עַצְמִי לְפָנָיו לְקַבֵּל רַחֲמִים לְפָנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין, וּמַאֲמִין כִּי עֹמֶק הָרַחֲמִים שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא אֵינְסוֹפִי, אָז כְּעֹמֶק הָאֱמוּנָה כָּךְ עֹמֶק הַסְּלִיחָה. הוּא יָכוֹל לִמְחוֹל לָנוּ לְגַמְרֵי, וְאִם נַאֲמִין שֶׁהוּא יִמְחַל לָנוּ לְגַמְרֵי, כָּךְ אָכֵן יִהְיֶה.

צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. בְּמַה זֶּה כָּרוּךְ? הִסְבִּירוּ לָנוּ כִּי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת עוֹד מִצְוֹות, לִקְבֹּעַ עִתִּים לַתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי תַּלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כֻּלָּם (פאה פ״א, מ״א), לְהִתְחַזֵּק בִּבְרָכוֹת, בִּתְפִלּוֹת, כָּל אֶחָד מָה שֶׁקָּבֵל עַל עַצְמוֹ לְהִתְחַזֵּק בּוֹ. אֲבָל אֲנַחְנוּ כְּבָר לֹא יְלָדִים קְטַנִּים וְזֶה לֹא יוֹם הַכִּפּוּרִים הָרִאשׁוֹן שֶׁלָּנוּ. אֲנַחְנוּ כְּבָר קִבַּלְנוּ עַל עַצְמֵנוּ קַבָּלוֹת בֶּעָבָר, הִתְחַלְנוּ אֶת תַּהֲלִיךְ הַתְּשׁוּבָה יָפֶה, בְּעִקָּר שֶׁמִּיָּד עָבַרְנוּ לַחַגִּים וְהָיָה לָנוּ רֶצֶף שֶׁל קְדֻשָּׁה וּמִצְוֹות וּתְפִלּוֹת. אֲבָל הַחַגִּים חוֹלְפִים וְחַיֵּי הַיּוֹם יוֹם חוֹזְרִים, וּמַתְחִילִים לִשְׁכֹּחַ.

וּפְתָאוֹם מוֹפִיעַ קִיר

וְאָז מַגִּיעִים הַלְּחָצִים, וְהָרִיצוֹת וְהַטָּרְדוֹת. וְכָל הַתְּשׁוּבָה וְהַקַּבָּלוֹת עָפוֹת מֵהַחַלּוֹן. וּכְכָל שֶׁהֵם קִבְּלוּ עַל עַצְמָם יוֹתֵר וְהִתְחַזְּקוּ בִּתְשׁוּבָה יוֹתֵר בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, כָּךְ הַרְבֵּה מַרְגִּישִׁים הִתְרַחֲקוּת אַחֲרֵי הַחַגִּים. אָדָם קָם אַחֲרֵי 30 שָׁנָה שֶׁתָּעָה בִּשְׂדוֹת זָרִים, פָּגַע וּפָגַם, ה׳ יְרַחֵם, וְשָׁמַע שֶׁיֵּשׁ תְּשׁוּבָה. קִבֵּל עַל עַצְמוֹ, הוּא מַתְחִיל לְהִתְחַזֵּק, לוֹמֵד הֲלָכוֹת בְּסִיסִיּוֹת, מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ שְׁמִירַת שַׁבָּת, כַּשְׁרוּת, טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה, וְאָז מַתְחִילָה סִדְרָה שֶׁל מַכּוֹת וּמְנִיעוֹת, וְנִכְנָסוֹת לוֹ מַחֲשָׁבוֹת תְּמִיהָה, הַאִם ה׳ אוֹמֵר לוֹ בְּעֶצֶם שֶׁהוּא לֹא רוֹצֶה בּוֹ?

אֲנִי מַכִּיר אָדָם שֶׁכָּבָר 12 שָׁנָה מְנַהֵל יַחֲסֵי "קַר"-"חָם" עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. הוּא מַגִּיעַ לְשִׁעוּרִים, מִתְחַזֵּק, מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ קַבָּלוֹת, מַתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן וּלְהַנִּיחַ תְּפִלִּין, וְאָז הוּא מְקַבֵּל סִדְרָה שֶׁל מַכּוֹת קָשׁוֹת, אַחַת יוֹתֵר מֻחְבֶּרְתָּה, עַד שֶׁהוּא אוֹמֵר לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: "אַתָּה לֹא רוֹצֶה, לֹא צָרִיךְ". וְאָז הוּא עוֹזֵב הַכֹּל. וְאַחַר כַּמָּה זְמַן הוּא מַחְלִיט שׁוּב לְהִתְחַזֵּק וּלְהִתְקָרֵב, וּמַגִּיעָה עוֹד סְדָרַת מַכּוֹת כָּזוֹ וְהוּא שׁוּב מִתְרַחֵק, וְכָךְ 12 שָׁנָה שֶׁהוּא נָע בֵּין מִשְׁבְּצֹת א' לְמִשְׁבֶּצֶת ב' וְחוֹזֵר חָלִילָה.

אִם יֵשׁ דָּבָר כָּזֶה תְּשׁוּבָה, וַאֲנִי רוֹצֶה בָּהּ, וַאֲנִי מְנַסֶּה, וְיֵשׁ הַבְטָחָה מְפֹרֶשֶׁת שֶׁל חֲזַ"ל[12] (יומא לח:): "הַבָּא לְטַהֵר מְסַיְּעִים אוֹתוֹ", אָז הֵיכָן הַסִּיּוּעַ? לְגַבֵּי מִי שֶׁבָּא לְהִטָּמֵא לֹא מְסַיְּעִים לוֹ, עַל זֶה אָמְרוּ חֲזַ"ל (שם) "הַבָּא לְטַמֵּא פּוֹתְחִין לוֹ", אַתָּה רוֹצֶה לְהִטָּמֵא? הִנֵּה הַדֶּלֶת לְפָנֶיךָ, תִּכָּנֵס וְתִטָּמֵא. לֹא דּוֹחֲפִים אוֹתוֹ לְטַמֵּא עַצְמוֹ. אֲבָל הַבָּא לְהִטָּהֵר מְסַיְּעִים אוֹתוֹ. מַדּוּעַ? כִּי הוּא צָרִיךְ אֶת הַסִּיּוּעַ. לְהִטָּהֵר זֶה קָשֶׁה. אָז הִנֵּה מַגִּיעַ אָדָם לְהִטָּהֵר וְלֹא מְקַבֵּל אֶת הַסִּיּוּעַ שֶׁהִבְטִיחוֹ לוֹ, כִּבְיָכוֹל.

אָדָם רוֹצֶה לְהִתְקָרֵב וּמַרְגִּישׁ שֶׁדּוֹחֲפִים אוֹתוֹ הַחוּצָה, וְלֹא פַּעַם וְלֹא פַּעֲמַיִם וְלֹא שָׁלוֹשׁ, הוּא יָכוֹל כְּבָר לְהִשְׁתַּגֵּעַ. הוּא לֹא מֵבִין, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה אוֹתוֹ אוֹ לֹא? אִם הוּא רוֹצֶה בּוֹ מַדּוּעַ יֵשׁ מְנִיעוֹת? מַדּוּעַ הַדְּחִיפוֹת, הַקֹּשִׁי? כֻּלָּם דִּבְּרוּ עַל

---

[12] וְזוֹ לְשׁוֹן הַגְּמָרָא: אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: מַאי דִּכְתִיב "אִם לַלֵּצִים הוּא יָלִיץ וְלַעֲנָוִים יִתֵּן חֵן"? בָּא לִטַּמֵּא פּוֹתְחִין לוֹ, בָּא לְטַהֵר מְסַיְּעִין אוֹתוֹ. תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: מָשָׁל לְאָדָם שֶׁהָיָה מוֹכֵר נִפְטָ וַאֲפַרְסְמוֹן. בָּא לִמְדֹּד נִפְטָ, אוֹמֵר לוֹ: "מְדֹד אַתָּה לְעַצְמְךָ", בָּא לִמְדֹּד אֲפַרְסְמוֹן, אוֹמֵר לוֹ: "הַמְתֵּן לִי עַד שֶׁאֶמְדֹּד עִמְּךָ, כְּדֵי שֶׁנִּתְבַּסֵּם אֲנִי וְאַתָּה"... תָּנוּ רַבָּנָן "וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וְהְיִיתֶם קְדֹשִׁים", אָדָם מְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ מְעַט, מְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ הַרְבֵּה. מִלְמַטָּה, מְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ מִלְמַעְלָה. בָּעוֹלָם הַזֶּה, מְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ לָעוֹלָם הַבָּא.

מַעֲלַת הַתְּשׁוּבָה, אַף אֶחָד לֹא הִסְבִּיר מַדּוּעַ זֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת קָשֶׁה.

הָאֱמֶת שֶׁיֵּשׁ 3 תְּשׁוּבוֹת לַשְּׁאֵלָה הַזּוֹ, כִּי יֵשׁ 3 סוּגֵי אֲנָשִׁים שֶׁעוֹשִׂים תְּשׁוּבָה. וְיֵשׁ סִבּוֹת שׁוֹנוֹת "לִמְנוֹעַ" מֵהֶם. וְכָל אֶחָד שֶׁיְּחַפֵּשׂ אֶת עַצְמוֹ בְּאַחַת מֵהַקְּבוּצוֹת הַבָּאוֹת, אוּלַי יָבִין מַדּוּעַ הוּא נִתְקָל בְּקִיר, אַחֲרֵי 40 יוֹם שֶׁאָמְרוּ לוֹ וְהִסְבִּירוּ לוֹ שֶׁיֵּשׁ תְּשׁוּבָה, וְה׳ רוֹצֶה בּוֹ וּמְחַכֶּה לוֹ.

מִבְחָן רָצוֹן

הַקְּבוּצָה הָרִאשׁוֹנָה הִיא אֵלֶּה שֶׁצָּרִיךְ לְפַתֵּחַ בָּהֶם אֶת כֹּחַ הָרָצוֹן, וְהַהִתְרַחֲקוּת שֶׁהֵם חָשִׁים הִיא חֵלֶק מֵהַהִתְקָרְבוּת, כְּדֵי לִגְרֹם לָהֶם לִרְצוֹת יוֹתֵר. רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב (ליקוטי מוהר״ן סו, ד) מַסְבִּיר כִּי הַדָּבָר דּוֹמֶה לַיֶּלֶד קָטָן שְׁמַרְאִים לוֹ מְמֻתָּק, וְהוּא שׁוֹכֵחַ הַכֹּל וְרוֹצֶה אַךְ וְרַק אֶת הַמַּמְתָּק. עַכְשָׁו שֶׁהוּא רָאָה אֶת הַמַּמְתָּק וְלוֹקְחִים אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ, הוּא נִנְעָל עַל הַמַּטָּרָה וּרְצוֹנוֹ אַךְ וְרַק בְּאוֹתוֹ מַמְתָּק. וְהוּא יִבְכֶּה וְיִצְרַח וִיבַקֵּשׁ, וְלֹא יִסְתַּפֵּק בְּשׁוּם דָּבָר אַחֵר שֶׁתִּתֵּן לוֹ בְּתְמוּרָה, הוּא רוֹצֶה רַק אֶת הַמַּמְתָּק שֶׁנִּלְקַח מִמֶּנּוּ.

כְּשֶׁאֲנַחְנוּ רוֹצִים לַחְזֹר בִּתְשׁוּבָה, אֲנַחְנוּ מְקַבְּלִים רוּחַ גַּבִּית. בַּהַתְחָלָה ה׳ דּוֹחֵף אוֹתָנוּ לְכִוּוּן הַתְּשׁוּבָה. אָדָם מְבַקֵּשׁ דְּבָרִים בַּתְּפִלּוֹת וּמְקַבֵּל בַּמָּקוֹם, מְבָרֵךְ אֲנָשִׁים בִּרְכַּת הֶדְיוֹט וְהַבְּרָכָה תּוֹפֶסֶת, הוּא מְכַוֵּן אֶת הַשָּׁעוֹן לְ-5 בַּבֹּקֶר לְהִתְפַּלֵּל בְּנֵץ וְקָם לְפָנָיו! מִתְפַּלֵּל בַּנֵּץ שְׁבוּעַיִם רָצוּף אַחֲרֵי שָׁנִים שֶׁלֹּא הִתְעוֹרֵר לִפְנֵי 8!

וְאָז ה׳ לוֹקֵחַ אֶת הָרוּחַ הַגַּבִּית הַזּוֹ וְהַכֹּל נִהְיֶה פִּי 10 יוֹתֵר קָשֶׁה, כִּי כְּבָר טָעַמְתָּ וְזֶה הָיָה מָתוֹק, הָיִיתָ מִתְפַּלֵּל בַּנֵּץ

וּבְשֵׁשׁ וַחֲצִי הָיִיתָ כְּבָר אַחֲרֵי תְּפִלָּה ! הַיּוֹם נִפְתָּח לְפָנֶיךָ וְהָיָה לְךָ זְמַן אֲפִילוּ לִלְמֹד מַשֶּׁהוּ לִפְנֵי הָעֲבוֹדָה, וְהִנֵּה אָדָם קָם, לוֹמֵד, מַגִּיעַ מֻקְדָּם גַּם לַעֲבוֹדָה עִם אֶנֶרְגִיּוֹת חִיּוּבִיּוֹת, מַרְגִּישׁ צַדִּיק. וּפִתְאוֹם כְּשֶׁזֶּה נִלְקָח מִמֶּנּוּ זֶה קָשֶׁה, הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵאָשֵׁר אִם לֹא הָיָה מַרְגִּישׁ וְטוֹעֵם מִכָּךְ קוֹדֶם לָכֵן.

זֶה מָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה, לָתֵת לָנוּ לִטְעֹם מֵ״הַסֵּכָרְיָה״ כְּדֵי שֶׁנִּרְדֹּף אַחֲרֶיהָ. עַכְשָׁו שֶׁטָּעַמְנוּ וְטָעִים לָנוּ, נִרְדֹּף אַחֲרֵי זֶה. כִּי הָרְדִיפָה הִיא הַנִּקָּיוֹן הַטּוֹב בְּיוֹתֵר לְכָל הָעֲבֵרוֹת שֶׁעָשִׂינוּ. זוֹ הַתְּשׁוּבָה הָאֲמִתִּית. כְּשֶׁהַיֵּצֶר הִלְהִיט אוֹתָנוּ אַחַר הָעֲבֵרָה, עָשִׂינוּ אוֹתָהּ בְּהִתְלַהֲבוּת וְלִקֵּקְנוּ אֶת הָאֶצְבָּעוֹת, מָסַרְנוּ לוֹ אֶת הַמּוֹשְׁכוֹת וְהוּא מָשַׁךְ אוֹתָנוּ לַעֲבֵרוֹת. וּכְשֶׁעָשִׂינוּ מִצְווֹת ״בְּטָעוּת״, הֵן הָיוּ בִּכְבֵדוּת בְּעַצְבוּת וּלְלֹא כַּוָּנָה, הָרֵי זֶה ״עֹל״ הַתּוֹרָה. אֶלָּא שֶׁזֶּה עֹל בַּהַתְחָלָה כְּשֶׁזֶּה רָחוֹק מֵאִתָּנוּ, רָחוֹק בַּהֶבָנָה, רָחוֹק בְּהַרְגָּשָׁה, עַד שֶׁ״נִכְמְרוּ רַחֲמֶיךָ״. יָדוּעַ וְצָפוּי לִפְנֵי ה׳ שֶׁיִּהְיֶה קָשֶׁה בַּהַתְחָלָה, אֲבָל אִם נַמְשִׁיךְ וְנֹאהַב אֶת זֶה לֹא נַרְגִּישׁ יוֹתֵר בַּקְּשָׁיִים בַּדֶּרֶךְ, לָכֵן ה׳ נָתַן לָנוּ בַּהַתְחָלָה טְעִימָה קְטַנָּה, כְּדֵי שֶׁנִּטְעָם וְנַרְגִּישׁ אֶת הַמְּתִיקוּת שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ אַחַר כָּךְ בְּהֶמְשֵׁךְ הַדֶּרֶךְ אַחֲרֵי שֶׁנִּלְחֲמוּ וּנְנַצֵּחַ.

אָדָם צָעִיר שֶׁרוֹצֶה לִקְנוֹת אֶת הָרֶכֶב הָרִאשׁוֹן שֶׁלּוֹ, עוֹבֵד בְּכָל עֲבוֹדָה מִזְדַּמֶּנֶת וְחוֹסֵךְ כָּל שֶׁקֶל לְשֶׁקֶל. אֵין לוֹ לַיְלָה וְאֵין לוֹ יוֹם, אוֹחֵז בְּכַמָּה מִשְׂרוֹת וּבְקִשְׁי יֵשׁ לוֹ זְמַן לֶאֱכוֹל וְלִשְׁתּוֹת, וְאַף עַל פִּי כֵן הוּא לֹא מַרְגִּישׁ אֶת הָעֹל וְהַסֵּבֶל, כִּי יֵשׁ לוֹ בְּרֹאשׁ רַק דָּבָר אֶחָד ״אֲנִי רוֹצֶה אֶת הָרֶכֶב״. הוּא מְדַמְיֵן אוֹתוֹ, מֵרִיחַ אֶת הַמּוֹשָׁבִים, מַרְגִּישׁ אֶת הָעוֹר שֶׁל הַכֶּרֶסָא, אֶת הַגֶּג הַנִּפְתָּח וְהָרוּחַ הַמְנַשֶּׁבֶת בִּשְׂעָרוֹ, הוּא חַי אֶת רְצוֹנוֹ. כָּךְ אֲנַחְנוּ בַּתַּאֲווֹת הַגַּשְׁמִיּוֹת שֶׁלָּנוּ.

סִפֵּר פַּעַם צָעִיר שֶׁנָּשַׂר מִמִּשְׁפָּחָה שׁוֹמֶרֶת תּוֹרָה וּמִצְווֹת, כִּי מִיַּלְדוּתוֹ סִפְּרוּ לוֹ כַּמָּה חֲשׁוּבִים עָמָל הַתּוֹרָה וְהַלִּמּוּד וְהַמִּצְווֹת, אַךְ הַפַּעַם הַיְחִידָה שֶׁרָאָה אֶת עֵינֵי אָבִיו נוֹצְצוֹת הָיוּ כְּשֶׁקָּנָה לְעַצְמוֹ מְכוֹנִית חֲדָשָׁה, וְזֶה שְׁנָה לוֹ אֶת כָּל הַהֶבְנָה מָה "בֶּאֱמֶת" חָשׁוּב בַּחַיִּים. אִם לְאַבָּא שֶׁלּוֹ הָיוּ עֵינַיִם נוֹצְצוֹת כָּאֵלּוּ כְּשֶׁהוּא הָיָה מְבָרֵךְ אוֹ מִתְפַּלֵּל, הַיֶּלֶד שֶׁלּוֹ עֲדַיִן הָיָה שׁוֹמֵר תּוֹרָה וּמִצְווֹת. צָרִיךְ לְהַזְהֵר מָה מְשַׁדְּרִים לַיָּלֶד, הוּא לֹא רוֹאֶה שֶׁאָנוּ שְׂמֵחִים בַּעֲבוֹדַת ה', הוּא רוֹאֶה שֶׁזֶּה "כָּבֵד".

מַדּוּעַ? כִּי זֶה בֶּאֱמֶת כָּבֵד לָנוּ, וּמַדּוּעַ זֶה כָּבֵד לָנוּ? כִּי אֲנַחְנוּ בֶּאֱמֶת לֹא נֶהֱנִים מִזֶּה. אָז כְּשֶׁה' יִתְבָּרַךְ נוֹתֵן לָנוּ בַּהַתְחָלָה רוּחַ גַּבִּית, וְאָנוּ מְרִיחִים רֵיחַ מִתְיקוּת מְשַׁכֵּר וּמְסַחְרֵר, צְרִיכִים אָנוּ לִזְכֹּר כִּי אֲנַחְנוּ לֹא בַּשָּׂלֶב הַזֶּה בִּכְלָל, לֹא הִגַּעְנוּ לְדַרְגָּה הַזּוֹ שֶׁנַּרְגִּישׁ כָּךְ, זוֹ הַמְתִיקוּת שְׁצְרִיכָה לִהְיוֹת לָנוּ אַחֲרֵי עָמָל שֶׁל זְמַן, אַחֲרֵי הַמַּאֲבָק וְהַנִּצָּחוֹן. ה' נוֹתֵן לָנוּ טְעִימָה, כִּי אִם הוּא לֹא יִתֵּן וּלְכַתְּחִלָּה נִכָּנֵס אֶל הַתְּשׁוּבָה עִם רֹאשׁ בַּקִּיר, אֲנַחְנוּ נִשַּׁבֵּר וַנֹּאמַר "לֹא מַתְאִים לִי, לֹא הוֹלֵךְ לִי". אָז קִבַּלְנוּ טְעִימָה וְאוֹמְרִים לָנוּ זֶה מָה שֶׁמְּחַכֶּה לְךָ, אִם תַּתְחִיל לַעֲבוֹד עַל עַצְמְךָ מֵעַכְשָׁו בַּסּוֹף תַּגִּיעַ לַמְּתִיקוּת הַזּוֹ וְגַם תַּעֲבוֹר אוֹתָהּ. וְכַמָּה שֶׁנַּעְמֹל יוֹתֵר, נְקַצֵּר אֶת זְמַן הַהַמְתָּנָה.

אֲבָל אִם לֹא נֵדַע מַהוּ הַטַּעַם הַזֶּה מִלְּכַתְּחִלָּה, אֵיךְ נֵדַע לָמָּה לִשְׁאֹף? כְּמוֹ הַסַּכָּרְיָה לַיֶּלֶד מַרְאִים לוֹ, הוּא מֵרִיחַ, הוּא מְלַקֵּק וְאָז וְלוֹקְחִים לוֹ אוֹתָהּ. הַיֶּלֶד הַקָּטָן בְּאוֹתוֹ רֶגַע רוֹצֶה לְקַבֵּל אֶת אוֹתָהּ סַכָּרְיָה חֲזָרָה וְלֹא יִתְפַּשֵּׁר אוֹ יִתְרַצֶּה בְּכָל דָּבָר אַחֵר. כָּךְ אָדָם עִם שֵׂכֶל בְּרֹאשׁוֹ שֶׁהִרְגִּישׁ אֶת טַעַם הַתְּשׁוּבָה וְנִלְקְחָה מִמֶּנּוּ, הוּא לֹא נִשְׁבַּר וְאוֹמֵר: "אִם ה' לֹא רוֹצֶה, אָז גַּם

אֲנִי לֹא״, אֶלָּא כְּמוֹ הַיֶּלֶד הַקָּטָן הוּא אוֹמֵר: ״אֲנִי רוֹצֶה אַךְ וְרַק אֶת הַטַּעַם הַזֶּה, וַאֲנִי אַשִּׂיג אוֹתוֹ!״, וְעָמֵל וּמַשִּׂיג!

תַּסְבִּיר לִי אֵיךְ

יֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁחָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה כִּי פָּגְשׁוּ בְּרַב שֶׁצָּעַק עֲלֵיהֶם. יֵשׁ רַבָּנִים שֶׁזֶּה הַסִּגְנוֹן שֶׁלָּהֶם. תֵּאָרוּ לָהֶם אֶת הַגֵּיהִנֹּם שֶׁמְּחַכֶּה לָהֶם וְזֶה זִעְזֵע אוֹתָם קְצָת. יֵשׁ כָּאֵלֶּה שֶׁזֶּה כֵּן עוֹזֵר לָהֶם, לְפָחוֹת בַּהַתְחָלָה. יֵשׁ לָהֶם נְשָׁמָה וְשֵׂכֶל וּמְחַבְּרִים דָּבָר לְדָבָר. הָרַב שֶׁצּוֹעֵק וּמַפְחִיד לֹא הִמְצִיא אֶת הַדְּבָרִים מִלִּבּוֹ אֶלָּא הַכֹּל מְגֻבָּה בְּדִבְרֵיהֶם שֶׁל חֲז״ל, יֵשׁ מְצָוָה יֵשׁ שָׂכָר, יֵשׁ עֲבֵרָה יֵשׁ עֹנֶשׁ. הַנְּשָׁמָה שֶׁיּוֹדַעַת אֶת הָאֱמֶת וְשׁוֹמַעַת אוֹתָהּ יָשָׁר וּבַפְּרִצוּף מִתְכַּוֶּצֶת בְּתוֹךְ הַגּוּף. אֲבָל לִפְעָמִים הָרַב שֶׁצּוֹעֵק לֹא נוֹתֵן לוֹ שׁוּם כֵּלִים. הוּא רַק מַסְבִּיר לוֹ בְּמַה הוּא לֹא בְּסֵדֶר.

הִפְרַתִּי אָדָם שֶׁהֵבִיאוּ לוֹ דִּיסְקִים שֶׁל רַב מְסֻיָּם שֶׁאָמְרוּ לוֹ כִּי הוּא ״חַיָּב לִשְׁמוֹעַ אוֹתוֹ״, וְכָךְ 5 שָׁנִים הוּא הָיָה נוֹסֵעַ בָּרֶכֶב וּבְכָל פַּעַם שֶׁפָּתַח אֶת הַמַּכְשִׁיר הָרַב הָיָה צוֹעֵק עָלָיו ״הַשַּׁבָּת שֶׁלְּךָ לֹא בְּסֵדֶר״! ״הַכַּשְׁרוּת שֶׁלְּךָ לֹא בְּסֵדֶר״! ״הַתְּפִלּוֹת שֶׁלְּךָ לֹא בְּסֵדֶר״! וּפֵרַט לוֹ גַּם מָה הוּא עוֹשֶׂה לֹא טוֹב וְעַד כַּמָּה זֶה נוֹרָא. אַחֲרֵי 5 שָׁנִים הוּא הִפְסִיק לִשְׁמוֹעַ אוֹתוֹ. הוּא אָמַר לִי הֵבַנְתִּי שֶׁאֲנִי לֹא בְּסֵדֶר אֲבָל עֲדַיִן הוּא לֹא אָמַר לִי פַּעַם אַחַת אֵיךְ לְהִשְׁתַּנּוֹת.

הֲכִי קַל לְצַעֵק וּלְהַרְאוֹת בְּמַה אֲנַחְנוּ לֹא בְּסֵדֶר. הַנְּשָׁמָה יוֹדַעַת שֶׁאֲנַחְנוּ לֹא בְּסֵדֶר, אֲבָל יֵשׁ גַּם גּוּף, אֲנַחְנוּ בָּשָׂר וְדָם וְלֹא מַלְאָכִים. הַגּוּף דּוֹרֵשׁ צְרָכִים גַּשְׁמִיִּים, הוּא יוֹדֵעַ מָה זֶה עֹנֶג גַּשְׁמִי, בְּעוֹד שֶׁהַנְּשָׁמָה שֶׁלּוֹ לֹא זָכְתָה עֲדַיִן לְטַעַם עֹנֶג רוּחָנִי אֲמִתִּי בָּעוֹלָם הַזֶּה בַּגִּלְגּוּל הַנּוֹכְחִי. הִיא צְרִיכָה לִלְמֹד. גּוּף לֹא צָרִיךְ לִלְמֹד, כִּי כְּמוֹ הַבְּהֵמָה, מֵיָּד עִם הִוָּלְדּוֹ הוּא אוֹכֵל שׁוֹתֶה

וְנֶהֱנֶה. לֹא צָרִיךְ לְהַסְבִּיר לַתִּינוֹק שֶׁלִּטּוּף זֶה נֶחְמָד, הוּא מַרְגִּישׁ לְבַד. לַנְּשָׁמָה צָרִיךְ לְהַסְבִּיר מַהוּ עֹנֶג רוּחָנִי.

אֲבָל בָּרֵגַע שֶׁהַנְּשָׁמָה טוֹעֶמֶת וּמְבִינָה, הִיא רוֹצֶה וְרוֹדֶפֶת אַחֲרֵי זֶה. אָז פְּעָמִים שֶׁאָדָם מַרְגִּישׁ הִתְרַחֲקוּת דַּוְקָא אַחֲרֵי שֶׁהִתְחִיל לְהִתְקָרֵב, שֶׁיֵּדַע כִּי ה׳ עָשָׂה לוֹ זֹאת עַל מְנָת שֶׁיִּכָּנְסוּ בּוֹ תְּשׁוּקָה וְתַאֲוָה וְרָצוֹן עָז לִתְשׁוּבָה וְלַעֲבוֹדַת ה׳. זוֹ סִבָּה אַחַת מַדּוּעַ אָדָם שֶׁמִּבַקֵּשׁ לְהִתְקָרֵב אֶל ה׳ זוֹכֶה לְפֶתַע לְמְנִיעוֹת וְעִכּוּבִים לֹא נְעִימִים, וַדַּוְקָא אַחֲרֵי שֶׁהָיְתָה לוֹ הַתְחָלָה טוֹבָה כְּבָיְכוֹל.

הַרְבֵּה פְּעָמִים הוּא מַגִּיעַ כְּבָר עַד לִפְתִיחַת הַדֶּלֶת וּלְהִכָּנֵס לְעוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ סִפּוּק וּשְׁלֵמוּת, וְיֵצֶר הָרַע דּוֹחֵף אוֹתוֹ בָּרֵגַע הָאַחֲרוֹן וּמַרְחִיק אוֹתוֹ מִן הַדֶּלֶת. וְכָךְ הוּא מְבַזְבֵּז שָׁנִים לְהִתְקָרֵב אֶל הַדֶּלֶת וּלְהִתְרַחֵק מִמֶּנָּה וּלְעוֹלָם לֹא פּוֹתֵחַ אוֹתָהּ. דַּוְקָא לְיַד הַדֶּלֶת הוּא זוֹכֶה לְרֹב הַמְּנִיעוֹת וְלֹא מַרְגִּישׁ אֶת הַדְּבֵקוּת בַּה׳, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא מֵאֲחוֹרֵי הַדֶּלֶת וּמְחַכֶּה שֶׁיִּפְתַּח אוֹתָהּ כְּבָר.

וְכָךְ אָדָם יָכוֹל לִהְיוֹת 20 שָׁנָה בִּתְשׁוּבָה, כְּבָיְכוֹל, מֵנִיחַ תְּפִלִּין וּמִתְפַּלֵּל וְהוֹלֵךְ לְשִׁעוּרִים וְנוֹתֵן צְדָקוֹת וַעֲדַיִן מַרְגִּישׁ בַּחוּץ. הֵיכָן כָּל מָה שֶׁהִבְטִיחוֹ לוֹ? הֵיכָן הַמְּתִיקוּת? כִּי אַתָּה תָּמִיד נָסוֹג מֵהַדֶּלֶת. קַח לְךָ סִימָן, אִם אַתָּה מַרְגִּישׁ שֶׁכָּלוּ כָּל הַקְּצִין, שֶׁהַכֹּל נִהְיָה קָשֶׁה מְאֹד וְעוֹד שְׁנִיָּה אַחַת שָׁאַתָּה אוֹחֵז בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְווֹת אַתָּה תִּשָּׁבֵר לַחֲתִיכוֹת, תֵּדַע לְךָ שֶׁאַתָּה כְּבָר נוֹגֵעַ בַּדֶּלֶת, תַּחְזִיק עוֹד קְצָת וְהִיא תִּפָּתַח, אַל תִּתְפַּתֶּה לְהִתְרַחֵק שֶׁהַלַּחַץ יִפְחַת, כִּי כָּל הַלַּחַץ נוֹבֵעַ מֵהָרָצוֹן שֶׁל הַיֵּצֶר שֶׁלֹּא תִּפְתַּח אֶת הַדֶּלֶת.

וַאֲנַחְנוּ נִשְׁבָּרִים כָּאן כִּי אֲנַחְנוּ מְפֻנָּקִים, וְלֹא אוֹהֲבִים לָחַץ וּקְשָׁיִים. אָנוּ אוֹמְרִים "בּוֹא נִפַּטֵּר מִן הַלַּחַץ, וְנַרְגִּישׁ יוֹתֵר טוֹב", וְאָז אֲנַחְנוּ מִתְדַּרְדְּרִים אֲחוֹרָה וּמְבִינִים שֶׁטָּעִינוּ וּמִתְקַדְּמִים עוֹד פַּעַם וְחוֹזֵר חָלִילָה, וְיכוֹלִים לְהִתָּקַע בְּמַעְגַּל כָּזֶה כָּל חַיֵּינוּ. לָכֵן צָרִיךְ לְהִזָּהֵר בָּזֶה וְלָדַעַת כִּי **הַהִתְרַחֲקוּת הִיא הַהִתְקָרְבוּת**. אִם פִּתְאוֹם בְּשִׂיא עֲבוֹדָתְךָ אַתָּה מַרְגִּישׁ הִתְרַחֲקוּת, דַּע שָׁאַתָּה קָרוֹב מִתָּמִיד.

עַל גַּאֲוָה וְסִרְחוֹן

סִבָּה אַחֶרֶת שֶׁיֵּשׁ אֶת הַהִתְרַחֲקוּת הַזּוֹ דַּוְקָא בִּזְמַן הַהִתְקָרְבוּת, שֶׁיֵּשׁ לְאָדָם יֵצֶר רַע שֶׁל גַּאֲוָה, וְלֹא כֻּלָּם תָּמִיד מַרְגִּישִׁים אֶת זֶה. אֵין לָנוּ אֶת הָאַף שֶׁל אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא. לְכָל הָעֲבֵרוֹת יֶשׁ רֵיחַ רוֹחֲנִי רַע שֶׁמַּלְאָכִים מַרְגִּישִׁים בּוֹ, וְהַגַּאֲוָה הִיא הַסִּרְחוֹן הַגָּדוֹל מִכֻּלָּם, וּכְמוֹ שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים בַּפִּיּוּט בַּשַּׁחֲרִית שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה: "חֲטָאַי לוּ יְרִיחוּן בָּם שְׁכֵנַי, אֲזַי בָּרְחוּ וְרָחֲקוּ מִגְּבוּלִי".

בַּסֵּפֶר 'קֶב הַיָּשָׁר' (פרק ז) מוּבָא מַעֲשֶׂה בְּחָסִיד אֶחָד שֶׁהָלַךְ בַּדֶּרֶךְ וְנִזְדַּמֵּן שֶׁהָלַךְ עִמּוֹ אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא זַ"ל וּפָגְעוּ בִּנְבֵלָה מֻשְׁלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ, וְהָיְתָה הַנְּבֵלָה מַסְרִיחָה סִרָחוֹן גָּדוֹל עַד שֶׁהִנִּיחַ הֶחָסִיד יָדוֹ עַל חוֹטְמוֹ מִפְּנֵי הַסִּרָחוֹן, וְאֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא הָלַךְ קָרוֹב לַנְּבֵלָה וְלֹא חָשׁ כְּלָל. בְּהֶמְשֵׁךְ הַדֶּרֶךְ רָאוּ אָדָם אֶחָד מֵרָחוֹק שֶׁהָלַךְ לִקְרָאתוֹ וַהֲלִיכָתוֹ הָיְתָה בְּגַאֲוָה וְהָיָה מִתְפָּאֵר וּמִתְיַהֵר, וּלְמֵרָחוֹק הֵנִיחַ אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא אֶת יָדוֹ עַל חוֹטְמוֹ, וְשָׁאַל אוֹתוֹ הֶחָסִיד:

- "מַדּוּעַ לֹא שָׂם אֲדוֹנִי אֶת יָדוֹ עַל חוֹטְמוֹ אֵצֶל הַנְּבֵלָה"?

וְהֵשִׁיב לוֹ אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא:

- ״זֶה מַסְרִיחַ יוֹתֵר מֵהַנְּבֵלָה, כִּי נְבֵלָה כֵּיוָן שֶׁאָדָם נוֹגֵעַ בָּהּ הוּא טָמֵא עַד הָעֶרֶב, אֲבָל הַנּוֹגֵעַ בְּזֶה הָאָדָם מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ טֻמְאָה חֲמוּרָה״.

אִם הָיִינוּ מְרִיחִים אֶת הָרֵיחַ שֶׁל הַגַּאֲוָה שֶׁלָּנוּ, ה׳ יְרַחֵם עָלֵינוּ. וְלֹא נְדַבֵּר עַל אֵלֶּה שֶׁרְחוֹקִים מִתּוֹרָה וּמִצְווֹת וּמְלֵאִים גַּאֲוָה לַמְרוֹת שֶׁאֵין בָּהֶם כְּלוּם, וְזֶה בְּעִקָּר בִּגְלַל שֶׁאֵין בָּהֶם כְּלוּם עַד שֶׁהֵם לֹא יוֹדְעִים שֶׁאֵין לָהֶם בְּמַה לְהִתְגָּאוֹת. עֲלֵיהֶם אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא (בבא מציעא פה:) ״אִסְתִּירָא בְּלָגְינָא קִישׁ קִישׁ קָרְיָא״, מַטְבֵּעַ אֶחָד שֶׁל אִסְתִּירָא כְּשֶׁהוּא לְבַדּוֹ בְּתוֹךְ כַּד רֵיק, הֲרֵיהוּ מְקַשְׁקֵשׁ וּמַרְעִישׁ, וְזֶה בִּגְלַל שֶׁהוּא רֵיק, אָז הַמַּטְבֵּעַ שֶׁבְּמַעַט שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, מַטְבֵּעַ אַחַת, וְהוּא כְּבָר מִשְׁתּוֹלֵל וְצוֹעֵק וּמַרְעִישׁ, וְחוֹשֵׁב שֶׁהוּא מִישֶׁהוּ.

בּוֹאוּ נְדַבֵּר עַל אֵלֶּה שֶׁהֵבִינוּ כִּי מֹשֶׁה אֱמֶת וְתוֹרָתוֹ אֱמֶת, לוֹמְדִים תּוֹרָה וּמִתְפַּלְלִים בְּמִנְיָן, שׁוֹמְרִים שַׁבָּת וְכַשְׁרוּת וְטָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה, מְדַבְּרִים עַל בִּטָּחוֹן וֶאֱמוּנָה, וְהִנֵּה בְּעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים שׁוֹמְעִים אוֹתָם מְדַבְּרִים וְהִנֵּה הַהוּא מַקְפִּיד עַל זֶה, וְזֶה לֹא מוֹחֵל לַשֵּׁנִי, וְהַהוּא לֹא סוֹלֵחַ לַשְּׁלִישִׁי, וְזֶה מָה עָשָׂה לוֹ הָרְבִיעִי. לְהֵיכָן נֶעֱלְמוּ הָאֱמוּנָה וְהַבִּטָּחוֹן שֶׁהַכֹּל מֵה׳?

הַכָּבוֹד, שְׁנוֹבֵעַ מִגַּאֲוָה, מוֹצִיא אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם (אבות ד, כא), וְהוּא לֹא תָּמִיד מַרְגִּישׁ בְּכָךְ. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה שֶׁנַּחֲזֹר אֵלָיו אֲבָל הוּא לֹא יָכוֹל לִהְיוֹת בִּמְחִיצַת אָדָם בָּעַל גַּאֲוָה (סוטה ה.), וְזֶה הַדָּבָר הַמַּפְרִיד בֵּינֵינוּ. וְלָכֵן בְּכָל פַּעַם שֶׁאָדָם מִתְקָרֵב אֶל ה׳, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׂם לוֹ קִיר, כִּי עַל יְדֵי שְׁבִירַת הַקִּיר הוּא שׁוֹבֵר אֶת עַצְמוֹ וְאֶת גַּאֲוָתוֹ. וְאִם הוּא לֹא רוֹצֶה לְוַתֵּר עַל גַּאֲוָתוֹ, הוּא יַחְזֹר אֲחוֹרָה וְיַתְחִיל שׁוּב וְשׁוּב מֵהַתְחָלָה, עַד שֶׁיָּבִין כִּי עָלָיו לְנַטֵּשׁ אֶת גַּאֲוָתוֹ.

אָדָם שֶׁמַּרְגִּישׁ שֶׁדּוֹחֲפִים אוֹתוֹ אֲחוֹרָה, צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל **פְּנִימָה**. הַאִם יֵשׁ בּוֹ מֵהַמִּדָּה הָרָעָה הַזּוֹ? לֹא תָּמִיד שָׂמִים לֵב מִמַּבָּט רִאשׁוֹן, כִּי אֲנַחְנוּ נְגוּעִים וְלֹא רוֹאִים פְּגָמֵי עַצְמֵנוּ, אֲבָל צָרִיךְ לְחַפֵּשׂ. וְיֵשׁ סִימָנִים. אִם אֲנִי כּוֹעֵס סִימָן שֶׁיֵּשׁ לִי גַּאֲוָה, כִּי הַכַּעַס הוּא תּוֹלְדָה שֶׁל גַּאֲוָה. בְּכָל פַּעַם שֶׁאֲנִי כּוֹעֵס, אֲנִי צָרִיךְ לָדַעַת כִּי לֹא מִגַּרְתִּי אֶת תַּאֲוַת הַכָּבוֹד.

הָרַמְבַּ"ם הַקָּדוֹשׁ אוֹמֵר (הלכות דעות פ"א, ה"ד) כִּי עַל הָאָדָם לִבְחֹר אֶת הַדֶּרֶךְ הָאֶמְצָעִית בְּכָל מִדּוֹתָיו, לְדֻגְמָא לֹא לִהְיוֹת קַמְצָן מִדַּי אַךְ גַּם לֹא פַּזְרָן מִדַּי, וְעַל זוֹ הַדֶּרֶךְ תָּמִיד לִבְחֹר בָּאֶמְצַע, וְהִיא דֶּרֶךְ הַיָּשָׁר. דְּבָרִים אֵלֶּה נְכוֹנִים חוּץ מִמִּדָּה אַחַת וְהִיא מִדַּת הַגַּאֲוָה, שָׁם צָרִיךְ "לִשְׁבֹּר הַצַּדָּה" כְּכָל הָאֶפְשָׁר וְאַף לָרֶדֶת לַשּׁוּלַיִם. אֵין דָּבָר כָּזֶה גַּאֲוָה חִיּוּבִית.

שְׁמִינִית שֶׁבַּשְּׁמִינִית

מְבִיאָה הַגְּמָרָא (סוטה ה.) דֵּעָה שֶׁתַּלְמִיד חָכָם צָרִיכָה שֶׁתִּהְיֶה לוֹ שְׁמִינִית בַּשְּׁמִינִית שֶׁבַּגַּאֲוָה, שֶׁזֶּה כְּבוֹד הַתּוֹרָה, אֲבָל מִיַּד אַחֲרֵי כֵּן כָּתוּב שֶׁרָבָא אָמַר יְהֵיֶה בְּנִדּוּי מִי שֶׁאוֹחֵז גַּם בַּשְּׁמִינִית דִּשְׁמִינִית הַזּוֹ. וְהָיָה אַדְמוֹ"ר אֶחָד שֶׁהָיָה עָנָו וְלֹא הֵגִיב גַּם כְּשֶׁפָּגְעוּ בּוֹ אֲנָשִׁים נְלוֹזִים בְּצוּרָה מְכֻעֶרֶת, עַד שֶׁתַּלְמִידָיו שָׁאֲלוּ אוֹתוֹ וְכִי הוּא לֹא סוֹבֵר אֶת דַּעַת הַגְּמָרָא הָאוֹמֶרֶת שֶׁתַּלְמִיד חָכָם צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה לוֹ שְׁמִינִית שֶׁבַּשְּׁמִינִית שֶׁבַּגַּאֲוָה? עָנָה לָהֶם הָאַדְמוֹ"ר: אֲנִי מְפָרֵשׁ אֶת הַכַּוָּנָה שֶׁתַּלְמִיד חָכָם צָרִיךְ לְקַיֵּם בּוֹ אֶת הַפָּסוּק הַשְּׁמִינִי בַּפָּרָשָׁה הַשְּׁמִינִית "וַיִּשְׁלַח" (בראשית לב, יא): "קָטֹנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל הָאֱמֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת עַבְדֶּךָ".

אֵיךְ אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לִי גַּאֲוָה? כִּי אֲנִי כּוֹעֵס. מַדּוּעַ אֲנִי כּוֹעֵס? כִּי נִפְגַּעְתִּי, וּמַדּוּעַ נִפְגַּעְתִּי? כִּי יֵשׁ לִי כָּבוֹד! אֲנִי חוֹשֵׁב

שֶׁמַּגִּיעַ לִי מַשֶּׁהוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה. אָדָם לְלֹא גַּאֲוָה אִי אֶפְשָׁר לִפְגֹּעַ בּוֹ. אָדָם כָּזֶה אוֹמֵר הַכֹּל מֵה׳, שֶׁיִּדְרְכוּ עָלָיו וְיקַלְלוּ אוֹתוֹ זֶה לֹא מַשְׁפִּיעַ עָלָיו. זוֹ דַּרְגָּה, זוֹ עֲבוֹדָה.

מְסֻפָּר עַל הָאַחִים הַקְּדוֹשִׁים רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ מִלִיזַ׳נְסְק וְרַבִּי זוּשָׁא מֵאֲנַפּוֹלִי אֲשֶׁר קִבְּלוּ עַל עַצְמָם גָּלוּת כְּדֵי לַעֲבוֹד עַל הַמִּדּוֹת שֶׁלָּהֶם. בְּמִסְגֶּרֶת נְדוּדֵיהֶם כִּשְׁנֵי קַבְּצָנִים חַסְרֵי זֶהוּת, הֵם נָעוּ בֵּין הָעֲיָרוֹת הַשּׁוֹנוֹת שֶׁל הַגָּלִיצְיָה, כְּשֶׁהֵם מִסְתּוֹפְפִים בְּבָתֵּי מַחֲסֶה לַעֲנִיִּים. וְהִנֵּה בְּאַחַת הַפְּעָמִים הֵם הִגִּיעוּ לְאַכְסַנְיָה וְכֵיוָן שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם כֶּסֶף לַחֶדֶר, הֵם יָשְׁנוּ לְיַד הָאָח הַבּוֹעֶרֶת בַּלּוֹבִּי כְּדַרְכָּם שֶׁל עֲנִיִּים. הָיְתָה שָׁם חַבּוּרַת נָכְרִים שִׂכּוֹרָה שֶׁרָאֲתָה אֶת שְׁנֵי הַיְהוּדִים הַיְשִׁנִים, וּכְטוֹב לִבָּם בַּיַּיִן הֶחְלִיטוּ לְהַצִּיק לָהֶם לְשֵׁם הַבִּדּוּר. כָּךְ הֵעִירוּ אֶת רַבִּי זוּשָׁא וְהִכְרִיחוּ אוֹתוֹ לִרְקֹד לִפְנֵיהֶם כְּשֶׁהֵם צוֹחֲקִים וּמְנַבְּלִים אֶת פִּיהֶם. לְאַחַר כַּמָּה דַּקּוֹת שִׁחְרְרוּ אוֹתוֹ וְהוּא חָזַר לִישׁוֹן. לֹא עָבַר זְמַן רַב וְשׁוּב הֵעִירוּ אֶת רַבִּי זוּשָׁא וְהִכְרִיחוּ אוֹתוֹ לִרְקֹד לִפְנֵיהֶם. וְכָךְ עָשׂוּ מִסְפַּר פְּעָמִים.

רָאָה זֹאת אָחִיו וְלָחַשׁ לְרַבִּי זוּשָׁא אִם הוּא מוּכָן לְהַחֲלִיף אִתּוֹ מָקוֹם, כִּי גַּם הוּא רוֹצֶה מְעַט מֵהַבִּזְיוֹנוֹת הָאֵלֶּה וְלָמָּה שֶׁרַבִּי זוּשָׁא יִקַּח הַכֹּל לְעַצְמוֹ? הִתְחַלְּפוּ הָאַחִים בְּמְקוֹמָם, וְהִנֵּה נִגְּשׁוּ הַשִּׁכּוֹרִים אֶל רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ וּבָאוּ לְהָעִירוֹ, כְּשֶׁלְּפֶתַע אָמַר אֶחָד מֵהֶם לַחֲבֵרוֹ:

- ״דַּי, הוּא כְּבָר רָקַד מַסְפִּיק, תָּעִיר אֶת הַשֵּׁנִי״.

הִבִּיט רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ בְּאָחִיו הַמְּרַקֵּד לִצְחוֹק הַנָּכְרִים וְאָמַר לְעַצְמוֹ, זֶה רְצוֹן ה׳ וְכָל אֶחָד מָה שֶׁנִּגְזַר עָלָיו, הַכֹּל מֵה׳. זוֹ הַכָּרָה שֶׁל יְהוּדִי. זוֹ הָיְתָה הַשָּׂגָה שֶׁל מִי שֶׁעוֹבֵד עַל עַצְמוֹ וְעַל מִדּוֹתָיו עַל מְנָת לְהִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּלְהַרְגִּישׁ

בְּהַשְׁגָּחָתוֹ. אֲפִילוּ כְּשֶׁרָצָה בְּבִזְיוֹנוֹת הֵן בָּרְחוּ מִמֶּנּוּ, כִּי לֹא נִגְזְרוּ עָלָיו.

שְׁבִירַת הַגַּאֲוָה הִיא הַתִּקּוּן הֲכִי גָּדוֹל. פַּעַם נִגְּשׁוּ שְׁנֵי אַחִים קַצָּבִים לְרַב הָעֲיָרָה בְּפוֹלִין וְהִתְוַדּוּ לְפָנָיו כִּי מִזֶּה 20 שָׁנָה שֶׁהֵם הֶחֱטִיאוּ אֶת כָּל הַצִּבּוּר בִּנְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת וְהֵם רוֹצִים לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. הָרַב נֶחֱרַד, עַתָּה הֵבִין אֶת כָּל הַמַּכּוֹת הָאֲיֻמּוֹת שֶׁהָיוּ עַל הָעֲיָרָה שֶׁלּוֹ בְּכָל הַשָּׁנִים הַלָּלוּ, הַמַּגֵּפוֹת וְהַנְּשָׁים שֶׁהִפִּילוּ אֶת הָעֻבָּרִים שֶׁלָּהֶם, הַכֹּל בִּגְלַל נְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת.

הָרַב גָּזַר עַל שְׁנֵיהֶם גָּלוּת, בְּכָל מָקוֹם שֶׁיַּגִּיעוּ, עֲלֵיהֶם לְהוֹדִיעַ בְּשַׁעַר בַּת רַבִּים מָה הָיָה חֶטְאָם, וְאָז לִשְׁכַּב עַל פֶּתַח בֵּית הַכְּנֶסֶת וּלְשַׁמֵּשׁ כְּמַחְצֶלֶת לְכָל הַנִּכְנָסִים וְיוֹצְאִים שֶׁיִּדְרְכוּ עֲלֵיהֶם. וְכָךְ עָשׂוּ בְּמֶשֶׁךְ 20 שָׁנָה וְחָזְרוּ אֶל הָרַב. הָרַב כָּתַב לְכָל אֶחָד מֵהֶם פֶּתֶק וְאָמַר לָהֶם שֶׁיּוֹרוּ בְּצַוָּאָתָם שֶׁיִּקְבְּרוּם כְּשֶׁפֶּתֶק זֶה בְּיָדָם. וְאָכֵן אֶחָד מֵהֶם נִפְטַר וְהוֹפִיעַ בַּחֲלוֹמוֹ שֶׁל הָרַב. הוּא אָמַר לוֹ כִּי מִיָּד עִם הַגָּעָתוֹ הִתְנַפְּלוּ עָלָיו כָּל מַלְאֲכֵי הַחַבָּלָה וְנִשְׁמוֹת הָעֻבָּרִים שֶׁנָּפְלוּ, כֻּלָּם דָּרְשׁוּ אֶת דָּמוֹ, אֲבָל בְּיָדוֹ אָחַז בְּחָזְקָה אֶת הַפֶּתֶק שֶׁל הָרַב שֶׁמֵּעִיד כִּי הוּא עָשָׂה תְּשׁוּבָה מִלֵּאָה, וְיֵשׁ לוֹ לֵב נִשְׁבָּר וְאֵין בּוֹ גַּאֲוָה, אֶלָּא רַק חֲרָטָה מִלֵּאָה עַל מַעֲשָׂיו, וְאָכֵן כֻּלָּם עָזְבוּ אוֹתוֹ, וְנִכְנַס לְגַן עֵדֶן. זֶהוּ כֹּחָהּ שֶׁל שְׁבִירַת הַגַּאֲוָה, שֶׁדּוֹרְכִים עָלַיִךְ וְאַתָּה לֹא עוֹנֶה וְלֹא כּוֹאֵב, אֶלָּא נַהֲפֹךְ הוּא אַתָּה רוֹאֶה בְּכָךְ זְכוּת וְנִקָּיוֹן שֶׁל הַכְּתָמִים שֶׁדָּבְקוּ בִּנְשָׁמָתֵךְ, אֲזַי הַתְּשׁוּבָה מָלְאָה.

אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא (יוֹמָא כג.): "הַנֶּעֱלָבִין וְאֵינָן עוֹלְבִין, שׁוֹמְעִין חֶרְפָּתָן וְאֵינָן מְשִׁיבִין, עוֹשִׂין מֵאַהֲבָה וּשְׂמֵחִין בַּיִּסּוּרִין עֲלֵיהֶם הַכָּתוּב אוֹמֵר: "וְאֹהֲבָיו כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבֻרָתוֹ" (שופטים ה, לא), הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשַּׁבֵּחַ וּמִתְפָּאֵר בַּאֲנָשִׁים כָּאֵלֶּה, בְּרָכָה

שֶׁל אָדָם כָּזֶה שֶׁמַּעֲלִיבִים אוֹתוֹ וְלֹא רַק שֶׁלֹּא נֶעֱלַב אֶלָּא שָׂמֵחַ בַּיִּסּוּרִים, תּוֹפֶסֶת מִיַּד בַּמָּקוֹם, כְּאִלּוּ ה׳ עַצְמוֹ בֵּרַךְ אוֹתְךָ. זוֹ הַדַּרְגָּה הַגְּבוֹהָה בְּיוֹתֵר, וְלָכֵן מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁהָיָה הֶעָנָו מִכָּל אָדָם (במדבר יב, ג) נִקְרָא עֶבֶד ה׳ (דברים לד, ה), שֶׁזֶּה הַמִּתְאַר הַגְּבוֹהַּ בְּיוֹתֵר שֶׁיָּכוֹל לִהְיוֹת, שֶׁפֵּרוּשׁוֹ שֶׁהוּא בֶּן בָּיִת אֵצֶל ה׳ וְכָל הַזְּמַן נִמְצָא לְפָנָיו.

אָדָם שֶׁיְּנַסֶּה לַחְזֹר בִּתְשׁוּבָה כְּשֶׁהוּא מָהוּל בְּגַאֲוָה הוּא יֵצֵא מְקֻלְקָל, וְכָל הַתּוֹרָה שֶׁבָּעוֹלָם לֹא תַּעֲזֹר לוֹ. וְכָךְ הָיָה עִם יֶרֶבְעָם בֶּן נְבָט שֶׁהָיָה תַּלְמִיד חָכָם עָצוּם שֶׁכָּל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ כְּעִשְׁבֵי הַשָּׂדֶה לְפָנָיו (סנהדרין קב.), וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלַח אֵלָיו אֶת הַנָּבִיא אֲחִיָּה הַשִּׁילֹנִי לוֹמַר לוֹ כִּי הוּא נִבְחָר לִהְיוֹת הַמֶּלֶךְ הָרִאשׁוֹן שֶׁל מַמְלֶכֶת יִשְׂרָאֵל, וְיִקַּבֵּל תַּחַת חֲסוּתוֹ עֲשָׂרָה שְׁבָטִים שֶׁיִּקָּרְעוּ מִן מַמְלַכְתּוֹ שֶׁל רְחַבְעָם בֶּן שְׁלֹמֹה (מל״א יא, ל-לא).

וְאוֹתוֹ חָכָם, שֶׁנִּבְחַר עַל יְדֵי ה׳, חֲשַׁשׁ שֶׁמִּפַּעַם הַבָּאָה שֶׁיַּעֲלוּ לָרֶגֶל לִירוּשָׁלַיִם בֶּחָג הַקָּרוֹב, כְּשֶׁכֻּלָּם יִכָּנְסוּ לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ וְיִרְאוּ אֶת רְחַבְעָם יוֹשֵׁב בָּעֲזָרָה וְאוֹתוֹ עוֹמֵד, כִּי רַק לְמֶלֶךְ מִבֵּית דָּוִד מֻתָּר לָשֶׁבֶת בָּעֲזָרָה, יַחְשְׁבוּ שֶׁהוּא לֹא מֶלֶךְ אֱמִתִּי וְיַחְזְרוּ לִרְחַבְעָם! הֶחְלִיט יָרָבְעָם לִמְנוֹעַ מֵהֶם לַעֲלוֹת לָרֶגֶל. הוּא שָׂם שׁוֹמְרִים עַל הַדְּרָכִים הַמּוֹבִילוֹת לִירוּשָׁלַיִם. וּלְאַחַר מִכֵּן בָּנָה שְׁנֵי עֶגְלֵי זָהָב בְּבֵית אֵל וּבְדָן (סנהדרין קא:), וּבָדָה שְׁנֵי חַגִּים מִלִּבּוֹ בְּחֹדֶשׁ חֶשְׁוָן וּבְחֹדֶשׁ אִיָּר שֶׁיַּחְלִיפוּ אֶת סֻכּוֹת וּפֶסַח וְהֵסִית אֶת כָּל עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים לַעֲבוֹד עֲבוֹדָה זָרָה! רַק כְּדֵי לֹא לְאַבֵּד אֶת הַתַּפְקִיד שֶׁל מֶלֶךְ. הוּא גָּרַם בְּכָךְ שֶׁכָּל עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים הֻגְלוּ בַּסּוֹף וְלֹא חָזְרוּ עַד הַיּוֹם, וְעָלָיו עַצְמוֹ נֶאֱמַר כִּי אֵין לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא! (שם).

קֹרַח בֶּן יִצְהָר הָיָה צַדִּיק בִּתְחִלָּתוֹ וְהָיָה בָּעַל רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּחַר בּוֹ לִהְיוֹת נוֹשֵׂא אֲרוֹן הַבְּרִית, אוֹתוֹ אֲרוֹן שֶׁכִּלָּה אֶת נוֹשְׂאָיו כִּי כָּל מִי שֶׁלֹּא הָיָה בִּמְחִצָּתוֹ בְּקֶדֶשׁ עֶלְיוֹנָה מֵת בַּמָּקוֹם. וְהוּא נָשָׂא אֶת הָאָרוֹן 40 שָׁנָה! אֲבָל כְּשֶׁאִשְׁתּוֹ לָעֲגָה לוֹ כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ פָּגַע בִּכְבוֹדוֹ וְנָתַן אֶת תַּפְקִיד נְשִׂיא שֵׁבֶט לֵוִי לְבֶן דּוֹדוֹ הַצָּעִיר מִמֶּנּוּ, קָם קֹרַח וְעָשָׂה מַחְלֹקֶת עַל מֹשֶׁה, שֶׁבִּגְלָלָהּ נִבְלְעוּ קֹרַח וַעֲדָתוֹ בָּאֲדָמָה וְנִמְצָאִים בַּגֵּיהִנֹּם עַד בּוֹא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ (בבא בתרא עד.).

לֹא מְשַׁנֶּה כַּמָּה תּוֹרָה יֵשׁ לְאָדָם וְכַמָּה צְדָקוֹת עָשָׂה כְּבָיכוֹל, אִם יֵשׁ בּוֹ שֵׁמֶץ שֶׁל גַּאֲוָה הוּא יִתְפַּח וְיִתְפַּתֵּחַ וְיוֹרִיד הַכֹּל לְטִמְיוֹן. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לְאָדָם אַתָּה רוֹצֶה לַחְזוֹר בִּתְשׁוּבָה וּלְהִתְקָרֵב אֵלַי? תִּצְטָרֵךְ לְטַפֵּס כָּאן עַל קֵירוֹת, מַדּוּעַ? לִשְׁבֹּר לְךָ אֶת הַגַּאֲוָה! זוֹ תְּשׁוּבָה אֲמִתִּית. הַהִתְרַחֲקוּת הִיא לְצֹרֶךְ הִתְקָרְבוּת.

עֶלְיוֹנִים לְמָטָּה

הַסִּבָּה הַשְּׁלִישִׁית שֶׁאֲנַחְנוּ מַרְגִּישִׁים הִתְרַחֲקוּת הִיא כִּי אָנוּ מַרְחִיקִים אֶת עַצְמֵנוּ. אֲנַחְנוּ לֹא מַסְפִּיק מַאֲמִינִים בְּעַצְמֵנוּ בַּחֲשִׁיבוּת שֶׁלָּנוּ, בַּעֲשִׂיָּה שֶׁלָּנוּ. אֲנַחְנוּ מַשְׁוִים עַצְמֵנוּ לְצַדִּיקֵי הַדּוֹר, הַהוּא גָּמַר אֶת כָּל הַשַּׁ"ס בְּגִיל 6, הַשֵּׁנִי כָּתַב 18 סְפָרִים עַד גִּיל בַּר מִצְוָה! אֲנַחְנוּ מְקַבְּלִים חֲלִישׁוּת הַדַּעַת. אָז אָדָם מַבִּיט עֲלֵיהֶם וְחוֹשֵׁב מִי אֲנִי בִּכְלָל שֶׁאֶחֱזֹר בִּתְשׁוּבָה, כְּאִלּוּ מְחַכִּים לִי לְמַעְלָה, מִי יוֹדֵעַ שֶׁאֲנִי קַיָּם בִּכְלָל?

מְסֻפָּר בַּגְּמָרָא (פסחים נ.) עַל רַבִּי יוֹסֵף בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, שֶׁשָּׁכַב עַל עֶרֶשׂ דְּוַי, וְנִשְׁמָתוֹ כְּבָר עָלְתָה לְמַעְלָה, וְאָז חֲזָרָה וְהוּא הִתְעוֹרֵר. שָׁאַל אוֹתוֹ אָבִיו מָה רָאָה בָּעוֹלָם שֶׁל מַעְלָה, אָמַר לוֹ "עוֹלָם הָפוּךְ רָאִיתִי, עֶלְיוֹנִים לְמָטָּה וְתַחְתּוֹנִים

לְמַעְלָה", עָנָה לוֹ אָבִיו "עוֹלָם בָּרוּר רָאִיתָ". יֵשׁ מְפָרְשִׁים כִּפְשׁוּטוֹ, שֶׁעֶלְיוֹנִים הֵם מִי שֶׁהִתְהַלְּכוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה כָּעֶלְיוֹנִים, הָעֲשִׁירִים וְהַגְּדוֹלִים וְהַמְפֻרְסָמִים וּבַעֲלֵי הַשְׁרָרָה, וְאִלּוּ הָעֲנִיִּים וְהַשְּׁפָלִים שֶׁחָיוּ בְּדַחֲקוּת וּבַעֲנִיּוּת, דַּוְקָא הֵם זוֹכִים לְכָבוֹד לְמַעְלָה, אוֹתָם אֲנָשִׁים שֶׁהֵמִיתוּ עַצְמָם בְּאָהֳלָהּ שֶׁל תּוֹרָה וְחָיוּ עַל לֶחֶם וּמַיִם.

אֲבָל יֵשׁ פֵּרוּשׁ אַחֵר. הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים כֻּלָּם תַּלְמִידֵי חֲכָמִים. עַל עֲשִׁירִים פּוֹרְקֵי עֹל הוּא לֹא דִּבֵּר כִּי הֵם לֹא נִמְצְאִים שָׁם בִּכְלָל, הֵם בְּמָקוֹם חָם יוֹתֵר. אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים "עֶלְיוֹנִים" שֶׁלָּמְדוּ וְלִמְּדוּ וְכָתְבוּ וְזִכּוּ אֶת הָרַבִּים וְהִשְׁאִירוּ חוֹתָמָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְזָכוּ לְשָׂכָר רַב עַל עֲמָלָם וְכָבוֹד רַב גַּם לְמַעְלָה. אַף שָׁם בָּעוֹלָם הָאֱמֶת נִמְצָאוּ לְמַעְלָה מֵהֶם כָּאֵלּוּ שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה לֹא הִכַּרְנוּ אוֹתָם מַסְפִּיק וְחָשַׁבְנוּ שֶׁתּוֹרָתָם לֹא הִתְקָרְבָה כְּלָל לְאוֹתָם עֶלְיוֹנִים בִּלְשׁוֹן הַמְעָטָה.

יֵשׁ צַדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה אֲשֶׁר קִבְּלוּ שְׂרָרָה וְהַשְׁפָּעָה גְּלוּיָה עַל אֲנָשִׁים רַבִּים תַּחַת מָרוּתָם, וּמִשְׁתַּמְּשִׁים בְּכֹחַ זֶה לְקַדּוּשׁ ה׳ וַהֲפָצַת תּוֹרָתוֹ. וְיֵשׁ אֲחֵרִים שֶׁלָּהֶם אֵין מָרוּת, הֵם לֹא רַבָּנֵי קְהִלָּה אוֹ בֵּית כְּנֶסֶת אוֹ אֲפִילּוּ מוֹסְרֵי שִׁעוּרִים. אֵין לָהֶם יְשִׁיבוֹת וְכוֹלְלִים וַאֲנָשִׁים הַתְּלוּיִים בָּהֶם. אֲבָל רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב מַסְבִּיר (ליקוטי מוהר"ן נו, א) כִּי יֵשׁ נְשָׁמוֹת שֶׁל צַדִּיקִים שֶׁהֵן מַשְׁפִּיעוֹת עַל נְשָׁמוֹת שֶׁל אֲנָשִׁים אֲחֵרִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, לְלֹא קֶשֶׁר הֵיכָן הַגּוּף נִמְצָא וּבְאֵיזֶה מַעֲמָד הֵם אוֹחֲזִים בַּחֶבְרָה בְּגָלוּי. הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל אֲנָשִׁים רַבִּים כְּפוּפוֹת וְמֻשְׁפָּעוֹת מִן הַנְּשָׁמוֹת הַמְיֻחָדוֹת הַלָּלוּ.

וּבְעוֹד אָנוּ מַכִּירִים אֶת "הָעֶלְיוֹנִים" בְּעוֹלָמֵנוּ הַגַּשְׁמִי, עִם נְשָׁמוֹת זֶה עוֹבֵד אַחֶרֶת. אֲנַחְנוּ לֹא יְכוֹלִים לָדַעַת לְמִי יֵשׁ

נְשָׁמָה מַשְׁפִּיעָה יוֹתֵר. אָדָם עוֹבֵד אֶת ה' בִּדְבֵקוּת וּבִשְׁלֵמוּת כְּמֵיטַב כֹּחוֹתָיו וִיכָלְתּוֹ, מִבְּלִי לָדַעַת כַּמָּה נְשָׁמוֹת אֲחֵרוֹת כְּפוּפוֹת לוֹ וְמֵשְׁפָּעוֹת מִמֶּנּוּ שֶׁמְּקַבְּלוֹת מִמֶּנּוּ עָצְמָה וְכֹחַ לַעֲבוֹד אֶת ה' גַּם כֵּן. יֵשׁ פְּעָמִים שֶׁיֵּשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם שֶׁכָּל נְשָׁמוֹת צַדִּיקֵי הַדּוֹר כְּפוּפִים אֵלָיו וְאַף אֶחָד לֹא מַכִּיר אוֹתוֹ.

אָז גַּם אִם הַחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה וְהַמַּתְחִיל צְעָדָיו בַּעֲבוֹדַת ה' לֹא מַרְגִּישׁ שֶׁהוּא מִישֶׁהוּ חָשׁוּב אוֹ שֶׁיָּכוֹל לְהַגִּיעַ לְדַרְגּוֹת שֶׁל צַדִּיקֵי דּוֹרוֹ גַּם אִם יַעֲמֹל זְמַן רַב, הוּא לֹא יוֹדֵעַ אֶלּוּ נְשָׁמוֹת יֵשׁ תַּחְתָּיו. וְיִתָּכֵן שֶׁכָּל מָה שֶׁעָבַר בְּחַיָּיו הָיָה כְּדֵי שֶׁבַּחֲזָרָתוֹ בִּתְשׁוּבָה מֵאוֹתוֹ מָקוֹם הוּא יָרִים עִמּוֹ עוֹד הַרְבֵּה נְשָׁמוֹת אֲחֵרוֹת שֶׁהַיּוֹם שָׁם, וְהוּא לֹא מוּדָע לָהֶן, וְאֵין לָהֶן אֶת הָאֱמוּנָה וְהַיְדִיעָה כִּי יֵשׁ לָהֶן הַכֹּחַ לָקוּם מֵעַצְמָן, וְהוּא נוֹסֵךְ זֹאת בָּהֶן וַאֲפִילוּ לֹא יוֹדֵעַ.

הַגָּאוֹן מִוִּילְנָא הָיָה לוֹמֵד 22 שָׁעוֹת בִּימָמָה. מְסֻפָּר שֶׁכְּשֶׁהוּא הָיָה כְּבָר בְּגִיל מְבֻגָּר, נִגַּשׁ אֵלָיו אֶחָד מִצֶּאֱצָאָיו שֶׁדַּאַג לִבְרִיאוּתוֹ וְשָׁאַל אוֹתוֹ מָה יִקְרֶה אִם הוּא יַפְחִית לְ-21 שָׁעוֹת? וְכִי הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ תִּפָּגֵם כָּל כָּךְ אִם הוּא יִשְׁמֹר עַל גּוּפוֹ וְיַפְחִית שָׁעָה אַחַת שֶׁל לִמּוּד? הָרֵי הוּא יָדַע אֶת כָּל הַתּוֹרָה בְּעַל פֶּה. מְסַפְּרִים עָלָיו שֶׁבְּעָרוֹב יָמָיו כְּבָר לֹא פָּתַח אֶת הַגְּמָרוֹת וְהַפּוֹסְקִים אֶלָּא הִסְתּוֹבֵב עִם סֵפֶר תַּנַ"ךְ, וּמִכֹּל פָּסוּק שֶׁרָאָה הֵרִיץ בְּרֹאשׁ אֶת הַמִּשְׁנָה הַגְּמָרָא רִאשׁוֹנִים אַחֲרוֹנִים וַהֲלָכָה, אָז מָה יִקְרֶה אִם יַפְחִית לְ-21 שָׁעוֹת וְיָנוּחַ עוֹד שָׁעָה אַחַת?

עָנָה הַגָּאוֹן, שֶׁגַּם אִם הַדָּבָר לֹא יַשְׁפִּיעַ עַל תּוֹרָתוֹ, אַךְ כָּל מַעֲשֶׂה שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה מַשְׁפִּיעַ עַל אֲחֵרִים כְּמֵעִין שַׁרְשֶׁרֶת. אִם הוּא יַפְחִית לְ-21, אָז הַשָּׁכֵן שֶׁלּוֹמֵד 14 יַפְחִית לְ-12, וְהָאִישׁ מֵהָרְחוֹב הַשֵּׁנִי שֶׁלּוֹמֵד 5 שָׁעוֹת בְּיוֹם יַפְחִית לְשָׁעָתַיִם, וְזֶה

מֵהָרְחוֹב הַשֵּׁנִי שֶׁבְּקִשֵּׁי לוֹמֶד שָׁעָה בְּיוֹם יַפְסִיק לְגַמְרֵי, וְאָז הַיְהוּדִי שֶׁבְּקִצֵּה הָעֲיָרָה שֶׁהִתְרַחֵק כָּל כָּךְ וְנִמְצָא בְּקֶשֶׁר עִם גּוֹיָה וְהִיא לוֹחֶצֶת עָלָיו לְהִתְחַתֵּן עִמָּהּ וּלְהָמִיר דָּתוֹ, יִשָּׁבֵר וְיָמִיר אֶת דָּתוֹ! "וְכִי אֲנִי צָרִיךְ עַל הַמַּצְפּוּן שֶׁלִּי שֶׁאוֹתוֹ יְהוּדִי יָמִיר דָּתוֹ וְיִתְחַתֵּן עִם גּוֹיָה? אָז אֲנִי לוֹמֵד 22 שָׁעוֹת"!

וְכָךְ הַהַשְׁפָּעָה שֶׁל הַנְּשָׁמוֹת. אֲנַחְנוּ נִרְאִים לְעַצְמֵנוּ קְטַנִּים וְחַסְרֵי חֲשִׁיבוּת, אָז נִתְבּוֹנֵן עַל כָּל הַהַפְרָעוֹת וְהַמְנִיעוֹת שֶׁיֵּשׁ לָנוּ בַּעֲבוֹדַת ה'. אִם אֲנַחְנוּ בֶּאֱמֶת כְּאֵלֶּה לֹא חֲשׁוּבִים וְלֹא מְעַנְיְנִים אַף אֶחָד, מַדּוּעַ יֵצֶר הָרַע עוֹבֵד שָׁעוֹת נוֹסָפוֹת לְהַקְשׁוֹת עָלֵינוּ אֶת הַחַיִּים וּלְהַרְחִיק אוֹתָנוּ מֵהַתּוֹרָה? וְכִי אֲנַחְנוּ נִהְיֶה מִגְּדוֹלֵי הַדּוֹר הַבָּא? נִכְתּוֹב סְפָרִים וּנְזַכֶּה רַבִּים? לֹא נוֹתְנִים לָנוּ לְהָנִיחַ תְּפִלִּין בְּשֶׁקֶט, מָה כְּבָר אֲנַחְנוּ יְכוֹלִים וַאֲמוּרִים לַעֲשׂוֹת שֶׁהוּא מַפְרִיעַ לָנוּ כָּךְ?

יֵצֶר הָרַע הוּא אִישׁ הָעֲסָקִים הַמְמֻלָּח בְּיוֹתֵר בַּשּׁוּק עִם נְסָיוֹן שֶׁל כְּמַעַט 6,000 שָׁנָה. הוּא מַכִּיר אֶת כָּל הַתַּרְגִּילִים בַּשּׁוּק כִּי הוּא הָיָה לִפְנֵי הַשּׁוּק! וּכְלָל רִאשׁוֹן בַּשּׁוּק, שֶׁגַּם סוֹחֵר מַתְחִיל יוֹדֵעַ וְכָל שֶׁכֵּן יֵצֶר הָרַע, שֶׁאַף אֶחָד לֹא יְשַׁלֵּם מְחִיר שֶׁל סְחוֹרָה סוּג א' כְּדֵי לִקְנוֹת סְחוֹרָה סוּג ז'. אִם הוּא מַשְׁקִיעַ בָּנוּ כָּל כָּךְ הַרְבֵּה זְמַן וּמַשְׁאַבִּים, סִימָן שֶׁגַּם אִם בַּגּוּף אֲנַחְנוּ אֲנָשִׁים קְטַנִּים וְלֹא חֲשׁוּבִים בְּעֵינֵי עַצְמֵנוּ וּבְעֵינֵי אֲחֵרִים, יֵשׁ לָנוּ נְשָׁמָה שֶׁיְּכוֹלָה לְהַשְׁפִּיעַ עַל 1,000 נְשָׁמוֹת, וּכְשֶׁאָדָם "קָטָן" נִלְחָם בַּיֵּצֶר "וְרַק" מִנְיַן תְּפִלִּין, 1,000 אִישׁ מְקַבְּלִים כֹּחַ לַעֲבוֹדַת ה', כָּל אֶחָד בְּדַרְגָּה שֶׁלּוֹ. וְאוּלַי הַנַּחַת הַתְּפִלִּין שֶׁלְּךָ הַבֹּקֶר הַזֶּה גָּרְמָה לַנַּעַר צָעִיר וּמִתְלַבֵּט לָלֶכֶת לַיְשִׁיבָה וְהוּא הוֹפֵךְ לְתַלְמִיד חָכָם וּמְזַכֶּה רַבִּים, וְאַתָּה שׁוֹמֵעַ שִׁעוּרִים שֶׁלּוֹ וּמַעֲרִיץ אוֹתוֹ וְלֹא יוֹדֵעַ אֵיזֶה חֵלֶק יֵשׁ לְךָ בְּזִכּוּי הָרַבִּים שֶׁלּוֹ, רַק בִּגְלַל פַּעַם אַחַת

שֶׁיֵּצֶר הָרַע נִלְחָם אִתְּךָ חֲצִי שָׁעָה שֶׁלֹּא תַּנִּיחַ תְּפִלִּין וְלֹא נִכְנַעַת לוֹ.

הָפוֹךְ עַל הָפוֹךְ

זוֹ הַסִּבָּה הַשְּׁלִישִׁית לְהַרְגִּישׁ מְנִיעָה בְּנְסָיוֹן לְהִתְקָרֵב אֶל ה׳, יֵצֶר הָרַע מַשְׁקִיעַ בְּךָ שָׁעוֹת נוֹסָפוֹת לֹא רַק כְּדֵי לְמָנְעַ מִמְּךָ לַעֲבוֹד אֶת ה׳, אֶלָּא לְמָנְעַ מֵהַנְּשָׁמָה שֶׁלְּךָ לְהַשְׁפִּיעַ עַל הַכְּפוּפוֹת לָהּ לַעֲבוֹד גַּם הֵן אֶת ה׳ בְּדַרְגּוֹת גְּבוֹהוֹת יוֹתֵר. וּכְכָל שֶׁאָדָם מוֹצֵא עַצְמוֹ רָחוֹק יוֹתֵר סִימָן שֶׁהַיֵּצֶר הִשְׁקִיעַ בּוֹ הַרְבֵּה יוֹתֵר כְּדֵי לְהַרְחִיקוֹ, סִימָן שֶׁיֵּשׁ לוֹ נְשָׁמָה גְּבוֹהָה יוֹתֵר, וְדַוְקָא הוּא זֶה שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמַּאֲמָצִים לַחְזוֹר וּלְהִתְקָרֵב וְלִשְׁבֹּר אֶת כָּל הַקִּירוֹת שֶׁיַּעַמְדוּ לוֹ בַּדֶּרֶךְ.

וְזֶה בְּדִיּוּק הָפוּךְ מֵהֲבָנָתֵנוּ. כִּי פְּעָמִים רַבּוֹת אָנוּ רוֹאִים יְהוּדִי רָחוֹק כָּל כָּךְ שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים שֶׁהוּא רָחוֹק מִדַּי וְהוּא כְּבָר לֹא יַחְזֹר וְלֹא יִתְקֵן וְצָרִיךְ לִבְרֹחַ מִמֶּנּוּ כְּמוֹ מֵאֵשׁ, כִּי הַטֻּמְאָה אֲחָזָה בּוֹ בְּצוּרָה כָּזוֹ שֶׁאֵין לוֹ תִּקְוָה. אֲבָל אִם הוּא עֲדַיִן נוֹשֵׂם סִימָן שֶׁה׳ לֹא וִתֵּר עָלָיו, וְהוּא יָכוֹל לַחְזֹר, וְאִם הוּא רַק הוֹלֵךְ וּמִתְרַחֵק זֶה סִימָן שֶׁיֵּצֶר הָרַע עוֹבֵד עָלָיו שָׁעוֹת נוֹסָפוֹת, כִּי יֵשׁ בַּנְּשָׁמָה שֶׁלּוֹ מַשֶּׁהוּ גָּדוֹל, וְאָסוּר לְוַתֵּר עָלָיו. וּפְעָמִים הוּא פֹּה טָמֵא שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהִתְקָרֵב אֵלָיו, אָז צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל עָלָיו מֵרָחוֹק, אַךְ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן לֹא לְוַתֵּר, כִּי מִי יוֹדֵעַ כַּמָּה נְשָׁמוֹת הוּא יָרִים אִתּוֹ אִם וְכַאֲשֶׁר הוּא יַחְזֹר אֶל ה׳.

הַיֵּצֶר נִלְחָם בָּנוּ כָּל כָּךְ כִּי יֵשׁ בָּנוּ פּוֹטֶנְצִיָאל אַדִּיר. עָשִׂינוּ "קְצָת": הִתְפַּלַּלְנוּ תְּפִלּוֹת בְּמִנְיָן, שָׁמְנוּ פְּלָטָה בְּשַׁבָּת, הִנַּחְנוּ תְּפִלִּין, הָלַכְנוּ לְשִׁעוּר גְּמָרָא אֲפִילּוּ שֶׁלֹּא הֵבַנּוּ חֲצִי מֵהַדְּבָרִים בַּמִּקְרֶה הַטּוֹב, אֲבָל עָשִׂינוּ הִשְׁתַּדְּלוּת, וְרָאִינוּ עַצְמֵנוּ כִּיהוּדִים "קְטַנִּים" טוֹבִים, וְהִנֵּה בַּשָּׁמַיִם אוֹמְרִים לָנוּ שֶׁהִשְׁפַּעְנוּ

וּמָשַׁלְנוּ עַל 10,000 נְשָׁמוֹת! אִם אָדָם מֵבִין אֶת זֶה אָז אֵין לוֹ מְנִיעוֹת יוֹתֵר.

אֵלּוּ 3 הַסִּבּוֹת שֶׁאָדָם שֶׁמִּתְקָרֵב מַרְגִּישׁ הִתְרַחֲקוּת: **1.** אִם כְּדֵי לִגְרֹם לוֹ תְּחוּשָׁה שֶׁל מְתִיקוּת שֶׁיִּרְצֶה לִרְדֹּף וְלֹא יִשָּׁבֵר בַּהַתְחָלָה, **2.** אִם בִּגְלַל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ גַּאֲוָה סְרוּחָה וְצָרִיךְ לְהִפָּטֵר מִמֶּנָּה כְּדֵי לְהִתְקָרֵב אֶל ה׳, **3.** וְאִם מִפְּנֵי שֶׁיֵּצֶר הָרַע לוֹחֵץ עָלָיו וּמַרְחִיק אוֹתוֹ כִּי יֵשׁ לוֹ נְשָׁמָה גְּבוֹהָה שֶׁמַּשְׁפִּיעָה עַל נְשָׁמוֹת אֲחֵרוֹת, וּבַמִּלְחָמָה שֶׁל הַיֵּצֶר עָלָיו מְנַסֶּה הַיֵּצֶר לְהַחְלִישׁ אֲלָפִים אֲחֵרִים. אָדָם שֶׁחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה וּמִתְקָרֵב וּמַרְגִּישׁ קִיר, יְעַיֵּן בַּסִּבּוֹת הַלָּלוּ לְזַהוֹת אֵיזֶה קִיר עוֹמֵד מוּלוֹ, וְאִם יַמְשִׁיךְ "לְהִכָּנֵס" בַּקִּיר וְלֹא לְהִשָּׁבֵר, הַקִּיר לְבַסּוֹף יִפּוֹל.

ורחמיו על כל מעשיו

נֶשֶׁם נֶשֶׁם מִשָּׁמַיִם

בְּיוֹם הַשַּׁבָּת הָאַחֲרוֹן יָשַׁבְתִּי לִי בַּסֵּכָּה לִלְמֹד בְּנַחַת[13]. מֵאַחַר וַאֲנִי מִתְפַּלֵּל מִנְחָה גְּדוֹלָה כְּבָר בַּצָּהֳרַיִם, וּכְבָר סָעַדְתִּי סְעוּדָה שְׁלִישִׁית מֻקְדֶּמֶת, הָיוּ לִי כַּמָּה שָׁעוֹת טוֹבוֹת לָשֶׁבֶת לְבַדִּי עִם הַגְּמָרָא, לְלֹא הַפְרָעוֹת. וְהִנֵּה לְאַחַר זְמַן מְסֻיָּם שֶׁל לִמּוּד בַּהֲנָאָה וּבְיִשּׁוּב הַדַּעַת, הִרְגַּשְׁתִּי טִפּוֹת מַיִם נוֹזְלוֹת לִי עַל הַגְּמָרָא. כֵּיוָן שֶׁהַסֵּכָּה שֶׁלִּי הָיְתָה בְּנוּיָה תַּחַת חַבְלֵי הַכְּבִיסָה שֶׁל הַשְּׁכֵנִים מֵעַל, אָמַרְתִּי אוּלַי תָּלוּ אֵיזֶה סְמַרְטוּט רָטוּב, וְעָבַרְתִּי לָשֶׁבֶת בַּצַּד הַשֵּׁנִי. וְהִנֵּה גַּם שָׁם הָיוּ טִפּוֹת. יָצָאתִי הַחוּצָה וְרָאִיתִי כִּי הֵחֵל לְטַפְטֵף לוֹ גֶּשֶׁם קַל. כֵּיוָן שֶׁגַּם כָּךְ תִּכְנַנְתִּי לְהִתְאַרְגֵּן לְעַרְבִית, נָטַלְתִּי אֶת הַסְּפָרִים עִמִּי וְנִכְנַסְתִּי פְּנִימָה

13 מִתּוֹךְ שִׁעוּר שֶׁנִּמְסַר בְּי״ט תִּשְׁרֵי תשע״ד.

לַבַּיִת. וּכְאִלּוּ ה׳ חִכָּה רַק לִי, מִיָּד כְּשֶׁנִּכְנַסְתִּי לְבֵיתִי הָפַךְ הַגֶּשֶׁם הַקַּל לְמַבּוּל חָזָק שֶׁהִרְטִיב אֶת הַסֻּכָּה כֻּלָּהּ.

הָלַכְתִּי לְהִתְפַּלֵּל עַרְבִית וּבֵינְתַיִם הַגֶּשֶׁם פָּסַק. כְּשֶׁחָזַרְתִּי גִּלִּיתִי כִּי הַסֻּכָּה כְּבָר יְבֵשָׁה, הוֹדוֹת לְאִשְׁתִּי וְחַמּוֹתִי הַיְקָרוֹת, וְכָךְ הִזְמַנּוּ אֶת הָאֶשְׁפִּיזִין וְעָשִׂינוּ הַבְדָּלָה וּסְעוּדָה רְבִיעִית, כְּאִלּוּ לֹא יָרַד שׁוּם גֶּשֶׁם כְּלָל.

לַמָּחֳרָת פָּגָשְׁתִּי חָבֵר וְהֶחְלַפְתִּי עִמּוֹ חֲוָיוֹת עַל הַגֶּשֶׁם שֶׁל אֶתְמוֹל. אֵיךְ הִגִּיעַ גֶּשֶׁם חָזָק וְקָצַר מִשּׁוּם מָקוֹם, וּכְמוֹ שֶׁהִגִּיעַ כָּךְ הָלַךְ, וְלֹא הִרְגַּשְׁנוּ אוֹתוֹ כְּלָל. הִבִּיט בִּי הֶחָבֵר וְאָמַר:

- ״אַתָּה אוּלַי לֹא הִרְגַּשְׁתָּ אוֹתוֹ, אֲבָל אֲנַחְנוּ הִרְגַּשְׁנוּ אוֹתוֹ טוֹב מְאֹד. כָּל הַלַּיְלָה נִסִּינוּ לְהַרְגִּיעַ אֶת הַשְּׁכֵנָה מִלְמַעְלָה. הִיא נִכְנְסָה מַמָּשׁ לְפַאנִיקָה מֵהַגֶּשֶׁם הַזֶּה. הִיא לָמְדָה עוֹד מִבֵּית אַבָּא שֶׁגֶּשֶׁם בַּסֻּכָּה זֶה סִימָן לֹא טוֹב, זֶה כְּאִלּוּ ה׳ לֹא רוֹצֶה בָּנוּ וּמְגָרֵשׁ אוֹתָנוּ מֵהַסֻּכָּה, וְזֶה סִימָן לֹא טוֹב לְהֶמְשֵׁךְ הַשָּׁנָה, וְכֵן הָלְאָה וְכֵן הָלְאָה. הִיא לֹא נָתְנָה לְאַמָּא שֶׁלִּי לִישׁוֹן מֵרֹב בְּכִיּוֹת. סַךְ הַכֹּל גֶּשֶׁם אָמַרְנוּ לָהּ, אֲבָל אֵין עִם מִי לְדַבֵּר״.

וְאָז הַזְכִּיר לִי הֶחָבֵר שֶׁהוּא לֹא רָצָה לוֹמַר לְאוֹתָהּ שְׁכֵנָה כְּלוּם, אֲבָל הָאֱמֶת הִיא שֶׁזּוֹ מִשְׁנָה מְפֹרֶשֶׁת (סוכה פ״ב, מ״ט), שֶׁגֶּשֶׁם בַּסֻּכָּה הוּא סִימָן לֹא טוֹב, מָשָׁל לְעֶבֶד שֶׁמֵּבִיא כּוֹס מַיִם לַאֲדוֹנוֹ וְזֶה שׁוֹפֵךְ לוֹ קִיתּוֹן בְּפָנָיו. אָז הַגֶּשֶׁם הַזֶּה הָיָה סִימָן רַע אוֹ לֹא?

יֵשׁ מִשְׁפָּט שֶׁאוֹמֵר ״חָכְמָה בַּגּוֹיִם תַּאֲמִין״, וְלָהֶם יֵשׁ בְּטוּי ״תְּזְמוֹן הוּא הַכֹּל״. אָדָם יָכוֹל לַעֲשׂוֹת הַרְבֵּה תָּכְנִיּוֹת בַּחַיִּים אֲבָל הוּא יִגָּלֶה שֶׁלִּפְעָמִים כָּל מָה שֶׁצָּרִיךְ זֶה לִהְיוֹת בַּזְּמַן הַנָּכוֹן בַּמָּקוֹם הַנָּכוֹן. כַּמּוּבָן שֶׁהַכֹּל בְּהַכְנָעָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲבָל זֶה פֶּרֶט שֶׁהַגּוֹיִם מַשְׁמִיטִים. אָז אָמְנָם יָרַד גֶּשֶׁם

בְּסֻכּוֹת, אֲבָל צָרִיךְ לָשִׂים לֵב לַתִּזְמוּן שֶׁלּוֹ. שׂוּם דָּבָר אֵינוֹ מִקְרֵי לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

מַדּוּעַ עוֹשִׂים סֻכּוֹת?

נַקְדִּים וְנִשְׁאַל לְשֵׁם מָה בּוֹנִים סֻכּוֹת? תְּשׁוּבָה אַחַת הִיא זֵכֶר לְשִׁבְעַת עֲנָנֵי הַכָּבוֹד שֶׁהָיוּ מְלַוִּים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר (סוכה יא:). שִׁשָּׁה הָיוּ מַקִּיפִים אוֹתָם מִכָּל עֶבְרֵיהֶם, אַרְבָּעָה מֵאַרְבַּעַת הָרוּחוֹת (מִזְרָח, מַעֲרָב, צָפוֹן, דָּרוֹם), אֶחָד מִלְּמַטָּה שֶׁלֹּא יִדְרְכוּ עַל הַחוֹל, וְהַשִּׁשִּׁי מִלְּמַעְלָה שֶׁלֹּא יִסְבְּלוּ מִקּוֹר וְחֹם, וְהַשְּׁבִיעִי הוֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם מְשַׁטֵּחַ אֶת הֶהָרִים וּמַגְבִּיהַּ אֶת הַבְּקָעוֹת, שֶׁיִּהַלְּכוּ עַל מִישׁוֹר.

סִבָּה שְׁנִיָּה לִבְנִיַּת סֻכּוֹת הִיא זֵכֶר לְסֻכּוֹת מַמָּשׁ שֶׁהָיוּ בּוֹנִים וְדָרִים בָּהֶם בַּמִּדְבָּר (שם). מִכְּיוָן שֶׁהָיוּ חוֹנִים וְנוֹסְעִים עַל פִּי צִוּוּי ה' וּלְלֹא הַתְרָאָה, לֹא יָכְלוּ לִבְנוֹת בָּתֵּי קֶבַע וְהִסְתַּפְּקוּ בְּסֻכּוֹת וְאֹהָלִים בְּכָל מָשַׁךְ 40 שָׁנוֹת הַנְּדוּדִים.

אֲבָל לָמָּה ט״ו בְּתִשְׁרֵי? הֲרֵי עֲנָנֵי הַכָּבוֹד לִוּוּ אוֹתָם כְּבָר מִיְּצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁהָיְתָה בְּט״ו בְּנִיסָן, וּמַדּוּעַ צִוָּה עָלֵינוּ ה' לָחֹג אֶת חַג הַסֻּכּוֹת בְּט״ו בְּתִשְׁרֵי? גַּם כָּאן יֵשׁ כַּמָּה תֵּרוּצִים. תֵּרוּץ אֶחָד אוֹמֵר שֶׁהֶחָג הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּט״ו בְּנִיסָן בֶּאֱמֶת, וְהֵיינוּ עוֹשִׂים אֶת לֵיל הַסֵּדֶר בַּסֻּכָּה. אֶלָּא שֶׁנִּיסָן הוּא זְמַן אָבִיב וְחֹם, וְגַם הַגּוֹיִם הָיוּ יוֹצְאִים מִבָּתֵּי הַקֶּבַע שֶׁלָּהֶם וְעוֹשִׂים סֻכּוֹת בְּגִלַּל הַחֹם, וְאִם כֵּן הַסֻּכּוֹת לֹא הָיוּ מְסַמְּלִים שׂוּם דָּבָר, אֶלָּא כֻּלָּם הָיוּ חוֹשְׁבִים שֶׁעוֹשִׂים זֹאת כִּי חָם וְאֵין מַזְגָּנִים (טור אורח חַיִּים, תרכה). אֲבָל בְּתִשְׁרֵי שֶׁנִּהְיָה קָרִיר וְכֻלָּם לוֹבְשִׁים בְּגָדִים אֲרֻכִּים וְנִכְנָסִים לְבָתֵּיהֶם, וְהִנֵּה הַיְּהוּדִי יוֹצֵא הַחוּצָה וּבוֹנֶה סֻכָּה בַּגִּנָּה, זֶה לֹא בְּגִלַּל שֶׁחָם לוֹ, אֶלָּא בְּגִלַּל שֶׁה' צִוָּה עָלָיו, וְאָז יֵשׁ זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם, וְלַנְּדוּדִים בַּמִּדְבָּר.

אַךְ לְפִי הַדֵּעָה שֶׁהַסֻּכָּה הִיא זֵכֶר לָעֲנָנֵי הַכָּבוֹד, הָרֵי הַתַּאֲרִיךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת דַּוְקָא בְּט״וּ בְּתִשְׁרֵי. עֲנָנֵי הַכָּבוֹד שָׁלְווּ אוֹתָם בִּיצִיאַת מִצְרַיִם עָזְבוּ בְּי״ז בְּתַמּוּז בְּעִקְבוֹת חֵטְא הָעֵגֶל וּשְׁבִירַת הַלּוּחוֹת הָרִאשׁוֹנִים. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ יוֹרֵד עִם הַלּוּחוֹת הַשְּׁנִיִּים בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, אַחֲרֵי כֵּן בְּי״א בְּתִשְׁרֵי הוּא מַקְהִיל אֶת כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמוֹרֶה לָהֶם חֲמָרִים לַמִּשְׁכָּן שֶׁיִּבָּנֶה כְּתִקּוּן, וּבְמֶשֶׁךְ שְׁלוֹשָׁה יָמִים הֵבִיאוּ עַם יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל הַנִּצְרָךְ מִתּוֹךְ הִתְלַהֲבוּת וְרָצוֹן לְכַפֵּר, וְהָיָה זֶה בְּי״ד בְּתִשְׁרֵי, וְלָכֵן בְּעֶרֶב ט״וּ בְּתִשְׁרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶחְזִיר אֶת עֲנָנֵי הַכָּבוֹד לְהַרְאוֹת אֶת שִׂמְחָתוֹ בִּתְשׁוּבָתָם, וְלָכֵן חַג הַסֻּכּוֹת הוּא דַּוְקָא בְּט״וּ בְּתִשְׁרֵי (שו״ת ציץ אליעזר חט״ו ס׳ סד, ד בשם הגר״א).

צִלָּא דִּמְהֵימְנוּתָא

אַךְ יֵשׁ עוֹד סִבָּה מַדּוּעַ אֲנַחְנוּ עוֹשִׂים סֻכּוֹת. לֹא רַק זֵכֶר לַסֻּכּוֹת בַּמִּדְבָּר אוֹ לַעֲנָנֵי הַכָּבוֹד. מְסֻפָּר בַּגְּמָרָא (בבא מציעא פה.) מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא[14]. רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא נִקְרָא גַּם רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ כִּי מֵעוֹלָם לֹא הִבִּיט עַל עַצְמוֹ מִמָּתְנָיו וּלְמַטָּה, וְלֹא

[14] וְזוֹ לְשׁוֹן הַגְּמָרָא: דְּרַבִּי - עַל יְדֵי מַעֲשֶׂה בָּאוּ וְעַל יְדֵי מַעֲשֶׂה הָלְכוּ. עַל יְדֵי מַעֲשֶׂה בָּאוּ, מַאי הִיא? דְּהַהוּא עֶגְלָא דַּהֲווּ קָא מַמְטוּ לֵיהּ לִשְׁחִיטָה, אֲזַל תַּלְיָא לְרֵישֵׁיהּ בְּכַנְפֵּיהּ דְּרַבִּי, וְקָא בָכֵי. אָמַר לֵיהּ: ״זִיל, לְכָךְ נוֹצַרְתָּ״. אָמְרֵי: ״הוֹאִיל וְלָא קָא מְרַחֵם - לֵיתוּ עֲלֵיהּ יִסּוּרִין״. וְעַל יְדֵי מַעֲשֶׂה הָלְכוּ - יוֹמָא חַד הֲוָה קָא כָּנְשָׁא אַמְתֵיהּ דְּרַבִּי בֵּיתָא, הֲוָה שַׁדְיָא בְּנֵי כַּרְכּוּשְׁתָא וְקָא כָּנְשָׁא לְהוּ, אָמַר לָהּ: ״שַׁבְקִינְהוּ, כְּתִיב (תהלים קמה, ט) וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו״. אָמְרֵי: ״הוֹאִיל וּמְרַחֵם - נָרַחֵם עֲלֵיהּ״. וַתַּרְגּוּם: הַיְסוּרִים שֶׁל רַבִּי עַל יְדֵי מַעֲשֶׂה בָּאוּ וְעַל יְדֵי מַעֲשֶׂה הָלְכוּ. עַל יְדֵי מַעֲשֶׂה בָּאוּ, מָה הָיָה הַמַּעֲשֶׂה? הָיָה עֵגֶל שֶׁהָיוּ מוֹבִילִים אוֹתוֹ לִשְׁחִיטָה, בָּרַח וְהֶחְבִּיא רֹאשׁוֹ תַּחַת כַּנְפֵי מְעִילוֹ שֶׁל רַבִּי וּבָכָה. אָמַר לוֹ רַבִּי ״לֵךְ, לְכָךְ נוֹצַרְתָּ״. אָמְרוּ בַּשָּׁמַיִם ״הוֹאִיל וְאֵינוֹ מְרַחֵם, יָבוֹאוּ עָלָיו יִסּוּרִים״. וְעַל יְדֵי מַעֲשֶׂה הָלְכוּ - יוֹם אֶחָד הָיְתָה שִׁפְחָתוֹ שֶׁל רַבִּי מְטַאטֵאת אֶת הַבַּיִת וְהָיוּ זְרוּקִים עַל הָרִצְפָּה גּוּרֵי חֻלְדָּה, וְהָיְתָה מְסַלֶּקֶת אוֹתָם בְּמַטְאֲטֵא. אָמַר לָהּ ״עִזְבִי אוֹתָם, כָּתוּב: וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו״. אָמְרוּ בַּשָּׁמַיִם: ״הוֹאִיל וּמְרַחֵם, נְרַחֵם עָלָיו״].

הוֹרִיד יָדָיו מִמְּתָנָיו לְמָטָה (שבת קיח:), וְאַף שֶׁהָיָה עָשִׁיר מֻפְלָג, הֵעִיד עַל עַצְמוֹ שֶׁלֹּא נֶהֱנָה מֵהָעוֹלָם הַזֶּה בְּעֶשֶׂר אֶצְבְּעוֹתָיו (כתובות קד:).

וְהִנֵּה מִסֶּפֶר כִּי פַּעַם אַחַת הָלַךְ בַּשּׁוּק וּבָרַח עֶגֶל שֶׁמָּשְׁכוּ אוֹתוֹ בַּשּׁוּק לִשְׁחִיטָה, וְנִכְנַס תַּחַת כְּנַף מְעִילוֹ כִּמְבַקֵּשׁ רַחֲמִים. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא שֶׁיֵּלֵךְ עִם הָאֲנָשִׁים שֶׁהֵבִיאוּ אוֹתוֹ לַשּׁוּק, כִּי עֲבוּר כָּךְ נוֹצַר. הָרֵי בְּשָׂרוֹ יִהְיֶה לִסְעֻדּוֹת מִצְוָה וְעוֹרוֹ לִתְפִלִּין, הוּא יְנַצֵּל. כְּשֶׁיֵּשׁ שִׂמּוּשׁ, מֻתָּר לִשְׁחוֹט בְּהֵמָה לְצָרְכֵי אָדָם, וְזֶה לֹא צַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים.

רָאוּ בַּשָּׁמַיִם שֶׁרַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא לֹא רִחֵם עַל הָעֶגֶל וְאָמְרוּ אִם כָּךְ, לֹא נְרַחֵם עָלָיו מֵהַשָּׁמַיִם. וְכָךְ סָבַל יִסּוּרִים 13 שָׁנָה, מִתּוֹכָם 6 שָׁנִים שֶׁל כְּאֵבֵי שִׁנַּיִם וְ-7 שָׁנִים שֶׁל אֲבָנִים בִּדְרָכֵי הַשֶּׁתֶן. מְנַהֵל הָאֲרוּוֹת שֶׁלּוֹ טִפֵּל בְּמִסְפַּר סוּסִים שֶׁהָיָה רַב יוֹתֵר מִשֶּׁל מֶלֶךְ פָּרַס, וְהֶאֱכִיל אֶת כֻּלָּם דַּוְקָא בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁנִּכְנַס רַבִּי יְהוּדָה לְהַטִיל מֵימָיו וְהָיָה זוֹעֵק מִן הַכְּאֵבִים, כְּדֵי שֶׁרָעַשׁ אַלְפֵי הַסּוּסִים יְטַשְׁטֵשׁ אֶת קוֹלוֹ, אַךְ כְּאֵבוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ גָּבַר וְצַעֲקָתוֹ נִשְׁמְעָה מִצִּפּוֹרִי וְעַד יָמָּה שֶׁל טְבֶרְיָה ! אֵלּוּ יִסּוּרִים אַדִּירִים !

צַדִּיק שֶׁסּוֹבֵל יִסּוּרִים, הַדָּבָר מְכַפֵּר עַל כָּל דּוֹרוֹ. כָּתוּב שֶׁבְּכָל הַשָּׁנִים הַלָּלוּ לֹא יָרַד גֶּשֶׁם, וּבְכָל זֹאת הָאֲדָמָה הָיְתָה רְוִיָּה מַיִם עַד שֶׁכָּל מִי שֶׁתִּלַּשׁ צְנוֹן מֵהָאֲדָמָה הָיָה רוֹאֶה מַעְיָן קָטָן נוֹבֵעַ תַּחְתָּיו. הַגֶּשֶׁם עַצְמוֹ הָיָה דָּבָר קָשֶׁה לְעוֹלָם, שֶׁהָיָה מְשַׁבֵּשׁ אֶת הַדְּרָכִים וְגוֹרֵם לְשִׁטְפוֹנוֹת, וַחֲז״ל אָמְרוּ שֶׁהָיוּ מְבַטְּלִים אוֹתוֹ לוּלֵא הָיוּ צְרִיכִים לְתוֹצְאוֹתָיו (בבא מציעא פה.). וְהִנֵּה בַּשָּׁנִים שֶׁרַבִּי סָבַל, לְעֻמַּת יִשְׂרָאֵל הָיְתָה רְוָחָה שֶׁלֹּא סָבְלוּ מֵהַגֶּשֶׁם וְנֶהֱנוּ מִתּוֹצְאוֹתָיו אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא יָרַד.

וְאַחֲרֵי 13 שָׁנָה קָשִׁים אֵלּוּ, יוֹם אֶחָד הוּא רוֹאֶה אֶת שִׁפְחָתוֹ מְנַקָּה אֶת הַבַּיִת וְנִתְקָלֶת בְּקֶן שֶׁל חֲלָדוֹת שְׁבְּדִיוּק הִמְלִיטָה שָׁם הָאֵם כַּמָּה גּוּרִים קְטַנִּים, וּבְקֶשָׁה הַשִּׁפְחָה לְטַאטֵא אֶת כֻּלָּם הַחוּצָה. עָצַר אוֹתָהּ רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְאָמַר לָהּ "עִזְבִי, וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו" (תהלים קמה, ט). אָמְרוּ בַּשָּׁמַיִם אִם הוּא מְרַחֵם, נְרַחֵם עָלָיו, וְהֶעֱבִירוּ מִמֶּנּוּ אֶת הַיִּסּוּרִים.

כְּשֶׁקּוֹרְאִים אֶת הַגְּמָרָא הַזּוֹ עוֹלָה שְׁאֵלָה, מָה רָצוּ מֵרַבִּי? וְכִי הוּא טָעָה עִם הָעֵגֶל? וְכִי הוּא אָמוּר לְפַדּוֹת אֶת כָּל הָעֲגָלִים מִשְׁחִיטָה? עִם מָה יֵעָשׂוּ אֲנָשִׁים חַמִּין לְשַׁבָּת? עַל מִי הוּא הָיָה אָמוּר לְרַחֵם וּמָה הָיָה אָמוּר לַעֲשׂוֹת?

אֶלָּא שֶׁבָּעֵגֶל הַזֶּה הָיְתָה מְגֻלְגֶּלֶת נְשָׁמָה שֶׁל אָדָם שֶׁתִּקּוּנָהּ הָיָה לְהִשָּׁחֵט לְשֵׁם מִצְוָה (שו"ת שאילת היעבץ חלק א, סימן קי). אֲבָל כְּשֶׁאָדָם מְגֻלְגָּל בְּתוֹךְ בְּהֵמָה הוּא זוֹכֵר אֶת גִּלְגּוּלוֹ הַקּוֹדֵם, לֹא כְּמוֹ שֶׁהוּא מְגֻלְגָּל בְּאָדָם אַחֵר, וְלָכֵן אוֹתָהּ נְשָׁמָה יָדְעָה אֶת תִּקּוּנָהּ אַךְ פְּחָדָה מִצַּעַר הַשְּׁחִיטָה. אָמְנָם הַשְּׁחִיטָה הִיא תִּקּוּנוֹ, אֲבָל אִם רַבִּי יְפַדֶּה אוֹתוֹ הָרֵי הוּא יָכוֹל לְקַבֵּל תִּקּוּן אַחֵר, שֶׁיִּשַּׁמֵּשׁ תַּלְמִיד חָכָם. וְעַל זֶה נִתְבָּע רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁאָמַר לוֹ "לְשֵׁם כָּךְ נוֹצַרְתָּ", שֶׁזֶּה הָרֵי הַתִּקּוּן עֲבוּרוֹ לְהִשָּׁחֵט. הָיָה עָלָיו לְרַחֵם עַל אוֹתוֹ יְהוּדִי מְגֻלְגָּל, וְלִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין לְהַמְצִיא לוֹ תִּקּוּן אַחֵר.

וְעַל זֶה דִּקְדְּקוּ עִם רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא וְהֶעֱנִישׁוּ אוֹתוֹ, כֵּיוָן שֶׁמִּדַּת ה' הִיא רַחֲמִים, וְאִם אוֹתוֹ יְהוּדִי נִכְנַס תַּחַת כְּנַף מְעִילְךָ וּמְבַקֵּשׁ אֶת רַחֲמֶיךָ, תֵּן לוֹ אֲפִילוּ שֶׁלֹּא מַגִּיעַ לוֹ וְהוּא צָרִיךְ לְהִשָּׁחֵט, תִּתְאַמֵּץ עֲבוּרוֹ וְתֵן לוֹ תִּקּוּן אַחֵר, כִּי הוּא בִּקֵּשׁ רַחֲמִים. וְכֵיוָן שֶׁלְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יֵשׁ רַחֲמִים אֵינְסוֹפִיִּים כָּל הַמְּבַקֵּשׁ נַעֲנָה, וְהַצַּדִּיקִים מִתְבַּקְּשִׁים לָלֶכֶת בְּדַרְכֵי ה': "מָה הוּא

חַנּוּן וְרַחוּם אַף אַתָּה הֱיֵה חַנּוּן וְרַחוּם" (שבת קלג:), הֲרֵי שֶׁרִבִּינוּ הַקָּדוֹשׁ, בִּדַרְגָּתוֹ שֶׁלּוֹ, הַדָּבָר נֶחְשָׁב קִלְקוּל שֶׁצָּרִיךְ תִּקּוּן בְּיִסּוּרִים.

אֲנַחְנוּ בּוֹנִים אֶת הַסֻּכּוֹת אַחֲרֵי 40 יוֹם שֶׁהִתְפַּלַּלְנוּ לַדִּין. לַיּוֹם הַגָּדוֹל בּוֹ נֶחְתַּם מִי לְחַיִּים וּמִי לַמִּיתָה וְאֵין לָנוּ מֻשָּׂג לְאֵיזוֹ קְבוּצָה שִׁיְּכוּ אוֹתָנוּ. אֲנַחְנוּ בּוֹנִים אֶת הַסֻּכָּה וּבָאִים לַחֲסוֹת בְּצִלָּהּ, כְּמוֹ הָעֶגֶל תַּחַת כְּנַף הַמְּעִיל שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא, כָּךְ אָנוּ בָּאִים תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה, שֶׁהַסֻּכָּה נִקְרֵאת צִלָּהּ דְּמְהֵימְנוּתָא (זוהר ויקרא קג:), צֵל הָאֱמוּנָה, וּמְבַקְּשִׁים רַחֲמִים כְּמוֹ אוֹתוֹ עֶגֶל. גַּם אִם לֹא מַגִּיעַ לָנוּ, גַּם אִם נִגְזַר שֶׁתִּקּוּנֵנוּ יִהְיֶה בְּ"שְׁחִיטָה", חַס וְשָׁלוֹם, בְּכָל זֹאת בָּאנוּ לְהִסְתּוֹפֵף בְּצִלְּךָ, רַחֵם עָלֵינוּ.

וְכַאֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶעֱנִישׁ אֶת רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ עַל שֶׁלֹּא רִחֵם עַל הָעֶגֶל, הוּא לִמֵּד אוֹתָנוּ שֶׁבְּהַנְהָגַת שָׁמַיִם לֹא אוֹמְרִים לְאָדָם "לֵךְ, כִּי לְךָ נוֹצַרְתָּ" - תֵּעָנֵשׁ, כִּי זֶה הַתִּקּוּן שֶׁלְּךָ, אֶלָּא מִי שֶׁבָּא תַּחַת כַּנְפֵי מְעִילוֹ שֶׁל ה', הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כֵּן יְרַחֵם עָלָיו, כֵּן יִסְלַח לוֹ. זֶה הַיִּפְי שֶׁל הַסֻּכָּה וְלָכֵן הִיא נִסְמְכָה לִימֵי הַדִּין, לְאַחַר שֶׁנֶּחְתַּם דִּינֵנוּ.

וְלָכֵן גַּם הַפִּתְקָאוֹת עִם גְּזַר הַדִּין יוֹרְדוֹת מִן הַשָּׁמַיִם רַק בַּהוֹשַׁעְנָא רַבָּה, כִּי ה' בְּרַחֲמָיו נוֹתֵן לָנוּ לַחֲסוֹת תַּחַת "כְּנַף מְעִילוֹ" שִׁבְעָה יָמִים, וּבְכָךְ לְהַמְתִּיק אֶת הַדִּינִים וּלְבַטֵּל אֶת הַגְּזֵרוֹת, מִתּוֹךְ אַהֲבָתוֹ וְרַחֲמָיו עָלֵינוּ.

שְׁעַת רַחֲמִים

הַגְּשֶׁם שְׁיָרַד הָיָה בִּזְמַן מִנְחָה קְטַנָּה שֶׁל שַׁבָּת. בְּכָל שַׁבָּת בְּסוֹף תְּפִילַת מִנְחָה אֲנַחְנוּ אוֹמְרִים "צִדְקָתְךָ", שֶׁזֶּהוּ צִדּוּק הַדִּין. שְׁלוֹשָׁה פְּסוּקִים כְּנֶגֶד שְׁלוֹשָׁה צַדִּיקִים שֶׁנִּפְטְרוּ בַּמִּנְחָה

שֶׁל שַׁבָּת וְלָהֶם עוֹשִׂים צִדּוּק הַדִּין: יוֹסֵף הַצַּדִּיק, מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְדָוִד הַמֶּלֶךְ (זוהר שמות קנו.).

שְׁלוֹשֶׁת הָרוֹעִים הַלָּלוּ נִלְקְחוּ לַמְּרוֹמִים עַל יְדֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא מָצָא זְמַן טוֹב יוֹתֵר מִמְּנֻחָה שֶׁל שַׁבָּת לְקַחְתָּם. וְאַף עַל פִּי שֶׁיְּהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן כְּבָר קִבֵּל אֶת הַמּוֹשְׁכוֹת בְּחַיֵּי מֹשֶׁה, וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ יָרַשׁ הַמַּלְכוּת בְּחַיֵּי דָּוִד, בְּכָל זֹאת בְּהִסְתַּלְקוּת הַצַּדִּיקִים הָיָה פַּחַד. הָיָה בִּלְבּוּל, וְאֵבֶל גָּדוֹל. תְּחוּשָׁה שֶׁנֶּעֱלַם מֵאִתָּנוּ מִי שֶׁיַּנְהִיג אוֹתָנוּ וְיִדְאַג לָנוּ. בְּשָׁעָה קָשָׁה זוֹ נִחֵם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עַם יִשְׂרָאֵל וְנִרְגְּעוּ, כִּי בְּעֶצֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא זֶה שֶׁמַּנְהִיגָם וְדוֹאֵג לָהֶם. זֹאת שִׁעַת מְנֻחָה שֶׁל שַׁבָּת.

שָׁעָה זוֹ הִיא שִׁעַת רַחֲמִים וְלֹא שִׁעַת דִּינִים. הַגֶּשֶׁם שֶׁיָּרַד דַּוְקָא בְּשָׁעָה זוֹ הוּא גֶּשֶׁם שֶׁל רַחֲמִים. בִּגְלַל זֶה הוּא לֹא נִמְשָׁךְ וְלֹא הָרָס אֶת הֶחָג, וְעָשׂוּ סְעוּדָה רְבִיעִית בַּסֻּכָּה כְּאִלּוּ לֹא קָרָה כְּלוּם. הוּא יָרַד לוֹמַר לָנוּ שֶׁזּוֹ סֻכָּה שֶׁל רַחֲמִים.

בַּתְּפִלָּה שֶׁל עֶרֶב שַׁבָּת אָנוּ אוֹמְרִים "וּפְרֹשׂ עָלֵינוּ סֻכַּת שְׁלוֹמֶךָ". יֵשׁ סִדּוּרִים שֶׁכָּתוּב בָּהֶם "וּפְרֹשׂ עָלֵינוּ סֻכַּת רַחֲמִים וְשָׁלוֹם". רוֹב הַפּוֹסְקִים כָּתְבוּ לְהַשְׁמִיט אֶת הַמִּילָה "רַחֲמִים" כִּי לֹא מַזְכִּירִים תַּחֲנוּנִים בְּשַׁבָּת (יביע אומר ח"ח או"ח סימן יא, לב). אֲבָל הַסֻּכָּה עַצְמָהּ הִיא רַחֲמִים, כִּי רַחֲמִים בַּאֲרָמִית פְּרוּשָׁהּ אַהֲבָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹהֵב אוֹתָנוּ. מַדּוּעַ אֲנַחְנוּ לֹא מַזְכִּירִים רַחֲמִים בְּשַׁבָּת? כִּי לֹא צָרִיךְ! הוּא פּוֹרֵשׂ עָלֵינוּ סֻכַּת רַחֲמִים וְדוֹאֵג לָנוּ מִבְּלִי שֶׁנְּבַקֵּשׁ, רַק כִּי בָּאנוּ לְהִסְתּוֹפֵף בְּצִלּוֹ.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה לְסַמֵּל לָנוּ שֶׁהוּא אוֹהֵב אוֹתָנוּ וַאֲנַחְנוּ חֲשׁוּבִים לוֹ, וְאָנוּ צְרִיכִים לִשְׁאוֹל מָה נַעֲשֶׂה עַכְשָׁו עַל מְנָת לְנַצֵּל אֶת הַשֶּׂפַע שֶׁל סֻכּוֹת בְּצוּרָה נָכוֹנָה, מָה לוֹקְחִים מֵהָאוֹר הַגָּדוֹל שֶׁל סֻכּוֹת לַיּוֹם שֶׁאַחֲרֵי הַחַגִּים. כַּמָּה יָמִים שֶׁל

תְּפִלּוֹת וְנַעְנוּעַ הַלּוּלָב, אַחַר כָּךְ שִׂמְחַת תּוֹרָה וּבַסּוֹף חוֹזְרִים לַשִּׁגְרָה, לַעֲבוֹדָה, לַגַּנִּים וּלְבָתֵּי הַסֵּפֶר. לְהַרְבֵּה הוֹרִים הַחוֹפֶשׁ הָאֲמִתִּי מַתְחִיל עִם חֲזָרַת הַיְלָדִים לַלִּמּוּדִים. מָה אֲנַחְנוּ לוֹקְחִים מִסֻּכּוֹת אִתָּנוּ לְחַיֵּי הַיּוֹם יוֹם שְׁאַחֲרֵי הַחַגִּים?

יֵצֶר הָרַע רוֹצֶה לְסַמֵּא אֶת עֵינֵינוּ שֶׁלֹּא נַבְחִין בַּשֶּׁפַע הָאַדִּיר שֶׁיּוֹרֵד בַּיָּמִים הָאֵלֶּה. הוּא אוֹמֵר לָנוּ שֶׁלֹּא הָיָה כָּאן שׁוּם דָּבָר מְיֻחָד, וְגַם אִם יָרְדָה שְׁכִינָה הִיא לֹא בָּאָה אֵלֵינוּ. אֲנַחְנוּ נִרְאִים אוֹתוֹ דָּבָר, פָּנֵינוּ לֹא הֵחֵלּוּ לִקְרוֹן כְּמוֹ לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ. אַךְ לֹא נִתְבַּלְבֵּל מִמֶּנּוּ, קָרָה הֲמוֹן. שְׁכִינָה יָרְדָה וְדָבְקָה בָּנוּ. שֶׁפַע יָרַד עָלֵינוּ. הַגֶּשֶׁם יָרַד כְּדֵי לְעוֹרֵר אוֹתָנוּ שֶׁעַכְשָׁו זוֹ שְׁעַת רַחֲמִים, וְלֹא רַק הַמְּנָחָה שֶׁל שַׁבָּת אֶלָּא כָּל הַסֻּכּוֹת.

הִנֵּה כָּל הָעוֹלָם בּוֹעֵר סְבִיבֵנוּ, "וְסִכְסַכְתִּי מִצְרַיִם בְּמִצְרַיִם וְנִלְחֲמוּ אִישׁ בְּאָחִיו" (ישעיה יט, ב), סוּרְיָה בּוֹעֶרֶת וּלְבָנוֹן קוֹרֶסֶת, וַאֲנַחְנוּ בִּמְקוֹם לִבְרֹחַ לַמִּקְלָט יוֹשְׁבִים בַּסֻּכָּה, וּבִמְקוֹם לְלַבֵּשׁ מַסֵּכַת אַבַּ"כ אֲנַחְנוּ מְנַשְּׁקִים וּמְחַבְּבִים אֶת הָאָתְרוֹג, וּבִמְקוֹם לְהַחֲזִיק בְּרוֹבֶה אָנוּ אוֹחֲזִים בְּלוּלָב. וַאֲנַחְנוּ שְׂמֵחִים כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אִתָּנוּ.

וְהַאִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אִתָּנוּ רַק בְּסֻכּוֹת, חַס וְשָׁלוֹם? הוּא אִתָּנוּ כָּל הַשָּׁנָה. זֶה הָאוֹר שֶׁצָּרִיךְ לָקַחַת מִסֻּכּוֹת לְכָל הַשָּׁנָה. אָדָם לֹא לוֹקֵחַ אֶת הָאוֹר הַזֶּה. מַדּוּעַ? כִּי יֵצֶר הָרַע בָּא לְבַלְבְּלוֹ. כְּשֶׁלְּאָדָם יֵשׁ הֲפוּגָה, חֹפֶשׁ, זְמַן מְנוּחָה, אָז הוּא זוֹכֶה לְיִשּׁוּב הַדַּעַת. בְּרֶגַע שֶׁהַחֹפֶשׁ נִגְמָרֶת וְהוּא חוֹזֵר לַכְּבִישׁ הַמָּהִיר שֶׁל הַחַיִּים הוּא נִהְיָה לַחוּץ וְעַצְבָנִי, וְעַל אָדָם עַצְבָנִי אוֹמְרִים בָּרְחוֹב "הוּא לֹא רוֹאֶה בְּעֵינַיִם". אָז מָה? נִחְכֶּה עַד לְפֶסַח שֶׁנִּצָּא שׁוּב לְשָׁבוּעַ חֹפֶשׁ וְנִתְעוֹרֵר?

וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּיךָ

הַפֵּרוּשׁ "וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ" (דברים טז, יד) אֵינוֹ אָסוּר לִשְׂמוֹחַ בִּימֵי הַחוֹל! אָדָם צָרִיךְ לִשְׂמוֹחַ כָּל יְמֵי חַיָּיו. אֵין שׂוּם עִנְיָן לְהַעֲבִיר אֶת חַיָּיו בְּצַעַר וְיָגוֹן. אֲבָל זֶה קָשֶׁה לוֹ כִּי הוּא לֹא רָגִיל. כָּל חַג בָּא פַּעַם בְּשָׁנָה אָז זֶה קָצַת יוֹתֵר קַל, אֲבָל לִשְׂמוֹחַ בְּחַיֵּי הַיּוֹם יוֹם? אֵיךְ הוּא יָכוֹל?

כָּל סִפְרֵי הַמּוּסָר מַסְבִּירִים לָנוּ כִּי אָדָם צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כָּל הַזְּמַן חֶשְׁבּוֹן נֶפֶשׁ, לְדַקְדֵּק בְּמַעֲשָׂיו כֵּיצַד עָשָׂה אֶת הַמִּצְוֹות, הַאִם עָשָׂה עֲבֵרוֹת? בְּמַה עָלָיו לְהִתְחַזֵּק. בְּכָל דָּבָר שֶׁהוּא יָדוּן אֶת עַצְמוֹ בְּרְצִינוּת וּבְכֹבֶד רֹאשׁ, לֹא יָדוּנוּ אוֹתוֹ לְמַעְלָה, שֶׁאִם יֵשׁ דִּין לְמָטָּה אֵין דִּין לְמַעְלָה, כִּי הוּא עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה בְּחֶשְׁבּוֹן נֶפֶשׁ, וּמְבַקֵּשׁ לִלְמֹד מִטָּעֻיּוֹתָיו כְּדֵי לַעֲבוֹד אֶת ה' טוֹב יוֹתֵר.

אֲבָל אִם אָדָם עוֹשֶׂה חֶשְׁבּוֹן נֶפֶשׁ וּמְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו כָּל הַזְּמַן, אֵיךְ הוּא יָכוֹל לִשְׂמוֹחַ? הָאַחִים שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְמִצְרַיִם וּרְאוּ כִּי יוֹסֵף מִתְעַמֵּר בָּהֶם וְחָשְׁבוּ שֶׁהוּא אִישׁ מִצְרִי, הֵם לֹא הִתְנַפְּלוּ עָלָיו אֶלָּא בִּקְּשׁוּ לַעֲשׂוֹת חֶשְׁבּוֹן נֶפֶשׁ מָה עָשׂוּ לֹא בְּסֵדֶר, הֵם הָיוּ צְרִיכִים לַחְזֹר 22 שָׁנָה אֲחוֹרָה לַמְּכִירָה שֶׁל יוֹסֵף, וְאָמְרוּ לְעַצְמָם שֶׁלֹּא יָפֶה עָשׂוּ שֶׁיָּשְׁבוּ לֶאֱכוֹל לְיַד הַבּוֹר שֶׁבּוֹ אֲחֵיהֶם צָעַק לָהֶם שֶׁיּוֹצִיאוּ אוֹתוֹ. כִּי גַּם אִם נִמְצָא אָשֵׁם וְחַיָּב מִיתָה לְפִי הֲבָנָתָם, הָרֵי הָיָה עֲלֵיהֶם לָצוּם מִצַּעַר וְכֹבֶד רֹאשׁ גַּם אַחֲרֵי גְּזַר הַדִּין, וְלֹא לָשֶׁבֶת וְלֶאֱכֹל לְיַד הַבּוֹר בְּתֹם חֲרִיצַת הַדִּין כְּשֶׁאֲחֵיהֶם צוֹעֵק (בראשית מב, כא). הֶחָלָק הַמַּפְתִּיעַ אוֹתָנוּ בְּכָל הַסִּפּוּר שֶׁהֵם מָצְאוּ רַק עֲבֵרָה אַחַת מֵחֶשְׁבּוֹן נֶפֶשׁ שֶׁל 22 הַשָּׁנִים הָאַחֲרוֹנוֹת! אֲנַחְנוּ לְעֻמָּתָם, אִם נְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשֵׂינוּ, נִמְצָא "בְּעָיוֹת" כְּבָר בְּ-22 דַּקּוֹת אֲחוֹרָה, אֵיךְ אֶפְשָׁר לִהְיוֹת שָׂמֵחַ כְּשֶׁאֲנַחְנוּ עוֹשִׂים חֶשְׁבּוֹן נֶפֶשׁ?

אוֹמֵר רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב (ליקוטי מוהר"ן תניינא, כד) שֶׁאָדָם שֶׁיַּעֲשֶׂה חֶשְׁבּוֹן נֶפֶשׁ כָּל הַיּוֹם יָכוֹל בְּקַלּוּת לִפּוֹל לְעַצְבוּת וּלְמָרָה שְׁחוֹרָה. אֶלָּא יַעֲשֶׂה אָדָם לְעַצְמוֹ שָׁעָה קְבוּעָה בְּסוֹף הַיּוֹם, שָׁם יַעֲרֹךְ חֶשְׁבּוֹן נֶפֶשׁ עַל כָּל הַיּוֹם וִידַקְדֵּק בְּמַעֲשָׂיו, יְבַקֵּשׁ לְתַקֵּן וְיֵלֵךְ לִישׁוֹן מִתּוֹךְ לֵב נָקִי וִידִיעָה שֶׁכְּשֶׁם שֶׁדָּן אֶת עַצְמוֹ לְמָטָּה לְתַקֵּן אֶת מָה שֶׁקִּלְקֵל הַיּוֹם, כָּךְ לֹא יָדוּנוּ אוֹתוֹ לְמַעְלָה כִּי עָשָׂה תְּשׁוּבָה, שֶׁפִּרוּשָׁהּ חֲרָטָה וּדְוִי וְקַבָּלָה עַל עַצְמוֹ לְתַקֵּן. אֲבָל שְׁאָר הַיּוֹם, 23 שָׁעוֹת בְּמִסְפָּר, עָלָיו לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה בִּלְבַד.

אָדָם הִרְגִּיז אוֹתִי בְּאֶמְצַע הַיּוֹם? בְּמִקּוֹם לִכְעוֹס עָלָיו, אוֹצִיא פִּנְקָס קָטָן וְאֶרְשֹׁם בִּקְצָרָה מָה קָרָה, וְאֵשֵׁב בָּעֶרֶב בְּאוֹתָהּ שָׁעָה לְבָרֵר מָה בְּדִיּוּק הִכְעִיס אוֹתִי. אֲבָל בִּזְמַן אֱמֶת לֹא לִכְעוֹס, לִדְחוֹת הַכֹּל לִבְרוּר בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, עַכְשָׁו אֵין זְמַן לִכְעוֹס, אֲנִי בַּזְּמַן הַזֶּה יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מִצְווֹת וְלִשְׁמוֹחַ. וְגַם אִם חָלִילָה נִכְשַׁלְתִּי בְּדָבָר מְסֻיָּם, גַּם אֶכְתֹּב בַּצַּד וְאָדוּן בָּזֶה בָּעֶרֶב. כָּעֵת עָלַי לְהַמְשִׁיךְ וְלִצְבֹּר עוֹד מִצְווֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים וְלִשְׁמוֹחַ בָּהֶם. בְּסוֹף הַלַּיְלָה כְּשֶׁאֶעֱבוֹר עַל כָּל מַעֲשֵׂי הַיּוֹם וְהַהֶעָרוֹת בַּפִּנְקָס, אֲגַלֶּה שֶׁרֹב הַסִּבּוֹת שֶׁאֵימוּ לְהַכְעִיס אוֹתִי אוֹ לְהַעֲצִיב אוֹתִי אֵינָם כֹּה נוֹרָאִים, רַק שֶׁיֵּצֶר הָרַע מַגְדִּיל אוֹתָם בְּאוֹתוֹ רֶגַע.

וְגַם בְּמַה שֶׁנִּכְשַׁלְתִּי בְּאוֹתוֹ יוֹם, הָעַצְבוּת וְהַשִּׁנְאָה וְהַתֵּעוּב כְּלַפֵּי עַצְמִי שֶׁיֵּצֶר הָרַע הֵכִין לִי מִיָּד לְאַחַר הֶעֱבֵירָה כְּדֵי לְהַמְאִיס אוֹתִי עַל עַצְמִי וּבְכָךְ לִזְנוֹחַ אֶת הַכֹּל הָלְכוּ וְנֶעְלְמוּ לָהֶם, כִּי בְּסוֹף הַיּוֹם כְּשֶׁיֵּשׁ יִשּׁוּב הַדַּעַת, הָעֲבֵרָה נִמְחֶדֶת בִּפְנֵי עַצְמָהּ וְגַם הַתִּקּוּן לָהּ וְהַיְכֹלֶת לְהִמָּנַע מִמֶּנָּה בָּעָתִיד עוֹלוֹת לְפָנַי. יֵשׁ לִי יִשּׁוּב הַדַּעַת.

חַכֵּה רֶגַע

בְּמַהֲלַךְ הַיּוֹם אֲנַחְנוּ "נִדְקָרִים מִסִּכּוֹת", וְתַפְקִיד הַיֵּצֶר לְהַגִּיעַ בְּאוֹתוֹ רֶגַע עִם "מַקֵּדְחָה" וּלְהָסִית אוֹתָנוּ לַחְפֹּר בַּפְּצַע וּלְהַגְדִּיל אוֹתוֹ עֲשָׂרוֹת מוֹנִים עַל מָה שֶׁהוּא בֶּאֱמֶת. וְכָךְ אָדָם יָכוֹל לְהָעִיר לָנוּ הֶעָרָה לֹא בַּמָּקוֹם וַאֲנַחְנוּ יְכוֹלִים לְהִפָּגַע, בְּצֶדֶק אוֹ לֹא בְּצֶדֶק, אַךְ יֵצֶר הָרַע בָּא וּמַסִּית לְהַגְדִּיל אֶת הַמִּדּוֹרָה, לְהָגִיב וּלְהַעֲנִישׁ, וּלְבַסּוֹף נִפְגָּע וְנִפְגַּע הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר אִם הָיִינוּ שׁוֹתְקִים וּמִתְבּוֹנְנִים עַל הֲנַעֲשֶׂה עִם עַצְמֵנוּ בַּלַּיְלָה בְּיִשּׁוּב הַדַּעַת.

אָדָם מוֹצֵא עַצְמוֹ מִתְוַכֵּחַ עִם אִשְׁתּוֹ לְלֹא סִבָּה נִרְאֵית לָעַיִן עֲבוּרוֹ. וְהִיא מִתְעַקֶּשֶׁת וּמִתְחַפֶּרֶת בְּעֶמְדוֹתֶיהָ וְהוּא רוֹאֶה שֶׁנּוֹצְרָה לוֹ מְנִיעָה וְהַפְרָעָה בַּתַּכְנִיּוֹת שֶׁלּוֹ. עָלָיו לִנְשֹׁם אֶת שְׁפָתָיו וְלִשְׁתֹּק. זֶה רְצוֹן ה׳. מַדּוּעַ ה׳ רוֹצֶה כָּךְ? הוּא לֹא יוּכַל לְהָבִין כֶּרֶגַע כִּי הוּא לֹא רוֹאֶה אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתוֹ זְמַן, רַק אֶת הָעַקְשָׁנוּת שֶׁל הָאִשָּׁה. אָז שֶׁיִּרְשֹׁם בַּפִּנְקָס וְיַחְשֹׁב עַל זֶה בְּשָׁעַת חֶשְׁבּוֹן הַנֶּפֶשׁ בָּעֶרֶב בְּיִשּׁוּב הַדַּעַת. בְּרֹב הַפְּעָמִים שֶׁיִּשְׁתֹּק, הוּא כְּלָל לֹא יִגִּיעַ לְאוֹתָהּ שָׁעָה, כִּי הָאִשָּׁה תִּתְפַּיֵּס קוֹדֶם, כֵּיוָן שֶׁלֹּא נָתַן לְיֵצֶר הָרַע דָּלֶק לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַוִּכּוּחַ.

וְכָךְ הוּא יוֹצֵא לְהִתְפַּלֵּל וּלְשַׁעוּר תּוֹרָה בְּעֶרֶב, וְחוֹזֵר לְבֵיתוֹ וְיוֹשֵׁב בְּיִשּׁוּב הַדַּעַת לְהָבִין מָה שֶׁקָּרָה לוֹ הַיּוֹם. 90 אָחוּז מֵהַדְּבָרִים שֶׁהִרְגִּיזוּ אוֹתוֹ מְאֹד בְּמַהֲלַךְ הַיּוֹם נִכְנְסוּ לַפְּרוֹפּוֹרְצְיָה הָאֲמִתִּית שֶׁלָּהֶם וְהוּא לֹא מֵבִין עַל מָה כַּעַס וּמַמָּה נֶעֱלַב לְפָנֵי שְׁעָתַיִם שָׁלוֹשׁ. מֵהַנּוֹתָר שֵׁשׁ בָּהֶם מַמָּשׁ, הוּא יְנַתֵּחַ הַכֹּל בְּיִשּׁוּב הַדַּעַת וְיַקְבֵּל תְּשׁוּבוֹת וְדַרְכֵי פְּעֻלָּה לְתַקֵּן הַמְּעָוֹת.

עוֹד מַזְהִיר רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב (ליקוטי מוהר״ן תניינא, כד) כִּי הַמְּשִׁימָה לִהְיוֹת שָׁמֵחַ קָשָׁה לְהַרְבֵּה אֲנָשִׁים, כִּי הֵם לֹא יוֹדְעִים

לִהְיוֹת שְׂמֵחִים. טֶבַע הָאָדָם מִנְּעוּרָיו הוּא לְהִמָּשֵׁךְ לְעַצְבוּת, לִפּוֹל לְמָרָה שְׁחוֹרָה וּלְהִתְעַסֵּק בְּמַה לֹא טוֹב לוֹ וּמָה חָסֵר לוֹ. הוּא מַסְבִּיר כִּי הַשִּׂמְחָה מֵרֶכֶבֶת מֵעֲשָׂרָה סוּגֵי נְגוּנִים כְּנֶגֶד עֲשָׂרָה סוּגֵי דְּפָקִים בַּגּוּף, וְשִׂבּוּשׂ בַּשִּׂמְחָה מוֹבִיל לְשִׂבּוּשׂ בַּבְּרִיאוּת, כָּךְ שֶׁהָעַצְבוּת הִיא שֹׁרֶשׁ כָּל חֹלִי.

כַּאֲשֶׁר פּוֹגְשִׁים אֲנָשִׁים בְּבָתֵּי חוֹלִים הַסּוֹבְלִים מֵהַמַּחֲלָה הַיְדוּעָה, רֻבָּם כְּכֻלָּם נִמְצָאִים בְּעַצְבוּת, וְאָנוּ מַנִּיחִים שֶׁזֶּה מַצָּב טִבְעִי עֵקֶב מַחֲלָתָם. אַךְ אִם נִלְמַד לְהַכִּיר אֶת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה וְטִבְעָם לִפְנֵי שֶׁחָלוּ, רֻבָּם הַגָּדוֹל הָיָה עָצוּב וְכוֹעֵס קוֹדֶם לָכֵן, וְדָבָר זֶה הֶחְלִישׁ אֶת גּוּפָם עַד שֶׁלָּקוּ בַּמַּחֲלָה. מֶחְקָרִים רְפוּאִיִּים גִּילוּ שֶׁכָּל אָדָם מְגַדֵּל בְּגוּפוֹ בֵּין 40 לַ-50 גִּדּוּלִים בְּמַהֲלַךְ חַיָּיו, אַךְ בְּרֻבָּם כְּכֻלָּם הַגּוּף נִלְחָם וּמְנַצֵּחַ מֵעַצְמוֹ, וְאָדָם אֲפִילוּ לֹא יוֹדֵעַ. אֲבָל כַּאֲשֶׁר אָדָם דּוֹאֵג אוֹ עָצוּב אוֹ כּוֹעֵס, הוּא מַחְלִישׁ אֶת מַעַרְכוֹת הַגּוּף שֶׁלֹּא מַצְלִיחוֹת לְהִתְגַּבֵּר עַל הַגִּדּוּל וְהוּא מִתְפַּתֵּחַ לַמַּחֲלָה הַקָּשָׁה.

וְזוֹ אַחַת הַסִּבּוֹת שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים מְבֻגָּרִים שֶׁחוֹלִים בְּמַחֲלוֹת שׁוֹנוֹת זְמַן קָצָר אַחֲרֵי שֶׁיָּצְאוּ לְפֶנְסְיָה, וְהָיוּ אֲמוּרִים לֵהָנוֹת מֵהַחֹפֶשׁ שֶׁלָּהֶם. זֶה לֹא רַק "הַגִּיל עוֹשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ", אֶלָּא בְּעִקָּר הַנֶּפֶשׁ. אָדָם שֶׁרָגִיל הָיָה כָּל בֹּקֶר לָקוּם לַעֲבוֹדָה, לִיצוֹר וְלִזּוֹם, לְהַרְגִּישׁ חִיּוּנִי, פִּתְאוֹם הוּא נִמְצָא לְבַד עִם עַצְמוֹ. וְאָז עוֹלִים לוֹ בָּרֹאשׁ כָּל מִינֵי זִכְרוֹנוֹת מִמַּה שֶׁרָצָה לַעֲשׂוֹת בְּחַיָּיו, וְלָרֹב זֶה לֹא דּוֹמֶה לְמָה שֶׁעָשָׂה בַּפֹּעַל, וְהוּא מַעֲלֶה מֵחָדָשׁ אֶת כָּל אַכְזָבוֹת חַיָּיו, וְאֵלֶּה מַחְלִישִׁים אֶת רוּחוֹ וּפוֹתְחִים אֶת הַדֶּלֶת לְמַחֲלוֹת הַגּוּף. אִם הוּא הָיָה בְּשִׂמְחָה, וְעָסוּק בַּעֲשִׂיָּה חִיּוּבִית: מִצְווֹת וְלִמּוּד תּוֹרָה, רוֹב כָּכָל הַמַּחֲלוֹת הָאֵלֶּה לֹא הָיוּ תּוֹקְפוֹת אוֹתוֹ, זָקֵן לֹא חַיָּב לִהְיוֹת חוֹלֶה.

יֵשׁ הַיּוֹם מִקְצוֹעַ שֶׁנִּקְרָא "לֵיצָן רְפוּאִי". עוֹלָם הָרְפוּאָה חָקַר וְהֵבִין אֶת הַקֶּשֶׁר וְהַהַשְׁפָּעָה שֶׁל הַרְגָּשָׁה טוֹבָה בַּנֶּפֶשׁ עַל הַבְּרָאַת הַגּוּף מִמַּחֲלוֹת. אָדָם שֶׁמַּרְגִּישׁ שַׂמֵּחַ מְקַבֵּל חֶשֶׁק לְחָיוֹת, וְהַגּוּף שֶׁלּוֹ מִתְחַזֵּק לִיצֹר נוֹגְדָנִים לַמַּחֲלוֹת הַתּוֹקְפוֹת אוֹתוֹ.

וְזוֹ הַסִּבָּה גַּם שֶׁמִּצְוֹת בִּקּוּר חוֹלִים הִיא אַחַת מֵהַמִּצְוֹוֹת הַבּוֹדְדוֹת שֶׁיֵּשׁ לָהֶן פֵּרוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה חוּץ מֵהַקֶּרֶן בָּעוֹלָם הַבָּא (שבת קכז.). זוֹ מִצְוָה שֶׁשָּׁוָה מַמָּשׁ לִתְחִיַּת הַמֵּתִים (נדרים מ.). יֶשׁ עִנְיָן לֹא לְבַקֵּר אֶת הַחוֹלֶה מֻקְדָּם בַּבֹּקֶר כְּשֶׁהוּא בְּשִׁיא כֹּחוֹ (וּבְשִׁיא הַפְּדִיקוֹת), וְלֹא בָּעֶרֶב שֶׁהוּא בְּחֻלְשָׁתוֹ הָרַבָּה, אֶלָּא בַּצָּהֳרַיִם, שֶׁם הוּא מְקַבֵּל כֹּחוֹת מֵהַבִּקּוּר שֶׁלָּנוּ, שֶׁאִכְפַּת לָנוּ מִמֶּנּוּ, וַאֲנַחְנוּ רוֹאִים אוֹתוֹ חוֹלֶה אֲבָל לֹא "אָבוּד", אָז אֲנַחְנוּ טוֹרְחִים לְהִתְפַּלֵּל עָלָיו, שְׁזוֹ עִקַּר הַמִּצְוָה מִבְּחִינָתֵנוּ (שם). אֲבָל מִבְּחִינָתוֹ, עֶצֶם הַבִּקּוּר עַצְמוֹ כְּבָר מְחַזֵּק אוֹתוֹ, שֶׁיֵּשׁ בִּשְׁבִיל מָה וּבִשְׁבִיל מִי לְהַבְרִיא.

קְחוּ לִי מְנַגֵּן

וְזֶה הָעִנְיָן שֶׁל נִגּוּן. לָכֵן מֹשֶׁה רַבֵּנוּ צִוָּה "וְעַתָּה כִּתְבוּ לָכֶם אֶת **הַשִּׁירָה** הַזֹּאת" (דברים לא, יט), וְלֹא "אֶת **הַתּוֹרָה** הַזֹּאת", כִּי נִגּוּן וְשִׁירָה הֵם דְּבָרִים שֶׁמְּרוֹמְמִים וּמְשַׂמְּחִים אֶת הַנֶּפֶשׁ. כַּמָּה פְּעָמִים הִרְגַּשְׁנוּ קְצָת עֲצוּבִים וְשָׂמַעְנוּ אֵיזֶה שִׁיר שֶׁאֲנַחְנוּ אוֹהֲבִים וְהִתְעוֹדַדְנוּ? אָדָם צָרִיךְ לִפְעָמִים לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ גַּם בְּמִילֵי דִּשְׁטוּתָא[15] (ליקוטי מוהר"ן תניינא, כד), בִּבְדִיחָה טוֹבָה בְּאֵיזֶה מַעֲשֶׂה שֶׁל צְחוֹק, בְּרִקּוּד וּמְחִיאַת כַּף, בְּשִׁיר טוֹב שֶׁהוּא שָׂם בָּרֶקַע וְשָׂר אֶת הַמִּלִּים לְעַצְמוֹ בְּחֶשֶׁק.

15 כַּמּוּבָן שֶׁאֵין הַכַּוָּנָה לְקַלּוּת רֹאשׁ שֶׁל אָסוּר אוֹ חֹסֶר צְנִיעוּת.

זוֹ גַּם הַסִּבָּה שֶׁרֹב הַשִּׁירִים הַחֲסִידִים הֵם מִשְׁפָּט אֶחָד אוֹ פָּסוּק אֶחָד שֶׁחוֹזְרִים עָלָיו שׁוּב וְשׁוּב בִּנְגִינָה וְהַמִּלִּים מְקַבְּלוֹת עָצְמָה מִכָּל חֲזָרָה עֲלֵיהֶן שׁוּב וְשׁוּב, וְהַגּוּף מִתְעוֹרֵר וְדָבֵק בָּהֶם. בַּתְּחִלָּה הוּא אוֹמֵר אֶת הַמִּלִּים בְּיֹבֶשׁ, אַחַר כָּךְ מָרִים אֶת קוֹלוֹ, בְּשָׁלַב רִאשׁוֹנִי שׁוֹאֵל אֶת עַצְמוֹ כְּבָר אֲמַרְנוּ אֶת הַמִּלִּים הָאֵלֶּה, לֹא לְהַפְסִיק? אֲבָל כְּשֶׁהוּא מַמְשִׁיךְ שׁוּב וְשׁוּב זֶה מְחַלְחֵל לְעַצְמוֹתָיו וְכָל הַגּוּף נִמְסָךְ בְּמִלּוֹת הַשִּׁיר וְהוּא מוֹצֵא עַצְמוֹ רוֹקֵד בְּמַעְגָּלִים וְקוֹפֵץ וּמִשְׁתּוֹלֵל כְּשֶׁהוּא חוֹזֵר שׁוּב וְשׁוּב עַל אוֹתָן מִלִּים, כִּי כָּעֵת הַנְּשָׁמָה שְׁלוֹ שָׂרָה אוֹתָן. הָרִי לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ הִיא צְרוּף שֶׁל אוֹתִיּוֹת שֶׁל שְׁמוֹת ה׳, וְכַאֲשֶׁר חוֹזְרִים שׁוּב וְשׁוּב עַל פָּסוּק קָדוֹשׁ מְסֻיָּם, הַפֹּחַ שֶׁל הַפָּסוּק וְשֶׁל קְדֻשַּׁת הָאוֹתִיּוֹת מִתְחַבְּרִים אֶל נִשְׁמָתוֹ.

אָדָם שֶׁקָּם בַּבֹּקֶר, יֵצֶר הָרַע מַשְׁכִּיחַ מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַדְּבָרִים הַטּוֹבִים שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּכָּנֵס לְדִכָּאוֹן. אֲנִי נִהְיֶה עָצוּב וְאָז הוּא שָׂמֵחַ. אֵיךְ אֲנִי מְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמִי? עַל יְדֵי הַדְּבָרִים הַטּוֹבִים שֶׁיֵּשׁ בִּי. אֶלָּא שֶׁכְּשֶׁאֲנִי קָם בַּבֹּקֶר אֲנִי לֹא זוֹכֵר שׁוּם דָּבָר טוֹב, זוֹ עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל הַיֵּצֶר. אֲבָל יֵשׁ דָּבָר אֶחָד שֶׁהוּא לֹא יָכוֹל לְהַשְׁכִּיחַ מִמֶּנִּי אוֹ לָקַחַת מִמֶּנִּי לְעוֹלָם. גַּם אִם יַחְטֹף אוֹתִי וְיִזְרֹק אוֹתִי בְּאִי בּוֹדֵד. אֲנִי יְהוּדִי!

גּוֹי יֵשׁ לוֹ רַק 7 מִצְוּוֹת אֲבָל אִם עוֹבֵר עֲלֵיהֶן אֲפִילּוּ בְּשׁוֹגֵג הוּא חַיָּב מִיתָה! (רמב״ם הל׳ מלכים פ״ט ה״ד), וְאֵין לוֹ תְּשׁוּבָה! אֲנִי יְהוּדִי יֵשׁ לִי 613 מִצְוּוֹת, וַאֲנִי יָכוֹל לִפּוֹל הַרְבֵּה יוֹתֵר מִמֶּנּוּ מִצַּד אֶחָד, אַךְ יֵשׁ לִי תְּשׁוּבָה גַּם עַל עֲבֵרוֹת בְּמֵזִיד! אֲנִי יוֹתֵר טוֹב מִמֶּנּוּ! אָז אִם אֲנִי קָם בַּבֹּקֶר וְאֵין לִי כְּלוּם חוּץ מִזֶּה שֶׁאֲנִי יְהוּדִי, זֶה לְבַד שָׁוֶה הַכֹּל. אֲנִי שָׂמֵחַ בָּזֶה, אֲנִי מְבָרֵךְ עַל כָּךְ בְּשֵׁם וּמַלְכוּת: ״בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ אֱלֹקֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא עָשָׂנִי גּוֹי״,

וְאָז חוֹזֵר עַל סוֹף הַבְּרָכָה כְּשִׁיר "בָּרוּךְ שֶׁלֹּא עָשָׂנִי גּוֹי" שׁוּב וְשׁוּב, וְהַמְּלִים חוֹדְרוֹת וּמֵעִירוֹת אוֹתִי וְאֶת זִכְרוֹנִי, וְאָז אֲנִי נִזְכָּר שֶׁזֶּה לֹא בֶּאֱמֶת שֶׁאֵין לִי כְּלוּם, אֶלָּא אֲנִי מַלֵּא מִצְווֹת כְּרִמּוֹן. אָז מִתּוֹךְ הַשִּׂמְחָה שֶׁאֲנִי גּוֹי עוֹלִים שְׁאָר הַדְּבָרִים הַטּוֹבִים שֶׁבִּי, וַאֲנִי שָׁמֵחַ בָּהֶם כֻּלָּם, וּמְמַּלֵּא מִתְרוֹמֵם מֵהַעֲצֶב שֶׁלִּי וְכָךְ אֲנִי מְקַבֵּל חֵשֶׁק לַחֲטוֹף עוֹד מִצְווֹת, וּמְמַּלֵּא עוֹד שִׂמְחָה וְכֵן הָלְאָה.

וְכָךְ מִזְּמַן חֲתִימַת הַדִּין בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים וְעַד הוֹרָדַת הַפִּתְקָאוֹת בְּהוֹשַׁעְנָא רַבָּה, אֲנַחְנוּ עוֹבְדִים עַל הַשִּׂמְחָה. אוֹכְלִים בָּשָׂר וְשׁוֹתִים יַיִן, קוֹנִים בְּגָדִים וְתַכְשִׁיטִים לַנָּשִׁים וְצַעֲצוּעִים וּמַמְתַּקִּים לַיְלָדִים, וְכֵן רוֹקְדִים וְשָׁרִים וּמִתְפַּלְלִים וְלוֹמְדִים, וְיוֹשְׁבִים בַּסֻּכָּה. גּוּף וְנֶפֶשׁ, הַכֹּל בְּשִׂמְחָה[16]. וְהַיֵּצֶר מִשְׁתַּגֵּעַ:

---

16 וְזוֹ לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם (הלכות יום טוב פ"ו, הל' יז-כ): "שִׁבְעַת יְמֵי הַפֶּסַח וּשְׁמוֹנַת יְמֵי הֶחָג עִם שֶׁאֵר יָמִים טוֹבִים כֻּלָּם אֲסוּרִים בְּהֶסְפֵּד וְתַעֲנִית, וְחַיָּב אָדָם לִהְיוֹת בָּהֶן שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב הוּא וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וּבְנֵי בֵּיתוֹ וְכָל הַנִּלְוִים עָלָיו שֶׁנֶּאֱמַר 'וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ' וְגוֹ', אַף עַל פִּי שֶׁהַשִּׂמְחָה הָאֲמוּרָה כָּאן הִיא קָרְבָּן שְׁלָמִים כְּמוֹ שֶׁאָנוּ מְבָאָרִין בְּהִלְכוֹת חֲגִיגָה יֵשׁ בִּכְלָל אוֹתָהּ שִׂמְחָה לְשִׂמּוֹחַ הוּא וּבָנָיו וּבְנֵי בֵּיתוֹ כָּל אֶחָד וְאֶחָד כָּרָאוּי לוֹ. כֵּיצַד? הַקָּטַנִּים נוֹתֵן לָהֶם קְלִיּוֹת וֶאֱגוֹזִים וּמִגְדָּנוֹת, וְהַנָּשִׁים קוֹנֶה לָהֶן בְּגָדִים וְתַכְשִׁיטִין נָאִים כְּפִי מָמוֹנוֹ, וְהָאֲנָשִׁים אוֹכְלִין בָּשָׂר וְשׁוֹתִין יַיִן שֶׁאֵין שִׂמְחָה אֶלָּא בְּבָשָׂר וְאֵין שִׂמְחָה אֶלָּא בְּיַיִן, וּכְשֶׁהוּא אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה חַיָּב לְהַאֲכִיל לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה עִם שְׁאָר הָעֲנִיִּים הָאֻמְלָלִים, אֲבָל מִי שֶׁנּוֹעַל דַּלְתוֹת חֲצֵרוֹ וְאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה הוּא וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְאֵינוֹ מַאֲכִיל וּמַשְׁקֶה לָעֲנִיִּים וּלְמָרֵי נֶפֶשׁ אֵין זוֹ שִׂמְחַת מִצְוָה אֶלָּא שִׂמְחַת כְּרֵסוֹ, וְעַל אֵלּוּ נֶאֱמַר 'זִבְחֵיהֶם כְּלֶחֶם אוֹנִים לָהֶם כָּל אֹכְלָיו יִטַּמָּאוּ כִּי לַחְמָם לְנַפְשָׁם', וְשִׂמְחָה כָּזוֹ קָלוֹן הִיא לָהֶם שֶׁנֶּאֱמַר 'וְזֵרִיתִי פֶרֶשׁ עַל פְּנֵיכֶם פֶּרֶשׁ חַגֵּיכֶם'. אַף עַל פִּי שֶׁאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה בְּמוּעָדוֹת בִּכְלָל מִצְוֹת עֲשֵׂה, לֹא יִהְיֶה אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ, אֶלָּא כָּךְ הִיא הַדַּת, בַּבֹּקֶר מַשְׁכִּימִין כָּל הָעָם לְבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּלְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת וּמִתְפַּלְלִין וְקוֹרִין בַּתּוֹרָה בְּעִנְיַן הַיּוֹם וְחוֹזְרִין לְבָתֵּיהֶם וְאוֹכְלִין, וְהוֹלְכִין לְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת קוֹרִין וְשׁוֹנִין עַד חֲצִי הַיּוֹם, וְאַחַר חֲצִי הַיּוֹם מִתְפַּלְלִין תְּפִלַּת הַמִּנְחָה וְחוֹזְרִין לְבָתֵּיהֶן לֶאֱכוֹל וְלִשְׁתּוֹת שְׁאָר הַיּוֹם עַד הַלַּיְלָה. כְּשֶׁאָדָם אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה וְשָׂמֵחַ בְּרֶגֶל לֹא יִמְשֹׁךְ בַּיַּיִן וּבְשִׂחוֹק וּבְקַלּוּת רֹאשׁ וְיֹאמַר שֶׁכָּל מִי שֶׁיּוֹסִיף בָּזֶה יַרְבֶּה בְּמִצְוֹת שִׂמְחָה, שֶׁהַשִּׂכְרוּת וְהַשְּׂחוֹק הָרַבָּה וְקַלּוּת הָרֹאשׁ אֵינָהּ שִׂמְחָה אֶלָּא הוֹלֵלוּת וְסִכְלוּת וְלֹא נִצְטַוֵּינוּ עַל

״עַל מָה אַתָּה שָׂמֵחַ? תִּרְאֶה מָה חֶשְׁבּוֹן הַבַּנְק שֶׁלְּךָ, הַצָּרוֹת עִם הַבּוֹס, הַבְּעָיוֹת עִם הַשָּׁכֵן, עַל מָה אַתָּה שָׂמֵחַ״? וְהַתְּשׁוּבָה: ״בָּרוּךְ שֶׁלֹּא עָשָׂנִי גּוֹי״, אֲנִי נִמְצָא כָּעֵת תַּחַת מְעִילוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁמְּחַבֵּק אוֹתִי בְּאַהֲבָה וּמְרַחֵם עָלַי בְּצוּרָה אֵינְסוֹפִית, אֲנִי שָׂמֵחַ ! נִשְׁלַח אֶת יֵצֶר הָרַע עִם הַגְּזֵרוֹת לְמָקוֹם אַחֵר, הֵם לֹא נִכְתְּבוּ לַאֲנָשִׁים שֶׁשְּׂמֵחִים עַל יַהֲדוּתָם. אֵלֶּה יִשְׂמְחוּ עַד לַגְּאוּלָה הַשְּׁלֵמָה.

הַהוֹלֵלוּת וְהַסִּכְלוּת אֶלָּא עַל הַשִּׂמְחָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ עֲבוֹדַת יוֹצֵר הַכֹּל שֶׁנֶּאֱמַר ׳תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עָבַדְתָּ אֶת ה׳ אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב מֵרֹב כֹּל׳, הָא לָמַדְתָּ שֶׁהֲעֲבוֹדָה בְּשִׂמְחָה, וְאִי אֶפְשָׁר לַעֲבוֹד אֶת הַשֵּׁם לֹא מִתּוֹךְ שְׂחוֹק וְלֹא מִתּוֹךְ קַלּוּת רֹאשׁ וְלֹא מִתּוֹךְ שִׂכְרוּת״.

מקור הנשמה

אַחֲרֵי הַחַגִּים

אַחֲרֵי שֶׁאָדָם עוֹבֵר אֶת כָּל חַגֵּי תִּשְׁרֵי, כֻּלּוֹ מִתְמַלֵּא כִּחוֹת בְּמַהֲלַךְ הַחֹדֶשׁ, מִמְּחִילָה וְכַפָּרָה שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים וְעַד לְשִׂמְחָה בְּסֵכוֹת וְשִׂמְחַת תּוֹרָה, מוֹצֵא עַצְמוֹ הַיְהוּדִי עוֹמֵד מוּל חֹדֶשׁ מַרְחֶשְׁוָן, נָטוּל חַגִּים וּמוֹעֲדִים, אֲפִילּוּ צוֹם אֵין בּוֹ. עַכְשָׁו לְמַעֲשֶׂה מַתְחִילָה הַשָּׁנָה הָאֲמִתִּית שֶׁלּוֹ, בָּהּ הוּא בּוֹדֵק עַד כַּמָּה הוּא הִצְלִיחַ לְהַפְנִים מֵהָאוֹרוֹת וְהַהַשָּׂגוֹת שֶׁל הֶחָג, לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַשֶּׁפַע הָרוּחָנִי לַשָּׁנָה הָאֲרֻכָּה שֶׁלְּפָנָיו. כַּמָּה מֵהַשִּׂמְחָה וְהַזִּכּוּךְ נִשְׁאָרִים עִמָּנוּ גַּם בַּפְּקָקִים, בְּוִכּוּחִים עִם הַבּוֹס, מוּל הַשָּׁכֵן שֶׁחוֹסֵם אוֹתָנוּ כָּל בֹּקֶר בַּחֲנָיָה. מָה הַדָּבָר הֲכִי חָשׁוּב שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לָקַחַת עִמִּי לַשָּׁנָה הַקְּרוֹבָה?

בַּשַּׁבָּת הָרִאשׁוֹנָה שֶׁאַחֲרֵי הַחַגִּים אֲנַחְנוּ מַתְחִילִים אֶת הַתּוֹרָה מֵחָדָשׁ, וְקוֹרְאִים בְּפָרָשַׁת בְּרֵאשִׁית. אִם נִשְׁאַל אֶת עַצְמֵנוּ בְּמִסְגֶּרֶת הַפָּקַת לְקָחִים וְהַסָּקַת מַסְקָנוֹת מִיְּמֵי הַדִּין שֶׁעָבְרוּ עָלֵינוּ, עַל מָה לְהִתְמַקֵּד בַּשָּׁנָה שֶׁלְּפָנֵינוּ, נִצְטָרֵךְ לְהִתְבּוֹנֵן טוֹב בַּפָּרָשָׁה. וּבְעִקָּר בְּחֵלֶק אֶחָד מִתּוֹכָהּ, וּלְהָבִין אֶת הָעוֹמֵד לְפָנֵינוּ.

בַּפָּרָשָׁה אֲנַחְנוּ קוֹרְאִים עַל הַסִּפּוּר הַמְּפֹרָסָם שֶׁל קַיִן וְהֶבֶל. כַּאֲשֶׁר עוֹבְרִים עַל הַסִּפּוּר, עוֹלוֹת כַּמָּה שְׁאֵלוֹת, וּבַתְּשׁוּבָה שֶׁנַּעֲנָה עַל דֶּרֶךְ הַדְּרָשׁ, נִמְצָא גַּם עַל מָה אָנוּ צְרִיכִים לְהִתְמַקֵּד הַשָּׁנָה, וּבִכְלָל בְּכָל חַיֵּינוּ.

כְּבָר בַּתְּאוּר שֶׁל לֵידַת שְׁנֵי הָאַחִים אָנוּ רוֹאִים הֶבְדֵּל בַּתְּאוּר, שֶׁעַל קַיִן נֶאֱמַר (בראשית ד, א): "וְהָאָדָם יָדַע אֶת חַוָּה אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת קַיִן", וְאִלּוּ עַל הֶבֶל נֶאֱמַר: "וַתֹּסֶף לָלֶדֶת אֶת אָחִיו אֶת הָבֶל". לֹא כָּתוּב "וַתַּהַר", לְהֵיכָן נָעְלָם הַהֶרָיוֹן שֶׁל הֶבֶל? אִם יֵשׁ חֲשִׁיבוּת לָעִנְיָן נִכְתּוֹב בִּשְׁנֵיהֶם, וְאִם לָאו נַשְׁמִיט מִשְּׁנֵיהֶם, מַדּוּעַ כָּתוּב זֹאת רַק בְּקַיִן?

בַּהֶמְשֵׁךְ כָּתוּב כִּי "וַיְהִי הֶבֶל רֹעֵה צֹאן וְקַיִן הָיָה עֹבֵד אֲדָמָה" (שם, ב). קַיִן עוֹבֵד אֶת הָאֲדָמָה שֶׁמּוֹצִיאָה לוֹ פֵּרוֹת, וּמַחְלִיט עַל דַּעַת עַצְמוֹ וְלֹא מִתּוֹךְ צִוּוּי, אֶלָּא מִתּוֹךְ רָצוֹן טוֹב, לְהוֹדוֹת לַה' וּלְהָבִיא לוֹ מִנְחָה מִפְּרוֹתָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (שם, ג): "וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים וַיָּבֵא קַיִן מִפְּרִי הָאֲדָמָה מִנְחָה לַה'". הֶבֶל רוֹאֶה אֶת אָחִיו מֵבִיא קָרְבָּן לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאוֹהֵב אֶת הָרַעְיוֹן וּמֵבִיא קָרְבָּן מִצֹּאנוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהֶבֶל הֵבִיא גַּם הוּא מִבְּכֹרוֹת צֹאנוֹ וּמֵחֶלְבֵהֶן". אֲבָל אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַחְלִיט לִפְנוֹת רַק לְקָרְבָּנוֹ שֶׁל הֶבֶל, שֶׁנֶּאֱמַר (שם, ד-ה): "וַיִּשַׁע ה' אֶל הֶבֶל וְאֶל מִנְחָתוֹ, וְאֶל קַיִן וְאֶל מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה וַיִּחַר לְקַיִן מְאֹד וַיִּפְּלוּ פָּנָיו".

וּמַדּוּעַ לֹא פָּנָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְקָרְבָּנוֹ שֶׁל קַיִן, שֶׁיְּזַם אֶת כָּל הָרַעְיוֹן? עוֹנִים הַמְּפָרְשִׁים כִּי קַיִן הֵבִיא לְפָנָיו פֵּרוֹת בְּאוּשִׁים וְלָכֵן לֹא קִבֵּל ה׳ אֶת קָרְבָּנוֹ, לְעֵמַת הֶבֶל שֶׁהֵבִיא מִבְּכוֹרוֹת צֹאנוֹ, מֵהַטּוֹבִים שֶׁבָּהֶם. מַדּוּעַ שֶׁקַּיִן יָבִיא לוֹ פֵּרוֹת רְקוּבִים? הָרֵי זֶה הָיָה רַעְיוֹן שֶׁלּוֹ בִּכְלָל לְהָבִיא מִנְחָה. מָתַי יֵשׁ לְאָדָם יֵצֶר רַע שֶׁגּוֹרֵם לוֹ לְזַלְזֵל בְּמִצְווֹת? כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ מִצְוָה מִלְּכַתְּחִלָּה, כְּשֶׁהוּא חַיָּב לַעֲשׂוֹת דָּבָר. אֲבָל כָּאן שֶׁזֹּה הָיָה רַעְיוֹן שֶׁלּוֹ וְהוּא לֹא מְצֻוֶּה, לֹא אָמוּר לִהְיוֹת יֵצֶר רַע שֶׁיַּפְרִיעַ, אָז מַדּוּעַ לְהָבִיא פֵּרוֹת בְּאוּשִׁים? וְאִם בֶּאֱמֶת הֵבִיא פֵּרוֹת בְּאוּשִׁים, מַדּוּעַ הוּא מֻפְתָּע וְכוֹעֵס שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא לָקַח אֶת הַקָּרְבָּן שֶׁלּוֹ? ״מַדּוּעַ הוּא מַעֲדִיף אֶת בְּכוֹרֵי צֹאנוֹ שֶׁל אָחִי, עַל פְּנֵי הַפֵּרוֹת הָרְקוּבִים שֶׁהֵבֵאתִי לוֹ מֵהַזֶּבֶל״? וְכִי זוֹ שְׁאֵלָה? אָז מָה אַתָּה כּוֹעֵס?

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְגַּלֶּה אֶל קַיִן, כִּי ה׳ יוֹדֵעַ שֶׁהוּא כּוֹעֵס וּמְקַנֵּא בְּאָחִיו וְזוֹמֵם עָלָיו רָעָה, וְלָכֵן הוּא בָּא לְהַזְהִירוֹ (שם, ו-ז): ״לָמָּה חָרָה לָךְ וְלָמָּה נָפְלוּ פָנֶיךָ: הֲלוֹא אִם תֵּיטִיב שְׂאֵת וְאִם לֹא תֵּיטִיב לַפֶּתַח חַטָּאת רֹבֵץ וְאֵלֶיךָ תְּשׁוּקָתוֹ וְאַתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ״. יֵשׁ לְךָ יֵצֶר רַע שֶׁחוֹגֵג עַל הַרְגָּשׁוֹת הָאֱלֶה וּמְנַפֵּחַ אוֹתָן עַד שֶׁתַּעֲשֶׂה שְׁטֻיּוֹת שֶׁתִּתְחָרֵט עֲלֵיהֶן, תֵּדַע אַתָּה לִמְשׁוֹל בָּרְגָּשׁוֹת שֶׁלְּךָ וְלֹא לָתֵת לַיֵּצֶר לְשַׁגֵּעַ אוֹתְךָ. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁרוֹאֶה לְכָל הַדּוֹרוֹת קָדִימָה, יָדַע שֶׁכַּעֲסוֹ שֶׁל קַיִן יָבִיא לְכָךְ שֶׁיָּקוּם עַל אָחִיו. מַדּוּעַ אִם כֵּן לֹא לָקַח אֶת הַקָּרְבָּן וּמָנַע אֶת כָּל הַצָּרָה הַזּוֹ?

הָרֵי בִּשְׁבִיל לְהַשְׁכִּין שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, ה׳ הִסְכִּים לִמְחֹק אֶת שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ[17] (סוכה נג:), וְאַף שְׁנָה מֵהָאֱמֶת, כַּאֲשֶׁר

---

17 הַתּוֹרָה הוֹרְתָה, כִּי כַּאֲשֶׁר אָדָם מְקַנֵּא לְאִשְׁתּוֹ בִּפְנֵי שְׁנֵי עֵדִים שֶׁלֹּא תִּתְיַחֵד עִם גֶּבֶר מְסֻיָּם, וְעָבְרָה עַל דִּבְרֵיו וְהִתְיַחֲדָה עִם אוֹתוֹ אָדָם לִזְמַן

שָׂרָה הִתְבַּשְּׂרָה כִּי תִּלֵּד בְּגִיל 90 צָּחֲקָה וְאָמְרָה: "אַחֲרֵי בְלֹתִי הָיְתָה לִּי עֶדְנָה וַאדֹנִי זָקֵן" (בראשית יח, יב), וְאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִבִּיעַ תַּרְעֹמֶת בִּפְנֵי אַבְרָהָם: "לָמָּה זֶּה צָחֲקָה שָׂרָה לֵאמֹר הַאַף אָמְנָם אֵלֵד וַאֲנִי זָקַנְתִּי" (שם, יג), כְּאִלּוּ אָמְרָה שָׂרָה עַל עַצְמָהּ שֶׁהִיא זְקֵנָה וְלֹא עַל אַבְרָהָם, ה' שֶׁנָּה כְּדֵי לֹא לְפַגֵּם וְלוּ בִּמְעַט בִּשְׁלוֹם בָּיִת. הָעִקָּר לֹא לְהַכְלִים וְלִפְגֹּעַ בְּבֶן אָדָם, כַּמָּה יֵשׁ לְהִזָּהֵר בָּזֶה. הָרֵי חֲכָמֵינוּ נִזְהֲרוּ כָּל כָּךְ בַּדָּבָר[18], עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

הַמַּסְפִּיק לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ עֲבָרָה, הָרֵי הִיא אֲסוּרָה עַל בַּעְלָהּ עַד שֶׁתִּבַּדֵּק בְּמֵי סוֹטָה. וְכָךְ הָיוּ עוֹלִים הָאִשָּׁה וּבְעָלָהּ לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וְהַכֹּהֵן הָיָה מְכִין אֶת מֵי הַסּוֹטָה, שֶׁכָּלְלוּ אֶת כְּתִיבַת פָּרָשַׁת סוֹטָה מֵהַתּוֹרָה בִּדְיוֹ עַל קֶלַף וּמִחְיָתוֹ לְאוֹתָם הַמַּיִם, בָּהֶם מַשְׁקִים אֶת הָאִשָּׁה, וְאִם חָטְאָה הָיְתָה מֻתָּה, אַךְ אִם טְהוֹרָה הָיְתָה לְבַעְלָהּ - הִיא הָרָתָה מִמֶּנּוּ יֶלֶד מֻבְחָר. בְּמַעֲשֶׂה זֶה שֶׁל מְחִיקַת הַשֵּׁם בַּמַּיִם עָשָׂה הַכֹּהֵן דָּבָר שֶׁנֶּחְשָׁב לְאִסּוּר גָּמוּר לְכָל יְהוּדִי, לִמְחוֹת אֶת שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכָאן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתִּיר לַעֲשׂוֹת זֹאת, כְּדֵי לְהַשְׁכִּין שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, אַחֶרֶת לֹא יוּכְלוּ לַחְזֹר זוֹ לָזֶה וְיִצְטָרֵךְ לְגָרְשָׁהּ.

18 מְסֻפֶּרֶת הַגְּמָרָא (סנהדרין יא.) עַל רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא, שֶׁמָּסַר שִׁעוּר, וְאָז הָיוּ יוֹשְׁבִים הַתַּלְמִידִים עַל הָרִצָּפָה מוּלוֹ בְּסָמוּךְ אֵלָיו. וְהִנֵּה בְּאֶמְצַע הַשִּׁעוּר מַכְרִיז רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא כִּי הוּא מֵרִיחַ רֵיחַ שׁוּם שֶׁעוֹלֶה מִפִּי אֶחָד הַתַּלְמִידִים וְהוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְהַמְשִׁיךְ בַּשִּׁעוּר, אָז הוּא מְבַקֵּשׁ מִמִּי שֶׁאָכַל אֶת הַשּׁוּם שֶׁיֵּצֵא מִבֵּית הַמִּדְרָשׁ. רָאָה זֹאת תַּלְמִידוֹ רַבִּי חַיֵּיא וְיָצָא מִן הַשִּׁעוּר. רָאוּ זֹאת הָאֲחֵרִים וְיָצְאוּ אַחֲרָיו וְנִגְמַר הַשִּׁעוּר. לַמָּחֳרָת פָּגַשׁ רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא, אֶת רַבִּי חַיֵּיא וְשָׁאַל אוֹתוֹ הַאִם אַתָּה הוּא זֶה שֶׁצִּעַרְתָּ אֶת אַבָּא, וַעֲנָה לוֹ חַס וְשָׁלוֹם, אֶלָּא שֶׁמִּישֶׁהוּ אַחֵר אָכַל שׁוּם וְהוּא לֹא רָצָה שֶׁאוֹתוֹ אֶחָד יִתְבַּיֵּשׁ וְלָכֵן קָם וְיָצָא וְכָל הָאֲחֵרִים יָצְאוּ אַחֲרָיו, גַּם אוֹתוֹ אֶחָד שֶׁאָכַל שׁוּם. עוֹד מְסֻפָּר (שם) עַל אִשָּׁה שֶׁנִּכְנְסָה לַיְשִׁיבָה שֶׁל רַבִּי מֵאִיר בָּעַל הַנֵּס וְאָמְרָה כִּי אֶחָד מִיְּשִׁיבָתוֹ קִדֵּשׁ אוֹתָהּ בְּבִיאָה וְהִיא רוֹצָה גֵּט. יָשַׁב רַבִּי מֵאִיר וְכָתַב לָהּ גֵּט. רָאוּ זֹאת תַּלְמִידָיו וְכָתְבוּ כָּל אֶחָד גֵּט לְאוֹתָהּ אִשָּׁה, כּוֹלֵל אוֹתוֹ בָּחוּר שֶׁאָכַן קִדֵּשׁ אוֹתָהּ בְּצוּרָה מְכֹעֶרֶת זוֹ, וְכָךְ לֹא נֶאֱלַץ לְהִתְבַּיֵּשׁ. וְאַף עַל פִּי שֶׁהָיָה זֶה בִּזָּיוֹן עֲבוּר רַבִּי מֵאִיר בָּעַל הַנֵּס שֶׁיִּצְטָרֵךְ לִכְתּוֹב גֵּט כְּאִלּוּ יֵשׁ חֶשְׁדֵּשׁ שֶׁקִּדֵּשׁ אִישָׁהּ בְּצוּרָה כָּזוֹ, הוּא עָשָׂה זֹאת עַל מְנָת שֶׁהַבָּחוּר שֶׁכֵּן עָשָׂה זֹאת לֹא יִתְבַּיֵּשׁ לְהֵלֵץ מִתּוֹצְאוֹת מַעֲשֵׂהוּ שֶׁעָשָׂה בִּפְזִיזוּת.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָדַע שֶׁבְּכָךְ שֶׁלֹּא יִשְׁעֶה לְמְנוּחָתוֹ שֶׁל קַיִן, זֶה יַעֲלֶב, וְעֶלְבּוֹן זֶה יִגְרֹם לוֹ לַהֲרוֹג אֶת אָחִיו, כְּפִי שֶׁרָאִינוּ בַּסִּפּוּר הַמְּפֻרָסָם עַל בַּר קַמְצָא (גיטין נה:) שֶׁהֶעֱלִיבוּ אוֹתוֹ בִּסְעוּדָה בִּירוּשָׁלַיִם וְהָלַךְ וְסִכְסֵךְ בֵּין יִשְׂרָאֵל לְרוֹמִי עַד שֶׁבָּאוּ וְהֶחֱרִיבוּ אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהִגְלוּ אֶת עַמֵּנוּ! זֶה עֶלְבּוֹן שֶׁל יְהוּדִי אֶחָד. בִּמְקוֹם לָתֵת לְקַיִן הַרְצָאָה עַל יֵצֶר הָרַע שֶׁיִּזָּהֵר מִמֶּנּוּ וְשֶׁיִּמְשֹׁל בּוֹ, הָיָה לוֹקֵחַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַקָּרְבָּן וּמְפַיֵּס אוֹתוֹ.

וְאָכֵן קָם קַיִן וּמִתְגָּרֶה בְּהֶבֶל מִקְנָאָתוֹ, אוֹמֵר לוֹ שֶׁכֵּיוָן שֶׁהָאֲדָמָה שֶׁלּוֹ, שֶׁהֶבֶל יִרְעֶה אֶת צֹאנוֹ בָּאָוִיר. וּמִתּוֹךְ מְרִיבָתָם קָם קַיִן וְרוֹצֵחַ אֶת אָחִיו. וְרַק אַחֲרֵי שֶׁהוֹרְגוֹ וְקוֹבְרוֹ, אָז מוֹפִיעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּפוֹתֵחַ בְּשִׂיחָה עִם קַיִן (בראשית ד, ט):

- "אֵי הֶבֶל אָחִיךָ"?

וְכִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא יוֹדֵעַ מָה קָרָה? וְקַיִן עוֹנֶה לוֹ:

- "לֹא יָדַעְתִּי, הֲשֹׁמֵר אָחִי אָנֹכִי"?

וְכִי קַיִן לֹא יוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹדֵעַ הַכֹּל? אֶמְנָם בַּתְּפִיסָה שֶׁל הַגּוֹיִם רָאינוּ כִּי הֵם מַאֲמִינִים שֶׁה' הוּא אֵל עֶלְיוֹן בַּשָּׁמַיִם שֶׁלֹּא מִתְעַסֵּק בַּפְּרָטִים הַקְּטַנִּים וְיָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁהוּא לֹא יוֹדֵעַ הַכֹּל וְ"יִתְפַּסְפֵּס לוֹ" מַשֶּׁהוּ, וְכָךְ גַּם בִּלְעָם שֶׁהָיָה נָבִיא הָאֻמּוֹת, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דִּבֵּר עִמּוֹ וְשָׁאַל אוֹתוֹ: "מִי אֵלֶּה הָאֲנָשִׁים עִמָּךְ" (במדבר כב, ט), בִּלְעָם מַשְׁוִיץ בָּהֶם וּבִגְדֻלָּתָם לְהַרְאוֹת כְּבוֹדוֹ, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁה' יוֹדֵעַ אֶת זְהוּתָם וְרַק פּוֹתֵחַ עִמּוֹ בְּשִׂיחָה. גּוֹי.

אֲבָל קַיִן הָיָה בְּנוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן יְצִיר כַּפָּיו שֶׁל ה'. הוּא הָיָה מְדַבֵּר עִם ה' יְשִׁירוֹת. הוּא יָדַע וְרָאָה כֵּיצַד ה' בָּרָא אֶת הַכֹּל. וַהֲרֵי כַּאֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פָּנָה לָאָדָם הָרִאשׁוֹן וְשָׁאַל

״אַיֶּכָּה״? (בראשית ג, ט) אַחֲרֵי חֵטְא עֵץ הַדַּעַת, אוֹמְרִים הַמְפָרְשִׁים (רש״י, שם) כִּי יָדַע הֵיכָן הוּא, רַק רָצָה לִפְתֹּחַ עִמּוֹ בְּשִׂיחָה, כֵּיוָן שֶׁאָדָם הָרִאשׁוֹן הֵבִין אַחֲרֵי אֲכִילַת הַפְּרִי כִּי הוּא עֵרוֹם וְהִתְבּוֹשֵׁשׁ וְהִתְחַבֵּא בְּבוּשָׁה בַּשִּׂיחִים. לָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְחִיל אֶת הַשִּׂיחָה בִּשְׁאֵלָה, אֲבָל הָיָה בָּרוּר לָאָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹדֵעַ הֵיכָן הוּא. אָז כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹאֵל אֶת קַיִן אֲיֵה אָחִיו, יֵשׁ לָנוּ בִּכְלָל מַחֲשָׁבָה שֶׁקַּיִן טוֹעֶה לַחְשֹׁב שֶׁה׳ לֹא יוֹדֵעַ?

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: ״מֶה עָשִׂיתָ? קוֹל דְּמֵי אָחִיךָ צֹעֲקִים אֵלַי מִן הָאֲדָמָה״ (שם ד, י). פֻּחָד קַיִן מֵהָעֹנֶשׁ וְשָׂאַל ״גָּדוֹל עֲוֹנִי מִנְּשֹׂא״? הַאִם אֵין לִי תַּקָּנָה? וְה׳ הִבְטִיחַ לוֹ תַּקָּנָה ״נָע וָנָד תִּהְיֶה בָּאָרֶץ״. מַדּוּעַ הַגָּלוּת הִיא כַּפָּרָה עַל רֶצַח, מָה תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל כָּאן? מָה הַקֶּשֶׁר?

קַיִן מְפַחֵד שֶׁיַּהַרְגוּ אוֹתוֹ: ״הֵן גֵּרַשְׁתָּ אֹתִי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וּמִפָּנֶיךָ אֶסָּתֵר וְהָיִיתִי נָע וָנָד בָּאָרֶץ וְהָיָה כָּל מֹצְאִי יַהַרְגֵנִי״, וּמְבַקֵּשׁ הֲגָנָה מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמִי יַהֲרֹג אוֹתוֹ? מִי יִפְגַּע בּוֹ? הֲרֵי רַק הוֹרָיו קַיָּמִים בָּעוֹלָם וְהֵם לֹא יַהַרְגוּ אוֹתוֹ. גַּם בַּעֲלֵי הַחַיִּים עַד הַמַּבּוּל הָיוּ צְמְחוֹנִיִּים בִּכְלָל, וְגָר זְאֵב עִם כֶּבֶשׂ וְאַרְיֵה עִם גְּדִי יִרְבָּץ (ישעיה יא, ו). וְגַם בְּנֵי הָאָדָם הָיוּ צְמְחוֹנִיִּים, עַד שֶׁהֻתַּר לְנֹחַ וּבָנָיו אַחֲרֵי הַמַּבּוּל לֶאֱכוֹל בָּשָׂר (בראשית ט, ג), וְאָז הֻתַּר גַּם לְבַעֲלֵי הַחַיִּים לֶאֱכוֹל אֵלֶּה אֶת אֵלֶּה. אָז מִי יִרְצֶה לִפְגֹּעַ בְּקַיִן? מַדּוּעַ שֶׁהַדֹּב אוֹ הַגּוֹרִילָה יַהַרְגוּ אוֹתוֹ סְתָם? רַק בְּנֵי אָדָם יְכוֹלִים לַהֲרוֹג לְלֹא סִבָּה אֲמִתִּית, חָיוֹת הוֹרְגוֹת לַהֲגָנָה אוֹ לְהִשָּׂרְדוּת, אֹכֶל.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לוֹ אוֹת שֶׁתָּגֵן עָלָיו מִפְּנֵי אוֹתָם אֵלֶּה שֶׁהוּא מְפַחֵד מֵהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (שם ד, טו): ״וַיָּשֶׂם ה׳ לְקַיִן אוֹת

לְבִלְתִּי הַכּוֹת אֹתוֹ כָּל מֹצְאוֹ״, וְאָז אוֹמֵר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא ״כָּל הֹרֵג קַיִן שִׁבְעָתַיִם יֻקָּם״, וְאוֹמֵר רַשִׁ״י הַקָּדוֹשׁ (שם) כִּי הַכַּוָּנָה שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁדּוֹר שְׁבִיעִי שֶׁל קַיִן עַצְמוֹ, יָקוּם וַיְהַרֹג אוֹתוֹ. וְקָשֶׁה, אִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לוֹ תְּשׁוּבָה, וְגוֹזֵר עָלָיו גָּלוּת וְעוֹשֶׂה לוֹ תִּקּוּן, וְהוּא מִתְחָרֵט עַל מַעֲשָׂיו, מַדּוּעַ שֶׁבְּעוֹד שִׁבְעָה דּוֹרוֹת יַהַרְגוּ אוֹתוֹ? אִם אֵין תְּשׁוּבָה וְרַק מִיתָה מְכַפֶּרֶת, שֶׁיַּהַרֹג אוֹתוֹ עַכְשָׁו, וְאִם אֶפְשָׁר לְלֹא מִיתָה אָז לָמָּה שֶׁצֶּאֱצָא שֶׁלּוֹ, עַצְמוֹ וּבְשָׂרוֹ, יַהַרֹג אוֹתוֹ?

דַּע אֶת הָאוֹיֵב

לְכָל הַשְּׁאֵלוֹת הַנַּ״ל יֵשׁ תְּשׁוּבָה עַל פִּי הַפְּשָׁט, אַךְ כָּאן נִנְסֶה לְהַסְבִּיר עַל פִּי הַדְּרָשׁ. קַיִן וְהֶבֶל שֶׁיָּצְאוּ מִבֶּטֶן אַחַת הֵם אָדָם אֶחָד. קַיִן הוּא הַגּוּף וְהֶבֶל הוּא הַנְּשָׁמָה. קַיִן הוּא מִלְּשׁוֹן קֵן, בְּנָיָן. הֶבֶל הוּא מִלְּשׁוֹן רוּחַ, הֶבֶל. לָכֵן רַק בְּקַיִן כָּתוּב ״וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת קַיִן״. אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא (נדה לא.) כִּי שְׁלוֹשָׁה שֻׁתָּפִים בִּבְרִיאָתוֹ שֶׁל אָדָם, הָאָב וְהָאֵם הַיּוֹצְרִים אֶת הַגּוּף וְה׳ שֶׁמּוֹסִיף לוֹ נְשָׁמָה, וְלָכֵן ״וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת קַיִן״ הַכַּוָּנָה לַגּוּף כִּי אוֹתוֹ סוֹחֲבִים בְּהֵרָיוֹן, אֲבָל בְּהֶבֶל כָּתוּב ״וַתּוֹסֶף לָלֶדֶת״ זוֹ הַתּוֹסֶפֶת לַגּוּף, זוֹ הַנְּשָׁמָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְחַבֵּר לְאוֹתוֹ גּוּף שֶׁנִּשְׂאָה הָאִשָּׁה בְּרַחְמָהּ.

מֵאָז הַלֵּידָה יֵשׁ מִלְחָמָה בֵּין קַיִן לְהֶבֶל, בֵּין הַגּוּף לָרוּחַ. אֲבָל גַּם הַגּוּף מַכִּיר בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. קַיִן הֵבִיא קָרְבָּן מֵעַצְמוֹ, רַעְיוֹן שֶׁלּוֹ. וְהוּא לֹא הֵבִיא פֵּרוֹת בְּאוּשִׁים, נַהֲפֹךְ הוּא, הוּא הֵבִיא לוֹ מִשּׁוּפְרָא דְּשׁוּפְרָא שֶׁל פֵּרוֹת הָאָרֶץ. הַגְּדוֹלִים הַיָּפִים וְהָרִיחָנִיִּים בְּיוֹתֵר. אֲבָל לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵלּוּ הָיוּ פֵּרוֹת בְּאוּשִׁים, כִּי הָיָה לָהֶם סִרְחוֹן שֶׁל גַּאֲוָה. הֵם לֹא הָיוּ מְלֻוִּים בְּרוּחָנִיּוּת, בְּמַטָּרָה לְשֵׁם מִצְוָה, אֶלָּא רַק לְהַגְדִּיל אֶת שְׁמָם

וּלְהַאֲדִירָם. בּוֹנִים בֵּית כְּנֶסֶת שָׁלוֹשׁ קוֹמוֹת רַק כְּדֵי שֶׁיִּתְלוּ שְׁלֵט גָּדוֹל עִם שְׁמָם, אֲבָל לֹא יִתְרְמוּ לְלוֹמְדֵי תּוֹרָה הַמַּחְזִיקִים אֶת הָעוֹלָם, כִּי אֶת זֶה אַף אֶחָד לֹא יִרְאֶה וְיִטְפַּח לָהֶם עַל הַשֶּׁכֶם. הַפֹּל כָּבוֹד ! זֶה לֹא הָיָה לְשֵׁם שָׁמַיִם.

וְאֵיךְ יוֹדְעִים שֶׁקָּרְבָּנוֹ שֶׁל קַיִן לֹא הָיָה לְשֵׁם שָׁמַיִם ? כִּי כַּאֲשֶׁר הֶבֶל הֵבִיא קָרְבָּן וְה' קִבֵּל, אָז קַיִן קִנְאָ. אִם זֶה הָיָה לְשֵׁם שָׁמַיִם, מָה אִכְפַּת לְךָ שֶׁקָּרְבָּנוֹ הִתְקַבֵּל ? מָה אַתָּה מְקַנֵּא בּוֹ ? "מִמֶּנִּי וּמִמְּךָ יִתְקַלֵּס שְׁמוֹ" (סוטה מ.), הָעִקָּר שֶׁלְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יֵשׁ נַחַת רוּחַ. אֶלָּא שָׁאַתָּה רָצִיתָ אֶת הַכָּבוֹד. הַגּוּף קִנְאָ בַּנְּשָׁמָה שֶׁהִיא מִתְקַבֶּלֶת לִפְנֵי ה' בְּרָצוֹן. כַּאֲשֶׁר הַקָּרְבָּן בָּא מִגַּאֲוָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא יָכוֹל לְקַבֵּל אֶת הַקָּרְבָּן, גַּם "מִדַּרְכֵי שָׁלוֹם", כֵּיוָן שֶׁעַל בַּעֲלֵי הַגַּאֲוָה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵין אֲנִי וְהוּא יְכוֹלִים לָדוּר בְּמָקוֹם אֶחָד (שם ה.). הֵיכָן שֶׁהוֹלֵךְ בָּעַל הַגַּאֲוָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא נִמְצָא שָׁם בִּכְלָל, בֶּטַח שֶׁלֹּא יִקַּח אֶת קָרְבָּנוֹ. הָרֵי ה' לֹא צָרִיךְ אֶת הַקָּרְבָּן הוּא רוֹצֶה אֶת הַלֵּב.

כָּתוּב בַּמִּשְׁנָה (ביכורים ג, ח) כִּי כַּאֲשֶׁר הָיוּ מְבִיאִים בָּרֶגֶל אֶת קָרְבָּן הַבִּכּוּרִים, אֲזַי הָעֲשִׁירִים הָיוּ מְבִיאִים אֶת הַפֵּרוֹת בִּקְלָתוֹת (סלים) שֶׁל כֶּסֶף וְשֶׁל זָהָב. וְהַכֹּהֵן הָיָה לוֹקֵחַ אֶת הַפֵּרוֹת וּמַחֲזִיר אֶת הַסַּל לְעָשִׁיר. אַךְ כְּשֶׁעָנִי הִגִּיעַ עִם סַל נְצָרִים מְעֻרָבָה קְלוּפָה שֶׁעָשָׂה בְּיָדָיו כִּי אֵין לוֹ כֶּסֶף לִקְנוֹת סַל, וּבוֹ הֵנִיחַ אֶת בִּכּוּרָיו, הַכֹּהֵן לָקַח מִמֶּנּוּ גַּם אֶת הַסַּל. דֶּעָה אַחַת בַּגְּמָרָא אוֹמֶרֶת (בבא קמא צב.) כִּי בָּתַר עַנְיָא אָזְלָא עַנְיוּתָא (אַחֲרֵי הֶעָנִי רוֹדֶפֶת הֶעָנִיוּת) שֶׁגַּם אֶת הַסַּל שֶׁעָשָׂה הוּא מְאַבֵּד. אֲבָל דֵּעָה אַחֶרֶת אוֹמֶרֶת נַהֲפֹךְ הוּא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּל כָּךְ שָׂמֵחַ בַּסָּל הַזֶּה שֶׁנַּעֲשָׂה מִתּוֹךְ לֵב שָׁבוּר שֶׁרוֹצֶה לְהוֹדוֹת לַה' וְאֵין לוֹ יְכֹלֶת כַּלְכָּלִית כְּמוֹ שֶׁל

הֶעָשִׁיר לְהַדִּיר, דַּוְקָא בַּסָּל הַזֶּה רוֹצֶה ה׳, אַף יוֹתֵר מֵהַפֵּרוֹת עַצְמָן.

וְכֵן רָאינוּ בַּקָּרְבָּנוֹת שֶׁצְּרִיכִים לְהָבִיא לַמִּקְדָּשׁ, כַּאֲשֶׁר עֲשִׁירִים מְבִיאִים כְּבָשִׂים וְאִלּוּ עֲנִיִּים מְבִיאִים יוֹנִים וְדַלִּים מְבִיאִים קֶצֶת סֹלֶת. וְהִנֵּה מֵילָא עַל רֵיחַ שֶׁל עוֹלַת בְּהֵמָה לוֹמַר ״רֵיחַ נִיחוֹחַ לַה׳״ (ויקרא א, ט) אֲנִי מֵבִין, מִי לֹא אוֹהֵב רֵיחַ שֶׁל בָּשָׂר עַל הָאֵשׁ, אֲבָל רֵיחַ שֶׁל עוֹף שֶׁנִּזְרָק כָּךְ עַל הָאֵשׁ וְנוֹצוֹתָיו נִשְׂרָפוֹת, שֶׁלֹּא לְדַבֵּר עַל סֹלֶת שֶׁעוֹלָה בְּאֵשׁ, לָהֶם לִקְרֹא רֵיחַ נִיחוֹחַ? אֶלָּא אוֹמֶרֶת הַמִּשְׁנָה (מנחות פי״ג מי״א) ״נֶאֱמַר בְּעוֹלַת הַבְּהֵמָה אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחוֹחַ וּבְעוֹלַת הָעוֹף אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחוֹחַ וּבְמִנְחָה אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחוֹחַ לְלַמֵּד שֶׁאֶחָד הַמַּרְבֶּה וְאֶחָד הַמַּמְעִיט וּבִלְבַד שֶׁיְּכַוֵּן אָדָם אֶת דַּעְתּוֹ לַשָּׁמַיִם״. ה׳ רוֹצֶה אֶת הַלֵּב.

קַיִן לֹא הֵבִין אֶת זֶה וְנִלְחַם בְּהֶבֶל. הַגּוּף נִלְחָם בַּנְּשָׁמָה, כִּי הוּא רוֹצֶה אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה, וּבִשְׁבִיל הַתַּאֲוֹות שֶׁלּוֹ הוּא אַף מְסֵגֵּל ״לִרְצֹחַ״ אֶת הַנְּשָׁמָה שֶׁלּוֹ. וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְהִיר אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִתֵּן לְיֵצֶר הָרַע לְהִשְׁתַּלֵּט עָלָיו, וּכְשֶׁזֶּה לֹא מַקְשִׁיב, הוּא שׁוֹאֵל אוֹתוֹ ״אֵי הֶבֶל אָחִיךָ״, אֵיפֹה הַנְּשָׁמָה שֶׁנָּתַתִּי לְךָ?

וּמָה עוֹנֶה הַגּוּף ״לֹא יָדַעְתִּי. הֲשֹׁמֵר אָחִי אָנֹכִי״? לֹא יָדַעְתִּי שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לִדְאֹג לַנְּשָׁמָה שֶׁלִּי. הֲרֵי אֲנִי צָרִיךְ לַעֲבוֹד וּלְשַׁלֵּם חֶשְׁבּוֹנוֹת וּלְהִתְיַחֵס לָאִשָּׁה וּלְשַׂחֵק עִם הַיְלָדִים וְלָרִיב עִם הַבּוֹס, מָתַי יֵשׁ לִי זְמַן לִלְמֹד, לְהִתְפַּלֵּל? אִם כָּל כָּךְ חָשׁוּב לְךָ, תֵּן לִי מִלְיוֹן דּוֹלָר וּבְלִי דְּאָגוֹת וַאֲנִי אֵשֵׁב אֶלְמַד, אַתָּה צָרִיךְ לִשְׁמוֹר עַל הַנְּשָׁמָה שֶׁלִּי, לֹא אֲנִי.

עוֹנֶה לוֹ ה׳ ״קוֹל דְּמֵי אָחִיךָ צֹעֲקִים אֵלַי מִן הָאֲדָמָה״, קָבַרְתָּ אֶת הַדָּם שֶׁלְּךָ, הַנֶּפֶשׁ שֶׁלְּךָ, עָמוֹק בָּאֲדָמָה בַּחָמְרִיּוּת בְּעִנְיְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה. מָה אַתָּה חוֹשֵׁב, שֶׁאֲנִי לֹא דּוֹאֵג לְךָ בֶּאֱמֶת,

וְכִי אַתָּה זֶה שֶׁמְּפַרְנֵס אֶת עַצְמְךָ? וְכִי אִם תִּלְמַד וּתְחַיֶּה אֶת נַפְשְׁךָ אָז הַגּוּף לֹא יִשְׁרוֹד? וְכִי תַּפְסִיד מִלַּעֲשׂוֹת אֶת רְצוֹנִי וְאֶת עֲבוֹדָתִי? הֲיַעֲלֶה כָּךְ עַל דַּעְתְּךָ?!

הַגּוּף מִתְחָרֵט וּמְבַקֵּשׁ כַּפָּרָה וְהַקָּבָ"ה אוֹמֵר לוֹ שֶׁיֵּשׁ תִּקּוּן: "נָע וָנָד תִּהְיֶה בָּאָרֶץ". אַתָּה תִּתְנַתֵּק מֵהָאֲדָמָה, מֵהֶחָמְרִיּוּת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, הִפּוֹךְ אוֹתוֹ לַעֲרַאי. כָּל הַקִּנְיָנִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, עוֹד בָּיִת וְעוֹד רֶכֶב, אֶלָּה לֹא יַחְזִירוּ אֶת הַנְּשָׁמָה שֶׁלְּךָ וְלֹא יוֹבִילוּ אוֹתְךָ לְשׁוּם מָקוֹם, כִּי לֹא תִּקַּח אוֹתָם אִתְּךָ. הָעוֹלָם הַזֶּה צָרִיךְ לִהְיוֹת עֲבוּרְךָ כְּאֹהֶל, הַיּוֹם כָּאן וּמָחָר שָׁם, עֲרַאי, כְּלוּם.

אוֹמֵר קַיִן "וְהָיָה כָּל מֹצְאִי יַהַרְגֵנִי". אוֹמֵר הַגּוּף: "אֲבָל עָשִׂיתִי עֲוונוֹת וְהֵן יָצְרוּ מַלְאֲכֵי חַבָּלָה שֶׁמְּחַפְּשִׂים אוֹתִי". כָּל הַמַּזִּיקִים שֶׁפּוֹגְעִים בָּאָדָם נִבְרְאוּ מֵהָעֲבֵרוֹת שֶׁלּוֹ עַצְמוֹ. אָדָם נִתְקָל בְּאֶבֶן בָּרְחוֹב וְנוֹפֵל עַל הַמִּדְרָכָה וְנִפְגַּע, יֵדַע שֶׁאֶת הָאֶבֶן הַהִיא הֵנִיחַ מַזִּיק שֶׁנִּבְרָא מֵעֲבֵרָה שֶׁלּוֹ עַצְמוֹ, לֹא מֵרַשְׁלָנוּת שֶׁל מְנַקֶּה הָרְחוֹבוֹת שֶׁל הָעִירִיָּה. אוֹמֵר הַגּוּף הָרֵי שֶׁהָעֲוונוֹת שֶׁלִּי יַחְפְּשׂוּ אַחֲרַי וְיַהַרְגוּנִי, וְכִי אֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה? הָרֵי הַמַּזִּיקִים הָאֵלֶּה יִמְצְאוּ אוֹתִי בְּכָל מָקוֹם בָּעוֹלָם וְיַהַרְגוּנִי.

אוֹמֵר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֲנִי אֶתֵּן לְךָ אוֹת. אוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה, אוֹת שֶׁל הַשַּׁבָּת, אוֹת בְּרִית קוֹדֶשׁ. אָדָם שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַמַּזִּיקִים לֹא יְכוֹלִים לוֹ, הֵם בּוֹרְחִים מִמֶּנּוּ. שְׁמוֹר אֶת הַבְּרִית, שְׁמוֹר אֶת הַשַּׁבָּת, וְכַמּוּבָן תַּלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כֻּלָּם (קידושין לט:), שֶׁנֶּאֱמַר אֵין בֵּן חוֹרִין אֶלָּא מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה (במדבר רבה י, ח), וְאוֹמֵר הַמִּדְרָשׁ (שמות רבה לב, א) בֶּן חוֹרִין אַפִּילּוּ מִמַּלְאָךְ הַמָּוֶת! כְּשֶׁגִּיעַ יוֹמוֹ לְהִפָּטֵר מִן הָעוֹלָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ

הוּא יִקַּח אוֹתוֹ בְּעַצְמוֹ כִּי גַּם מַלְאַךְ הַמָּוֶת לֹא יָכוֹל לְהִתְקָרֵב אֵלָיו! זֶה הָאוֹת שֶׁלְּךָ!

חֲצִי כַּפָּרָה

אֲבָל הוּא גַּם הִזְהִיר אוֹתוֹ בְּאוֹתִיּוֹת הַקְּטַנּוֹת שֶׁהַגּוּף לֹא שָׁם לֵב: "כָּל הוֹרֵג קַיִן שִׁבְעָתַיִם יוּקַם", תִּזָּהֵר מֵהַדּוֹרוֹת שֶׁלְּךָ קָדִימָה. מִשָּׁם יָכוֹל לָבוֹא מוֹתְךָ. מָה הַכַּוָּנָה?

כָּתוּב "וַיֵּשֶׁב (קין) בְּאֶרֶץ נוֹד". הַתִּקּוּן הָיָה "נָע וָנָד תִּהְיֶה", וְהוּא עָשָׂה רַק חֲצִי תִּקּוּן "וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ נוֹד", עָשָׂה רַק חֲצִי תְּשׁוּבָה, חֲצִי כַּפָּרָה (סנהדרין לז:). מַהִי חֲצִי תְּשׁוּבָה? לְגַבֵּי עַצְמוֹ הוּא לָקַח אֶת כָּל דִּבְרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִתְשׁוּמַת לִבּוֹ, יָשַׁב בְּתַעֲנִיּוֹת וְהָיָה בַּנְּדוּדִים וְלֹא נֶהֱנָה מֵהָעוֹלָם הַזֶּה. אֲבָל מָה עִם הַיְלָדִים שֶׁלְּךָ? צְאֶאֱצָאֶיךָ? מָה הֶעֱבִיר לָהֶם? לְמָה חִנַּךְ אוֹתָם?

הָבָה נִתְבּוֹנֵן בִּשְׁמוֹת הַצֶּאֱצָאִים, הַדּוֹרוֹת שֶׁאַחֲרָיו. לַבֵּן שֶׁלּוֹ הוּא קָרָא "חֲנוֹךְ" מִלְּשׁוֹן חִנּוּךְ. וְאֵיזֶה חִנּוּךְ הִקְנָה לוֹ? בָּנָה לוֹ עִיר וְקָרָא לָהּ עַל שֵׁמוֹ (בראשית ד, יז). בְּעוֹד שֶׁהוּא נָד, לַבֵּן שֶׁלּוֹ הוּא בּוֹנֶה עִיר, יְשׁוּב קֶבַע בָּאֲדָמָה. אֶת הַבֵּן שֶׁלּוֹ הוּא מְחַבֵּר לַנְּשָׁמִיּוּת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה. הָאַבָּא "צַדִּיק", הוֹלֵךְ לְשַׁעֲרֵי תּוֹרָה מִתְפַּלֵּל שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם, שׁוֹמֵר שַׁבָּת, הַבֵּן לוֹמֵד בַּאוּנִיבֶרְסִיטָה, יוֹשֵׁב עִם מַחְשֵׁב וְלוֹמֵד מַתֶּמָטִיקָה וְאַנְגְּלִית וְלֹא פּוֹתֵחַ חֻמָּשׁ. מָה עִם יִרְאַת שָׁמַיִם? תָּבוֹא אַחַר כָּךְ, "הַשּׁוֹמֵר בְּנִי אָנֹכִי"?

וְלָכֵן דּוֹר אַחֲרֵי, חֲנוֹךְ מוֹלִיד אֶת "עִירָד" שֶׁפֵּרוּשׁוֹ "עִיר-עַד", שֶׁזּוֹ שִׁקִּיעָה חֲמוּרָה וַעֲמֻקָּה יוֹתֵר בַּחֻמְרִיּוּת. אָז עִירָד כְּבָר יוֹלִיד אֶת "מְחוּיָאֵל", זֶה אֲשֶׁר מָחָה אֶת הָאֵל מֵחַיֵּי הַיּוֹם יוֹם שֶׁלּוֹ. בַּמִּקְרֶה הַטּוֹב תִּרְאֶה אוֹתוֹ בַּשַּׁבָּתוֹת בְּעַרְבִית, בַּמִּקְרֶה

הַפָּחוֹת טוֹב הוּא יִקְפֹּץ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים 10 דַּקּוֹת לִפְנֵי הַתְּקִיעָה בַּשּׁוֹפָר שֶׁל מוֹצָאֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים, עִם צָעִיף שֶׁהָיָה פַּעַם צִיצִית שֶׁל בַּר מִצְוָה וְכִפָּה לְבָנָה גְּדוֹלָה תְּפוּחָה שֶׁלָּקַח מִבֵּית הַכְּנֶסֶת, הוּא בָּא לִשְׁמוֹעַ מָתַי מֵתָר לֶאֱכוֹל.

אָז מָה יָצָא כְּבָר מִמְּחוּיָאל? מְתוּשָׁאֵל. מֵתוּ אֵלּוּ שֶׁשּׁוֹאֲלִים בַּאֵל, חַס וְשָׁלוֹם. הוּא לֹא מַכִּיר בִּכְלָל שֶׁיֵּשׁ דָּבָר כָּזֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיֵּשׁ לְהַאֲמִין בּוֹ וְלַעֲבֹד אוֹתוֹ. הוּא בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים טַס לְאֵילַת, וְאֶת פֶּסַח מַעֲבִיר בְּטוּרְקִיָּה עַד שֶׁיִּגְמְרוּ כָּל הַמְּשַׁגְּעִים לֶאֱכוֹל אֶת הַדִּיקְטִים שֶׁלָּהֶם בָּאָרֶץ, בִּזְמַן שֶׁהוּא אוֹכֵל טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת בְּלָאפָּה חַמָּה.

וּבְעוֹד עִירָד הָיָה נִזְכָּר לָלֶכֶת לְרַבָּנִים אֲמִתִּיִּים לְקַבֵּל יְעוּץ לִבְעָיוֹתָיו, וּמְחוּיָאֵל שֶׁכְּבָר לֹא יָדַע לְהַבְדִּיל אֲבָל יָדַע שֶׁהָאֱמֶת בַּתּוֹרָה, הָיָה פּוֹנֶה לְכָל מִינֵי בָּבוֹת שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ קְמִיעוֹת וְרוֹדֵף בְּטָעוּת אַחֲרֵי כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ זָקָן וְכוֹבַע וְרֵיחַ שֶׁל דָּת נוֹדֵף מִמֶּנּוּ, שִׁקְרִי אוֹ אֲמִתִּי, מְתוּשָׁאֵל לְעֻמָּתָם רוֹדֵף אַחֲרֵי הָרוֹפְאִים וְעוֹרְכֵי הַדִּין שֶׁיִּפְתְּרוּ אֶת בְּעָיוֹתָיו, וְלֹא עוֹלֶה בְּדַעְתּוֹ שֶׁהוּא יָכוֹל לְהָרִים רֹאשׁוֹ לְמַעְלָה וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים שֶׁיִּתֵּן לוֹ יָד. אָז מָה מְתוּשָׁאֵל יָכוֹל לְהוֹלִיד? אֶת לֶמֶךְ.

לְכָל יְהוּדִי יֵשׁ נְשָׁמָה רוּחַ וְנֶפֶשׁ. הַנְּשָׁמָה נִמְצֵאת בַּמֹּחַ, הָרוּחַ בַּלֵּב וְהַנֶּפֶשׁ בַּכָּבֵד, וְסִימָנָךְ "מֶלֶךְ" - **מֹחַ לֵב כָּבֵד**. הַסֵּדֶר הַנָּכוֹן הוּא שֶׁהַמֹּחַ שׁוֹלֵט עַל הַלֵּב, הַנְּשָׁמָה שֶׁאַחְרָאִית לַחִבּוּר הָעֶלְיוֹן עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְקִיּוּם הַמִּצְוֹות וְהַתּוֹרָה, צְרִיכָה לִשְׁלוֹט עַל הָרוּחַ שֶׁחוֹשֶׁקֶת בְּתַאֲוֹות שׁוֹנוֹת וּבַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית שֶׁמּוֹשֶׁכֶת אוֹתוֹ לְמָטָּה לַחֹמֶר וְלָאֲדָמָה, וּמְבִיאָה עָלָיו כְּבֵדוּת בַּעֲבוֹדַת ה׳.

אֲבָל כַּאֲשֶׁר אָדָם גָּדֵל דּוֹר אַחַר, דּוֹר עִם יִרְאַת שָׁמַיִם שֶׁהוֹלֶכֶת וּפוֹחֶתֶת וְחִבּוּר לַחֹמֶר שֶׁהוֹלֵךְ וְגוֹבֵר, מַגִּיעַ דּוֹר שֶׁלֹּא מַכִּיר בְּכָלָל אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכִיוּן שֶׁלֹּא מַכִּיר בְּקִיּוּמוֹ שֶׁל אֵל, הוּא חוֹשֵׁב אֶת עַצְמוֹ לְכָזֶה. אֲנִי כָּל יָכוֹל, אֲנִי אֶעֱשֶׂה מָה שֶּׁבָּא לִי וַאֲנִי לֹא צָרִיךְ לְמִסֹּר דִּין וְחֶשְׁבּוֹן לְאַף אֶחָד. וְאָז הוּא מַמְלִיךְ אֶת תַּאֲוֹוֹת רוּחוֹ עַל נִשְׁמָתוֹ, אֶת הַלֵּב עַל הַמֹּחַ, וְכָךְ בְּמָקוֹם "מֶלֶךְ" מְקַבְּלִים "לֶמֶךְ". הַלֵּב שֶׁהוּא מְקוֹר הַתַּאֲוֹוֹת שׁוֹלֵט עַל הַמֹּחַ שֶׁשָּׁם נִשְׁמָתוֹ, בִּמְקוֹם שֶׁנִּשְׁמָתוֹ תִּשְׁלֹט עַל לִבּוֹ.

אַרְבָּעָה מַפְתְּחוֹת נִשְׁאֲרוּ בִּידֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהוּא לֹא מְמַנֶּה עֲלֵיהֶם שׁוּם מַלְאָךְ: תְּחִיַּת הַמֵּתִים, יְלוּדָה, פַּרְנָסָה וּגְשָׁמִים (תענית ב.). הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוֹבֵע מָתַי יָבוֹא יֶלֶד לָעוֹלָם וּלְמִי. לֶמֶךְ חוֹשֵׁב שֶׁהוּא הָאֵל וְהוּא יִקְבַּע מִי תֵּלֵד וּמִי לֹא, וְלָכֵן נוֹשֵׂא שְׁתֵּי נָשִׁים צִלָּה וְעָדָה. אֶת עָדָה הוּא "מְמַנֶּה" לִהְיוֹת אֵשֶׁת הַבַּיִת שֶׁתָּבִיא יְלָדִים, וְאֶת צִלָּה שֶׁתִּהְיֶה בְּצִלּוֹ לְתַאֲוֹוֹתָיו, וְאוֹתָהּ הוּא מַשְׁקֶה כּוֹס עֲקָרִין, מַשְׁקֶה שֶׁהָיָה גּוֹרֵם לַעֲקָרוּת, שֶׁלֹּא תִּהְיֶה בְּהֶרָיוֹן וְתִפְגַּע בְּיָפְיָהּ (רש"י בראשית ד, יט).

וְהִנֵּה שְׁתֵּיהֶן יָלְדוּ לוֹ! כֵּיצַד צִלָּה יָלְדָה? כִּי מִפְּתַח הַיְלוּדָה הוּא בִּידֵי הָאֵל הָאֱמִתִּי וְלֹא בִּידֵי מִי שֶׁחוֹשֵׁב שֶׁהוּא אֵל מֵרֹב בּוֹרוּתוֹ. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא אֵלָיו כָּךְ עַל יְדֵי הַלֵּידָה הַזּוֹ וְהִכְרִיז: זֶה שָׁאַתָּה "לֹא מַכִּיר" בִּי כְּבָיְכוֹל, לֹא אוֹמֵר שָׁאַתָּה יָצָאתָ מִתַּחַת הַשְׁגָּחָתִי, אֲנִי עֲדַיִן זֶה שֶׁקּוֹבֵעַ הַכֹּל לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, גַּם לָאֵלֶּה שֶׁחוֹשְׁבִים שֶׁהֵם קוֹבְעִים לְעַצְמָם. וְלָכֵן צִלָּה יָלְדָה אֶת תּוּבַל-קַיִן שֶׁהוּא זֶה שֶׁגָּרַם לְמוֹתוֹ שֶׁל קַיִן.

כָּתוּב שְׁלֶמֶךְ הָיָה עִוֵּר (רש"י בראשית ד, כג), וְהוּא הָיָה צַד חָיוֹת יָחַד עִם תּוּבַל-קַיִן, שֶׁזֶּה הָיָה מְזַהֶה אֶת מְקוֹם הַחַיּוֹת וְאוֹמֵר לְאָבִיו וְאָבִיו הָיָה יוֹרֶה לְשָׁם וּפוֹגֵעַ. פַּעַם כְּשֶׁהָיוּ יַחְדָּיו

טָעָה תּוּבַל-קַיִן וְזָהָה אֶת זְקֵנוֹ קַיִן כְּחַיָּה וְאָמַר לְאָבִיו. לֶמֶךְ יָרָה לְשָׁם וְהִתְבָּרֵר כִּי הָרַג אֶת זְקֵנוֹ. מְצַעֲרוֹ סָפֵק אֶת כַּפָּיו וּבְטָעוּת מְחַץ אֶת תּוּבַל-קַיִן בֵּין כַּפּוֹת יָדָיו.

לֶמֶךְ הָיָה עִוֵּר, כְּלוֹמַר לֹא לִמְּדוּ אוֹתוֹ לִרְאוֹת אֶת הָאֱמֶת, הוּא מְאַבֵּד אֶת בָּנָיו, וְגַם זְקֵנָיו שֶׁכְּבָר עָלוּ לָעוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ טוֹב נֶעֱנָשִׁים עַל מַעֲשֵׂי צֶאֱצָאֵיהֶם. זֶה מָה שֶׁהַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת קַיִן, אַל תַּעֲשֶׂה חֲצִי תְּשׁוּבָה, אַל תַּזְנִיחַ אֶת הַיְלָדִים, אַתָּה תֵּעָנֵשׁ גַּם עַל מַעֲשֵׂיהֶם. הָעֲוונוֹת שֶׁלָּהֶם עַל צַוָּארְךָ. אִם אָדָם חָזַר בִּתְשׁוּבָה וְעָשָׂה כְּכָל יְכָלְתּוֹ עַד הַיּוֹם הָאַחֲרוֹן לְהָשִׁיב גַּם אֶת בָּנָיו, יִזְכֶּה לְרַחֲמֵי שָׁמַיִם, אֲבָל אִם הֶחְטִיאָם וְחָזַר רַק לְעַצְמוֹ וְאָמַר שֶׁהֵם יִחְיוּ אֶת חַיֵּיהֶם, הוּא יֵעָנֵשׁ עַל כָּךְ, כִּי הוּא זֶה ״שֶׁעִוֵּר״ אוֹתָם וְלָכֵן קָשֶׁה לָהֶם עַכְשָׁו לִרְאוֹת, הוּא לֹא יָכוֹל לְהִתְנַעֵר מֵאַחֲרָיוּת זוֹ עַד יוֹמוֹ הָאַחֲרוֹן כָּאן עֲלֵי אֲדָמוֹת.

מָה אֲנִי אֶעֱשֶׂה?

גַּם אָדָם זָקֵן שֶׁיֵּשׁ לוֹ נְכָדִים וְעַתָּה רָאָה אֶת הָאֱמֶת, יֵשׁ לוֹ אַחֲרָיוּת עַל יְלָדָיו. בְּעוֹד שֶׁהֵם קְטַנִּים הוּא חַיָּב לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה בַּפַּעַל וְלִשְׁלֹחַ אוֹתָם לְמוֹסָדוֹת תַּלְמוּד תּוֹרָה בְּכָל מְחִיר. אֲבָל אִם כְּבָר לַיְלָדִים יֶשׁ יְלָדִים, הוּא צָרִיךְ בְּעִקָּר לְהִתְפַּלֵּל לְרַחֲמֵי שָׁמַיִם, וּלְהַזִּיל עֲלֵיהֶם דְּמָעוֹת רַבּוֹת, וּמֻבְטָח לוֹ שֶׁדְּמָעוֹת אֵלֶּה יַשְׁפִּיעוּ, אִם לֹא עֲלֵיהֶם אָז עַל בְּנֵיהֶם, וְאֵלֶּה יַחְזְרוּ חֲזָרָה וְלֹא יֵעָלְמוּ כְּמוֹ צֶאֱצָאָיו שֶׁל קַיִן.

וּמִכֹּל הַמַּאֲבָק הַזֶּה שֶׁל הַגּוּף וְהָרוּחַ, שֶׁהַגּוּף רוֹצֶה לַחְזֹר לַעֲבוֹדָה, לֶאֱכוֹל לִשְׁתּוֹת וּלְיַשּׁוֹן, וְאִלּוּ הַנְּשָׁמָה מְחַפֶּשֶׂת אֶת הָאוֹרוֹת שֶׁל הֶחָג, אֶת הַכִּיף בַּתְּפִלּוֹת, בַּשִּׁעוּרִים בַּמִּצְווֹת, רוֹצֶה בֵּית כְּנֶסֶת, מָה יֵצֵא בַּסּוֹף? הַגּוּף יְנַסֶּה לְשַׁכְנֵעַ אֶת הַנְּשָׁמָה לְוַתֵּר, אַחֲרֵי הַכֹּל מָה הִיא כְּבָר בֶּאֱמֶת שָׁוָה? וְכִי עַד כַּמָּה ה׳

בְּכָלָל סוֹפֵר אֶת הָעֲבוֹדָה שֶׁלָּהּ? מַדּוּעַ לְהִתְאַמֵּץ? מִישֶׁהוּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת אוֹ בַּשִּׁעוּר יַרְגִּישׁ אִם אַתָּה חָסֵר אוֹ לֹא?

בְּסִפְרֵי הַקַּבָּלָה כָּתוּב כִּי הַנְּשָׁמוֹת הָיוּ קַיָּמוֹת לִפְנֵי בְּרִיאַת הָעוֹלָם וְנֶהֱנוּ מֵחַסְדּוֹ שֶׁל ה׳, אַךְ קָרְאוּ לְזֶה נַהֲמָא דְּכִיסוּפָא, לֶחֶם הַבּוּשָׁה (החיי אדם, הקדמה), כִּי קִבְּלוּ הַכֹּל בְּתוֹרַת חֶסֶד, וְהִרְגִּישׁוּ כְּקַבְּצָנִים שֶׁמְּקַבְּלִים צְדָקָה וְלֹא כְּאוֹרְחָיו וּבְנֵי בֵּיתוֹ וְאַנְשֵׁי שֻׁלְחָנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. לָכֵן בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בּוֹ יַעַמְדוּ בַּנְּסִיּוֹנוֹת, יִלָּחֲמוּ בַּיֵּצֶר, יְקַיְּמוּ מִצְוֹת וַיַּחְזְרוּ חֲזָרָה כְּשֶׁהֵם מְקַבְּלִים אֶת מְקוֹמָם בְּדִין וְלֹא בְּחֶסֶד.

אֶלָּא שֶׁבְּמִשְׁנָה כָּתוּב (עוקצין פ״ג מי״ב): ״אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַנְחִיל לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַעֲשָׂרָה עוֹלָמוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ח, כא): ׳לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ וְאֹצְרוֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא׳״. לֶעָתִיד לָבוֹא כָּל צַדִּיק יְקַבֵּל שַׁ״י עוֹלָמוֹת. 310 בְּמִסְפַּר. אֵיךְ הִגִּיעוּ לַמִּסְפָּר הַזֶּה דַּוְקָא? יֵשׁ פֵּרוּשׁ (תפארת ישראל עוקצין, יכין אות צד), שֶׁיְּהוּדִי חַיָּב בְּ-620 מִצְוֹת, 613 מֵהַתּוֹרָה וְעוֹד 7 מִצְוֹת דְּרַבָּנָן. עַל כָּל מִצְוָה הָיָה מַגִּיעַ עוֹלָם שָׁלֵם, אִם כֵּן לָמָּה רַק מַחֲצִית הַמִּסְפָּר? כֵּיוָן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֵׁתָּף לְכָל הַמִּצְוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר בַּמִּדְרָשׁ (ויקרא רבה כז, ב) עַל הַפָּסוּק ״מִי הִקְדִּימַנִי וַאֲשַׁלֵּם״ (איוב מא, ג): אָדָם בּוֹנֶה מַעֲקֶה לְגַגּוֹ וּמְתַקֵּן מְזוּזָה עַל דַּלְתּוֹ - אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִקְדִּימוֹ שֶׁנָּתַן לוֹ בַּיִת. אָדָם עוֹשֶׂה בְּרִית לִבְנוֹ - הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִקְדִּימוֹ וְנָתַן לוֹ יֶלֶד. כָּל מִצְוָה שֶׁיְּהוּדִי עוֹשֶׂה - ה׳ שֵׁתָּף מֵלֵא שֶׁלָּהּ, וְלָכֵן מְקַבֵּל הַצַּדִּיק שֶׁעָשָׂה אֶת כָּל הַמִּצְוֹת שַׁ״י עוֹלָמוֹת. אָז גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לָנוּ הַכֹּל.

וּבַגְּמָרָא כְּתוּב (קידושין ל:): ״יִצְרוֹ שֶׁל אָדָם מִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּכָל יוֹם וּמְבַקֵּשׁ לַהֲמִיתוֹ וְאִלְמָלֵא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹזְרוֹ אֵין יָכוֹל לוֹ״. בְּמִלִּים אֲחֵרוֹת אָדָם לְבַדּוֹ לֹא יָכוֹל לְהִסְתַּדֵּר בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלִגְבּוֹר עַל יִצְרוֹ, לוּלֵא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִהְיֶה לְצִדּוֹ וַיַּעֲשֶׂה לוֹ אֶת הָעֲבוֹדָה, יַעֲזֹר לוֹ לַעֲמֹד מוּל יֵצֶר הָרַע שֶׁהוּא מַלְאַךְ שֶׁל אֵשׁ, וְיִהְיֶה שֶׁתָּף עִמּוֹ בַּעֲשִׂיַּת כָּל הַמִּצְווֹת.

אִם כָּךְ לֹא מוּבָן, מַדּוּעַ אָדָם שֶׁיַּעֲלֶה לְמַעְלָה וְיִקַּבֵּל גַּן עֵדֶן לֹא יַרְגִּישׁ נַהֲמָא דְּכִיסּוּפָא? לֶחֶם בּוּשָׁה? מַדּוּעַ יַרְגִּישׁ שֶׂכָעַת מַגִּיעַ לוֹ הַמָּקוֹם מִן הַדִּין? הֲרֵי ה׳ נִלְחָם בְּיִצְרוֹ וְעָשָׂה לוֹ אֶת הַמִּצְווֹת?

מָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאֱמֶת רוֹצֶה

אֶלָּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה כִּי נִתְאַוָּה לָדוּר עִם בְּרִיּוֹתָיו בַּתַּחְתּוֹנִים (פסיקתא רבתי פיסקא ז, ויהי המקריב). בָּעֶלְיוֹנִים הוּא מֵכִיר בִּגְדֻלָּתוֹ וְיֵשׁ לוֹ מִילְיָארְדֵי מַלְאָכִים שֶׁרַק שָׁרִים וּמְהַלְלִים אוֹתוֹ כָּל הַיּוֹם. אֲבָל הוּא רָצָה הִלּוּל מֵהַתַּחְתּוֹנִים. הָיָה שָׁוֶה לוֹ לִבְרֹא עוֹלָם בּוֹ אָדָם הָרִאשׁוֹן יֶחֱטָא בְּעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע וְכָל צֶאֱצָאָיו יִהְיוּ מְחֻבָּרִים בַּחֹמֶר, עִם כָּל הַצָּרוֹת וְהַמְנִיעוֹת וְהַתַּאֲווֹת וְהָרְדִיפוֹת, וְאִם אֶחָד מֵהֶם יִמְצֵא לְנָכוֹן לְהָרִים אֶת רֹאשׁוֹ לְמַעְלָה, מָה שֶׁיַּבְדִּיל אוֹתוֹ מִשְּׁאָר הַבְּהֵמוֹת וּבַעֲלֵי הַחַיִּים שֶׁתָּמִיד מַבִּיטִים עַל הָאֲדָמָה וְלֹא נוֹשְׂאִים מַבָּטָם לַשָּׁמַיִם, אִם אֶחָד כָּזֶה יָבִין שֶׁהוּא לֹא בְּהֵמָה וְיָרִים אֶת רֹאשׁוֹ וַיְדַבֵּר אֶל ה׳, זֶה הַהִלּוּל הֲכִי גָּדוֹל שֶׁיֵּשׁ לַה׳ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת.

בְּכָל פַּעַם שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה מִצְוָה, מִתְפַּלֵּל, מֵרִים אֶת רֹאשׁוֹ וּמְדַבֵּר אֵלָיו, בְּאוֹתוֹ רֶגַע הוּא מַמְלִיךְ אֶת ה׳ עַל הַתַּחְתּוֹנִים! בְּכָךְ הוּא עוֹשֶׂה אֶת רָצוֹן ה׳ הָאֲמִתִּי! לָכֵן גַּם אָדָם שֶׁיַּעֲלֶה

לְמַעְלָה וְיָרְאוּ לוֹ שֶׁעָשָׂה עֲבֵרוֹת פֹּה וְשָׁם, וְלֹא דִּקְדֵּק בְּמִצְוֹות פֹּה וְשָׁם, אֲבָל תָּמִיד הִתְחָרֵט וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה וְדִבֵּר עִם ה׳, בְּכָךְ עָשָׂה אֶת רָצוֹן ה׳ הַכִּי גָּדוֹל, הוּא הִמְלִיךְ אוֹתוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנִים. הוּא דָּבֵק בּוֹ לַמְרוֹת שֶׁהָיָה יֵצֶר שֶׁהוֹרִיד אוֹתוֹ לְמָטָּה לְמָטָּה כָּל יוֹם וְלֹא וִתֵּר לוֹ עַל פְּסִיק, אַךְ הוּא הִתְגַּבֵּר לְהָרִים אֶת רֹאשׁוֹ לְמַעְלָה וְאָמַר: ״אוּלַי אֲנִי לֹא מַצְלִיחַ תָּמִיד לִהְיוֹת צַדִּיק גָּדוֹל, וְלֹא תָּמִיד אֲנִי מַצְלִיחַ לְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרִי, אֲבָל אֲנִי כֵּן מַאֲמִין בְּךָ ה׳ וַאֲנִי מַמְלִיךְ אוֹתְךָ עָלַי, אֲנִי אוּלַי עֶבֶד לֹא מֻצְלָח, אֲבָל אֲנִי מַכִּיר בְּכָךְ שְׁאֲנִי עֶבֶד וְאַתָּה אֲדוֹנִי״. וְזֶה רָצוֹן ה׳ הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר וְנַחַת הָרוּחַ הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר שֶׁכָּל יְהוּדִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

הַקַּבָּלָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר שֶׁאֶפְשָׁר לְקַבֵּל אַחֲרֵי הַחַגִּים, וּלְהַמְשִׁיךְ אֶת הַשֶּׂפַע וְהָאוֹרוֹת לְחַיֵּי הַיּוֹם יוֹם, הוּא לְדַבֵּר עִם ה׳ בְּקִצָּרָה לִפְנֵי כָּל פְּעֻלָּה:

- ״ה׳ תַּעְזֹר לִי לְהַגִּיעַ בְּזְמַן לַעֲבוֹדָה״,
- ״ה׳ תַּעְזֹר לִי שֶׁהַבּוֹס לֹא יִתְעַצְבֵּן עָלַי הַיּוֹם״,
- ״ה׳ תַּעֲשֶׂה שֶׁאֲנִי אַצְלִיחַ בַּקְּנִיּוֹת״,
- ״ה׳ תַּעְזֹר לִי לֹא לַהֲתָקַע בַּפְּקָקִים״,
- ״ה׳ תַּעְזֹר לִי לִמְצוֹא חֲנָיָה״,
- ״ה׳ תַּעְזֹר לִי שֶׁהַיְלָדִים לֹא יַפְרִיעוּ לְאִשְׁתִּי וַאֲנִי אוּכַל לָלֶכֶת לְשִׁעוּר תּוֹרָה״.

לִפְנֵי כָּל פְּעֻלָּה, תֹּאמַר בַּקָּשָׁה קְטַנָּה כָּזוֹ, וְאַתָּה מַמְלִיךְ אֶת ה׳ עַל הַתַּחְתּוֹנִים, וְעָלֶיךָ בֵּינֵיהֶם, וְאָז אַתָּה מְגַלֶּה כִּי ה׳ נַעֲנֶה לְךָ יוֹתֵר וְיוֹתֵר עַל בַּקָּשׁוֹת אֵלּוּ, כִּי הֵן בָּאוֹת מִתּוֹךְ אֱמוּנָה. מִי שֶׁמַּאֲמִין מְקַבֵּל. וְגַם אִם לֹא יְקַבֵּל אֶת אוֹתָהּ בַּקָּשָׁה, הוּא עֲדַיִן שָׁמֵחַ כִּי הוּא קִבֵּל מַשֶּׂהוּ יוֹתֵר גָּדוֹל, הוּא קִבֵּל אֶת מְקוֹמוֹ בָּעֶלְיוֹנִים בַּדִּין וְלֹא בְּחֶסֶד, שֶׁאִם יֹאמְרוּ לוֹ שָׁם: ״עַל מָה מַגִּיעַ

לְךָ״? יֹאמַר לָהֶם: ״אֲנִי הִמְלַכְתִּי אֶת קוֹנִי עָלַי וְעַל כָּל הַתַּחְתּוֹנִים כָּל יוֹם, כָּל הַיּוֹם״.

כֵּיצַד? לֹא הִשְׁאַרְתִּי אֶת עֲבוֹדַת ה׳ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, אֶלָּא לָקַחְתִּי אֶת ה׳ עִמִּי לַפְּקָקִים, לַעֲבוֹדָה, לַקְּנִיּוֹת, לְכָל הַחַיִּים. ה׳ הָיָה אִתָּנוּ בְּכָל מָקוֹם, וּמִן הַדִּין שֶׁזֶּה יַמְשִׁיךְ לִהְיוֹת כָּךְ גַּם בָּעוֹלָם הַבָּא. וּכְדֵי שֶׁהוּא יִשָּׁאֵר בָּעוֹלָם הַבָּא, הוּא צָרִיךְ לְחַנֵּךְ אֶת יְלָדָיו שֶׁיֵּלְכוּ גַּם הֵם בְּדַרְכּוֹ זוֹ וְלֹא יְנַתְּקוּ אֶת הַקֶּשֶׁר עִם בּוֹרֵא עוֹלָם אַף פַּעַם, וְכָךְ לֹא יוֹצִיאוּ אוֹתוֹ מִגַּן עֵדֶן חָלִילָה, אֶלָּא יַעֲלוּ אֶת נִשְׁמָתוֹ מַעְלָה מַעְלָה בְּעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים.

זיהום אוויר רוחני

מְחַכֶּה בְּסַבְלָנוּת

פָּרָשַׁת נֹחַ מַתְחִילָה בַּמִּלִּים (בראשית ו, ט): "אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ, נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו, אֶת הָאֱלֹקִים הִתְהַלֶּךְ נֹחַ". לְאַחַר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָאָה אֶת חֲטָאֵי דּוֹר הַמַּבּוּל וְהֶחְלִיט לְהַשְׁמִיד אֶת הָעוֹלָם וּלְהַתְחִיל אוֹתוֹ מֵהַתְחָלָה, הוּא בָּחַר בְּנֹחַ לִהְיוֹת הָאִישׁ שֶׁמִּמֶּנּוּ הַכֹּל יַתְחִיל מֵחָדָשׁ. ה' מְצַוֵּה אוֹתוֹ לִבְנוֹת תֵּבָה, בָּהּ יִכָּנְסוּ הוּא וּבָנָיו וּנְשׁוֹתֵיהֶם, וְכֵן יִקַּח מִכָּל בַּעֲלֵי הַחַיִּים (זוּג מִכָּל אַחַת מֵהַחַיּוֹת הַטְּמֵאוֹת וְשִׁבְעָה מֵהַטְּהוֹרוֹת), לְהֶמְשֵׁךְ וְחִדּוּשׁ הָעוֹלָם לְאַחַר הַמַּבּוּל (שם יז-כ).

הַבְּנִיָּה עָצְמָהּ אָרְכָה 120 שָׁנָה (בראשית רבה ל, ז). וְאַף עַל פִּי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה נִסִּים רַבִּים עִם תֵּבָה זוֹ, כְּגוֹן שֶׁלֹּא

נִפְגְּעָה בְּמַבּוּל שֶׁל רוֹתְחִין שֶׁיָּרַד עַל הָעוֹלָם (סנהדרין קח:), וְשֶׁהָיָה בָּהּ אוֹר לַמְּרוֹת שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ וְהַכּוֹכָבִים קָפְאוּ עַל מְקוֹמָם כְּמַעַט שָׁנָה שְׁלֵמָה (בראשית רבה לג, ג), וְכָל חָיוֹת הָעוֹלָם הִצְלִיחוּ לְהִכָּנֵס לְתֵבָה שֶׁל כְּ-3,750 מֶטְרִים מְרֻבָּעִים, בְּכָל זֹאת נֵס אֶחָד ה׳ לֹא עָשָׂה וְזֶה זְרוּז בְּנֵית הַתֵּבָה. מַדּוּעַ? כִּי הָיְתָה לוֹ מַטָּרָה לְעַכֵּב וְלִמְשֹׁךְ. ה׳ לֹא רָצָה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּתֵּבָה, הוּא לֹא רָצָה לְהָבִיא אֶת הַמַּבּוּל, הוּא רָצָה לְעוֹרֵר אֶת דּוֹר הַמַּבּוּל שֶׁיִּרְאוּ מָה יִהְיֶה סוֹפָם וְיַעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה.

אָנוּ רוֹאִים בְּדוֹרֵנוּ בּוֹ אֲנָשִׁים חַיִּים רַק 70 וְ-80 שָׁנָה, וְלִפְעָמִים לוֹקֵחַ לָהֶם כַּמָּה שָׁנִים טוֹבוֹת לְהִתְעוֹרֵר, לְגַלּוֹת אֶת הָאֱמֶת וְלַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה. וְאִלּוּ בְּדוֹר הַמַּבּוּל, שֶׁכָּל אֶחָד חַי בְּמֶשֶׁךְ כַּמָּה מֵאוֹת שָׁנִים, וְגַם בְּגִיל 900 הוּא עֲדַיִן כְּמוֹ גֶּבֶר בֶּן 20, וַעֲדַיִן מֵעוֹלָם לֹא נֶעֱנַשׁ עַל כָּל הַמַּעֲשִׂים הֲלֹא טוֹבִים וְהַהֶרְגֵּלִים הָרָעִים שֶׁהוּא נוֹקֵט בָּהֶם, לוֹקֵחַ קֶצֶת יוֹתֵר זְמַן לְעַכֵּל שֶׁיֵּשׁ דִּין וְיֵשׁ דַּיָּן, וּכְדַאי לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה וּלְשַׁנּוֹת אֶת הַהֶרְגֵּלִים שֶׁל 900 הַשָּׁנִים הָאַחֲרוֹנוֹת, אָז נָתְנוּ לָהֶם 120 שָׁנָה.

כַּאֲשֶׁר הַמַּבּוּל הֵחֵל לָרֶדֶת, אָז בַּתְּחִלָּה הוּא הָיָה גֶּשֶׁם קַל, שֶׁהָיָה הוֹפֵךְ לִגְשְׁמֵי בְּרָכָה אִם הָיוּ חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה (רש״י בראשית ז, יב). רַק לִקְרַאת הַסּוֹף הַמַּיִם הִתְגַּבְּרוּ וְדָחֲפוּ אֶת נֹחַ לַתֵּבָה, כִּי גַּם הוּא שֶׁבָּנָה אוֹתָהּ בְּמֶשֶׁךְ 120 שָׁנָה לֹא מֹהֵר לְהִכָּנֵס. נֹחַ עַצְמוֹ לֹא הֶאֱמִין שֶׁיִּהְיֶה מַבּוּל (בראשית רבה לב, ו). הָרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא אֵל מַלֵּא רַחֲמִים, וַדַּאי הוּא יִמְצָא לָהֶם אֵיזֶה פֶּתַח, יַמְצִיא לָהֶם אֵיזוֹ תְּשׁוּבָה בָּרֶגַע הָאַחֲרוֹן. נֹחַ לֹא הֶאֱמִין, מַבּוּל שֶׁיִּמְחַק אֶת הַכֹּל?

אֲבָל זֶה קָרָה. הַתֵּבָה הָיְתָה מֻקֶּפֶת דֻּבִּים וַאֲרָיוֹת שֶׁלֹּא נָתְנוּ לְאַנְשֵׁי הַמַּבּוּל לַעֲלוֹת בְּכֹחַ לַתֵּבָה לְלֹא תְּשׁוּבָה (רש״י בראשית ז, טז), וְרָאוּ כֻּלָּם כִּי רַק נֹחַ וּמִשְׁפַּחְתּוֹ עוֹלִים יָחַד עִם כָּל הַחַיּוֹת,

וְהַגֶּשֶׁם הֵחֵל לָרֶדֶת, וְלֹא חָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה. שִׁבְעַת הַיָּמִים הָאַחֲרוֹנִים שֶׁה׳ חִכָּה עִם הַמַּבּוּל, הָיוּ "הַשִּׁבְעָה" שֶׁיָּשְׁבוּ עַל מְתוּשָׁלַח שֶׁהָיָה צַדִּיק הַדּוֹר (בראשית רבה לב, ז; סנהדרין קח:), שֶׁנִּפְטַר בְּגִיל 969, וַאֲשֶׁר צִדְקוּתוֹ הִסְפִּיקָה בְּחַיָּיו לְהָגֵן עַל כָּל הַדּוֹר לַמְרוֹת רִשְׁעוּתָם וּמַעֲשֵׂיהֶם הַנְּלוֹזִים. וְאָמַר כְּבָר הֶחָכָם מִכָּל הָאָדָם, שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ (קהלת ז, ב): "טוֹב לָלֶכֶת אֶל בֵּית אֵבֶל מִלֶּכֶת אֶל בֵּית מִשְׁתֶּה בַּאֲשֶׁר הוּא סוֹף כָּל הָאָדָם וְהַחַי יִתֵּן אֶל לִבּוֹ". טוֹב לָלֶכֶת לְנַחוּם אֲבֵלִים וְלֹא לַחֲתֻנָּה, כִּי בְּנַחוּם אֲבֵלִים אָדָם מִתְעוֹרֵר עִם שְׁאֵלוֹת אֲמִתִּיוֹת עַל הֶמְשֵׁךְ דַּרְכּוֹ בָּעוֹלָם וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה וּמַצִּיל אֶת חַיָּיו.

- "הִנֵּה מְתוּשָׁלַח, צַדִּיק כְּמֵעַט בֶּן אֶלֶף, וְגַם הוּא הָלַךְ לְעוֹלָמוֹ וְהוֹלֵךְ לִפְגֹּשׁ אֶת יוֹצְרוֹ. אָנוּ לֹא נִתְעוֹרֵר לַחֲשֹׁב עַל הַיּוֹם הָאַחֲרוֹן שֶׁלָּנוּ? לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה"?

שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ דִּיֵּק בְּמִלּוֹתָיו כַּאֲשֶׁר אָמַר "וְהַחַי יִתֵּן אֶל לִבּוֹ". אוֹמְרִים חֲזַ"ל (ברכות יח.) כִּי צַדִּיק גַּם בְּמוֹתוֹ נִקְרָא חַי, וְאִלּוּ הָרָשָׁע גַּם בְּחַיָּיו נִקְרָא מֵת. "הָחַי יִתֵּן אֶל לִבּוֹ" זֶה מִי שֶׁנִּשְׁאַר בּוֹ לַחְלוּחִית שֶׁל יִרְאַת שָׁמַיִם, שְׁיָּכוֹלָה לְהִתְעוֹרֵר מִיּוֹל הָאֱמֶת וּלְהַצִּיל אֶת חַיָּיו. אֲבָל הֵם הָיוּ כְּבָר מֵתִים. לֹא נוֹתַר בָּהֶם גַּרְגִּיר שֶׁל אֱמוּנָה וּפַחַד מֵה׳ יִתְבָּרַךְ, לַמְרוֹת שֶׁיָּדְעוּ עַל קִיּוּמוֹ וְהֶאֱמִינוּ בּוֹ שֶׁהוּא מֶלֶךְ עֶלְיוֹן, הֵם גַּם הֶאֱמִינוּ בְּאוֹתָהּ נְשִׁימָה שֶׁהוּא לֹא יַעֲשֶׂה לָהֶם דָּבָר, וְיכוֹלִים הֵם לַעֲמוֹד מוּל גְּזֵרוֹתָיו (סנהדרין קח:). וְכָךְ אַנְשֵׁי דּוֹר הַמַּבּוּל לֹא רָצוּ לְהַקְשִׁיב וְלַחֲזוֹר, וְאָכֵן טָבְעוּ וּמָצְאוּ אֶת מוֹתָם.

לִפְנֵי שֶׁמַּתְחִילִים

לְאַחַר 150 יָמִים נֹחַ יוֹרֵד מִן הַתֵּבָה וּמְגַלֶּה כִּי כָּל הָעוֹלָם חָרַב. רַק קְצֵה הַיַּבָּשָׁה מַתְחִיל לְהִתְגַּלּוֹת מֵהַמַּיִם שֶׁאַט

אַט שׁוֹכְכִים וְיוֹרְדִים מַטָּה (בראשית ז, כד). הוּא מַקְרִיב קָרְבָּנוֹת לַה׳ יִתְבָּרַךְ כְּהוֹדָיָה עַל שֶׁהִצִּיל אוֹתוֹ וְאֶת מִשְׁפַּחְתּוֹ וְנָתַן לוֹ אֶת הַזְּכוּת לְקַיֵּם אֶת כָּל הָעוֹלָם מֵחָדָשׁ (שם ח, כ). כָּעֵת לִפְנֵי שֶׁמַּתְחִילִים שׁוּב מֵהַתְחָלָה, צָרִיךְ לִלְמֹד מָה הֵבִיא לְהִתְדַּרְדְּרוּת כָּזוֹ שֶׁלֹּא הָיְתָה שׁוּם תַּקָּנָה לְמַעֲט מְחִיקַת כָּל דּוֹר הַמַּבּוּל כֻּלּוֹ, כְּדֵי שֶׁהַדָּבָר לֹא יַחְזֹר עַל עַצְמוֹ.

אֲנַחְנוּ מוּדָעִים הַיּוֹם לְזִהוּם הָאֲוִיר הַגַּשְׁמִי שֶׁאָנוּ יוֹצְרִים. כָּל הַזְּמַן מִתְפָּרְסְמִים מֶחְקָרִים עוֹלָמִיִּים הַמַּרְאִים כִּי יֵשׁ הִתְחַמְּמוּת שֶׁל הָעוֹלָם, וְ-95 אֲחוּזִים מֵעֲלֶיהָ זוֹ בִּגְלַל מַעֲשֵׂי הָאָדָם. אֲנַחְנוּ מְזַהֲמִים וּמְקַלְקְלִים אוֹתוֹ עִם כָּל הִתְפַּתְּחוּת הַתַּעֲשִׂיָּה וְהַטֶּכְנוֹלוֹגְיָה, כְּשֶׁכָּל פִּתּוּחַ כָּזֶה בָּא "לְפִתֹּר לָנוּ בְּעָיָה" בַּחַיִּים וּמְיַצֵּר עֶשֶׂר חֲדָשׁוֹת. וּמַשְׁקִיעִים מִלְיוֹנִים בְּטֶכְנוֹלוֹגְיָה לִיצוֹר תְּרוּפוֹת לְמַחֲלוֹת שֶׁהַטֶּכְנוֹלוֹגְיָה וְהַהִתְפַּתְּחוּת יָצְרוּ אוֹתָן.

יֵשׁ עִיר בְּסִין בְּשֵׁם בֵּייִג׳ינְג, שָׁם לֹא רוֹאִים אֶת הַשָּׁמַיִם כְּבָר עֲשָׂרוֹת שָׁנִים בִּגְלַל הַפִּיחַ שֶׁל הַתַּעֲשִׂיָּה. אֲנָשִׁים מִסְתּוֹבְבִים בָּרְחוֹבוֹת עִם מַסֵּכוֹת, כִּי נְשִׁימַת הָאֲוִיר בָּרְחוֹב מְסֻכֶּנֶת מְאֹד לַבְּרִיאוּת. כְּשֶׁהָיָה כֵּנֶס בֵּינְלְאוּמִי בָּעִיר עִם מַנְהִיגֵי הָעוֹלָם, סָגְרוּ הַשִּׁלְטוֹנוֹת אֶת כָּל הַתַּעֲשִׂיָּה לְיוֹתֵר מִשָּׁבוּעַ, וְאַנְשֵׁי הָעִיר נִדְהֲמוּ לְגַלּוֹת מַשֶּׁהוּ כַּחוֹל מִבַּצְבֵּץ מֵעֲלֵיהֶם, הָיְתָה זוֹ כִּפַּת הַשָּׁמַיִם שֶׁלֹּא נִרְאֲתָה בָּעִיר לְמַעְלָה מִיּוֹבֵל. לְאַחַר הַכֵּנֶס הַכֹּל חָזַר לִהְיוֹת שָׁחוֹר.

אִם הָיִינוּ יוֹדְעִים מָה אֲנַחְנוּ אוֹכְלִים וּמָה אֲנַחְנוּ שׁוֹתִים וּמָה אֲנַחְנוּ נוֹשְׁמִים, הָיִינוּ מְפַחֲדִים, וּבוֹרְחִים לָגוּר בֶּהָרִים בִּבְקִתַּת עֵץ עִם עֵז לְחָלָב וְתַרְנְגֹלֶת לְבֵיצִים וּמִתְנַתְּקִים מִן הָעוֹלָם. כְּשֶׁהָיִיתִי בְּטִפַּת חָלָב הִמְלִיצוּ לִי לִמְשֹׁחַ אֶת הַתִּינוֹק בְּשֶׁמֶן זַיִת. שָׁאַלְתִּי אִם אֶפְשָׁר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשֶׁמֶן תִּינוֹקוֹת

שֶׁמּוֹכְרִים בַּחֲנוּת, וְאָמְרוּ לִי שֶׁלֹּא מֵמְלָץ כִּי יֵשׁ בָּזֶה פְּרַאפִין. אָמַרְתִּי לָהֶם שֶׁפְּרַאפִין נִשְׁמַע לִי כְּמוֹ שֵׁם שֶׁל אַרְנָב מְצֻיָּר, מָה זֶה בִּכְלָל? וְאָז גִּילוּ לִי שֶׁזֶּה שֵׁם יָפֶה לְנֵפְט! הוֹרִים הוֹאֲגִים לְתִינוֹקוֹת, רוֹצִים לְמָרֵחַ אוֹתָם בְּשֶׁמֶן וּמוֹרְחִים אוֹתָם בְּנֵפְט!

אָדָם קוֹנֶה שְׁתִיָּה לְשֻׁלְחָן שַׁבָּת, מַבִּיט עַל הַתָּוִית שֶׁמַּכְרִיזָה כִּי הַכֹּל עָשׂוּי מֵרְכִיבִים טִבְעִיִּים, וּלְמַטָּה כָּתוּב "עָלוּל לְהָכִיל חֶלְקֵי פְּרִי". עָלוּל? כְּאִלּוּ בְּטָעוּת, לֹא הִתְכַּוְּנוּ, נָפַל לָנוּ לְשָׁם אֵיזֶה פְּרִי. אָז מָה זֶה רְכִיבִים טִבְעִיִּים? מִסְתַּכְּלִים וְרוֹאִים, שֶׁחוּץ מִמַּיִם וְסֻכָּר הַכֹּל זֶה אוֹתִיּוֹת בְּאַנְגְּלִית וּמִסְפָּרִים! עַכְשָׁו אֲנִי מֵבִין לָמָּה הִתְעַקְּשׁוּ לְהַכְנִיס אֶת מַקְצוּעוֹת הַלִּיבֵּ"ה לַחֲנוּךְ הַחֲרֵדִי שֶׁיִּלְמְדוּ אַנְגְּלִית וּמַתֶּמָטִיקָה - כְּדֵי שֶׁיַּצְלִיחוּ לְהָבִין מָה הֵם שׁוֹתִים בְּשַׁבָּת.

וְיֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁמַּשְׁכִּירִים אֶת הַדִּירוֹת שֶׁלָּהֶם לַחֲבֵרוֹת סְלוֹלָארִי שֶׁיִּתְקִינוּ אַנְטֶנָה נִסְתֶּרֶת אֶצְלָם לְהַגְדָּלַת טָוַח הַקְּלִיטָה בָּאֵזוֹר. הַמַּשְׁכִּיר עַצְמוֹ שׁוֹכֵר דִּירָה בְּעִיר אַחֶרֶת, בְּעוֹד שֶׁהַשְּׁכֵנִים שֶׁלּוֹ לוֹקִים בְּמַחֲלוֹת אֶחָד אַחֲרֵי הַשֵּׁנִי. בְּאַחַת הַשַּׁבָּתוֹת חָזַרְתִּי בָּרֶגֶל מִשְּׁעוּר שֶׁמָּסַרְתִּי, וְעָבַרְתִּי דֶּרֶךְ רְחוֹב מְסֻיָּם, שָׁם הָיָה אֲרוֹן שֶׁל חֶבְרַת כְּבָלִים. הָאָרוֹן רָעַד וְהִרְעִישׁ מֵרֹב הַקְּרִינָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ. עַל זֶה נֶאֱמַר (שמות כ, טו): "וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת וְאֶת הַלַּפִּידִם וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת הָהָר עָשֵׁן". כְּבָר לֹא שׁוֹמְעִים בִּלְבַד, אֶפְשָׁר לִרְאוֹת אֶת הִקְרִינָה רוֹקֶדֶת! זֶה הָעוֹלָם בּוֹ אָנוּ חַיִּים.

הָעוֹלָם מִזַּדֵּהֵם, הָאֹכֶל לֹא טוֹב, הַשְּׁתִיָּה לֹא טוֹבָה, הָאֲוִיר לֹא טוֹב. אֲבָל צָרִיךְ לָדַעַת שֶׁיֵּשׁ זִהוּם הַרְבֵּה יוֹתֵר גָּרוּעַ וּמְסֻכָּן מִזֶּה. יֵשׁ זִהוּם אֲוִיר רוּחָנִי. מֵהַזִּהוּם הַגַּשְׁמִי הַגּוּף נִפְגָּע,

מִזֹּהוֹם אֲוִיר רוּחָנִי הַנְּשָׁמָה שֶׁלָּנוּ נִפְגַּעַת. זֹהוֹם אֲוִיר רוּחָנִי יָכוֹל לְשַׁנּוֹת אֶת הַטֶּבַע וְסִדְרֵי הַבְּרִיאָה. הוּא זֶה שֶׁהֵבִיא לַמַּבּוּל.

הִתְפַּתְּחוּת לְאָחוֹר

זֹהוֹם הָאֲוִיר הָרוּחָנִי שֶׁל דּוֹר הַמַּבּוּל הָיָה כֹּה גָּבוֹהַּ שֶׁלֹּא רַק שֶׁהָאָדָם קִלְקֵל, אֶלָּא אַף הַחַיּוֹת וְהַצֶּמַחִים וְהָאֲדָמָה קִלְקְלוּ. אֵיךְ חַי וְצוֹמֵחַ מְקַלְקְלִים? כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם חֵלֶק רוּחָנִי וְחֵלֶק זֶה הִזְדַּהֵם. אָדָם שָׁתַל עַגְבָנִיּוֹת וְהָאֲדָמָה הוֹצִיאָה לוֹ מְלָפְפוֹנִים. בַּעֲלֵי חַיִּים הִתְעָרְבְבוּ עִם חָיּוֹת מִזָּנִים אֲחֵרִים שֶׁלֹּא שֶׁלָּהֶם (ילקוט שמעוני נח, רמז נ). הַכֹּל הִתְקַלְקֵל. הָיָה צָרִיךְ לַהֲרֹס וּלְהַתְחִיל מֵהַתְחָלָה.

וְהִדּוּר הָאַחֲרוֹן הִגִּיעַ לְאוֹתָהּ רָמָה, שֶׁצָּרִיךְ עוֹד מַבּוּל כְּדֵי לְהַתְחִיל מֵהַתְחָלָה. אֶלָּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִבְטִיחַ לְנֹחַ כִּי לֹא יִהְיֶה עוֹד מַבּוּל יוֹתֵר, וְלָכֵן גַּם נָתַן לוֹ וּלְכָל הַדּוֹרוֹת אַחֲרָיו אֶת הַקֶּשֶׁת לְסִימָן (בראשית ט, ט-יז), שֶׁבְּכָל פַּעַם שֶׁנִּרְאֶה אֶת הַקֶּשֶׁת נֵדַע שֶׁקִּלְקַלְנוּ, וְהָיָה צָרִיךְ לְהִיוֹת מַבּוּל עַכְשָׁו בְּשֶׁל מַעֲשֵׂינוּ, אַךְ בִּגְלַל הַהַבְטָחָה לְנֹחַ הוּא לֹא יָרַד, וְשֶׁנִּקַּח אֶת הָעֹנֶשׁ לְתִשּׁוּמַת לִבֵּנוּ וּנְתַקֵּן דְּרָכֵינוּ.

בַּדּוֹר שֶׁלָּנוּ יֵשׁ זֹהוֹם אֲוִיר רוּחָנִי כְּמוֹ זֶה שֶׁל דּוֹר הַמַּבּוּל כְּמַעַט! וְהוּא תּוֹצָר שֶׁל הִתְפַּתְּחוּת הַטֶּכְנוֹלוֹגְיָה, שֶׁל הָאִינְטֶרְנֶט וְכָל הַמַּכְשִׁירִים וְהַצַּעֲצוּעִים הַחֲדָשִׁים לְקַטַּנִּים וּלְמְבֻגָּרִים. בַּמַּכְשִׁירִים הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ מָקַשִּׁים שֶׁל סְפָרוֹת, הוֹדָעוֹת מִסְרוֹנִים, וְאַחַר כָּךְ מַצְלֵמָה פְּרִימִיטִיבִית וְאִינְטֶרְנֶט שֶׁלֹּא זָז וְעָלָה הוֹן תּוֹעָפוֹת עַל כָּל דַּקָּה שֶׁנִּלַּשׁ הָאָדָם. כְּשֶׁיָּצְאוּ הַמַּכְשִׁירִים הַכְּשֵׁרִים בְּלִי אִינְטֶרְנֶט זֶה לֹא הִפְרִיעַ כִּי גַּם בָּרְגִיל בְּקֹשִׁי גָּלְשׁוּ, אַךְ לֹא הָיוּ בּוֹ מִסְרוֹנִים, וְלָכֵן אֲנָשִׁים שֶׁלֹּא הֵבִינוּ אֶת הָרְאָיָה שֶׁל גְּדוֹלֵי הַדּוֹר הִמְשִׁיכוּ לְהַחֲזִיק בַּמַּכְשִׁיר שֶׁלָּהֶם,

כִּי מַדּוּעַ לֹא יִשְׁתַּמְּשׁוּ בְּמִסְרוֹנִים? וְלָכֵן הָיוּ הַרְבֵּה אַבְרֵכִים וּמְזַכֵּי רַבִּים שֶׁגַּם הֵם הֶחֱזִיקוּ בְּמַכְשִׁיר "לֹא כָּשֵׁר", בְּאֹשֶׁר כַּמּוּבָן, מַכְשִׁיר פְּרִימִיטִיבִי עִם מִסְרוֹנִים, וּבִתְנַאי שֶׁלֹּא יִהְיֶה בּוֹ אִינְטֶרְנֶט. אֲבָל בֵּינְתַיִם הָיָה זִנּוּק שֶׁל הִתְפַּתְּחוּת טֶכְנוֹלוֹגִית מַפְתִּיעָה בַּתְּחוּם, וּבְמֶשֶׁךְ כַּמָּה שָׁנִים הָפְכוּ מַכְשִׁירֵי הַטֶּלֶפוֹן לְמַשֶּׁהוּ אַחֵר לְגַמְרֵי.

אֲנִי מַכִּיר רַב שֶׁהָלַךְ לִפְנֵי כַּמָּה שָׁנִים לְתַחֲנַת שִׁירוּת לְהַחְלִיף אֶת הַמַּכְשִׁיר שֶׁבִּרְשׁוּתוֹ שֶׁהִתְקַלְקֵל, וּבִקֵּשׁ מַכְשִׁיר פָּשׁוּט עִם הוֹדָעוֹת. כֵּיוָן שֶׁאָז עוֹד לֹא הָיוּ מַכְשִׁירִים כָּאֵלֶּה שֶׁהֵכְשִׁרוּ וְסוּוְּגוּ לַקָּהָל שׁוֹמֵר הַתּוֹרָה וּמִצְוֹוֹת, וְהוּא הֶחֱזִיק "מִסְפֵּר רָגִיל" בְּאֹשֶׁר שֶׁל רַב, אָז הֵבִיאוּ לוֹ מַכְשִׁיר "רָגִיל" שֶׁל הַדּוֹר הֶחָדָשׁ. וְהִנֵּה בְּמָקוֹם לְקַבֵּל מַכְשִׁיר קָטָן, הֶרְאוּ לוֹ מַחְשֵׁב עִם מָסָךְ גָּדוֹל, כָּל מִינֵי תּוֹכְנוֹת לְמִינֵיהֶם, אִי אֶפְשָׁר לָשִׂים אוֹתוֹ בַּכִּיס צָרִיךְ לָקַחַת אוֹתוֹ בַּיָּד. אָמַר הָרַב לַנָּצִיג שֶׁהוּא רוֹצֶה מַשֶּׁהוּ שֶׁמַּזְכִּיר יוֹתֵר מַכְשִׁיר לְשִׂיחוֹת טֶלֶפוֹן וּמִסְרוֹנִים.

הַנָּצִיג חִפֵּשׂ וּמָצָא לוֹ מַכְשִׁיר "פָּשׁוּט", קָטָן, נֶחְמָד עִם שִׂיחוֹת וְהוֹדָעוֹת לְלֹא הַגְבָּלָה, וְנֶפַח גְּלִישָׁה לְאִינְטֶרְנֶט בְּגֹדֶל 3 ג'יגָה (שֶׁבְּזְמַנּוֹ זוֹ הָיְתָה "מְהַפְּכָה" מַמָּשׁ). הָרַב הוֹדָה לַנָּצִיג, אַךְ כֵּיוָן שֶׁגְּדוֹלֵי הַדּוֹר עִמָּם הִתְיַעֵץ הִתִּירוּ לוֹ מַכְשִׁיר כָּזֶה לִצְרָכָיו בִּתְנַאי שֶׁיִּתְנַתֵּק מֵהָאִינְטֶרְנֶט, בְּקֵשׁ הוּא שֶׁיְּנַתְּקוּ אוֹתוֹ מִשִּׁירוּת הָאִינְטֶרְנֶט. הַנָּצִיג הִבִּיט בּוֹ מְבֻלְבָּל,

- "אֲבָל יֶשׁ לְךָ נֶפַח 3 ג'יגָה",
- "אֲנִי יוֹדֵעַ, תְּבַטֵּל",
- "אֲבָל זֶה כָּלוּל בַּמְּחִיר",
- "נָכוֹן, אֲבָל אֲנִי לֹא צָרִיךְ, תְּבַטֵּל",
- "אֲבָל זֶה 3 ג'יגָה",
- "הֲבַנְתִּי",

- "וְזֶה כָּלוּל בַּמְּחִיר".

הַנָּצִיג לֹא הָיָה מְסֻגָּל לְהָבִין אֵיךְ מְוַתְּרִים עַל אִינְטֶרְנֶט עִם נָפַח גְּלִישָׁה גָּבוֹהַּ שֶׁכָּלוּל בַּמְּחִיר. מִסְכֵּן, הָרַב רִחֵם עָלָיו. הוּא אָמַר לִי שֶׁהוּא דְּמְיֵין אֶת הַנָּצִיג מִסְתּוֹבֵב בַּשֵּׁינָה, מֵזִיעַ כָּל הַלַּיְלָה וּמְמַלְמֵל: "אֲבָל זֶה 3 גִ'יגָה", "אֲבָל זֶה כָּלוּל בַּמְּחִיר". אַחֲרֵי כַּמָּה יָמִים פָּגָשְׁתִּי בְּאוֹתוֹ רַב וְהוּא קָרָא לִי הַצִּידָה, כִּי הָיָה לוֹ מַשֶּׁהוּ חָשׁוּב לְסַפֵּר לִי:

- "רַק כְּשֶׁהִגַּעְתִּי הַבַּיְתָה וּפָתַחְתִּי אֶת הַמַּכְשִׁיר וְהִתְבּוֹנַנְתִּי בּוֹ מַמָּשׁ, רַק אָז הֵבַנְתִּי אֶת אַחַת הַתּוֹעֶלוֹת הַמּוּזָרוֹת בְּיוֹתֵר שֶׁהִבְחַנְתִּי בָּהֶן בַּשָּׁנִים הָאַחֲרוֹנוֹת, שֶׁכֻּלָּם הוֹלְכִים עִם חֲתִיכַת פְּלַסְטִיק בַּיָּד בְּכָל מָקוֹם וּמְזִיזִים אֶת הָאֶצְבַּע עַל הַמָּסָךְ לְכָל הַכִּוּוּנִים. אֲנִי תָּמִיד חָשַׁבְתִּי שֶׁהֵם גּוֹלְשִׁים בָּאִינְטֶרְנֶט כָּל הַזְּמַן, וְלֹא הֵבַנְתִּי כַּמָּה כְּבָר אֶפְשָׁר לִגְלֹשׁ בָּאִינְטֶרְנֶט; כַּמָּה סְרָטִים וְסִדְרוֹת אֶפְשָׁר לִרְאוֹת; אֲפִילּוּ מֵהַטֶּלְוִיזְיָה נִמְאָס לַאֲנָשִׁים. וְשָׁם זֶה מָסָךְ עָנָק עַל כָּל הַסָּלוֹן, אָז כַּמָּה אֶפְשָׁר לִרְאוֹת בְּמָסָךְ בְּגֹדֶל קָטָן כָּזֶה?
וְאָז הֵבַנְתִּי כִּי הַגְּלִישָׁה בָּאִינְטֶרְנֶט לְכָל מִינֵי אֲתָרִים, זֶה רַק חֵלֶק קָטָן וְכִמְעַט שׁוּלִי בַּמַּכְשִׁיר הַזֶּה. כִּי בָּרֶגַע שֶׁנִּתַּקְתִּי אֶת הַחִבּוּר לָאִינְטֶרְנֶט בַּחֶבְרָה, מִיַּד הִתְבַּטְּלוּ בַּמַּכְשִׁיר מֵעַל ל-40 יְשׁוּמִים שׁוֹנִים הַמִּתְקַשְּׁרִים לָאִינְטֶרְנֶט: מְשַׂחֲקִים, מוּזִיקָה, נִוּוּט דְּרָכִים, מַפּוֹת, שֵׁרוּת לַבַּנְק, לֶקֶסִּיקוֹן חוֹלִים, פִּתְאוֹם חַיִּים שְׁלֵמִים שֶׁל אָדָם נִמְצְאִים בְּתוֹךְ הַמַּכְשִׁיר הַקָּטָן הַזֶּה. עַכְשָׁו אֲנִי מֵבִין מַדּוּעַ הָאֲנָשִׁים בְּשִׁעוּרִים שֶׁלִּי לֹא מְסֻגָּלִים לָלֶכֶת בְּלִי הַמַּכְשִׁיר הַזֶּה לָרֶגַע! זוֹ הִתְמַכְּרוּת אֱיוּמָה"!

אָדָם מַעֲבִיר אֶת כָּל הָעֵסֶק שֶׁלּוֹ לַמַּכְשִׁיר הַזֶּה. הוּא מַפְקִיד הַמְּחָאוֹת דֶּרֶךְ הַמַּכְשִׁיר, וְשׁוֹלֵחַ וּמְקַבֵּל פַּקְסִים וּתְמוּנוֹת. אָז בַּתְּחִלָּה אֲנָשִׁים אוֹמְרִים שֶׁלֹּא רוֹצִים אִינְטֶרְנֶט, אֲבָל מָחָר

בַּבַּקָּר הוּא יִגָּלֶה שִׁבְּלֵי הַמַּכְשִׁיר הוּא לֹא יָכוֹל לִקְנוֹת בַּמַּכֹּלֶת. יְבַטְּלוּ אֶת הַכֶּסֶף הַמְּזֻמָּן וְיַעַבְרוּ לְכַרְטִיסִים אֲלֶקְטְרוֹנִיִּים, יֹאמְרוּ שֶׁזֶּה בְּמַטָּרָה לְמַגֵּר אֶת "הַכֶּסֶף הַשָּׁחוֹר" שֶׁזּוֹרֵם בַּשּׁוּק, אֲבָל לְמַעֲשֶׂה זֶה שִׁעְבּוּד שֶׁל הָאֲנָשִׁים לְמַכְשִׁיר. בְּתוֹר אָדָם שׁוֹמֵר תּוֹרָה וּמִצְווֹת, אֲנִי מְגַלֶּה כִּי יֵשׁ יוֹתֵר וְיוֹתֵר שֵׁרוּתִים שֶׁעוֹבְרִים לַמַּחְשֵׁב וְלָאִינְטֶרְנֶט. "אִם אַתָּה לֹא שָׁם, אַתָּה לֹא קַיָּם". וְהָאֱמֶת הִיא בְּדִיּוּק הַהֵפֶךְ, אִם אַתָּה שָׁם אַתָּה לֹא קַיָּם, וְאִם אַתָּה לֹא שָׁם אַתָּה קַיָּם !

דָּגִים בָּרֶשֶׁת

יֵצֶר הָרַע מִשְׁתַּלֵּט עָלֵינוּ. זוֹ לֹא טֶכְנוֹלוֹגְיָה טוֹבָה. יֵשׁ מֶחְקָרִים שְׁלֵמִים עַל הַהִתְמַכְּרוּת לַמַּכְשִׁירִים הָאֵלֶּה וְכֵיצַד הֵם הוֹפְכִים אֶת הָאֲנָשִׁים לִמְנֻכָּרִים וּשְׁאָר בְּעָיוֹת, וְיֵשׁ גַּם מְכוֹנֵי גְּמִילָה מֵהַמַּכְשִׁירִים. מִצַּד שֵׁנִי זֶה חוֹסֵךְ כֹּחַ אָדָם וְהַרְבֶּה כֶּסֶף לַחֲבֵרוֹת הַגְּדוֹלוֹת וְלָכֵן הֵן מַעֲבִירוֹת הַכֹּל לָעוֹלָם הַמְּמֻחְשָׁב, עַד שֶׁאַתָּה לֹא יָכוֹל אֲפִילוּ לִקְבֹּעַ תּוֹר לָרוֹפֵא בְּלִי מַכְשִׁיר. אֲנִי הוֹלֵךְ לַבַּנְק וּמְגַלֶּה כִּי הַיְּחִידִים שֶׁעוֹמְדִים שָׁם זֶה אֲנָשִׁים דָּתִיִּים, וּמְבֻגָּרִים מֵעַל גִּיל 80, כִּי שְׁנֵיהֶם לֹא עוֹבְדִים עִם אִינְטֶרְנֶט.

אֲנִי מְבַקֵּשׁ לְהוֹצִיא טֹפֶס 17 לִבְדִיקָה בְּבֵית חוֹלִים, וְהַפָּקִיד אוֹמֵר שֶׁיִּשְׁלַח לִי אוֹתוֹ בָּאִי-מֵיל. וְאִם אֵין לְאָדָם אִי-מֵיל? מַכְרִיחִים אוֹתָךְ לְהִתְחַבֵּר לָאִינְטֶרְנֶט בִּשְׁבִיל טֹפֶס 17? גַּם חוֹלֶה אִי אֶפְשָׁר לְהִיוֹת? אֲנִי נִכְנָס לַבַּנְק לְהַפְקִיד הַמְּחָאָה בְּמַעֲטָפָה וּמְגַלֶּה כִּי אֵין יוֹתֵר מַעֲטָפוֹת, רַק מַכְשִׁיר מַחְשֵׁב גָּדוֹל שֶׁמַּקְלִידִים וּמַפְקִידִים לְתוֹכוֹ. עוֹמֵד בַּתּוֹר אַחֲרֵי אֲנָשִׁים מְבֻגָּרִים שֶׁמְּקַבְּלִים הֶסְבֵּר מֵהַדַּיָּל הַמִּסְכֵּן שֶׁלֹּא מֵבִין מֵהֵיכָן נָפְלוּ עָלָיו כָּל ה"פְּרִימִטִיבִיִּים" הָאֵלֶּה, וּלְבַסּוֹף כְּשֶׁאֲנִי מַגִּיעַ לַמַּכְשִׁיר הוּא

הִתְקַלְקֵל מֵהָעִמֶּס וְצָרִיךְ לָבוֹא לַמָּחָרת. מָה רַע בְּמַעֲטָפָה עִם תֵּבָה בַּחוּץ, כְּמוֹ שֶׁתָּמִיד הָיָה?

אָז זוֹ הַטֶּכְנוֹלוֹגְיָה שֶׁ"רָצְתָה לַעֲשׂוֹת לָנוּ רַק טוֹב", וּ"לְשַׁפֵּר לָנוּ אֶת הַחַיִּים", וְ"לַעֲשׂוֹת הַכֹּל בְּקַלּוּת". אָדָם שֶׁרָחוֹק מִתּוֹרָה וּמִצְווֹת וְעוֹבֵד עִם מַכְשִׁיר סְלוּלָרִי פָּרוּץ לֹא מֵבִין בְּכְלָל עַל מָה אֲנִי מְדַבֵּר אִתּוֹ. "אִינְטֶרְנֶט? וְכִי יֵשׁ לִי זְמַן לִגְלֹשׁ? אֲנִי כָּל הַיּוֹם עוֹבֵד אִתּוֹ, כָּל הָעֵסֶק שֶׁלִּי עַל הַמַּכְשִׁיר הַזֶּה. יֵשׁ לִי קַטָּלוֹג, הַצָּעוֹת מְחִיר, סְגִירַת עִסְקָאוֹת, הַכֹּל מֵהַמַּכְשִׁיר, אֵיךְ אֶפְשָׁר בְּלִי מַכְשִׁיר כָּזֶה"?

אֲנָשִׁים לֹא מַבְחִינִים עַד כַּמָּה הֵם מִשְׁתַּעְבְּדִים לַטֶּכְנוֹלוֹגְיָה הַזּוֹ וְעַד כַּמָּה זֶה פּוֹגֵעַ בַּחֶבְרָה. הַפְּגִיעָה הָרִאשׁוֹנָה הִיא בַּכָּבוֹד לִמְבֻגָּרִים וְסַמְכוּתָם. אָדָם שֶׁהָיְתָה לוֹ בְּעָיָה בַּחַיִּים הָיָה פּוֹנֶה לַעֲצַת הַזְּקֵנִים, לְאַבָּא שֶׁצָּבַר נְסָיוֹן בַּחַיִּים, לָרַב שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֶת חָכְמַת הַתּוֹרָה, אֲנָשִׁים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם חָכְמַת חַיִּים שֶׁיְּכוֹלָה לִהְיוֹת לוֹ לְעֶזֶר. הַיּוֹם אַבָּא לֹא יוֹדֵעַ לִשְׁלֹחַ אִי-מֵיל אוֹ לְחַיֵּג מִטֶּלֶפוֹן-מַגָּע, זֶה מִישֶׁהוּ שֶׁאֶפְשָׁר לְדַבֵּר אִתּוֹ בִּכְלָל? אָדָם חוֹשֵׁב שֶׁאַבָּא שֶׁלּוֹ טִפֵּשׁ כִּי הוּא לֹא יוֹדֵעַ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּ"גּוּגֶל". זֶה נִהְיָה קְנֵה מִדָּה לְחָכְמָה. אָז אֵין כָּבוֹד לִמְבֻגָּרִים.

דָּבָר שֵׁנִי, הַתּוֹפָעָה מַזְכִּירָה מְאֹד אֶת הָעֲבוֹדָה הַזָּרָה שֶׁנִּקְרֵאת "תְּרָפִים". לַעֲבוֹדָה זוֹ הִקְרִיבוּ קָרְבָּנוֹת וּבִתְמוּרָה הִיא אָמְרָה לָהֶם מֵידַע שֶׁעָזַר לָהֶם בַּחַיִּים, בְּעִסְקָאוֹת בְּמָמוֹנוֹת וּבִשְׁאָר הַתְּחוּמִים. הַמֵּידַע שֶׁאָמְרָה הָיָה גַּם נָכוֹן וּמוֹעִיל, רַק שֶׁהָיְתָה בְּעָיָה קְטַנָּה, זוֹ הָיְתָה עֲבוֹדָה זָרָה! וְכָךְ בְּמָקוֹם לְהִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִישׁוּעוֹת, הָלְכוּ וְהִקְרִיבוּ אֵיזֶה קָרְבָּן לַתְּרָפִים וְהוּא אָמַר בְּאֵיזוֹ מְנָיָה לְהַשְׁקִיעַ הַיּוֹם וַעֲשׂוּ קֶפֶּה! יֵצֶר הָרַע שׁוֹלֵם בְּמִזֻּמָן!

זֶה הָאִינְטֶרְנֶט! יֵשׁ לִי שְׁאֵלָה? נִתְקַעְתִּי בַּדֶּרֶךְ? מַדּוּעַ לְהִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִישׁוּעוֹת? יֵשׁ לִי "וֶויז". בְּמָקוֹם בִּרְכַּת הַגּוֹמֵל יֵשׁ בִּרְכַּת הַגּוּגֶל. נִתְקַעְתִּי בַּמַּכְשִׁיר. כּוֹלֵל כָּל הָעֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה!

הַיּוֹצֵא מִן הַטָּמֵא טָמֵא

בֶּחָג סֻכּוֹת אֶחָד הִתְאָרַחְתִּי אֵצֶל קְרוֹבִים רְחוֹקִים, וְיָשַׁבְתִּי בְּסֻכָּה קְטַנָּה שֶׁאִלְתָּרְתִי בְּעַצְמִי בַּמִּרְפֶּסֶת, בְּעוֹד הַשְּׁאָר יָשְׁבוּ לֶאֱכוֹל בַּסָּלוֹן. כְּשֶׁרָצִיתִי לַעֲשׂוֹת אֶת טֶקֶס הַזְּמַנַּת הָאֶשְׁפִּיזִין, גִּלִּיתִי כִּי גַּם סִדּוּר אֵין לוֹ. שָׁאַלְתִּי אִם יֵשׁ לוֹ שָׁכֵן דָּתִי בַּבִּנְיָן וְאָמַר לִי שֶׁכֵּן. בִּזְמַן שֶׁיָּצָאתִי מֵהַדֶּלֶת אִשְׁתּוֹ אָמְרָה מַדּוּעַ אָנוּ טוֹרְחִים, אֶפְשָׁר לְחַפֵּשׂ אֶת הַנֶּסַח בָּאִינְטֶרְנֶט. וְכָךְ יָצָאנוּ אֶל הַשָּׁכֵן, בִּקַּשְׁנוּ סִדּוּר, אָמַרְנוּ תּוֹדָה לוֹ בְּנִימוּס וְחָזַרְנוּ אֶל הַקָּרוֹב הַבָּיְתָה. בְּכָל הַזְּמַן הַזֶּה אִשְׁתּוֹ גּוֹלֶשֶׁת וּמְחַפֶּשֶׂת בְּמַכְשִׁיר "הֶחְכָּם" שֶׁלָּהּ וּמָצְאָה שָׁם אֶת כָּל פִּשְׁעֵי הָעוֹלָם, אֲבָל אֶת הַשִּׁבְעָה אוֹשְׁפִּיזִין הִיא לֹא מָצְאָה. הָיָה שָׁם בַּסּוֹף, "בְּטָעוּת", נֶסַח אַשְׁכְּנַזִי שֶׁלֹּא עָזַר לִי.

אָמַרְתִּי לָהּ: גְּבֶרֶת יְקָרָה הַמַּכְשִׁיר הַזֶּה טָמֵא, וַחֲז"ל אָמְרוּ (בכורות ה:): "הַיּוֹצֵא מִן הַטָּמֵא טָמֵא וְהַיּוֹצֵא מִן הַטָּהוֹר טָהוֹר", אָתְּ תִּמְצְאִי אֶת כָּל הַתּוֹעֵבוֹת שֶׁל הָעוֹלָם בִּלְחִיצַת כַּפְתּוֹר, אֲבָל כְּשֶׁמְּחַפְּשִׂים מַשֶּׁהוּ לַעֲשׂוֹת אִתּוֹ מִצְוָה הוּא לֹא עוֹבֵד.

גַּם אִם מִישֶׁהוּ הֶעֱלָה עַל הָרֶשֶׁת דְּבָרִים "טְהוֹרִים", הַרְבֵּה פְּעָמִים לֹא תִּמְצָא אוֹתָם בִּזְמַן אֱמֶת, וּמָה שֶׁיַּעֲלֶה לְךָ בַּדֶּרֶךְ יְטַמֵּא אוֹתְךָ כָּל כָּךְ שֶׁזֶּה כְּבָר לֹא שָׁוֶה. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא נָתַן לָהּ לְמְצוֹא, כִּדֵי שֶׁאֲנִי לֹא אֶעֱמֹד בַּסֻּכָּה וַאֲזַמִּין אֶת הָאֶשְׁפִּיזִין מִתּוֹךְ מַכְשִׁיר סְלוּלָרִי בַּיָּד!

אֲנָשִׁים הִתְחַבְּרוּ אֶל הַמַּכְשִׁיר הַזֶּה בְּצוּרָה מַפְחִידָה. הָלָכְתִּי עִם אִשְׁתִּי לְקָנוֹת תִּינוֹקוֹת וַאֲנִי רוֹאֶה מֵאֲחוֹרֵי זוּג עִם תִּינוֹקֶת בַּת שְׁבוּעַיִם בָּעֲגָלָה, הָאֵם דּוֹחֶפֶת אוֹתָהּ וּמִתְיָעֶצֶת עִם הַמּוֹכֶרֶת עַל כָּל בֶּגֶד, וְהָאָב מֵאֲחוֹרֵיהֶם נָעוּץ כֻּלּוֹ בַּמַּכְשִׁיר וְלֹא מֵרִים אֶת עֵינָיו. יָכֹלְתִּי לְהַחְלִיף לוֹ אֶת הַתִּינוֹקֶת בָּעֲגָלָה וְהוּא לֹא הָיָה שָׂם לֵב. בַּסּוֹף אִשְׁתּוֹ הִתְרַגְּזָה וְזָרְקָה אֶת כָּל הַבְּגָדִים עַל הָרִצְפָּה בְּאֶמְצַע הַחֲנוּת וְצָעֲקָה עָלָיו: "אַתָּה מוּכָן לַעֲזֹב אֶת הַמִּשְׂחָק הַמְטֻפָּשׁ הַזֶּה לִשְׁתֵּי דַּקּוֹת, וְלִקְנוֹת לַיַּלְדָּה שֶׁלְּךָ בְּגָדִים"?

אֲנַחְנוּ הוֹפְכִים לִהְיוֹת תְּלוּיִים בַּמַּכְשִׁירִים הָאֵלֶּה, הָאֲוִיר הִזְדַּהֵם. נָסַעְתִּי בָּרַכֶּבֶת עִם אִשְׁתִּי וְהִנֵּה אֲנִי רוֹאֶה שֶׁמֵּעַל לְכָל מוֹשָׁב יֵשׁ תֶּקַע חַשְׁמַלִי, וְכָךְ כָּל הָאֲנָשִׁים בַּקָּרוֹן, לְמַעֵט אֲנִי וְרַעְיָתִי, הָיוּ מְחֻבָּרִים לַמַּכְשִׁיר עִם אָזְנִיּוֹת וְעָם מַטְעֵן לָחַשְׁמַל מֵעֲלֵיהֶם, וְזֶה הָיָה נִרְאֶה כְּמוֹ בְּסִפּוּרֵי אֵימָה עַל מַכְשִׁירִים שֶׁל יְצוּרִים מִכּוֹכָב אַחֵר שֶׁחָטְפוּ בְּנֵי אָדָם וְשָׂטְפוּ לָהֶם אֶת הַמֹּחַ... כֻּלָּם בּוֹהִים בַּמָּסָךְ וּמְחֻבָּרִים בַּחוּט לַתִּקְרָה!

פִּתָּרוֹן אֶחָד הוּא לַעֲשׂוֹת מַהְפֵּכָה וְלִחְיוֹת עַל הֶהָרִים עִם בְּאֵר מַיִם וְכַמָּה עִזִּים וּלְבַשֵּׁל עַל גֶּזִיָּה. אֲבָל כֵּיוָן שֶׁאֲנִי רוֹאֶה שֶׁאַף אֶחָד לֹא מְמַהֵר לְהִצְטָרֵף לְרַעְיוֹן הַזֶּה, צָרִיךְ לִמְצוֹא פִּתָּרוֹן אַחֵר וְדָחוּף יוֹתֵר. אִי אֶפְשָׁר לִבְרֹחַ מִזֶּה. הַכֹּל נִמְצָא בָּאִינְטֶרְנֶט. אֲפִילּוּ לִמְנַקֶּה רְחוֹבוֹת יֵשׁ אָתָר בַּ"פֵּייסְבּוּק" וְהוּא מְקַבֵּל תְּגוּבוֹת. כֻּלָּם מְפָרְסְמִים הַיּוֹם מוֹדָעוֹת וּבַתַּחְתִּיתָן יֵשׁ אֶת הָאוֹת "אֵף" בְּאַנְגְּלִית שֶׁמְּיַצֶּגֶת שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אָתָר. "חַפְּשׂוּ אוֹתִי בַּפֵּייסְבּוּק". אֲנִי מְחַפֵּשׂ אוֹתְךָ בַּמְּציאוּת! הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מְטַמְּאִים אֶת הַנְּשָׁמָה.

זְהוּם הָרַבִּים

לִפְנֵי שָׁנִים הָיָה אֵיזֶה מִתְפַּלֵּל שֶׁצִּלֵּם שִׁעוּר שֶׁלִּי בְּמַצְלֵמַת וִידְאוֹ. הִגְדִּיל אוֹתוֹ אָדָם לַעֲשׂוֹת וְשָׂם אֶת הַשִּׁעוּר בָּאִינְטֶרְנֵט לְ"זְכוּי הָרַבִּים". אַחֲרֵי יוֹמַיִם כְּבָר צָפוּ בַּשִּׁעוּר הַזֶּה יוֹתֵר מִמֵּאָה אִישׁ! וּלְלֹא הוֹדָעוֹת וּפִרְסוּם שֶׁיֵּשׁ שִׁעוּר כָּזֶה בִּכְלָל. סִפַּרְתִּי לְאִשְׁתִּי שֶׁשָּׁמוּ שִׁעוּר שֶׁלִּי בָּאִינְטֶרְנֵט וּכְבָר הִגַּעְתִּי לַעֲשָׂרוֹת אֲנָשִׁים.

אִשְׁתִּי עִקְּמָה אֶת שְׂפָתֶיהָ וְדָרְשָׁה שֶׁאֲנִי אֲבַקֵּשׁ מֵאוֹתוֹ אָדָם לְהוֹרִיד אֶת הַשִּׁעוּר. אָמַרְתִּי לָהּ שֶׁחָבַל, זֶה זְכוּי הָרַבִּים, וְיֵשׁ הַרְבֵּה רַבָּנִים גְּדוֹלִים וּמְפֻרְסָמִים מִמֶּנִּי שֶׁשָּׁמִים שָׁם שִׁעוּרִים, אַךְ כָּל הַהִצְטַדְּקוּיוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לֹא הוֹעִילוּ, לִי אֵין אִשּׁוּר לִהְיוֹת בָּאִינְטֶרְנֵט. כִּי בְּחִפּוּשׂ שֶׁל הָאֲנָשִׁים אַחַר שִׁעוּרִים כְּמוֹ שֶׁלִּי הֵם גַּם יַגִּיעוּ לִמְקוֹמוֹת אֲחֵרִים שֶׁלֹּא הָיוּ אֲמוּרִים לִרְאוֹת. הִיא שָׁלְחָה אוֹתִי לִשְׁאוֹל דַּעַת תּוֹרָה. הָרַב חָזַר עַל דְּבָרֶיהָ מִילָה בְּמִילָה, וְאָמַר שֶׁעָדִיף לִכְתֹּב סְפָרִים. צִלְצַלְתִּי לְאוֹתוֹ אָדָם וְהוּא הֵסִיר אֶת הַשִּׁעוּר לְבַקָּשָׁתִי.

עָבְרוּ כַּמָּה שָׁנִים מֵאָז וְהִתְפַּשְּׁטוּת הַטֶּכְנוֹלוֹגְיָה לֹא אִפְשְׁרָה אֶת הַהֶעְדְּרוּת שֶׁל קוֹל הָאֱמֶת בְּתוֹךְ כָּל הֵצַע הַלִּכְלוּךְ וְהַשֶּׁקֶר שֶׁהַיֵּצֶר מַצִּיעַ, וְאָכֵן יֵשׁ בַּטֶּלְוִיזְיָה וּבָאִינְטֶרְנֵט גַּם אֲתָרִים שֶׁעוֹשִׂים עֲבוֹדַת קוֹדֶשׁ, אֲתָרִים לְהַחֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה, לַהֲפָצַת מִידַּע עַל תּוֹרַת הָאֱמֶת הַמֻּסְתֶּרֶת מֵהַצִּבּוּר זֶה כְּבָר שְׁלוֹשָׁה דּוֹרוֹת, וְאֵין לָהּ אִזְכּוּר בְּמַעַרְכוֹת "הַחִנּוּךְ" הַמַּמְלַכְתִּיִּים. עַכְשָׁו יֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁמַּכְרִיזִים אֶת הָאֱמֶת שֶׁיֵּשׁ בּוֹרֵא לָעוֹלָם וְהוּא אוֹהֵב אוֹתָנוּ.

כָּךְ גַּם אֲנִי מָצָאתִי אֶת עַצְמִי מְאַפְשֵׁר לַתַּלְמִידִים לְהָקִים לִי אֲתָר וּלְהַעֲלוֹת לִי שִׁעוּרִים וּסְפָרִים לַהֲפָצָה חִנָּם לְזִכּוּי

הָרַבִּים, וְאַף עַל פִּי כֵן הַלֵּב לֹא שָׁלֵם, כִּי הַשְׁאֵלָה תָּמִיד הִיא אִם הַמְּחִיר מִשְׁתַּלֵּם. הֲרֵי מִצַּד אֶחָד אַתָּה עוֹזֵר לְמִישֶׁהוּ שֶׁאַתָּה אֲפִילוּ לֹא מַכִּיר וְגַם כָּךְ הוּא שָׁם, מִצַּד שֵׁנִי אוּלַי אַתָּה בְּכְלָל נוֹתֵן לְגִיטִימַצְיָה וּמְשַׁמֵּשׁ עָלֶה תְּאֵנָה לַכְּלִי שֶׁל הַיֵּצֶר, שֶׁאִם "הָרַבָּנִים מוֹפִיעִים שָׁם" אָז אוּלַי זֶה לֹא כָּזֶה נוֹרָא, כְּמוֹ רַב צָמֵא שֶׁשּׁוֹתֶה מַיִם מִכּוֹס חַד פְּעָמִית בַּחֲנוּת שֶׁל טֶרְפּוֹת וּנְבֵלוֹת. בְּסוֹפוֹ שֶׁל יוֹם רָאוּ אֶת הָרַב בַּמִּסְעָדָה!

מֶחְקָר עוֹלְמִי שֶׁעָרְכוּ גּוֹיִם גִּילָה כִּי יֵשׁ מֵעַל לְ-3 מִלְיָארְד דַּפֵּי אִינְטֶרְנֶט בָּעוֹלָם, מִתּוֹכָם 85 אָחוּז הֵם בַּעֲלֵי תֹּכֶן "שְׁלִילִי". וְזֶה סֵקֶר שֶׁל גּוֹיִם פְּרוּצִים שֶׁלֹּא מְבִינִים מָה הַבְּעָיָה לְהַרְאוֹת פְּרִיצוּת וַאֲלִימוּת גַּם בִּסְרָטִים לִילָדִים. אִם הֵם אוֹמְרִים שֶׁ-85 אָחוּזִים מֵאֲתָרֵי הָאִינְטֶרְנֶט הֵם בַּעֲלֵי תֹּכֶן שְׁלִילִי, מָה אָמוּר לוֹמַר יְהוּדִי שׁוֹמֵר תּוֹרָה וּמִצְווֹת?

הָיָה פַּעַם רַב גָּדוֹל לִפְנֵי 50 שָׁנָה, שֶׁהָיָה נוֹסֵעַ לְתֵל-אָבִיב יוֹם בְּשָׁבוּעַ בְּאוֹטוֹבּוּסִים שֶׁל פַּעַם, לְמִסֹּר שִׁעוּר מוּסַר לִפְנֵי תַּלְמִידֵי יְשִׁיבָה שֶׁהָיְתָה שָׁם. יוֹם אֶחָד הוּא נִכְנַס וְהוֹדִיעַ לָהֶם כִּי הוּא לֹא יִמְסֹר לָהֶם שִׁעוּר יוֹתֵר וְאֵין לוֹ כַּוָּנָה לְהַמְשִׁיךְ לְהַגִּיעַ, כִּי לְצַעֲרוֹ הוּא נֶאֱלָץ לִרְאוֹת כַּמָּה מַרְאוֹת לֹא הוֹלְמִים בְּדַרְכּוֹ לְכָךְ, וְכָל שִׁעוּרֵי הַמּוּסָר וְחִזּוּק הָאַבְרֵכִים שֶׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם, לֹא שָׁווִים וּשְׁקוּלִים לִפְגִימָה אַחַת בָּרְאִיָּה וְלַנֶּזֶק שֶׁהִיא עוֹשָׂה לִנְשָׁמָתוֹ. וְזֶה תֵּל אָבִיב שֶׁל פַּעַם.

כְּכָל שֶׁאָדָם יוֹתֵר קָדוֹשׁ וְשׁוֹמֵר אֶת עַצְמוֹ יוֹתֵר, הוּא פָּגִיעַ יוֹתֵר וַחֲסִין פַּחוֹת מִפְּנֵי זְהוּמִים. אָדָם שֶׁעוֹבֵד בַּבִּיּוּב אֵין לוֹ בְּעָיָה גַּם לַעֲצֹר וְלֶאֱכֹל צָהֳרַיִם בְּתוֹךְ הַסְּרָחוֹן, הוּא הִתְרַגֵּל וְלֹא מֵבִין מָה הַבְּעָיָה בְּכְלָל. כְּשֶׁיָּצְאוּ הַמַּכְשִׁירִים הַכְּשֵׁרִים, לֹא הֵבַנְתִּי מַדּוּעַ אֵין בָּהֶם מִסְרוֹנִים. מֵילָא אִינְטֶרְנֶט אוֹ כָּל שְׁאָר

הַקְשְׁקוּשִׁים הַטֶּכְנוֹלוֹגִיִּים שֶׁמּוֹשְׁכִים אֶת הָאָדָם לְבַזְבֵּז הַרְבֵּה זְמַן עַל אַפְּלִיקַצְיוֹת וּשְׁטוּיוֹת, שֶׁלֹּא לְדַבֵּר עַל גְּלִישָׁה לִמְקוֹמוֹת מְסֻכָּנִים, אֲבָל מִסְרוֹן? מָה הַבְּעָיָה?

עַד שֶׁפַּעַם אַחַת לָמַדְתִּי בְּבֵית כְּנֶסֶת שֶׁנֹּהֲל מִסְגֶּרֶת לְמוּדִים בִּזְמַן "בֵּין הַזְּמַנִּים", שֶׁאֵין לְמוּדִים סְדִירִים בְּכוֹלְלִים וּבְיִשִׁיבוֹת, וּמַגִּיעִים לְשָׁם אַבְרְכִים, בַּחוּרֵי יְשִׁיבוֹת וִילָדִים שֶׁל תַּלְמוּדֵי תּוֹרָה. וְהִנֵּה כְּשֶׁיָּצָאתִי הַחוּצָה, הָיָה שָׁם מִתְפַּלֵּל שֶׁל בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁשָּׁלַח מִסְרוֹן בַּמַּכְשִׁיר. וְאָז רָאִיתִי אֶת הַיֶּלֶד שֶׁל תַּלְמוּד הַתּוֹרָה מֵצִיץ בְּסַקְרָנוּת וְשׁוֹאֵל שְׁאֵלוֹת וּמִתְלַהֵב כֻּלּוֹ, מִמִּסְרוֹן. וְאָז הֻבַנְתִּי שֶׁיֵּשׁ דַּרְגּוֹת שֶׁל קְרֻבָּה שֶׁאֲנַחְנוּ לֹא מַכִּירִים בִּכְלָל, אֲנַחְנוּ כְּבָר קֵהִים וְלֹא מַרְגִּישִׁים וְלֹא מִתְרַגְּשִׁים כִּי יָרַדְנוּ כַּמָּה מַדְרֵגוֹת, אֲבָל אֵלֶּה שֶׁלֹּא נִפְגְּמוּ, הַדָּבָר הַטָּמֵא הֲכִי פָּשׁוּט מְאַיֵּם לִטְרֹף אֶת עוֹלָמָם.

וּבְעוֹד בַּתִּקְשֹׁרֶת הַמִּמְסַדִּית יֵשׁ סוּג שֶׁל צֶנְזוּרָה דְּלִילָה וַחֲלוּשָׁה, שָׁם עוֹד לֹא עוֹבְרִים אֶת הַגְּבוּל הָאַחֲרוֹן שֶׁל מַרְאוֹת זָוָעָה אוֹ מַעֲשֵׂי עֲרָיוֹת שְׁלֵמִים, הָרֵי שֶׁבָּאִינְטֶרְנֶט אֵין גַּם אֶת זֶה. וְגַם לֹא בַּסְּלוּלָרִי. וְגַם אָדָם שֶׁקּוֹנֶה מַכְשִׁיר שֶׁמַּבְטִיחַ לוֹ סִנּוּן שֶׁל חִמְרֵי אִינְטֶרְנֶט, אֶפְשָׁר עֲדַיִן לִשְׁלֹחַ לוֹ סִרְטוֹנִים כָּאֵלֶּה בְּאַפְּלִיקַצְיוֹת כְּמוֹ "וָואטְס-אָפּ", שֶׁלֹּא יְפַסְפֵּס הַיֶּלֶד. וְכָךְ יֶלֶד בֶּן 8 עִם מַכְשִׁיר כָּזֶה יָכוֹל לִרְאוֹת תְּמוּנוֹת זָוָעָה מִפִּגּוּעַ, שֶׁבַּטֶּלְוִיזְיָה לֹא מַרְאִים לַאֲנָשִׁים בְּנֵי 40! זֶה מְטַמֵּא אֶת הַנֶּפֶשׁ!

מָה עוֹשִׂים?

וּבַפָּרָשָׁה טָמוּן גַּם הַפִּתָּרוֹן. מְסַפֵּר הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ[19] (סתרי תורה בראשית סז:) כִּי כְּשֶׁנֹּחַ יָרַד מִן הַתֵּבָה וְרָאָה כִּי כָּל הָעוֹלָם

[19] וְזוֹ לְשׁוֹן הַזֹּהַר: מַה הֵשִׁיב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְנֹחַ כְּשֶׁיָּצָא מֵהַתֵּבָה וְרָאָה אֶת הָעוֹלָם חָרֵב, וְהִתְחִיל לִבְכּוֹת לְפָנָיו וְאָמַר: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, נִקְרֵאתָ רַחוּם,

שֶׁהִכִּיר בְּמֶשֶׁךְ 600 שָׁנָה חָרַב וְנֶעְלַם, הוּא הֵחֵל לִבְכּוֹת עַל הַחֻרְבָּן הַגָּדוֹל. אָז הִתְגַּלָּה אֵלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָמַר לוֹ:

- "עַכְשָׁו אַתָּה בּוֹכֶה? אִם הָיִיתָ בּוֹכֶה כָּךְ קוֹדֶם הַמַּבּוּל, הָיִיתָ יָכוֹל לִמְנוֹעַ אוֹתוֹ! מֵרֹעַ שֶׁשָּׁמַעְתָּ שָׁאַתָּה וּמִשְׁפַּחְתְּךָ תִּנָּצְלוּ בַּתֵּבָה, לֹא בִּקַּשְׁתָּ עַל הָאֲחֵרִים".

הָיָה עָלָיו לְהִתְפַּלֵּל וּלְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל דּוֹרוֹ. וְכִי מָה זֶה הָיָה מוֹעִיל בְּעוֹלָם בּוֹ אֲפִילוּ הָאֲוִיר הַזְּדְּהֵם רוּחָנִית? וְהַתְּשׁוּבָה הִיא מַפְחִידָה: אֵין דָּבָר שֶׁעוֹמֵד בִּפְנֵי הַתְּפִלָּה! הַבְּעָיָה הִיא שֶׁהַזְּהוּם הוּא כֹּה גָּדוֹל וְכֹה מַשְׁפִּיעַ עַל הַסְּבִיבָה, עַד שֶׁאֲפִילוּ צַדִּיקִים כְּמוֹ נֹחַ לֹא מַחְזִיקִים מֵהַתְּפִלָּה שֶׁלָּהֶם, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה אֲנַחְנוּ הַקְּטַנִּים. נֹחַ לֹא הֶאֱמִין שֶׁהוּא יָכוֹל לְהַצִּיל דּוֹר כָּזֶה בִּתְפִלָּה, אָז הוּא לֹא נִיסָּה. וּמָה קָרָה? הָעוֹלָם אָבַד! אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: יָכֹלְתָּ לְסַדֵּר הַכֹּל בִּתְפִלָּה.

אֵין קֶשֶׁר בֵּין תְּפִלָּה לַטֶּבַע, הַתְּפִלָּה הִיא מֵעַל לַטֶּבַע. זוֹ הָיְתָה הַתְּבִיעָה עַל נֹחַ. שֶׁיֹּאמַר אָדָם מָה כְּבָר יָכֹלְתִּי לַעֲשׂוֹת עִם דּוֹר כָּזֶה שֶׁלֹּא רָצָה לִשְׁמוֹעַ? יָכֹלְתָּ לְהִתְפַּלֵּל! לְעִתִּים נִרְאָה כִּי הַתְּפִלָּה לֹא מוֹעִילָה, כְּמוֹ בַּמִּקְרֶה שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ שֶׁבִּקֵּשׁ רַחֲמִים עַל אַנְשֵׁי סְדוֹם, אַף הַתְּפִלָּה לֹא הָלְכָה רֵיקָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ בְּמָקוֹם אַחֵר, לְעִתִּים עַל צֶאֱצָאָיו שֶׁל הַמִּתְפַּלֵּל עַצְמוֹ. צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל.

הָיָה לְךָ לְרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתֶיךָ" וְכוּ'? הֶשִׁיבוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָמַר: "רוֹעֶה שׁוֹטֶה, עַכְשָׁו אַתָּה אוֹמֵר אֶת זֶה? לָמָּה לֹא אָמַרְתָּ בְּשָׁעָה שֶׁאָמַרְתִּי לְךָ כִּי אֹתְךָ רָאִיתִי צַדִּיק לְפָנַי וְגוֹ', וְאַחַר הִנְנִי מֵבִיא אֶת הַמַּבּוּל מַיִם, וְאַחַר כָּךְ עֲשֵׂה לְךָ תֵּבַת עֲצֵי גֹּפֶר? כָּל זֶה הִתְעַכַּבְתִּי וְאָמַרְתִּי לְךָ כְּדֵי שֶׁתְּבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל הָעוֹלָם, וּמֵאָז שֶׁשָּׁמַעְתָּ שֶׁתִּנָּצֵל בַּתֵּבָה, לֹא נִכְנַס בִּלִבְּךָ לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל יְשׁוּב הָעוֹלָם, וְעָשִׂיתָ תֵּבָה וְנִצַּלְתָּ, וְכָעֵת, אַחַר שֶׁנֶּאֱבַד הָעוֹלָם, פָּתַחְתָּ פִּיךָ לוֹמַר לְפָנַי בַּקָּשׁוֹת וְתַחֲנוּנִים"!? כֵּיוָן שֶׁרָאָה נֹחַ כָּךְ, הִקְרִיב קָרְבָּנוֹת וְעוֹלוֹת, שֶׁכָּתוּב "וַיִּקַּח מִכֹּל הַבְּהֵמָה הַטְּהֹרָה וּמִכֹּל הָעוֹף הַטָּהוֹר" וְגוֹ'.

בִּשְׁנַת תשנ״ה (1995) נֶחְטַף הַחַיָּל נַחְשׁוֹן וַקְסְמַן הי״ד. מְדִינָה שְׁלֵמָה עָמְדָה עַל הָרַגְלַיִם וְהִתְפַּלְלָה לִשְׁחְרוּרוֹ. רַבִּים הִגִּיעוּ לַכֹּתֶל וְעָשׂוּ תְּפִלָּה הֲמוֹנִית, הָיְתָה שְׁעַת רָצוֹן כָּזוֹ בַּשָּׁמַיִם, עַד שֶׁהָיוּ גְּדוֹלִים שֶׁהֵעִידוּ שֶׁמָּשִׁיחַ רָאוּי לְהַגִּיעַ. עָמַד שָׁם רַב מְסֻיָּם שֶׁרָאָה אֶת כָּל הֶהָמוֹן שֶׁהִתְפַּלֵּל בָּאַדִּיקוּת, חִילוֹנִים וְדָתִיִּים, אַשְׁכְּנַזִּים וּסְפָרַדִּים, כֻּלָּם הָפְכוּ לְעָם אֶחָד, קְשׁוּרִים בְּגוֹרָלוֹ שֶׁל אוֹתוֹ חַיָּל, קָם הָרַב וְהִכְרִיז: ״תְּפִלָּה כָּזוֹ, וַדַּאי ה׳ יִשְׁמַע אוֹתָהּ״. אֲבָל לְאַחַר נִסָּיוֹן לְשַׁחְרְרוֹ בְּמִבְצָע צְבָאִי כּוֹשֵׁל, נִרְצַח הַחַיָּל הַשָּׁבוּי בְּמַהֲלַךְ נִסָּיוֹן הַחִלּוּץ.

אוֹתוֹ רַב הִגִּיעַ לְנִחוּם אֲבֵלִים בְּבֵית מִשְׁפַּחַת הַחַיָּל, וְעָמַד לְיַד אָבִיו שֶׁל הַחַיָּל הַמָּנוֹחַ, יְהוּדָה וַקְסְמַן, וְאָז נִזְכָּר מִישֶׁהוּ בָּהַכְרָזָה שֶׁל אוֹתוֹ רַב בַּתְּפִלָּה בַּכֹּתֶל וְשָׁאַל אֶת הָרַב: ״מַדּוּעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא שָׁמַע אֶת הַתְּפִלָּה״? הָרַב לֹא יָדַע מָה לַעֲנוֹת, אַךְ אָבִיו שֶׁל הַחַיָּל עָנָה בִּמְקוֹמוֹ:

> - ״מִי אָמַר לָכֶם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא שָׁמַע? אַבָּא שָׁמַע אֶת הַתְּפִלָּה וְעָנָה: 'לֹא'. לְפָעָמִים אַבָּא מַקְשִׁיב וּבְכָל זֹאת אוֹמֵר לַיֶּלֶד 'לֹא'. אַבָּא יָכוֹל לְהַגִּיד לֹא״!

הַתְּפִלּוֹת לֹא הָלְכוּ רֵיקָם, וּמִי יוֹדֵעַ אִלּוּ דְּבָרִים כֵּן נַעֲשׂוּ לְעָם יִשְׂרָאֵל עֲבוּר תְּפִלּוֹת אֱלֶה[20]. אֲבָל לְתְפִלָּה יְשִׁירָה לְעִתִּים עוֹנִים ״לֹא״. אָדָם שֶׁמְּבַקֵּשׁ לְעַצְמוֹ כָּאן וְעַכְשָׁו וְלֹא נַעֲנֵית בַּקָּשָׁתוֹ, לֹא מְעַנְיֵן אוֹתוֹ מָה כֵּן יַעֲשׂוּ עִם הַתְּפִלָּה שֶׁלּוֹ, אִם לֹא

---

20 כְּפִי שֶׁרָאִינוּ שָׁנִים אַחֲרֵי כִּשְׁנֶחְטְפוּ שְׁלוֹשָׁה נְעָרִים בְּחֶבְרוֹן, וַאֲנָשִׁים הִתְפַּלְּלוּ עֲלֵיהֶם יוֹתֵר מִשְּׁבוּעַיִם, וְאָז הִתְבָּרֵר כִּי הֵם נִרְצְחוּ כְּבָר בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן. אַךְ בְּעִקְבוֹת חֲטִיפָתָם פָּרְצָה מִלְחָמָה עִם הַצּוֹרְרִים בִּרְצוּעַת עַזָּה, וְהִתְבָּרֵר כִּי אוֹתָם רְשָׁעִים הֵכִינוּ שַׁרְשֶׁרֶת שֶׁל מְנָהָרוֹת תַּת-קַרְקָעִיּוֹת בְּמַטָּרָה לַעֲשׂוֹת פְּגוּעַ הֲמוֹנִי בָּאֶזְרָחִים בַּמְּדִינָה בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְהַלְּחִימָה הֲלֹא מִתֻּכְנֶנֶת עֵקֶב הַחֲטִיפָה שִׁבְּשָׁה לָהֶם אֶת הַתּוֹכְנִיּוֹת.

קַבֵּל אֶת רְצוֹנוֹ אָז הוּא "בְּרוּגָז", הוּא מַכְרִיז שֶׁהוּא לֹא מַאֲמִין יוֹתֵר בַּתְּפִלָּה וְלֹא מִתְפַּלֵּל יוֹתֵר. וְזוֹ טָעוּת.

אָסוּר לָנוּ לַעֲשׂוֹת חֶשְׁבּוֹנוֹת שָׁמַיִם, הַאִם כְּדַאי בִּכְלָל לְהִתְפַּלֵּל, הַאִם זֶה בִּכְלָל יָכוֹל לְהוֹעִיל, מָה כְּבָר תְּפִלָּה יְכוֹלָה לְהַשְׁפִּיעַ בְּמִקְרֶה כָּזֶה. זוֹ הָיְתָה הַטָּעוּת וְהַתְּבִיעָה עַל נֹחַ! תַּעֲשֶׂה אֶת הַחֵלֶק שֶׁלְּךָ, תִּתְפַּלֵּל! אַל תַּחְשֹׁב וְתַחְשֵׁב יוֹתֵר מִדַּי, תִּתְפַּלֵּל.

אָסוּר לְוַתֵּר

יֵשׁ הַיּוֹם בַּחוּץ מַבּוּל גָּדוֹל שֶׁמְּאַיֵּם לְהַחְרִיב הַכֹּל. הַגָּל הָאֶלֶקְטְרוֹנִי הַזֶּה לֹא הוֹלֵךְ לְהֵעָלֵם, הוּא רַק הוֹלֵךְ וְגוֹבֵר וְכוֹבֵשׁ כָּל חֶלְקָה טוֹבָה. וּמִצַּד שֵׁנִי יֵשׁ בָּזֶה נֶחָמָה, כִּי כְּבָר אִי אֶפְשָׁר לְדַמְיֵן שֶׁלַּיֵּצֶר הָרַע יִהְיֶה נֶשֶׁק אַחֵר אַחֲרָיו, הָאִינְטֶרְנֶט וְהַטֶּלְפוֹנִים הַחֲכָמִים הֵם נֶשֶׁק יוֹם הַדִּין שֶׁל יֵצֶר הָרַע, זֶה הַסִּבּוּב הָאַחֲרוֹן שֶׁלָּנוּ עִמּוֹ בְּמִלְחָמָה שֶׁל כְּמַעַט 6,000 שָׁנָה. אִם נַעֲבֹר אֶת הַסִּבּוּב הַזֶּה, נְצַחְנוּ! אֵין מַשֶּׁהוּ קָשֶׁה וְאַכְזָרִי יוֹתֵר מִמַּה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לָנוּ בַּדּוֹר הַזֶּה.

הַנֶּזֶק שֶׁעָשְׂתָה הַטֶּכְנוֹלוֹגְיָה בְּ-10 הַשָּׁנִים הָאַחֲרוֹנוֹת לָעוֹלָם בִּכְלָל וְלַיַּהֲדוּת בִּפְרָט, קָשֶׁה יוֹתֵר מִהַ-2,000 שָׁנָה שֶׁקָּדְמוּ לָהּ. הַתַּרְבּוּת הַנָּכְרִית-אֱלִילִית שָׁטְפָה אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. כֻּלָּם נִהְיוּ אֱנוֹכִיִּים, הִסְתַּגְּרוּ בְּתוֹךְ עַצְמָם, הֵם מְדַבְּרִים אֶחָד עִם הַשֵּׁנִי בְּאַפְּלִיקַצְיוֹת, וּמְשַׂחֲקִים בָּאִינְטֶרְנֶט. מָתַי רָאִיתָ פַּעַם אַחֲרוֹנָה יְלָדִים שֶׁמְּשַׂחֲקִים בְּכַדּוּר בָּרְחוֹב? אֲנָשִׁים מְדַבְּרִים עִם אֲנָשִׁים אֲחֵרִים מֵהַצַּד הַשֵּׁנִי שֶׁל הָעוֹלָם דֶּרֶךְ הַמַּחְשֵׁב, וְאֵין לָהֶם מֻשָּׂג אֵיךְ קוֹרְאִים לַשָּׁכֵן שֶׁלָּהֶם. זֶה אַנְטִי-יְהוּדִי!

כְּשֶׁאָדָם נָפַל בָּרְחוֹב בַּאֲמֶרִיקָה וּמִישֶׁהוּ רָץ לַעְזוֹר לוֹ, 99 אֲחוּזִים שֶׁאוֹתוֹ אֶחָד שֶׁרָץ לַעְזוֹר הָיָה יְהוּדִי! הַמַּהוּת שֶׁלָּנוּ

זֶה לַעֲזוֹר, לִהְיוֹת מְאֻחָדִים, שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ אִכְפַּת מֵאֲחֵרִים. כְּשֶׁהָיָה הַפִּיגּוּעַ בְּבִנְיָנֵי הַתְּאוֹמִים בְּנִיוּ-יוֹרְק שֶׁבְּאַרְצוֹת הַבְּרִית, הַתּוֹשָׁבִים הַמְקוֹמִיִּים הָיוּ בַּחֲרָדָה בְּמֶשֶׁךְ חֳדָשִׁים אֲרֻכִּים לְאַחַר מִכֵּן, כִּי הֵם פִּתְאוֹם הֵבִינוּ שֶׁאֵין לָהֶם מַשָּׂג מִי הָאֲנָשִׁים שֶׁגָּרִים בַּדִּירוֹת לְיַד, אוּלַי זֶה מְחַבְּלִים? אֲנָשִׁים לֹא יוֹדְעִים מִי גָּר לְיָדָם 30 שָׁנָה!

הַאִם גַּם אֲנַחְנוּ הוֹפְכִים לִהְיוֹת כָּאֵלֶּה? זוֹ הַשְׁפָּעַת הַמִּלְחָמָה הָאַחֲרוֹנָה. יֵצֶר הָרַע מַעֲבִיר הַכֹּל לַטֶּכְנוֹלוֹגְיָה, וְהַתַּפְקִיד שֶׁלָּנוּ זֶה לְהִלָּחֵם עַל נְקוּי הָאֲוִיר מִזְּהוּמוֹ, לְמַעַט בַּזְּהוּם בְּעַצְמֵנוּ, לְהַגְבִּיר בִּתְפִלּוֹת וּבְשִׁעוּרֵי תּוֹרָה וּבִשְׁמִירַת עֵינַיִם, לְצַמְצֵם הַשְׁמוּשׁ בַּמַּכְשִׁירִים הָאֵלֶּה עַד כַּמָּה שֶׁאֶפְשָׁר, וְיוֹתֵר.

אַחֲרֵי כַּמָּה שָׁנִים שֶׁל פִּגּוּר בַּמִּלְחָמָה, הִמְצִיאוּ עֲבוּר שׁוֹמְרֵי הַתּוֹרָה וּמִצְוּוֹת מַכְשִׁירִים לַעֲבוֹדָה עִם כָּל הָאַפְּלִיקַצְיוֹת אֲבָל בְּלִי טֶלֶפוֹן, לְזֶה יֵשׁ מַכְשִׁיר נִפְרָד. וּפִתְאוֹם שֶׁיֵּשׁ לְךָ מֻיָּל לַעֲבוֹדָה וּמַצְלֵמָה וְכָל שְׁאָר הַדְּבָרִים שָׁאַתָּה צָרִיךְ, אֲבָל אֵין טֶלֶפוֹן, אָז אַתָּה מִשְׁתַּמֵּשׁ בַּמַּכְשִׁיר רַק כְּשֶׁאַתָּה בֶּאֱמֶת צָרִיךְ. וְאָז אַתָּה מְגַלֶּה כַּמָּה יֵצֶר הָרַע עָבַד עָלֶיךָ עִם "זֶה צָרֵךְ עֲבוֹדָה", שֶׁהֵנִּה הִפְרִידוּ אֶת הַמַּצְלֵמָה וּשְׁאָר "הַצַּעֲצוּעִים" מֵהַטֶּלֶפוֹן, וּפִתְאוֹם יֵשׁ "פַּחוֹת עֲבוֹדָה" בַּמַּכְשִׁיר. כְּשֶׁאַתָּה שׁוֹלֵחַ אֶת הַיֶּלֶד שֶׁלְּךָ לַמַּכֹּלֶת אַתָּה מֵבִיא לוֹ אֶת מַכְשִׁיר הַטֶּלֶפוֹן שֶׁהוּא רַק לְשִׂיחוֹת, בִּשְׁבִיל מָה הוּא צָרִיךְ אִינְטֶרְנֶט לַמַּכֹּלֶת?

וְזֶה לֹא רַק אִינְטֶרְנֶט. הִתְמַכַּרְנוּ לַטֶּכְנוֹלוֹגְיָה בִּכְלָל. אֲנָשִׁים לֹא הֵבִינוּ אֵיךְ אֲנִי יָכוֹל לִחְיוֹת בַּקַּיִץ בְּלִי לְהַפְעִיל מַזְגָּן. הֵם עוֹבְרִים מִמַּזְגָּן בַּבַּיִת לַמַּזְגָּן בָּרֶכֶב, וּבִשְׁתֵּי הַדַּקּוֹת שֶׁהָיוּ בְּמַעֲלִית וּבַחַדַּר מַדְרֵגוֹת הֵם הֵחֵלּוּ לְהַזִּיעַ וּלְהִשְׁתַּנֵּק מֵהַחֹם.

הַגּוּף שֶׁהִתְמַכֵּר לַמַּזָּגָן לֹא יָכוֹל בִּלְעָדָיו. שֶׁלֹּא לְדַבֵּר עַל מִיקְרוֹגַל, שֶׁאֲנַחְנוּ מַקְרִינִים לָאֹכֶל קְרִינָה רַדְיוֹ-אַקְטִיבִית וְאוֹכְלִים לְתֹאָבוֹן, בִּזְמַן שֶׁבְּצִלּוּם רֶנְטְגֶן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ פַּחוֹת קְרִינָה מֵהַמִּיקְרוֹ-גָּל, מְצַפִּים אוֹתָנוּ בְּבִגְדֵי עוֹפֶרֶת וְכָל הַצֶּוֶת הָרְפוּאִי בּוֹרֵחַ מֵהַחֶדֶר בִּזְמַן הַצִּלּוּם שֶׁלּוֹקֵחַ כַּמָּה שְׁנִיּוֹת.

וְאִם הַמַּבּוּל מַמְשִׁיךְ לְאַיִם וְאֵין בְּרֵירָה, אָז גַּם בּוֹנִים תֵּבַת נֹחַ. וְהַמַּטָּרָה הִיא לִגְרֹם לְכַמָּה שֶׁיּוֹתֵר אֲנָשִׁים לַעֲלוֹת עָלֶיהָ וּלְהִנָּצֵל. תֵּבַת הַנֹּחַ שֶׁל יְמִינוּ הֵם בָּתֵּי הַכְּנֶסֶת וּבָתֵּי הַמִּדְרָשׁ. סְגֹר אֶת הַמַּכְשִׁירִים וּבֹא לְדַבֵּר עִם אָדָם אֲמִתִּי, פָּנִים מְחַיְּכוֹת, קוֹל מְשׂוֹחֵחַ, שֶׁכַּחְנוּ מָה זֶה. לִשְׁאֹב כֹּחַ אֶחָד מֵהַשֵּׁנִי, כָּךְ שֶׁכְּשֶׁיּוֹצְאִים מֵהַתֵּבָה הַחוּצָה לְכַמָּה שָׁעוֹת הֶכְרֵחִיּוֹת לַפַּרְנָסָה וּשְׁאָר סִדּוּרִים, הַתֵּבָה תְּסַפֵּק לָנוּ מַסֵּכַת חֻמְצָן שֶׁלֹּא נִשְׁאַב הַכֹּל לָרָאוֹת הָרוּחָנִיּוּת שֶׁלָּנוּ, כְּמוֹ לְהַבְדִּיל בְּבֶיְיבִינְג שֶׁבְּסִין שֶׁלּוֹבְשִׁים מַסֵּכוֹת כְּשֶׁרוֹכְבִים עַל אוֹפַנַּיִם כַּמָּה דַּקּוֹת בָּרְחוֹב וּמְמַהֲרִים לְהִכָּנֵס מֵהֵר לְבִנְיָנִים מְמֻזָּגִים, כְּדֵי לֹא לְהֵחָנֵק לַמָּוֶת.

אֲנַחְנוּ לֹא יְכוֹלִים לַעֲצֹר אֶת הַטֶּכְנוֹלוֹגְיָה, כְּמוֹ שֶׁלֹּא הִצְלַחְנוּ לַעֲצֹר אֶת הִתְפַּתְּחוּת חִמְרֵי הַנֶּפֶץ וּכְלֵי הַנֶּשֶׁק, הַטַּנְקִים וְהַמְּטוֹסִים, וְאֶנֶרְגְיָה אֲטוֹמִית. כֻּלָּם יְכוֹלִים לְהָבִיא טוֹב רַב לָאֱנוֹשׁוּת וְהֶרֶס רַב לָאֱנוֹשׁוּת, הַכֹּל בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר תְּלוּי בָּאָדָם, כִּי הוּא זֶה שֶׁמֵּנִיף אֶת יָדוֹ עַל הַדְּבָרִים הַנַּ"ל, הוּא זֶה בָּעַל זְכוּת הַבְּחִירָה. אֲנַחְנוּ לֹא יְכוֹלִים לִסְגֹּר אֶת עַצְמֵנוּ מִתַּחַת לָאֲדָמָה אוֹ לִבְרֹחַ לְהָרִים, כִּי בָּעִידָן שֶׁל יָמֵינוּ הַטֶּכְנוֹלוֹגְיָה תִּמְצָא אוֹתָנוּ גַּם שָׁם, וְאָז תִּהְיֶה לָנוּ בְּחִירָה אִם לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ לַטּוֹב אוֹ לָרַע כְּמוֹ בְּכָל מָקוֹם אַחֵר.

מָה שֶּׁכֵּן אֲנַחְנוּ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת הוּא לִפְעֹל לְצַמְצֵם אֶת הַצֹּרֶךְ בַּדְּבָרִים הַלָּלוּ כְּכָל שֶׁאֶפְשָׁר כְּדֵי שֶׁלֹּא נִתְמַכֵּר וְלֹא נִפּוֹל

לִמְקוֹמוֹת לֹא טוֹבִים, כִּי כְּמוֹ מִי שֶׁמְּדַבֵּר יוֹתֵר מִדַּי בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר נוֹפֵל בִּלְשׁוֹנוֹ, כָּךְ מִי שֶׁלֹּא נִזְהָר לְהִסְתּוֹבֵב בִּמְקוֹמוֹת לֹא טוֹבִים מֵעֵבֶר לָמָּה שֶׁהוּא אָנוּס וּמְחֻיָּב, סוֹפוֹ שֶׁהוּא יִפּוֹל בְּאוֹתָם מְקוֹמוֹת וְחָבַל.

כְּשֶׁיֵּשׁ זִהוּם אֲוִיר בַּחוּץ אֲנָשִׁים נִשְׁאָרִים בַּבַּיִת כְּכָל שֶׁהֵם יְכוֹלִים. עַדַיִן יִצְטָרְכוּ לָצֵאת לַעֲשׂוֹת קְנִיּוֹת אוֹ לָלֶכֶת לָרוֹפֵא אוֹ שְׁאָר דְּבָרִים שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת בַּבַּיִת, אֲבָל מָה שֶׁאֶפְשָׁר לְוַתֵּר מְוַתְּרִים גַּם אִם זֶה לֹא נוֹחַ, כִּי הַמְּחִיר לָאֶפְשָׁרוּת הַשְּׁנִיָּה הוּא גָּבוֹהַּ מִדַּי. אֲנַחְנוּ לֹא יְכוֹלִים לַחְזוֹר לַמַּאָה ה-14, עֲבְדָּה שֶׁה׳ יִתְבָּרַךְ שָׂם אוֹתָנוּ בַּמַּאָה הַזּוֹ וְעִם הַנִּסְיוֹנוֹת הַלָּלוּ, וְהוּא לֹא עָשָׂה זֹאת שֶׁנָּרִים יָדִים וְנִצְעַק אֲנַחְנוּ אֲנוּסִים וְלֹא יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת כְּלוּם. אֶלָּא שֶׁנִּנָּצֵל אֶת כֹּחַ הַבְּחִירָה שֶׁלָּנוּ לְהִתְגַּבֵּר עַל מָה שֶׁנּוֹחַ וְלַעֲשׂוֹת אֶת מָה שֶׁצָּרִיךְ.

יֶשׁ מַבּוּל בַּחוּץ וְצָרִיךְ לִבְנוֹת לְעַצְמֵנוּ תֵּבָה חֲזָקָה. פַּעַם בֵּית כְּנֶסֶת הָיָה בֵּית מִקְדָּשׁ מְעַט. תְּנָאֵי הַקַּבָּלָה לְהִכָּנֵס דָּמוּ לְאֵלֶּה שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל: בַּלְבוּשׁ, בַּדִּבּוּר, בְּכֹבֶד רֹאשׁ, בַּכַּוָּנוֹת. הַיּוֹם זוֹ תֵּבַת נֹחַ, מַכְנִיסִים אֶת כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִנָּצֵל. רַק תְּבַקְּשׁוּ לְהִנָּצֵל וְאַל תְּקַלְקְלוּ, וְתִתְקַבְּלוּ בְּרָצוֹן! כָּךְ נָבִיא יוֹתֵר אֲנָשִׁים לַתֵּבָה, נְנַתֵּק אוֹתָם מֵהַזִּהוּם בַּחוּץ וְנַעֲבֹר אֶת הַמַּבּוּל הָאַחֲרוֹן. וּמֵעַל לַכֹּל לְהִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה לַה׳ יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּעֲזֹר לָנוּ וְיָגֵן עָלֵינוּ מִפְּנֵי שַׁעַר הַטֻּמְאָה ה-50 שֶׁנִּפְתַּח בְּפָנֵינוּ, כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לִרְאוֹת אֶת הַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה.

שקעה שמשו

צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח

כָּתוּב בְּמִדְרַשׁ תַּנְחוּמָא[21] (לך לך, ה), עַל הַפָּסוּק "צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח כְּאֶרֶז בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּה" (תהלים צב, יג), מַדּוּעַ הַצַּדִּיק

---

[21] וְזוֹ לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ: כְּךָ פָּתַח רַבִּי תַּנְחוּמָא בַּר אַבָּא, לָמָּה נִמְשְׁלוּ הַצַּדִּיקִים כַּתָּמָר וְכָאֶרֶז? לוֹמַר לְךָ, אַתָּה מוֹצֵא כָּל הָאִילָנוֹת אֵין אָדָם יָכוֹל לִרְאוֹת מֵרָחוֹק. לָמָּה? לְפִי שֶׁהֵן קְצָרִים. אֲבָל הַתָּמָר וְהָאֶרֶז עַל יְדֵי שֶׁהֵן גְּבוֹהִין יוֹתֵר מִכָּל הָאִילָנוֹת וְנִרְאִין מֵרָחוֹק הַכֹּל עוֹמְדִין תַּחְתֵּיהֶן וְנוֹשְׂאִין עֵינֵיהֶן לְקוֹמָתָן, לְפִיכָךְ נִמְשְׁלוּ הַצַּדִּיקִים לַתָּמָר וְלָאֶרֶז, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַגְבִּיהָן בָּעוֹלָם. וְעוֹד, לָמָּה נִמְשְׁלוּ הַצַּדִּיקִים לַתָּמָר וּלְאֶרֶז? אַתָּה מוֹצֵא שְׁאָר אִילָנוֹת כָּל זְמַן שֶׁמַּזְקִינִים נִקְצָצִין, וְנוֹטְעִין מִנֵּצֶר שֶׁלָּהֶן וּמֵיָּד הֵן גְּדֵלִין. וְהָאֶרֶז וְהַתָּמָר מְשֻׁנְקָצִין, מִי יוּכַל לַעֲלוֹת בְּמָקוֹמָן אֶלָּא אִם כֵּן בִּיגִיעָה גְּדוֹלָה לְשָׁנִים הַרְבֵּה. כָּךְ אִם אָבַד צַדִּיק מִן הָעוֹלָם, מִי יוּכַל לַעֲמֹד בְּמָקוֹמוֹ מִיָּד אֶלָּא לְשָׁנִים הַרְבֵּה, לְפִיכָךְ: "צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח".

נִמְשַׁל דָּוִקָא לִשְׁנֵי הָעֵצִים הָאֵלֶּה? אֶלָּא שֶׁהָאֶרֶז וְהַתָּמָר הֵם גְּבוֹהִים מִאֹד וּכְבָר מֵרָחוֹק אֶפְשָׁר לִרְאוֹתָם, כָּךְ גַּם שְׁמָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים יוֹצֵא לְמֶרָחוֹק וְכֻלָּם מַכִּירִים אֶת גְּדֻלָּתָם. סִבָּה נוֹסֶפֶת שֶׁתָּמָר וְאֶרֶז הֵם עֵצִים שֶׁמַּגִּיעִים לְמֵימָדִים גְּדוֹלִים לְאַחַר שָׁנִים רַבּוֹת שֶׁל צְמִיחָה, עֲשָׂרוֹת שָׁנִים, זֶה לֹא שִׁיחַ שֶׁצּוֹמֵחַ מִיּוֹם לְיוֹם. לָכֵן כְּשֶׁתָּמָר וְאֶרֶז נִכְרָתִים יַעַבְרוּ שָׁנִים רַבּוֹת אִם בִּכְלָל, עַד שֶׁיִּצְמַח עוֹד עֵץ שֶׁבִּכְלָל קָרוֹב אֲלֵיהֶם, וְהַחִסָּרוֹן שֶׁלָּהֶם הוּא אַדִּיר וּמֵרְגִּישׁ. כָּךְ גַּם צַדִּיק גָּדוֹל שֶׁנִּפְטַר, עָבְרוּ עָלָיו עֲשָׂרוֹת שָׁנִים שֶׁל עֲבוֹדָה וִיגִיעָה עֲצוּמָה עַד שֶׁהִגִּיעַ לְדַרְגָּה שְׁכָזוֹ, וְלֹא צוֹמֵחַ מַהֵר אֶחָד חָדָשׁ תַּחְתָּיו, אִם בִּכְלָל.

אֶת כָּל הַתּוֹרָה שֶׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם בַּ־2,000 שָׁנִים הָאַחֲרוֹנוֹת, כָּל הַיַּהֲדוּת שֶׁנִּצְלָה בַּ־2,000 שָׁנִים הָאַחֲרוֹנוֹת, הַכֹּל נִזְקָק לִזְכוּתוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא, מְחַבֵּר הַמִּשְׁנָיוֹת. הוּא מוֹפִיעַ בַּגְּמָרָא תַּחַת הַשֵּׁם "רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ". מָה מְיֻחָד בְּרַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא שֶׁזָּכָה לְתֹאַר כָּזֶה בְּחַיָּיו? הָיוּ תַּנָּאִים קְדוֹשִׁים לְפָנָיו, בֵּינֵיהֶם רַבּוֹ, רַבִּי מֵאִיר בָּעַל הַנֵּס, וְכֵן רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי, וְרַבָּם שֶׁלָּהֶם, הֲלֹא הוּא רַבִּי עֲקִיבָא. אֲבָל רַק הוּא זָכָה לַשֵּׁם "קָדוֹשׁ". קָרְאוּ לוֹ "רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ" בְּחַיָּיו!

שׁוֹאֶלֶת הַגְּמָרָא (שבת קיח:) מַדּוּעַ זָכָה רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא לַתֹּאַר "קָדוֹשׁ"? אָמְרוּ חֲזַ"ל (ויקרא רבה כד, ו): "כָּל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא בּוֹ גְּדֶר עֶרְוָה אַתָּה מוֹצֵא בּוֹ קְדֻשָּׁה". רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ מֵעוֹלָם לֹא הִסְתַּכֵּל מֵהַמְּתִנִּים לְמָטָה. לֹא רַק שֶׁהוּא לֹא נָגַע בִּכְרֵסוֹ הַתַּחְתּוֹנָה אַף אִם נִנְעַץ שָׁם קוֹץ כְּדֵי לְשָׁלְפוֹ, הוּא אֲפִילוּ לֹא הִסְתַּכֵּל לְמָטָה! עַל זֶה זָכָה לַשֵּׁם "קָדוֹשׁ".

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, בְּנוֹסָף לְגַדְלוּתוֹ הָעֲצוּמָה בַּתּוֹרָה, הָיָה אַף עָשִׁיר מְאֹד. מְסַפֶּרֶת הַגְּמָרָא (גיטין נֶט.) כִּי מֵאָז יְמֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ

לֹא הָיוּ תּוֹרָה וּגְדֻלָּה בְּמָקוֹם אֶחָד, כְּמוֹ בִּימֵי רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא. וְהוּא הָיָה צָרִיךְ אֶת הָעֹשֶׁר הַזֶּה, כִּי כָּל הָעוֹלָם הַמַּעֲרָבִי הָיָה כָּבוּשׁ עַל יְדֵי רוֹמִי, כּוֹלֵל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְכָל הָעוֹלָם הַמִּזְרָחִי כָּבוּשׁ עַל יְדֵי מֶלֶךְ פָּרַס, כּוֹלֵל בָּבֶל עַל קְהִלַּת הַיְהוּדִים הַגְּדוֹלָה שָׁבָּה, וּשְׁתֵּי הַמַּלְכוּיוֹת הִצִּיקוּ לַיְּהוּדִים, אָז הוּא הָיָה צָרִיךְ לְהִתְעַסֵּק גַּם בְּפוֹלִיטִיקָה, וְגַם בְּשׁוֹחַד הַגּוֹיִם, וּלְשֵׁם כָּךְ הִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכַסְפּוֹ. מוּבָא בַּגְּמָרָא (כתובות קד:) שֶׁכְּשֶׁנִּפְטַר רַבִּי מִן הָעוֹלָם, זָקַף עֶשֶׂר אֶצְבְּעוֹתָיו כְּלַפֵּי מַעְלָה וְאָמַר: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ שֶׁיָּגַעְתִּי בְּעֶשֶׂר אֶצְבְּעוֹתַיי בַּתּוֹרָה וְלֹא נֶהֱנֵיתִי אֲפִילוּ בְּאֶצְבַּע קְטַנָּה; יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁיְּהֵא שָׁלוֹם בִּמְנוּחָתִי". הוּא לֹא נֶהֱנָה מֵהָעוֹלָם הַזֶּה אַף בְּאֶצְבַּע קְטַנָּה; הַכֹּל לְשֵׁם שָׁמַיִם!

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ הָיָה רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. כְּנוּיוֹ הַשֵּׁנִי בַּגְּמָרָא הוּא "רַבִּי", הָרַב שֶׁל כֻּלָּנוּ. יֵשׁ אוֹמְרִים בְּרֶמֶז כִּי רַבִּ"י הוּא רָאשֵׁי תֵּבוֹת שֶׁל רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. הוּא הָיָה גַּם רֹאשׁ בְּנֵי הַגּוֹלָה. חָכָם עָצוּם, צַדִּיק גָּדוֹל, סַבָּל יִסּוּרִים עֲבוּר כָּל עַם יִשְׂרָאֵל; מְסֻפָּר בַּגְּמָרָא (בבא מציעא פה.) שֶׁהוּא סָבַל 13 שָׁנָה רְצוּפִים כְּאֵבֵי תִּפֶּשֶׁת, 6 שָׁנִים מִמַּחֲלַת חֲנִיכַיִם הַנִּקְרֵאת צַפִּירְנָא, וְ-7 שָׁנִים מֵאֲבָנִים בְּדַרְכֵי הַשֶּׁתֶן. כְּשֶׁהוּא הָיָה מֵטִיל מֵימָיו בְּצִיפּוֹרִי, הָיוּ שׁוֹמְעִים אֶת צְעָקוֹת הַכְּאֵב שֶׁלּוֹ עַד טְבֶרְיָה; וּבְכָל הַשָּׁנִים הַלָּלוּ שֶׁהוּא סָבַל, עַם יִשְׂרָאֵל זָכָה לְשֶׂפַע וּבְרָכָה.

אֶחָד מִמִּינֵי הַצַּעַר הַיּוֹתֵר גְּדוֹלִים בִּזְמַנָּם הָיָה בִּזְמַן הַגֶּשֶׁם. הַגְּשָׁמִים הָיוּ גּוֹרְמִים צַעַר רַב לְהוֹלְכֵי דְּרָכִים, כִּי לֹא הָיוּ דְּרָכִים סְלוּלוֹת. בְּכָל פַּעַם שֶׁיָּרַד גֶּשֶׁם, רוֹב הַדְּרָכִים הָיוּ נֶהֱרָסוֹת, וְהָיָה קָשֶׁה לָנוּעַ מִמְּקוֹם לַמָּקוֹם. הָיָה זֶה צַעַר כָּל כָּךְ גָּדוֹל, שֶׁאִם אָדָם הָיָה מְבַקֵּשׁ מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּזְמַן שִׁיּוֹרֵד גֶּשֶׁם שֶׁיַּצְעִר

אוֹתוֹ, הַצַּעַר שֶׁלּוֹ הָיָה כָּל כָּךְ גָּדוֹל, שֶׁלְּעִתִּים הָיָה ה׳ שׁוֹמֵעַ לִתְפִלָּתוֹ וְעוֹצֵר אֶת הַגֶּשֶׁם! עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁהַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת (יומא נג:) שֶׁהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל הִצְטָרֵךְ לִתְפִלָּה מְיֻחֶדֶת בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, שָׁם בִּקֵּשׁ: "וְלֹא תִכְנֹס לְפָנֶיךָ תְּפִילַת עוֹבְרֵי דְּרָכִים", כְּלוֹמַר אִם מִישֶׁהוּ יִתְפַּלֵּל בְּמַהֲלַךְ הַשָּׁנָה שֶׁהַגֶּשֶׁם יַפְסִיק, אַל תַּקְשִׁיב לוֹ! עַד כְּדֵי כָּךְ הִצְטַעֲרוּ מֵהַגֶּשֶׁם.

חַזַ"ל אוֹמְרִים (בבא מציעא פה.) כִּי אִם לֹא הָיוּ צְרִיכִים אֶת הַתּוֹצָאוֹת שֶׁל הַגֶּשֶׁם, הָיוּ מִתְפַּלְּלִים לְבַטְּלוֹ לַחֲלוּטִין! וְהִנֵּה, כָּל 13 הַשָּׁנִים שֶׁרַבִּי סַבָּל, לֹא יָרַד גֶּשֶׁם. וְלֹא שֶׁהָיְתָה בַּצֹּרֶת, אֶלָּא הָיְתָה בְּרָכָה בְּלִי הַגֶּשֶׁם. אָדָם הָיָה יוֹרֵד לְגִנָּתוֹ תּוֹלֵשׁ צְנוֹן וּמוֹצֵא מַעְיָן שֶׁל מַיִם נוֹבְעַ מִתַּחְתָּיו! תּוֹצָאוֹת שֶׁל גֶּשֶׁם רַב בְּלִי טִפַּת גֶּשֶׁם אַחַת! שֶׁפַע כֹּה רַב אַךְ וְרַק בִּזְכוּתוֹ שֶׁל רַבִּי!

עֵת לַעֲשׂוֹת לַה׳ הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ

אַךְ עִם כָּל הַמַּעֲלוֹת הָרִבּוֹת שֶׁל רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, הוּא בְּעִקָּר יִזָּכֵר בִּשְׁבִיל מִפְעָל הַחַיִּים שֶׁלּוֹ, כְּתִיבַת הַמִּשְׁנָה. כָּל מַהוּתוֹ הָיְתָה לִמּוּד תּוֹרָה, לִלְמֹד וּלְלַמֵּד, לְהַעֲמִיד עוֹד דּוֹר שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים. הוּא הִצִּיל אֶת כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ. עַד יָמָיו הַתּוֹרָה הָיְתָה נִלְמֶדֶת בְּעַל פֶּה, אָסוּר הָיָה לִכְתֹּב. קַיָּם אִסּוּר לְהַעֲלוֹת אֶת הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה עַל כְּתָב, בֵּין הַשְּׁאָר כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפּוֹל לִידֵי הַגּוֹיִם כְּפִי שֶׁנִּפְלָה הַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. הַתַּלְמִידִים הָיוּ מְשַׁמְּשִׁים אֶת רַבָּם וְהוּא הָיָה מַעֲבִיר לָהֶם אֶת הַתּוֹרָה בְּעַל פֶּה. אֲבָל עִם צָרוֹת הַזְּמַן, הַמִּלְחָמוֹת וְהַגָּלֻיּוֹת, הִשְׁתַּבְּשָׁה לָהֶם כָּל הַתּוֹרָה. תַּלְמִיד אֶחָד זָכַר דָּבָר אֶחָד, חֲבֵרוֹ שֶׁיָּשַׁב לְיָדוֹ זָכַר מֵהַשִּׁעוּר דָּבָר הָפוּךְ לְגַמְרֵי. כָּל הַתּוֹרָה אִימָּה לָלֶכֶת לְאִבּוּד.

לְרַבִּי הָיוּ אֶת הַכִּתְפַּיִם הָרְחָבוֹת לָקוּם וּלְהַכְרִיז (תהלים קיט, קכו): "עֵת לַעֲשׂוֹת לַה׳ הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ", וְהֶחְלִיט לְהַעֲלוֹת עַל

הַכְּתָב אֶת הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה ! אָמְנָם הָיָה זֶה בְּרָאשֵׁי פְּרָקִים, הַמִּשְׁנָיוֹת מְהַוּוֹת תַּמְצִית לְכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, כְּשֶׁמִּכָּל מִלָּה בַּמִּשְׁנָה נִלְמָדוֹת הֲלָכוֹת רַבּוֹת ! אֲבָל סוֹף סוֹף, הֶעֱלָה אֶת הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה עַל כְּתָב ! זֶהוּ הַשַּׁ״ס, 6 סְדָרִים שֶׁל מִשְׁנָיוֹת (זְרָעִים, מוֹעֵד, נָשִׁים, נְזִיקִין, קָדָשִׁים, טָהֳרוֹת), 63 מַסֶּכְתּוֹת, 525 פְּרָקִים, 4,180 מִשְׁנָיוֹת, מְחֻלָּקִים לְשִׁשָּׁה סְדָרִים שֶׁמְּסַדְּרִים אֶת כָּל מַהֲלַךְ הַחַיִּים שֶׁל יְהוּדִי, וְאֶת כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ ! וְאֶת הַשַּׁ״ס הַזֶּה לָקְחוּ וְלִמְּדוּ אֶת כָּל הַיְלָדִים מִגִּיל 10 עַד גִּיל 15 בְּכָל מָקוֹם ! שֶׁיִּלְמְדוּ אֶת כָּל הַשַּׁ״ס בְּעַל פֶּה ! וְאַחֲרֵי זֶה כְּשֶׁיִּגְדַּל, יִלְמַד אֶת כָּל הַגְּמָרָא בְּעַל פֶּה, יִפְתַּח אֶת הַמִּשְׁנָיוֹת, שֶׁהָיוּ הָאֶנְדֶּקְס שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה.

הַגְּמָרָא מְתָאֶרֶת (כתובות קד.) אֶת יוֹמוֹ הָאַחֲרוֹן שֶׁל רַבִּי. רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ הָיָה עַל עֶרֶשׂ דְּוַי, מְלֻחָמָה בֵּין עֶלְיוֹנִים לַתַּחְתּוֹנִים. יְשִׁיבָה שֶׁל מַעְלָה קוֹרֵאת לוֹ לְהַגִּיעַ, עוֹמְדִים שָׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי, רַבִּי מֵאִיר בָּעַל הַנֵּס, וְרַבִּי עֲקִיבָא. מִלְמַעְלָה אוֹמְרִים לוֹ: ״רַבִּי, בּוֹא אֵלֵינוּ, מוּכָן לְךָ כִּסֵּא שֶׁל כָּבוֹד״, אֲבָל לְמָטָּה לֹא מוּכָנִים לְוַתֵּר עָלָיו. זֶה לֹא סְתָם גְּדוֹל דּוֹר, זֶה גְּדוֹל הַדּוֹר, זֶה גְּדוֹל הַדּוֹרוֹת ! זֶה צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח ! לֹא יִצְמַח עֵץ כָּזֶה בְּקָרוֹב.

לְמַעֲשֶׂה, לֹא צָמְחוּ כְּמוֹתוֹ בִּכְלָל. מוֹתוֹ הָוָה סוֹף תְּקוּפָה, אַחֲרָיו כְּבָר לֹא הָיוּ יוֹתֵר תַּנָּאִים, אֶלָּא הֵחֵלָּה תְּקוּפַת הָאֲמוֹרָאִים. אִם תַּנָּאִים עוֹד יָכְלוּ לַחְלֹק אֶחָד עַל חֲבֵרוֹ, אֲמוֹרָא לֹא יָכוֹל לַחְלֹק עַל תַּנָּא, אִם הַתַּנָּא אוֹמֵר הָפוּךְ וַאֲנִי לֹא יָכוֹל לְהַסְבִּיר אוֹתוֹ כְּמוֹתִי, אֲנִי חַיָּב לַחְזֹר בִּי מִדַּעְתִּי, כִּי חַלְשׁוּ הַדּוֹרוֹת, זֶה הָיָה דּוֹר אַחֵר, גָּבוֹהַּ יוֹתֵר, וְאִם אֲנִי חוֹלֵק עָלָיו, סִימָן שֶׁקָּצְרָה דַּעְתִּי מִלְהָבִין אֶת הַסֹּגְיָה וַאֲנִי חַיָּב לְהִתְבַּטֵּל ! זֶה הָיָה רַבִּי !

כָּךְ דַּרְכּוֹ שֶׁל אָדָם, גַּם יוֹמוֹ הָאַחֲרוֹן שֶׁל רַבִּי הִגִּיעַ. בְּגִיל 99, כְּשֶׁהוּא חוֹלֶה מְאֹד, וּלְאַחַר שֶׁעָבַר לָגוּר בְּצִיפּוֹרִי הַגְּבוֹהָה לְשֵׁם בְּרִיאוּתוֹ, נֶעֱרְכָה מִלְחָמָה גְּדוֹלָה עַל חַיָּיו, הַדּוֹר לֹא הָיָה מוּכָן לְוַתֵּר עָלָיו בְּקַלּוּת, עָשׂוּ עֲצָרוֹת עֲנָק תַּחַת בֵּיתוֹ, תְּפִלּוֹת רַבִּים, גָּמְרוּ אֶת הַשַּׁ״ס, פְּרָקֵי תְּהִלִּים, הָאֲנָשִׁים הַפְּשׁוּטִים, הַסַּנְדְּלָרִים, הַכּוֹבְסִים, שֶׁהָיוּ חַיָּבִים לוֹ אֶת כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, הֵם הָיוּ מִתְפַּלְּלִים בִּתְמִימוּת. הַחָכְמִים הָיוּ אַחֲרוֹנֵי הַתַּנָּאִים וְרֹאשׁוֹנֵי הָאֲמוֹרָאִים, גְּדוֹלֵי תּוֹרָה מֵחַיֵּי מֵתִים ! הֵם יָדְעוּ שֵׁמוֹת קְדֻשׁ, יָדְעוּ לְהַשְׁבִּיעַ מַלְאָכִים ! הֵם עָשׂוּ יְחוּדִים, כָּךְ הֵם הִתְפַּלְּלוּ ! מִלְחָמָה בֵּין הַשָּׁמַיִם לָאָרֶץ ! רַבִּי כָּאן אוֹ רַבִּי שָׁם ?

עַל מִרְפֶּסֶת בֵּיתוֹ עָמְדָה אֲמָתוֹ שֶׁל רַבִּי. אֲמָתוֹ שֶׁל רַבִּי לֹא מֻזְכֶּרֶת בִּשְׁמָהּ בְּשׁוּם מָקוֹם בַּשַּׁ״ס, תָּמִיד נִקְרֵאת בַּתֹּאַר ״אֲמָתוֹ שֶׁל רַבִּי״, וְזֶה תֹּאַר שֶׁל כָּבוֹד. כְּמוֹ שֶׁהַתֹּאַר הֲכִי גָּדוֹל ״עֶבֶד ה׳״ נִתַּן לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ (דברים לד, ה) וְלִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן (שופטים ב, ח). וְאַף עַל פִּי שֶׁאֲמָתוֹ שֶׁל רַבִּי הָיְתָה שִׁפְחָה, בַּגְּמָרָא מוּבָא (ר״ה כו:, מגילה יח., מ״ק יז.) שֶׁתַּנָּאִים הָיוּ לוֹמְדִים מִמֶּנָּה פְּשָׁט מִשְׁנָה אוֹ לָמְדוּ מִמֶּנָּה הֲלָכָה לְמַעֲשֶׂה, כְּאִלּוּ הָיָה מַעֲשֶׂה רַב, מִדְּבָרֶיהָ וְהִתְנַהֲגוּתָהּ נִלְמְדוּ הֲלָכוֹת ! הִיא הָיְתָה חֲכָמָה עֲצוּמָה ! זְכוּת זוֹ הָיְתָה לָהּ כֵּיוָן שֶׁשִּׁמְּשָׁה בַּקֹּדֶשׁ ! גַּם הִיא הִתְפַּלְּלָה ״שֶׁיִּנָּצְחוּ תַּחְתּוֹנִים אֶת הָעֶלְיוֹנִים״, שֶׁרַבִּי הַקָּדוֹשׁ יִשָּׁאֵר אִתָּם.

לְרַבִּי הַקָּדוֹשׁ הָיְתָה הַנְהָגָה, הוּא הִקְפִּיד לְהַלֵּךְ כָּל הַיּוֹם עִם תְּפִלִּין עָלָיו. הַמָּקוֹם הַיָּחִיד שֶׁאָסוּר תְּפִלִּין זֶה בֵּית הַכִּסֵּא, וְעֵקֶב הַמַּחֲלָה שֶׁלּוֹ הוּא הָיָה מִתְפַּנֶּה הַרְבֵּה וּבְכָל פַּעַם שֶׁהָיָה מוֹרִיד אֶת הַתְּפִלִּין זֶה הָיָה כּוֹאֵב לוֹ יוֹתֵר מֵהַכְּאֵבִים שֶׁל הַמַּחֲלָה עַצְמָהּ ! צַעַר עָצוּם ! אֲמָתוֹ שֶׁל רַבִּי הֵבִינָה הִגִּיעַ זְמַנּוֹ לַעֲלוֹת לְמַעְלָה. אֵין טָעַם לְהִתְפַּלֵּל לַאֲרִיכוּת יָמָיו אִם אֵין בָּהֶן בְּרִיאוּת

מַסְפֶּקֶת עַל מְנָת לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה כְּפִי שֶׁהָיָה רָגִיל וְצָרִיךְ. הוּא כְּבָר סִיֵּם אֶת תַּפְקִידוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה. הוּא חַי כָּרֶגַע אַךְ וְרַק בִּגְלַל הַתְּפִלּוֹת בַּחוּץ! הִיא הֶחְלָה לְהִתְפַּלֵּל: "יְנַצְּחוּ עֶלְיוֹנִים אֶת הַתַּחְתּוֹנִים"!

מִחוּץ לְבֵיתוֹ נִמְשְׁכָה הַמַּעֲרָכָה. לֹא וִתְּרוּ עָלָיו. בִּשְׁלַב מְסֻיָּם הִכְרִיזוּ כִּי אִם מִישֶׁהוּ יָעֵז לוֹמַר שֶׁרַבִּי נִפְטַר, לְהוֹצִיא זֹאת מִשְּׁפָתָיו, אֲזַי הוּא יִדָּקֵר בַּחֶרֶב! לֹא הָיוּ מוּכָנִים אֲפִילוּ לַחְשֹׁב עַל הָרַעְיוֹן שֶׁל עוֹלָם בְּלִי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ! אֲמָתוֹ שֶׁל רַבִּי רָצְתָה לַעֲצֹר אֶת הַתְּפִלּוֹת. הִיא יָצְאָה הַחוּצָה עִם כַּד עֲנָק וְזָרְקָה אוֹתוֹ מֵהַמִּרְפֶּסֶת, בָּרֶגַע שֶׁהוּא נִשְׁבַּר הִשְׁתָּרֵר שֶׁקֶט לִשְׁנִיָּה אַחַת. לִשְׁנִיָּה אַחַת הֶפְסִקוּ הַתְּפִלּוֹת. בַּשְּׁנִיָּה הַזּוֹ יָצְאָה נִשְׁמָתוֹ שֶׁל רַבִּי!

הָאֲנָשִׁים לְמָטָּה לֹא יָדְעוּ מָה קָרָה אֲבָל הָיְתָה לָהֶם תְּחוּשָׁה רָעָה. הֵם פָּנוּ לְבַר קַפְּרָא שֶׁיִּכָּנֵס וְיִרְאֶה מָה מַצָּבוֹ שֶׁל רַבִּי. נִכְנַס בַּר קַפְּרָא פְּנִימָה, וְרָאָה שֶׁרַבִּי נִפְטַר. מִיַּד עָשָׂה קְרִיעָה בִּבְגָדוֹ. עַל שְׁלוֹשָׁה סוּגֵי אֲנָשִׁים עוֹשִׂים קְרִיעָה, עַל קָרוֹב מִשְׁפָּחָה מִדַּרְגָּה רִאשׁוֹנָה (אַבָּא, אִמָּא, אָח, אֲחוֹת, בַּעַל, אִשָּׁה, בֵּן, בַּת), עַל רַבּוֹ הַמֻּבְהָק, וְעַל גְּדוֹל הַדּוֹר, שֶׁהוּא הָרַב הַמֻּבְהָק שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל. אָז בַּר קַפְּרָא קָרַע עַל גְּדוֹל הַדּוֹר. עַכְשָׁו צָרִיךְ לָצֵאת לְבַשֵּׂר לַקָּהָל בַּחוּץ. הוּא הוֹרִיד אֶת הַחֲלָצָה וּלְבָשָׁהּ הָפוּךְ, עִם הַקְּרִיעָה מֵאֲחוֹרָיו, שֶׁלֹּא יִרְאוּ מִיַּד כְּשֶׁהוּא יוֹצֵא.

בַּר קַפְּרָא יָצָא הַחוּצָה. הוּא הֶחְלִיט לְהַעֲבִיר אֶת הַבְּשׂוֹרָה בַּעֲדִינוּת וּבְרֶמֶז, מֻחָשָׁשׁ כֵּיצַד יָגִיבוּ לְרַע הַשְּׁמוּעָה, "אֶרְאֶלִים וּמְצוּקִים אָחֲזוּ בַּאֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ, נִצְּחוּ אֶרְאֶלִים אֶת הַמְּצוּקִים וְנִשְׁבָּה אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ"! מִיַּד שְׁאָלוּ "רַבֵּנוּ נִפְטַר"? וְהוּא עָנָה לָהֶם: "אַתֶּם אֲמַרְתֶּם, לֹא אֲנִי אָמַרְתִּי" (כתובות קד.).

תָּמִיד כְּשֶׁהָיִיתִי קוֹרֵא אֶת הַגְּמָרָא הַזּוֹ, הַמִּשְׁפָּט הַזֶּה הָיָה מַעֲלֶה בִּי חִיּוּךְ. וְכִי מְדַבֵּר בִּילָדִים קְטַנִּים? מָה זֹאת אוֹמֶרֶת: "אַתֶּם אֲמַרְתֶּם, לֹא אֲנִי אָמַרְתִּי"? אָמְנָם אָמְרוּ שְׁמִי שֶׁיְּבַשֵּׂר אֶת מוֹתוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה בַּחֲרֵב, אֲבָל הֵם לֹא הִתְכַּוְּנוּ לְפִשְׁטָה הַמִּלִּים, הֵם רַק רָצוּ לְבַטֵּא אֶת כְּאֵבָם. וְכִי יֵשׁ מִישֶׁהוּ שֶׁבָּאֱמֶת חוֹשֵׁב שֶׁאִם הָיָה בַּר קַפָּרָא אוֹמֵר בְּפַשְׁטוּת "רַבִּי מֵת" מִישֶׁהוּ הָיָה הוֹקֵר אוֹתוֹ? בָּרוּר שֶׁלֹּא! אֱלֶה אֲנָשִׁים קְדוֹשִׁים. אָז לָמָּה הוּא לֹא אָמַר "רַבֵּנוּ נִפְטַר"? לְמָה הָיָה צָרִיךְ אֶת כָּל הַנִּסּוּחַ עִם הָאֲרָאֵלִים וְהַמְּצוּקִים וַאֲרוֹן הָאֱלֹקִים?

נִצְחוּ אֲרָאֵלִים אֶת הַמְּצוּקִים

בְּיוֹם שֵׁנִי הָאַחֲרוֹן[22], כְּשֶׁהָיִיתִי בִּירוּשָׁלַיִם בַּהַלְוָיָה שֶׁל מָרָן פְּאֵר הַדּוֹר, הָרַב עוֹבַדְיָה יוֹסֵף בֶּן גּוֹרְגִ'יָה זַצ"ל, זְכוּתוֹ תָּגֵן עָלֵינוּ, הֵבַנְתִּי אֶת הַגְּמָרָא הַזֹּאת. בַּר קַפָּרָא לֹא אָמַר אֶת הַמִּלִּים "רַבִּי נִפְטַר", כִּי הוּא לֹא הָיָה מְסֻגָּל לְהוֹצִיא אֶת הַמִּלִּים הָאֵלֶּה מֵהַפֶּה שֶׁלּוֹ. הוּא לֹא הָיָה מְסֻגָּל לְקַלֵּט אֶת מָה שֶׁהוּא רָאָה, שֶׁרַבִּי נִפְטַר! הוּא לֹא הָיָה מְסֻגָּל לְהַגִּיד אֶת זֶה אֲפִילּוּ. וְכָךְ גַּם בְּהֶסְפֵּדִים שֶׁל הָרַב עַל הַמִּרְפֶּסֶת שֶׁל יְשִׁיבַת פּוֹרָת יוֹסֵף, טָעוּ חֵלֶק מֵהַדּוֹבְרִים וְאָמְרוּ "מָרָן שְׁלִיטָ"א" כַּמָּה פְּעָמִים וְתִקְּנוּ עַצְמָם. הַמֹּחַ לֹא עִכֵּל שֶׁהָרַב אֵינֶנּוּ.

בַּיְצִיאָה מִירוּשָׁלַיִם פָּגָשְׁתִּי חָבֵר טוֹב, וְהוּא אָמַר לִי שֶׁעַכְשָׁו זוֹ הַפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה מִזֶּה שָׁנִים שֶׁהוּא סוֹף סוֹף מֵבִין אֶת אוֹתָם חֲסִידֵי חַבַּ"ד שֶׁכָּל הַזְּמַן אוֹמְרִים וְשָׁרִים עַל הָרַבִּי מִלּוּבָּאוִויטְשׁ "הָרַבִּי שְׁלִיטָ"א", לַמְרוֹת שֶׁהָרַב, זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, הָלַךְ לְעוֹלָמוֹ לִפְנֵי שָׁנִים: הֵם לֹא הָיוּ מְסֻגָּלִים לְקַלֵּט

---

[22] מִתּוֹךְ הַדְּבָרִים שֶׁנֶּאֶמְרוּ לְעִלּוּי נִשְׁמַת מָרָן פְּאֵר הַדּוֹר, הַגָּאוֹן הַגָּדוֹל רַבִּי עוֹבַדְיָה יוֹסֵף בֶּן גּוֹרְגִ'יָה זַצ"ל, ט' בְּמַרְחֶשְׁוָן, תשע"ד.

שֶׁהוּא נִפְטַר. וְאָז אָמַר לִי חֲבֵרִי: ״תַּגִּיד לִי אַתָּה, וְאַתָּה יָכוֹל לְהַגִּיד עַל מָרָן אֶת הַמִּלִּים זֶכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה? לֹא לוֹמַר שְׁלִיטָ״א״?

רָאִיתִי שָׁם מִלְיוֹן אִישׁ, שֶׁהִגִּיעוּ בְּהַתְרָאָה שֶׁל 4 שָׁעוֹת! מִלְיוֹן אִישׁ קוֹרְעִים וּבוֹכִים. וַאֲנִי שָׁם לֵב שֶׁאֲנִי לֹא בוֹכֶה. עָצוּב לִי, קָשֶׁה לִי, אֲבָל אֲנִי לֹא בוֹכֶה. עָבְרוּ עוֹד יוֹם יוֹמַיִם, וַאֲנִי שׁוֹמֵעַ הֶסְפֵּדִים, וַאֲנִי מוֹסֵר הֶסְפֵּדִים, וַאֲנִי לֹא בוֹכֶה! בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת הָיָה אֶת הַשִּׁעוּר הַשְּׁבוּעִי שֶׁלּוֹ בַּלַּיְלָן. הַשִּׁעוּר מֵעָבָר גַּם בָּרַדְיוֹ, אָז פָּתַחְתִּי לִשְׁמוֹעַ. בַּשִּׁידּוּר עָלוּ אַרְבַּעַת הַבָּנִים שֶׁלּוֹ וְסִפְּרוּ סִפּוּרִים עַל אַבָּא. אַחֲרֵיהֶם עָלָה הַמְּשַׁמֵּשׁ שֶׁלּוֹ בַּקֹּדֶשׁ, וְגַם הוּא הוֹסִיף סִפּוּרִים מִשֶּׁלּוֹ. בְּשָׁעָה 11 וָרֶבַע נִגְמַר הַשִּׁידּוּר וַאֲנִי עֲדַיִן לֹא בוֹכֶה. אָמְרוּ כְּבָר קַדִּישׁ, וּבָאתִי לִסְגּוֹר אֶת הַמַּכְשִׁיר. וְאָז הָיְתָה פִּרְסֹמֶת קְצָרָה, שֶׁל תַּחֲנַת הָרַדְיוֹ עַצְמָהּ, בָּהּ נִשְׁמַע מָרָן זַצ״ל מְדַבֵּר, הֵם הִקְלִיטוּ אֶת מָרָן לִפְנֵי שָׁנִים כְּשֶׁנִּפְתְּחָה הַתַּחֲנָה, שֶׁיְּדַבֵּר קְצָת בְּשִׁבְחָם, שֶׁיַּקְשִׁיבוּ לְתַחֲנָה חֲרֵדִית, בִּמְקוֹם קוֹל יִשְׂרָאֵל, רֶשֶׁת ב׳, תַּחֲנָה שֶׁנּוֹתֶנֶת שִׁעוּרֵי תּוֹרָה (אֲנָשִׁים רוֹצִים לִשְׁמוֹעַ חֲדָשׁוֹת, זוֹ הַתַּחֲנָה הַיְחִידָה שֶׁאֲנִי שׁוֹמֵעַ בַּחֲדָשׁוֹת ״הַיּוֹם יָרַד גֶּשֶׁם, בָּרוּךְ ה׳״. תָּמִיד ״בָּרוּךְ ה׳״. אֲנִי לֹא שׁוֹמֵעַ ״בָּרוּךְ ה׳״ בְּרֶשֶׁת ב׳!).

וּפִתְאוֹם כְּשֶׁשָּׁמַעְתִּי אֶת הַקּוֹל שֶׁל הָרַב, אֶת הַחִיּוּךְ שֶׁלּוֹ, אֲנִי שׁוֹמֵעַ אֶת הַחִיּוּךְ שֶׁלּוֹ(!) אוֹמֵר: ״קוֹל בָּרָמָה זֶה קוֹל הַתּוֹרָה, כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ תּוֹרָה זֶה דֶּרֶךְ הַתּוֹרָה״ וְהַכֹּל בְּחִיּוּךְ, וְשָׁם בָּכִיתִי! וּבָכִיתִי וּבָכִיתִי. וְנִפְתְּחוּ מַעְיְנוֹת הַדִּמְעָה. וְאָז הֵבַנְתִּי, הֲרֵי אֵין לִי טֶמְבֶּלְוִיזְיָה, בָּרוּךְ ה׳, אֵין לִי אִינְטֶר-מֵת, לֹא רָאִיתִי וְלֹא שָׁמַעְתִּי אֶת הָרַב מֵאָז שֶׁהוּא נִפְטַר. אֲנָשִׁים רָאוּ סְרָטִים עָלָיו, רֵאָיוֹנוֹת עָלָיו, קָרְאוּ כָּתָבוֹת עָלָיו בָּעִתּוֹנִים, וַאֲנִי לֹא רָאִיתִי לֹא שָׁמַעְתִּי. שָׁמַעְתִּי הֶסְפֵּדִים, שָׁמַעְתִּי סִפּוּרִים, אֲבָל לֹא

רָאִיתִי וְלֹא שָׁמַעְתִּי אֶת הָרַב. וּכְשֶׁשָּׁמַעְתִּי אֶת הַקּוֹל שֶׁלּוֹ, רַק אָז הֵבַנְתִּי שֶׁהוּא נִפְטַר. בְּאֵיזֶשֶׁהוּ מָקוֹם הָיְתָה הַרְגָּשָׁה שֶׁהָרַב בְּכָלָל בְּבֵיתוֹ כּוֹתֵב עוֹד סֵפֶר, לֹא הָיְתָה הַרְגָּשָׁה שֶׁהוּא אֵיננוּ אִתָּנוּ יוֹתֵר.

אֲפִילּוּ כְּשֶׁהָיִיתִי בַּהַלְוָיָה, זֶה לֹא הֵבִיא אוֹתִי לְהַשְׁלָמָה שֶׁהוּא אֵינֶנּוּ. כָּתוּב בַּגְּמָרָא (תענית ה:) אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: "יַעֲקֹב אָבִינוּ לֹא מֵת". שָׁאֲלוּ הַחֲכָמִים אֶת חֲבֵרָם, אִם יַעֲקֹב לֹא מֵת, אָז סְתָם חָנְטוּ אוֹתוֹ? סְתָם הִסְפִּידוּ אוֹתוֹ? סְתָם קָבְרוּ אוֹתוֹ? הוּא אוֹמֵר אֲנִי לֹא יוֹדֵעַ, אֲנִי דּוֹרֵשׁ פְּסוּקִים, שָׁם מוּבָן שֶׁיַּעֲקֹב אָבִינוּ לֹא מֵת (הַגְּמָרָא מַסְבִּירָה כִּי כָּל עוֹד יֵשׁ אֶת בָּנָיו וְתַלְמִידָיו שֶׁמַּמְשִׁיכִים אֶת דַּרְכּוֹ, אָז אָדָם נֶחְשָׁב עֲדַיִן חַי). וְכָכָה אֲנִי בּוֹכֶה בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, וַאֲנִי אוֹמֵר: "רַבֵּנוּ נִפְטַר". מָתַי הוּא נִפְטַר? הוּא נִפְטַר שָׁבוּעַ לְפָנַי! אֲנִי הָיִיתִי בַּהַלְוָיָה! סְתָם חָנְטוּ אוֹתוֹ? סְתָם הִסְפִּידוּ אוֹתוֹ? סְתָם קָבְרוּ אוֹתוֹ? מָה נִזְכַּרְתִּי עַכְשָׁו? אֲבָל זֶה לֹא נִתְפַּס, לֹא נִתְפַּס שֶׁהַצַּדִּיק הַגָּדוֹל הַזֶּה כְּבָר לֹא אִתָּנוּ, זֶה לֹא נִתְפַּס!

כֹּחַ דְּהֶתֵרָא

רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא הִצִּיל אֶת כָּל הַתּוֹרָה לְדוֹרוֹ, לָכֵן הוּא הָיָה גָּדוֹל הַדּוֹר, הָיוּ גְּדוֹלִים אֲחֵרִים, כֻּלָּם מֵחַיֵּי מֵתִים, אֲבָל הוּא הִצִּיל אֶת הַתּוֹרָה עַצְמָהּ! אִם הוּא לֹא הָיָה מַעֲלֶה אֶת הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה עַל כְּתָב, לֹא הָיָה לָנוּ כְּלוּם הַיּוֹם! וְכָךְ רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ רַבִּי עוֹבַדְיָה יוֹסֵף זַצ"ל, גַּם הוּא הִצִּיל אֶת הַדּוֹר הַזֶּה! אִם לֹא הוּא, הַכֹּל הָיָה חוֹזֵר עַל עַצְמוֹ, תּוֹרָה הָיְתָה מִשְׁתַּכַּחַת וּכְלוּם לֹא הָיָה נִשְׁאַר! אוּלַי מְעַטִּים שֶׁיּוֹשְׁבִים בְּאֵיזוֹ יְשִׁיבָה קְטַנָּה עַל אֵיזֶה הַר וְיוֹדְעִים כַּמָּה גְּמָרוֹת. הַשְּׁאָר לֹא הָיוּ יוֹדְעִים אֲפִילּוּ קְרִיאַת שְׁמַע! הוּא יָדַע לְהוֹרִיד אֶת הַתּוֹרָה מִגְּדוֹלֵי הָרַבָּנִים לַפָּשׁוּט שֶׁבַּפְּשׁוּטִים! וְיָדַע לָקַחַת אֶת הַפָּשׁוּט שֶׁבַּפְּשׁוּטִים

וּלְהָרִים אוֹתוֹ לִהְיוֹת צַדִּיק בְּעַצְמוֹ. זֶה חַד בְּדָרָא, אֶחָד בַּדּוֹר! מָה הָיִינוּ עוֹשִׂים לְלֹא הַסְּפָרִים שֶׁלּוֹ? לְלֹא כֹּחַ דְּהֶתֵּרָא שֶׁלּוֹ?

יֵשׁ שְׁנֵי סוּגֵי רַבָּנִים שֶׁיְּכוֹלִים לְהַגִּיד כְּמַעַט עַל הַכֹּל "מֵתֶר" וְלֹא "אָסוּר". הָרִאשׁוֹן הוּא בּוּר וְעָם הָאָרֶץ שֶׁאֵין לוֹ יָד וְרֶגֶל בַּהֲלָכָה, וּמַתִּיר אֶת הָאָסוּר, וְהַשֵּׁנִי זֶה מִי שֶׁיּוֹדֵעַ הֵכִי טוֹב אֶת כָּל הֶבֵטֵי הַהֲלָכָה. כְּשֶׁרַבֵּנוּ הִתְחִיל לְהַגִּיד "מֵתֶר" עַל הַרְבֵּה דְּבָרִים שֶׁאֲחֵרִים פָּסְקוּ "אָסוּר", אָז הֵרִימוּ גַּבָּה. אָמְרוּ "הוּא לֹא מֵבִין כְּלוּם"! מַדּוּעַ? כִּי הוּא הָיָה בֶּן 18, 20, וּכְבָר חָלָק עַל גְּדוֹלֵי עוֹלָם! הוּא כָּתַב אֶת הַסֵּפֶר "הֲלִיכוֹת עוֹלָם" בּוֹ חָלָק עַל הָרַב יוֹסֵף חַיִּים זַצ"ל, הַבֵּן אִישׁ חַי! הָיוּ אֲנָשִׁים שֶׁרָצוּ לִפְגֹּעַ בּוֹ! "מִי אַתָּה שֶׁתַּחְלֹק עַל הַבֵּן אִישׁ חַי"?! אֵיזֶה מֹחַ עָצוּם הָיָה לוֹ! וְהָיָה לוֹ כֹּוחַ דְּהֶתֵּרָא. הוּא הָיָה בָּקִי בִּסְפָרִים שֶׁגְּדוֹלֵי הַדּוֹר אֲחֵרִים לֹא שָׁמְעוּ עֲלֵיהֶם, וּמָצָא כֹּחַ לְהַתִּיר. כֹּחַ שֶׁהָיָה שַׁיָּךְ תָּמִיד רַק לַמְּעַטִּים.

הַגְּמָרָא מְסַפֶּרֶת (בבא מציעא פג:) עַל רַבִּי אֶלְעָזָר, הַבֵּן שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי, שֶׁכֵּיוָן שֶׁהָיָה חָכָם, תָּפְסָה אוֹתוֹ מַלְכוּת הָרִשְׁעָה שֶׁל רוֹמִי וְהִכְרִיחָה אוֹתוֹ לִהְיוֹת שׁוֹטֵר שֶׁתּוֹפֵס גַּנָּבִים וּמַסְגִּיר אוֹתָם לַמַּלְכוּת. וְכָל גַּנָּב שֶׁהִסְגִּיר, סוֹפוֹ הָיָה לִתְלִיָּה! בֵּינֵיהֶם הָיוּ גַּם פּוֹשְׁעִים יְהוּדִים! אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: "חֹמֶץ בֶּן יַיִן (הוּא קָרָא לוֹ "חֹמֶץ", בֶּן שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁהוּא "יַיִן"), עַד מָתַי אַתָּה מוֹסֵר עַמּוֹ שֶׁל אֱלֹקֵינוּ לַהֲרִיגָה"? עָנָה לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר: "קוֹצִים אֲנִי מְכַלֶּה מִן הַכֶּרֶם"! הֵשִׁיב לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: "יָבוֹא בָּעַל הַכֶּרֶם (הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא), וְיכַלֶּה אֶת קוֹצָיו"!

רַבִּי אֶלְעָזָר בָּרַח מֵהַתַּפְקִיד, וְגָזַר עַל עַצְמוֹ מֵעֵין גָּלוּת בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ. בַּלֵּילוֹת הָיָה מְבַקֵּשׁ יְסוּרִים לְכַפָּרָה, וּבַיָּמִים אוֹמֵר לָהֶם שֶׁיִּסְתַּלְקוּ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ בְּטוּל תּוֹרָה. וְגַם בִּימֵי יִסּוּרָיו

זָכָה דּוֹרוֹ לְשֶׁפַע בְּרָכָה וְהַצְלָחָה, וְלֹא מֵת אִישׁ בְּעִירוֹ לִפְנֵי זְמַנּוֹ. הוּא לֹא הָלַךְ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ כִּי חֲשַׁשׁ שֶׁמָּא יְבַזּוּ אוֹתוֹ אוֹ לֹא יִנָּהֲגוּ בּוֹ בַּכָּבוֹד הַמַּגִּיעַ לְתוֹרָתוֹ, וְאָז הֵם יֵעָנְשׁוּ בִּידֵי שָׁמַיִם, כִּי הוּא בֶּאֱמֶת לֹא הָיָה אָשֵׁם, וּבָדַק וּמָצָא שֶׁכָּל מִי שֶׁהוּא הִסְגִּיר בֶּאֱמֶת הָיָה חַיָּב מִיתָה גַּם בְּדִין תּוֹרָה.

וְכָךְ נִשְׁאַר בְּבֵיתוֹ בְּמֶשֶׁךְ מִסְפַּר שָׁנִים. לְבַסּוֹף הֶחְלִיט כִּי הִגִּיעַ הַזְּמַן לַחְזֹר אֶל בֵּית הַמִּדְרָשׁ. שָׁם הוּא רוֹאֶה תּוֹר אָרוֹךְ שֶׁל נָשִׁים הַמַּגִּיעוֹת עִם בַּדֵּי בְּדִיקָה שֶׁל טָהֳרָה, כְּתָמִים שֶׁל דָּם, לִשְׁאוֹל אֶת הָרַבָּנִים אִם זֶה טָהוֹר אוֹ טָמֵא, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶינָה טְהוֹרוֹת לְבַעְלֵיהֶן. הָיְתָה זוֹ מְלָאכָה קָדוֹשָׁה שֶׁאֲפִילוּ דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָשָׂאהּ[23]. וְזוֹ מַעֲלָה עֲנָקִית לְטַהֵר. הַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת (נדה יט.) שֶׁמִּכָּל 50 מִינֵי הַדָּמִים הַיּוֹצְאִין מִן רַחְמָהּ שֶׁל הָאִשָּׁה, רַק 5 טְמֵאִים וְהַשְּׁאָר טְהוֹרִים! הַיּוֹם אֲנַחְנוּ לֹא יוֹדְעִים לְהַבְדִּיל, אָז אֲנַחְנוּ מְטַמְּאִים הַכֹּל מִסָּפֵק. אֲפִילוּ הַכֶּתֶם נִרְאֶה וָרֹד, אוֹ רַק דּוֹמֶה לְאָדֹם, אֲנַחְנוּ מַיָּד אוֹמְרִים "טָמֵא".

כְּבָר בִּזְמַנּוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר הִתְחִילוּ לְהִסְתַּפֵּק, אָז הֻכְּרַע לְהַגִּיד אָסוּר! תַּחְמִירִי! תַּחְמִירִי! תַּחְמִירִי! מַגִּיעַ רַבִּי אֶלְעָזָר וְאוֹמֵר: "הַיּוֹם אֲנִי אֶבְדֹּק"! וְכָךְ עוֹבְרוֹת לְיָדוֹ אַחַת אַחֲרֵי הַשְּׁנִיָּה וְהוּא פּוֹסֵק: "טָהוֹר", "טָהוֹר", "טָהוֹר". 20, 30, 50, הַכֹּל "טָהוֹר"! הִתְחִילוּ הַחֲכָמִים בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ לְדַבֵּר וּלְלַחְשֵׁשׁ מֵאֲחוֹרֵי גַּבּוֹ:

- "מָה זֶה, הַכֹּל טָהוֹר"?

---

[23] דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר עַל עַצְמוֹ (תהלים פו, ב): "כִּי חָסִיד אָנִי" בִּגְלַל עִנְיַן זֶה מַמָּשׁ, כְּפִי שֶׁאוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא (ברכות ד.) שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר לַה' יִתְבָּרַךְ כִּי הוּא חָסִיד, שֶׁכָּל מַלְכֵי הָעוֹלָם קָמִים בְּאֶמְצַע הַיּוֹם לַעֲשׂוֹת אֲרוּחוֹת שְׁחִיתוּת וַעֲבֵרוֹת לְתַאֲוָה לִשְׁמָהּ, וַאֲנִי כָּל הַיּוֹם יָדַי מֻכְתָּמוֹת בְּדָמִים, שֶׁאֲנִי בּוֹדֵק לְטַהֵר אִשָּׁה לְבַעְלָהּ!

- ״נִרְאָה לִי שֶׁהוּא שָׂכַח אֶת הַלִּמּוּד שֶׁלּוֹ״,
- ״אֵיךְ הַכֹּל טָהוֹר? אֵין לוֹ אֲפִילוּ סָפֵק! הַכֹּל טָהוֹר״?!

שָׁמַע אוֹתָם רַבִּי אֶלְעָזָר שֶׁהֵם מְלַחְשְׁשִׁים, הִסְתּוֹבֵב וְאָמַר לָהֶם: ״אִם כְּמוֹתִי הוּא (אִם צַדִּקְתִּי בִּפְסִקוֹתַי) יִהְיוּ כֻּלָּם זְכָרִים וְאִם לָאו תְּהֵא נְקֵבָה אַחַת בֵּינֵיהֶם״, וְאָמְנָם כֻּלָּן יָלְדוּ בָּנִים זְכָרִים וְקָרְאוּ אוֹתָם עַל שְׁמוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר! רָאָה זֹאת רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא, רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, וְקִלֵּל אֶת מַמְלֶכֶת רוֹמִי: ״אֲרוּרָה הָרִשְׁעָה הַזֹּאת, כַּמָּה פְּרִיָּה וְרִבְיָה בִּטְלָה בְּיִשְׂרָאֵל״! שֶׁאִם הָיָה רַבִּי אֶלְעָזָר בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ כָּל הַשָּׁנִים הַלָּלוּ, כַּמָּה נָשִׁים הָיָה מַתִּיר!

כֹּחַ דְּהֶתֵּרָא נִתַּן רַק לִיחִידֵי סְגוּלָה. שָׁמַעְתִּי סִפּוּר עַל מָרָן מַלְכָּא, הָרַב עוֹבַדְיָה יוֹסֵף זַצַ״ל, שֶׁלִּפְנֵי שָׁנִים, בְּמָקוֹם לְגִדּוּל עוֹפוֹת, לְשָׁם הֵבִיאוּ כְּמוֹת אַדִּירָה שֶׁל עוֹפוֹת, הָיוּ מוֹצְאִים כָּל בֹּקֶר כַּמָּה תַּרְנְגוֹלוֹת הָרוּגוֹת שֶׁמָּצְצוּ לָהֶן אֶת הַדָּם. אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם הִגִּיעוּ לַמַּסְקָנָה שֶׁהָיְתָה שָׁם נְמֵיָה, כִּי הִיא דַּרְכָּהּ לַהֲרוֹג בְּמְצִיצַת דָּם לְעוֹפוֹת. כָּל שְׁאָר הָעוֹפוֹת שֶׁנּוֹתְרוּ בַּחַיִּים קִבְּלוּ מַעֲמָד שֶׁל ״סָפֵק טָרֵף״ הָאָסוּר בַּאֲכִילָה! וּמָתַי יֵצְאוּ מִן הַסָּפֵק? צָרִיךְ לְחַכּוֹת שָׁנָה תְּמִימָה, אִם הָעוֹפוֹת יִחְיוּ יוֹתֵר מִשָּׁנָה, אָז אֵינָם נֶחְשָׁבִים טְרֵפָה!

הָיְתָה זוֹ בְּשׂוֹרָה קָשָׁה לַמְּגַדְּלִים! עוֹפוֹת מֻחְזָקִים שָׁם כַּמָּה יָמִים, לֹא שָׁנָה תְּמִימָה! מָה עוֹשִׂים עִם כָּל הָעוֹפוֹת? הָלְכוּ אָז לָגָאוֹן הָרַב אֶלְיָשִׁיב זַצַ״ל, הוּא בָּדַק וְעִיֵּן וּלְבַסּוֹף פָּסַק: ״צַר לִי, הַכֹּל אָסוּר״. הָלְכוּ אֶל הַגָּאוֹן הָרַב אוֹיֶרְבַּאךְ זַצַ״ל, וְגַם הוּא בָּדַק וְעִיֵּן וַעֲנָה: ״מְצֻטָּעַר, לְפִי מָה שֶׁרָאִיתִי, הַכֹּל אָסוּר״. הָלְכוּ אֶל הַגָּאוֹן הָרַב בֶּן צִיּוֹן אַבָּא שָׁאוּל זַצַ״ל שֶׁגַּם הוּא בָּדַק וְעִיֵּן, וְגַם לוֹ הָיְתָה אוֹתָהּ בְּשׂוֹרָה מָרָה: ״מְצֻטָּעַר, הַכֹּל אָסוּר״.

וְאָז נִגַּשׁ מִישֶׁהוּ לִמְגַדְּלֵי הָעוֹפוֹת וְשָׁלַח אוֹתָם אֶל עוֹד רַב אֶחָד, הָרַב עוֹבַדְיָה יוֹסֵף זַצַ״ל, הָרַב שֶׁל תֵּל אָבִיב, ״לְכוּ תִּשְׁאֲלוּ אוֹתוֹ״. נִגְּשׁוּ אֶל הָרַב עִם כָּל הַנְּתוּנִים. בִּקֵּשׁ הָרַב שֶׁיַּשְׁאִירוּ לוֹ אֶת הַחֹמֶר, מִיַּד הַתְקַשֵּׁר לַיְשִׁיבָה לַבֵּן שֶׁלּוֹ, הַגָּאוֹן הָרַב יִצְחָק יוֹסֵף שְׁלִיטַ״א וְאָמַר שֶׁיָּבוֹא מַהֵר, הוּא צָרִיךְ אוֹתוֹ לְעִנְיָן דָּחוּף. כָּף יָשְׁבוּ בָּדְקוּ, וְכָתְבוּ פְּסַק גָּדוֹל שֶׁהִתִּיר לָהֶם אֶת כָּל הָעוֹפוֹת!

עָמְדוּ הַמְגַדְּלִים מְבֻלְבָּלִים. ״חַס וְשָׁלוֹם, לֹא שֶׁיֵּשׁ לָנוּ סָפֵק בִּפְסַקְתָּךְ, אֲבָל מָה אֲנַחְנוּ אֲמוּרִים לַעֲשׂוֹת, חֲרֵי הָרַב אֶלְיָשִׁיב אָמַר לֹא, הָרַב בֶּן צִיּוֹן אַבָּא שָׁאוּל אָמַר לֹא, הָרַב אוּיֶרְבַּאךְ אָמַר לֹא, וְאַתָּה אוֹמֵר כֵּן? זֶה שְׁלוֹשָׁה מוּל אֶחָד מָה אֲנַחְנוּ אֲמוּרִים לַעֲשׂוֹת״? נָתַן לָהֶם הָרַב אֶת הַפְּסַק בְּיָד וְאָמַר לָהֶם שֶׁיַּחְזְרוּ לִשְׁלֶשֶׁת הַגְּדוֹלִים עִם הַפְּסַק שֶׁלּוֹ וַיַּגִּידוּ לָרַב אַחַר כָּךְ מָה הֵם אָמְרוּ עַל פְּסִיקָתוֹ. שְׁלִשְׁתָּם קָרְאוּ אֶת תְּשׁוּבַת הָרַב, חָזְרוּ בָּהֶם וְאָמְרוּ: ״מֵתָר״! זוֹ גְּדֻלָּה, זֶה כֹּחַ דְּהֶתֵּרָא!

עַל נְסִים, מוֹפְתִים, וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים

לְאַחַר שֶׁצַּדִּיקִים נִפְטָרִים, מִיַּד מוֹפִיעִים עֲלֵיהֶם סִפּוּרֵי נִסִּים וּמוֹפְתִים, הָרַב עָשָׂה כָּךְ וְהָרַב עָשָׂה כָּךְ. אֲנָשִׁים אוֹהֲבִים סִפּוּרֵי נִסִּים, וְהֵם כֻּלָּם אֱמֶת, כָּאן רִפֵּא חוֹלִים, כָּאן פָּקַד עֲקָרוֹת, וְהַכֹּל אֱמֶת, אֲבָל זוֹ לֹא הָיְתָה הַמַּהוּת שֶׁל הָרַב.

הָרַב עוֹבַדְיָה זַצַ״ל גַּם הִתְעַסֵּק בִּפּוֹלִיטִיקָה כְּדֵי לְהַנְהִיג אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, כְּרַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא בִּזְמַנּוֹ. מַנְהִיגֵי עוֹלָם הָיוּ מַקְשִׁיבִים לוֹ, מְחַכִּים לְמָה שֶׁהוּא יֹאמַר, אֲבָל גַּם זֶה לֹא הָיָה הָעִקָּר שֶׁלּוֹ. זוֹ אֱמֶת, אֲבָל זוֹ לֹא הָיְתָה הַמַּהוּת שֶׁלּוֹ.

אֶלָּא, כְּמוֹ רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא, עִקַּר מַהוּתוֹ הָיְתָה לְמוּד הַתּוֹרָה, זְכוּי הָרַבִּים בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. לְהַעֲצִים אֶת הַתּוֹרָה, וּלְהַעֲבִיר אוֹתָהּ הָלְאָה, זֶה הָיָה עִקַּר הָעִנְיָן שֶׁלּוֹ. אֲנִי לֹא מִתְרַשֵּׁם מִסְּפוּרֵי נִסִּים עַל הָרַב עוֹבַדְיָה זַצַ״ל, כִּי פָּשׁוּט לִי שֶׁהוּא עָשָׂה נִסִּים וְנִפְלָאוֹת. סִפּוּרֵי נִסִּים לֹא שַׁיָּכִים לְמִי שֶׁלָּמַד שְׁנַיִם שְׁלוֹשָׁה מַשָּׂגִים מְשֻׁבָּשִׁים בְּקַבָּלָה וּמְקֻבָּל קָהָל בְּתָכְנִית רַדְיוֹ, סִפּוּרֵי נִסִּים שַׁיָּכִים דַּוְקָא אֵצֶל תַּלְמִיד חָכָם, כִּי לְתַלְמִיד חָכָם זֶה לֹא נֶחְשָׁב נֵס ! כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ עָמָל תּוֹרָה, יֵשׁ לוֹ בְּרָכָה בְּדִבּוּרוֹ, כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ אֶת כֹּחַ הַתּוֹרָה הוּא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת הַכֹּל !

וְכָךְ גַּם הִתְחִיל הַסִּפּוּר שֶׁל בִּרְכַּת הָאֶתְרוֹגִים וּפְקִידַת הָעֲקָרוֹת. פַּעַם אַחַת בָּאָה אֵלָיו אִשָּׁה שֶׁלֹּא נִפְקְדָה 10 שָׁנִים וּבִקְּשָׁה שֶׁהָרַב יְבָרֵךְ אוֹתָהּ לִפְרִי בֶּטֶן. הָרַב אָמַר שֶׁיֵּשׁ סְגֻלָּה, לָקַחַת אֶתְרוֹג שֶׁל אַרְבַּעַת הַמִּינִים אֲשֶׁר תַּלְמִיד חָכָם בֵּרֵךְ עָלָיו בְּסֻכּוֹת. הוּא לֹא הִצִּיעַ אֶת עַצְמוֹ כַּמּוּבָן, מֵרֹב עַנְוְתָנוּתוֹ, רַק הַמֵּלִיץ ״תִּקְחִי אֶתְרוֹג שֶׁל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁבֵּרַךְ עָלָיו כָּל שִׁבְעַת יְמֵי הֶחָג, תֹּאכְלִי אוֹתוֹ, וּבְעֶזְרַת ה׳ תִּפָּקְדִי בְּבֶן״. אֲבָל הִיא הָיְתָה אִשָּׁה חֲכָמָה אָז הִיא לָקְחָה אֶת הָאֶתְרוֹג שֶׁל הָרַב ! וְהִיא נִפְקְדָה ! שָׁנָה לְאַחַר מִכֵּן, הָרַב קִבֵּל עֲשָׂרוֹת טֶלֶפוֹנִים מִזּוּגוֹת שֶׁרָצוּ אֶת הָאֶתְרוֹג שֶׁלּוֹ. בְּנֵי הָרַב הֶחְלִיפוּ לַאֲבִיהֶם בְּכָל יוֹם אֶתְרוֹג אַחֵר לְבָרֵךְ עָלָיו, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ לְפָחוֹת שִׁשָּׁה כְּאֵלּוּ בְּסוֹף הֶחָג. וּמֵהֶם הָיוּ עוֹשִׂים רִבָּה, מְחַלְּקִים חֲתִיכוֹת בְּגֹדֶל שֶׁל כַּדּוּרִים לְבִלְיעָה

שָׁנָה שֶׁעָבְרָה זָכִיתִי לְקַבֵּל שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת קְטַנְטַנּוֹת מֵאֶחָד הָאֶתְרוֹגִים, אֶחָד לִי וְאֶחָד לְאִשְׁתִּי, וְחִדֵּשׁ אַחֲרֵי אִשְׁתִּי נִפְקְדָה עִם תְּאוֹמוֹת, אַחֲרֵי שֵׁשׁ שָׁנִים שֶׁלֹּא הָיוּ לָנוּ יְלָדִים. צְרִיכִים לְהִתְפַּעֵל ? לֹא ! כִּי הָרַב אָמַר לָאִשָּׁה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁקִּבְּלָה אֶתְרוֹג מִמֶּנּוּ, לֹא צָרִיךְ לִהְיוֹת מְקֻבָּל וְלֹא לָדַעַת שְׁמוֹת קֹדֶשׁ,

צָרִיךְ לָקַחַת אֶתְרוֹג שֶׁל **תַּלְמִיד חָכָם** ; זֶה הַכֹּחַ שֶׁל הַתּוֹרָה, הַכֹּחַ שֶׁל הַהַתְמָדָה שֶׁלּוֹ ; בָּרוּר שֶׁיֵּשׁ כֹּחַ לִבְרָכָתוֹ ;

כָּתַב רַבִּי יוֹנָתָן אַיְבְּשִׁיץ (יערות דבש ח״ב, דרוש ז) שֶׁכַּאֲשֶׁר הַצַּדִּיק נִפְטַר כָּל הַקְּנִינִים הָרוּחָנִיִּים שֶׁלּוֹ עַכְשָׁו הֶפְקֵר :

״וְהִנֵּה כַּמָּה יֵשׁ לְאָדָם לְהִתְדַּבֵּק בַּתּוֹרָה וְלָשׂוּב בִּתְשׁוּבָה בְּמוֹת צַדִּיק תַּלְמִיד חָכָם, כַּמָּה דְּבָרִים יָשִׁים הָאָדָם לְלִבּוֹ בְּמִיתַת הַצַּדִּיק, כִּי יֹאמַר זֶה מֵת, אוּלַי אָנֹכִי אִבָּנֶה לַהֲגוֹת בַּתּוֹרָה וּלְמַלְּאוֹת מְקוֹמוֹ, שֶׁהָאִישׁ הַצַּדִּיק הָיָה מְלֻבָּשׁ וּמְעֻטָּר בְּמִדּוֹת רַבּוֹת וְכַמָּה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת, וּבְמוֹתוֹ הֵרֵי כָּל מַעֲשָׂיו וּמִדּוֹתָיו וְקִנְיָנֵי שְׁלֵמוּת שֶׁהָיוּ לוֹ מֻפְקָרִים, וְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל יָכוֹל לִזְכּוֹת... זֶה יֹאמַר אֲנִי אֶזְכֶּה בְּמִדַּת עֲנָוָה שֶׁלּוֹ, וְזֶה יֹאמַר אֲנִי אֶזְכֶּה בְּמִדַּת הַתְמָדָה בַּתּוֹרָה כָּמוֹהוּ, וְזֶה יֹאמַר אֲנִי אֶזְכֶּה בַּמִּדָּה לִרְדֹּף שָׁלוֹם כָּמוֹהוּ, וְזֶה יֹאמַר אֲנִי אֶזְכֶּה בְּמִדָּה לְרַחֵם נִדְכָּאִים וּלְחַזֵּק כּוֹשְׁלִים לִהְיוֹת אֲבִי יְתוֹמִים וְאַלְמָנוֹת כָּמוֹהוּ, וְזֶה יֹאמַר אֲנִי אֶזְכֶּה בְּמִדַּת מְדַקְדֵּק בַּמִּצְוֹת כָּמוֹהוּ, וְזֶה יֹאמַר אֲנִי אֶזְכֶּה לִהְיוֹת יָרֵא חֵטְא וְסָר מֵרָע כָּמוֹהוּ, וְזֶה יֹאמַר בִּשְׁאָר מִדּוֹת, וְכָל אֶחָד יָכוֹל לִזְכּוֹת בְּמִדָּה וָמַעְלָה אַחַת, כִּי הַכֹּל קִנְיָנֵי שְׁלֵמוּת צְרִיכִים לְאִישֵׁי יִשְׂרָאֵלִים, וְלֹא יֶחְסַר הַמָּזֶג, וְכָךְ מְסֻדָּר הַכֹּל, כָּךְ וְכָךְ יִשְׂרְאֵלִים צְרִיכִים לִהְיוֹת שֶׁיִּהְיֶה בָּהֶם כָּךְ וְכָךְ שְׁלֵמוּת, כִּי הֵם מֶרְכָּבָה לַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, וּכְמוֹ שֶׁהַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה כָּל הַסֵּדֶר וְהַנִּמּוּס מְסֻדָּר כָּךְ וְכָךְ מַלְאָכִים צְרִיכִים לִהְיוֹת בַּעֲלֵי חָכְמָה, וְכָךְ בַּעֲלֵי דִּין, וְאֵלּוּ אֲבֵלֵי צִיּוֹן, וְאֵלּוּ מְלִיצִים, וְאֵלּוּ הֲגִיוֹנִים, מְעוֹפְפִים, מְשׁוֹרְרִים, מְרִיעִים, תּוֹקְעִים, מְצַהֲלִים, מְרַחֲפִים, כֵּן יִשְׂרָאֵל, אֵלּוּ צְרִיכִים מִדּוֹת אֵלּוּ, וְאֵלּוּ כָּךְ וְכָךְ, שֶׁיִּהְיֶה הַסֵּדֶר וְהַנִּמּוּס אֶצְלָם בְּיַחַד כְּכָל סֵדֶר מֶרְכָּבָה״.

כְּשֶׁצַּדִּיק נִפְטַר מִן הָעוֹלָם כָּל הַקְּנִינִים הָרוּחָנִיִּים שֶׁהוּא קָנָה בְּחַיָּיו נִשְׁאָרִים כָּאן ; הֵם הֶפְקֵר לַכֹּל, שֶׁכָּל אֶחָד יִקַּח מַשֶּׁהוּ

לְעַצְמוֹ ! זוֹ הַהִזְדַּמְנוּת שֶׁלָּנוּ לְהַתְחִיל לִפְעֹל בָּעִנְיָן, וְתִהְיֶה לָנוּ סִיָּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא מְיֻחֶדֶת, כִּי הָרַב הִשְׁאִיר אַחֲרָיו הַתְמָדַת תּוֹרָה עֲצוּמָה, וְאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל וְזִכּוּי רַבִּים גְּדוֹלִים עוֹד יוֹתֵר. הָרַב עַצְמוֹ כָּתַב בַּהַקְדָּמָה לְסִפְרוֹ טָהֳרַת הַבַּיִת (ח״ב), שֶׁהַבֵּן אִישׁ חַי הוֹפִיעַ אֶצְלוֹ בַּחֲלוֹם, אַחֲרֵי שֶׁהָרַב חִבֵּר אֶת סִפְרוֹ ״יַבִּיעַ אוֹמֶר״. וְהַבֵּן אִישׁ חַי, שֶׁהָרַב חָלַק עַל פְּסָקָיו, כָּאָמוּר, בְּסִפְרוֹ ״הֲלִיכוֹת עוֹלָם״, דִּפְדֵּף בַּסֵּפֶר ״יַבִּיעַ אוֹמֶר״ וְאָמַר לָרַב שֶׁבַּשָּׁמַיִם מְאֹד מְרוּצִים מֵהַסֵּפֶר הַזֶּה, אַף מֵעֵבֶר לְכָךְ, מְרוּצִים לְמַעְלָה הַרְבֵּה יוֹתֵר מִזִּכּוּי הָרַבִּים שֶׁלּוֹ.

הָרַב הָיָה אֶחָד בְּדָרָא. לִזְכּוֹת וְלִרְאוֹת מִישֶׁהוּ שֶׁמַּגִּיעַ לְגֻדְלַת תּוֹרָתוֹ וְהַתְמָדָתוֹ, יִקַּח שָׁנִים אִם בִּכְלָל, אֲבָל הַקִּנְיָנִים הָרוּחָנִיִּים נִשְׁאֲרוּ. אָז בּוֹאוּ נַתְחִיל לִלְמֹד. וּמָה עִם קִנְיַן זִכּוּי הָרַבִּים? רָאִינוּ שֶׁבִּשְׁבִיל רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא בְּזְמַנּוֹ, וּבִשְׁבִיל רַבֵּנוּ בְּזְמַנֵּנוּ אָנוּ, יָצְאוּ מִילְיוֹנֵי אֲנָשִׁים לְהוֹסִיף מִצְווֹת לִזְכוּתוֹ. סִיְּמוּ קְרִיאַת מִילְיוֹנֵי פְּרָקֵי תְּהִלִּים, עֲשָׂרוֹת פְּעָמִים סִיּוּם שַׁ״ס כָּל יוֹם ! לָקְחוּ קַבָּלוֹת עַל עַצְמָם, הִתְחַזְּקוּ בִּצְנִיעוּת, הִתְחַזְּקוּ בְּכַשְׁרוּת, הִתְחַזְּקוּ בִּשְׁמִירַת הַשַּׁבָּת, יֵשׁ בָּנוּ אֶת זֶה !

הַמְּשִׁיחַ הָיָה אָמוּר לְהַגִּיעַ כְּבָר מִזְּמַן, אַף בּוֹאוּ נִדָּחָה כִּי אֲנַחְנוּ לֹא מוּכָנִים. וְאָדָם תּוֹהֶה, וְכִי אֲנַחְנוּ נִהְיֶה מוּכָנִים יוֹתֵר מָחָר? נִהְיָה יוֹתֵר גָּרוּעַ מֵרַע לְרָעַ...

אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹכִיחַ לָנוּ שֶׁלֹּא כָּךְ הַדְּבָרִים ! כְּשֶׁאֲנַחְנוּ רוֹצִים, הַיְהוּדִי הֲכִי רָחוֹק יָכוֹל לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים נִפְלָאִים וּגְדוֹלִים ! הַמִּלְחָמָה עַל הָרַב עוֹבַדְיָה יוֹסֵף זַצַ״ל הֶרְאָתָה לָנוּ כִּי כְּשֶׁיֵּשׁ לָנוּ אֶת הָרָצוֹן, יֵשׁ לָנוּ אֶת הַכֹּחַ לְקַבֵּל קַבָּלוֹת וְלַעֲמֹד בָּהֶן ! הַתַּפְקִיד שֶׁלָּנוּ זֶה לְהָפִיץ אֶת הַתּוֹרָה שֶׁל הָרַב, לְהָפִיץ אֶת הַסְּפָרִים שֶׁלּוֹ, לְהָפִיץ אֶת אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל שֶׁלּוֹ, לִזְכּוֹת אֶת

הָרַבִּים: מִלְּיוֹנִים שֶׁל יְהוּדִים יְלָדִים קְטַנִּים מִסְכָּנִים שֶׁלֹּא יוֹדְעִים מָה זוֹ קְרִיאַת שְׁמַע! לֹא יוֹדְעִים מָה הֵם תְּפִלִּין! לֹא יוֹדְעִים מָה זוֹ צִיצִית! לֹא יוֹדְעִים, מִסְכָּנִים! אֲנַחְנוּ כֵּן יוֹדְעִים? נִזְכֶּה אֶת הָרַבִּים! זֶה אֲנַחְנוּ כֵּן יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת! לְהוֹצִיא אֶת הַתּוֹרָה הַחוּצָה לָרַבִּים, לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד, לְפִתְחַ שְׁעוּרִים, לְזַכּוֹת אֶת הָרַבִּים! אִם כָּל אֶחָד יִזְכֶּה מִישֶׁהוּ בַּחוּץ לְהַרְהוּר תְּשׁוּבָה, עוֹד לֹא חֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה, רַק הִרְהוּר תְּשׁוּבָה אֲמִתִּי, הוּא יַצִּיל אֶת נִשְׁמָתוֹ בִּזְמַן הַגְּעַת הַמָּשִׁיחַ, אָז נוּכַל לְהָבִיא סוֹף סוֹף אֶת הַמָּשִׁיחַ!

הָרַב שָׁךְ זַצ"ל הִסְפִּיד אֶת "הַסְּטַיְפְּלֶר" הָרַב יַעֲקֹב קַנְיֶבְסְקִי זַצ"ל, כְּשֶׁהוּא בּוֹכֶה: "אֵיךְ עָזַבְתָּ אוֹתָנוּ, הִשְׁאַרְתָּ אוֹתָנוּ יְתוֹמִים, אֲנַחְנוּ לְבַד". וְאָז הָרַב שָׁךְ זַצ"ל תִּקֵּן עַצְמוֹ מִיָּד: "זֶה לֹא נָכוֹן, אֲנַחְנוּ לֹא לְבַד, יְהוּדִי אַף פַּעַם לֹא לְבַד! יֵשׁ לָנוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא - גַּם כִּי אֵלֵךְ בְּגֵיא צַלְמָוֶת לֹא אִירָא רָע כִּי אַתָּה עִמָּדִי"!

ה' יִתְבָּרַךְ הוּא אֲבִי הַיְתוֹמִים, הוּא לָקַח אֶת הַצַּדִּיק אֵלָיו כְּדֵי לְהַזְכִּיר לָנוּ שֶׁרַק ה' יִתְבָּרַךְ הוּא הָרוֹעֶה הָאֲמִתִּי שֶׁלָּנוּ. כָּל אֵלּוּ שֶׁהִתְפַּלְּלוּ לִרְפוּאַת הָרַב עוֹבַדְיָה יוֹסֵף זַצ"ל, עַכְשָׁו צְרִיכִים לְפָנוֹת יְשִׁירוֹת לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְהִתְפַּלֵּל עַל עַצְמָם, תָּבִיא לָנוּ מְשִׁיחַ עַכְשָׁו! תַּחְזִיר אוֹתָנוּ בִּתְשׁוּבָה, הָבָה נִצְעָק אֵלָיו (איכה ה, כא): "הֲשִׁיבֵנוּ ה' אֵלֶיךָ וְנָשׁוּבָה חַדֵּשׁ יָמֵינוּ כְּקֶדֶם", וְנִזְכֶּה כֻּלָּנוּ, יָחַד עִם כָּל הַצַּדִּיקִים, לַעֲלוֹת לִירוּשָׁלַיִם הַבְּנוּיָה, בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן

וארא הכצעקתה

בְּרוּכִים הַבָּאִים לִסְדוֹם

יֵשׁ סְפוּרִים יָפִים הַמְּלַמְּדִים שֶׁ"צְּדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת", עַל אֲנָשִׁים שֶׁרָאוּ יְשׁוּעוֹת כְּשֶׁעָזְרוּ לַאֲחֵרִים וְגַמְלוּ לָהֶם מִן הַשָּׁמַיִם. אֲנִי רוֹצֶה לְדַבֵּר עַל מַעֲלַת הַצְּדָקָה, אֲבָל מִכִּוּוּן קְצָת אַחֵר. לִפְעָמִים לוֹמְדִים וּמְבִינִים מָה "טוֹב", עַל יְדֵי שֶׁרוֹאִים אֶת הִפּוּכוֹ.

בְּפָרָשַׁת "וַיֵּרָא" מְסֻפָּר עַל חֻרְבָּן סְדוֹם. עַל מָה נֶחְרְבָה הָעִיר? הָאֲנָשִׁים שָׁם לֹא הָיוּ צַדִּיקִים בְּמְיֻחָד, וְאִם הָיָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת רְשִׁימַת הָאֲשָׁמוֹת עַל מָה לְחַיֵּב אוֹתָם מִיתָה, לֹא נֵדַע מֵהֵיכָן לְהַתְחִיל... הֵם הָיוּ אֲשֻׁמִים בְּגֶזֶל וּבְחָמָס, וּמְדֻבָּר בַּאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ עֲשִׁירִים כִּמְלָכִים. אֵלֶּה לֹא אֲנָשִׁים עֲנִיִּים שֶׁגָּזְלוּ

כְּדֵי לְהָבִיא לָהֶם הַבָּיְתָה, אֶלָּא סְתָם מִתּוֹךְ רִשְׁעוּת! הָיוּ לָהֶם מִשְׁפָּטִים וְדִינִים מְעֻוָּתִים מְאֹד, אַךְ וְרַק כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ אֲלֵיהֶם אוֹרְחִים!

מְסֻפָּר בַּמִּדְרָשׁ (ספר הישר, וירא) עַל אֱלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם שֶׁנִּקְלַע פַּעַם אַחַת לִסְדוֹם, וּמִישֶׁהוּ בָּרְחוֹב הִכָּה אוֹתוֹ, וְיָרַד לֶאֱלִיעֶזֶר דָּם. הֵם הָלְכוּ לְבֵית דִּין, וְהַשּׁוֹפֵט חִיֵּב אֶת אֱלִיעֶזֶר לְשַׁלֵּם לַמַּכֶּה עַל הַקָּזַת דָּם! הוּא קָבַע שֶׁנִּתָּן לוֹ שֵׁרוּת רְפוּאִי, הִקִּיזוּ לוֹ דָּם! קָם אֱלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם וְהִכָּה אֶת הַשּׁוֹפֵט עַד שֶׁהַשּׁוֹפֵט זָב דָּם, וְאָז עָנָה אֱלִיעֶזֶר "עַכְשָׁו מָה שָּׁאַתָּה חַיָּב לִי, שָׁלֵם לוֹ, וְנִסְגֹּר אֶת הַתִּיק"! זוֹ דֻּגְמָא לָרִשְׁעוּת שֶׁל אַנְשֵׁי הָעִיר.

הֵם לֹא קִבְּלוּ לְתוֹכָם מִי שֶׁשּׁוֹנֶה מֵהֶם. כַּאֲשֶׁר לוֹט הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם, מִנּוּ אוֹתוֹ לְשׁוֹפֵט עֲלֵיהֶם (בראשית רבה נ, ג). לָמָּה? רָאוּ אֶחָד בָּא עִם עֹשֶׁר גָּדוֹל וּרְכוּשׁ גָּדוֹל, הִתְעַנְיְנוּ מַדּוּעַ בָּא אֲלֵיהֶם,

- "מָה קָרָה, מֵאֵיפֹה אַתָּה בָּא"?
- "אֲנִי בָּא מֵאַבְרָהָם הַמִּלְיוֹנֵר שָׁגָר מִמּוּלְכֶם",
- "לָמָּה עָזַבְתָּ אוֹתוֹ"?
- "אֲנִי וְהָרוֹעִים שֶׁלִּי, אֲנַחְנוּ אוֹכְלִים פֹּה לְתֵמַנוּ מֵהַגֶּזֶל עַל חֶשְׁבּוֹן אֲנָשִׁים אֲחֵרִים, פִּתְאוֹם בָּאִים הָרוֹעִים שֶׁל אַבְרָהָם וְאוֹמְרִים 'שְׁמַע, זֶה לֹא בְּסֵדֶר'! אָמַרְנוּ לָהֶם לְאַבְרָהָם אֵין יְלָדִים, אֲנִי הַיּוֹרֵשׁ שֶׁלּוֹ, הַכֹּל מֻבְטָח לְאַבְרָהָם, מִמֵּילָא הַכֹּל שֶׁלִּי, אָז אֲנִי אוֹכֵל מֵרֹאשׁ"!
- "פְּשֻׁשׁ... כָּזֶה רֹאשׁ יָשָׁר, אַתָּה רָאוּי לִהְיוֹת שׁוֹפֵט שֶׁלָּנוּ! כָּאֵלֶּה אֲנָשִׁים אֲנַחְנוּ אוֹהֲבִים! בּוֹא תִּכָּנֵס"!

זֶה כְּשֶׁמַּגִּיעַ אֶחָד כְּמוֹתָם. אֲבָל כְּשֶׁמַּגִּיעַ עָנִי? עַל הַפָּסוּק (בראשית יח, כא): "אֵרְדָה נָּא וְאֶרְאֶה הַכְּצַעֲקָתָהּ", מַסְבִּיר הַמִּדְרָשׁ (ספר הישר, וירא) כִּי פַּעַם אַחַת הִבְחִינָה נַעֲרָה צְעִירָה תּוֹשֶׁבֶת סְדוֹם בְּעָנִי שֶׁאַנְשֵׁי סְדוֹם הִכְרִיזוּ כִּי אֵין לָתֵת לוֹ אֹכֶל

עַל מִנַת שֶׁיָמוּת בָּרָעָב. הִיא עָשְׂתָה אֶת הַפֶּשַׁע הֲכִי אָיוֹם שֶׁיֵּשׁ בַּמְּדִינָה הַזֹּאת, הִיא הָאֲכִילָה אֶת הֶעָנִי בַּסֵּתֶר! כְּשֶׁרָאוּ כִּי אֵינוֹ מֵת וְהֵבִינוּ שֶׁיֵּשׁ דְּבָרִים בְּגוֹ, עָקְבוּ אַחֲרָיו וְתָפְסוּ אֶת הַנַּעֲרָה מֵאֲכִילָה אוֹתוֹ. הָיְתָה אַזְעָקָה בְּכָל הָעִיר! מָה קָרָה? פֶּשַׁע הִתְגַּלָּה! דָּנוּ אוֹתָהּ וְגָזְרוּ דִּינָהּ לַמָּוֶת[24].

מִכַּיָן שֶׁהִיא עָבְרָה עַל הַחֹק, הָרְגוּ אוֹתָהּ! אֵיךְ הָרְגוּ אוֹתָהּ? הֵם מָשְׁחוּ אוֹתָהּ בִּדְבָשׁ וְכָךְ הִגִּיעוּ אֵלֶיהָ דְּבוֹרִים רַבּוֹת שֶׁעָקְצוּ אוֹתָהּ לַמָּוֶת. תּוֹךְ כְּדֵי הֲעֲקִיצוֹת הִיא צָעֲקָה מֵהַיְסוּרִים הַקָּשִׁים, וְזוֹ "וְאֶרְאֶה הַכְּצַעֲקָתָהּ", שֶׁה' שָׁמַע וְאָמַר "עַד כָּאן" וְהֶחֱרִיב אֶת סְדוֹם.

הַשְּׁאֵלָה הַנִּשְׁאֶלֶת, כֵּיוָן שֶׁרָאִינוּ אֶת הַמַּחַ ה"מְיֻחָד" שֶׁל אַנְשֵׁי סְדוֹם שֶׁהָיוּ גַּם רְשָׁעִים וְגַם מְעֻוָּתִים, וְרָצוּ לִבְחֹר בְּמִיתָה מְשֻׁנָּה לְמַעַן יִרְאוּ וְיֵרָאוּ, מַדּוּעַ בָּחֲרוּ דַּוְקָא בְּמִיתָה כָּזוֹ מִכָּל הַמִּיתוֹת שֶׁיָּכְלוּ לִבְחֹר? הֵם לֹא אֲנָשִׁים טִפְּשִׁים בִּכְלָל, הָיָה כָּאן מֶסֶר וְלֹא רַק כְּדֵי לְהַפְחִיד אֲנָשִׁים. הֵם יָכְלוּ לְהַמְצִיא מִיתָה יוֹתֵר אַכְזָרִית, אַךְ זוֹ הָיְתָה מִיתָה "חִנּוּכִית". מָה הָיָה הָרַעְיוֹן? מָה הָיְתָה הַטַּעֲנָה שֶׁל אַנְשֵׁי סְדוֹם? תִּרְאוּ אֶת הַמָּשָׁל וְהַנִּמְשָׁל, בְּצוּרַת הַמִּיתָה שֶׁהֵם בָּחֲרוּ.

---

[24] מַעֲשֶׂה דּוֹמֶה לִרְשָׁעוּתָם שֶׁל אַנְשֵׁי סְדוֹם רָאִינוּ בְּמִדְרַשׁ בְּרֵאשִׁית רַבָּה (כט, ו) וזה לשון המדרש: אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר כַּהֲנָא מְלַמֵּד שֶׁפָּתַח לָהֶם הַמָּקוֹם פֶּתַח שֶׁל תְּשׁוּבָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֵרְדָה נָּא וְאֶרְאֶה הַכְּצַעֲקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי עָשׂוּ כָּלָה", כְּלִיָּה הֵן חַיָּבִין. וְאִם לֹא אֵדָעָה, אוֹדִיעַ בָּהֶן מִדַּת הַדִּין בָּעוֹלָם. אָמַר רַבִּי לֵוִי אֲפִלּוּ אֲנִי מְבַקֵּשׁ לִשְׁתֹּק, דִּינָהּ שֶׁל רִיבָה אֵינוֹ מַנִּיחַ אוֹתִי לִשְׁתֹּק. מַעֲשֶׂה בִּשְׁתֵּי נְעָרוֹת שֶׁיָּרְדוּ לִשְׁתּוֹת וּלְמַלֹּאת מַיִם, אָמְרָה אַחַת לַחֲבֶרְתָּהּ לָמָּה פָּנַיִךְ חוֹלָנִיּוֹת, אָמְרָה לָהּ כָּלוּ מְזוֹנוֹתֶיהָ וּכְבָר הִיא נְטוּיָה לָמוּת, מָה עָשְׂתָה מִלְּאָה אֶת הַכַּד קֶמַח וְהֶחְלִיפוּ נְטָלָה זוֹ מַה שֶּׁבְּיָד זוֹ, וְכֵיוָן שֶׁהִרְגִּישׁוּ בָּהּ נְטָלוּהָ וְשָׁרְפוּ אוֹתָהּ, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֲפִלּוּ אֲנִי מְבַקֵּשׁ לִשְׁתֹּק, דִּינָהּ שֶׁל נַעֲרָה אֵינוֹ מַנִּיחַ אוֹתִי לִשְׁתֹּק, הֲדָא הוּא דִכְתִיב: הַכְּצַעֲקָתָהּ, הַכְּצַעֲקָתָם אֵינוֹ אוֹמֵר אֶלָּא הַכְּצַעֲקָתָהּ, וְאֵיזוֹ זוֹ דִּינָהּ שֶׁל נַעֲרָה.

עַל הַדֹּבֶשׁ וְעַל הָעֹקֶץ

דְּבוֹרָה כַּיָּדוּעַ לֹא עוֹקֶצֶת סְתָם. אָמְנָם מִיַּד כְּשֶׁנִּכְנֶסֶת דְּבוֹרָה לַבַּיִת, הָאִשָּׁה קוֹפֶצֶת עַל הַסַּפּוֹת וְצוֹרַחַת, אֲבָל צָרִיךְ לָדַעַת בָּזֶה שֶׁהָאִשָּׁה רָצָה וּמִשְׁתּוֹלֶלֶת, הִיא מַפְחִידָה אוֹתָהּ וְהַדְּבוֹרָה עוֹקֶצֶת ; אַחֶרֶת דְּבוֹרָה לֹא מְמַהֶרֶת לַעֲקֹץ.

וְגַם אִם דְּבוֹרָה עוֹקֶצֶת, אָז זֶה כּוֹאֵב, בְּעִקָּר אִם נִשְׁבַּר הָעֹקֶץ בְּתוֹךְ הַבָּשָׂר, אוּלַי קְצָת נְפִיחוּת, אֲבָל זֶה לֹא מַשֶּׁהוּ נוֹרָא. אָמְנָם יֵשׁ אָחוּז קָטָן מְאֹד בָּאוֹכְלוֹסְיָה שֶׁהוּא אֶלֶרְגִּי, שֶׁעֲקִיצָה שֶׁל דְּבוֹרָה אַחַת יְכוֹלָה לְהָבִיא אוֹתוֹ לְמַצָּב מָוֶת, אֲבָל זֶה נָדִיר. אָדָם בָּרִיא בְּגוּפוֹ וּבְנַפְשׁוֹ, אִם תַּעֲקוֹץ אוֹתוֹ דְּבוֹרָה אַחַת, הוּא לֹא יָמוּת מִזֶּה.

אֲבָל אִם יַעֲקְצוּ אוֹתוֹ הַרְבֵּה דְּבוֹרִים, עוֹד אַחַת, וְעוֹד אַחַת, וְעוֹד אַחַת, בַּסּוֹף הוּא יָמוּת ! אָמְרוּ אַנְשֵׁי סְדוֹם: "תִּשְׁמְעוּ, לֹא אִכְפַּת לָנוּ לָתֵת צְדָקָה לֶעָנִי, זֶה לֹא שֶׁאֲנַחְנוּ אֲנָשִׁים רָעִים. אִם הָיָה בָּא לְכָאן אָדָם מִסְכֵּן, שֶׁפִּטְרוּ אוֹתוֹ מֵהָעֲבוֹדָה בִּגְלַל קִצּוּצִים, הֶעֱלוּ לוֹ אֶת הַמִּסִּים, יֵשׁ לוֹ אַרְבָּעָה אוֹ חֲמִשָּׁה יְלָדִים בַּבַּיִת, כּוֹאֵב הַלֵּב. אַתָּה רוֹצֶה לַעְזוֹר, לֹא נִתֵּן לוֹ ? וְלֹא רַק שֶׂקֶל, נִתֵּן לוֹ מֵאָה שֶׂקֶל, לֹא יַהֲרֹג אוֹתָנוּ לָתֵת לוֹ מֵאָה שֶׂקֶל. הַבְּעָיָה הִיא שֶׁיָּבוֹא אַחֲרָיו עוֹד אֶחָד, וְעוֹד אֶחָד, וְעוֹד אֶחָד, זֶה יַהֲרֹג אוֹתָנוּ !

הַדֹּבֶשׁ שֶׁמָּרְחוּ זֶה הַכֶּסֶף, וְהַדְּבוֹרִים הֵם הָעֲנִיִּים. אִם תִּתֵּן לָהֶם, הֵם לֹא יַפְסִיקוּ לָבוֹא ! כַּמָּה אֲנִי יָכוֹל לָתֵת ? לְאֶחָד, לִשְׁנַיִם, לַעֲשָׂרָה, לְעֶשְׂרִים ? הֵם לֹא נִגְמָרִים ! וְזֶה לֹא כְּמוֹ הַדְּבוֹרִים שֶׁכָּל אַחַת עוֹקֶצֶת רַק פַּעַם אַחַת, כִּי גַּם אוֹתָם הָעֲנִיִּים בְּעַצְמָם חוֹזְרִים שׁוּב וְשׁוּב, כִּי הֶעָנִי הַזֶּה לֹא קִבֵּל מֵאִתָּנוּ רֶכֶב אוֹ בַּיִת, נָתְנוּ לוֹ כֶּסֶף שֶׁיִּקְנֶה מַשֶּׁהוּ לֶאֱכוֹל, מָחָר הוּא יִהְיֶה רָעֵב

עוֹד פַּעַם, אָז הוּא יַחְזֹר שׁוּב! עוֹד פַּעַם בָּאִים ״תֵּן לָנוּ, תֵּן לָנוּ, תֵּן לָנוּ״. מָה אֲנִי כַּסְפּוֹמַט? וְלֹא מַסְפִּיק שֶׁהֵם חוֹזְרִים, הֵם גַּם מְבִיאִים אִתָּם חֲבֵרִים!

אִם אַתָּה מִתְפַּלֵּל עַכְשָׁו תְּפִילַת שַׁחֲרִית, הָרִאשׁוֹן שֶׁמְּבַקֵּשׁ מִמְּךָ צְדָקָה אַתָּה אוֹמֵר לְעַצְמְךָ, יוֹפִי הוּא מְזַכֶּה אוֹתִי בְּמִצְוָה. הַשֵּׁנִי, עוֹד מִצְוָה. הָעֲשִׂירִי כְּבָר מְעַצְבֵּן אוֹתְךָ, תְּנוּ לְהִתְפַּלֵּל בְּשֶׁקֶט, אֲנִי כְּבָר עוֹמֵד לְהַתְחִיל תְּפִילַת עֲמִידָה, כַּמָּה אַתֶּם בָּאִים? אָז הַהֶגְיוֹן שֶׁל סְדוֹם כְּבְיָכוֹל, חַס וְשָׁלוֹם, נִרְאָה לָנוּ הֶגְיוֹן בָּרִיא. תִּשְׁמַע, זוֹ הֲגָנָה עַצְמִית, הֵם אוֹמְרִים כַּמָּה אֲנִי יָכוֹל לָתֵת, אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה בָּזֶה מִדַּת סְדוֹם שֶׁמְּחַיֶּבֶת מִיתָה, חַס וְשָׁלוֹם.

צָרִיךְ לְהָבִין מֵהַשֹּׁרֶשׁ. אָמְנָם לְגַבֵּי מִצְוֹות, בִּצְדָקָה חַז״ל נָתְנוּ שִׁעוּר וְאָמְרוּ לְעוֹלָם לֹא יִפְחוֹת מֵעֲשִׂירִית מִמַּה שֶּׁהוּא מַרְוִיחַ וְלֹא יִתֵּן יוֹתֵר מֵחֲמֵשׁ. עִם כָּל הַלֵּב הַטּוֹב שֶׁלּוֹ, אִם יִתֵּן לָזֶה וְיִתֵּן לָהוּא וְיִתֵּן לְעוֹד אֶחָד, בַּסּוֹף יִהְיֶה עָנִי בְּעַצְמוֹ. נוּ, אָז מָה הִרְוַחְתִּי מִזֶּה? לָכֵן גַּם אִם יֵשׁ לְךָ, תִּתֵּן בִּתְבוּנָה. אֲבָל הַשִּׁעוּר הַזֶּה לֹא נֶאֱמַר לַעֲשִׂירִים גְּדוֹלִים מְאֹד, וְהֵם מְחֻיָּבִים לָתֵת יוֹתֵר מֵחֲמֵשׁ, שֶׁהֲרֵי אַתָּה מַרְוִיחַ מֵאָה מִלְיוֹן דּוֹלָר מָה אַתָּה צָרִיךְ אֶת הַכֶּסֶף? הַנֶּכֶד שֶׁל הַנֶּכֶד שֶׁל הַנֶּכֶד שֶׁלְּךָ כְּבָר לֹא צָרִיךְ לַעֲבוֹד. וְגַם אֶת הָעֲשִׂירִית הוּא לֹא נוֹתֵן, זֶה רַע! צָרִיךְ לְהָבִין אֶת עוֹמֶק הָעִנְיָן.

בָּא בְּמִקּוֹמִי

דָּבָר רִאשׁוֹן, נִסְתַּכֵּל עַל הָאֲנָשִׁים הַפְּשׁוּטִים. כְּשֶׁבָּא אֵלֵינוּ אָדָם לְבַקֵּשׁ צְדָקָה, וְעוֹד אֶחָד וְעוֹד אֶחָד (בְּאֱמֶת הַצְּדָקוֹת הַגְּדוֹלוֹת בָּאוֹת מֵהָאֲנָשִׁים הַקְּטַנִּים, דַּוְקָא אֵלֶּה שֶׁאֵין לָהֶם נוֹתְנִים), אֲבָל כַּמָּה אַתָּה יָכוֹל לָתֵת? בְּאֵיזֶשֶׁהוּ שֶׁלֶב זֶה כְּבָר מַתְחִיל לְעַצְבֵּן אוֹתְךָ חַס

וְשָׁלוֹם. אָז אֵיךְ מִתְמוֹדְדִים עִם זֶה? כָּתוּב שֶׁבִּזְמַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אָדָם שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה עֲבֵרָה, הָיָה עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה וּמֵבִיא קָרְבָּן וְזֶה הָיָה מְכַפֵּר לוֹ עַל הָעֲבֵרָה. לְכָל עֲבֵרָה הָיָה אֶת הַקָּרְבָּן שֶׁלָּהּ, אֲבָל זֶה לֹא נִגְמָר בְּכָךְ שֶׁהֵבִיא כֶּבֶשׂ וְהָלָךְ הַבַּיְתָה. אֶלָּא הוּא הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּכָל מַעֲמַד הַקָּרְבָּן, לִסְמֹךְ יָדָיו עַל הַקָּרְבָּן, לַעֲשׂוֹת וִדּוּי וְלִרְאוֹת אֵיךְ שׁוֹחֲטִים אוֹתוֹ, אֵיךְ מַפְשִׁיטִים אֶת עוֹרוֹ, אֵיךְ מְנַתְּחִים אוֹתוֹ לְנְתָחִים, אֵיךְ מַקְרִיבִים אוֹתוֹ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, וְאֵיךְ שׁוֹפְכִים אֶת דָּמוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ.

וּמַעֲמַד זֶה הוּא דָּבָר קָשֶׁה. מֵבִיא הַקָּרְבָּן וְרוֹאֶה שֶׁשּׁוֹחֲטִים אֶת הַכֶּבֶשׂ, וְהוּא מַרְגִּישׁ בְּאוֹתוֹ רֶגַע: "זֶה אֲנִי שֶׁהָיִיתִי צָרִיךְ לְהִשָּׁחֵט". הוּא רוֹאֶה אֵיךְ מַפְשִׁיטִים אֶת הָעוֹר וְחוֹשֵׁב לְעַצְמוֹ: "אֶת עוֹרִי הָיוּ צְרִיכִים לִפְשֹׁט". וּכְשֶׁמְּנַתְּחִים הַקָּרְבָּן לְנְתָחִים וּמַקְרִיבִים עַל הַמִּזְבֵּחַ הוּא מְהַרְהֵר: "אוֹתִי בְּעַצְמִי הָיוּ צְרִיכִים לְנַתֵּחַ לְנְתָחִים וּלְהַקְרִיב עַל הַמִּזְבֵּחַ כְּדֵי לְכַפֵּר עַל הָעֲבֵרָה שֶׁעָשִׂיתִי, אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רְחֵם עָלַי". וְאָז הוּא הָיָה חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית וּמְלֵאָה.

גַּם כַּאֲשֶׁר אָדָם מוֹשִׁיט לְךָ יָד לְבַקֵּשׁ צְדָקָה זֶה כְּמוֹ הַקָּרְבָּן. אַתָּה צָרִיךְ לְהַגִּיד לְעַצְמְךָ: "חַס וְשָׁלוֹם יָכֹלְתִּי אֲנִי לִהְיוֹת מֵהַצַּד הַשֵּׁנִי. אֲנִי הָיִיתִי יָכוֹל לִהְיוֹת הַפּוֹשֵׁט יָד. אֵיזֶה בּוּשָׁה אֲיוּמָה זוֹ"! פַּעַם מִי הָיוּ הַקַּבְּצָנִים? מֵכִּי גּוֹרָל, מֵכִּי שְׂחִין, אֲנָשִׁים עִם בְּגָדִים בְּלוּיִים, אֵין לָהֶם יָד וְרֶגֶל כִּפְשׁוּטוֹ. גַּם לֹא הָיוּ הַרְבֵּה כְּאֵלֶּה. הַיּוֹם אֵלֶּה אֲנָשִׁים בַּעֲלֵי בָּתִּים עִם מִשְׁפָּחוֹת, הָיְתָה לָהֶם עֲבוֹדָה מְסֻדֶּרֶת, הָיוּ אֲנָשִׁים עִם כָּבוֹד, אֲנָשִׁים שֶׁהִשְׁתַּכְּרוּ בְּעַצְמָם וְהִסְתַּדְּרוּ בְּעַצְמָם. הַחַיִּים שֶׁל הַיּוֹם עִם הַלַּחַץ וְהַמִּסִּים הַגְּבוֹהִים וְהַתַּחֲרוּת חַסְרַת הַסְּכוּי מוּל הַחֲבֵרוֹת הַגְּדוֹלוֹת וְתַקְצִיבֵי הֶעָנָק שֶׁבִּרְשׁוּתָם, הָרָסוּ לָהֶם אֶת הַחַיִּים.

הַבַּנְק לָקַח אֶת הַבַּיִת, וְהוּא עוֹד חַיָּב 200 אֶלֶף דּוֹלָר נוֹסָפִים חוּץ מִזֶּה. פִּתְאוֹם אִשְׁתּוֹ חוֹלָה וְהַתְּרוּפוֹת לֹא בְּסַל הַתְּרוּפוֹת, פִּטְרוּ גַּם אוֹתוֹ מֵהָעֲבוֹדָה וְהוּא מֻכְטָל בֵּין 45, מִי יִקַּח אוֹתוֹ לַעֲבוֹדָה עַכְשָׁו?

אָדָם כָּזֶה עוֹד יֵשׁ לוֹ חֲלִיפָה אַחַת נוֹרְמָאלִית מִיָּמִים עָבְרוּ, וְהוּא בָּא עַכְשָׁו וּמוֹשִׁיט אֶת הַיָּד, וְזֶה לְאַחַר הַרְבֵּה מִלְחֲמוֹת פְּנִימִיּוֹת שֶׁהָיָה מַעֲדִיף לָמוּת וְלֹא לַעֲשׂוֹת זֹאת, אֲבָל צָרִיךְ לְהָבִיא פַּרְנָסָה הַבַּיְתָה. אָז אִם הוּא הָיָה בָּא עִם בְּגָדִים בְּלוּיִים עַל קַבִּים עוֹד הָיִיתִי מֵרַחֵם עָלָיו, אֲבָל עוֹד אֶחָד וְעוֹד אֶחָד וְעוֹד אֶחָד, "שֶׁיֵּלֵךְ לַעֲבוֹד" אַתָּה אוֹמֵר לְעַצְמְךָ בְּמַחְשָׁבָה רִאשׁוֹנָה, "מָה אֲנִי צָרִיךְ לְפַרְנֵס אוֹתוֹ? מֵאַיפֹה בָּאִים כָּל הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה"? וַאֲנַחְנוּ לֹא יוֹדְעִים בְּאֵיזוֹ קַלּוּת, מַמָּשׁ קַלּוּת, יָכֹלְנוּ חַס וְשָׁלוֹם לִהְיוֹת בִּמְקוֹמָם! מִפְּחִיד! זֶה מַפְחִיד לַחְשֹׁב שֶׁבְּמַהֲלָךְ שֶׁל כַּמָּה יָמִים אָנוּ יְכוֹלִים לְהַגִּיעַ בְּדִיּוּק לַמַּצָּב שֶׁלָּהֶם.

מִשְׂרַד הָאוֹצָר מֵזִיז מִסְפָּרִים מִכָּאן לְשָׁם, מַרְאֶה לְכֻלָּם טַבְלָאוֹת עַל קְצוּץ שֶׁל חֲצִי אָחוּז אוֹ עָלֶיהָ שֶׁל רֶבַע אָחוּז, וּמֵאֲחוֹרֵי הַמִּשְׂחָקִים הָאֵלֶּה עוֹמְדִים עוֹד 50 אֶלֶף מִשְׁפָּחוֹת שֶׁמִּצְטָרְפוֹת לְקוֹ הָעֹנִי בְּרֶגַע אֶחָד, זֶה מַפְחִיד! מָה זֶה הַמִּסְפָּרִים הָאֵלֶּה? בָּתֵּי הַתַּמְחוּי כְּבָר לֹא עוֹמְדִים בָּעֹמֶס. וְהַמֻּמְשָׁלוֹת בִּמְקוֹם לְנַהֵל מְדִינִיּוּת רְוָחָה, אוֹמְרוֹת לְעַצְמָן: "אִם יֵשׁ בָּתֵּי תַּמְחוּי, לָמָּה אֲנִי צְרִיכָה לְמַמֵּן אֹכֶל לַעֲנִיִּים"? וּמְקַצֶּצֶת בִּרְוָחָה עוֹד יוֹתֵר! "שֶׁבַּעֲלֵי הַלֵּב טוֹב יְשַׁלְּמוּ עֲלֵיהֶם", וְזוֹרְקִים אֲנָשִׁים לָרְחוֹבוֹת! זֶה לֹא נִתְפַּס!

אָדָם מוֹשִׁיט לְךָ אֶת הַיָּד, תַּחְשֹׁב רֶגַע, זֶה אֲנִי הָיִיתִי יָכוֹל לִהְיוֹת בִּמְקוֹמוֹ. אֲנִי לֹא נוֹתֵן לְכָל אֶחָד מֵאָה שֶׁקֶל, אַחֶרֶת

לֹא יִהְיֶה לִי מָה לֶּאֱכוֹל, אֲבָל אֲנִי נוֹתֵן לוֹ שֶׁקֶל שְׁנַיִם. כָּתוּב בַּגְּמָרָא הַנּוֹתֵן צְדָקָה לְעָנִי זוֹכֶה לְשֵׁשׁ בְּרָכוֹת וְהַמְפַיְּסוֹ זוֹכֶה לְאַחַת עֶשְׂרֵה. "מְפַיֵּס" זֶה לֹא בְּמָקוֹם לָתֵת כֶּסֶף, לֹא שֶׁתַּגִּיד לְכָל אֶחָד "יִהְיֶה בְּסֵדֶר", "יִהְיֶה בְּסֵדֶר", וְלֹא תִּתֵּן לְאַף אֶחָד שֶׁקֶל. אֲבָל תֵּן לוֹ כַּמָּה שְׁקָלִים בּוֹדְדִים עִם מִילָה טוֹבָה, עִם חִיּוּךְ. לֹא נוֹתְנִים לוֹ לְהַרְגִּישׁ "מָה אַתָּה בִּכְלָל מַטְרִיד אוֹתִי", כְּאִלּוּ זֶה אֵיזֶה זְבוּב עַכְשָׁו שֶׁמַּפְרִיעַ לִי. זֶה כּוֹאֵב לוֹ גַּם אִם אֶתֵּן לוֹ אֶלֶף דּוֹלָר, אִם זֶה עִם פַּרְצוּף שֶׁל "קַח וְתָעוּף לִי מֵהָעֵינַיִם".

וְיֵשׁ עוֹד סוּג שֶׁל עֲנִיִּים - שֶׁפַּעַם אַחַת נָתַתָּ לוֹ 40 שֶׁקֶל, פַּעַם אַחַת הִרְגַּשְׁתָּ לַאֲרִג', הָיָה לְךָ שְׁאֵרִיּוֹת מִכַּסְפֵּי מַעֲשֵׂר, נָתַתָּ לוֹ הַכֹּל מִכָּל הַלֵּב. הָאִישׁ הַזֶּה "סְמֵן" אוֹתְךָ בְּתוֹר אֶחָד שֶׁנּוֹתֵן שְׁטָרוֹת גְּדוֹלִים. כָּל פַּעַם שֶׁאַתָּה בָּא הוּא עוֹזֵב אֶת כֻּלָּם וּבָא אֵלֶיךָ, וְהוּא מַרְגִּישׁ שֶׁאַתָּה חַיָּב לוֹ. אִם אַתָּה מוֹצִיא לוֹ עֲשָׂרָה שְׁקָלִים הוּא מִתְאַכְזֵב. וְצָרִיךְ לְהַזְהֵר לֹא לִכְעוֹס עָלָיו וַאֲפִילוּ לֹא בַּלֵּב, שֶׁחֲרֵי אַתָּה בְּכָל זֹאת עוֹמֵד שָׁם בַּצַּד הַנּוֹתֵן, עָדִיף שֶׁזֶּה יִהְיֶה הוּא וְלֹא אֲנִי, אֵין לִי 40 אֶתֵּן לוֹ 5 שְׁקָלִים, אֲבָל עָדִיף הוּא וְלֹא אֲנִי, אֶתֵּן מַשֶּׁהוּ לַעֲנִיִּים.

הָיָה עָשִׁיר אֶחָד שֶׁהָיָה קַמְצָן כְּרוֹנִי. כָּל הַקַּבְּצָנִים שֶׁל הָעִיר רָצוּ לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ כֶּסֶף, שֶׁיִּתֵּן גְּרוֹשׁ אוֹ שְׁנַיִם, כְּלוּם ! לֹא הָיָה נוֹתֵן ! אֲבָל כְּשֶׁהָיָה הוֹלֵךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת, כְּשֶׁהִגִּיעַ לַפָּסוּק "פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ" הָיָה פּוֹרֵס אֶת יָדָיו וּמְכַוֵּן בְּדִבֵּקוּת דַּקָּה אֲרֻכָּה. אָמַר קַבְּצָן חָדָשׁ אֶחָד "אֲנִי אוֹצִיא מִמֶּנּוּ כֶּסֶף. חִכָּה כָּל הַתְּפִלָּה עַד שֶׁהִגִּיעַ לְ"פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ" וּכְשֶׁהֶעָשִׁיר עָמַד מוּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַקֵּשׁ שֶׁיִּתֵּן לוֹ, בָּא נֶעֱמַד לְיָדוֹ וּפָשַׁט יָד לֶעָשִׁיר. הֶעָשִׁיר הִרְגִּישׁ שֶׁזֶּה לֹא יָאֶה שֶׁהוּא עוֹמֵד לְבַקֵּשׁ מוּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאִלּוּ הוּא לֹא יִתֵּן כְּלוּם לֶעָנִי. הוּא סִמֵּן בְּרֹאשׁוֹ לִבְנוֹ שֶׁעָמַד לְיָדוֹ

שֶׁיִּתֵּן לְעָנִי. זֶה פּוֹתֵחַ אֶת הָאַרְנָק הַקָּטָן שֶׁלּוֹ שֶׁעוֹשֶׂה רַעַשׁ מֻהָחֲלוֹדָה, מוֹצִיא לוֹ גְּרוֹשׁ וְשָׂם בְּיָדוֹ. וְהֶעָנִי מַמְשִׁיךְ לַעֲמֹד עִם הַיָּד. טוֹב, הוּא מַפְרִיעַ לִי בְּ"פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ", לֹא נָעִים, הוּא מְסַמֵּן לַבֵּן "תֵּן לוֹ עוֹד". עוֹד גְּרוֹשׁ, עוֹד גְּרוֹשׁ, הִגִּיעַ לִשְׁנֵי דִּינָרִים, וְהֶעָשִׁיר מַרְגִּישׁ כֵּיצַד עֵינָיו מְאַיְּמוֹת לִפְקוֹעַ מִמְּקוֹמָן וְהֶעָנִי עוֹמֵד עִם הַיָּד, הוֹרֵס לוֹ אֶת כָּל הַכַּוָּנוֹת. בַּסּוֹף סִמֵּן לַבֵּן "תֵּן לוֹ כָּל מָה שֶׁהוּא רוֹצֶה, רַק תָּעִיף אוֹתוֹ". נָתַן הַבֵּן לֶעָנִי הַכֹּל, זֶה אָמַר "תּוֹדָה רַבָּה, אֲנִי אָבוֹא מָחָר", וְהָלַךְ.

יֵשׁ כָּאֵלֶּה שֶׁאוֹמְרִים אִם רַק הָיָה לִי כֶּסֶף, אִם רַק הָיָה יוֹצֵא לִי בַּלּוֹטוֹ/ בַּטוֹטוֹ/ בַּשֶּׁטוֹתוֹ, אִם הָיָה לִי אֶת הַכֶּסֶף, הָיִיתִי בּוֹנֶה בָּתֵּי מִדְרָשׁ, בָּתֵּי כְּנֶסֶת. וְאֵלֶּה רַק תֵּרוּצִים, הָרֵי כְּשֶׁיֵּשׁ לְךָ אֶלֶף שֶׁקֶל וְאַתָּה צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ מִזֶּה מֵאָה שֶׁקֶל אַתָּה לֹא מַפְרִישׁ, כִּי כְּבָר יֵשׁ לְךָ יֵצֶר רַע וְזֶה קָשֶׁה לְךָ, אָז אִם יִתְּנוּ לְךָ מִלְיוֹן אַתָּה כֵּן תַּפְרִישׁ?

אֲנִי רוֹאֶה לִפְעָמִים אֲנָשִׁים שֶׁמְּמַלְאִים לוֹטוֹ לִזְכוּת בַּפְּרָס הַגָּדוֹל, וְהַמִּשְׁפָּחָה רָבָה לְאָן הַכֶּסֶף יֵלֵךְ. הֵם עוֹד לֹא זָכוּ בִּכְלָל! הֵם עוֹד לֹא מִלְאוּ אֶת הַטֹּפֶס! הֵם כְּבָר רָבִים לְאָן יֵלֵךְ הַכֶּסֶף! אֲנַחְנוּ חוֹשְׁבִים שֶׁזֶּה נְסִיוֹן קַל? זֶה לֹא נְסִיוֹן קַל! שֶׁלֹּא נֵדַע.

סְדוֹם זֶה כָּאן?

הַנְּסִיוֹן עֲבוּר אָדָם עָשִׁיר הוּא קָשֶׁה יוֹתֵר. שֶׁכֵּן אִם הוּא חָשׁ שֶׁ"כּוֹאֵב" לוֹ לָתֵת, צְרִיכָה לְהִהָדֵּלֵק לוֹ נוֹרָה אֲדוּמָה שֶׁכֵּן זוֹ מִדַּת סְדוֹם, וְנִתַּן לִרְאוֹתָהּ בְּדוֹרֵנוּ. הַמּוֹדֶל הַכִּי קָרוֹב לִסְדוֹם שֶׁאֲנַחְנוּ מַכִּירִים הַיּוֹם הִיא מְדִינַת שְׁוִיץ. זֶה עוֹבֵד עַל אוֹתוֹ עִקָּרוֹן, מְדִינָה עֲשִׁירָה מְאֹד, כֻּלָּם עֲשִׁירִים, הָעֵסֶק הַכִּי נָפוּץ בַּמְּדִינָה זֶה כַּמּוּבָן בַּנְקַאי. וְשָׁם לֹא מַכְנִיסִים מְהַגְּרִים. הַיְחִיד

שֶׁיָּכוֹל לְקַבֵּל אֱוִרְחוּת שְׁוִיצָרִית זֶה רַק אִם הוּא עָשִׁיר אוֹ מְבֻסָּס. אִם מַגִּיעַ לְשָׁם מֵהַגֶּר עָנִי, גַּם אִם יַצְלִיחַ לִשְׁרֹד שָׁם 30 שָׁנָה, הוּא עֲדַיִן לֹא יְקַבֵּל אֱוִרְחוּת, הֵם יְרַדְּפוּ אוֹתוֹ וִיסַלְּקוּ אוֹתוֹ. ״זֶה נִשְׁאַר בֵּינֵינוּ״.

יֵשׁ שָׁם הַרְבֵּה כֶּסֶף, וְהַכֹּל יָרוֹק, יֵשׁ לָהֶם גַּם שׁוֹקוֹלָד וּשְׁעוֹנִים, אֲבָל יֵשׁ שָׁם גַּם אֶת אָחוּז הַהִתְאַבְּדוּת הֲכִי גָּבוֹהַּ בָּעוֹלָם הַמַּעֲרָבִי. הֵם מִשְׁתַּגְּעִים שָׁם! כַּמָּה כֶּסֶף אַתָּה כְּבָר יָכוֹל לַעֲשׂוֹת? אָדָם בְּגִיל 22 מַסְפִּיק מָה שֶׁאֲנַחְנוּ לֹא נַעֲשֶׂה עַד גִּיל 60 מִבְּחִינָה כַּלְכָּלִית. יֵשׁ לוֹ שְׁתֵּי דִּירוֹת, רֶכֶב פְּרָטִי, הַכֹּל. אֲבָל אֵין לוֹ רִגּוּשׁ, אֵין לוֹ כְּלוּם. הַכֹּל בָּא בְּקַלּוּת, כֵּיוָן שֶׁהוּא לֹא מֻחְלָק וְהוּא לֹא נוֹתֵן הוּא לֹא מַרְגִּישׁ אֶת הַטַּעַם הָאֲמִתִּי שֶׁל הַכֶּסֶף וְהַטּוֹב שֶׁאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת בּוֹ, לֹא שָׁוֶה לוֹ כְּלוּם. אָחוּז הַהִתְאַבְּדוּת הֲכִי גָּבוֹהַּ.

אֲבָל יֵשׁ גַּם מִדַּת סְדוֹם אֶצְלֵנוּ. יֵשׁ כָּאן מִשְׁפָּחוֹת עֲשִׁירוֹת מְאֹד שֶׁלֹּא מַכִּירוֹת אֶת הַמֻּשָּׂג עֹנִי, לֹא יוֹדְעוֹת לִכְתֹּב אֶת הַמִּילָה ״עֹנִי״ עַל הַנְּיָר, וְהֵן מְנַהֲלוֹת אֶת כָּל הַמְּדִינָה. וְהֵן שׁוֹלְטוֹת עַל הַכֹּל, הֵן מַחֲזִיקוֹת אֶת אֶמְצָעֵי הַתִּקְשֹׁרֶת, אֶת הַבַּנְקִים, אֶת הַפּוֹלִיטִיקָאִים. וְהֵן מְסַכְּסְכוֹת בֵּינֵינוּ לְבֵין עַצְמֵנוּ, הַבְּעָיוֹת שֶׁל הַדָּתִיִּים זֶה בִּגְלַל הַחֲרֵדִים, וְשֶׁל הַחֲרֵדִים זֶה בִּגְלַל הַמִּתְנַחֲלִים, וְשֶׁל הַמִּתְנַחֲלִים זֶה בִּגְלַל הַחִלּוֹנִים, וְשֶׁל הַחִלּוֹנִים זֶה בִּגְלַל הַקִּבּוּצְנִיקִים, וְהַקִּבּוּצְנִיקִים זֶה בִּגְלַל הָעַרָבִים. וּמָה אֲנַחְנוּ מַרְוִיחִים מִכָּל הַמִּלְחָמָה הַזּוֹ? הַמְּחִיר שֶׁל הַכֹּל עוֹלֶה חוּץ מֵהַמַּשְׁכֹּרֶת.

וְנִהְיָה פִּתְאוֹם קָשֶׁה לִשְׁרֹד אֶת חַיֵּי הַיּוֹם יוֹם. זֶה מַגִּיעַ לְעֹנִי כָּזֶה שֶׁ״לֹא בַּשָּׁמַיִם הִיא״, הַשֵּׁם יְרַחֵם. כַּמָּה אַתָּה יָכוֹל לְשַׁלֵּם וּלְמַמֵּן לְעַצְמְךָ אֶת הַדְּבָרִים הַחֲשׁוּבִים? וְכָל דָּבָר כָּאן

תָּמִיד עוֹלֶה כָּל הַזְּמַן, הַמַּיִם, הַחַשְׁמַל הָאַרְנוֹנָה. כְּשֶׁיָּרְדוּ גְּשָׁמִים רַבִּים וּמִלְאוּ אֶת כָּל מַאֲגְרֵי הַמַּיִם עַל הֶהָרִים וְאַף פָּתְחוּ לַיַּרְדֵּן שֶׁיִּשָּׁפֵךְ לְשָׁם, מִישֶׁהוּ הִרְגִּישׁ בִּירִידָה בִּמְחִירֵי הַמַּיִם? כְּשֶׁמְּחִיר הַנַּפְטָ צָנַח בַּאֲחוּזִים רַבִּים, לְמִישֶׁהוּ הוֹרִידוּ אֶת מְחִירֵי הַדֶּלֶק? כְּשֶׁקִּצְּצוּ בְּקִצְבָּאוֹת הַיְלָדִים וּבְתַקְצִיבֵי הַיְשִׁיבוֹת וְהוֹרִידוּ מִשְׁפָּחוֹת שְׁלֵמוֹת מִתַּחַת לְקָו הָעֹנִי, בְּטַעֲנָה שֶׁהַחֲרִדִים לוֹקְחִים אֶת כָּל הַכֶּסֶף, הַאִם מִישֶׁהוּ הִרְוִיחַ מִכָּל הַקִּצּוּצִים הַלָּלוּ? לְמִישֶׁהוּ יָרַד שְׂכַר הַדִּירָה אוֹ מְחִיר שַׂקִּית חָלָב בַּמַּכֹּלֶת? עוֹבְדִים עָלֵינוּ!

יֵשׁ כָּאן אֲנָשִׁים הַחַיִּים בְּמֶשֶׁגִים שֶׁל עֹשֶׁר שֶׁאֲנַחְנוּ לֹא מְבִינִים בִּכְלָל. הָיָה נֶהָג מוֹנִית שֶׁסִּפֵּר לִי כִּי פַּעַם אַחַת הוּא הִסִּיעַ עָשִׁיר אֶחָד אֶל בֵּיתוֹ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ אֶל הַשַּׁעַר הַנֶּהָג עָצַר לְהוֹרִידוֹ אַךְ הֶעָשִׁיר אָמַר שֶׁהֵם עוֹד לֹא הִגִּיעוּ. הוּא צִלְצֵל בַּפֶּלְאפוֹן, הַשְּׁעָרִים נִפְתְּחוּ וּבְתוֹךְ מִתְחַם הַבַּיִת הַנֶּהָג רוֹאֶה כְּבִישׁ! הוּא נוֹסֵעַ בַּכְּבִישׁ וְהֶעָשִׁיר אוֹמֵר לוֹ שֶׁבַּכְּפָר יְפֶנֶה שְׁמֹאלָה! זֶה לֹא בַּאֲמֶרִיקָה זֶה כָּאן אֶצְלֵנוּ! יֵשׁ לוֹ "בַּכְּפָר שְׁמֹאלָה" בְּתוֹךְ הַבַּיִת!

זֶה שֶׁה׳ נָתַן לוֹ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ לַבְּרִיאוּת, עֵינִי לֹא צָרָה בְּאַף אֶחָד, אֲנִי לֹא אוֹהֵב אֲנָשִׁים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם עַיִן צָרָה "לָמָּה לָהוּא יֵשׁ כֶּסֶף"? אִם הוּא לֹא גּוֹנֵב אָז סִימָן שֶׁה׳ בֵּרַךְ אוֹתוֹ. אֲבָל צָרִיךְ לָדַעַת גַּם לְהַחְזִיר, זֶה פִּקָּדוֹן. וְכַאֲשֶׁר אַתָּה לֹא נוֹתֵן, ה׳ יִרְאֶה הַכְּצַעֲקָתָהּ. כַּמָּה הַצִּבּוּר יָכוֹל לִסְחֹב עַל הַגַּב שֶׁלּוֹ? הָיוּ כָּאן אֲנָשִׁים מִסְכְּנִים שֶׁסִּפְּרוּ לָהֶם בְּמַעֲרֶכֶת הַבְּחִירוֹת שֶׁהֵם מַעֲמָד הַבֵּינַיִם, שֶׁאִם יִבְחֲרוּ בְּפָלוֹנִי אַלְמוֹנִי אָז הוּא יַעֲזֹר לָהֶם. בָּחֲרוּ וְגִילוּ כִּי הֵם לֹא מַעֲמָד הַבֵּינַיִם, הֵם חֵלֶק מֵהַבְּעָיָה. מַעֲמָד הַבֵּינַיִם הִתְחִיל מִסְכּוּמִים שֶׁהֵם לֹא יְכוֹלִים לְהַגִּיעַ אֲלֵיהֶם בִּכְלָל מִבְּחִינַת מַשְׂכֹּרֶת, מִבְּחִינַת תְּנָאִים, הֵם "עַמְּךָ" פְּשׁוּטִים.

שׁוּם פּוֹלִיטִיקָאִי לֹא יַעֲזֹר לָנוּ, מִשּׁוּם מִפְלָגָה. עָזְבוּ אוֹתָנוּ מִפּוֹלִיטִיקָה, הָעֲזָרָה בָּאָה מִלְמַטָּה, מֵאֲנָשִׁים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם מִדּוֹת טוֹבוֹת, מֵאֲנָשִׁים שֶׁיַּעַזְרוּ אֶחָד לַשֵּׁנִי. אֲנַחְנוּ בֵּינֵינוּ גַּם הוֹפְכִים קֵהִים בִּגְלַל שֶׁשּׂוֹחֲקִים אוֹתָנוּ, אָז אֲנַחְנוּ הוֹפְכִים לְאַכְזָרִים בְּעַצְמֵנוּ. וְכָאן הַטָּעוּת שֶׁלָּנוּ. כִּי כְּשֶׁאָדָם מוֹשִׁיט לְךָ אֶת הַיָּד, תֵּן לוֹ. זֶה אָדָם מִסְכֵּן שֶׁיָּכָלְתָּ בְּקַלּוּת מַפְחִידָה לִהְיוֹת בִּמְקוֹמוֹ. אֲנַחְנוּ עֲרֵבִים זֶה לָזֶה, וַחֲשׁוּבִים זֶה לָזֶה. אָסוּר שֶׁמִּדַּת סְדוֹם תִּפְגַּע בָּנוּ, כִּי ה׳ רוֹאֶה הַכְּצַעֲקָתָהּ. כָּתוּב בַּמִּדְרָשׁ (בראשית רבה כט, ו) שֶׁה׳ חִכָּה לִסְדוֹם 52 שָׁנָה עַד שֶׁהִגְדִּישָׁה אֶת הַסְּאָה[25]. ה׳ שָׁלַח מַלְאָךְ וְהִשְׁחִית הַכֹּל. ה׳ לֹא שׁוֹכֵחַ וְלֹא מְוַתֵּר.

לְשֵׁם מִצְוָה

בִּזְכוּת הַמִּצְוֹת שֶׁלּוֹט עָשָׂה, שֶׁהָיְתָה לוֹ הַכְנָסַת אוֹרְחִים, וְשֶׁשָּׁתַק לְגַבֵּי זְהוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם כְּשֶׁהוּא הָיָה עִמּוֹ בְּמִצְרַיִם, הַזְכֻיּוֹת הַלָּלוּ הֵגִנּוּ עָלָיו בִּזְמַן שֶׁה׳ פָּרַע לִסְדוֹם אֶת עָנְשָׁם. כְּשֶׁתָּבוֹא שְׁעַת פֶּרְעוֹן לַסְּדוֹמִיִּים שֶׁל הַיּוֹם, אֲנַחְנוּ נִנָּצֵל. לֹא נִפּוֹל בַּמִּכְשׁוֹל שֶׁל הַצְּדָקָה, לֹא לִהְיוֹת קֵהֶה לֵב, לַעְזוֹר, לָתֵת לְכָל אֶחָד. אֲפִילּוּ אִם זֶה בְּכַמָּה פְּרוּטוֹת שְׁנוֹתְרוּ לָנוּ בָּאַרְנָק, לֹא לְהִתְיַחֵס אֶל הָאִישׁ כְּטַרְדָּה ״הוּא מַפְרִיעַ לִי״. יֵשׁ כָּאֵלֶּה ׳מֵעַצְבְּנִים׳, יֵשׁ כָּאֵלֶּה ׳טוֹבִים׳, תֵּן (אם יֵשׁ אֶחָד שֶׁבָּדְקוּ אַחֲרָיו וְהִצְהִירוּ עָלָיו ״שְׁמַע, תִּתְרַחֵק מִמֶּנּוּ״, יֵשׁ גַּם כָּאֵלֶּה, בְּסֵדֶר, אֵין מָה לַעֲשׂוֹת. אֲבָל אִם לֹא, כֻּלָּם בְּחֶזְקַת כְּשֵׁרִים תֵּן לוֹ שֶׁקֶל), אֲבָל תֵּן לְכָל אֶחָד. לַחְשֹׁב שֶׁכָּל אֶחָד זֶה

---

[25] וְזוֹ לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ: אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה בֶּן אֶלְעָזָר עִקֵּר שִׁלְּוָתָהּ שֶׁל סְדוֹם לֹא הָיְתָה אֶלָּא חֲמִשִּׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה, וּמֵהֶם עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה הָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַרְעִישׁ עֲלֵיהֶם הָרִים וּמֵבִיא עֲלֵיהֶם זֵוָעוֹת כְּדֵי שֶׁיַּעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה, וְלֹא עָשׂוּ, הֲדָא הוּא דִכְתִיב ״הַמַּעְתִּיק הָרִים וְלֹא יָדָעוּ״, וּבַסּוֹף ״אֲשֶׁר הָפַכְתִּי בְּאַפִּי״.

קָרְבָּן, זֶה בִּמְקוֹמֵנוּ, כָּל עוֹד אֲנִי נִמְצָא בְּמָקוֹם שֶׁל זֶה שֶׁנּוֹתֵן אַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי חֶלְקִי, וְזֶה הַדָּבָר הַטּוֹב בְּיוֹתֵר שֶׁאֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת.

מְסֻפָּר עַל רַב אֶחָד שֶׁפַּעַם עָבַר לְיָדוֹ עָנִי וְהוּא פָּשַׁט לוֹ אֶת הַיָּד. הָרַב כָּל כָּךְ רִחֵם עָלָיו שֶׁנָּתַן לוֹ סְכוּם כֶּסֶף גָּדוֹל, וְהֶעָנִי כְּשֶׁיָּצָא וְרָאָה אֶת הַשְּׁטָר, בְּמָקוֹם דּוֹלָר הוּא רָאָה מֵאָה דוֹלָר, נִבְהַל וְחָשַׁב שֶׁהָרַב בֶּטַח טָעָה. פִּתְאוֹם הוּא רוֹאֶה שֶׁהָעוֹזֵר שֶׁל הָרַב רָץ אַחֲרָיו, אָז הוּא הִתְחִיל לִבְרֹחַ, הָרַב בֶּטַח הִתְחָרֵט וְשָׁלַח אֶת הָעוֹזֵר שֶׁרָץ אַחֲרָיו לְהַחְזִיר אֶת הַשְּׁטָר. לְבַסּוֹף הָעוֹזֵר הִשִּׂיגוֹ וְהֶבִיאוֹ אֶל הָרַב. הֶעָנִי הַמְבֻיָּשׁ נִכְנַס פְּנִימָה וְאָז הָרַב הוֹשִׁיט לוֹ שְׁטַר נוֹסָף שֶׁל מֵאָה דוֹלָר.

שָׁאַל הֶעָנִי לְפֵּשֶׁר הַדָּבָר, וְעָנָה לוֹ הָרַב: ״כְּשֶׁנָּתַתִּי לְךָ אֶת מֵאָה הַדּוֹלָר הָרִאשׁוֹנִים, וְאַתָּה כָּל כָּךְ שָׂמַחְתָּ שֶׁהֶחְזַרְתִּי אוֹתְךָ, שָׂמַחְתִּי גַּם אֲנִי. וְאָז הֵבַנְתִּי שֶׁאֲנִי עוֹשֶׂה אֶת זֶה כִּי עִם כָּל הַצַּעַר מֵהָעֲנִיִּים שֶׁבָּאִים אֶל פִּתְחִי, כּוֹאֵב לִי וּמֵצִיק לִי מַצְפּוּנִי, הַאִם אֲנִי עוֹשֶׂה מַסְפִּיק. נִמְצָא שֶׁנָּתַתִּי לְךָ אֶת הַכֶּסֶף גַּם עֲבוּר הַמַּצְפּוּן שֶׁלִּי, אִם כֵּן לֹא הָיְתָה כָּאן מִצְוַת צְדָקָה שְׁלֵמָה, אָז הַמֵּאָה דוֹלָר הַנּוֹסָפִים הָאֵלֶּה הֵם בִּשְׁבִיל מִצְוַת צְדָקָה, לִכְבוֹד ה׳ יִתְבָּרַךְ״.

לִפְעָמִים אֲנַחְנוּ נוֹתְנִים לֶעָנִי רַק כְּדֵי שֶׁ״יָּעוּף לָנוּ מֵהָעֵינַיִם״. קַח שֶׁקֶל וְלֵךְ, אֲנִי לֹא אוֹהֵב לִרְאוֹת אֲנָשִׁים עִם בְּעָיוֹת, שֶׁיִּבְכֶּה לִי אֵיךְ אֵין לוֹ כֶּסֶף לְאַרְנוֹנָה וְלָחַשְׁמַל, אֲנִי בְּקִשְׁי מִסְתַּדֵּר עִם הַצָּרוֹת שֶׁלִּי. קַח שְׁנֵי שְׁקָלִים וַתַּעֲבֹר לַבָּא בַּתּוֹר אַחֲרַי. לֹא! צָרִיךְ לָתֵת לוֹ עִם חִיּוּךְ! תֵּן לוֹ, מִסְכֵּן! לִפְעָמִים הַחִיּוּךְ מְחַיֶּה אוֹתוֹ הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵהַשֶּׁקֶל שֶׁנָּתַתָּ לוֹ, כִּי סוֹף סוֹף כֶּסֶף שֶׁנָּתַתָּ לוֹ, כַּמָּה שֶׁנָּתַתָּ, לֹא יִפְתֹּר אֶת הַבְּעָיוֹת שֶׁלּוֹ, הוּא יִהְיֶה רָעֵב גַּם מָחָר, אֲבָל הַחִיּוּךְ שֶׁלְּךָ יָכוֹל לְהַחֲיוֹת אוֹתוֹ

חֲדָשִׁים. תִּתְיַחֵס אֵלָיו כְּבֶן אָדָם כָּמוֹךָ. גַּם הוּא הָיָה עוֹבֵד כָּמוֹךָ וּמִתְפַּרְנֵס בְּכָבוֹד, וּמִשָּׁמַיִם נִגְזַר עָלָיו לְהִזְדַּקֵּק לַבְּרִיּוֹת. תְּחַיֶּה אוֹתוֹ, מֵהַחִיּוּךְ שֶׁלְּךָ הוּא יָכוֹל לְהִשְׁתַּקֵּם מֵחָדָשׁ וְזֶה יְזַקֵּף לִזְכוּתְךָ.

לֹא לָתֵת לְסָדוֹם לְהִשְׁתַּלֵּט עָלֵינוּ. בִּגְלַל שֶׁאַחֵרִים רְשָׁעִים כְּלַפֵּינוּ, נַהֲפֹךְ לִהְיוֹת כְּמוֹתָם חַס וְשָׁלוֹם? ! לֹא לְהַקְהוֹת אֶת הַלֵּב שֶׁלָּנוּ, כִּי הַלֵּב שֶׁלָּהֶם קֵהֶה. מֵהֶם ה׳ יִפְרַע כְּשֶׁיִּרְאֶה הַכְּצַעֲקָתָהּ, אֲנַחְנוּ נַמְשִׁיךְ לִהְיוֹת יְהוּדִים טוֹבִים, אֲנַחְנוּ נַמְשִׁיךְ לָתֵת, וְזוֹ הַצְּדָקָה שֶׁתַּצִּיל אוֹתָנוּ, וְשֶׁתָּמִיד נִזְכֶּה לִהְיוֹת מֵהַצַּד הַנּוֹתֵן וְלֹא מֵהַצַּד הַנִּזְקָק.

לזרוק את השכל

תּוֹרָה הִיא וְלִלְמֹד אֲנִי צָרִיךְ

בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הַהִתְיַחֲסוּת וְהַהַרְחָבָה עַל נוֹשְׂאִים שֶׁקָּרוּ בְּמַהֲלַךְ אַלְפֵי הַשָּׁנִים שֶׁהַתּוֹרָה מְסַפֶּרֶת עֲלֵיהֶם אֵינָם בְּצוּרָה שָׁוָה. כָּךְ 2,000 שָׁנִים רִאשׁוֹנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם מְתֹאָרוֹת בִּקְצָרָה עַל פְּנֵי שְׁתֵּי הַפָּרָשׁוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת ״בְּרֵאשִׁית״ וְ״נֹחַ״, בְּעוֹד שֶׁמֵּאָה שָׁנִים מֵחַיָּיו שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, מִגִּיל 75 שֶׁצִּוָּה לַעֲזֹב אֶת אַרְצוֹ וְלַעֲלוֹת לִכְנַעַן, וְעַד גִּיל 175 שֶׁהֶחְזִיר נִשְׁמָתוֹ לְבוֹרְאוֹ, מְתֹאָרוֹת בְּשָׁלוֹשׁ פָּרָשׁוֹת לְאַחַר מִכֵּן ״לֶךְ-לְךָ״, ״וַיֵּרָא״, ״חַיֵּי שָׂרָה״, וְאִלּוּ שְׁנָתַיִים וַחֲצִי מֵחַיָּיו שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בַּמִּדְבָּר עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְתֹאָרִים עַל פְּנֵי אַרְבָּעָה סְפָרִים שְׁלֵמִים[26]: שְׁמוֹת, וַיִּקְרָא, בַּמִּדְבָּר, דְּבָרִים!

---

[26] שֶׁכֵּן כָּל 80 הַשָּׁנִים מִלִּדָּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה וְעַד חֲזָרָתוֹ לְמִצְרַיִם לְהוֹצִיא אֶת עַם יִשְׂרָאֵל מְתֹאָרוֹת בַּפָּרָשָׁה הָרִאשׁוֹנָה, וְאִלּוּ בְּסֵפֶר בַּמִּדְבָּר בְּפָרָשַׁת חֻקַּת, מְדַלֵּג

הַתּוֹרָה אֵינָהּ סֵפֶר הִסטוֹרְיָה אוֹ מַדָּעִים, הַשֵּׁם תּוֹרָה הוּא מִלְשׁוֹן "הוֹרָאָה", לְהוֹרוֹת לָנוּ כֵּיצַד לַעֲבֹד אֶת ה'. עֲבוֹדַת ה' מִתְחַלֶּקֶת לִשְׁנֵי מִישׁוֹרִים, הַמִּישׁוֹר הַהִלְכָתִי שָׁם לְמֵדִים מָה הֵן הַמִּצְווֹת וְכֵיצַד לַעֲשׂוֹתָן, וְהַמִּישׁוֹר הַמּוּסָרִי, כֵּיצַד לַעֲבֹד עַל הַמִּדּוֹת שֶׁלָּנוּ וְלִהְיוֹת כְּלִי קִבּוּל רָאוּי לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וּלְקַבֵּל אֶת הַשֶּׁפַע הַנּוֹבֵעַ מִמֶּנָּה. אֶת חֵלֶק הַהוֹרָאָה אָנוּ קוֹרְאִים בְּאַרְבַּעַת הַסְּפָרִים מִשְׁמוֹת וְהָלְאָה, שָׁם מֹשֶׁה רַבֵּנוּ קִבֵּל אֶת הַתּוֹרָה וְהֶעֱבִיר אוֹתָהּ לָנוּ.

סֵפֶר בְּרֵאשִׁית הוּא הַשָּׁלָב הַמַּקְדִּים, הוּא בּוֹנֶה בֶּן אָדָם שֶׁיּוּכַל לְקַבֵּל אֶת הַמִּצְווֹת. לָכֵן סֵפֶר בְּרֵאשִׁית נִקְרָא גַּם "סֵפֶר הַיָּשָׁר" (עבודה זרה כה.), שְׁמִיַּשֵּׁר אוֹרְחוֹתֵינוּ. אִם כֵּן, כָּל מָה שֶׁנִּכְתַּב בַּתּוֹרָה בִּכְלָל, וּבְסֵפֶר בְּרֵאשִׁית בִּפְרָט, אֵינוֹ הִסטוֹרְיָה אֶלָּא הוֹרָאָה אֵיךְ לִנְהֹג. וְאִם הַתּוֹרָה הִקְדִּישָׁה שָׁלוֹשׁ פָּרָשׁוֹת לְתָאֵר אֵרוּעִים מְסֻיָּמִים בְּמֵאָה שָׁנִים מְסֻיָּמוֹת מֵחַיָּיו שֶׁל אַבְרָהָם, עָלֵינוּ מוּטָל לְחַפֵּשׂ וּלְהָבִין מָה אָנוּ צְרִיכִים לִלְמֹד מִשָּׁם לְעַצְמֵנוּ.

בְּפָרָשַׁת "לֶךְ לְךָ" הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פּוֹנֶה אֶל אַבְרָהָם אָבִינוּ לַעֲזֹב אֶת מוֹלַדְתּוֹ וְלַעֲלוֹת אֶל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל (בראשית יב, א), וּבְכָךְ מַתְחִיל עִמּוֹ סִדְרָהּ שֶׁל עֲשָׂרָה נִסְיוֹנוֹת, שֶׁבַּעֲמִידָה בָּהֶם הוּא זָכָה לִהְיוֹת אֲבִי הָאֻמָּה הַנִּבְחֶרֶת שֶׁל ה' יִתְבָּרַךְ. אַבְרָהָם אָבִינוּ עָבַר הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵעֲשָׂרָה נִסְיוֹנוֹת בְּחַיָּיו, כְּמוֹ כָּל אָדָם, וְיִתָּכֵן שֶׁהֵם הָיוּ יוֹתֵר מְעַנְיְנִים אוֹתָנוּ כִּבְנֵי אָדָם סַקְרָנִים, לִרְאוֹת אֶת אוֹתָם הַגְּדוֹלִים כֵּיצַד גַּם הֵם חַיִּים חַיֵּי יוֹם יוֹם וְעוֹבְרִים נִסְיוֹנוֹת שֶׁל יוֹם יוֹם, צַעַר גִּדּוּל בָּנִים וּשְׁאָר דְּבָרִים שֶׁאֲנַחְנוּ

הַסִּפּוּר מֵהַשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה בַּמִּדְבָּר לַשָּׁנָה הַ-40 שָׁם נִפְטְרָה מִרְיָם הַנְּבִיאָה, וּבְכָךְ פּוֹסֵחַ עַל 38 שָׁנִים בַּמִּדְבָּר. כָּךְ שֶׁעִקַּר אַרְבַּעַת הַסְּפָרִים מְדַבְּרִים עַל הַשָּׁנָתַיִם שֶׁעָבְרוּ מִמַּכּוֹת מִצְרַיִם וְעַד מַתָּן תּוֹרָה וּבְנִיַּת הַמִּשְׁכָּן, וְעוֹד רוֹב הַשָּׁנָה הַ-40 בַּמִּדְבָּר, שָׁם נִפְטְרוּ מִרְיָם, אַהֲרֹן וּמֹשֶׁה.

מְזַדְּהִים עִמָּם, וְהוֹפְכִים אוֹתָם לִבְנֵי אָדָם כָּמוֹנוּ וְלֹא לַמַּלְאָכִים הָרְחוֹקִים מֵהַשָּׂגָתֵנוּ, אַךְ אֶת הַנִּסְיוֹנוֹת הָאֱלֶּה וְחַיֵּי הַיּוֹם יוֹם הַתּוֹרָה לֹא פִּרְטָה. מָה שֶׁאַבְרָהָם אָבִינוּ עָבַר בְּתוֹר אָדָם מִן הַשּׁוּרָה, אֵין מָה לִלְמֹד מִכָּךְ, כִּי לְכָל אָדָם יֵשׁ אֶת הַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁלּוֹ בְּהֶתְאֵם לְכֹחוֹתָיו וּלְתִקּוּנוֹ שֶׁלּוֹ. הַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁכֵּן כְּתוּבִים הֵם אֱלֶה שֶׁעָבַר בְּתוֹר אֲבִי הָאֻמָּה.

מָה הַהֶבְדֵּל בֵּין שְׁנֵי סוּגֵי הַנִּסְיוֹנוֹת? יִתָּכֵן שֶׁבְּחֵלֶק מִנִּסְיוֹנוֹת הַיּוֹם יוֹמִיִּים שֶׁעָבַר בְּתוֹר אָדָם מִן הַשּׁוּרָה, אַבְרָהָם לֹא עָמַד בְּהַצְלָחָה מְלֵאָה, וְאֵין זֶה דָּבָר נוֹרָא, שֶׁכֵּן כָּתַב שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ הֶחָכָם מִכָּל אָדָם (קהלת ז, כ): "אָדָם אֵין צַדִּיק בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יֶחֱטָא", כִּי גַּם הֱיוֹתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ רֶגֶל רִאשׁוֹנָה בַּמֶּרְכָּבָה וְקָדוֹשׁ עֶלְיוֹן שֶׁמֵּעֵבֶר לְהַשַּׂגָתֵנוּ, בַּשּׁוּרָה הַתַּחְתּוֹנָה הוּא גַּם הָיָה בֶּן אָדָם יְלוּד אִשָּׁה. הוּא נוֹלַד כְּמוֹ כֻּלָּם וְנִפְטַר כְּמוֹ כֻּלָּם וְעָבַר בָּאֶמְצַע הַרְבֵּה נִסְיוֹנוֹת בַּחַיִּים כְּמוֹ כֻּלָּם.

אֲבָל עֶשְׂרֶת הַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁעָבַר בְּתוֹר אֲבִי הָאֻמָּה הָיוּ מְיֻחָדִים. כָּאן אֵין אֶפְשָׁרוּת לְהִכָּשֵׁל בְּאַחַת מֵהֶן. נָכוֹן שֶׁאָדָם שֶׁעוֹבֵר נִסָּיוֹן וְלֹא עוֹמֵד בּוֹ, אִם עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה יִסָּלַח לוֹ, אֲבָל אִם הָיָה אַבְרָהָם אָבִינוּ נִכְשָׁל בְּאֶחָד מִנִּסְיוֹנוֹת אֱלֹהִים, לַדָּבָר הָיוּ הַשְׁלָכוֹת קָשׁוֹת עַל עַם יִשְׂרָאֵל לְדוֹרוֹת. רַק בִּזְכוּת הָעֲמִידָה בַּנִּסְיוֹנוֹת הָאֱלֹהִים, הָיָה רָאוּי לַהַפֹּךְ לְאָבִי הָאֻמָּה הַנִּבְחֶרֶת.

מֵהַתְחָלָה

אֲבָל כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה לָנוּ הַתְחָלָה שֶׁל מֶשֶׁג, מָה הָיָה הָעֹמֶק וְהַמִּשְׁקָל שֶׁל אוֹתָם עֲשָׂרָה נִסְיוֹנוֹת שֶׁעָבַר אַבְרָהָם אָבִינוּ, אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְהִתְבּוֹנֵן קוֹדֶם כָּל מִי הָאִישׁ שֶׁהִתְבַּקֵּשׁ לַעֲמֹד בָּהֶם. בָּעוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ עָבַד אֱלִילִים וְלֹא הִכִּירוּ בְּקִיּוּמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ

הוּא, קָם אָדָם וּמְגַלֶּה אֶת בּוֹרְאוֹ, מִבְּלִי שֶׁיִּהְיֶה לְכָךְ זֵכֶר אוֹ סִימָן בַּתַּרְבּוּת בָּהּ חַי וְגָדַל וּבָעוֹלָם אוֹתוֹ הִכִּיר.

יֵשׁ מַחְלֹקֶת בַּמִּדְרָשִׁים בְּאֵיזֶה גִּיל גִּילָה אַבְרָהָם אָבִינוּ אֶת בּוֹרְאוֹ. הַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת (נדרים לב.) כִּי אַבְרָהָם אָבִינוּ גִּילָה אֶת בּוֹרְאוֹ בְּגִיל 3. כָּתוּב בַּמִּדְרָשׁ (ספר הישר, נח) שֶׁהָרוֹאִים בַּכּוֹכָבִים אָמְרוּ לְמֶלֶךְ בָּבֶל דְּאָז, נִמְרוֹד, כִּי לְתֶרַח עוֹזְרוֹ נוֹלָד הַיּוֹם בֵּן שֶׁיַּפִּיל אוֹתוֹ מֵהַשִּׁלְטוֹן. נִמְרוֹד דָּרַשׁ מִתֶּרַח שֶׁיִּמְסֹר לוֹ אֶת הָרַךְ הַנּוֹלָד, אַךְ זֶה הֶחְבִּיאוּ וְהֵבִיא תַּחְתָּיו אֶת תִּינוֹק הַשִּׁפְחָה שֶׁלּוֹ וְנִמְרֹד הֲרָגוֹ. אִמּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם הֶחְבִּיאָה אוֹתוֹ בַּמְּעָרָה, שָׁם עָשָׂה לוֹ ה׳ נֵס וְשָׁלַח לוֹ מַלְאַךְ שֶׁהֵנִיק אוֹתוֹ חָלָב עִם אֶצְבָּעוֹ וְכָךְ גָּדַל שָׁלוֹשׁ שָׁנִים (אוצר המדרשים, אברהם אבינו).

בְּתֹם 3 שָׁנִים אֵלּוּ הוּא יָצָא מִן הַמְּעָרָה וְהוּא רוֹאֶה אֶת כָּל הָעוֹלָם מֵחָדָשׁ. בְּדֶרֶךְ כְּלָל אֲנַחְנוּ רוֹאִים אֶת הָעוֹלָם מִגִּיל אֶפֶס אַךְ מְקַבְּלִים דַּעַת בְּגִיל 3, וְאָז יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהִתְרַגַּלְנוּ אֲלֵיהֶם וְלֹא שׁוֹאֲלִים שְׁאֵלוֹת, אַךְ הוּא שֶׁקִּבֵּל דַּעַת וְרַק אָז רָאָה אֶת הָעוֹלָם, גַּם דְּבָרִים כְּמוֹ זְרִיחַת וּשְׁקִיעַת הַשֶּׁמֶשׁ וְהַיְרֵחַ זָכוּ לְהִתְבּוֹנְנוּת מִצִּדּוֹ וְלֹא קִבְּלָם כְּמוּבָנִים מֵאֲלֵיהֶם, וְאָז הוּא הֵבִין שֶׁיֵּשׁ בּוֹרֵא לָעוֹלָם (זהר בראשית פו:).

אֲבָל יֵשׁ מִדְרָשׁ אַחֵר הָאוֹמֵר כִּי אַבְרָהָם אָבִינוּ גִּילָה אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רַק בְּגִיל 48 (בראשית רבה צה, ג). עַד גִּיל זֶה אַבְרָם (שְׁמוֹ הַמְּקוֹרִי) הָיָה עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה. וַעֲדַיִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא דִּבֵּר עִמּוֹ. גַּם אַחֲרֵי שֶׁהִתְחִיל אַבְרָהָם אָבִינוּ לַעֲבוֹד אֶת ה׳ וּלְהַאֲמִין בּוֹ, הוּא לֹא זָכָה לְהִתְגַּלּוּת אֱלֹקִית רַק עַד גִּיל 70.

הַפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה שֶׁה׳ נִגְלָה אֶל אַבְרָהָם הָיְתָה בִּבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים, כְּשֶׁאַבְרָהָם הָיָה בֶּן 70 (במדבר רבה יד, יא), 5 שָׁנִים לִפְנֵי הַצַּוּוּי "לֵךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ" (בראשית יב, א). וְאַף עַל פִּי שֶׁבְּרִית

בֵּין הַבְּתָרִים מוֹפִיעָה בַּתּוֹרָה אַחֲרֵי מִלְחֶמֶת אַרְבַּעַת הַמְּלָכִים בַּחֲמִשָּׁה, אֵין מֻקְדָּם וּמְאֻחָר בַּתּוֹרָה. בַּבְּרִית הַזּוֹ בְּגִיל 70, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כִּי הוּא יוֹצִיא מִמֶּנּוּ גּוֹי גָּדוֹל שֶׁיִּהְיֶה בַּגָּלוּת בְּמֶשֶׁךְ 400 שָׁנָה וְאָז יֵצֵא בִּרְכוּשׁ גָּדוֹל.

שֵׁבֶט אֶפְרַיִם סָפַר 400 שָׁנָה מִבְּרִית בֵּין הַבְּתָרִים הַזּוֹ, וְחֵלֶק מִמֶּנּוּ יָצָא מִמִּצְרַיִם 30 שָׁנָה לִפְנֵי הַזְּמַן, וּמָצָא אֶת מוֹתוֹ עַל יְדֵי הַפְּלִשְׁתִּים בַּמִּדְבָּר (שמות רבה כ, יא). וְזוֹ הַסִּבָּה שֶׁכָּתוּב "וַיְהִי מִקֵּץ שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיְהִי בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה יָצְאוּ כָּל צִבְאוֹת ה׳ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם" (שמות יב, מא), הַכַּוָּנָה לְ-430 שָׁנָה אַחֲרֵי בְּרִית בֵּין הַבְּתָרִים, אָז אַבְרָהָם הָיָה בֶּן 70, בְּעוֹד שֶׁשִּׁבְטֵי אֶפְרַיִם הָיָה צָרִיךְ לִמְנוֹת 400 שָׁנָה מִיְּרִידָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם לְגֶרֶר, כְּשֶׁאַבְרָהָם הָיָה בֶּן 100 (בראשית כ, א), כִּי אָז הִתְחִילוּ הַגָּלֻיּוֹת עַל אַבְרָהָם וְזַרְעוֹ, שֶׁכֵּן שָׁם הִתְעַבְּרָה שָׂרָה וְהָרְתָה אֶת יִצְחָק.

אָז בֵּין גִּיל 48 שָׁנִים כְּשֶׁאַבְרָהָם גִּילָה אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעַד שֶׁה׳ יִתְבָּרַךְ דִּבֵּר אֵלָיו בְּגִיל 70, הָיוּ 22 שָׁנָה שֶׁאַבְרָהָם יָדַע שֶׁיֵּשׁ בּוֹרֵא לָעוֹלָם מִבִּלִי שֶׁזֶּה יִתְגַּלֶּה אֵלָיו. אֵיךְ הוּא יָדַע? הוּא הִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשִׂכְלוֹ. הוּא לֹא הָיָה אָדָם פָּשׁוּט. הוּא הָיָה בֶּן 48 עִם נְסָיוֹן חַיִּים, הָיְתָה לוֹ חָכְמַת הָאִצְטַגְנִינוּת, הוּא יָדַע לִקְרֹא אֶת מַהֲלַךְ הַכּוֹכָבִים וְעַל פִּיהֶם אֶת עֲתִידוֹ שֶׁל כָּל אָדָם, כּוֹלֵל אֶת עֲתִידוֹ שֶׁלּוֹ. זֶה נִקְרָא "חָכְמַת הָעִתִּים" שֶׁחַזַ"ל אָמְרוּ כִּי חֲכָמִים נִקְרָאִים "יוֹדְעֵי הָעִתִּים", שֶׁכָּלְלוּ סוֹדוֹת עִבּוּר הַחֹדֶשׁ וּמְהַלְכֵי הַכּוֹכָבִים (אסתר רבה ד, א). כָּךְ הוּא רָאָה, בֵּין הַיֶּתֶר, שֶׁלֹּא אֲמוּרִים לִהְיוֹת לוֹ יְלָדִים (נדרים לב.).

בְּגִיל כָּזֶה וְעִם שֵׂכֶל כְּמוֹ שֶׁלּוֹ, הוּא גִּילָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹרֵא עוֹלָם גַּם בִּסְבִיבָה שֶׁלֹּא מַכִּירָה בּוֹ, שֶׁכֵּן הַיְחִידִים שֶׁהִכִּירוּ אֶת

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָהּ תְּקוּפָה הָיוּ שֵׁם בֶּן נֹחַ וְצֶאֱצָאָיו, וְהֵם יָשְׁבוּ אָז בְּאֶרֶץ כְּנָעַן (רש״י בראשית יב, ו), וְאִלּוּ אַבְרָהָם אָבִינוּ נוֹלַד וְגָדַל בְּבָבֶל. וְלָכֵן כְּשֶׁהוּא הֶחְלִיט לְשַׁנּוֹת אֶת מַהֲלַךְ חַיָּיו עַל פִּי הַהֶבְנָה שֶׁלּוֹ שֶׁיֵּשׁ בּוֹרֵא לָעוֹלָם, הָיָה הַיְחִידִי בְּכָל הַסְּבִיבָה שֶׁלּוֹ, וְעַל כֵּן נִקְרָא אַבְרָהָם הָעִבְרִי, שֶׁכָּל הָעוֹלָם שֶׁהִכִּיר הָיָה מֵעֵבֶר אֶחָד וְהוּא מֵהָעֵבֶר הַשֵּׁנִי (בראשית רבה מב, ח).

וְכָךְ אַבְרָהָם אָבִינוּ הוֹלֵךְ עִם אֱמוּנָתוֹ וַהֲבָנָתוֹ ״עַד הַסּוֹף״, בְּמִסִּירוּת נֶפֶשׁ מַמָּשׁ, בְּמִחְיר שֶׁיְּנַדּוּ אוֹתוֹ וְיִרְדְּפוּ אוֹתוֹ וְיִזְרְקוּ אוֹתוֹ לְתוֹךְ כִּבְשָׁן הָאֵשׁ! לְבַסּוֹף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְגַּלֶּה אֵלָיו, וְאַף מְצַוֶּה אוֹתוֹ לַעֲזֹב אֶת כָּל מָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ וּמָה שֶׁבָּנָה בְּמִלְחָמוֹת מַמָּשׁ, וּלְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ בְּמָקוֹם אַחֵר, וְהוּא לוֹקֵחַ אֶת אִשְׁתּוֹ וּמִשְׁפַּחְתּוֹ וְנוֹדֵד. בְּכָךְ הוּא מַתְחִיל שׁוּרָה שֶׁל נְסִיּוֹנוֹת, וּבְכֻלָּם הוּא לְעוֹלָם לֹא שׁוֹאֵל אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַדּוּעַ וְאֵיךְ, הוּא פָּשׁוּט עוֹשֶׂה. לֹא שׁוֹאֵל אַף פַּעַם אַחַת! אֲפִילּוּ כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹרָה לוֹ לְהַקְרִיב אֶת בְּנוֹ יְחִידוֹ, שֶׁנּוֹלַד לוֹ בְּגִיל 100, וּמִמֶּנּוּ הֻבְטַח לוֹ זֶרַע, וְעַכְשָׁו כָּל מִפְעָלוֹ יֵלֵךְ לְטְמִיוֹן וְיִהְיֶה חֻלּוּל ה׳ נוֹרָא שֶׁהִנֵּה גַּם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאַבְרָהָם אָבִינוּ הִטִּיף לְעוֹבְדוֹ רוֹצֶה קָרְבָּנוֹת בְּנֵי אָדָם, וַאֲפִילּוּ הֲכִי לֹא שָׁאַל שְׁאֵלוֹת וְלָקַח אֶת בְּנוֹ עַל מְנָת לְעָקְדוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ!

לֹא עוֹבֵר בִּירוּשָׁה

מִצַּד שֵׁנִי, כְּשֶׁאֲנַחְנוּ מִתְבּוֹנְנִים בַּדּוֹר שֶׁלָּנוּ אָנוּ עֵדִים לְתוֹפָעָה לֹא מוּבָנֶת. הֲרֵי יָדוּעַ כִּי כָּל דָּבָר שֶׁעָשָׂה אַבְרָהָם אָבִינוּ בְּתוֹר אֲבִי הָאֻמָּה, הוּא סָלַל אֶת הַדֶּרֶךְ לְצֶאֱצָאָיו עַד סוֹף הַדּוֹרוֹת לַעֲשׂוֹת כְּמוֹתוֹ, וּלְגַלּוֹת מְסִירוּת נֶפֶשׁ עַל אוֹתָם הַדְּבָרִים. כִּי כָּל מִצְוָה וּמַעֲשֶׂה שֶׁעָשָׂה בְּתוֹר אֲבִי הָאֻמָּה נֶחְקְקוּ בְּעַצְמוֹתֵיהֶם שֶׁל יוֹצְאֵי חֲלָצָיו לְעוֹלָם.

הַמִּדְרָשׁ אוֹמֵר (נדרים לב:) כִּי אַבְרָהָם אָבִינוּ קִדֵּשׁ אֶת גּוּפוֹ וּמָלַךְ עַל כָּל אֵיבָרָיו, שֶׁהָיוּ פּוֹנִים אֶל הַמִּצְוָה מֵעַצְמָם, מִבְּלִי לְחַכּוֹת לִפְקֻדָּה מֵהַמֹּחַ, כָּל גּוּפוֹ עָבַד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמַקְבִּיל! כָּךְ הָיָה כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא לְבָקְרוֹ בָּאֹהֶל וְהִגִּיעוּ הַמַּלְאָכִים, וְרַגְלָיו לָקְחוּ אוֹתוֹ לְכִוּוּן הָאוֹרְחִים. מִכָּאן לָמְדוּ חֲזַ"ל שֶׁהִכְנָסָתָן אוֹרְחִים גְּדוֹלָה מֵהַקְבָּלַת פְּנֵי שְׁכִינָה (שבת קכז.), וְאִם נִשְׁאַל כֵּיצַד אַבְרָהָם יָדַע זֹאת? הַתְּשׁוּבָה הִיא שֶׁהוּא לֹא עָשָׂה חֶשְׁבּוֹנוֹת, אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁקִּדֵּשׁ אֶת כָּל אֵיבָרָיו, כְּשֶׁרָאוּ עֵינָיו אֶת הַמַּלְאָכִים, קָמוּ רַגְלָיו מֵעַצְמָן וְרָצוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יח, ב): "וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים נִצָּבִים עָלָיו וַיַּרְא וַיָּרָץ לִקְרָאתָם מִפֶּתַח הָאֹהֶל וַיִּשְׁתַּחוּ אָרְצָה", שֶׁרַגְלָיו מִהֲרוּ לְקַחְתּוֹ לְכִוּוּן הַמַּלְאָכִים, כִּי הֵן יָדְעוּ הֵיכָן הַמִּצְוָה הַיּוֹתֵר חֲשׁוּבָה נִמְצֵאת.

וְכֵן הָיָה בַּעֲקֵדַת יִצְחָק, כַּאֲשֶׁר הַמַּלְאָךְ אָמַר לְאַבְרָהָם אָבִינוּ שֶׁלֹּא יִשְׁלַח יָדוֹ בַּנַּעַר, עֲדַיִן רָצָה אַבְרָהָם לְפָחוֹת לְהַקִּיז מִמֶּנּוּ דָּם, כִּי מֹחוֹ אָמַר לוֹ שֶׁהַמַּעֲשֶׂה שֶׁעָשָׂה אֵינוֹ שָׁלֵם, כִּי הָרֵי הָיָה אָמוּר לִהְיוֹת כָּאן קָרְבָּן, אַךְ יָדוֹ לֹא הִסְכִּימָה לָרֶדֶת עִם הַסַּכִּין לְעֵבֶר יִצְחָק, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כב, י): "וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם אֶת יָדוֹ וַיִּקַּח אֶת הַמַּאֲכֶלֶת לִשְׁחֹט אֶת בְּנוֹ", מִלַּמֵּד שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְהִתְאַמֵּץ וּלְהַכְרִיחַ אֶת יָדוֹ לָקַחַת אֶת הַמַּאֲכֶלֶת לְכִוּוּן בְּנוֹ, שֶׁכֵּן יָדוֹ שֶׁל אַבְרָהָם יָדְעָה שֶׁאֵין כָּאן מִצְוָה! עַד כְּדֵי כָּךְ אֵיבָרָיו הָיוּ מְקֻדָּשִׁים.

וְכֵיוָן שֶׁקִּדֵּשׁ אֶת כָּל גּוּפוֹ בְּרָמָה כָּזוֹ, הָרֵי כָּל מַהוּתוֹ הִשְׁתַּנְּתָה וְהִתְקַדְּשָׁה וְעָבְרָה בְּזַרְעוֹ לְיוֹצְאֵי חֲלָצָיו. אֲנַחְנוּ יוֹצְאֵי זַרְעוֹ, יֵשׁ לָנוּ בַּדָּם תְּכוּנוֹת שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ. כְּשֶׁיְּהוּדִי אוֹמֵר "יֵשׁ לִי לֵב טוֹב", אֲנִי לֹא מִתְפַּעֵל, כֵּיוָן שֶׁזֶּה בַּדָּם שֶׁלּוֹ, זֶה כְּמוֹ שֶׁאָדָם כֹּהֵה עוֹר יֹאמַר לִי "אֲנִי שָׁחוֹר", וְכִי הוּא טָרַח לִהְיוֹת

כָּזֶה? הוּא נוֹלָד כָּךְ. בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כֻּלָּם יוֹצְאֵי יֶרֶךְ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, יֵשׁ לָהֶם שָׁלוֹשׁ תְּכוּנוֹת מֻטְבָּעוֹת, הֵם בַּיְשָׁנִים, רַחְמָנִים וְגוֹמְלֵי חֲסָדִים (יבמות עט.), זֶה הַטֶּבַע שֶׁלָּהֶם. יְהוּדִי צָרִיךְ מַמָּשׁ לְהִתְקַלְקֵל כְּדֵי לְאַבֵּד אֶת כָּל הַתְּכוּנוֹת הַנַּ״ל, עַד שֶׁנִּפְסָק לַהֲלָכָה בְּהִלְכוֹת קִדּוּשִׁין כִּי אִם נִמְצָא יְהוּדִי שֶׁאֵין בּוֹ אֶת 3 הַתְּכוּנוֹת הָאֵלּוּ, יֵשׁ לְפַקְפֵּק בְּיִחֻדּוּתוֹ וְלִבְדֹּק אֶת יִחוּסוֹ, וְלֹא רָאוּי לְהִדָּבֵק בּוֹ, שֶׁחוֹשְׁשִׁים שֶׁמָּא הוּא גִּבְעוֹנִי[27] (שו״ע אבה״ע סי׳ ב, סע׳ ב).

וְאִם כָּךְ, דָּבָר אֶחָד לֹא מוּבָן לִי. אֵיךְ אַבְרָהָם אָבִינוּ שֶׁעָשָׂה מְסִירוּת נֶפֶשׁ כָּזוֹ וּבְגִיל 48 נָטַשׁ אֶת כָּל הַחַיִּים שֶׁהִכְּיר וְעָבַר לְאֶמּוּנָה אַחֶרֶת וְשִׁיטַת חַיִּים אַחֶרֶת וַעֲבוֹדַת מִדּוֹת תּוֹבָעָנִית אַחֶרֶת מִבְּלִי לְהִסְתַּכֵּל אֲחוֹרָה, לְהִתְלַבֵּט אוֹ לְסוֹג אָחוֹרַנִּית, וְאִלּוּ אֲנַחְנוּ שֶׁיָּרַשְׁנוּ מִמֶּנּוּ אֶת תְּכוּנוֹתָיו, אֶת הַחֶסֶד הַבַּיְשָׁנוּת הָרַחְמָנוּת וּגְמִילוּת הַחֲסָדִים, אֵין לָנוּ אֶת אוֹתָהּ מְסִירוּת נֶפֶשׁ לִדְבֹּק בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא?

אָמְנָם יֵשׁ לָנוּ מְסִירוּת נֶפֶשׁ לְמִצְווֹת מְסֻיָּמוֹת שֶׁאַבְרָהָם אָבִינוּ גִּילָה עֲלֵיהֶן מְסִירוּת נֶפֶשׁ וּבְרֹאשָׁן מִצְוַת הַמִּילָה שֶׁעָשָׂה

---

[27] הַגִּבְעוֹנִים הָיוּ אֶחָד מִשִּׁבְעָה עַמִּמִים שֶׁנִּצְטַוּוּ לְעַוֵּב אֶת הָאָרֶץ אוֹ שֶׁיֵּהָרְגוּ עַל יְדֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּשֶׁל מַעֲשֵׂיהֶם וְטִבְעָם הָרַע. הֵם הִתְחַזּוּ לְגוֹיִם שֶׁבָּאוּ מֵרָחוֹק וְכָרְתוּ בְּרִית עִם יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן בַּמִּדְבָּר. כְּשֶׁהִתְגַּלְתָה זְהוּתָם הָאֲמִתִּית, חָשַׁשׁ יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן לַחְזֹר בּוֹ מֵהַבְּרִית, שֶׁלֹּא יִהְיֶה חִלּוּל ה׳ בְּקֶרֶב הַגּוֹיִם שֶׁיִּשְׂרָאֵל כִּבְיָכוֹל לֹא עוֹמְדִים בְּמִילָתָם, אַף עַל פִּי שֶׁהַגִּבְעוֹנִים הוֹנוּ אוֹתָם. עֵקֶב כָּךְ הֵם גֵּירוּ אַף לֹא הוּרְשׁוּ לָבוֹא בַּקָּהָל וְהֻקְצוּ לַעֲבוֹד בָּעֲבוֹדוֹת הַבְּזוּיוֹת שֶׁל שְׁאִיבַת מַיִם וַחֲטִיבַת עֵצִים. שָׁנִים אַחַר כָּךְ הִקְפִּידוּ הַגִּבְעוֹנִים עַל בָּנָיו שֶׁל שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ עַד שֶׁנִּגְזְרָה בַּצֹּרֶת עַל יִשְׂרָאֵל, וְכָל דֶּרֶךְ לְפַיֵּס אוֹתָם לֹא הוֹעִילָה כִּי לֹא הִסְתַּפְּקוּ אֶלָּא בִּשְׁפִיכַת דָּמָם שֶׁל בְּנֵי שָׁאוּל. דָּוִד הַמֶּלֶךְ מָסַר לָהֶם מִבְּנֵי שָׁאוּל אֶת אֶלֶה שֶׁה׳ גִּילָה לוֹ כִּי הֵם חַיָּבִים מִיתָה, וְכָךְ פָּסְקָה הַבַּצֹּרֶת. אֲבָל כִּיְוָן שֶׁמְּגַלְגְּלִים חוֹבָה עַל יְדֵי חַיָּב, וְלֹא גִּילוּ הַגִּבְעוֹנִים כָּאן רַחֲמִים, דָּוִד הַמֶּלֶךְ גָּזַר עֲלֵיהֶם הַרְחָקוֹת נוֹסָפוֹת מִקֶּרֶב יִשְׂרָאֵל. וְעַל כָּךְ אָמְרוּ חַז״ל שֶׁכָּל יְהוּדִי שֶׁאֵינוֹ בַּיְשָׁן, רַחְמָן וְגוֹמֵל חֲסָדִים, חֲשׁוֹד בּוֹ שֶׁהוּא מִגֶּזַע הַגִּבְעוֹנִים שֶׁשָּׁרְשָׁם רַע.

לְעַצְמוֹ בְּגִיל מֵאָה, וְכָךְ עַד הַיּוֹם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים לֹא מְוַתְּרִים עַל מִצְוָה יְקָרָה זוֹ, גַּם בִּתְקוּפוֹת קָשׁוֹת שֶׁל רְדִיפוֹת וּרְצִיחוֹת עַל יְדֵי הַגּוֹיִם יִמַּח שְׁמָם, שֶׁיְּהוּדִים הָיוּ צְרִיכִים לְהַסְתִּיר אֶת יַהֲדוּתָם, הֵם לֹא וִתְּרוּ עַל מִצְוָה זוֹ, וְאַף מָלוֹ אֶת יַלְדֵיהֶם בְּמַחֲנוֹת הַשְׁמָדָה, לַמְרוֹת שֶׁיָּדְעוּ כִּי בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ לֹא יִשָּׁאֲרוּ הָאֵם וְהַתִּינוֹק בַּחַיִּים. וְגַם בִּזְמַן שֶׁל שֶׁפַע שֶׁהַגּוֹיִם נָתְנוּ לָהֶם חִבּוּק חֹם וְנִטְמְעוּ כְּמַעַט בְּתוֹכָם, עַד שֶׁזָּרְקוּ כְּמַעַט אֶת כָּל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹוֹת שֶׁבְּיָדָם, עֲדַיִן אָחֲזוּ בְּמִצְוָה זוֹ בְּכָל מְחִיר. וְגַם אִם הֵם ״אַנְטִי״, אָז הֵם יַמְצִיאוּ סִבּוֹת רְפוּאִיּוֹת וְחֶבְרָתִיּוֹת מַדּוּעַ יֵשׁ לַעֲשׂוֹת בְּרִית לַיָּלֶד וְיַעֲשׂוּ לוֹ, כִּי הַנְּשָׁמָה שֶׁלָּהֶם לֹא נוֹתֶנֶת לָהֶם לְהִתְעַלֵּם מִמִּצְוָה זוֹ. מְסִירוּת הַנֶּפֶשׁ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ עַל מִצְוָה זוֹ חֲקוּקָה בְּעַצְמוֹתֵיהֶם.

אֲבָל מְסִירוּת נֶפֶשׁ לַעֲבוֹדַת ה׳, שֶׁהָיְתָה קַיֶּמֶת עַד לִפְנֵי שְׁנֵי עָשׂוֹרִים, כַּאֲשֶׁר אֲנָשִׁים שֶׁחָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה לִפְנֵי 20 ו-30 שָׁנָה, ״חָזְרוּ עַד הַסּוֹף״, לֹא שָׁאֲלוּ הַרְבֵּה שְׁאֵלוֹת וְלֹא גִּילוּ נְסִיגוֹת, אֶלָּא יָשָׁר נִכְנְסוּ בְּעִבְרִי הַקּוֹרָה, לָמְדוּ וְאִמְצוּ יוֹתֵר מִצְוֹוֹת וְעָבְרוּ לִצְבָא ה׳ בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ וּלְעִתִּים קְרוֹבוֹת בִּמְחִירִים אִישִׁיִּים יְקָרִים וּלְלֹא חֲרָטָה - מְסִירוּת הַנֶּפֶשׁ הַזּוֹ נִקְטָעָה וְלֹא עָבְרָה לַדּוֹר הָאַחֲרוֹן.

בַּדּוֹר שֶׁלָּנוּ רוֹאִים אֲנָשִׁים שֶׁמְּגַלִּים אֶת הָעוֹלָם הַמֻּפְלָא שֶׁל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹוֹת, וְכָךְ מְאַמְּצִים מִצְוֹוֹת, שׁוֹמְרִים שַׁבָּת, קוֹבְעִים עִתִּים לַתּוֹרָה, וּפִתְאוֹם חוֹזְרִים אֲחוֹרָה. וְאַחֲרֵי זְמַן מָה חֶלְקָם שׁוּב מִתְקָרְבִים וְאָז שׁוּב מִתְרַחֲקִים. לֹא רָאִינוּ דָּבָר כָּזֶה. מֵילָא אָדָם מִסְכֵּן שֶׁלֹּא הִכִּיר אֶת הַמְּתִיקוּת שֶׁל עוֹלָם הַתּוֹרָה וְהָאֱמֶת, אָנוּ מַאֲמִינִים שֶׁאִם פַּעַם אַחַת יִתְּנוּ לוֹ לִטְעֹם הוּא יִשְׁתַּגַּע אַחֲרֶיהָ וַיָּבוֹא לְבַד. פַּעַם אַחַת שֶׁיָּבוֹא לְשִׁעוּר גְּמָרָא אוֹ

מוּסָר, אוֹ סְמִינָר שֶׁיָּבִיא לוֹ הוֹכָחוֹת וְיַעֲלֶה עַל הַכְּבִישׁ הַנָּכוֹן וּמִשָּׁם יִסַּע יָשָׁר עַד לָעוֹלָם הַבָּא. כָּךְ הָיָה שְׁנִים. אֲנָשִׁים רְחוֹקִים כְּמוֹ קִבּוּצְנִיקִים שֶׁל פַּעַם, הָיוּ יְכוֹלִים לַחְזוֹר בִּתְשׁוּבָה מִפְּשָׁט יָפֶה בַּגְּמָרָא שֶׁהִשְׁמִיעוּ לָהֶם וְזֶהוּ, הָיוּ נִתְפָּסִים וְעוֹשִׂים אֶת כָּל הַשְּׁאָר לְבַד.

אֲבָל מָה נֹאמַר הַיּוֹם עַל אֲנָשִׁים שֶׁחָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה, וְאַחֲרֵי זֶה יָצְאוּ הַחוּצָה לְתַרְבּוּת רָעָה בַּשְּׁנִית? אֵיךְ הֵם לֹא הִתְחַבְּרוּ לַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה? מָה קָרָה לַדּוֹר הַזֶּה? מַדּוּעַ יֵשׁ מִשְׂחָק "יוֹ יוֹ" עִם עֲבוֹדַת ה', פַּעַם חֲזָקִים וּפַעַם חַלָּשִׁים וְחוֹזֵר חָלִילָה? מִמַּה זֶה נוֹבֵעַ? הָרֵי יָרַשְׁנוּ אֶת כָּל תְּכוּנוֹתֵינוּ מֵאֲבָרָהָם אָבִינוּ, וְהוּא "זֶרַע הַפֶּלֶ" בְּרֵגַע אֶחָד. מֵרֵגַע שֶׁהֵבִין מֵעַצְמוֹ מָה הָאֱמֶת הוּא לֹא הִסְתַּכֵּל אֲחוֹרָה יוֹתֵר לְעוֹלָם. מָה חָסֵר?

דּוֹר "דֵּעָה"

צָרִיךְ לָדַעַת שֶׁהַתּוֹרָה דּוֹרֶשֶׁת מִן הַיְּהוּדִי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ שֵׂכֶל, וְיַחְקֹר וְיִשְׁאַל שְׁאֵלוֹת. הַתּוֹרָה לֹא אוֹהֶבֶת "רֹאשׁ קָטָן". בְּשׁוֹנָה מִדָּתוֹת הַשֶּׁקֶר שָׁם מְנַדִּים אֶת מִי שֶׁשּׁוֹאֵל יוֹתֵר מִדַּי שְׁאֵלוֹת, כִּי אֵין לָהֶם תְּשׁוּבוֹת, בַּיַּהֲדוּת לֹא כָּךְ. אֶלָּא אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: "נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע" (שמות כד, ז) שִׁפְרוּשָׁם: "**נַעֲשֶׂה**" - תֹּאמַר לָנוּ מָה הַמִּצְוֹוֹת שֶׁאֲנַחְנוּ חַיָּבִים לַעֲשׂוֹת וְאֵיךְ עוֹשִׂים אוֹתָן וְנַעֲשֶׂה, קוֹדֶם כָּל עֲשָׂיָה. אֲבָל אַחַר כָּךְ יֵשׁ גַּם "**נִשְׁמַע**" - נִלְמַד עַד כַּמָּה שֶׁיָּדֵינוּ וְשִׂכְלֵנוּ מַשִּׂיגִים מָה עוֹמֵד מֵאֲחוֹרֵי הַמִּצְוֹוֹת, מַדּוּעַ אֲנִי עוֹשֶׂה כָּל מִצְוָה וְדַוְקָא בַּדֶּרֶךְ הַזּוֹ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. אָמְנָם אֲנִי אֶעֱשֶׂה גַּם אֶת מָה שֶׁאֲנִי לֹא מֵבִין כִּי יֵשׁ לִי צִוּוּי לַעֲשׂוֹת, אֲבָל יֵשׁ מִצְוָה לִלְמֹד וּלְהָבִין אֶת כָּל מָה שֶׁאֲנִי יָכוֹל לְהָבִין.

וְהִנֵּה קָם לָנוּ דּוֹר דֵּעָה חָדָשׁ. בְּשׁוֹנֶה מִדּוֹר דֵּעָה שֶׁל הַמִּדְבָּר שְׁיָדַע אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּאן יֵשׁ לָנוּ דּוֹר "דֵּעָה" שֶׁחוֹשֵׁב שֶׁהוּא יוֹדֵעַ הַרְבֵּה דְּבָרִים. דְּבָרִים וּפְתוּחִים שֶׁלֹּא יָדְעוּ בְּדוֹרוֹת קוֹדְמִים. אָדָם יִרְאֶה אֶת הַהִתְפַּתְּחוּת שֶׁהָיְתָה בָּעוֹלָם בַּעֲשָׂרִים הַשָּׁנִים הָאַחֲרוֹנוֹת, הַדּוֹר שֶׁל אָבִיו נִרְאָה כְּאִלּוּ הָיָה מִמְּאָה אַחֶרֶת וְלֹא דּוֹר אֶחָד לְפָנָיו. עָשׂוּ רְכָבִים וּמְטוֹסִים וַחֲלָלִיּוֹת, מַכְשִׁירִים לְשׂוֹחֵחַ עִם בְּנֵי אָדָם אֲחֵרִים בִּזְמַן אֱמֶת בְּכָל מָקוֹם בָּעוֹלָם, תְּרוּפוֹת לְמַחֲלוֹת. יֵשׁ עֲבוֹדַת מֶחְקָר בַּאֲמֶרִיקָה שֶׁמִּתְיַמֶּרֶת לְהַמְצִיא שָׁבָב מַחְשֵׁב שֶׁיִּשְׁתַּל בְּגוּפוֹ שֶׁל אָדָם וְיָאֵט אֶת קְרִיסַת וְהִתְנַוְּנוּת הַתָּאִים בְּגוּפוֹ כָּךְ שֶׁיִּחְיֶה עַד גִּיל 200 (וְאוּלַי כְּדַאי קוֹדֶם שֶׁיִּמְצְאוּ תְּרוּפָה לְשַׂפַּעַת), זֶה דּוֹר דֵּעָה הֶחָדָשׁ.

הַיּוֹם יֵשׁ אֲפִילּוּ אֵיבָרִים מְלָאכוּתִיִּים לְהַחְלִיף אֵיבָרִים שֶׁנִּקְטְעוּ אוֹ שֶׁנָּמַקּוּ, לֹא עָלֵינוּ. מַחְלִיפִים אַגַּן יֵרֵכַיִם וּבִרְכַּיִם, יֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁחֻצְיָם עָשׂוּי כְּבָר מִפְּלַסְטִיק. דּוֹר "חָכָם" מְאֹד. וְכַמָּה שֶׁיּוֹדְעִים יוֹתֵר וּמְגַלִּים יוֹתֵר וְחוֹקְרִים יוֹתֵר וּמַמְצִיאִים יוֹתֵר, הַדּוֹר הוֹפֵךְ לְיוֹתֵר תָּלוּשׁ מְנֻתָּק וְעָצוּב וְלֹא מֵבִין מַדּוּעַ.

אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ גְּבוּל לַשֵּׂכֶל. לְאַבְרָהָם אָבִינוּ הָיָה שֵׂכֶל. הוּא הָיָה חָכָם מְאֹד. אֲבָל הַשֵּׂכֶל מְשֻׁעְבָּד לַהֲבָנוֹת וּלַמַּשָּׂגִים שֶׁל הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי בּוֹ הוּא נָע, וְלָכֵן הוּא מֻגְבָּל. כְּשֶׁאַבְרָהָם הָיָה בְּתְחִלַּת דַּרְכּוֹ וֶאֱמוּנָתוֹ נִבְנְתָה מִתּוֹךְ הֲבָנָתוֹ דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר, סוֹף סוֹף הָעֲבוֹדָה שֶׁלּוֹ נִתְקָעָה. הַשֵּׂכֶל הִגִּיעַ לִגְבוּל מְסֻיָּם וְעָצַר, שֶׁכֵּן רָאִינוּ שֶׁעִם כָּל אֱמוּנָתוֹ בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הוּא לֹא בִּקֵּשׁ יְלָדִים. עַל יְדֵי הַחָכְמָה שֶׁלּוֹ הוּא יָדַע לִרְאוֹת בַּכּוֹכָבִים וְלָדַעַת אֶת מַסְלוּל חַיָּיו וְרָאָה כִּי עַל פִּי הַטֶּבַע לֹא יִהְיוּ לוֹ יְלָדִים, אָז הוּא לֹא בִּקֵּשׁ.

כֵּיוָן שֶׁהוּא הִשְׁתַּמֵּשׁ בַּשֵּׂכֶל, הוּא הָיָה מֻגְבָּל לְחֻקֵּי הַטֶּבַע. הֲרֵי יֵשׁ גְּבוּלוֹת הַמֻּכְתָּבִים עַל יְדֵי הַכּוֹכָבִים, הַזְּמַן וְהַמָּקוֹם בָּהֶם נוֹלָד, וְכַדּוֹמֶה. יֵשׁ גּוֹרָל מֻכְתָּב עַל פִּי חֻקִּים אֱלֶה וְכָךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת. כְּשֶׁסִּיסְרָא יָצָא לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל, אִמּוֹ שֶׁהָיְתָה מְכַשֶּׁפָה גְּדוֹלָה הִסְתַּכְּלָה בַּכּוֹכָבִים, בָּחֲרָה אֶת הַיּוֹם בּוֹ מַזָּלוֹ עוֹלֶה וְהוּא יִהְיֶה חַיָּב לָנֶצַח עַל פִּי הַטֶּבַע. וְזֶה שֶׁכָּתוּב (שופטים ה, כח): "בְּעַד **הַחַלּוֹן** נִשְׁקְפָה וַתְּיַבֵּב אֵם סִיסְרָא, בְּעַד הָאֶשְׁנָב מַדּוּעַ בֹּשֵׁשׁ רִכְבּוֹ לָבוֹא מַדּוּעַ אֶחֲרוּ פַּעֲמֵי מַרְכְּבוֹתָיו", שֶׁהַחַלּוֹן הָיָה מֵעֵין מַרְאַת כְּשָׁפִים[28] דַּרְכָּהּ עָקְבָה אַחַר מַהֲלַךְ הַכּוֹכָבִים. וּמָה רָאָתָה וְנִבְהָלָה שֶׁהֶחֱלָה לְבַכּוֹת? מָה עָשָׂה ה' נֶגֶד תָּכְנִיתָהּ? הוּא שִׁנָּה אֶת הַכּוֹכָבִים מִמַּסְלוּלָם (פסחים קיח:). כְּלוֹמַר מַהֲלַךְ הַכּוֹכָבִים אָכֵן מַשְׁפִּיעַ, אֶלָּא שֶׁלְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יֶשׁ יְכֹלֶת לְשַׁנּוֹת אֶת הַמַּסְלוּלִים, וּמִמֵּילָא לְשַׁנּוֹת אֶת הַטֶּבַע.

כָּתוּב בַּמִּדְרָשׁ[29] (תנחומא שופטים, יא) כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹצִיא אֶת אַבְרָהָם אָבִינוּ מִכַּדּוּר הָאָרֶץ וְשָׂם אוֹתוֹ מֵעַל כִּפַּת

---

[28] וְכֵן רָאִינוּ כְּשֶׁיִּצְחָק אָבִינוּ עָבַר לָגוּר בִּגְרָר עִם אִשְׁתּוֹ רִבְקָה וַחֲשַׁשׁ לְחַיָּיו, בִּקֵּשׁ שֶׁתְּסַפֵּר רִבְקָה לְכֻלָּם שֶׁהוּא אָחִיהָ. וְהִנֵּה כָּתוּב (בראשית כו, ח): "וַיְהִי כִּי אָרְכוּ לוֹ שָׁם הַיָּמִים, וַיַּשְׁקֵף אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעַד הַחַלּוֹן וַיַּרְא וְהִנֵּה יִצְחָק מְצַחֵק אֵת רִבְקָה אִשְׁתּוֹ", ופֵּרַשׁ רַשׁ"י (שם) שֶׁרָאָה אוֹתָם יָחַד כְּדֶרֶךְ בָּעַל וְאִשְׁתּוֹ, וְגִילָהּ אֶת הָאֱמֶת. וְכָעֵת מוּבָן כִּי אֵין הַפֶּשֶׁט שֶׁיִּצְחָק הָיָה עִם אִשְׁתּוֹ מוּל חַלּוֹן פָּתוּחַ לְכָל רוֹאֶה, דָּבָר שֶׁאַף אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים לֹא עוֹשִׂים, כָּל שֶׁכֵּן קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן, אֶלָּא "הַחַלּוֹן" הָיָה בְּעֶצֶם מֵעֵין מַרְאַת כְּשָׁפִים שֶׁדַּרְכָּהּ בִּקֵּשׁ אֱלִיפָז לִרְאוֹת מֵאַרְמוֹנוֹ אֶת הַמִּתְרַחֵשׁ בְּבֵית יִצְחָק וְלַחֲזוֹת בְּיָפְיָהּ שֶׁל רִבְקָה, וְכָךְ נוֹדְעָה לוֹ הָאֱמֶת.

[29] וְזוֹ לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ: דָּבָר אַחֵר: "כִּי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אַתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם וְגוֹ', וְאַתָּה לֹא כֵן". מְדַבֵּר בְּאַבְרָהָם, שֶׁהָיָה רוֹאֶה בְּאַסְטְרוֹלוֹגִין, שֶׁהָיָה הַמַּזָּל אוֹמֵר לוֹ: שֶׁאֵין אַבְרָם וְלֹא שָׂרַי מוֹלִידִין. מָה עָשָׂה לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי חָנִין, כְּתִיב: "וַיּוֹצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הַבֶּט נָא הַשָּׁמַיְמָה", הֲעֲלָה אוֹתוֹ לְמַעְלָה מִכִּפַּת הָרָקִיעַ. וְאֵין חוּצָה אֶלָּא הָרָקִיעַ... אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מַה שֶּׁאָמַרְתָּ: "וְהִנֵּה בֶן בֵּיתִי יוֹרֵשׁ אֹתִי", לֹא כֵן הַדָּבָר, "כִּי אִם אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֵּעֶיךָ הוּא יִירָשֶׁךָ". אָמַר לוֹ: אַתָּה אוֹמֵר לִי, שֶׁאֲנִי

הָרָקִיעַ, וְרָאָה אֶת הַכּוֹכָבִים מִתַּחְתָּיו. אָמַר לוֹ ה׳ (בראשית יז, ה): ״וְלֹא יִקָּרֵא עוֹד אֶת שִׁמְךָ אַבְרָם וְהָיָה שִׁמְךָ אַבְרָהָם״. כְּלוֹמַר אַבְרָם לֹא מוֹלִיד אַבְרָהָם מוֹלִיד. הַכּוֹכָבִים הָאֵלֶּה מַכְתִּיבִים אֶת הַטֶּבַע, זֶה הַגְּבוּל הָעֶלְיוֹן בְּיוֹתֵר שֶׁל הַשֵּׂכֶל הָאֱנוֹשִׁי, וְלָכֵן אַבְרָם לֹא מוֹלִיד, אֲבָל הֵיכָן שֶׁהַשֵּׂכֶל נִגְמָר שָׁם מַתְחִילָה הָאֱמוּנָה, וְלָזֶה אֵין גְּבוּלוֹת, הִיא מֵעַל לַכּוֹכָבִים וְלַטֶּבַע, וְלָכֵן אַבְרָהָם, שֶׁהוֹסִיף אֶת הָאוֹת ה״א שֶׁל אֱמוּנָה לִשְׁמוֹ, הוּא כֵּן מוֹלִיד.

זְרֹק אֶת הַשֵּׂכֶל

וּמִכָּאן הִגִּיעַ הַבִּטּוּי שֶׁשּׁוֹמְעִים אוֹתוֹ הַרְבֵּה מֵאֲנָשִׁים שֶׁמִּתְחַזְּקִים בַּדּוֹר שְׁלָנוּ, ״זְרֹק אֶת הַשֵּׂכֶל״. אֵין הַפֵּרוּשׁ ״תִּהְיֶה טִפֵּשׁ״ אוֹ ״תִּתְנַהֵג כִּאִדְיוֹט״, אֶלָּא צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לְךָ שֵׂכֶל, הַרְבֵּה שֵׂכֶל, תִּלְמַד הַרְבֵּה וְתַשְׁקִיעַ הַרְבֵּה לְגַדֵּל, לִבְנוֹת וּלְפַתֵּחַ אֶת מַאֲגַר הַהֲבָנוֹת וְהַמַּשָּׂגִים שֶׁלְּךָ, וְאָז ״תִּזְרֹק אוֹתוֹ״, כְּלוֹמַר תַּכִּיר בְּכָךְ שֶׁהוּא מֻגְבָּל וְהוּא יִתְקַע אוֹתְךָ בִּגְבוּל מְסֻיָּם. כִּי כָּל שֶׁיִּגְדַּל, הַשֵּׂכֶל הוּא רַק כְּלִי עֶזֶר נֶחְמָד וְחָשׁוּב, אַךְ הוּא לֹא הַמַּהוּת שֶׁל עֲבוֹדַת ה׳ שֶׁלָּנוּ. אִם נַעֲשֶׂה אוֹתוֹ לָעִקָּר, הָאֱמוּנָה שֶׁלָּנוּ לֹא תּוּכַל לְהַגִּיעַ לִשְׁלֵמוּתָהּ. תִּהְיֶינָה בְּעָיוֹת וּנְסִיגוֹת בַּעֲבוֹדַת ה׳.

כַּאֲשֶׁר מְדַבְּרִים עִם אֲנָשִׁים, תָּמִיד הֵם מִתְבַּטְּאִים בְּמִלִּים כְּגוֹן ״אֲנִי יוֹדֵעַ״, ״אֲנִי מֵבִין״, הֵם רוֹצִים לָדַעַת וּלְהָבִין

מוֹלִיד. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, צֵא מִן הַמִּדָּה, אַבְרָם אֵינוֹ מוֹלִיד, אַבְרָהָם מוֹלִיד. שָׂרַי אֵינָהּ מוֹלֶדֶת, שָׂרָה מוֹלֶדֶת. וַיּוֹצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה, אָמַר לוֹ: הֲרֵי אַתָּה לְמַעְלָה מִן הַמַּזָּל. מִי גָּדוֹל מִמִּי. לֹא אַתָּה, שֶׁאַתָּה לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ. ״הַבֶּט נָא הַשָּׁמַיְמָה״. ״שָׂא נָא עֵינֶיךָ הַשָּׁמַיְמָה״ אֵין כְּתִיב כָּאן, אֶלָּא ״הַבֶּט״, כְּאָדָם שֶׁהוּא מַבִּיט מִלְמַעְלָה לְמַטָּה... ״וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה יִהְיֶה זַרְעֶךָ״. מִיָּד: ״וְהֶאֱמִין בַּה׳״. אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה: מָה אַבְרָהָם הִנִּיחַ אֶת הַמַּזָּל וְלֹא הָיָה עוֹסֵק בּוֹ, אַף אַתָּה, לֹא כֵן נָתַן לְךָ ה׳ אֱלֹהֶיךָ.

הַכֹּל, שֵׂכֶל בִּלְבַד. אֲבָל אֵין נִבְרָא יָכוֹל לְהָבִין אֶת בּוֹרְאוֹ, אֵין הַנּוֹצָר יָכוֹל לָדַעַת אֶת יוֹצְרוֹ, זֶה מֵעֵבֶר לַשֵּׂכֶל שֶׁלָּנוּ. וְהַבְּעָיָה שֶׁלָּנוּ הִיא כִּי כָּל מָה שֶׁאָנוּ לֹא מְבִינִים אֲנַחְנוּ דּוֹחִים, יֵשׁ לָנוּ בְּעָיָה לְהַאֲמִין בְּדָבָר שֶׁאֲנַחְנוּ לֹא רוֹאִים וְלֹא שׁוֹמְעִים, וְלֹא טוֹעֲמִים וְלֹא מְרִיחִים וְלֹא נוֹגְעִים בּוֹ בַּחוּשִׁים הַגּוּפָנִיִּים שֶׁלָּנוּ. זֶה "לֹא נִתְפַּס בַּשֵּׂכֶל".

וְהֵם צוֹדְקִים. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא נִתְפַּס בַּשֵּׂכֶל, כִּי אִם הוּא הָיָה נִתְפַּס, הוּא כְּבָר לֹא הָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְזוֹ הַנְּקֻדָּה שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ לַעֲבוֹד בִּתְמִימוּת, גַּם כְּשֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה שֵׂכֶל, וְזֶה לֹא סוֹתֵר. גַּם אִם יֵשׁ לְךָ שֵׂכֶל שֶׁאוֹמֵר לֹא לִשְׁחוֹט אֶת הַיֶּלֶד, אִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר שֶׁכֵּן אַתָּה קָם לִשְׁחוֹט. אָז מָה אִם הַשֵּׂכֶל אוֹמֵר לָנוּ מַשֶּׁהוּ? ה' אוֹמֵר אַחֶרֶת, וְכָאן זוֹרְקִים אֶת הַשֵּׂכֶל בַּצַּד. אֵין שֵׂכֶל בַּנְּקוּדָה הַזּוֹ.

זֶה מָה שֶׁאֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְהָבִין בַּדּוֹר שֶׁלָּנוּ. אֲנַחְנוּ כְּמוֹ אֲנָיָה שֶׁאֵין לָהּ עֹגֶן. אָנוּ נִמְצָאִים בְּלֵב יָם וְרוֹאִים אֶת חוֹף הַמִּבְטָחִים מֵרָחוֹק, וַאֲנַחְנוּ גַּם מִתְקָרְבִים אֵלָיו מִפַּעַם לְפַעַם, אַךְ כָּל רוּחַ נֶגְדִּית שֶׁנּוֹשֶׁבֶת שׁוּב מֵעֵיפָה אוֹתָנוּ אֲחוֹרָה. אֵין לָנוּ עֹגֶן לְהֵאָחֵז בּוֹ בִּזְמַן הַסְּעָרוֹת, אֵין לָנוּ בְּמַה לְהִתָּפֵס שֶׁלֹּא לַחְזֹר אֲחוֹרָה. וְלָכֵן אֶפְשָׁר לִמְצוֹא אֲנָשִׁים שֶׁמִּתְקָרְבִים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתּוֹךְ שִׂכְלָם, וּמְקַיְּמִים מִצְוֹות וּמַנִּיחִים תְּפִלִּין וּמִתְפַּלְּלִים בְּמִנְיָן וְהוֹלְכִים לְשִׁעוּרֵי תּוֹרָה, אַךְ הַשֵּׂכֶל הוּא שֶׁשּׁוֹלֵט וְאֵין אֶת עֹגֶן הָאֱמוּנָה, וְלָכֵן אַחֲרֵי שָׁנָה וּשְׁנָתַיִם וְשָׁלוֹשׁ יְכוֹלָה לָבוֹא רוּחַ חֲזָקָה וְתָעִיף אוֹתָם הַרְחֵק הַרְחֵק מִן הַחוֹף.

דָּבָר זֶה לֹא הָיָה קוֹרֶה לִפְנֵי עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה, כְּשֶׁאֲנָשִׁים הָיוּ תְּמִימִים יוֹתֵר וְהִתְמַסְּרוּ לֶאֱמוּנָה יוֹתֵר, אָז הָיָה לָהֶם עֹגֶן וְהָרוּחוֹת שֶׁנָּשְׁבוּ לֹא הִצְלִיחוּ לְהָזִיזָם מִמְּקוֹמָם. אֲבָל

״הַשֵּׂכֶל״ שֶׁל הוֹרֵנוּ בָּלַע לָנוּ אֶת הַתְּמִימוּת וְיָצַר לָנוּ גְּבוּלוֹת וּמִגְבָּלוֹת, וְכָךְ כֻּלָּנוּ מְהַלְּכִים עֲקוּרִים וּתְלוּשִׁים וְעָפִים בְּכָל פַּעַם לְכִוּוּן אַחֵר מִכָּל רוּחַ חֲדָשָׁה שֶׁמְּנַשֶּׁבֶת. הֵיכָן שֶׁהַשֵּׂכֶל נִגְמָר צְרִיכָה הָאֱמוּנָה לְהַתְחִיל, אַךְ הַשֵּׂכֶל הוֹלֵךְ וּמְמַעֵט מֵהַתְּמִימוּת הַנִּצְרֶכֶת לֶאֱמוּנָה שֶׁתַּתְחִיל.

דַּבֵּר עִם ה׳

וְלָכֵן עָלֵינוּ יֵשׁ אֶת הַמִּצְוָה לִזְרֹק אֶת הַשֵּׂכֶל, כְּלוֹמַר לְהָבִין שֶׁיֵּשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵם מֵעֵבֶר לַהֲבָנָתֵנוּ וּלְהַפְנִים אוֹתָם בָּנוּ, וְהַדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה בְּיוֹתֵר לְכָךְ הִיא לְדַבֵּר עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְשִׁירוֹת. וְזֶה קָשֶׁה מְאֹד לְדוֹרֵנוּ. בַּדּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים כֻּלָּם הֵרִימוּ עֵינֵיהֶם לַשָּׁמַיִם וְדִבְּרוּ וְהִתְפַּלְלוּ אֶל ה׳ עַל מָה שֶׁעַל לִבָּם, כָּל סַבְתָּא הָיְתָה מַנִּיחָה יָד עַל הַמְּזוּזָה וּמְדַבֶּרֶת עִם ה׳. לָנוּ זֶה נִרְאָה מוּזָר לְדַבֵּר עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כָּכָה? בְּאֶמְצַע הַיּוֹם? בַּמִּלִּים שֶׁלָּנוּ? זֶה לֹא נִתְפַּס בַּשֵּׂכֶל. אָז מָה? זְרֹק אֶת הַשֵּׂכֶל! דַּבֵּר עִם ה׳.

הַדִּבּוּר עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא שֶׁיַּעֲבִיר אוֹתָנוּ מֵהַגְּבוּל הַחוֹסֵם שֶׁל הַשֵּׂכֶל אֶל הַנְּסִיקָה הָאֱינְסוֹפִית בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה וְהַהִתְקָרְבוּת אֶל ה׳, הוּא שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ לְעֹגֶן מוּל הָרוּחוֹת הַנּוֹשְׁבוֹת, וְאָז אֲנַחְנוּ נַמְשִׁיךְ לָשׁוּט אֶל חוֹף הַמִּבְטָחִים. כַּאֲשֶׁר נַתְמִיד לְדַבֵּר עִם ה׳, נִלְמַד גַּם לְהַקְשִׁיב וּלְקַבֵּל תְּשׁוּבוֹת וְחִזּוּק בֶּאֱמוּנָה, לִזְרֹק אֶת הַשֵּׂכֶל שֶׁלָּנוּ, כְּשֶׁלָּב מַקְדִּים לְהִתְחַבֵּר אֶל הַשֵּׂכֶל הָאֱלֹקִי, שֶׁהוּא אֲמִתִּי וְאֵינְסוֹפִי, וְאָז לְהַגִּיעַ סוֹף סוֹף לְתַכְלִיתֵנוּ וּלְסִפּוּק אֲמִתִּי כְּבָר בָּעוֹלָם הַזֶּה.

הצדיק והקליפה

מַאֲבַק כְּפוּל

בְּפָרָשַׁת "תּוֹלְדוֹת" מְסֻפָּר עַל לֵידָתָם שֶׁל יַעֲקֹב וְעֵשָׂו (בראשית כה, כא-כו), מְכִירַת הַבְּכוֹרָה שֶׁל עֵשָׂו לְיַעֲקֹב (שם כט-לד), וּלְקִיחַת הַבְּרָכוֹת מִיִּצְחָק עַל יְדֵי יַעֲקֹב שֶׁבּוֹרַח חָרָנָה (שם כז, א-מ). בְּפָרָשַׁת "וַיִּשְׁלַח" נִפְגָּשִׁים שׁוּב הָאַחִים, כְּשֶׁעֵשָׂו מְגַמָּתוֹ לַמִּלְחָמָה, אַךְ עֶרֶב לִפְנֵי כֵּן יַעֲקֹב נִלְחָם עִם מַלְאַךְ שֶׁהָיָה שָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו (שם לב, כה-ל), וּבְנִצָּחוֹנוֹ עָלָיו הִצְלִיחַ לְשַׁכֵּךְ אֶת זַעְמוֹ שֶׁל עֵשָׂו לִזְמַן קָצָר.

וְאָז בְּפָרָשַׁת "וַיִּחִי" כַּאֲשֶׁר מְבִיאִים אֶת יַעֲקֹב לִקְבוּרָה מִמִּצְרַיִם, שׁוּב עֵשָׂו עוֹמֵד לְרוֹעֵץ בְּטַעֲנָה כִּי לֹא מָכַר אֶת הַזְּכוּת לִקְבוּרָה בַּמְּעָרָה לְיַעֲקֹב, לַמְרוֹת שֶׁשָּׁנִים לִפְנֵי כֵּן קִבֵּל תְּמוּרָתָהּ

הוֹן רַב וְחָתָם עַל חוֹזֶה שֶׁנִּשְׁאַר בְּמִצְרַיִם. בְּמִסְגֶּרֶת הִתְנַגְּדוּתוֹ לַקִּבּוּרָה, קָם עָלָיו חוּשָׁם בְּנוֹ שֶׁל דָּן בֶּן יַעֲקֹב וַהֲרָגוֹ, וְכָךְ נִקְבְּרוּ עֵשָׂו וְיַעֲקֹב בְּיוֹם אֶחָד (סוטה יג.). הַמַּאֲבָק בֵּין יַעֲקֹב לְעֵשָׂו לֹא הִפְסִיק לְרֶגַע אֶחָד בְּכָל 147 שְׁנוֹת חַיֵּיהֶם.

אֲבָל אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְהָבִין כִּי הַמַּאֲבָק הַזֶּה הוּא לֹא רַק בֵּין שְׁנֵי אַחִים. רִבְקָה פָּנְתָה בִּזְמַן הֵרִיוֹנָהּ לִשְׁאוֹל בַּחֲכָמִים, כָּתוּב (בראשית כה, כג): "וַיֹּאמֶר ה׳ לָהּ שְׁנֵי גוֹיִם בְּבִטְנֵךְ וּשְׁנֵי לְאֻמִּים מִמֵּעַיִךְ יִפָּרֵדוּ וּלְאֹם מִלְאֹם יֶאֱמָץ וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר", זֶהוּ הַמַּאֲבָק שֶׁל יִשְׂרָאֵל מוּל הַנָּכְרִים, וְשֶׁל יֵצֶר הַטּוֹב מוּל יֵצֶר הָרַע. עַל יְדֵי שֶׁאָנוּ לְמֵדִים עַל הַמַּאֲבָק וְהִתְנַהֲלוּתוֹ, אָנוּ לְמֵדִים עַל הַמְשִׁימָה שֶׁלָּנוּ לְהַגִּיעַ חֲזָרָה אֶל הַמָּקוֹם מִמֶּנּוּ בָּאנוּ, הָעוֹלָם הַבָּא. לְמַעֲשֶׂה הַלִּמּוּד הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר שֶׁנִּלְמַד מִסִּפּוּרָם שֶׁל יַעֲקֹב וְעֵשָׂו הוּא שֶׁיֵּשׁ שְׁנֵי סוּגֵי עֵשָׂו. יֵשׁ אֶת עֵשָׂו הַחִיצוֹנִי שֶׁהוּא אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְיֵשׁ אֶת הָעֵשָׂו הַפְּנִימִי שֶׁהוּא יֵצֶר הָרַע הַנִּמְצָא בְּתוֹכֵנוּ. יֵשׁ עֵשָׂו בְּתוֹךְ הַיְּהוּדִי! זֶה שָׁרוֹ שֶׁבָּא לְהִלָּחֵם עִמָּנוּ. וְעָלֵינוּ לִלְמֹד כֵּיצַד לְהִלָּחֵם בִּשְׁנֵי סוּגֵי עֵשָׂו הַלָּלוּ.

וְעוֹד דָּבָר, בַּשָּׁנִים הָאַחֲרוֹנוֹת אָנוּ עֵדִים לְכָךְ שֶׁיֵּשׁ הִתְמוֹדְדוּת קָשָׁה, הוֹלֶכֶת וְגוֹבֶרֶת, שֶׁל אֲנָשִׁים עִם חַיֵּי הַיּוֹם יוֹם, עִם צָרוֹת וּמְנִיעוֹת מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ. עָלֵינוּ לָדַעַת כִּי הַקֹּשִׁי שֶׁלָּנוּ הוֹלֵךְ וְגוֹבֵר יוֹתֵר מְדוּרוֹת קוֹדְמִים, אַף שֶׁעַל פָּנָיו הָיוּ לָהֶם מִלְחֲמוֹת קָשׁוֹת יוֹתֵר, וְזֹאת כִּי בְּדוֹרֵנוּ הֻפְסַקְנוּ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאֶחָד הַכֹּחוֹת הַחֲזָקִים שֶׁיֵּשׁ לָנוּ, כֹּחַ שֶׁיָּכוֹל לַעְזוֹר לָנוּ מְאֹד, וּכְשֶׁנִּתְבּוֹנֵן בַּסִּפּוּר שֶׁל יַעֲקֹב וְעֵשָׂו אָנוּ נְגַלֶּה אוֹתוֹ מֵחָדָשׁ.

הָבָה נִתְבּוֹנֵן. הַיְּהוּדִים מְהַוִּים פְּסִיק קָטָן מִסַּךְ אוֹכְלוֹסִיַּת הָעוֹלָם, בְּקֹשִׁי עֲשִׁירִית הָאָחוּז. כְּשֶׁעוֹשִׂים סֵקֶר טֶלֶפוֹנִי לֶאֱמֹד מַהִי דַּעַת הַקָּהָל בְּאוֹתָהּ מְדִינָה לְגַבֵּי נוֹשֵׂא מְסֻיָּם,

אָז יֵשׁ סְטַיִת תֵּקֶן שֶׁל כְּאַרְבָּעָה אֲחוּזִים בֵּין תּוֹצָאוֹת הַסֵּקֶר לְתוֹצָאוֹת אֱמֶת, אִם הָיוּ שׁוֹאֲלִים אֶת כָּל הָאוּכְלוֹסְיָה. סְטַיִת תֵּקֶן שֶׁל 4 אֲחוּזִים בְּסֵקֶר טֶלֶפוֹנִי בְּסִין הִיא כְּנֶגֶד 60 מִלְיוֹן אֲנָשִׁים, פִּי 5 מִסַּךְ הַיְהוּדִים בָּעוֹלָם, כָּךְ שֶׁאֲנַחְנוּ אֲפִילוּ לֹא חֲמִישִׁית מִסְּטַיִת הַתֶּקֶן שֶׁל סֵקֶר טֶלֶפוֹנִי בְּסִין!

וְגַם הַמְּדִינָה בָּהּ גָּרִים רוֹב הַיְהוּדִים, מְדִינַת יִשְׂרָאֵל, הַמְהֻוָּה רַק חֵלֶק מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַהִסְטוֹרִית[30], גַּם הִיא סְכָּה עַל מַפַּת הָעוֹלָם, וּבְדִגְמֵי גְּלוֹבּוּס קְטַנִּים כּוֹתְבִים אֶת הַשֵּׁם שֶׁלָּהּ עַל הַיָּם הַתִּיכוֹן כִּי אֵין מָקוֹם לִכְתֹּב אוֹתָהּ עַל הַצִּיוּר שֶׁל הָאָרֶץ עַצְמָהּ.

וְהִנֵּה הַיְהוּדִים הֵם נוֹשֵׂא מִסְפָּר אֶחָד בְּכָל כּוֹתָרוֹת הַחֲדָשׁוֹת. אִם לִשְׁלִילָה וְשִׁנְאָה, כְּשֶׁכָּל הַיּוֹם מְדַבְּרִים עַל הַמְּדִינָה וְעַל "פִּשְׁעֵי הַמִּלְחָמָה" שֶׁהִיא מְבַצַּעַת וּשְׁאָר עֲלִילוֹת דָּם, וְאִם זֶה עַל הָעָם, שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאִים הָאֲנָשִׁים הַחֲשׁוּבִים וְהַמַּשְׁפִּיעִים בָּעוֹלָם, בְּצַמְרוֹת הַמֶּמְשָׁלוֹת בַּמַּעֲרָב, בַּמַּדָּע וּבָרְפוּאָה, וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה. כַּאֲשֶׁר מְחַלְּקִים אֶת פְּרָסֵי נוֹבֶל הָעוֹלָמִיִּים לַאֲנָשִׁים שֶׁהִשְׁפִּיעוּ בִּתְחוּמִים שׁוֹנִים בָּעוֹלָם, 28 אֲחוּזִים מֵהַזּוֹכִים הֵם יְהוּדִים, בְּעוֹד שֶׁהֵם אֲפִילוּ לֹא עֲשִׁירִית אָחוּז מֵאוֹכְלוֹסְיַת הָעוֹלָם.

וְכָךְ כָּל הָעוֹלָם רוֹדֵף אַחַר הַיְהוּדִים הַחֲכָמִים וּמְבַקֵּשׁ אֶת שֵׁרוּתָם וְהַשְׁמוּשׁ בָּהֶם וּבִיכֹלְתָּם מִצַּד אֶחָד, אַךְ מִתְמַלֵּא בִּשְׂנְאָה וְקִנְאָה פְּנִימִית מִצַּד שֵׁנִי, עַד שְׁפְּעָמִים הַשִּׂנְאָה גּוֹבֶרֶת

---

30 לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַהִסְטוֹרִית הַמֻּבְטַחַת לָנוּ יֵשׁ קְדֻשָּׁה מְיֻחֶדֶת, וּקְדֻשָּׁה זוֹ קַיֶּמֶת גַּם בַּחֲלָקֶיהָ שְׁנִמְצָאִים מִחוּץ לִמְדִינַת יִשְׂרָאֵל, וּלְעַמַּת זֹאת יֵשׁ מְקוֹמוֹת בִּמְדִינַת יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵינָם חֵלֶק מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַמֻּבְטַחַת (כְּגוֹן אֵילַת) וְאֵינָם קְדוֹשִׁים בִּקְדֻשָּׁתָהּ.

עַל הָאִינְטֶרֶס הַכַּלְכָּלִי, וְכָךְ קָמוּ הָעַמִּים שֶׁנִּהֲנוּ עַד עַתָּה מִשִּׁרוּת הַיְהוּדִים וּמֵחָכְמָתָם, וּמִגָּרְשִׁים וְהוֹרְגִים בָּהֶם, לַמְרוֹת שֶׁבְּכָךְ חָרְצוּ אֶת גּוֹרָלָם שֶׁלָּהֶם מַמָּשׁ. וִידוּעָה וּמֻכֶּרֶת הַדֻּגְמָה שֶׁל אִמְפֶּרְיָת סְפָרַד שֶׁשָּׁלְטָה עַל חֵלֶק גָּדוֹל מֵהָעוֹלָם בְּמֶשֶׁךְ שָׁנִים רַבּוֹת, וְאַף גִּלְּתָה אֶת יַבֶּשֶׁת אַמֶרִיקָה, אַךְ בְּאוֹתָהּ שָׁנָה מַמָּשׁ, הַכְּנֵסִיָּה הָאַנְטִישְׁמִית שֶׁהִצִּיקָה וְהִתְעַלְּלָה בַּיְהוּדִים בְּכָל וּבַאֲנוּסִים שֶׁהִתְנַצְּרוּ כְּלַפֵּי חוּץ בִּפְרָט, הִגְדִּילָה לַעֲשׂוֹת וְהוֹבִילָה לְגֵרוּשׁ כָּל יְהוּדֵי סְפָרַד מִתּוֹכָהּ, וְאוֹתָהּ אִמְפֶּרְיָה קָרְסָה וְנִכְנְסָה לְדַפֵּי הַהִיסְטוֹרְיָה כְּמִי שֶׁגָּרְמָה בְּעַצְמָהּ לְמַפַּלְתָּהּ. שֶׁכֵּן הַיְהוּדִים בִּסְפָרַד הָיוּ אַחְרָאִים בֵּין הַיֶּתֶר עַל אוֹצְרוֹת הַמְּדִינָה וניהולה, וְלָהֶם הָיָה אֶת הַשֵּׂכֶל וְהַמּוּסָר לְנַהֵל נָכוֹן אֶת הַכֶּסֶף וְלֹא לִגְנֹב בְּאוֹתָהּ נְשִׁימָה.

בְּקִשְׁי עָבְרוּ 80 שָׁנָה מֵהַשּׁוֹאָה הָאַיֻּמָּה וְשׁוּב הָאַנְטִישֶׁמִיּוּת מְרִימָה אֶת רֹאשָׁהּ הַמְּכֹעָר בְּאֵירוֹפָּה, אוֹתָהּ יַבֶּשֶׁת שֶׁסָּפְגָה אֶת דָּמָם שֶׁל מִילְיוֹנֵי יְהוּדִים שֶׁנִּרְצְחוּ רַק בְּשֶׁל הֱיוֹתָם יְהוּדִים. וְשֹׂנְאַת הַיְהוּדִים מַגִּיעָה עַד לְסִין וְאוֹסְטְרַלְיָה. יֵשׁ אֲפִילּוּ אַנְטִישֶׁמִיּוּת מְאֹד חֲזָקָה בְּיַפָּן, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין יְהוּדִים שָׁם! אֲבָל שִׂנְאָה יֵשׁ! שִׂנְאָה בִּמְקוֹמוֹת שֶׁלֹּא גָּרוּ שָׁם יְהוּדִים כְּבָר עֲשָׂרוֹת שָׁנִים. מָה יֵשׁ לָהֶם נֶגֶד עַם שֶׁהֵם לֹא מַכִּירִים בִּכְלָל מֵהֶכְּרוּת אִישִׁית? שֶׁלֹּא רָאוּ יְהוּדִי מִימֵיהֶם? זֶה לֹא מוּבָן!

מָה לֹא מוּבָן?

לְמִי זֶה לֹא מוּבָן? לִיהוּדִי שֶׁהִתְרַחֵק מִתּוֹרָה וּמִצְווֹת זֶה לֹא מוּבָן. כִּי כְּשֶׁהוּא מַבִּיט מְעֵינַיִם שֶׁל יְהוּדִי בְּלִי תּוֹרָה וּמִצְווֹת וְרוֹאֶה גּוֹי מוּלוֹ, הוּא לֹא רוֹאֶה כָּזֶה הֶבְדֵּל גָּדוֹל שֶׁיַּצְדִּיק מִצַּד הַגּוֹי שִׂנְאָה כָּזוֹ כְּלַפָּיו. לְגוֹי אֵין זָנָב אוֹ קַרְנַיִם, יֵשׁ לוֹ מִבְנֶה גּוּף

כְּמוֹ שֶׁל יְהוּדִי, וּבְדֶרֶךְ כְּלָל הוּא גַּם יוֹתֵר גָּדוֹל וְחָזֵק גּוּפָנִית מֵהַיְּהוּדִי.

מִצַּד שֵׁנִי יֵשׁ גַּם הִתְבּוֹלְלוּת גְּבוֹהָה, שֶׁזּוֹ דֶּרֶךְ אַחֶרֶת שֶׁל הַגּוֹיִם לְאַבֵּד אֶת הַיְּהוּדִים מֵהָעוֹלָם, עַל יְדֵי שֶׁ"בּוֹלְעִים אוֹתָם". זוֹ הַסַּכָּנָה הַגְּדוֹלָה הַשְּׁנִיָּה שֶׁל יְהוּדִים הַחַיִּים בַּגָּלוּת, אַחֲרֵי רְצִיחָה וּפְגִיעָה גּוּפָנִית, הַהִתְבּוֹלְלוּת שֶׁהִיא הַשְּׁמָד הָרוּחָנִי. עַל פִּי הַגְּמָרָא (גיטין לו.) יֵשׁ דֵּעָה (שֶׁנִּפְסְקָה גַּם עַל יְדֵי חֵלֶק מֵהָרִאשׁוֹנִים) שֶׁדֵּינֵי הַשְּׁמִיטָה בָּאָרֶץ הֵם מִדְּרַבָּנָן, כִּי כְּדֵי שֶׁדִּין שְׁמִיטָה יִהְיֶה מִן הַתּוֹרָה, אֶחָד הַתְּנָאִים הוּא שֶׁיִּהְיֶה גַּם יוֹבֵל, וְזֶה רַק כְּשֶׁרֹב הַיְּהוּדִים נִמְצָאִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל[31] (ערכין לב:). עַל פִּי קֶצֶב הַהִתְבּוֹלְלוּת לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, לֹא רָחוֹק הַיּוֹם שֶׁהַשְּׁמִטָּה תַּחְזֹר לִהְיוֹת מִן הַתּוֹרָה, כִּי כְּבָר לֹא יִשָּׁאֲרוּ יְהוּדִים כִּמְעַט בְּחוּץ לָאָרֶץ, וְהָרֹב יִהְיֶה כָּאן. לְצַעֲרֵנוּ לֹא בִּגְלַל שֶׁיַּעֲלוּ רוֹב הַיְּהוּדִים שֶׁבַּגּוֹלָה, אֶלָּא בִּגְלַל שֶׁיִּתְבּוֹלְלוּ וְזַרְעָם יֵחָלֵל, שֶׁכֵּן הַיֶּלֶד שֶׁנּוֹלַד לִיהוּדִי מִנָּכְרִיָּה הוּא גּוֹי גָּמוּר[32] (שולחן ערוך אבן העזר סימן ד, סעיף ה).

יֵשׁ מְדִינוֹת בְּאֵירוֹפָּה וּבְאַמֶרִיקָה שֶׁשִּׁעוּר הַהִתְבּוֹלְלוּת הִגִּיעַ לְ-68 אֲחוּזִים! רַק שְׁנַיִם מִכָּל עֲשָׂרָה יְהוּדִים מִתְחַתְּנִים עִם יְהוּדִים! הֵם לֹא יוֹדְעִים מָה זוֹ יַהֲדוּת בִּכְלָל. יְהוּדִים מִתְחַתְּנִים עִם גּוֹיוֹת וְחוֹשְׁבִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם בֵּן "חֲצִי יְהוּדִי", וְנוֹתְנִים לוֹ שֵׁם עִבְרִי נוֹסַף לַלּוֹעֲזִי, וְעוֹשִׂים לוֹ בְּרִית מִילָה וּבַר מִצְוָה בְּבֵית כְּנֶסֶת רְפוֹרְמִי, וְהַיֶּלֶד גּוֹי גָּמוּר!

---

[31] וְדַוְקָא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַמְּבֻטָּחַת, עֵין הֶעָרָה הַקּוֹדֶמֶת.

[32] וְלֹא כְּפִי שֶׁכָּפְרוּ הָרְפוֹרְמִים בְּתוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה וְטָעֲנוּ כִּי גַּם אִם הָאָב הוּא יְהוּדִי וְהָאֵם הִיא גּוֹיָה הַיֶּלֶד הוּא יְהוּדִי, וּבְכָךְ הִתִּירוּ לָשֵׂאת גּוֹיוֹת וְהִתְבּוֹלְלוּ בְּמֶשֶׁךְ הַדּוֹרוֹת, כָּךְ שֶׁחֵלֶק גָּדוֹל מֵהֶם הֵם בְּחֶזְקַת גּוֹיִם אוֹ סָפֵק גּוֹיִם.

בְּסֵקֶר שֶׁעָשׂוּ בְּקֶרֶב יְהוּדֵי אֲרָצוֹת הַבְּרִית הַחִלּוֹנִים מָה מְאַפְיֵן בְּעֵינֵיהֶם אֶת הַיַּהֲדוּת, עָנוּ רֻבָּם "הַהוּמוֹר הַיְּהוּדִי". הַיַּהֲדוּת שֶׁלָּהֶם שֶׁהִמְשִׁיכָה שַׁרְשֶׁרֶת שֶׁל 3,000 שָׁנָה מִמַּעֲמָד הַר סִינַי מִסְתַּכֶּמֶת בִּבְדִיחָה. זֶה מָה שֶׁנִּשְׁאַר בַּגּוֹלָה מֵהַיַּהֲדוּת.

וְאָז נִפְתְּחוּ שַׁעֲרֵי הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וּבְמָקוֹם שֶׁתָּקִיא מִקִּרְבָּהּ אֶת הַטְּמֵאִים, הַמֶּמְשָׁלָה רַק מַכְנִיסָהּ אוֹתָם. כָּל עוֹבְדֵי הָעֲבוֹדָה זָרָה, הַנִּכָּרִים, מֵהַמִּזְרָח הָרָחוֹק וּמֵאַפְרִיקָה, וּמִמִּזְרַח אֵרוֹפָּה, כֻּלָּם בָּאִים וּמִשְׁתַּקְּעִים בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. וּבְכָל פַּעַם שֶׁהַוִּיזָה שֶׁלָּהֶם נִגְמֶרֶת הֵם נַעֲלָמִים לַמַּעֲבִידִים וְהַמְּדִינָה מְבִיאָה חֲדָשִׁים תַּחְתֵּיהֶם מִבְּלִי לִמְצוֹא וּלְגָרֵשׁ אֶת הַקּוֹדְמִים! יֵשׁ אֲזוֹרִים בְּתֵל אָבִיב וְהַסְּבִיבָה, שֶׁהַתּוֹשָׁבִים הַיְּהוּדִים לֹא יוֹצְאִים לְטַיֵּל בָּרְחוֹב אַחֲרֵי הַשְּׁקִיעָה בִּגְלַל רִבּוּי הַגּוֹיִם הַלָּלוּ. מַפְחִיד.

וְהִנֵּה יֵשׁ גַּם הִתְבּוֹלְלוּת בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. נוֹצָרִים קְשָׁרִים אֲסוּרִים בֵּין יִשְׂרְאֵלִים יְהוּדִים בּוֹדְדִים לְעוֹבְדִים זָרִים שֶׁבַּמִּקְרֶה הָיוּ צְרִיכִים וְיֵזֶה. מַדּוּעַ יֵשׁ הִתְבּוֹלְלוּת כָּזוֹ? כֵּיצַד יִתָּכֵן שֶׁיֵּשׁ אֲזוֹרִים שְׁלֵמִים בִּצְפוֹן וּבִדְרוֹם הָאָרֶץ בּוֹ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל מִתְחַתְּנוֹת עִם עַרְבִים? אָמְנָם רֻבָּן אַחֲרֵי כַּמָּה שָׁנוֹת "נִשּׂוּאִין" וְכַמָּה יְלָדִים גַּם מִתְקַשְּׁרוֹת לְאִרְגּוּנִים כְּמוֹ "יָד לְאַחִים" שֶׁיְּחַלְּצוּ אוֹתָן מֵחַיֵּי גֵּיהִנֹּם בְּאֵיזֶה כְּפָר עֲרָבִי וּמִן סַכָּנַת הַחַיִּים לָהֶן וּלְיַלְדֵיהֶן, אֲבָל מָה גָּרַם לָהֶן לְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם מִלְּכַתְּחִלָּה?

הֲרֵי אִם נִסְתַּכֵּל עַל דּוֹר אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם קוֹדֵם, עֶצֶם הַמַּחְשָׁבָה שֶׁל יְהוּדִי שֶׁמִּתְחַתֵּן עִם גּוֹי הָיְתָה גּוֹרֶמֶת לָזַעֲזוּעַ אֵצֶל רוֹב הַשּׁוֹמְעִים, וַאֲפִילּוּ אִם הָאַבָּא אוֹ הָאִמָּא כְּבָר רְחוֹקִים מֵהַיַּהֲדוּת וּמִצְווֹת, אֶת הַגְּבוּל הַזֶּה הֵם לֹא הָיוּ מוּכָנִים שֶׁיַּלְדָּם יֶחֱצֶה. הָיְתָה עֲדַיִן הַבָּנָה כִּי יֵשׁ הֶבְדֵּל בֵּין יְהוּדִי לְגוֹי. אֲבָל הַהֶבְדֵּל הַזֶּה הָלַךְ וְטִשְׁטֵשׁ לְאַבְחָנָה בְּעַיִן בִּלְתִּי מְזֻיֶּנֶת, כִּי יְהוּדִי

נָטוּל תּוֹרָה וּמִצְוֹות יָכוֹל לְהִתְבַּלְבֵּל בֵּינוֹ לְבֵין גּוֹי מִן הַשּׁוּרָה, כִּבְיָכוֹל.

וְהַסַּכָּנָה מִפְּנֵי הַנִּכָּרִים עַל קִיּוּמוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֵינָהּ רַק בִּרְדִיפוֹת מִצַּד אֶחָד וְהִתְבּוֹלְלוּת מִצַּד שֵׁנִי, אֶלָּא גַּם עַל יְדֵי הַהַשְׁפָּעוֹת הַתַּרְבּוּתִיּוֹת, אוֹ יוֹתֵר נָכוֹן הָאִי-תַּרְבּוּתִיּוֹת שֶׁלָּהֶם. הַסְּרָטִים, הַסִּדְרוֹת, הַטֶּלֶוִיזְיָה, הַקּוֹלְנוֹעַ, וְהָאִינְטֶרְנֶט מַעֲבִירִים לָנוּ אֶת תַּרְבּוּת "הַזֶּבֶל" הָאֲמֶרִיקָאִית, עַד שֶׁכָּל הַיְלָדִים הוֹלְכִים בִּבְגָדִים וּבְתִסְפּוֹרוֹת שֶׁל גּוֹיִם, מְדַבְּרִים בֵּינֵיהֶם בִּלְשׁוֹן קְלוֹקֶלֶת, וְחֶלְקָם אַף מְקַבְּלִים מֵהוֹרֵיהֶם שֵׁמוֹת לוֹעֲזִיִּים.

הֶסְכֵּם הַחֲלוּקָה הָרִאשׁוֹן

הַהַשְׁפָּעָה הַזּוֹ הִיא הַקְּלִפָּה שֶׁל אֱדוֹם, שֶׁל עֵשָׂו. מְסַפֵּר הַמִּדְרָשׁ[33] (ילקוט שמעוני תולדות, רמז קיא) כִּי עֵשָׂו וְיַעֲקֹב הִגִּיעוּ לְהֶסְכֵּם עוֹד בְּבֶטֶן אִמָּם, אָמַר יַעֲקֹב לְעֵשָׂו אַתָּה תִּקַּח אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה אֲנִי אֶקַּח אֶת הָעוֹלָם הַבָּא. עֵשָׂו קָפַץ מִיָּד עַל הָעִסְקָה וְיָצָא רִאשׁוֹן, מִהֵר לִתְבֹּעַ אֶת הַחֵלֶק שֶׁלּוֹ. כָּתוּב בַּגְּמָרָא (נדה ל:) כִּי בַּבֶּטֶן הַאִם יוֹשֵׁב הַתִּינוֹק וְלוֹמֵד אֶת כָּל הַתּוֹרָה מִמַּלְאָךְ, וְזֶה מַמָּשׁ לֹא עִנְיֵן אֶת עֵשָׂו.

וְהִנֵּה יַעֲקֹב תּוֹפֵס בַּעֲקֵבוֹ. וְאַחַר כָּךְ קוֹנֶה מִמֶּנּוּ אֶת הַבְּכוֹרָה וּלְבַסּוֹף אַף לוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ אֶת הַבְּרָכוֹת. וְכָל הַבְּרָכוֹת הֵן שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה (בראשית כז, כט-ל): "וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹקִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ. יַעַבְדוּךָ עַמִּים וְיִשְׁתַּחֲווּ לְךָ

---

[33] וְזוֹ לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ: אָמְרוּ, כְּשֶׁהָיוּ יַעֲקֹב וְעֵשָׂו בִּמְעֵי אִמָּן, אָמַר לֵיהּ יַעֲקֹב לְעֵשָׂו: "אָחִי, שְׁנֵי עוֹלָמוֹת לְפָנֵינוּ, הָעוֹלָם הַזֶּה וְעוֹלָם הַבָּא. הָעוֹלָם הַזֶּה יֵשׁ בּוֹ אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וּמַשָּׂא וּמַתָּן, לִשָּׂא אִשָּׁה וּלְהוֹלִיד בָּנִים וּבָנוֹת, אֲבָל הָעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ כָּל הַמִּדּוֹת הַלָּלוּ, רְצוֹנְךָ טֹל אַתָּה הָעוֹלָם הַזֶּה וַאֲנִי אֶטֹּל הָעוֹלָם הַבָּא"? שֶׁנֶּאֱמַר: "מִכָּרָה כַיּוֹם אֶת בְּכֹרָתְךָ לִי", כְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁהָיוּ בְּבֶטֶן אִמָּם.

לְאֻמִּים וֶהֱוֵה גְּבִיר לְאַחֶיךָ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְךָ בְּנֵי אִמֶּךָ אֹרְרֶיךָ אָרוּר וּמְבָרְכֶיךָ בָּרוּךְ״. מָה זֶה? מָה עִם הָעִסְקָה בֵּינֵיכֶם? הָרֵי הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁל עֵשָׂו וְהָעוֹלָם הַבָּא שֶׁל יַעֲקֹב, מַדּוּעַ יַעֲקֹב לוֹקֵחַ מֵעֵשָׂו אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה?

אֶלָּא הָאֲחִיזָה שֶׁל יַעֲקֹב בַּעֲקֵבוֹ שֶׁל עֵשָׂו הָיְתָה לוֹמַר לְעֵשָׂו שֶׁלֹּא יָבִין לֹא נָכוֹן. יַעֲקֹב וּתְר עַל הָעוֹלָם הַזֶּה כְּמַטָּרָה, הוּא לֹא רוֹצֶה לְנַצֵּל אֶת יָמָיו בְּמִמּוּשׁ תַּאֲוֹתָיו כְּחַיַּת טֶרֶף, אֲבָל כְּדֵי לְקַבֵּל אֶת חֶלְקוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא, יֵשׁ מִינִימוּם הֶכְרֵחִי בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא כֵּן צָרִיךְ אוֹתוֹ עַל מְנָת שֶׁיּוּכַל אִתּוֹ לַעֲבוֹד אֶת ה׳ וּלְהַרְוִיחַ אֶת הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁלּוֹ. אִי אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם הַזֶּה בָּאֲוִיר, בְּלִי חֹמֶר. בְּלִי אֹכֶל וּשְׁתִיָּה וּמָקוֹם לָשִׂים אֶת הָרֹאשׁ, וּבֶגֶד לִלְבֹּשׁ.

וְזֶה מָה שֶׁבִּקֵּשׁ יַעֲקֹב אָבִינוּ מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּתֵּן לוֹ לֶחֶם לֶאֱכוֹל וּבֶגֶד לִלְבֹּשׁ (בראשית כח, כ). זֶה כָּל מָה שֶׁהוּא רָצָה מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, הוּא לֹא רָצָה יוֹתֵר. וּבְגָדִים וְאֹכֶל הֵם חֵלֶק מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, חֵלֶק שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְוַתֵּר עָלָיו וְצָרִיךְ אוֹתוֹ. אָמְנָם הוּא לֹא צָרִיךְ חֶלְצָה שֶׁל 800 שֶׁקֶל וְלֶאֱכֹל בְּמִסְעָדָה שֶׁל 100 דוֹלָר לְמָנָה, אֲבָל פַּת בְּמֶלַח וּבֶגֶד פָּשׁוּט גַּם זֶה עוֹלָם הַזֶּה, וְצָרִיךְ. זֶה הֶעָקֵב, חֵלֶק קָטָן מִסַּךְ גּוּפוֹ שֶׁל עֵשָׂו, פִּנָּה קְטַנָּה מִכָּל הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁתִּהְיֶה בְּיַד יַעֲקֹב.

אֲבָל כְּשֶׁאֲנַחְנוּ רוֹצִים יוֹתֵר מִמַּה שֶׁצָּרִיךְ, וַאֲנַחְנוּ רוֹדְפִים אַחֲרֵי הָעוֹלָם הַזֶּה כְּמַטָּרָה וְלֹא כְּאֶמְצָעִי, אֲנַחְנוּ גּוֹלְשִׁים לַתְּחוּם שֶׁל עֵשָׂו וּמְפֻרִים בְּכָךְ אֶת הַהֶסְכֵּם שֶׁעָשִׂינוּ, וְכָאן מַתְחִילָה הַמִּלְחָמָה. כִּי גַּם עֵשָׂו מוֹדֶה בָּעֵל כָּרְחוֹ שֶׁיַּעֲקֹב לֹא וִתֵּר לוֹ עַל כָּל הָעוֹלָם כְּדֵי לָמוּת מֵרָעָב וְחֹסֶר כָּל, אֲבָל כָּל דָּבָר מֵעֵבֶר

לְזֶה, הוּא כְּבְיָכוֹל גָּזָל מֵחֶלְקוֹ שֶׁל עֵשָׂו, וְעַל זֶה הוּא לֹא מוֹחֵל. רַק לוֹ מֶתֶר לִגְזֹל!

וְזֶה הַהֶבְדֵּל הַגָּדוֹל הָאֲמִתִּי בֵּין יְהוּדִי לְגוֹי, שֶׁלִּיהוּדִי הָעוֹלָם הַזֶּה צָרִיךְ לִהְיוֹת רַק אֶמְצָעִי וְאִלּוּ לַגּוֹי הוּא הַמַּטָּרָה. וְעֵינָיו רָעוֹת עַד שֶׁגַּם אֶת הֶחָלָק שֶׁנִּשְׁאַר אֶצְלֵנוּ לְקִיּוּמֵנוּ הוּא גַּם חוֹמֵד, אֶת מָמוֹנֵנוּ, אֶת כָּל מָה שֶׁרֵיחַ יְהוּדִי נוֹדֵף מִמֶּנּוּ. הַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת שֶׁחֲבִיבָה בְּהֶמְתּוֹ שֶׁל יְהוּדִי עַל הַגּוֹי יוֹתֵר מֵאִשְׁתּוֹ! בְּמָמוֹן יְהוּדִי יֵשׁ קְדֻשָּׁה רַק בִּגְלַל שֶׁהוּא שַׁיָּךְ לִיהוּדִי, וְכָךְ הַנָּכְרִי רוֹדֵף אַחֲרָיו, אַךְ בָּרֵעַ שְׁמַנִּיחַ יָדָיו עָלָיו הַקְּדֻשָּׁה בּוֹרַחַת, וּמִיַּד הוּא תָּר אַחַר מָמוֹן יְהוּדִי אַחֵר.

מַגָּף אִיטַלְקִי

עֵשָׂו הוּא קָלִיפָּה, וּקְלִפָּה עוֹטֶפֶת אֶת הַפְּרִי וְיוֹנֶקֶת מִמֶּנּוּ אֶת הַחַיּוּת, אֵין לָהּ חַיּוּת מִשֶּׁל עַצְמָהּ. צָרִיךְ לְהִתְבּוֹנֵן בַּבְּרָכוֹת שֶׁקִּבֵּל עֵשָׂו מֵאָבִיו, לְאַחַר שֶׁיַּעֲקֹב הִצְלִיחַ לְקַבֵּל מֵאָבִיו אֶת הַבְּרָכוֹת קוֹדֶם לָכֵן וּבָהֶם הִבְטִיחַ לוֹ אֶת כָּל הָעוֹלָם הַזֶּה. כְּשֶׁעֵשָׂו בִּקֵּשׁ בְּרָכָה עָנָה לוֹ אָבִיו כִּי נָתַן הַכֹּל לְיַעֲקֹב וְלֹא נוֹתַר לוֹ דָּבָר לְבָרֵךְ אֶת עֵשָׂו (בראשית כז, לז). עֵשָׂו מָחָה, מֵילָא לָקַח יַעֲקֹב אֶת הַבְּכוֹרָה שֶׁהָיוּ בְּגִינָהּ הַרְבֵּה דְּבָרִים שֶׁל קְדֻשָּׁה כְּמוֹ עֲבוֹדַת הַמִּקְדָּשׁ וְכַדּוֹמֶה, זֶה לֹא עִנְיַן אוֹתוֹ, אַךְ הוּא לֹא יָדַע שְׁזֶּה יַעֲלֶה לוֹ בַּבְּרָכוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, עַל זֶה הוּא לֹא הָיָה מְוַתֵּר. בָּכָה וְשָׁאַל אֶת אָבִיו אֵין לְךָ שׁוּם בְּרָכָה בִּשְׁבִילִי? (שם, לח). נִכְמְרוּ רַחֲמֵי הָאָב עַל בְּנוֹ וּבֵרַךְ אוֹתוֹ בִּשְׁתֵּי בְּרָכוֹת (שם, לט-מ): "הִנֵּה מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ יִהְיֶה מוֹשָׁבֶךָ וּמִטַּל הַשָּׁמַיִם מֵעָל: וְעַל חַרְבְּךָ תִּחְיֶה וְאֶת אָחִיךָ תַּעֲבֹד וְהָיָה כַּאֲשֶׁר תָּרִיד וּפָרַקְתָּ עֻלּוֹ מֵעַל צַוָּארֶךָ".

בָּרִאשׁוֹן הוּא מְבָרֵךְ אוֹתוֹ בְּעִנְיְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה גַּם כֵּן: "מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ" וְגוֹ', אַךְ בַּבְּרָכָה הַשְּׁנִיָּה יֵשׁ תְּנַאי: "וְאֶת אָחִיךָ תַּעֲבֹד וְהָיָה כַּאֲשֶׁר **תָּרִיד**" וְגוֹ', וְהַפֵּרוּשׁ הוּא שֶׁכֵּיוָן שָׁאַתָּה עֶבֶד שֶׁל יַעֲקֹב, כָּל דָּבָר שַׁיָּךְ בְּעֶצֶם לְאָח שֶׁלְּךָ וְכָל עוֹד הוּא עוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְווֹת זֶה יַמְשִׁיךְ לִהְיוֹת שֶׁלּוֹ, אַךְ בַּיּוֹם שֶׁהוּא יַעֲזוֹב אֶת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת, הַכֹּל עוֹבֵר אֵלֶיךָ (תרגום אונקולוס שם, מ). וּבָרַע שֶׁהֵם יַחְזְרוּ אֶל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת, הַמַּצָּב יִתְהַפֵּךְ מֵחָדָשׁ.

אֲבָל הַבְּרָכָה הָרִאשׁוֹנָה בְּלִי תְּנַאי, וְשָׁם אָמַר לוֹ "מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ" וְגוֹ', שֶׁתִּהְיֶה לוֹ חֶלְקַת אֲדָמָה בְּלִי קֶשֶׁר לַתְּנַאי, שֶׁאָמְנָם כָּל הָעוֹלָם שַׁיָּךְ לְיַעֲקֹב עַל תְּנַאי, וְכָל מָה שֶׁיֵּשׁ אוֹצָרוֹת טָבַע וְעֹשֶׁר לַנָּכְרִים זֶה אַךְ וְרַק בִּגְלַל הַפְּשִׁיעָה שֶׁלָּנוּ וְלֹא זְכוּתָם וְזֶה יַחְזֹר אֵלֵינוּ כְּשֶׁנִּתְקֵן דְּרָכֵינוּ, אַךְ יֶשׁ לוֹ גַּם מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ, חֶלְקָה אַחַת שֶׁתָּמִיד שַׁיֶּכֶת לוֹ גַּם אִם כָּל יִשְׂרָאֵל צַדִּיקִים. וְקָשֶׁה, שֶׁהֲרֵי יִצְחָק כְּבָר הִבְטִיחַ אֶת כָּל הָאָרֶץ לְיַעֲקֹב, מֵהֵיכָן יֶשׁ לוֹ חֶלְקָה נוֹסֶפֶת לָתֵת לְעֵשָׂו?

הָאֲדָמָה הַיְחִידָה שֶׁיָּכוֹל הָיָה לָתֵת יִצְחָק לְעֵשָׂו לְאַחַר שֶׁבֵּרַךְ אֶת יַעֲקֹב, זוֹ רַק חֶלְקַת אֲדָמָה שֶׁלֹּא הָיְתָה קַיֶּמֶת בָּעוֹלָם כַּאֲשֶׁר הוּא בֵּרַךְ אֶת יַעֲקֹב, וְלָכֵן הִיא לֹא נִכְלְלָה בַּבְּרָכָה שֶׁלּוֹ. כָּתוּב בַּמִּדְרָשׁ (ילקוט שמעוני מל"א, רמז קעב) כִּי כַּאֲשֶׁר נָשָׂא שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ אֶת בַּת פַּרְעֹה יָרַד הַמַּלְאָךְ גַּבְרִיאֵל וְנָעַץ קָנֶה בַּיָּם וְנוֹצַר סְבִיבוֹ אִי שֶׁהוּא אִיטַלְיָה שֶׁל יָוָן, וְכַאֲשֶׁר יָרְבָעָם בֶּן נְבָט הֶעֱמִיד שְׁנֵי עֶגְלֵי זָהָב בְּבֵית אֵל וּבְדָן, נִבְנְתָה הָעִיר רוֹמִי עַל אוֹתָהּ אֲדָמָה, וְהִיא אִיטַלְיָה - הַמַּגָּף שֶׁהוּא הֶעָקֵב שֶׁל עֵשָׂו.

הֶעָקֵב הַזֶּה לֹא שַׁיָּךְ, תִּקּוֹעַ וּמַפְרִיעַ, וְהוּא קַיָּם אַךְ וְרַק כִּי עָזְבָנוּ אֶת חֻקֵּי הַתּוֹרָה. וְזֶה הַבָּסִיס שֶׁל עֵשָׂו עַד הַיּוֹם. מְקוֹר טֻמְאָה שֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ נֵזֶק רַב לָעָם הַיְּהוּדִי בְּמֶשֶׁךְ שָׁנִים רַבּוֹת. שָׁם

מְקוֹם מוֹשָׁבוֹ שֶׁל הַוָּתִיקָן, שֶׁל רָאשֵׁי הַכְּנֵסִיָּה הַקָּתוֹלִית שֶׁרָדְפוּ וְעָמְדוּ מֵאֲחוֹרֵי הֲרִיגָתָם שֶׁל מִילְיוֹנֵי יְהוּדִים בְּמֶשֶׁךְ מֵאוֹת בַּשָּׁנִים, וְשָׁם בְּאוֹצְרוֹתֵיהֶם גְּנוּזִים סִפְרֵי קוֹדֶשׁ וְאוֹצָרוֹת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי.

שָׁם יוֹשְׁבִים אוֹתָם אֲנָשִׁים שֶׁטּוֹעֲנִים שֶׁמְּגַמָּתָם לְהָפִיץ אֶת "דָּת הָאֱמֶת" וּמַטִּיפִים לְשָׁלוֹם וּ"לְהַפְנוֹת אֶת הַלְּחִי הַשְּׂנִיָּה" לְכָל מִי שֶׁסּוֹטֵר לָנוּ וְזֹאת מִתּוֹךְ אַהֲבַת הָאָדָם, וּבְאוֹתָהּ נְשִׁימָה הָיוּ אֵלֶּה שֶׁהוֹבִילוּ לַמַּסָּעוֹת הַצְּלָב שֶׁגָּרְמוּ לְמָוֶת וְהֶרֶג בְּרַחֲבֵי אַפְרִיקָה וְאַסְיָה, לִרְצִיחָה שֶׁל מִילְיוֹנֵי אֲנָשִׁים וְהַעֲבָרָתָם עַל דָּתָם, וְהֵם אֲפִילּוּ תָּמְכוּ בְּהִיטְלֶר יִמַּח שְׁמוֹ בְּמִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה. זוֹ "הַדָּת" הַנְּאוֹרָה שֶׁלָּהֶם.

יְהוּדֵי מְנַהֵל בָּאוֹרַח חַיֵּי הַיּוֹם יוֹם גַּם הַרְבֵּה עִנְיָנִים קְטַנִּים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה. לָקוּם בַּבֹּקֶר וּלְאַרְגֵּן אֶת הַיְלָדִים לַגַּן, לְהִתָּקַע בְּפְקָק בַּדֶּרֶךְ לַעֲבוֹדָה. לַעֲבוֹד 8 שָׁעוֹת בְּשָׂכָר מִינִימוּם וּבֵין לְבֵין לְשׂוֹחֵחַ בַּטֶּלֶפוֹן עִם חֲבֵרִים עַל הַשִּׁעוּר הַזֶּה וְהַבִּלּוּי הַהוּא. וְאֵיךְ נִרְאִים חַיֵּי הַיּוֹם יוֹם שֶׁל גּוֹי אַנְטִישֶׁמִי, אוֹ שֶׁל חָמַאסְנִיק בָּרְצוּעָה? מְאַרְגֵּן אֶת הַיְלָדִים לַגַּן, נִתָּקַע בְּפְקָק בַּדֶּרֶךְ לַעֲבוֹדָה, עוֹבֵד בָּעֲבוֹדָה וּבֵין לְבֵין מְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ: "מָה עוֹשִׂים לַיְּהוּדִים הַיּוֹם? בְּמֵי הוֹלְכִים לִפְגֹּעַ הַיּוֹם"? זֶה הַסֵּדֶר יוֹם שֶׁלּוֹ.

זוֹ שִׁנְאָה עֲמוּקָה, קְלִפָּה שֶׁל אֱדוֹם שֶׁאֲנַחְנוּ לֹא מְסֻגָּלִים לְהָבִין בִּכְלָל. הֵיא נֶגֶד הַהִגָּיוֹן מַמָּשׁ. מָה אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת נֶגְדָּהּ? אֵיךְ מַרְחִיקִים אֶת עִשָּׂו שֶׁרַק רוֹצֶה לִדְבֹּק בָּנוּ וּלְמִצּוֹץ אֶת לְשַׁד עַצְמוֹתֵינוּ? עַל יְדֵי שֶׁנִּזְכֹּר וּנְטַפֵּל בָּעֵשָׂו הַשֵּׁנִי, הָעֵשָׂו הַפְּנִימִי שֶׁנִּמְצָא בְּתוֹכֵנוּ, בָּעַקֵּבֵנוּ.

כַּאֲשֶׁר יַעֲקֹב חָזַר לָקַחַת אֶת הַפַּכִּים שֶׁשָּׁכַח מֵעֵבֶר לַנָּהָר, פָּגַע בּוֹ שָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו, הַמַּלְאָךְ הָאַחֲרַאי עַל אֱדוֹם, וְנִלְחַם

אִתּוֹ כָּל הַלַּיְלָה, וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִצְלִיחַ לְנַצֵּחַ אוֹתוֹ, הִצְלִיחַ לִפְגֹּעַ בִּירֵכוֹ, בָּרַגְלַיִם שֶׁלּוֹ (בראשית לב, כו). רֶמֶז לַדְּבָרִים שֶׁנִּמְצָאִים אֶצְלֵנוּ לְמָטָּה בְּסֵדֶר הָעֲדִיפוּיוֹת, הַדְּבָרִים שֶׁאֲנַחְנוּ מְזַלְזְלִים בָּהֶם וְדוֹרְכִים עֲלֵיהֶם, הֵם הַנְּקֻדָּה הַחַלָּשָׁה שֶׁלָּנוּ. שָׁם אוֹרֵב לָנוּ עֵשָׂו.

דָּשׁ בַּעֲקֵבוֹ

אֲנַחְנוּ יוֹדְעִים לְהִתְמַסֵּר לְמִצְווֹת גְּדוֹלוֹת וְלַעֲשׂוֹתָן בִּשְׁלֵמוּת מַמָּשׁ. כַּאֲשֶׁר הָיְתָה בִּרְכַּת הַחַמָּה בִּשְׁנַת תשס"ט (2009), שֶׁזּוֹ בְּרָכָה הַמַּגִּיעָה רַק אַחַת לְ-28 שָׁנִים, כֻּלָּם יָדְעוּ לָקוּם מֻקְדָּם מְאֹד בַּבֹּקֶר, לִטְבֹּל בַּמִּקְוֶה, לְהִתְפַּלֵּל תְּפִילַת שַׁחֲרִית בַּנֵּץ עִם הַזְּרִיחָה, וְאָז יָצְאוּ כֻּלָּם הַחוּצָה בְּרֹב עַם הַדְּרַת מֶלֶךְ, סָגְרוּ רְחוֹבוֹת מַמָּשׁ כְּשֶׁעָמְדוּ וְהִבִּיטוּ בַּשֶּׁמֶשׁ וּבֵרְכוּ. פַּעַם רִאשׁוֹנָה בְּחַיֵּיהֶם שֶׁבֵּרְכוּ בְּרָכָה שֶׁל כַּמָּה מִלִּים בְּעֶשֶׂר דַּקּוֹת שְׁלֵמוֹת. שָׁלְפוּ אֶת כָּל הַחוֹבְרוֹת שֶׁפֵּרְסְמוּ עַל הַמִּצְוָה, עִם כָּל הַדֵּעוֹת וְהַשִּׁיטוֹת שֶׁל הַפּוֹסְקִים הַשּׁוֹנִים, לְהַחְמִיר וְלַעֲשׂוֹת בַּצּוּרָה הַמְּהֻדֶּרֶת בְּיוֹתֵר. פַּעַם בְּ-28 שָׁנָה כֻּלָּם מוּכָנִים לִמְסֹר נֶפֶשׁ עַל מִצְוָה.

אֲבָל לִיהוּדִי יֵשׁ מֵעַל לְמֵאָה בְּרָכוֹת כָּל יוֹם! הַאִם הוּא מְכֻוָּן בָּהֶן כָּךְ? הַאִם הוּא מְסֻגָּל לְבָרֵךְ כָּךְ אֶת כֻּלָּן? אֲנַחְנוּ מֵקִילִים רֹאשׁ וְדָשִׁים בַּעֲקֵב, וְשָׁם נִמְצָא עֵשָׂו, אוֹחֵז בַּעֲקֵב שֶׁלָּנוּ. אִסּוּר חֲמֵץ שֶׁל "בַּל יֵרָאֶה וּבַל יִמָּצֵא" בְּפֶסַח הוּא כֹּה חָמוּר בְּעֵינֵינוּ שֶׁאָנוּ דּוֹאֲגִים לְבַטֵּל אוֹתוֹ וּלְבַעֵר אוֹתוֹ בַּפֶּה וּבְמַעֲשֶׂה, וּמְסַלְּקִים אֶת הַשְּׁאֵרִיּוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת שֶׁשָּׁמַרְנוּ לַאֲרוּחַת בֹּקֶר כַּמָּה שָׁעוֹת טוֹבוֹת לִפְנֵי שֶׁהָאִסּוּר נִכְנָס לְתֹקֶף. מִלְחָמָה שְׁלֵמָה בָּחָמֵץ. הָאִסּוּר שֶׁל "בַּל יֵרָאֶה וּבַל יִמָּצֵא" הוּא לָאו. אָדָם לֹא חַיָּב מִיתָה אוֹ כָּרֵת, לָאו רָגִיל. בְּשַׁבָּת לְעֵמַת זֹאת יֵשׁ אִסּוּרֵי כָּרֵת

וּסְקִילָה ! וְהִנֵּה אֶת הֶחָמֵץ שֶׁהוּא אִסּוּר לָאו סִלַּקְנוּ מֵהַבַּיִת כַּמָּה שָׁעוֹת לִפְנֵי הָאִסּוּר, וְאִלּוּ אֶת הַדְּלָקַת הַנֵּרוֹת שֶׁל שַׁבָּת אֲנַחְנוּ מַדְלִיקִים דַּקָּה לִפְנֵי הַשְּׁקִיעָה וּמִתְפַּלְלִים מִנְחָה בְּיָחִיד בַּחֲצַר בֵּית הַכְּנֶסֶת בִּזְמַן שֶׁהַקָּהָל בִּפְנִים כְּבָר שָׂר קַבָּלַת שַׁבָּת. מַדּוּעַ לְיוֹם הַשַּׁבָּת אֲנַחְנוּ לֹא מוּכָנִים כַּמָּה שָׁעוֹת קוֹדֶם ?

וְהַתְּשׁוּבָה הִיא שֶׁפָּסַח יֶשׁ פַּעַם בְּשָׁנָה, וְאִלּוּ שַׁבָּת יֶשׁ כָּל שָׁבוּעַ, אָז מֵקִילִים רֹאשׁ. כְּשֶׁעֵשָׂו יָצָא קוֹדֶם, יַעֲקֹב תָּפַס אוֹתוֹ בַּעֲקֵב וְלִמֵּד אוֹתָנוּ שֶׁהַדֶּרֶךְ הַיְחִידָה לִמְנוֹעַ מֵעֵשָׂו לִרְמֹס אוֹתָנוּ בְּרַגְלָיו וְלִדְרֹךְ עָלֵינוּ הִיא לְתָפֹס לוֹ חָזָק בַּעֲקֵב, בְּמִצְווֹת הַקְּטַנּוֹת שֶׁלֵּב הָאָדָם נוֹטֶה לְזַלְזֵל בָּהֶן. וְזֶה לֹא רַק דֶּרֶךְ לְהִתְגַּבֵּר עַל עֲשָׂו הַפְּנִימִי, אֶלָּא גַּם עַל עֵשָׂו הַחִיצוֹנִי.

כְּשֶׁהַגּוֹיִם עוֹמְדִים עָלֵינוּ, הַגְּאֻלָּה לֹא תָּבוֹא מֵאֵלֶּה שֶׁמִּתְיַמְּרִים לְהַנְהִיג אֶת הַמְּדִינָה, שְׁיוּצְאִים כָּל שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי אֶל הַתִּקְשֹׁרֶת עִם הַצָּהָרוֹת מְפוּצָצוֹת, וּבַסּוֹף מַשְׁפִּילִים רֹאשָׁם לְמַנְהִיגֵי הָעוֹלָם כְּכֶלֶב נִרְצָע וּמַפְקִירִים אֶת בִּטָּחוֹן הָאָזְרָחִים, רַק כְּדֵי לְהֶרָאוֹת יָפִים יוֹתֵר אוֹ מְכֹעָרִים פַּחוֹת בְּעֵינֵי אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְגַם זֶה לֹא עוֹלֶה בְּיָדָם לַמְּרוֹת הַמְּחִיר הַיָּקָר שֶׁשִּׁלְמוּ. אִם הֵם עוֹמְדִים מוּל הָעוֹלָם לְלֹא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאֲחוֹרֵיהֶם אָז הֵם בֶּאֱמֶת כְּלוּם, פְּסִיק בַּתַּקְצִיב שֶׁל אַמֶּרִיקָה, סְטַיִת תֵּקֶן בְּסֵקֶר שֶׁל סִין. אֲבָל אִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאֲחוֹרֵינוּ, מִי יָכוֹל לוֹמַר לָנוּ מָה לַעֲשׂוֹת ?

אֲבָל מִי מֵאִתָּנוּ מַרְגִּישׁ בֶּאֱמֶת שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אִתּוֹ ? וַאֲנִי מְדַבֵּר עַל אֲנָשִׁים שֶׁשּׁוֹמְרִים תּוֹרָה וּמִצְווֹת. הֵם מִתְפַּלְּלִים אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמְמַהֲרִים לְקַפֵּל אֶת הַטַּלִּיתוֹת וְהַתְּפִלִּין כְּדֵי לְהַסְפִּיק לִשְׁמוֹעַ בַּבַּיִת אֶת הַחֲדָשׁוֹת, מָה הַהוּא אָמַר וּמָה הַשֵּׁנִי עָנָה, וְהוּא לֹא יוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצַפֶּה

מִמֶּנּוּ שֶׁהוּא יְקַבֵּץ אֶת הַחֲדָשׁוֹת ! עַל יְדֵי הַמִּצְוֹוֹת וְהַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ הוּא יָכוֹל לְהַשְׁפִּיעַ עַל כָּל הָעוֹלָם וּלְשַׁנּוֹת אוֹתוֹ מִן הַקְּצֶה אֶל הַקָּצֶה מִבְּלִי לָצֵאת מִבֵּית הַכְּנֶסֶת בִּכְלָל. **תַּפְסִיק** לִשְׁמוֹעַ חֲדָשׁוֹת, **תְּקַבֵּץ** אֶת הַחֲדָשׁוֹת !

עֲשֵׂה לְךָ רַב

לַיְהוּדִי הַפָּשׁוּט חֲסֵרָה הָאֱמוּנָה הַזּוֹ בְּעַצְמוֹ. יֶשׁ קְלִפָּה גְּדוֹלָה מִסְּבִיבוֹ שֶׁמַּפְרִיעָה לוֹ. הַקְּלִפָּה הַזּוֹ הִיא הַקָּשֶׁה מִכֻּלָּם, וְהִיא מִשְׁתַּמֶּשֶׁת גַּם בְּנֶשֶׁק אַכְזָרִי וְיָעִיל בְּיוֹתֵר נֶגֶד כָּל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה וּמְקֻרֶרֶת אוֹתוֹ - הַלֵּיצָנוּת. לַעֲשׂוֹת צְחוֹק מִכָּל מָה שֶׁקָּדוֹשׁ. רוֹאִים תָּכְנִיּוֹת בִּדּוּר בַּטֶּלְוִיזְיָה וּמִתְקָרְרִים. זֶה נִשְׁקוֹ שֶׁל עֵשָׂו. לְאַחַר שֶׁעֵשָׂו מָכַר לְיַעֲקֹב אֶת הַבְּכוֹרָה כָּתוּב (בראשית כה, לד) : "וַיִּבֶז עֵשָׂו אֶת הַבְּכֹרָה", וְאוֹמֵר הַמִּדְרָשׁ (בראשית רבה סג, יד) שֶׁהוּא חָזַר לָאֹהֶל עִם חֲבֵרָיו לִלְעֹג לְיַעֲקֹב שֶׁמָּכַר נְזִיד כָּל כָּךְ יָקָר עֲבוּר בְּכוֹרָה שֶׁרַבָּה כְּכֻלָּהּ קְשׁוּרָה לְעִנְיְנֵי קְדֻשָּׁה וְאֵלֶּה לֹא שָׁוִים אֲפִילוּ עֲדָשָׁה אַחַת, אֵיזוֹ עִסְקָה עָשָׂה יַעֲקֹב הַתָּמִים. לֵיצָנוּת !

הַלֵּיצָנוּת הַזּוֹ חִלְחְלָה לַתַּרְבּוּת שֶׁלָּנוּ וְהִרְעִילָה וּפָגְעָה בְּכָל מָה שֶׁקָּדוֹשׁ. מַפְתֵּחַ הַגְּאֻלָּה שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל מִכָּל הַצָּרוֹת שֶׁקָּמוּ עֲלֵיהֶם בְּכָל הַשָּׁנִים הָיָה עַל יְדֵי הַהִתְקָרְבוּת לַצַּדִּיקִים וְהַהִתְבַּטְלוּת לִגְדוֹלֵי הַדּוֹר אֲשֶׁר הוֹרוּ לָהֶם דַּרְכֵי תְּשׁוּבָה שֶׁהֵבִיאוּ לְבִטּוּל הַגְּזֵרוֹת. הַלֵּיצָנוּת פְּגָעָה בַּקְּדֻשָּׁה הַזּוֹ. שָׂמִים אֶת גְּדוֹלֵי הַדּוֹר לְלַעַג בְּתָכְנִיּוֹת הָעַוָּלָה שֶׁלָּהֶם, מְדַבְּרִים עֲלֵיהֶם סָרָה וּמַציגִים אוֹתָם בְּצוּרָה מְבַזָּה וְעַלֶּגֶת. וְהַתּוֹצָאָה ? אֲנָשִׁים נִגָּשִׁים פַּחוֹת אֶל רַבָּנִים הַיּוֹם, וְאִם שׁוֹמְעִים דָּבָר שֶׁלֹּא לְרוּחָם, מְזַלְזְלִים וְלֹא מַקְשִׁיבִים. פַּעַם דַּלְתָּם שֶׁל גְּדוֹלֵי הַדּוֹר הָיְתָה פְּתוּחָה לְכָל יְהוּדִי קְשֵׁה יוֹם שֶׁהָיְתָה לוֹ שְׁאֵלָה בְּכַשְׁרוּת שֶׁל

תַּרְנְגֹלֶת, הַיּוֹם יֵשׁ לָהֶם שׁוֹמְרֵי רֹאשׁ, כִּי אִם הַדָּלֶת פְּתוּחָה נִכְנָסִים פְּעִילִים שְׁמַכִּים אוֹתָם נָפֶשׁ ! אוֹי לְאוֹתָהּ בּוּשָׁה !

לְפֶקֹד וּלְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל קִבְרֵי צַדִּיקִים כֻּלָּם אוֹהֲבִים, כִּי צַדִּיק שְׁנִשְׁמָתוֹ בַּשָּׁמַיִם וְגוּפוֹ טָמוּן בָּאֲדָמָה לֹא אוֹמֵר לָנוּ שֶׁעָלֵינוּ לְהִשְׁתַּטֵּחַ וּמָה עָלֵינוּ לְתַקֵּן. כָּכָה אֲנַחְנוּ אוֹהֲבִים אוֹתָם. מְסֻפָּר עַל חָסִיד שֶׁהִגִּיעַ לַעֲיָרָה אַחַת וּבִקֵּשׁ לִמְצוֹא אֵרוּחַ לְלַיְלָה. כֻּלָּם שָׁלְחוּ אוֹתוֹ לִכְתֹּבֶת אַחַת, מֹשֶׁה הַסַּקַּצָב הַצַּדִּיק שֶׁל הָעִיר שֶׁאוֹהֵב חָסִד וּמְצוֹוֹת. וְכָךְ הִגִּיעַ הֶחָסִיד לְבֵיתוֹ שֶׁל הַסַּקַּצָב. רָאָה הַסַּקַּצָב אֶת הֶחָסִיד, שֶׁנִּכְפָּר מַלְבּוּשׁוֹ וְדִבּוּרוֹ וּמַעֲשָׂיו כִּי תַלְמִיד חָכָם וְצַדִּיק הוּא, וְהִכְנִיסוֹ בְּחֹם לְבֵיתוֹ. הִגִּישׁ לְפָנָיו אֹכֶל כָּשֵׁר וְטָעִים וְהִצִּיעַ לוֹ מַטָּה חַמָּה וְנוֹחָה.

בְּאֶמְצַע הַלַּיְלָה מִתְעוֹרֵר הֶחָסִיד לְקוֹל חֲרִיקוֹת, וּמְגַלֶּה כִּי אוֹתוֹ קַסָּב עוֹמֵד מֵעַל רֹאשׁוֹ, מְשַׁפְשֵׁף סַכִּין שְׁחִיטָה עַל רְצוּעַת עוֹר וּמֵכִין אוֹתָהּ לִפְעֻלָּה. נֶחֱרַד הֶחָסִיד וְהִתְיַשֵּׁב רוֹעֵד כֻּלּוֹ עַל מִטָּתוֹ:

- "כֻּלָּם אָמְרוּ שָׁאַתָּה צַדִּיק, וְרוֹדֵף חֶסֶד, וְאַתָּה קָם לְהָרְגֵנִי בַּלַּיְלָה"?
- "אֲבָל אֲנִי בֶּאֱמֶת רוֹדֵף חֶסֶד. אֲנִי רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת חֶסֶד גָּדוֹל".
- "עַל יְדֵי שֶׁתִּשְׁחֵט יְהוּדִי"?
- "לֹא סְתָם יְהוּדִי, יְהוּדִי צַדִּיק. אַתָּה מֵבִין, יֵשׁ לָנוּ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים קְשָׁיֵי יוֹם בָּעֲיָרָה, מִסְכְּנִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם הַרְבֵּה צָרוֹת וְאֵין לָהֶם כְּתֹבֶת. אִם יִהְיֶה לָהֶם כָּאן צִיּוּן שֶׁל צַדִּיק, קֶבֶר שֶׁל אִישׁ קָדוֹשׁ שֶׁיּוּכְלוּ לְהִשְׁתַּטֵּחַ עָלָיו וְלִשְׁפֹּךְ אֶת מַר לִבָּם, זֶה יִתֵּן לָהֶם תִּקְוָה... אַתָּה מֵבִין, אֲנִי רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת בְּאֶמְצָעוּתְךָ חֶסֶד גָּדוֹל עִם כָּל אַנְשֵׁי הָעֲיָרָה, אֲנִי הוֹלֵךְ לָתֵת לָהֶם קֶבֶר שֶׁל צַדִּיק לְהִשְׁתַּטֵּחַ עָלָיו, לָתֵת לָהֶם תִּקְוָה"!

מָה רַע בְּצַדִּיק חַי? מַדּוּעַ לְכַבֵּד אֶת הָרַבָּנִים רַק אַחֲרֵי שֶׁהֵם עוֹלִים הַשָּׁמַיְמָה וְגוּפָם נִטְמָן בָּאֲדָמָה? כִּי כְּשֶׁהַצַּדִּיק חַי וְאוֹמֵר לָנוּ מָה לַעֲשׂוֹת, זֶה לֹא תָּמִיד נוֹחַ לָנוּ. פַּעַם כְּשֶׁהָרַב אָמַר דָּבָר שֶׁלֹּא רָצִינוּ לִשְׁמוֹעַ, נָשַׂכְנוּ אֶת הַשִּׂפָתַיִם וְהוֹרַדְנוּ אֶת הָרֹאשׁ. הַיּוֹם מַחְלִיפִים אֶת הָרַב.

יַעֲקֹב שֶׁבָּרַח מֵעֵשָׂו וְהָיָה בְּסַכָּנַת חַיִּים, דָּבָר רִאשׁוֹן שֶׁעָשָׂה - נִטְמָן בִּישִׁיבַת שֵׁם וָעֵבֶר וְלָמַד 14 שָׁנָה תּוֹרָה מִפִּיו שֶׁל עֵבֶר נֶכְדּוֹ שֶׁל שֵׁם בֶּן נֹחַ (מגילה יז.). יַעֲקֹב הָיָה בֶּן 63, וּבְכָל הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה הוּא לָמַד תּוֹרָה, לָמָּה הוּא צָרִיךְ עוֹד 14 שָׁנִים בְּטֶרֶם יַמְשִׁיךְ בְּדַרְכּוֹ לְלָבָן? כִּי בַּשָּׁנִים הָאֵלֶּה הוּא זָכָה לְשַׁמֵּשׁ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים וְלֹא רַק לִרְאוֹתָם. הוּא רָאָה אֶת עֵבֶר, רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, הוּא הִתְבּוֹנֵן בַּצַּדִּיק וְלָמַד מִמֶּנּוּ יִרְאַת שָׁמַיִם מִדֶּגֶמָא אִישִׁית, אֵין סֵפֶר שֶׁיָּכוֹל לְלַמֵּד זֹאת. אָדָם שֶׁיּוֹשֵׁב 20 אוֹ 30 שָׁנָה בְּבֵית כְּנֶסֶת וּבְשִׁעוּרֵי תּוֹרָה וַעֲדַיִן הַתּוֹרָה לֹא מְנַגֶּנֶת עַל עַצְמוֹתָיו, חָסֵר לוֹ שִׁמּוּשׁ שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים.

וְכָךְ רוֹאִים הַרְבֵּה שֶׁעָלוּ עַל דֶּרֶךְ הַיָּשָׁר עַל יְדֵי קְרִיאָה שֶׁל סְפָרִים קְדוֹשִׁים, וְנִכְנְסוּ לִישִׁיבוֹת וְהִתְקַדְּמוּ בַּעֲבוֹדַת ה׳ וּלְבַסּוֹף עָפוּ הַחוּצָה. יֵשׁ לָהֶם יְדִיעָה בַּחֲשִׁיבוּת הַתּוֹרָה וּבְקְדֻשַּׁת הַתּוֹרָה וּבְחָכְמַת הַתּוֹרָה, אֲבָל אֵין לָהֶם חֶשְׁקַת הַתּוֹרָה. כִּי יֵשׁ עֲלֵיהֶם קְלִפָּה עֲבָה שֶׁל עֵשָׂו וְהִיא נִטְלֵית רַק כַּאֲשֶׁר נִדְבָּקִים לַצַּדִּיק, כַּאֲשֶׁר מְשַׁמְּשִׁים תַּלְמִיד חָכָם, מִתְקָרְבִים אֵלָיו וְלוֹמְדִים מֵהַנְהָגוֹתָיו, מֵהִסְתַּכְּלוּת עָלָיו, עַל מִדּוֹתָיו.

הַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת שֶׁאִם רַבְּךָ דּוֹמֶה לְמַלְאָךְ ה׳ בַּקֵּשׁ לִלְמֹד תּוֹרָה מִפִּיהוּ וְאִם לָאו אַל תִּלְמַד תּוֹרָה מִמֶּנּוּ (מועד קטן יז.). צָרִיךְ שֶׁמִּי שֶׁיְּלַמֵּד אוֹתָנוּ יִהְיֶה בָּעַל עִנְיָן בַּתּוֹרָה, שֶׁנַּרְגִּישׁ שֶׁהַתּוֹרָה הִיא מַהוּתוֹ, שֶׁהוּא מִתְעַנֵּג עָלֶיהָ וְחַי וְנוֹשֵׁם אוֹתָהּ, וְלֹא מְחַפֵּשׂ

אַחֲרֵי תְּאָרִים וְכָבוֹד שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, אֶלָּא לִלְמֹד וּלְלַמֵּד, שֶׁעֵינָיו נוֹצְצוֹת כְּשֶׁהוּא מוֹצֵא חִדּוּשׁ תּוֹרָה חָדָשׁ, שֶׁהוּא מַלְבֵּן אֶת הַסֹּגְיָה וּמַגִּיעַ לַהֲלָכָה. שֶׁיֵּשׁ לוֹ יִרְאַת שָׁמַיִם, שֶׁאֲנַחְנוּ יוֹדְעִים מִי הָרַב שֶׁלּוֹ וּמִי הָרַב שֶׁל הָרַב שֶׁלּוֹ, עַד שֶׁאֲנַחְנוּ מַגִּיעִים לָאֶחָד מִגְּדוֹלֵי הַדּוֹר, וּמְבִינִים כִּי גַּם הָרַב שֶׁלָּנוּ מְחֻבָּר בְּשָׁרְשׁוֹ לָאֱמֶת. כְּשֶׁמּוֹצְאִים רַב כָּזֶה, שֶׁיֵּשׁ לוֹ דַּעַת תּוֹרָה וְהַשְׂקָפָה יְשָׁרָה וּמֵעַל לַכֹּל חֶשְׁקַת הַתּוֹרָה, אָז אֲנַחְנוּ דְּבֵקִים בּוֹ.

אֲנַחְנוּ לֹא יְכוֹלִים לִסְמֹךְ עַל הַשֵּׂכֶל שֶׁלָּנוּ לִרְאוֹת אֶת הָאֱמֶת כִּי אָנוּ נְגוּעִים וְיֵשׁ עָלֵינוּ קְלִפּוֹת שֶׁל עֵשָׂו, עָרְלָה עַל הַלֵּב, וְעַל יְדֵי הַהִתְבַּקְּעוּת וְהַהִתְבַּטְּלוּת לַצַּדִּיקִים וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים וְשִׁמּוּשָׁם, אֲנַחְנוּ מְסִירִים אֶת הַקְּלִפּוֹת הַנַּ"ל, וְאָז הַמְּתִיקוּת הַמְדֻבֶּרֶת שֶׁל הַתּוֹרָה סוֹף סוֹף מַגִּיעָה גַּם אֵלֵינוּ. וְכָךְ נִתְעַלֶּה גַּם אֲנַחְנוּ. כִּי כָּל גְּדוֹלֵי הַדּוֹר זָכוּ לִהְיוֹת כָּאֵלֶּה כִּי הֵם הִתְרַחֲקוּ מִקְּלִפַּת עֵשָׂו וְהִרְגִּישׁוּ אֶת הַמְּתִיקוּת כְּבָר מֵהַהַתְחָלָה וְלֹא הִסְכִּימוּ לַעֲזֹב אֶת הַתּוֹרָה עַל אַף כָּל הַמִּלְחָמוֹת וְהַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁל הַיֵּצֶר לִשְׁבֹּר אוֹתָם בְּצַעַר, עֹנִי וְרָעָב מַמָּשׁ. עֲבוּרָם הַתּוֹרָה הִיא הַחַיִּים.

הָיוּ מִשְׁתַּגְּעִים וּמִתְלַהֲטִים אַחֲרֶיהָ

כַּאֲשֶׁר הַגָּאוֹן הָרַב עוֹבַדְיָה יוֹסֵף זָצוּק"ל שִׁמֵּשׁ כְּרַב הָרָאשִׁי לְיִשְׂרָאֵל, הוּא קִבֵּל חֻפְשָׁה מִטַּעַם הַמְּדִינָה, לוֹ וּלְכָל מִשְׁפַּחְתּוֹ. וּבְעוֹד שֶׁרִחֵם עַל מִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁלְּוָתָה אוֹתוֹ וְאֶת תּוֹרָתוֹ מִתּוֹךְ עֹנִי שָׁנִים רַבּוֹת וְרָצָה שֶׁיִּרְווּ מְעַט נַחַת, הוּא עָצְמוֹ בִּקֵּשׁ לִלְמֹד גַּם בַּחֻפְשָׁה, אַךְ הַסִּפְרִיָּה הַגְּדוֹלָה שֶׁלּוֹ נוֹתְרָה בְּבֵיתוֹ, וְהוּא נֶאֱלַץ לִלְמֹד לְלֹא סְפָרָיו הַיְקָרִים. אַךְ אַחֲרֵי שְׁעָתַיִם אָמַר כִּי הוּא לֹא מְסֻגָּל יוֹתֵר, אוֹ שֶׁיָּבִיאוּ אֶת סְפָרָיו לְכָאן אוֹ שֶׁיַּחְזְרוּ לְבֵיתָם. וְכֵיוָן שֶׁהָיְתָה לוֹ סִפְרִיָּה עֲנָקִית (בְּשִׁיאָה אַף הֵכִילָה מֵעַל לְ-25

אֶלֶף סְפָרִים, שֶׁעַל כֻּלָּם עָבַר הָרַב וְיָדַע אֶת רֻבָּם בַּעַל פֶּה), הוּא חָזַר הַבַּיְתָה וְכָל מִשְׁפַּחְתּוֹ עִמּוֹ ! שְׁעָתַיִם הוּא לֹא יָכוֹל הָיָה לְהִסְתַּדֵּר בְּלִי הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁהוּא רָגִיל. הוּא הִרְגִּישׁ וְהִתְמַכֵּר לְמִתְיקוּת הַתּוֹרָה עַד שֶׁלֹּא יָכוֹל הָיָה בִּלְעָדֶיהָ.

וְזֶה שֶׁאָמַר רַבִּי חַיִּים בֶּן עָטָר זָצוּק"ל (אור החיים דברים כו, י): "וְאֵין טוֹב אֶלָּא תּוֹרָה, שֶׁאִם הָיוּ בְּנֵי אָדָם מַרְגִּישִׁין בְּמְתִיקוּת וְעֲרֵבוּת טוֹב הַתּוֹרָה הָיוּ מִשְׁתַּגְּעִים וּמִתְלַהֲטִים אַחֲרֶיהָ וְלֹא יֵחָשֵׁב בְּעֵינֵיהֶם מְלֹא עוֹלָם כֶּסֶף וּזָהָב לִמְאוּמָה כִּי הַתּוֹרָה כּוֹלֶלֶת כָּל הַטּוֹבוֹת שֶׁבָּעוֹלָם". גְּדוֹלֵי הַדּוֹר מַרְגִּישִׁים כָּךְ. הֵם בֶּאֱמֶת מִשְׁתַּגְּעִים אַחֲרֶיהָ. הֵם מַרְגִּישִׁים שֶׁכָּל תַּעֲנוּגֵי עוֹלָם הֵם כְּקְלִפַּת הַשּׁוּם לְעֻמַּת הַתַּעֲנוּג שֶׁבַּתּוֹרָה. וְהֵם נִהְיוּ גְּדוֹלִים כִּי הֵם עָצְמָם שִׁמְּשׁוּ תַּלְמִידִים חֲכָמִים וְצַדִּיקִים. הָרַב עוֹבַדְיָה הָרֵי שִׁמֵּשׁ וְלָמַד אֵצֶל גְּדוֹלֵי עוֹלָם הַגָּמַת הַגָּאוֹן הָרַב עָזְרָא עַטְיָא זָצוּק"ל, וְכָךְ גָּדַל וְהִתְקַדֵּשׁ וְהָיָה לְגָדוֹל וְגָאוֹן בְּעַצְמוֹ.

וְגַם אֲנַחְנוּ, שֶׁנִּתְחַדֵּשׁ יְמִינוּ כְּקֶדֶם וְנִזְכֶּה בַּכֹּחַ הַגָּדוֹל שֶׁהָיָה לְעַמֵּנוּ בְּכָל הַדּוֹרוֹת, שֶׁנִּדַּבֵּק בְּצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, בְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים חַיִּים וְנוֹשְׁמִים, שֶׁיּוֹרוּ לָנוּ אֶת הַדֶּרֶךְ וּנְקַבֵּל מֵהֶם וְנָסוּר לְמָרוֹתָם, נִזְכֶּה לְסַיְעָתָא דִּשְׁמַיָּא, לְהָסִיר מֵעָלֵינוּ אֶת קְלִפַּת עֵשָׂו הַפְּנִימִית וְהַחִיצוֹנִית, וּלְקַיֵּם בָּנוּ אֶת בִּרְכַּת יִצְחָק לְיַעֲקֹב, וְלִזְכּוֹת לַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה.

סודם של אבותינו

בִּלְהִי שָׁבִיר

כְּשֶׁאֲנַחְנוּ מִסְתַּכְּלִים עַל הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים וְעַל הָאֲמָהוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת וְכָל מָה שֶׁעָבְרוּ בְּחַיֵּיהֶם, עוֹלָה שְׁאֵלָה גְּדוֹלָה הַנּוֹבַעַת מֵאֵפֶן הִתְנַהֲלוּתָם בְּעִקְבוֹת הַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁעָבְרוּ, מֵהֵיכָן הֵם שָׁאֲבוּ אֶת הַכֹּחַ לַעֲבוֹר אֶת הַנִּסְיוֹנוֹת הָאֵלֶּה? אִם זֶה אַבְרָהָם אָבִינוּ שֶׁעָמַד בַּעֲשָׂרָה נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים שֶׁהִשִּׁיא הָיָה נִסָּיוֹן הָעֲקֵדָה שֶׁל בְּנוֹ יְחִידוֹ, אִם זֶה בִּיצְחָק שֶׁהֵכִין עַצְמוֹ לִהְיוֹת קָרְבָּן לַה׳, וְאִם זֶה יַעֲקֹב שֶׁהִתְמוֹדֵד מוּל לָבָן וְעֵשָׂו, וְהַצַּעַר שֶׁל הַפְּגִיעָה בְּדִינָה בִּתּוֹ וּמְכִירַת יוֹסֵף בְּנוֹ אָהוּבוֹ, וְאִם זֶה בְּרָחֵל וְלֵאָה עַצְמָן וְכָל סִפּוּר נִשּׂוּאֵיהֶן לְיַעֲקֹב וְהוֹלֶדֶת בָּנָיו שֶׁהָיוּ כְּרוּכִים בִּמְנִיעוֹת וְיִסּוּרִים.

שָׂרָה אִמֵּנוּ הָיְתָה עֲקָרָה בְּמֶשֶׁךְ 90 שָׁנוֹת חַיֶּיהָ. הִיא אַף הִכְנִיסָה צָרָתָהּ לְבֵיתָהּ וְנָתְנָה לְאַבְרָהָם אָבִינוּ לָשֵׂאת אֶת שִׁפְחָתָהּ הָגָר עַל מְנָת שֶׁתִּבָּנֶה מִמֶּנָּה. כַּמָּה צַעַר הָיָה לָהּ עַד שֶׁנּוֹלַד לָהּ בְּנָהּ יְחִידָהּ. כּוֹתֵב בָּעַל הַטּוּרִים (בראשית כג, א) עַל הַפָּסוּק "וַיִּהְיוּ חַיֵּי שָׂרָה" וְגוֹ' (שם), שֶׁהַמִּילָה "יִהְיוּ" בְּגִימַטְרִיָּא 37, שֶׁזֶּה הָיָה גִּילוֹ שֶׁל יִצְחָק כְּשֶׁהִיא נִפְטְרָה, כְּלוֹמַר הָיוּ לָהּ כָּל כָּךְ הַרְבֵּה נִסְיוֹנוֹת בַּחַיִּים, שֶׁרַק מֵרֹגַע שֶׁנּוֹלַד לָהּ יִצְחָק הִיא הִתְחִילָה לְהַרְגִּישׁ חַיּוּת אֲמִתִּית, שֶׁהָיוּ אֵלּוּ עִקַּר שְׁנוֹת חַיֶּיהָ.

וּמָה נֹּאמַר עַל רִבְקָה אִמֵּנוּ שֶׁהָיְתָה עֲקָרָה 20 שָׁנָה רַק כְּדֵי לָלֶדֶת בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר אֶת עֵשָׂו הָרָשָׁע לְצִדּוֹ שֶׁל אָחִיו יַעֲקֹב הַצַּדִּיק. וּלְאַחַר 63 שָׁנִים יַעֲקֹב נֶאֱלָץ לִבְרֹחַ מִפְּנֵי עֵשָׂו, וְכָךְ הִיא הֶעֱבִירָה אֶת שְׁאָר חַייֶּהָ בִּמְחִיצַת בְּנָהּ הָרָשָׁע, וְלֹא זָכְתָה לִרְאוֹת שׁוּב אֶת בְּנָהּ הַצַּדִּיק וְהָאָהוּב עַד יוֹם מוֹתָהּ.

הָבָה נִסְתַּכֵּל עַל יַעֲקֹב אָבִינוּ, שֶׁבְּגִיל 63 הוּא יוֹצֵא לְמִצְוָה לְעַצְמוֹ שִׁדּוּךְ, אַף בַּדֶּרֶךְ תּוֹפֵס אוֹתוֹ אֱלִיפָז בֶּן עֵשָׂו שֶׁנִּשְׁלַח לְהוֹרְגוֹ עַל יְדֵי אָבִיו. אֱלִיפָז שֶׁלָּמַד תּוֹרָה מִיִּצְחָק לֹא הִרְשִׁיעַ לְגַמְרֵי כְּמוֹ אָבִיו, וְלָכֵן יַעֲקֹב מַצְלִיחַ לְשַׁכְנְעוֹ לְקַחַת אֶת כָּל רְכוּשׁוֹ מִמֶּנּוּ, שֶׁכֵּן עָנִי חָשׁוּב כַּמֵּת, וְיִחַשֵּׁב שֶׁהָרַג אוֹתוֹ וְקִיֵּם צִוּוּי אָבִיו עֵשָׂו[34]. וְכָךְ אֱלִיפָז מוֹתִיר אֶת יַעֲקֹב חֲסַר כָּל (רש"י

---

[34] וּמִכָּאן אֶפְשָׁר לִרְאוֹת אֶת כֹּחַ הַשְׁפָּעַת הַתּוֹרָה גַּם עַל זַרְעוֹ שֶׁל עֵשָׂו, וּמִי שֶׁעָתִיד לִהְיוֹת אָבִיו שֶׁל עֲמָלֵק. אַף עַל פִּי כֵן לִבּוֹ לֹא נָתַן לוֹ לַהֲרוֹג אֶת בְּנוֹ שֶׁל רַבּוֹ, וְגַם יַעֲקֹב שֶׁיָּכוֹל הָיָה לִגְבֹּר עָלָיו כִּי כֹּחוֹ הָיָה רַב, הֶעְדִּיף לְשַׁתֵּף עִמּוֹ פְּעֻלָּה וּלְסַיֵּעַ לוֹ לִשְׁמוֹר עַל מִצְוַת כִּבּוּד אַב שֶׁהָיְתָה לוֹ, אַף שֶׁתַּרְגֻּמָּה גַּם לְמַעֲשִׂים לֹא טוֹבִים, כִּי כֹּחַ הַמִּצְוָה יָכוֹל לְהַשְׁפִּיעַ. וְאָכֵן יֵשׁ דֵּעָה כִּי הַסִּפּוּר הַמְּפֹרָסָם שֶׁל אִיּוֹב הִתְרַחֵשׁ בִּימֵי יַעֲקֹב אָבִינוּ (בבא בתרא טו.), וְאִיּוֹב שֶׁהִתְרִיס כְּלַפֵּי שָׁמַיִם וְהֶאֱשִׁים אֶת ה' בְּמַצָּבוֹ בְּכָךְ שֶׁאוּלַי וְהָיְתָה טָעוּת שָׁם לְמַעְלָה, הִתְמוֹדֵד מוּל אַרְבַּעַת חֲבֵרָיו הַמּוֹכִיחִים אוֹתוֹ וְדוֹרְשִׁים מִמֶּנּוּ לְהוֹדוֹת כִּי מִן ה' יוֹצֵא רַק טוֹב. הֶחָבֵר הָרְבִיעִי שֶׁמַּגִּיעַ בְּמַהֲלַךְ שִׂיחָתָם נִקְרָא אֱלִיפָז, וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים שֶׁזֶּהוּ אֱלִיפָז בֶּן עֵשָׂו (אבן עזרא איוב ב, יא; רש"י איוב ד, א), שֶׁבִּזְכוּת לְמוּד הַתּוֹרָה

בראשית כט, יא). עֵקֶב זֹאת, הֶבִין יַעֲקֹב כִּי הוּא מַגִּיעַ בְּיָדַיִם רֵיקוֹת לְלָבָן וְיִצְטָרֵךְ לְהִתְעַכֵּב אֶצְלוֹ, וְלָכֵן נִכְנַס לִישִׁיבַת שֵׁם וָעֵבֶר וְלָמַד תּוֹרָה עוֹד 14 שָׁנָה (מגילה יז.), רַק כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְקַלְקֵל מֵהָעִכּוּב אֵצֶל חָמִיו לֶעָתִיד. הוּא מַגִּיעַ לְלָבָן חֲסַר כָּל בְּגִיל 77, וְנֶאֱלַץ לַעֲבוֹד עֲבוּר רָחֵל 7 שָׁנִים, וְכָךְ בִּמְקוֹם לְהִתְחַתֵּן בְּגִיל 63 הוּא מִתְחַתֵּן בְּגִיל 84 !

וּלְמָחָרַת לֵיל הַכְּלוּלוֹת הוּא מְגַלֶּה כִּי הֶחְלִיפוּ אֶת הַכַּלָּה הַמְיֻעֶדֶת בַּאֲחוֹתָהּ, וְהוּא נֶאֱלָץ לַעֲבוֹד עוֹד 7 שָׁנִים עֲבוּר הַזְּכוּת לְקַבֵּל גַּם אֶת הַשְּׁנִיָּה לְאִשְׁתּוֹ, כְּפִי שֶׁרָצָה לְכַתְּחִלָּה. הַפַּעַם הוּא נָשָׂא אוֹתָהּ מֵרֹאשׁ לִפְנֵי שֶׁהִתְחִיל לַעֲבוֹד אֶת 7 הַשָּׁנִים הַנּוֹסָפוֹת. בְּתוֹךְ הַשָּׁנִים הַלָּלוּ הוּא נוֹשֵׂא גַּם אֶת הַשְּׁפָחוֹת שֶׁל נְשׁוֹתָיו, זִלְפָּה וּבִלְהָה וְנוֹלְדוּ לוֹ 11 בָּנִים וּבַת. וְכָךְ בְּגִיל 91 הוּא מוֹצֵא עַצְמוֹ עִם 4 נָשִׁים, 12 יְלָדִים, וּלְלֹא שֶׁקֶל אֶחָד בַּכִּיס, שֶׁכֵּן הוּא עָבַד עַד כֹּה רַק עֲבוּר הַזְּכוּת לְהִנָּשֵׂא לָרָחֵל וּלְלֵאָה, וְלֹא הָיְתָה לוֹ מַשְׂכֹּרֶת לַחֲסֹךְ.

יַעֲקֹב מַמְשִׁיךְ לַעֲבוֹד 6 שָׁנִים נוֹסָפוֹת אֵצֶל חָמִיו עַל מְנָת שֶׁתִּהְיֶה לוֹ גַּם פַּרְנָסָה לְמִשְׁפָּחָה, וְהִנֵּה חָמִיו לָבָן, שֶׁהָיָה הָאָב שֶׁל כָּל 4 נְשׁוֹתָיו, שֶׁכֵּן זִלְפָּה וּבִלְהָה הָיוּ בְּנוֹתָיו מֵהַשִּׁפְחָה (תרגום יונתן בראשית כט, כד-כט), וְכֵן הָיָה הַסַּבָּא שֶׁל כָּל יַלְדֵי יַעֲקֹב, בְּכָל זֹאת לֹא חַס עֲלֵיהֶם וּמְרַמֶּה אוֹתוֹ 100 פְּעָמִים בַּתְּקוּפָה הַזּוֹ !

וּבְגִיל 97 יַעֲקֹב אָבִינוּ עוֹקֵר עִם כָּל מִשְׁפַּחְתּוֹ בְּאֶמְצַע הַלַּיְלָה וְהֵם בּוֹרְחִים מִלָּבָן אֲשֶׁר מְגַלֶּה זֹאת וְרוֹדֵף אַחֲרֵיהֶם

וּמִצְוֹת כִּבּוּד אָב שֶׁהָיְתָה לוֹ, הָאוֹר שֶׁלָּהֶם כֵּן הֶחְדִּיר בּוֹ אֱמוּנָה. מִכָּאן יֵשׁ לִלְמֹד שֶׁאֵין לוֹמַר עַל אַף אָדָם שֶׁהוּא מִקֶּרֶב אָבוּד, שֶׁכֵּן כֹּחַ הַתּוֹרָה לְטַהֵר וְכֹחַ הַמִּצְוֹת לְהַחְזִיר לַמּוּטָב הֵם אֵינְסוֹפִיִּים מַמָּשׁ.

לְעַכְּבָם, וּלְאַחַר שֶׁנִּפְטָרִים מִמֶּנּוּ, מְקַבֵּל יַעֲקֹב הוֹדָעָה כִּי אָחִיו עֵשָׂו וְ-400 אִישׁ עִמּוֹ בַּדֶּרֶךְ אֵלָיו עַל מְנָת לְהוֹרְגוֹ, כִּי כָּל 34 הַשָּׁנִים שֶׁעָבְרוּ לֹא הִשְׁכִּיחוּ מִמֶּנּוּ אֶת זַעְמוֹ עַל לְקִיחַת הַבְּרָכוֹת שֶׁלּוֹ מִיִּצְחָק עַל יְדֵי יַעֲקֹב שֶׁהִתְחַזָּה לוֹ, וְלֹא רַק שֶׁכַּעֲסוֹ לֹא שָׁכַךְ, הוּא דָּאַג לְלַבּוֹת אֶת שִׂנְאָתוֹ בְּכָל יוֹם מֵחָדָשׁ.

וְהִנֵּה בַּלַּיְלָה לִפְנֵי שֶׁהוּא נִפְגָּשׁ עִמּוֹ, יַעֲקֹב אָבִינוּ נֶאֱלָץ לְהִלָּחֵם עִם הַשָּׂר שֶׁל עֵשָׂו (בראשית רבה עז, ג), מַלְאַךְ הַמָּוֶת בִּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ ! וּלְאַחַר שֶׁנֶּאֱבָק עִמּוֹ כָּל הַלַּיְלָה יַעֲקֹב מְנַצֵּחַ אֲבָל יוֹצֵא פָּצוּעַ, וְאַחַר כָּךְ יַעֲקֹב מַגִּיעַ לִשְׁכֶם, שָׁם הַבֵּן שֶׁל גְּדוֹל הַמָּקוֹם, שְׁכֶם בֶּן חֲמוֹר, חוֹטֵף וְאוֹנֵס אֶת בִּתּוֹ דִּינָה, וּמְעוֹרֵר בְּכָךְ אֶת זַעֲמָם שֶׁל שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אֲשֶׁר הוֹרְגִים אֶת כָּל אַנְשֵׁי שְׁכֶם, וּבְכָךְ מִתְעוֹרֶרֶת מִלְחֶמֶת עוֹלָם בֵּין יַעֲקֹב לִשְׁכֵנָיו שֶׁגּוֹבָה הֲמוֹן הֲרוּגִים מֵהָעַמִּים מִסָּבִיב, עַד שֶׁיַּעֲקֹב נֶאֱלָץ לַעֲקוֹר מִמְּקוֹמוֹ וְלָגוּר בְּמָקוֹם אַחֵר (ספר הישר, וישלח). וְאָז רַק מַתְחִיל הַסִּפּוּר שֶׁל יוֹסֵף וְאֶחָיו.

אֵלּוּ יְסוּרִים ! וְכַמָּה ! לְאָדָם אֶחָד ! וּמָה תְּגוּבָתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב ? הוֹדָיָה לַה׳. כְּשֶׁהוּא פּוֹגֵשׁ אֶת בְּנוֹ יוֹסֵף לְאַחַר 22 שָׁנָה בָּהֶן לֹא יָדַע אִם הוּא חַי אוֹ מֵת, הוּא קוֹרֵא בְּאוֹתוֹ רֶגַע קְרִיאַת שְׁמַע כְּדֵי לְהַעֲבִיר אֶת רֶגֶשׁ הַשִּׂמְחָה הַגָּדוֹל וְהָאַהֲבָה שֶׁנִּתְעוֹרְרָה בּוֹ וּלְהַקְדִּישַׁן לַה׳ יִתְבָּרַךְ שֶׁאוֹתוֹ הוּא אָהַב יוֹתֵר מִבְּנוֹ אֲהוּבוֹ שֶׁלֹּא רָאָה שָׁנִים (רש״י בראשית מו, כט).

בְּתוֹךְ כָּל הַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁהוּא עוֹבֵר, הוּא מוֹדֶה לַה׳, מֵקִים לוֹ מִזְבְּחוֹת, מְתַקֵּן אֶת תְּפִילַת עַרְבִית, הַכֹּל שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לַה׳ יִתְבָּרַךְ. מֵהֵיכָן הַפֹּחוֹת הַנַּ״ל ? וְכִי אָנוּ הָיִינוּ יְכוֹלִים לַעֲמֹד וְלוֹ בְּנִסָּיוֹן אֶחָד מִכָּל אֵלֶּה שֶׁהֵם עָבְרוּ עַל פְּנֵי כָּל כָּךְ הַרְבֵּה שָׁנִים ?

אַחָיוֹת לְצָרָה

הַמִּדְרָשׁ אוֹמֵר (סדר עולם רבה, פ״ב) כִּי לֵאָה וְרָחֵל הָיוּ תְּאוֹמוֹת, לֵאָה הַגְּדוֹלָה וְרָחֵל הַקְּטַנָּה, וּכְשֶׁהֵן נוֹלְדוּ, יַעֲקֹב וְעֵשָׂו הָיוּ כְּבָר בְּנֵי 62. כֵּיוָן שֶׁיָּדְעוּ כִּי לְלָבָן יֵשׁ שְׁתֵּי בָּנוֹת וּלְרִבְקָה אֲחוֹתוֹ שְׁנֵי בָּנִים, יָצָא קוֹל שֶׁיַּעֲשׂוּ שִׁדּוּךְ, הַגְּדוֹלָה לַגָּדוֹל וְהַקְּטַנָּה לַקָּטָן. לָכֵן מִגִּיל צָעִיר, כְּשֶׁכְּבָר הָיָה לְלֵאָה קָצָת דַּעַת, הִיא בִּקְּשָׁה לִבְרֹר עַל מַעֲשָׂיו שֶׁל הֶחָתָן הַמְיֻעָד לָהּ (בבא בתרא קכג.). וְכָךְ הִיא יוֹשֶׁבֶת בְּצֹמֶת דְּרָכִים וְשׁוֹאֶלֶת אֲנָשִׁים הַהוֹלְכִים עַל הַצִּיר יִשְׂרָאֵל-חָרָן וַחֲזָרָה, וּמְגַלָּה כִּי עֵשָׂו הוּא רָשָׁע מֻרְשָׁע שֶׁשְּׁמוֹ יָצָא לִשְׁמָצָה בְּמַעֲשָׂיו הַנְּלוֹזִים, וְאִלּוּ אָחִיו הוּא צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם שֶׁכָּל אִשָּׁה תִּרְצֶה לְבַעַל, וְהוּא כָּרֵגַע יוֹשֵׁב בִּישִׁיבַת שֵׁם וְעֵבֶר וְהוּא לֹא יָשֵׁן שָׁם כָּל 24 הַשָּׁעוֹת בִּימָמָה[35] (וְגַם אַחֲרֵי אוֹתָן 14 שָׁנָה, כַּאֲשֶׁר הוּא נִרְדָּם לְרֹאשׁוֹנָה כְּפִי שֶׁרָאִינוּ בְּפָרָשַׁת ״וַיֵּצֵא״, הוּא נִרְדָּם עַל הַחוֹל וּמַנִּיחַ רֹאשׁוֹ עַל אֶבֶן כְּרִית).

אֵיזֶה צַעַר הָיָה לְלֵאָה לְגַלּוֹת מָה יַּעֲלֶה בְּגוֹרָלָהּ וּמָה יַּעֲלֶה בְּחֵיק אֲחוֹתָהּ, וְכָל הַסִּבָּה לַהֶבְדֵּל בֵּינֵיהֶן הוּא כִּי קָדְמָה לְלֵידַת אֲחוֹתָהּ בְּכַמָּה דַּקּוֹת? הֵיא הָיְתָה בּוֹכָה וּמִתְפַּלֶּלֶת לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְחַלְּצָה מִמַּר גּוֹרָלָהּ עַד שֶׁרִיסֵי עֵינֶיהָ נָשְׁרוּ מֵרֹב דְּמָעוֹת וְיוֹפְיָהּ נִפְגָּם (בבא בתרא קכג.), שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כט, יז): ״וְעֵינֵי לֵאָה רַכּוֹת״.

לְמַעֲשֶׂה, בִּזְכוּת הַתְּפִלּוֹת זָכְתָה גַּם הִיא לְהִנָּשֵׂא לְיַעֲקֹב וְעוֹד קוֹדֶם לַאֲחוֹתָהּ, וְאַף לְהִקָּבֵר לְצִדּוֹ בִּמְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, בְּעוֹד רָחֵל נִקְבְּרָה בְּבֵית לֶחֶם. מִכָּאן רָאִינוּ כֹּחָהּ שֶׁל תְּפִלָּה, שֶׁכֵּן רָחֵל

---

[35] חֲזַ״ל אוֹמְרִים כִּי לֹא יָשַׁן כָּל 14 הַשָּׁנָה בִּישִׁיבַת שֵׁם וְעֵבֶר. הַכַּוָּנָה הִיא שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא קָם מִמָּקוֹם לְמוּדוֹ לִישׁוֹן עַל מִטָּה, אֶלָּא הָיָה כִּמְנַמְנֵם בְּמָקוֹם לְמוּדוֹ וְגוֹרֵר כְּחוֹת לְהִתְעוֹרֵר וּלְהַמְשִׁיךְ. וְכָךְ אָמְרוּ גַּם עַל דָּוִד שֶׁלֹּא יָשַׁן יוֹתֵר מִ-60 נְשִׁימוֹת סוּס בִּימָמָה (סוכה כו:), וְיֵשׁ הָאוֹמְדִים זְמַן זֶה ל-3 דַּקּוֹת בִּלְבַד.

שֶׁהָיְתָה בְּטוּחָה כִּי הִיא תִּנָּשֵׂא לְיַעֲקֹב וְהָיְתָה מְרוּצָה מֵהַשִּׁדּוּךְ לֹא הִתְפַּלְּלָה מַסְפִּיק, וְאִלּוּ לֵאָה שֶׁכְּבָיְכוֹל נֶחְרָץ גּוֹרָלָהּ לְרָעָה הִתְפַּלְּלָה מֵעֻמְקָא דִּלְבָּא וְגָרְמָה לְכָךְ שֶׁמַּצֵּבָה יִתְהַפֵּךְ לִהְיוֹת אִשְׁתּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וּלְהַעֲמִיד לוֹ 6 מִתּוֹךְ 12 שְׁבָטִים קְדוֹשִׁים (וְגַם אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה יָצְאוּ מֵאָסְנַת בַּת דִּינָה, בִּתָּהּ שֶׁל לֵאָה), כְּמוֹ שְׁאָר 3 הָאִמָּהוֹת יָחַד! מִכָּאן נִלְמַד לֹא לְזַלְזֵל בִּתְפִלָּה וּבְכֹחָהּ, אֲפִילּוּ שֶׁנִּגְזְרוֹת גְּזֵרוֹת מִשָּׁמַיִם, כִּי בְּכֹחָהּ שֶׁל הַתְּפִלָּה לְשַׁנּוֹת סִדְרֵי עוֹלָם.

אֲבָל גַּם לְאַחַר נִשּׂוּאֶיהָ עִם יַעֲקֹב הוּא עָדַיִן הֶעְדִּיף אֶת רָחֵל עָלֶיהָ, וְנָשָׂא אוֹתָהּ בְּתֹם הַשָּׂבַע בְּרָכוֹת שֶׁלְּאַחַר הַנִּשּׂוּאִין עִמָּהּ, וְהֶעֱבִיר אֶת מִטָּתוֹ לְאָהֳלָהּ, וּלְאַחַר מוֹתָהּ שֶׁל רָחֵל הֶעֱבִיר אֶת הַמִּטָּה לְאֹהֶל שִׁפְחָתָהּ בִּלְהָה (שבת נה:) וְלֹא לְאֹהֶל שֶׁל לֵאָה.

וְכָתוּב בַּגְּמָרָא (יבמות סד.) שֶׁהָאִמָּהוֹת כֻּלָּן נוֹלְדוּ עֲקָרוֹת כִּי ה' שׁוֹעֵ לִתְפִלָּתָן. אַךְ בְּעוֹד שֶׁשָּׂרָה הָיְתָה עֲקָרָה 90 שָׁנָה, וְרִבְקָה 20 שָׁנָה וְרָחֵל 6 שָׁנִים, הָרֵי שֶׁלֵּאָה הָיְתָה עֲקָרָה יוֹם אֶחָד. שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כט, לא): "וַיַּרְא ה' כִּי שְׂנוּאָה לֵאָה וַיִּפְתַּח אֶת רַחְמָהּ וְרָחֵל עֲקָרָה". כְּלוֹמַר כְּשֶׁהִיא קָמָה בַּבֹּקֶר לְאַחַר לֵיל כְּלוּלוֹתֶיהָ וְיַעֲקֹב מְגַלֶּה כִּי הִיא לֵאָה וְלֹא רָחֵל, וְהוֹלֵךְ לְלָבָן וְדוֹרֵשׁ אֶת רָחֵל גַּם כֵּן, הַהַשְׁפָּלָה שֶׁחָשָׁה בְּאוֹתוֹ בֹּקֶר הָיָה שָׁקוּל לְצַעַר שֶׁל שָׁנִים שֶׁל עֲקָרוּת!

וּמָה עִם נִסְיוֹנָהּ שֶׁל רָחֵל? הָרֵי הִיא יָדְעָה שֶׁמִּנְהַג הַמָּקוֹם לֹא לֶחָתָן הַצְּעִירָה לִפְנֵי הַגְּדוֹלָה, וְיַעֲקֹב חֲשַׁשׁ שֶׁאַף שֶׁלָּבָן הִסְכִּים לָתֵת לוֹ אֶת רָחֵל קוֹדֶם, הוּא יְנַסֶּה לְרַמּוֹתוֹ וּלְהַחְלִיף בֵּין שְׁתֵּי הָאֲחָיוֹת. לָכֵן יַעֲקֹב מָסַר לְרָחֵל סִימָנִים, כָּךְ שֶׁבְּלֵיל הַכְּלוּלוֹת הוּא יֵדַע שֶׁהִיא זוֹ שֶׁהֻכְנְסָה לַחֻפָּה עִמּוֹ וְלֹא אֲחוֹתָהּ. אַךְ כְּשֶׁהִגִּיעַ הַלַּיְלָה הַגּוֹרָלִי וְיָדְעָה רָחֵל כִּי אֲבִיהָ יַחְלִיף אוֹתָהּ בְּלֵאָה, חָשְׁבָה עַל הַבּוּשָׁה הַגְּדוֹלָה שֶׁתִּהְיֶה לַאֲחוֹתָהּ

כַּאֲשֶׁר יַעֲקֹב יְבַקֵּשׁ מִמֶּנָּה אֶת הַסִּימָנִים וְהִיא לֹא תֵּדַע לְאוֹמְרָם. לָכֵן הָלְכָה וּמְסָרָה אֶת הַסִּימָנִים לַאֲחוֹתָהּ בְּעָרְמָה, מִבְּלִי שֶׁאֲחוֹתָהּ תֵּדַע כִּי הַדְּבָרִים שֶׁהִיא שׁוֹמַעַת מִמֶּנָּה הֵם סִימָנִים שֶׁתִּתְבַּקֵּשׁ לִמְסֹר (מגילה יג:).

חַז״ל אָמְרוּ (שבת לא:) עַל שָׁלוֹשׁ עֲבֵרוֹת נָשִׁים מֵתוֹת בִּשְׁעַת לֵידָתָן (כְּלוֹמַר הַבַּיִת הַיְהוּדִי עוֹמֵד עַל שָׁלוֹשׁ רַגְלַיִם חֲשׁוּבוֹת בְּאַחֲרָיוּת הָאִשָּׁה שֶׁהַבַּעַל סוֹמֵךְ עָלֶיהָ, וְעָלֶיהָ הִיא נִבְדֶּקֶת וְנִמְתָּחִים עָלֶיהָ דִּינִים בִּשְׁעַת סַכָּנָה כְּגוֹן לֵידָה), עַל שֶׁאֵינָן זְהִירוֹת בַּנִּדָּה (טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה) בָּחַלָּה (כַּשְׁרוּת הַמִּטְבָּח) וּבְהַדְלָקַת הַנֵּר (שְׁמִירַת הַשַּׁבָּתוֹת וְהַחַגִּים). הַסִּימָנִים שֶׁנָּתַן לָהּ יַעֲקֹב הֵם בְּעֶצֶם הֲלָכוֹת שֶׁלִּמֵּד אוֹתָהּ עַל הַבַּיִת הַיְהוּדִי, הֲלָכוֹת שֶׁאָבִיהָ לָבָן בַּחַיִּים לֹא שָׁמַע עֲלֵיהֶן וְאֵינָן מֵעוֹלָם הַמֻּשָּׂגִים שֶׁלּוֹ.

וְאָכֵן בְּלֵיל הַכְּלוּלוֹת יַעֲקֹב שׁוֹאֵל אֶת לֵאָה אֶת הַשְּׁאֵלוֹת שְׁנִקְבְּעוּ לַסִּימָנִים וְלֵאָה מַצְלִיחָה לַעֲנוֹת עֲלֵיהֶן, וְהִיא חוֹשֶׁבֶת לְעַצְמָהּ מַדּוּעַ הַמִּבְחָן הַזֶּה עַכְשָׁו, וְאֵיזֶה מַזָּל ״שֶׁבְּמִקֶּרֶה״ לָמַדְתִּי הַיּוֹם שִׁעוּר עִם אֲחוֹתִי עַל אוֹתָם נוֹשְׂאִים מַמָּשׁ. וְכָךְ הָאֱמֶת עַל הַחִלּוּף לֹא מִתְגַּלֶּה עַד לַמָּחָרָת. רָחֵל מֵעוֹלָם לֹא אָמְרָה לַאֲחוֹתָהּ כִּי הִיא זוֹ שֶׁוִּתְּרָה עַל בַּעְלָהּ לְמַעֲנָהּ. וְלַמְרוֹת שֶׁרָחֵל הָיְתָה בְּטוּחָה שֶׁבִּגְלַל צָעַד זֶה הִיא תְּקַבֵּל כָּעֵת אֶת עֵשָׂו בְּחֶלְקָהּ, אַךְ הָיְתָה מוּכָנָה לְכָךְ וּבִלְבַד שֶׁאֲחוֹתָהּ לֹא תִּתְבַּיֵּשׁ. וְגַם שָׁנִים לְאַחַר מִכֵּן כְּשֶׁרָחֵל עֲדַיִן עֲקָרָה, וַאֲחוֹתָהּ יָלְדָה כְּבָר 4 בָּנִים, הִנֵּה מָצָא רְאוּבֵן בְּכוֹר לֵאָה דוּדָאִים בַּשָּׂדֶה שֶׁהֵם סְגוּלָה לְהֶרָיוֹן, וּכְשֶׁבִּקְּשָׁה אוֹתָם רָחֵל מִלֵּאָה כִּי עוֹד לֹא הָרְתָה לְיַעֲקֹב, הֶאֱשִׁימָה אוֹתָהּ לֵאָה (בראשית ל, טו): ״הַמְעַט קַחְתֵּךְ אֶת אִישִׁי וְלָקַחַת גַּם אֶת דוּדָאֵי בְנִי״? לֹא מַסְפִּיק שֶׁלָּקַחְתְּ לִי אֶת בַּעְלִי, כָּעֵת אָתְּ רוֹצָה אֶת דוּדָאֵי בְנִי? (כְּךְ גִּילָה לָנוּ הַכָּתוּב כִּי רָחֵל הִסְתִּירָהּ מֵאֲחוֹתָהּ

שֶׁהִיא זוֹ שְׁוּתָּרָה עַל יַעֲקֹב לְמַעֲנָהּ גַּם בְּמָחִיר נִשּׂוּאִין לְעֵשָׂו). מֵהֵיכָן הַכֹּחַ לֹא לַעֲנוֹת?

תָּמִיד בְּשִׂמְחָה

וְגַם יוֹסֵף בְּנָהּ, עָלָיו נֶאֱמַר כִּי הַשְׁכִינָה מֵעוֹלָם לֹא עָזְבָה אוֹתוֹ (תנחומא וישב, ח), וְקָשֶׁה שֶׁהֲרֵי נֶאֱמַר (שבת ל:) כִּי אֵין הַשְׁכִינָה שׁוֹרָה בְּמָקוֹם שֶׁל עַצְבוּת אוֹ כַּעַס, מַשְׁמַע שֶׁיּוֹסֵף לֹא נָפַל לְעַצְבוּת אוֹ כַּעַס, לֹא בַּשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה לְאַחַר שֶׁנֶּחְטַף וְנִמְכַּר לְעַבְדוּת, וְאֵשֶׁת פּוֹטִיפַר אֲדוֹנוֹ הִטְרִידָה אוֹתוֹ יוֹם יוֹם. וְלֹא בְּ-12 הַשָּׁנִים לְאַחַר מִכֶּן שֶׁהָיָה מֻשְׁלָךְ בְּבוֹר הַכֶּלֶא עַל אַשְׁמָה בַּעֲבֵרָה שֶׁלֹּא עָשָׂה וּלְלֹא אֶפְשָׁרוּת חֲנִינָה הַנִּכְרֶת לָעַיִן, וְלֹא בְּכָל הַ-22 שָׁנָה שֶׁהָיָה בַּגָּלוּת וְלֹא יָכוֹל הָיָה לְסַפֵּר לְאָבִיו שֶׁהוּא חַי בְּכֶלֶל, מֵחֲשָׁשׁ שֶׁזֶּה יְגַלֶּה מָה עָשׂוּ בָּנָיו לַאֲחֵיהֶם וְיִצְטַעֵר, וְלֹא רָצָה יוֹסֵף לִפְגֹּעַ בּוֹ אוֹ בָּהֶם. וְאַף עַל פִּי כֵן הָיְתָה בּוֹ שִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה שֶׁלֹּא עָזְבָה אוֹתוֹ הַבְּרָכָה לְעוֹלָם וְהָיָה נוֹשֵׂא חֵן בְּעֵינֵי כָּל רוֹאָיו.

וְאָמְרוּ חֲכָמִים מַעֲשֶׂה אָבוֹת סִימָן לְבָנִים (עיין תַּנְחוּמָא לך לך, ט). אֵלֶּה הָיוּ אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, אֵלּוּ נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים הֵם עָבְרוּ, מֵהֵיכָן הֵם שָׁאֲבוּ אֶת הַכֹּחַ לַעֲמוֹד בָּהֶם? וְעוֹד לִשְׁמוֹר עַל שִׂמְחָה וְהוֹדָיָה? בְּרָמָה כָּזוֹ שֶׁהַשְׁכִינָה לֹא עָזְבָה אוֹתָם? לְהִתְגַּבֵּר עַל עַצְבוּת וְכַעַס שֶׁכָּל אָדָם אַחֵר הָיָה שׁוֹקֵעַ בָּהֶן וּמוֹצֵא שָׁם אֶת אָבְדָנוֹ. וַאֲפִילּוּ נִסָּיוֹן אֶחָד מֵאֵלֶּה הָיָה יָכוֹל לִשְׁבֹּר אָדָם רָגִיל מִן הַשּׁוּרָה, וְהֵם מְקַבְּלִים שׁוּרָה שֶׁל נִסְיוֹנוֹת אֶחָד אַחַר הַשֵּׁנִי. אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לִלְמֹד, מָה סוֹדָם שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ?

אָמְנָם גַּם הֵם בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר הָיוּ בְּנֵי אָדָם, וְהָיוּ לָהֶם מַשְׁבְּרִים וְרִגְעֵי צַעַר, אַךְ הֵם מָצְאוּ מִיָּד כֹּחַ לְהִתְאוֹשֵׁשׁ וְלַעֲמֹד בְּנִסָּיוֹן וּלְהִתְחַדֵּשׁ בַּעֲבוֹדַת ה', וּבְכָךְ הִתְעַלּוּ מֵעַל לַמַּלְאָכִים

שֶׁאֵין לָהֶם יֵצֶר וְלָכֵן אֵין לָהֶם מַשְׁבְּרִים וְהֵם לֹא יְכוֹלִים לְהִתְעַלּוֹת מֵעַל לְדַרְגָּתָם לְעוֹלָם. מָה זֶּה הַפֹּחַ הַזֶּה?

יֵשׁ הַרְבֵּה שֶׁמְּזַלְזְלִים בַּדּוֹר שֶׁלָּנוּ בִּטְעָנוֹת שֶׁהוּא מְפֻנָּק וּמִתְבַּכְיֵן וְהַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁל הַדּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים הָיוּ קָשִׁים יוֹתֵר. אָדָם שֶׁבּוֹכֶה כִּי אֵין לוֹ כֶּסֶף לַעֲבוֹר לְדִירַת 4 חֲדָרִים אוֹ לְהַחְלִיף רֶכֶב, שֶׁיִּשְׁאַל אֶת סַבָּא שֶׁלּוֹ שֶׁבְּחוּץ לָאָרֶץ הָיָה יוֹצֵא לַעֲבוֹד וְלֹא בָּטוּחַ אִם לֹא יִרְצְחוּ אוֹתוֹ בַּדֶּרֶךְ חֲזָרָה הַבַּיְתָה, וְאַף אֶחָד מֵהַגּוֹיִם לֹא יִתְעַנְיֵן לִבְדּוֹק מָה קָרָה לוֹ בִּכְלָל. אֲבָל צָרִיךְ לָדַעַת כִּי לְכָל דּוֹר יֵשׁ נִסְיוֹנוֹת בְּהֶתְאֵם לְכֹחוֹתָיו, כָּךְ שֶׁאִם מִישֶׁהוּ מִדּוֹר קוֹדֵם יֹאמַר שֶׁהַנִּסְיוֹנוֹת הַלָּלוּ אֵינָן כְּמוֹ שֶׁהָיוּ לוֹ, זֶה בִּגְלַל שֶׁיֵּשׁ גַּם יְרִידָה בַּכֹּחוֹת שֶׁל הַדּוֹרוֹת לַעֲמוֹד בְּנִסְיוֹנוֹת קָשִׁים יוֹתֵר, וְכֵן זֶה גַּם לֹא חֵלֶק מִתְּקוּנָם, שֶׁלְּכָל דּוֹר יֵשׁ אֶת הַתִּקּוּן שֶׁלּוֹ.

אָז בּוֹאוּ נִסְתַּכֵּל עַל הַדּוֹר שֶׁלָּנוּ, לְהַרְבֵּה אֲנָשִׁים יֵשׁ נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים הַמֵּתְאִמִים לְכֹחוֹת הַנֶּפֶשׁ וְהַגּוּף שֶׁלָּהֶם וּפוֹעֲלִים בִּמְלֹא עָצְמָתָם, וְזֶה אָכֵן קָשֶׁה. אָדָם מְקַבֵּל סִדְרָה שֶׁל מַכּוֹת אַחַת אַחֲרֵי הַשְּׁנִיָּה, מֵהֵיכָן יִשְׁאַב כֹּחַ לָשׁוּב וּלְהִתְרוֹמֵם כָּל פַּעַם מֵחָדָשׁ וְלֹא לְוַתֵּר?

הַסּוֹד הַנֶּעֱלָם

וְהַתְּשׁוּבָה רַבּוֹתַי שֶׁאֶת הַכֹּחַ הָאֲבוֹת הַקְּדוֹשִׁים שָׁאֲבוּ מִנְּתִינָה וּוִתּוּר, זֶה הַסּוֹד שֶׁנֶּעֱלַם מֵהַדּוֹר שֶׁלָּנוּ. אֲנַחְנוּ גָּרִים בַּדּוֹר שֶׁהִתְפַּתֵּחַ מְאֹד מִבְּחִינָה טֶכְנוֹלוֹגִית, אֲשֶׁר אֲמוּרִים לְהַבְטִיחַ לָנוּ אֵיכוּת חַיִּים טוֹבָה הַרְבֵּה יוֹתֵר מִדּוֹרוֹת קוֹדְמִים. יֵשׁ תְּרוּפוֹת וְטִפּוּלִים מַאֲרִיכֵי חַיִּים, מַכְשִׁירִים שֶׁמְּקַצְּרִים אֶת זְמַנֵּי הַבִּשּׁוּל וְהַכְּבִיסָה שֶׁהָיוּ לוֹקְחִים בֶּעָבָר גַּם יוֹם שָׁלֵם, וְכָעֵת הַכֹּל מָהִיר יוֹתֵר, נָקִי יוֹתֵר, קַל יוֹתֵר.

אֲבָל הָ"קֶל" הַזֶּה גָּבָה מְחִיר כָּבֵד מְאֹד. אָדָם שֶׁמַּשְׁקִיעַ מִזְּמַנּוֹ וּמִכִּחוֹתָיו בְּדָבָר מְסֻיָּם, הוּא גַּם מַשְׁקִיעַ מֵהַנְּשָׁמָה שֶׁלּוֹ בְּתוֹךְ אוֹתוֹ דָּבָר. דְּבָרִים שֶׁהֵשְׁגּוּ בַּעֲמַל, נִקְשָׁרִים בָּהֶם בַּעֲבוֹתוֹת שֶׁל אַהֲבָה. יֵשׁ עֲדַיִן סָבְתוֹת שֶׁנִּתְקְעוּ עִם סִירִים שֶׁעָבְרוּ לָהֶם בִּירוּשָׁה מִדּוֹר לְדוֹר. סִירֵי מַתֶּכֶת גְּדוֹלִים וּמְגֻשָּׁמִים שֶׁנִּקְנוּ בְּמְחִירִים יְקָרִים מְאֹד מִתּוֹךְ מַצָּב כַּלְכָּלִי קָשֶׁה מְאֹד, וְעָבְרוּ בִּירוּשָׁה מֵאֵם לְבַת. פַּעַם הָיוּ גַּם קוֹנִים כֵּלִים כָּאֵלֶּה בְּתוֹר מַתָּנַת חֲתֻנָּה לַזּוּג הַצָּעִיר. אֲבָל הַסַּבְתָּא נִתְקָעָה אִתָּם כִּי הַבָּנִים וְהַנְּכָדִים קוֹנִים הַיּוֹם סִירֵי טֶפְלוֹן מִסִּין וּמַחְלִיפִים אוֹתָם כָּל שָׁנָה. אָז מַדּוּעַ הִיא שׁוֹמֶרֶת אוֹתָם? כִּי הִיא קְשׁוּרָה בָּהֶם, הֵם הֵשִּׁגּוּ בַּעֲמַל, יֵשׁ לָהֶם רֵיחַ שֶׁל נְשָׁמָה שֶׁהֵשְׁקָעָה בָּהֶם, מָה שֶׁאֵין בְּסִיר סִינִי שֶׁנִּקְנָה בַּפְּרוּטוֹת וּמֻשְׁלָךְ אֶל הַפֵּחַ בַּהִזְדַּמְּנוּת הָרִאשׁוֹנָה.

הַהוֹרִים שֶׁלָּנוּ הִשְׁקִיעוּ וְלָכֵן נִקְשְׁרוּ, הִרְגִּישׁוּ וְחָיוּ. פַּעַם הָיָה קָשֶׁה מְאֹד לְהַכְשִׁיר אֶת הַבַּיִת לְפֶסַח, הָיוּ נְקִיּוֹנוֹת תְּבָעֲנִיִּים וְכָל הַבַּיִת הָיָה כְּמֶרְקָחָה. הָיָה צָרִיךְ לְהַגְעִיל וְלַלְבֵּן אֶת כָּל הַכֵּלִים, אוֹ לִרְכֹּשׁ סֵט חַרְסִינָה יָקָר שֶׁיְּשַׁמֵּשׁ רַק לְפֶסַח, וְנִקּוּ וְצִחְצְחוּ אֶת הַבַּיִת 7 פְּעָמִים לִפְנֵי שֶׁהוֹרִידוּ אוֹתוֹ מֵהַבּוֹיְדֶעם וְהִנִּיחוּ אוֹתוֹ עַל הַשֻּׁלְחָן. אֲבָל אַחֲרֵי הַשְׁקָעָה שֶׁכָּזוֹ, הֵם טָעֲמוּ טַעַם גַּן עֵדֶן בְּמַצָּה, בֵּיצָה וַתַּפּוּחַ אֲדָמָה. וְאִלּוּ כָּאן מַעֲבִירִים סְמַרְטוּט, חֲצִי מֵהָאֲרוֹנוֹת סוֹגְרִים עִם מַדְבֵּקוֹת וְכוֹתְבִים "חָמֵץ", שֶׁאוֹתוֹ מוֹכְרִים לְגוֹי, קוֹנִים סַכּוּ"ם חָדָשׁ כִּי אֵין כֹּחַ לְהַגְעִיל אֶת הַקַּיָּם וְגַם כָּךְ זֶה פֶּסַח, אָז נִתְחַדֵּשׁ. וּבַסּוֹף גַּם הַיְלָדִים אוֹכְלִים כָּל חֻמָּץ פִּיצוֹת, בִּיסְלִי, בּוּרְקָסִים וְעוּגוֹת מִקֶּמַח תַּפּוּחֵי אֲדָמָה, וְלֹא מְבִינִים מָה כָּל הָרַעַשׁ שֶׁעוֹשִׂים סְבִיב פֶּסַח? לֹא הִשְׁקִיעוּ, לֹא זָכוּ לְקַבֵּל.

כֵּיוָן שֶׁהַכֹּל זוֹל וְזָמִין בִּלְחִיצַת כַּפְתּוֹר, אֵין לָנוּ רֶגֶשׁ וְעֵרֶךְ לְשׁוּם דָּבָר. כְּשֶׁהָיִיתִי קָטָן וְהָיִיתִי קוֹרֵעַ אֶת בִּגְדַי, אִמִּי הָיְיתָה תּוֹפֶרֶת אוֹתָם. הָיוּ לִי טְלָאִים עַל הַמַּרְפֵּקִים אוֹ הַבִּרְכַּיִם. הָיוּ מַקְצוּעוֹת שֶׁל חַיָּט, שָׁעָן, סַנְדְּלָר, הֵם כֻּלָּם הוֹלְכִים וְנֶעֱלָמִים, מִי מְתַקֵּן שָׁעוֹן אוֹ נַעֲלַיִם? קוֹנִים חָדָשׁ.

אַף הַבְּעָיָה הַמֻּרְכָּזִית הִיא שְׁחִסַּר הַקֶּשֶׁר הָרִגְשִׁי וְהָעֵרֶךְ לַדְּבָרִים סְבִיבֵנוּ כִּי הֵם זוֹלִים וְקַלִּים לְהַשָּׂגָה, חִלְחֵל לָנוּ לַתְּכוּנוֹת הָרִגְשִׁיוֹת שֶׁלָּנוּ לְגַבֵּי הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, כּוֹלֵל הָאֲנָשִׁים שֶׁבְּתוֹכוֹ. אֲנָשִׁים כְּבָר לֹא יוֹדְעִים אוֹ מוּכָנִים לְהַשְׁקִיעַ מַאֲמָץ וּזְמַן בִּכְלוּם, גַּם בַּקֶּשֶׁר עִם בַּת הַזּוּג, בְּחִנּוּךְ שֶׁל הַיְלָדִים, בְּיַחֲסֵי אֱנוֹשׁ עִם הַשְּׁכֵנִים וַאֲנָשִׁים בָּעֲבוֹדָה אוֹ בָּרְחוֹב, אֵין לָנוּ סַבְלָנוּת לְאַף אֶחָד חוּץ מֵעַצְמֵנוּ, וְגַם זֶה בְּקֹשִׁי.

אֵין זֶה נוֹבֵעַ מֵרִשְׁעוּת אֶלָּא מֵחִסָּר יְדִיעָה. מֵהַבְּחִינָה הַזּוֹ אֲנַחְנוּ כֵּן דּוֹר מְפֻנָּק, דּוֹר שֶׁלֹּא לָמַד לַעֲמֹל, לָתֵת וּלְוַתֵּר, לְהַשְׁקִיעַ וְלִתְרֹם, לֹא זְמַן לֹא כֹּחַ וְלֹא כֶּסֶף, כְּלוּם. לֹא לִמְּדוּ אוֹתָנוּ. כְּשֶׁהַדּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים הִגִּיעוּ לְאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ לֹא הָיָה כָּאן כְּלוּם חוּץ מֵחוֹל. אֲנָשִׁים קִבְּלוּ תְּלוּשִׁים לְקַבֵּל רֶבַע קִילוֹ בָּשָׂר פַּעַם בְּחֹדֶשׁ. הִגִּיעוּ לָאָרֶץ חַיָּטִים סַנְדְּלָרִים וְשָׁעָנִים, פְּקִידִים וְרוֹפְאִים, וְכָאן כֻּלָּם הָפְכוּ לְפוֹעֲלֵי בִּנְיָן. מְנַהֲלֵי מִפְעָלִים בְּחוּץ לָאָרֶץ קִבְּלוּ בָּאָרֶץ טוּרְיָה וְנִשְׁלְחוּ לְיַבֵּשׁ בְּצוֹת, אֵין מַשֶּׁהוּ אַחֵר, תַּעֲבֹד בָּזֶה אוֹ תִּשָּׁאֵר רָעֵב. אֲבָל הֵם לֹא הִתְפַּנְקוּ וְלֹא נִשְׁבְּרוּ. הֵם שָׁאֲבוּ כֹּחַ מֵיֶּחֶד מֵעֶצֶם זֶה שֶׁהֵם הִשְׁקִיעוּ וְנָתְנוּ מֵעַצְמָם, עֲבוּר הַמִּשְׁפָּחָה, עֲבוּר בְּנֵית בֵּיתָם וַעֲתִידָם. עֲתִידוֹ שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשָׁה.

אֲפִילוּ לֹא בְּהֶמּוֹת

אֲפִילוּ הַקֶּשֶׁר לַיְלָדִים שֶׁמַּטְבָּע בְּחַיּוֹת הַטֶּבַע, גַּם אֶת זֶה אָנוּ מְאַבְּדִים בִּגְלַל שֶׁאֲנַחְנוּ לֹא רְגִילִים לְהַשְׁקִיעַ וּבְכָךְ לְהִתְקַשֵּׁר לְדְבָרִים. רוֹב בַּעֲלֵי הַחַיִּים מְטַפְּלִים בְּיַלְדֵיהֶם כָּל עוֹד אֵלֶּה חַסְרֵי אוֹנִים וְלֹא יְכוֹלִים לְהִסְתַּדֵּר בְּעַצְמָם. הַהוֹרִים מְגַלִּים עֲלֵיהֶם רַחֲמִים, מַשְׁקִיעִים בָּהֶם וּמַאֲכִילִים אוֹתָם וְשׁוֹמְרִים עֲלֵיהֶם, עַד שֶׁיּוּכְלוּ לִהְיוֹת בִּרְשׁוּת עַצְמָם. זֶה בַּטֶּבַע שֶׁלָּהֶם. אֲפִילוּ שֶׁאַחַר שֶׁהַיְלָדִים יַעַמְדוּ בִּרְשׁוּת עַצְמָם יַעַזְבוּ וְלֹא יַחְזְרוּ, הֵם לֹא מְבַקְּרִים אֶת אִמָּא בַּחַגִּים, וְלֹא יַעַזְרוּ לָהּ לְעֵת זִקְנָה. אֲפִילוּ הֲכִי הִיא מִשְׁקִיעָה בָּהֶם. זוֹ תְּכוּנָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִטְבִּיעַ בִּבְרִיּוֹתָיו.

אִם כֵּן גְּדוֹל שֶׁל יֶלֶד שֶׁהוּא שִׁיא הַיְצִירָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמֵנוּ, הוּא מִבְחָן הַנְּתִינָה וְהַהַשְׁקָעָה הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר שְׁקָיִם לָאִישׁ הַיְּהוּדִי בְּחַיָּיו. כִּי כְּשֶׁאֲנַחְנוּ נוֹתְנִים עֶזְרָה לְמִישֶׁהוּ בּוֹגֵר, תָּמִיד יֵשׁ בַּתַּת מוּדָע אִינְטֶרֶס סָמוּי וּלְעִתִּים הוּא גַּם גָּלוּי לַחֲלוּטִין. הַכֹּל זֶה יַחֲסֵי גּוֹמְלִין, הַיּוֹם אֲנִי נוֹתֵן מָחָר אֲנִי אֲקַבֵּל. אָדָם הוֹלֵךְ לְאֵרוּעֵי שְׁמָחוֹת שֶׁל חֲבֵרָיו וּמִשְׁפַּחְתּוֹ, וְעוֹשֶׂה חִשּׁוּב כַּלְכָּלִי כַּמָּה לָתֵת, לְפִי הַסִּכּוּיִים לְקַבֵּל אֶת הַכֹּל אוֹ הֲרוֹב חֲזָרָה בָּאֵרוּעַ שֶׁלּוֹ שֶׁמִּתְקָרֵב וּבָא.

אֲבָל כְּשֶׁנּוֹלָד לְאָדָם יֶלֶד אֵין אִינְטֶרֶסִים. הָרֵי בַּשָּׁנִים הָרִאשׁוֹנוֹת הַיֶּלֶד רַק מְקַבֵּל וְלֹא נוֹתֵן דָּבָר בִּתְמוּרָה. מִישֶׁהוּ עוֹשֶׂה חֶשְׁבּוֹנוֹת לְהָבִיא יֶלֶד לָעוֹלָם כְּדֵי שֶׁבְּעוֹד חֲמִשִּׁים שָׁנָה הוּא יַשִּׂיג סִיּוּעַ סְעוּדִי לְאַבָּא? לֹא. לֹא נוֹתְנִים לַיֶּלֶד מִתּוֹךְ אִינְטֶרֶס אֱנוֹכִי לְקַבֵּל, אֲפִילוּ לֹא בַּתַּת מוּדָע, וְזֶה שׁוֹנֶה מִכָּל נְתִינָה אַחֶרֶת שֶׁיֵּשׁ לָנוּ. אֲנִי נוֹתֵן לוֹ כִּי זוֹ תְּכוּנָה שֶׁמַּטְבַּעַת בִּי. אִינְסְטִינְקְט שְׁקָיִם גַּם בְּבַעֲלֵי חַיִּים פְּשׁוּטִים בְּיוֹתֵר.

וְהִנֵּה בְּדוֹרֵנוּ שׁוֹמְעִים שׁוּב וְשׁוּב עַל מִקְרִים קָשִׁים שֶׁל יַחַס שֶׁל הוֹרִים לִילָדִים. אָדָם שֶׁנָּשׂוּי שָׁנִים וְלֹא זָכָה לִפְרִי בֶּטֶן, וּבְסוֹף שֶׁנּוֹלְדוּ הֵם מַפְרִיעִים לוֹ לְתַחְבִּיבִים שֶׁפִּתַּח בְּהֵעָדְרָם, אָז הוּא צוֹעֵק וּמֵרִים עֲלֵיהֶם יָד וְשׁוֹלֵחַ אוֹתָם לְבֵית חוֹלִים, אֶת הַיְלָדִים שֶׁלּוֹ! אֵין לוֹ סַבְלָנוּת עֲבוּרָם, הֵם "מְעַצְבְּנִים" אוֹתוֹ. הוּא לֹא יוֹדֵעַ לָתֵת מֵעַצְמוֹ, גַּם בְּמָקוֹם שֶׁזֶּה הָיָה צָרִיךְ לִנְבֹּעַ אוֹטוֹמָטִית מִיֶּצֶר חַייתִי שֶׁמֻּטְבָּע בּוֹ, אֲפִילוּ זֶה כְּבָר לֹא פּוֹעֵל בִּגְלַל שֶׁהוּא לֹא לָמַד לְהַשְׁקִיעַ מֵעַצְמוֹ עֲבוּר אֲחֵרִים, אוֹ אֲפִילוּ עֲבוּר עַצְמוֹ מִבְּלִי לְקַבֵּל אֶת הַתְּמוּרָה מִיָּד. אָז לֹא פֶּלֶא שֶׁאֲנַחְנוּ נִשְׁבָּרִים הַרְבֵּה בַּדּוֹר הַזֶּה.

חֲצִי חֲצִי

כֹּחַ הַנְּתִינָה נוֹבֵעַ מִתּוֹךְ הַחֵלֶק הָאֱלֹקִי שֶׁבְּתוֹכֵנוּ. יֵשׁ לָנוּ גּוּף וּנְשָׁמָה. הַגּוּף רוֹצֶה רַק לָקַחַת - "תְּנוּ לִי": תְּנוּ לִי לֶאֱכוֹל, תְּנוּ לִי לִשְׁתּוֹת, תְּנוּ לִי לִישׁוֹן. וְאִלּוּ הַנְּשָׁמָה רוֹצָה רַק לָתֵת. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָקַח אֶת הַגּוּף מֵהַתַּחְתּוֹנִים, שֶׁזֶּה גַּשְׁמִי וְעָכוּר כַּבְּהֵמָה, וְאֶת הַנְּשָׁמָה מֵהָעֶלְיוֹנִים שֶׁזֶּה חֵלֶק מִמֶּנּוּ מַמָּשׁ, חִבְּרָם יָחַד וְיָצַר אֶת הָאָדָם. יְצוּר יְחִידִי בְּכָל הָעוֹלָמוֹת שֶׁמַּחְזִיק תְּכוּנוֹת שֶׁל מַלְאַךְ וּבְהֵמָה כְּאַחַת, עַד שֶׁאָמְרוּ חֲזַ"ל[36] (בראשית רבה ח, יא) כִּי

---

[36] וְזוֹ לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ: "זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם". זֶה אֶחָד מִן הַדְּבָרִים שֶׁשָּׁנוּ לְתַלְמֵי הַמֶּלֶךְ, זָכָר וּנְקוּבִיו בְּרָאָם. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בַּר נְחֶמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָא בַּר יִצְחָק וְרַבָּנָן בְּשֵׁם רַבִּי אֶלְעָזָר אָמְרִי, בָּרָא בוֹ אַרְבַּע בְּרִיּוֹת מִלְמַעְלָה, וְאַרְבַּע מִלְמַטָּן, אוֹכֶל וְשׁוֹתֶה כְּבְהֵמָה, פָּרֶה וְרָבֶה כְּבְהֵמָה, וּמַטִּיל גְּלָלִים כְּבְהֵמָה, וּמֵת כְּבְהֵמָה. מִלְמַעְלָה, עוֹמֵד כְּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, מְדַבֵּר כְּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, יֵשׁ בּוֹ דַּעַת כְּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, וְרוֹאֶה כְּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת... רַבִּי תִּפְדָּאי בְּשֵׁם רַבִּי אַחָא, הָעֶלְיוֹנִים נִבְרְאוּ בְּצֶלֶם וּבִדְמוּת וְאֵינָן פָּרִין וְרָבִין, וְהַתַּחְתּוֹנִים פָּרִים וְרָבִים, וְלֹא נִבְרְאוּ בְּצֶלֶם וּבִדְמוּת. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: "הֲרֵינִי בּוֹרֵא אוֹתוֹ בְּצֶלֶם וּבִדְמוּת מִן הָעֶלְיוֹנִים, פָּרֶה וְרָבֶה מִן הַתַּחְתּוֹנִים". רַבִּי תִּפְדָּאי בְּשֵׁם רַב אַחָא אָמַר, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: "אִם בּוֹרֵא אֲנִי אוֹתוֹ מִן הָעֶלְיוֹנִים הוּא חַי וְאֵינוֹ

בְּאַרְבָּעָה דְּבָרִים דּוֹמִים בְּנֵי אָדָם לִבְהֵמָה וּבְאַרְבָּעָה אֲחֵרִים לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת: אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה פָּרֶה וָרָבֶה מֵטִיל גְּלָלִים וּמֵת כִּבְהֵמָה, וּכְנֶגֶד עוֹמֵד מְדַבֵּר יֵשׁ בּוֹ דַּעַת וְרוֹאֶה כְּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת (הַכְּנָנָה שֶׁעֵינָיו מִלְּפָנִים וְלֹא מֵהַצְּדָדִים כִּבְהֵמָה).

הָאָדָם נָע בָּעוֹלָם כְּשֶׁהוּא מֵכִיל שְׁנֵי כֹּחוֹת מְנֻגָּדִים. הַנְּשָׁמָה שֶׁבּוֹ רוֹצָה לַעֲלוֹת לְמַעְלָה וּלְהִדָּבֵק בָּעֶלְיוֹנִים מְקוֹר חֲוָיָתָהּ, אֲבָל הַגּוּף הַגַּשְׁמִי שֶׁבָּא מִן הָאֲדָמָה רוֹצֶה לְהִשָּׁאֵר לְמָטָּה וְיֵשׁ לָנוּ כָּאן מִלְחָמָה. אִם הוּא לוֹמֵד רַק לְקַבֵּל וְלָקַחַת הוּא יוֹרֵד לְדַרְגַּת בְּהֵמָה. זוֹ הַסִּבָּה שֶׁיֵּשׁ בְּעָיוֹת לְאָדָם בְּקֶשָׁרִים עִם אֲנָשִׁים אֲחֵרִים, הוּא לֹא מַשְׁקִיעַ בַּזּוּלָתִיּוּת לְדֶגְמָא, כִּי הוּא רוֹצֶה לְקַבֵּל כַּמָּה שֶׁיּוֹתֵר וְלָתֵת אֶת הַמִּינִימוּם הַנִּדְרָשׁ כְּדֵי לִשְׁמֹר אֶת הֶמְשֵׁךְ הַקַּבָּלָה.

אִם רוֹצִים לְהִתְחַבֵּר לַכֹּחַ הָאֱלֹקִי שֶׁבָּנוּ צָרִיךְ לָתֵת. כְּשֶׁאֲנִי נוֹתֵן לְאָדָם מֵעַצְמִי אֲנִי נוֹתֵן לוֹ דַּעַת, "אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל" (תהלים מא, ב), שֶׁאֵין עָנִי אֶלָּא בְּדַעַת, וּכְשֶׁאֲנִי נוֹתֵן לוֹ אֲנִי מַשְׂכִּיל אוֹתוֹ, אֲנִי נוֹתֵן לוֹ דַּעַת. כֵּיצַד? נְתִינָה נוֹתֶנֶת יִשּׁוּב הַדַּעַת לַמְקַבֵּל וְלַנּוֹתֵן, וּמִשָּׁם מִתְרַחֶבֶת דַּעְתָּם שֶׁל שְׁנֵיהֶם. אָדָם שֶׁנּוֹתֵן חוֹשֵׁב בְּהִסְתַּכְּלוּת שֶׁל הַגּוּף הַגַּשְׁמִי שֶׁהוּא מַפְסִיד, הוּא מַחְסִיר מֵעַצְמוֹ, אַךְ לְמַעֲשֶׂה הַמְּציאוּת הִיא בְּדִיּוּק הֲפוּכָה, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּל מַהוּתוֹ הִיא נְתִינָה, וְעַל יְדֵי שֶׁאֲנַחְנוּ נוֹתְנִים אֲנַחְנוּ מִתְחַבְּרִים לַכֹּחַ הָאֱלֹקִי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵנִיחַ בְּתוֹכֵנוּ, אֲנַחְנוּ הוֹפְכִים לִהְיוֹת דּוֹמִים לוֹ.

כּוֹתֵב הָרַמְחַ"ל הַקָּדוֹשׁ (רִבּי מֹשֶׁה חַיִּים לוּצַאטוֹ זָצוּק"ל) בְּסִפְרוֹ "מְסִלַּת יְשָׁרִים" (פרק א), שֶׁהָאָדָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא לְהִתְעַנֵּג עַל ה׳

מֵת, מִן הַתַּחְתּוֹנִים הוּא מֵת וְאֵינוֹ חַי, אֶלָּא חֲרֵי אֲנִי בּוֹרֵא אוֹתוֹ מִן הָעֶלְיוֹנִים וּמִן הַתַּחְתּוֹנִים, אִם יֶחְטָא יָמוּת, וְאִם לֹא יֶחְטָא יִחְיֶה".

וְלֶהָנוֹת מִזִּיו שְׁכִינָתוֹ שֶׁזֶּהוּ הַתַּעֲנוּג הָאֲמִתִּי וְהָעִדּוּן הַגָּדוֹל מִכָּל הָעִדּוּנִים שֶׁיְּכוֹלִים לְהִמָּצֵא. זֶה רְצוֹנוֹ הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר וְשִׂמְחָתוֹ הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לָתֵת לָנוּ. וְלֹא סְתָם לָתֵת, אֶלָּא לָתֵת אֶת הַמֵּיטָב, אֶת הַתַּעֲנוּג וְהָעִדּוּן הַגְּדוֹלִים בְּיוֹתֵר שֶׁיְּכוֹלִים לִהְיוֹת.

בַּגְּמָרָא מְסֻפָּר (ברכות ז.) עַל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן אֱלִישָׁע כֹּהֵן גָּדוֹל, שֶׁנִּכְנַס אֶל קוֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים וְרָאָה אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא הַכָּבוֹד[37], וּבִקֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵרַבִּי יִשְׁמָעֵאל שֶׁיְּבָרֵךְ אוֹתוֹ. וּבַמֶּה אֶפְשָׁר לְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? בִּבְרִיאוּת? בְּפַרְנָסָה? רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן אֱלִישָׁע בָּחַר לְבָרֵךְ אֶת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמִלִּים אֵלּוּ: "יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁיִּכְבְּשׁוּ רַחֲמֶיךָ אֶת כַּעַסְךָ, וְיִגְלוּ רַחֲמֶיךָ עַל מִדּוֹתֶיךָ, וְתִתְנַהֵג עִם בָּנֶיךָ בְּמִדַּת הָרַחֲמִים, וְתִכָּנֵס לָהֶם לְפָנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין".

אַךְ לֹא מוּבָן, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּקֵּשׁ שֶׁרַבִּי יִשְׁמָעֵאל יְבָרֵךְ אוֹתוֹ, מַדּוּעַ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל מְבָרֵךְ אֶת עַצְמוֹ, בְּתוֹךְ כָּל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל? וְהַתְּשׁוּבָה הִיא שֶׁזּוֹ כֵּן בְּרָכָה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כִּי אֵין דָּבָר שֶׁמְּשַׂמֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹתֵר מִלָּתֵת לְעַם יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן בֵּרֵךְ אוֹתוֹ הַכֹּהֵן שֶׁיְּהִי רָצוֹן שֶׁיִּשְׂרָאֵל לֹא יְקַלְקְלוּ בְּצוּרָה כָּזוֹ שֶׁתַּפְרִיעַ וְתִמְנַע מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַמְשִׁיךְ וְלָתֵת לָנוּ.

---

[37] וְאַף עַל פִּי שֶׁלְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵין גּוּף וּדְמוּת הַגּוּף, וְזֶה אֶחָד מִי"ג עִקָּרֵי הָאֱמוּנָה שֶׁל הַיַּהֲדוּת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה מְצַיֵּר דְּמוּת בְּהִתְגַּלּוּתוֹ לִנְבִיאִים בְּחֶזְיוֹנוֹת וְלַכֹּהֲנִים הַגְּדוֹלִים בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, אִם כְּזָקֵן וְאִם כְּצָעִיר, בְּהֶתְאֵם לַמֻּסָּר שֶׁבִּקֵּשׁ לְהַעֲבִיר בְּאוֹתָהּ הִתְגַּלּוּת. וְכֵן כָּתוּב בַּמִּדְרָשׁ שֶׁכְּשֶׁיָּרַד אֶל הַיָּם בִּיצִיאַת מִצְרַיִם נִגְלָה אֲלֵיהֶם כְּבָחוּר צָעִיר, וְאִלּוּ בְּעֵת מַתַּן תּוֹרָה הִתְגַּלָּה לָהֶם כְּאִישׁ זָקֵן (מכילתא יתרו כ, ב; פס"ר כא, י).

אֵין דָּבָר שֶׁמְּשַׂמֵּחַ אֶת הַסַּבָּא יוֹתֵר מִלָּתֵת מַתָּנוֹת לַנְּכָדִים וְלִרְאוֹת אֶת עֵינֵיהֶם נוֹצְצוֹת מִשְׂמְחָה. הַבֵּן שֶׁלּוֹ כְּבָר רַב אִתּוֹ שֶׁאֵין צֹרֶךְ וְחָבַל עַל הַכֶּסֶף, וְהַיֶּלֶד כְּבָר לֹא מַגִּיעַ אֲלֵיהֶם מֵרֹב הַצַּעֲצוּעִים שֶׁהוּא מְקַבֵּל בְּכָל בִּקּוּר. אֲבָל הַסַּבָּא לֹא עוֹצֵר כִּי הוּא עַצְמוֹ נֶהֱנָה מִכָּךְ, הוּא שָׂמֵחַ לָתֵת, הוּא אוֹהֵב לִרְאוֹת אֵיךְ הַנֶּכֶד הָאָהוּב שָׂמֵחַ בַּצַּעֲצוּעַ הֶחָדָשׁ, גַּם אִם עוֹד רֶגַע יַשְׁלִיךְ אוֹתוֹ מֵאֲחוֹרֵי גַּבּוֹ, עָדִין שָׁוֶה כָּל הַמַּאֲמָץ שֶׁל הַסַּבָּא בִּשְׁבִיל שְׁנִיָּה אַחַת שֶׁל הֲנָאָה שֶׁגָּרַם לְנֶכְדּוֹ.

כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לָתֵת וַאֲנַחְנוּ מַפְרִיעִים לוֹ. אָדָם עָשִׁיר מַצִּיעַ לָנוּ לִטְעֹם מִיֵּין יָשָׁן וְיֵקָרְתִּי שֶׁשָּׁוֶה מֵאָה דוֹלָר לְכוֹס, וַאֲנַחְנוּ שׁוֹלְפִים לוֹ כּוֹס קָפֶה מְשֻׁמָּשֶׁת מֵהַכִּיּוֹר וְאוֹמְרִים לוֹ תִּמְזֹג כָּאן. הוּא לֹא יָכוֹל לִמְזֹג לָנוּ בְּכוֹס כָּזוֹ. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מוֹנֵעַ מֵאִתָּנוּ דְּבָרִים, אֲנַחְנוּ מוֹנְעִים מִמֶּנּוּ מִלָּתֵת לָנוּ.

הָכֵן רִכְבְּךָ

הָאָדָם פּוֹתֵחַ כְּלֵי תַּחְבּוּרָה לָנוּעַ בַּיָּם בָּאֲוִיר וּבַיַּבָּשָׁה. כָּל שֶׁתְּנָאֵי הַנְּסִיעָה קָשִׁים יוֹתֵר וְנִדְרָשׁ מִכְּלֵי הַתַּחְבּוּרָה יְכוֹלוֹת גְּבוֹהוֹת יוֹתֵר, יֵשׁ הַשְׁקָעָה אֲרֻכָּה יוֹתֵר בַּחֲשִׁיבָה, בְּתִכְנוּן וּבְאֶמְצָעֵי הַבְּטִיחוּת שֶׁיִּהְיוּ בָּרֶכֶב, עַל מְנָת שֶׁיַּעֲמֹד בַּמְּשִׁימָה. לֹא דּוֹמָה הַשְׁקָעָה בְּאוֹפַנּוֹעַ כְּמוֹ זוֹ שֶׁבְּמָטוֹס, שֶׁהֲרֵי אִם תִּהְיֶה תַּקָּלָה קָלָה בָּאוֹפַנּוֹעַ הוּא יַעְצֹר בַּצַּד, וְאִלּוּ הַמָּטוֹס לֹא תָּמִיד יָכוֹל לַעֲצֹר בַּצַּד.

הַחֲלָלִית הִיא כְּלִי הַתַּחְבּוּרָה שֶׁמַּשְׁקִיעִים בּוֹ וְהַכִי הַרְבֵּה זְמַן כֶּסֶף וּמַשְׁאַבִּים, לַמְרוֹת שֶׁהַהַמְרָאוֹת בָּהּ הֵן אַחַת לְכַמָּה שָׁנִים. כֵּיוָן שֶׁהַחֲלָלִית יוֹצֵאת מִחוּץ לְכַדּוּר הָאָרֶץ, הִיא אֲמוּרָה לַעֲמוֹד בַּמִּבְחָנִים קָשִׁים הַרְבֵּה יוֹתֵר וּלְחָצִים גְּבוֹהִים יוֹתֵר עַל מִבְנֵה הָרֶכֶב, וְעַל הַנּוֹסְעִים שֶׁבְּתוֹכוֹ. יֵשׁ גַּם הַרְבֵּה פְּחוֹת

אֶפְשָׁרוּיוֹת לְתַקֵּן תַּקָּלוֹת כַּאֲשֶׁר אֵלֶּה צָצוֹת, וְלָכֵן עוֹבְדִים בְּמֶשֶׁךְ חֳדָשִׁים וְלִפְעָמִים שָׁנִים עַל חֲלָלִית מְסֻיֶּמֶת בְּטֶרֶם מְאַשְׁרִים אֶת יְצִיאָתָהּ לַדֶּרֶךְ.

הַחֲלָלִית אֲמוּרָה לַעֲבוֹד בִּתְנָאִים אֲחֵרִים מִבַּדּוּר הָאָרֶץ, הַנּוֹסְעִים בָּהּ תְּלוּיִים בְּמַכְשִׁירִים שׁוֹנִים עַל מְנָת לְהִתְקַיֵּם. הִיא קַיֶּמֶת גַּם בִּזְמַן אַחֵר, עַד שֶׁהָאַסְטְרוֹנָאוּט הַיִּשְׂרְאֵלִי אִילָן רָמוֹן זָ״ל הָיָה צָרִיךְ לְבָרֵר אֵיךְ יוֹדְעִים מָתַי שַׁבָּת בַּחֲלָל, וּבְמְהִירוּת שֶׁהֶחֲלָלִית נָעָה וּבְמַסְלוּלָהּ, הַאִם יֵשׁ יוֹתֵר מִשַּׁבָּת אַחַת בַּחֲלָל בִּזְמַן שֶׁל שָׁבוּעַ רָגִיל בְּתוֹךְ כַּדּוּר הָאָרֶץ. תְּנָאִים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי... וְכָךְ גַּם בַּיְצִיאָה וּבַחֲזָרָה דֶּרֶךְ הָאַטְמוֹסְפֵּירָה שֶׁל כַּדּוּר הָאָרֶץ, אֲפִילּוּ בֹּרֶג אֶחָד שֶׁלֹּא בַּמָּקוֹם יָכוֹל לְהָבִיא לִפְצוּץ וּשְׂרֵפַת הַחֲלָלִית כֻּלָּהּ בָּאֲוִיר, כְּפִי שֶׁאָכֵן לְצַעֲרֵנוּ קָרָה בַּמִּקְרֶה שֶׁל הַחֲלָלִית בָּהּ הָיָה אִילָן רָמוֹן זָ״ל.

זֶה הַהֶבְדֵּל בֵּין הָרֶכָבִים, שֶׁהֲרֵי רָאִינוּ מְטוֹסִים שֶׁהִתְפּוֹצְצוּ לָהֶם שְׁנֵי מְנוֹעִים בָּאֲוִיר וַעֲדַיִן הִצְלִיחוּ לִנְחוֹת בְּשָׁלוֹם, וְאִלּוּ כָּאן בֹּרֶג אֶחָד וְכֻלָּם נֶהֱרָגִים בַּמָּקוֹם. לָכֵן גַּם סוֹכְנוּת הֶחָלָל הָאֲמֶרִיקָאִית מַכְרִיזָה עַל כָּל טִיסָה מִיּעֶדֶת שֶׁל הַחֲלָלִית כְּבָר כַּמָּה שָׁנִים קוֹדֶם וְהַרְבֵּה פְּעָמִים הַטִּיסָה זוֹ חוֹזֶרֶת וְנִדְחֵית כִּי מִתְגַּלִּים עוֹד לִקּוּיִים שֶׁמַּצְרִיכִים טִפּוּל. כָּל הַזְּמַן רַק סִדְרוֹת שֶׁל בְּדִיקוֹת. כִּי כָּל תַּקָּלָה שֶׁתִּתְגַּלֶּה שָׁם יְכוֹלָה לִהְיוֹת קַטְלָנִית וְאֵין מִי שֶׁיְּתַקֵּן. אִי אֶפְשָׁר לִשְׁלֹחַ מוֹסַכְנִיק לֶחָלָל !

וְכָךְ גַּם אִתָּנוּ. הַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וּבְעַל פֶּה הֵן סֵפֶר הוֹרָאוֹת לְהַרְכָּבַת וַהֲנָעַת הַ״חֲלָלִית״. אֲנַחְנוּ בּוֹנִים כְּלִי קִבּוּל שֶׁאָמוּר לְהִתְעַנֵּג עַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא יִתֵּן לָנוּ וְיַכְנִיס בָּנוּ אַהֲבָה אֵינְסוֹפִית. וְאִם אֲנַחְנוּ נְזַיֵּף וּנְחַפֵּף וְלֹא נִבְנֶה טוֹב, אֲנַחְנוּ נִשָּׂרֵף בְּאַטְמוֹסְפֵּירָה. אֵין ״קוֹמְבִינוֹת״ וּ״סְמֹךְ עָלַי״ וְ״עִגּוּלִי

פְּנוֹת״ בְּבִנְיַת חֲלָלִית. אֵין לְשַׁחֵד אֶת הַטֶּסְטֵר וּלְהַעֲבִיר רֶכֶב לָקוּי בַּבְּדִיקוֹת. צָרִיךְ לַעֲמֹל קָשֶׁה וְכָל הַזְּמַן לִבְדּוֹק, לְחַפֵּשׂ וְלִמְצֹא לִקּוּיִים וּלְתַקֵּן. וּכְשֶׁאֲנִי אֶמְסֹר נֶפֶשׁ וְאֶתְאַמֵּץ וְאֶתֵּן מֵעַצְמִי, זֶה יַצְלִיחַ.

וְזֶה קָשֶׁה לְמִי שֶׁרוֹצֶה הַכֹּל בְּקַלּוּת וְעִם אֶמְצָעֵי עֵזֶר. אֲפִילּוּ לְמוּד הַתּוֹרָה הוּא עִם גַּלְגַּלֵּי עֵזֶר הַיּוֹם. פַּעַם הָיִינוּ לוֹקְחִים יְהוּדִי רָחוֹק וּמְקָרְבִים אוֹתוֹ וְהָיָה נִכְנָס לַיְשִׁיבָה, אַחֲרֵי שְׁבוּעַיִם הוּא כְּבָר הָיָה מַחְלִיט שֶׁהוּא לֹא יוֹצֵא מִשָּׁם יוֹתֵר. וְהַיּוֹם הֵם יְכוֹלִים לָשֶׁבֶת שְׁנָתַיִם וְשָׁלוֹשׁ וְלַחֲזוֹר אֲחוֹרָה, כִּי גַּם אֶת הַתּוֹרָה הֵם לוֹמְדִים בִּלְחִיצַת כַּפְתּוֹר.

פַּעַם אָדָם הָיָה ״שׁוֹבֵר אֶת הָרֹאשׁ״ לְהָבִין סֵגְיָה בַּגְּמָרָא, וְאָז הָיוּ עוֹלוֹת לוֹ קֻשְׁיוֹת מִתּוֹךְ נִסְיוֹנוֹת הֶבַנַת פְּשָׁט הַמִּלִּים וְהַמַּהֲלַךְ, וּלְאַחַר מִכֵּן הָיָה עָמֵל לִמְצוֹא תְּשׁוּבוֹת, וּמֵהָעָמָל שֶׁל שְׁאֵלוֹת וּתְשׁוּבוֹת הָיָה מִתְלַהֵב מֵהַלִּמּוּד וְהָיְתָה חוֹדֶרֶת לְנִשְׁמָתוֹ. הַיּוֹם כָּל קֹשִׁי קַל שֶׁיֵּשׁ לוֹ, הוּא מֵצִיץ מִיָּד בְּסִפְרֵי עֵזֶר וְתוֹכְנוֹת מַחְשֵׁב, מֵבִין אֶת הַפְּשָׁט בְּצוּרָה שִׁטְחִית, וְלֹא מִתְעוֹרֵר בִּכְלָל לְעֻמְקָן שְׁאֵלוֹת אֲחֵרוֹת שֶׁהָיוּ צָצוֹת לוֹ אִם הָיָה עָמֵל מֵעַצְמוֹ, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יְחַפֵּשׂ לָהֶן אֶת הַתְּשׁוּבוֹת. הֶעָמָל נֶעְלָם. אָדָם שֶׁלֹּא מַכְנִיס אֶת הַנְּשָׁמָה שֶׁלּוֹ בְּלִמּוּד, הִיא לֹא נִכְנֶסֶת בְּלִבּוֹ. אָמְנָם בְּאֶמְצָעוּת הַטֶּכְנוֹלוֹגְיָה הוּא יָכוֹל לְהַגִּיעַ לְהַרְבֵּה יוֹתֵר סְפָרִים מִדּוֹרוֹת קוֹדְמִים, לְהָכִיל יוֹתֵר מֵידַע, אֲבָל הַלֵּב נִשְׁאַר רֵיק. לְהַכְנִיס לַלֵּב זֶה עַל יְדֵי עָמֵל, הַשְׁקָעָה. נְתִינָה מֵעַצְמוֹ.

וְאַף שֶׁנְּתִינָה זֶה הַכֹּחַ הָאֲמִתִּי, הַרְבֵּה פְּעָמִים יֵשׁ לָנוּ בְּעָיָה לָתֵת לַאֲחֵרִים, וְלֹא רַק כִּי אֲנַחְנוּ לֹא יוֹדְעִים, אֶלָּא גַּם אִם נִלְמַד לָתֵת, אֵלֶּה שֶׁמּוּלָנוּ לֹא יוֹדְעִים לָתֵת, לָכֵן הֵם גַּם לֹא יוֹדְעִים לְהַעֲרִיךְ אֶת הַקַּבָּלָה וּלְהַכִּיר טוֹבָה, וְזֶה מַרְפֶּה אֶת יְדֵיהֶם

שֶׁל אֵלֶּה שֶׁכְּבָר כֵּן מִתְגַּבְּרִים וּמַתְחִילִים לָתֵת, וּמְקַבְּלִים רָעָה תַּחַת טוֹבָה, עַד שֶׁנִּשְׁבָּרִים וְשׁוֹאֲלִים: ״מַדּוּעַ אֲנִי נוֹתֵן? מָה, אֲנִי פְּרַאייֶר״?

אֲבָל בִּנְתִינָה אֲמִתִּית לֹא עוֹשִׂים אֶת הַחֶשְׁבּוֹנוֹת מָה מְקַבְּלִים בְּתָמוּרָה. הֲרֵי כָּךְ עוֹבֵד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם הַכֹּחַ שֶׁלּוֹ, שֶׁנּוֹתֵן חַיִּים לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְלֹא מְקַבֵּל בַּחֲזָרָה אֲפִילּוּ פְּסִיק מֵהַתּוֹדָה הַמַּגִּיעָה לוֹ, וַאֲפִילּוּ אֵלֶּה שֶׁמּוֹדִים בְּקִיּוּמוֹ וּמַכִּירִים לוֹ טוֹבָה וּמוֹדִים לוֹ, גַּם הֵם עַצְמָם לֹא יוֹדְעִים אֶת עוֹמֶק וְגֹדֶל הַנְּתִינָה שֶׁהָיָה אֶצְלָם, וּמָה הֵם בֶּאֱמֶת קִבְּלוּ לְעֻמַּת מָה שֶׁהֵם חוֹשְׁבִים שֶׁנִּתַּן לָהֶם. וְגַם לוּ יְצַיֵּר שֶׁכָּל יוֹשְׁבֵי תֵּבֵל יַכִּירוּ אֶת עוֹמֶק הַנְּתִינָה וְיוֹדוּ לַה׳ כְּפִי שֶׁצָּרִיךְ לְהוֹדוֹת, עֲדַיִן לֹא הֶחֱזִירוּ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּתְמוּרָה כְּלוּם, וְאַף עַל פִּי כֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מַפְסִיק לָתֵת. זוֹ הַמַּהוּת שֶׁלּוֹ, רַחֲמִים וְחֶסֶד.

וְאִם גַּם בִּי יֵשׁ רָצוֹן לָתֵת מִבְּלִי לְחַשְׁבֵּן מָה אֲנִי מְקַבֵּל בַּחֲזָרָה, וְאַף לְעִתִּים לְקַבֵּל גַּם כְּפִיּוּת טוֹבָה וְרָעָה תַּחַת טוֹבָה, וַעֲדַיִן אֲנִי מַמְשִׁיךְ לָתֵת בְּאוֹתוֹ רָצוֹן וְחֶשֶׁק, סִימָן שֶׁיֵּשׁ בִּי כֹּחַ אֱלוֹקִי שֶׁהִפְעַלְתִּי אוֹתוֹ, וְכֹחַ כָּזֶה יָכוֹל לַעְזוֹר לִי לְהִתְמוֹדֵד בְּכָל הַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁאֶעֱבֹר בַּחַיִּים. זֶה הָיָה סוֹדָם שֶׁל הָאָבוֹת וְהָאֲמָהוֹת שֶׁלָּנוּ.

נְתִינָה לְשֵׁם נְתִינָה

הָיָה פַּעַם יְהוּדִי שֶׁקִּבֵּל עֶזְרָה גְּדוֹלָה מֵהָרַב שֶׁל הָעֲיָרָה, וְנִגַּשׁ אֵלָיו לְאַחַר מִכֵּן לְהוֹדוֹת לוֹ בִּדְמָעוֹת וּבְהַעֲרָכָה רַבָּה, כִּיצַד יוּכַל לְהוֹדוֹת לוֹ וּלְהוֹקִיר לוֹ טוֹבָה עַל כָּל הָעֶזְרָה שֶׁנָּתַן לוֹ? מָה יֵשׁ בְּאֶפְשָׁרוּתוֹ לַעֲשׂוֹת עֲבוּרוֹ? הָרַב שָׁלַף מַעֲטָפָה וְהִגִּישׁ לְאוֹתוֹ

יְהוּדִי. הַיְּהוּדִי פָּתַח אוֹתָהּ וּמָצָא בָּהּ אֶבֶן קְטַנָּה. הוּא הִבִּיט בָּרַב כְּלֹא מֵבִין וְהָרַב הִסְבִּיר לוֹ:

- "יָבוֹא יוֹם שֶׁתֶּהֱפֹּךְ דַּעְתְּךָ עָלַי וַתַּעֲמוֹד בְּרֹאשׁ חֲבוּרָה שֶׁל אֲנָשִׁים לִסְקֹל אוֹתִי בָּאֲבָנִים. אָז תַּעֲשֶׂה לִי טוֹבָה, אִם תִּרְצֶה לִזְכֹּר לִי חֶסֶד, בַּיּוֹם שֶׁתַּהֲפֹּךְ לִכְפוּי טוֹבָה, לָפַחוֹת תִּזְרֹק עָלַי אֶת הָאֶבֶן הַקְּטַנָּה הַזּוֹ וְלֹא אֶת הַסֶּלַע הָרִאשׁוֹן שֶׁיִּפּוֹל בְּיָדְךָ".

הַיְּהוּדִי לֹא הֵבִין מַדּוּעַ הָרַב חוֹשֵׁב שֶׁהוּא יוּכַל לְהִתְדְּרְדֵּר לִכְפִיּוּת טוֹבָה שֶׁכָּזוֹ, אַךְ זֶה טֶבַע הָאָדָם. כִּי אֲנָשִׁים שֶׁלֹּא יוֹדְעִים לָתֵת, גַּם לֹא יוֹדְעִים לְהַכִּיר טוֹבָה עַל נְתִינָה. יֵשׁ כָּאֵלֶּה שֶׁמַּרְגִּישִׁים שֶׁהָיָה מַגִּיעַ לָהֶם יוֹתֵר וַעֲשׂוּ עִמְּךָ טוֹבָה שֶׁקִּבְּלוּ מִמְּךָ אֶת מָה שֶׁכֵּן נָתַתָּ! אָז אָדָם יֹאמַר לְעַצְמוֹ: "אִם כָּךְ אֲנִי לֹא אֶתֵּן, אֲנִי לֹא פְּרַאייֶר".

אַתָּה פְּרַאייֶר אִם אַתָּה לֹא נוֹתֵן! אִם אַתָּה נוֹתֵן בִּשְׁבִיל לְקַבֵּל, לֹא הֵבַנְתָּ כְּלוּם. אִם אַתָּה נוֹתֵן בִּשְׁבִיל הַנְּתִינָה, אַתָּה מַפְעִיל אֶת הַנְּשָׁמָה שֶׁלְּךָ, אֶת הַחֵלֶק הָאֱלֹקִי שֶׁבְּתוֹכְךָ, אַתָּה מִתְחַבֵּר מַמָּשׁ לְחֵלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ח, ו): "וַתְּחַסְּרֵהוּ מְּעַט מֵאֱלֹהִים וְכָבוֹד וְהָדָר תְּעַטְּרֵהוּ". וַאֲנַחְנוּ נָוַתֵּר עַל זֶה כִּי פְּלוֹנִי אַלְמוֹנִי לֹא אָמַר לָנוּ תּוֹדָה? אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לוֹמַר לוֹ תּוֹדָה, שֶׁבְּזְכוּתוֹ זָכִינוּ לְהַפְעִיל אֶת הַנִּיצוֹץ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁבְּתוֹכֵנוּ.

זֶה הַכֹּחַ שֶׁל הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים, הַנְּתִינָה וְהַוִּתּוּרִים. וְלָכֵן גַּם הִכִּירוּ טוֹבָה עַל כָּל דָּבָר שֶׁקִּבְּלוּ. כְּשֶׁיַּעֲקֹב אָבִינוּ מִתְוַכֵּחַ עִם לָבָן שֶׁרַדַף אַחֲרָיו, הוּא מַזְכִּיר לוֹ אֶת כָּל הָרַמָּאוּיוֹת שֶׁרִמָּה אוֹתוֹ בִּזְמַן שֶׁעָבַד עֲבוּרוֹ (בראשית לא, לו-מב), אַךְ אֶת הַהַחְלָפָה שֶׁל לֵאָה הוּא לֹא הִזְכִּיר. מַדּוּעַ? כִּי הוּא מַכִּיר טוֹבָה עַל הַנְּתִינָה הַזּוֹ, אֲפִילּוּ שֶׁלֹּא נִתְּנָה מִטּוּב לֵב אֶלָּא מִמַּחְשָׁבָה זְדוֹנִית, סוֹף סוֹף

הוּא קִבֵּל דָּבָר טוֹב, וְאָדָם שֶׁיּוֹדֵעַ לָתֵת יוֹדֵעַ גַּם לְקַבֵּל כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, לְהַכִּיר טוֹבָה וּלְהַעֲרִיךְ אֶת מָה שֶׁקִּבֵּל.

וְרָחֵל שֶׁוִּתְּרָה לְלֵאָה עַל יַעֲקֹב וְלֹא אָמְרָה לָהּ אֲפִילוּ מָה הִיא עוֹשָׂה, וְזֹאת לֹא יָדְעָה וּפָגְעָה בָּהּ שֶׁהִנֵּה הִיא רוֹצָה לָקַחַת מִמֶּנָּה אֶת בַּעְלָהּ, וְרָחֵל לֹא אוֹמֶרֶת לָהּ אֶת הָאֱמֶת מָה הָיָה אָז בְּלֵיל הַכְּלוּלוֹת, כִּי הִיא עָשְׂתָה זֹאת בְּלֵב שָׁלֵם וְאֵין לָהּ חֲרָטוֹת, הִיא נָתְנָה וּוִתְּרָה בִּשְׁבִיל הַנְּתִינָה וְהַוִּתּוּר, לֹא בִּשְׁבִיל לְקַבֵּל תְּמוּרָה אוֹ טוֹבַת הֲנָאָה, אֶלָּא בִּגְלַל טֹהַר הַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא חֵלֶק מֵאֱלוֹקַ מִמַּעַל, שֶׁרוֹצָה רַק לָתֵת.

וְגַם יוֹסֵף הַצַּדִּיק שֶׁסָּבַל רַבּוֹת בְּשֶׁל שִׂנְאַת וְקִנְאַת אֶחָיו, כְּשֶׁהִגִּיעַ לְבַסּוֹף לְעָמְדָה שֶׁיָּכוֹל הָיָה לִנְקֹם בְּכֻלָּם, הוּא פָּרְנֵס אוֹתָם וְדָאַג לָהֶם. הוּא הִכִּיר טוֹבָה עַל תּוֹצָאוֹת הַמַּעֲשֶׂה שֶׁבִּגְלָלָם זָכָה לְפַרְנֵס אֶת כָּל הָעוֹלָם, וּבִכְלָלָם אֶת בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ, וְאֵיךְ הַכֹּל הִסְתּוֹבֵב לְטוֹבָה. בְּשֶׁל רְאָיָה כָּזוֹ וַהֲבָנָה כָּזוֹ שֶׁהָיְתָה לוֹ, הַשְׁכִּינָה מֵעוֹלָם לֹא עָזְבָה אוֹתוֹ, כִּי הוּא לֹא הָיָה עָצוּב אוֹ כּוֹעֵס וְקוֹבֵל עַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חַס וְשָׁלוֹם: "מַדּוּעַ קָרָה לִי כָּךְ"? "מָה עָשִׂיתִי"? "מַדּוּעַ שֶׁאֲנִי אֶעֱשֶׂה לָהֶם טוֹבָה תַּחַת רָעָה"? שְׁאֵלוֹת אֵלּוּ לֹא הָיוּ קַיָּמוֹת אֶצְלוֹ, וְלָכֵן זָכָה לְהַרְגִּישׁ אֶת הַחֵלֶק הָאֱלֹקִי שֶׁבּוֹ.

אָדָם שֶׁנּוֹתֵן וּמְוַתֵּר מִתְחַבֵּר לַכַּח הָאֱלֹקִי שֶׁבְּתוֹכוֹ, וְזֶה הַכֹּחַ שֶׁנּוֹתֵן לוֹ לַעֲבוֹר אֶת הַנִּסְיוֹנוֹת בְּחַיָּיו. אָדָם שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ לָתֵת וּלְוַתֵּר, לֹא יִהְיוּ לוֹ כֹּחוֹת לַעֲמוֹד מוּל הַמְּנִיעוֹת וְהַהַפְרָעוֹת שֶׁיָּבוֹאוּ לוֹ. כְּשֶׁאֲנִי נוֹתֵן וּמְוַתֵּר בְּלֵב שָׁלֵם, לְשֵׁם הַנְּתִינָה וְהַוִּתּוּר וְלֹא עַל מְנָת לְקַבֵּל תְּמוּרָה, אֲנִי מַפְעִיל אֶת הַנְּשָׁמָה שֶׁלִּי שֶׁהִיא אֵינְסוֹפִית וְאָז יֵשׁ לִי כֹּחַ אֵינְסוֹפִי לַעֲמוֹד מוּל הַמְּשִׁימוֹת הַקָּשׁוֹת הַמֻּטָּלוֹת עָלַי, וְלִנְחוֹת בְּשָׁלוֹם בָּעוֹלָם הַבָּא.

תכנית השלבים של יצר הרע

מַדּוּעַ זֶה קָרָה?

פָּרָשַׁת "וַיִּשְׁלַח" מְסַתַּיֶּמֶת בַּמַּעֲשֶׂה שֶׁל דִּינָה בַּת יַעֲקֹב וּשְׁכֶם בֶּן חֲמוֹר. דִּינָה בַּת יַעֲקֹב נִתְפָּסֶת עַל יְדֵי גּוֹי, שְׁכֶם בֶּן חֲמוֹר, שֶׁמְּטַמֵּא אוֹתָהּ, וּמַשְׁאִיר אוֹתָהּ בַּשְּׁבִי כְּשֶׁהוּא עוֹלֶה עִם אָבִיו אֶל יַעֲקֹב לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ לָשֵׂאת אוֹתָהּ לְאִשָּׁה. יַעֲקֹב מְחַכֶּה לְבָנָיו שֶׁיָּשׁוּבוּ מִן הַשָּׂדֶה. הֵם מַקְשִׁיבִים לְבַקָּשָׁתוֹ שֶׁל חֲמוֹר לְחַתֵּן אֶת בְּנוֹ עִם בַּת יַעֲקֹב. אָז עָנוּ בְּנֵי יַעֲקֹב לַהַצָּעָה, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית לד, יג): "וַיַּעֲנוּ בְנֵי יַעֲקֹב אֶת שְׁכֶם וְאֶת חֲמוֹר אָבִיו **בְּמִרְמָה**", וּמַסְבִּיר הַתַּרְגּוּם (שם) "בְּחָכְמָתָא", כְּלוֹמַר מִרְמָה מִלְּשׁוֹן עָרְמָה, חָכְמָה. וְכָךְ אָמְרוּ (שם, יד-יז):

- "לֹא נוּכַל לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר הַזֶּה לָתֵת אֶת אֲחוֹתֵנוּ לְאִישׁ אֲשֶׁר לוֹ עָרְלָה כִּי חֶרְפָּה הִיא לָנוּ. אַךְ בְּזֹאת נֵאוֹת לָכֶם אִם תִּהְיוּ כָמֹנוּ לְהִמּוֹל לָכֶם כָּל זָכָר. וְנָתַנּוּ אֶת בְּנוֹתֵינוּ לָכֶם וְאֶת בְּנוֹתֵיכֶם נִקַּח לָנוּ וְיָשַׁבְנוּ אִתְּכֶם וְהָיִינוּ לְעַם אֶחָד: וְאִם לֹא תִשְׁמְעוּ אֵלֵינוּ לְהִמּוֹל וְלָקַחְנוּ אֶת בִּתֵּנוּ וְהָלָכְנוּ".

"אֲנַחְנוּ לֹא מִתְעָרְבִים עִם גּוֹיִם, אַתָּה רוֹצֶה לְהִתְעָרְבֵב אִתָּנוּ? תַּעֲשֶׂה בְּרִית מִילָה. אִם תִּרְצוּ לִהְיוֹת כָּמוֹנוּ, אֲנַחְנוּ מַסְכִּימִים, וְאִם כֻּלְּכֶם רוֹצִים לְהִתְחַתֵּן עִם הַבָּנוֹת שֶׁלָּנוּ, כֻּלְּכֶם צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת בְּרִית מִילָה. אַחֶרֶת אֵין בֵּינֵינוּ שׁוּם קֶשֶׁר".

שְׁכֶם בֶּן חֲמוֹר מַסְכִּים לַהַצָּעָה וּמַצְלִיחַ לְשַׁכְנֵעַ אֶת כָּל 24 אֶלֶף הַגְּבָרִים שֶׁבְּעִירוֹ לַעֲשׂוֹת בְּרִית מִילָה! בְּרִית מִילָה לַאֲנָשִׁים מְבֻגָּרִים, וְעוֹד בְּאֶבֶן. אָמַר לִי רַב מוֹהֵל כִּי יֵשׁ בָּאָרֶץ הַיּוֹם 200 אֶלֶף יְהוּדִים שֶׁעָלוּ מִבְּרִית הַמּוֹעֲצוֹת לְשֶׁעָבַר וְאֵינָם מְהוּלִים. וְעַכְשָׁו כְּשֶׁמְּשַׁכְנְעִים אוֹתָם לַעֲשׂוֹת בְּרִית מִילָה בְּגִיל כָּזֶה, זֶה כְּבָר כָּרוּךְ בְּנִתּוּחַ לְכָל דָּבָר וְגַם עוֹלֶה בְּהֶתְאֵם, וּזְמַן הַהִתְאוֹשְׁשׁוּת שׁוֹנֶה מִשֶּׁל תִּינוֹק. וְאִלּוּ אָז לֹא הָיוּ הַרְדָּמוֹת וְלֹא בָּתֵּי חוֹלִים, אָז 24 אֶלֶף עָשׂוּ בְּרִית מִילָה עִם אֶבֶן מַשְׁחֶזֶת, בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי הֵם עֲדַיִן הָיוּ כּוֹאֲבִים.

בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי מַגִּיעִים שִׁמְעוֹן וְלֵוִי בְּנֵי יַעֲקֹב לִשְׁכֶם, שְׁנֵי נְעָרִים בְּנֵי 13 (בראשית רבה פ, י), הָרְגוּ אֶת כָּל הַגְּבָרִים בָּעִיר, לָקְחוּ אֶת הַנָּשִׁים הַטַּף וְהָרְכוּשׁ וְיָצְאוּ חֲזָרָה עִם דִּינָה. כְּשֶׁבָּאוּ חֲזָרָה אֶל יַעֲקֹב אֲבִיהֶם הוּא כַּעַס עֲלֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית לד, ל): "וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל שִׁמְעוֹן וְאֶל לֵוִי עֲכַרְתֶּם אֹתִי לְהַבְאִישֵׁנִי בְּיֹשֵׁב הָאָרֶץ בַּכְּנַעֲנִי וּבַפְּרִזִּי וַאֲנִי מְתֵי מִסְפָּר וְנֶאֶסְפוּ עָלַי וְהִכּוּנִי וְנִשְׁמַדְתִּי אֲנִי וּבֵיתִי". וְאָז עָנוּ לוֹ בָּנָיו (שם, לא): "וַיֹּאמְרוּ הֲכִזּוֹנָה

יַעֲשֶׂה אֶת אֲחוֹתֵנוּ"? וּבְכָךְ מִסְתַּיֵּם הַסִּפּוּר שֶׁל דִּינָה, וּמֵיד לְאַחַר מִכֵּן מְצַיֵּן כִּי יַעֲקֹב עָקַר עִם מִשְׁפַּחְתּוֹ לְבֵית אֵל.

מִתּוֹךְ הַסִּפּוּר כְּפִי שֶׁהוּא מִתְאָר בַּמִּקְרָא, עוֹלוֹת כַּמָּה שְׁאֵלוֹת. הָרִאשׁוֹנָה הִיא עַל בְּנֵי יַעֲקֹב. אִם בִּרְצוֹנָם לַהֲרוֹג אֶת אַנְשֵׁי שְׁכֶם מִלְּכַתְּחִלָּה, מַדּוּעַ כָּל הַתַּכְסִיס שֶׁל בְּרִית מִילָה? זוֹ תַּרְמִית. בַּתּוֹרָה כָּתוּב "מִרְמָה" וְהַתַּרְגּוּם מְתַרְגֵּם עָרְמָה כְּלוֹמַר חָכְמָה, אֲבָל מִקְּרִיאָה רִאשׁוֹנָה נִרְאָה יוֹתֵר מִרְמָה מִלְּשׁוֹן רַמָּאוּת, חַס וְשָׁלוֹם. וְאִם כַּוָּנָתָם הָיְתָה אֲמִתִּית שֶׁיַּעֲשׂוּ בְּרִית מִילָה וְהֵם אָכֵן עָשׂוּ, אָז מַדּוּעַ הָרְגוּ אוֹתָם? וְאִם הֵם הִתְחַיְּבוּ מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם וּמַגִּיעַ הָיָה לָהֶם לָמוּת, מַדּוּעַ יַעֲקֹב כּוֹעֵס? וּמַדּוּעַ כְּשֶׁעָנוּ לִשְׁאֵלָתוֹ אֵיךְ עָשׂוּ דָּבָר כָּזֶה בִּשְׁאֵלָה מְשֻׁלָּהֶם "הַכְזוֹנָה יַעֲשֶׂה אֶת אֲחוֹתֵנוּ", מַדּוּעַ יַעֲקֹב לֹא עוֹנֶה?

מִי אֲנִי?

כְּדֵי לְהַגִּיעַ אֶל הַתְּשׁוּבוֹת לְכָל הַשְּׁאֵלוֹת הַנַּ"ל, אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְהִתְחַקּוֹת קְצָת אֲחוֹרָה, לְגַבֵּי הַתְּפִקּוּד שֶׁל הַגּוּף וְהַנְּשָׁמָה שֶׁל הַיְּהוּדִי בָּעוֹלָם הַזֶּה. הָאָדָם מֻרְכָּב מִשְּׁנֵי כֹּחוֹת מְנֻגָּדִים, הוּא מֻרְכָּב מִגּוּף בֶּהֱמִי שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה וּנְשָׁמָה שֶׁל מַלְאַךְ מֵהָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים[38] (בראשית רבה ח, יא). הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ

[38] וְזוֹ לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בַּר נְחֶמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָא בַּר יִצְחָק וְרַבָּנָן בְּשֵׁם רַבִּי אֶלְעָזָר אָמְרֵי, בָּרָא בוֹ אַרְבַּע בְּרִיּוֹת מִלְּמַעְלָה, וְאַרְבַּע מִלְּמַטָּן, אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה כִּבְהֵמָה, פָּרֶה וְרָבָה כִּבְהֵמָה, וּמַטִּיל גְּלָלִים כִּבְהֵמָה, וּמֵת כִּבְהֵמָה. מִלְּמַעְלָה, עוֹמֵד כְּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, מְדַבֵּר כְּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, יֵשׁ בּוֹ דַּעַת כְּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, וְרוֹאֶה כְּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת. וּבְהֵמָה אֵינָהּ רוֹאָה, אֶתְמְהָא. אֶלָּא זֶה מְצַדֵּד. רַבִּי תִּפְדָּאי בְּשֵׁם רַבִּי אַחָא, הָעֶלְיוֹנִים נִבְרְאוּ בְּצֶלֶם וּבִדְמוּת וְאֵינָן פָּרִין וְרָבִין, וְהַתַּחְתּוֹנִים פָּרִים וְרָבִים, וְלֹא נִבְרְאוּ בְּצֶלֶם וּבִדְמוּת. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הֲרֵינִי בּוֹרֵא אוֹתוֹ בְּצֶלֶם וּבִדְמוּת מִן הָעֶלְיוֹנִים, פָּרֶה וְרָבָה מִן הַתַּחְתּוֹנִים. רַבִּי תִּפְדָּאי בְּשֵׁם רַב אַחָא אָמַר, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אִם בּוֹרֵא אֲנִי אוֹתוֹ מִן הָעֶלְיוֹנִים הוּא חַי וְאֵינוֹ מֵת, מִן הַתַּחְתּוֹנִים הוּא מֵת וְאֵינוֹ חַי, אֶלָּא הֲרֵי אֲנִי בּוֹרֵא אוֹתוֹ מִן הָעֶלְיוֹנִים וּמִן הַתַּחְתּוֹנִים, אִם יֶחֱטָא יָמוּת, וְאִם לֹא יֶחֱטָא יִחְיֶה.

הוּא חִבְּרָם יָחַד, וְהָיָה צָרִיךְ לִבְחֹר הֵיכָן אוֹתוֹ נִבְרָא שֶׁיְּצַר יַעֲבֹד אֶת ה׳, בָּעוֹלָם הַזֶּה אוֹ בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים. אַךְ כֵּיוָן שֶׁגּוּפוֹ הוּא בֶּהֱמִי בְּלֶדָתוֹ, אִי אֶפְשָׁר הָיָה לְהַנִּיחוֹ בְּעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים, וְלָכֵן שָׂם אוֹתוֹ בְּעוֹלָם הַתַּחְתּוֹנִים.

כֵּיוָן שֶׁחוּץ מִן הָאָדָם, שְׁאָר הָעוֹלָם הַזֶּה כֻּלּוֹ גַּשְׁמִי וְהֵינוּ הַמִּגְרָשׁ הַבֵּיתִי שֶׁל הַגּוּף הַבְּהֵמִי, הָרֵי שֶׁיֵּשׁ לִפְנֵי הַנְּשָׁמָה הָרְבֵּה עֲבוֹדָה בְּטֶרֶם הִיא תִּתְפֹּס פִּקּוּד. הַגּוּף כָּל הַזְּמַן דּוֹרֵשׁ אֶת תַּאֲוֹתָיו וּצְרָכָיו הַבְּהֵמִיִּים, רוֹצֶה לֶאֱכוֹל לִשְׂתּוֹת לִישׁוֹן. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ מעונין שֶׁהָאָדָם יִמָּנַע מִדְּבָרִים אֵלֶּה, אֶלָּא שֶׁיְּקַדֵּשׁ אוֹתָם. יֹאכַל בִּקְדֻשָּׁה, יִשְׁתֶּה בִּקְדֻשָּׁה וְאַף יִישָׁן בִּקְדֻשָּׁה. כִּי הוּא רוֹצֶה שֶׁהַנְּשָׁמָה תְּנַצַּח וְתִשְׁלֹט גַּם בַּמַּעֲשִׂים הַגַּשְׁמִיִּים וְתַהֲפֹךְ אוֹתָם לְבַעֲלֵי מַשְׂמָעוּת רוּחָנִית. וְזֶה הַמַּאֲבָק הַיּוֹם יוֹמִי שֶׁל הַיְּהוּדִי.

אֲבָל הַמַּאֲבָק שֶׁל הַיְּהוּדִי הוּא גַּם חִיצוֹנִי כְּלַפֵּי אֲחֵרִים. אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לָדַעַת כִּי יֵשׁ הֶבְדֵּל בֵּינֵינוּ לְבֵין הַבְּהֵמָה, וְזֹאת עַל יְדֵי כָּךְ שֶׁנִּבְרִין שֶׁיֵּשׁ מַשֶּׁהוּ מֵעֵבֶר לַגּוּף, אַחֶרֶת אֲנַחְנוּ עוֹד זָן אֶחָד שֶׁל בָּעַל חַיִּים מִתּוֹךְ מִלְיוֹנִים אֲחֵרִים.

מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד מִגְּדוֹלֵי הַדּוֹר הַקּוֹדֵם, שֶׁהִגִּיעַ אֵלָיו יְהוּדִי מוּמַר מֵרָאשֵׁי ״הַמַּשְׂכִּילִים״. הַמַּשְׂכִּילִים הֵחֵלּוּ לַעֲשׂוֹת שַׁמּוֹת בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּלְחַלֵּל אוֹתָהּ עַל יְדֵי מַחֲשָׁבוֹת כְּפִירָה שֶׁהָיוּ בְּיָדָם, בְּמַטָּרָה לְהַשְׁקִיט מַצְפּוּנָם בְּמִרְדָּף אַחַר תַּאֲוֹתֵיהֶם. תְּנוּעַת הַהַשְׂכָּלָה הִיא שֶׁהֵדִיחָה יְהוּדִים רַבִּים לַעֲזֹב אֶת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת וְלִחְיוֹת כְּגוֹיִם, תַּחַת הַסִּיסְמָא ״הֱיֵה יְהוּדִי בַּבַּיִת וְאָדָם בַּחוּץ״... וְהִנֵּה הִגִּיעַ אוֹתוֹ מַשְׂכִּיל אֶל הָרַב לְהִתְנַצֵּחַ עִמּוֹ:

- ״כָּתוּב בַּגְּמָרָא: בְּרִי (נדאי) וְשֵׁמָא (שפק) - בָּרִי עָדִיף (כתובות יב:, בבא קמא קיח.). כַּאֲשֶׁר שְׁנֵי בַּעֲלֵי דִּין עוֹמְדִים לִפְנֵי הַדַּיָּן,

וְהָרַאשׁוֹן אוֹמֵר שֶׁבָּרוּר לוֹ שֶׁהָיָה כָּךְ וְכָךְ, וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר שֶׁהוּא לֹא יוֹדֵעַ בְּוַדָּאוּת, יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁכֵּן וְיָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁלֹּא, הוֹלְכִים אַחַר זֶה שֶׁבָּרוּר לוֹ, שֶׁהֲרֵי לֹא הֻכְחַשׁ.

וְהִנֵּה, יֵשׁ לָנוּ הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁכֻּלָּם רוֹאִים, וְהָעוֹלָם הַבָּא, לְשִׁיטָתְךָ. אַתָּה מַטִּיף לְהִתְפַּלֵּל, לָלֶכֶת לְבֵית הַכְּנֶסֶת, לִשְׁמוֹר שַׁבָּת, וְאִלּוּ אֲנִי עוֹבֵד וְעוֹשֶׂה עֲסָקִים וְנֶהֱנֶה מֵהַחַיִּים. מַדּוּעַ אַתֶּם רוֹדְפִים אוֹתָנוּ עַל הַבְּחִירָה שֶׁלָּנוּ? הֲרֵי בָּרֵי וְשָׁמָא - בָּרֵי עָדִיף. הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא בָּרֵי, בָּרוּר שֶׁיֵּשׁ עוֹלָם הַזֶּה אֲנִי רוֹאֶה וּמַרְגִּישׁ וְחַי אוֹתוֹ, הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁלְּךָ הוּא שָׁמָא, מִישֶׁהוּ רָאָה אֶת הָעוֹלָם הַבָּא? מִישֶׁהוּ חָזַר מִשָּׁם לְסַפֵּר אֵיךְ הָיָה? לֹא! אָז מַדּוּעַ שָׁאֲנִי אֶעֱזֹב אֶת הָעוֹלָם שֶׁלִּי שֶׁהוּא בָּרֵי, בִּשְׁבִיל הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁלְּךָ שֶׁהוּא שָׁמָא? תּוֹכִיחַ לִי בִּסְבָרָה, בְּהִגָּיוֹן שֶׁהַצַּדָּק אִתְּךָ. שֶׁיֵּשׁ מַשֶּׁהוּ מֵעֵבֶר.

הֲרֵי אֲנִי נֶהֱנָה מֵהָעוֹלָם הַזֶּה. אָמְנָם אֲנִי עוֹבֵד קָשֶׁה עֲבוּר הַכֶּסֶף אֲבָל בְּסוֹף הַיּוֹם יֵשׁ לִי כֶּסֶף. אֲנִי עוֹבֵד קָשֶׁה אֲבָל אֲנִי גַּם מְבַלֶּה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. תִּרְאֶה אֵיךְ אֲנִי חַי בֶּאֱמֶת: אֲנִי כָּל יוֹם יָשֵׁן בְּמָלוֹן אַחֵר, כָּל יוֹם אוֹכֵל בְּמִסְעָדָה אַחֶרֶת, כָּל יוֹם מְבַלֶּה אַחֶרֶת, אֲנִי חַי! מַדּוּעַ שָׁאֲנִי אֲוַתֵּר עַל זֶה"?

הָרַב הִצְבִּיעַ לוֹ עַל הַחַלּוֹן, מִשָּׁם נִשְׁקְפָה חֲצַר שְׁכֵנוֹ הַגּוֹי, וּבָהּ עָמְדוּ חֲמוֹר וּשְׁתֵּי אֲתוֹנוֹת שֶׁאָכְלוּ חָצִיר לַהֲנָאָתָם. נֶאֱנָח הָרַב וְאָמַר:

- "אַתָּה רוֹאֶה אֶת הַחֲמוֹר הַזֶּה? גַּם הוּא יָשֵׁן כָּל יוֹם בְּפִנָּה אַחֶרֶת שֶׁל הֶחָצֵר, אֹכֶל כָּל יוֹם עֲרֵמַת חָצִיר אַחֶרֶת, וְהוֹלֵךְ לוֹ כָּל יוֹם עִם אָתוֹן אַחֶרֶת".

כָּעַס הַמַּשְׁכִּיל עַל הַהַשְׁוָאָה וְאָמַר בְּרוּגְז:

- "אַתָּה מַשְׁוֶה אוֹתִי לַחֲמוֹר? הוּא יָשֵׁן בָּחָצֵר בַּגֶּשֶׁם, אֲנִי יָשֵׁן בִּמְלוֹנוֹת יֻקָּרָה. הוּא אוֹכֵל חָצִיר, אֲנִי אוֹכֵל מַאֲכָלוֹת

מְשֻׁבָּחִים בְּמִסְעָדוֹת פְּאֵר. הוּא הוֹלֵךְ עִם שְׁתֵּי אֲתוֹנוֹת, אֲנִי מְבַלֶּה בְּגָדוֹל״.

חִיֵּךְ הָרַב וְעָנָה:

- ״טוֹב, מָה לַעֲשׂוֹת, הוּא חֲמוֹר קָטָן, אַתָּה חֲמוֹר גָּדוֹל״!

עַל מַלְאָכִים וַחֲמוּרִים

כָּתוּב בַּגְּמָרָא (שבת קיב:): ״אָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר רָבָא בַּר זִימוּנָא: אִם רְאשׁוֹנִים כְּמַלְאָכִים, אָנוּ בְּנֵי אֲנָשִׁים. וְאִם רְאשׁוֹנִים בְּנֵי אֲנָשִׁים אָנוּ כַּחֲמוֹרִים. וְלֹא כַּחֲמוֹרוֹ שֶׁל רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא וְשֶׁל רַבִּי פִּינְחָס בֶּן יָאִיר, אֶלָּא כִּשְׂאָר חֲמוֹרִים״. רַבִּי זֵירָא הִשְׁוָה אֶת דּוֹרוֹ לַדּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים, לְהַרְאוֹת אֶת יְרִידַת הַדּוֹרוֹת, וּפָסַק שֶׁאִם אֲנַחְנוּ מְבִינִים כִּי דּוֹרוֹת הֶעָבָר הָיוּ עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים מֵעֵבֶר לְהַשָּׂגָתֵנוּ, אָז הִגַּעְנוּ לְדַרְגַּת בֶּן אָדָם. אֲבָל אִם אֲנַחְנוּ מְדַבְּרִים עַל אַבְרָהָם אָבִינוּ, מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְדָוִד הַמֶּלֶךְ כְּאִלּוּ הָיוּ חֻבְּרֵ״ה מְיָמֵינוּ, שֶׁעוֹשִׂים מַעֲשֵׂי שְׁטוּת וַעֲבֵרוֹת, וּמְפָרְשִׁים אֶת הַכָּתוּב בַּתּוֹרָה עֲלֵיהֶם כִּפְשׁוּטוֹ, הֲרֵי שֶׁאֲנַחְנוּ חֲמוֹרִים, וְלֹא מֵהַטּוֹבִים שֶׁבָּהֶם.

מְסֻפָּר בַּמִּדְרָשׁ (בראשית רבה ס, ח) עַל חֲמוֹרוֹ שֶׁל רַבִּי פִּינְחָס בֶּן יָאִיר שֶׁנִּגְנַב עַל יְדֵי כַּמָּה גַּנָּבִים שֶׁהָיוּ צְרִיכִים רֶכֶב מִלּוּט. אֲבָל שְׁלוֹשָׁה יָמִים הִגִּישׁוּ לְפָנָיו אֹכֶל וְהוּא לֹא אָכַל כִּי הַתְּבוּאָה לֹא הָיְתָה מְעֻשֶּׂרֶת. הוּא רָצָה בַּדַּ״ץ! אֲנַחְנוּ נִכְנָסִים לְמִסְעָדוֹת, רוֹאִים שְׁנֵי אֲנָשִׁים עִם כִּפָּה אוֹכְלִים וּתְמוּנָה גְּדוֹלָה שֶׁל בָּבָא סָאלִי עַל הַקִּיר וְזֶהוּ הָאֹכֶל הֶכְשֵׁר בְּעֵינֵינוּ וְלֹא בּוֹדְקִים מָה אֲנַחְנוּ אוֹכְלִים וּמִי הַמַּגִּישׁ[39]. הַחֲמוֹר בָּדָק!

---

[39] פַּעַם סִפֵּר הָרַב נִסִּים יָגֵן זַצַ״ל כִּי הוּא עָצַר בְּמִסְעָדָה בְּדֶרֶךְ שֶׁל נְסִיעָה אֲרֻכָּה. הוּא בִּקֵּשׁ כּוֹס מַיִם. נִגַּשׁ אֵלָיו בָּעַל הַמָּקוֹם שֶׁהָיָה עִם גּוּפִיָּה וְקַעֲקוּעִים וְשָׁאַל אוֹתוֹ מַדּוּעַ הוּא לֹא רוֹצֶה לֶאֱכוֹל שָׁם מַשֶּׁהוּ. הָרַב שָׁאַל אוֹתוֹ מָה כַּשְׁרוּת

הַחֲמוֹר לֹא נָגַע בָּאֹכֶל בִּכְלָל, אָז הֵבִינוּ הַגַּנָּבִים כִּי הֵם הוֹלְכִים לְהִתָּקַע עִם פֶּגֶר מֵת, שֶׁהֲרֵי הוּא יִגְוַע בָּרָעָב לְלֹא אֹכֶל, וְשִׁחְרְרוּ אוֹתוֹ. הַחֲמוֹר מִיַּד הָלַךְ לְכִוּוּן בֵּיתוֹ שֶׁל בְּעָלָיו וְנַעַר מִבַּחוּץ. אָמַר רַבִּי פִּינְחָס לִבְנֵי בֵּיתוֹ שֶׁיְּמַהֲרוּ לְהַכְנִיס אֶת הַחֲמוֹר הַבָּיְתָה שֶׁזֶּה כַּמָּה יָמִים שֶׁלֹּא אָכַל. הֵבִיאוּ לְפָנָיו שְׂעוֹרִים וְגַם מֵהֶם לֹא אָכַל, וְשָׁאַל הָרַב אִם עִשְּׂרוּ אֶת הַשְּׂעוֹרִים וְאָמְרוּ לוֹ שֶׁכֵּן. שָׁאַל אִם הִפְרִישׁוּ דְּמַאי? כְּשֶׁעָנוּ בְּשִׁלִּילָה, הוֹרָה לָהֶם לְהַפְרִישׁ דְּמַאי[40] וְאָז הַחֲמוֹר יֹאכַל.

רָאוּ זֹאת תַּלְמִידָיו וּבְנֵי בֵּיתוֹ וְשַׁאֲלוּ אֶת רַבָּם:

- "הֲרֵי לָמַדְנוּ שֶׁמִּסְפּוֹא שֶׁאָדָם מַקְצֶה לִבְהֵמָה, הַמַּאֲכָל לֹא חַיָּב בִּתְרוּמָה מִן הַתּוֹרָה, וְכָאן לֹא רַק שֶׁהֵבֵאנוּ לוֹ אֹכֶל מְעֻשָּׂר, אֶלָּא הִפְרַשְׁנוּ דְּמַאי מִדְּרַבָּנָן! הֲרֵי זֶה חֲמוֹר",
- "מָה אֲנִי אֶעֱשֶׂה, הוּא מַחְמִיר"!

אָז אֲנַחְנוּ חֲמוֹרִים וְלֹא כַּחֲמוֹרוֹ שֶׁל פִּינְחָס בֶּן יָאִיר. אֲנַחְנוּ כָּל כָּךְ שְׁקוּעִים בַּחֹמֶר שֶׁלָּנוּ, וְצָרִיךְ לְהָבִין כֵּיצַד מַצָּלִיחַ

הַמָּקוֹם. הַמּוֹכֵר אָמַר שֶׁהַמָּקוֹם בְּסֵדֶר, וְהִצְבִּיעַ לוֹ עַל תְּמוּנָה גְּדוֹלָה שֶׁל בָּבָא סָאלִי הַתְּלוּיָה עַל הַקִּיר, אָז מַדּוּעַ הוּא חוֹקֵר אוֹתוֹ עַל הַפְּשָׁרוּת? עָנָה לוֹ הָרַב: "אִם אַתָּה הָיִיתָ תָּלוּי עַל הַקִּיר וּבָבָא סָאלִי הָיָה מַגִּישׁ לִי אֶת הָאֹכֶל, לֹא הָיִיתִי שׁוֹאֵל עַל כַּשָּׁרוּת, אֲבָל כְּשֶׁהַתְּמוּנָה שֶׁלּוֹ עַל הַקִּיר וְאַתָּה מַגִּישׁ אֶת הָאֹכֶל, זֶה כְּבָר עִנְיָן אַחֵר וְצָרִיךְ לְבָדוֹק".

[40] מָה זֶּה דְּמַאי? הַתּוֹרָה צִוְּתָה עַל יִשְׂרָאֵל לְהַפְרִישׁ תְּרוּמוֹת וּמַעַשְׂרוֹת מִפֵּרוֹת הָעֵץ וְהָאֲדָמָה כְּדֵי שֶׁיְּצָאוּ מֵאִסּוּר "טֶבֶל" וַיִּהְיוּ מֻתָּרִים בָּאֲכִילָה. הַתְּרוּמָה וּתְרוּמַת הַמַּעֲשֵׂר נִתָּנִים לְכֹהֵן, וְאִלּוּ הַמַּעֲשֵׂר רִאשׁוֹן נִתַּן לַלֵּוִי, וְהַמַּעֲשֵׂר שֵׁנִי נֶאֱכָל בִּירוּשָׁלַיִם עַל יְדֵי הַבְּעָלִים עַצְמָם. הָיְתָה תְּקוּפָה שֶׁחֵלֶק מֵעַמֵּי הָאָרָצוֹת הָיוּ מַפְרִישִׁים רַק תְּרוּמָה לַכֹּהֵן, שֶׁכֵּן יִשְׂרָאֵל הָאוֹכֵל תְּרוּמָה חַיָּב מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם (סנהדרין פג:), אֲבָל אֶת הַמַּעֲשְׂרוֹת לֹא הִפְרִישׁוּ. וְלָכֵן אָדָם שֶׁלָּקַח אֹכֶל מֵעַם הָאָרֶץ, לֹא הָיָה יוֹדֵעַ אִם הִפְרִישׁוּ מַעֲשְׂרוֹת אוֹ לֹא, וּמִכָּאן הַשֵּׁם "דְּמַאי" שֶׁפֵּרוּשׁוֹ "מָה זֶּה", הַאִם הוּא מְעֻשָּׂר אוֹ לֹא? לָכֵן כֵּיוָן שֶׁרֹּב עַמֵּי הָאָרָצוֹת כֵּן הָיוּ מַפְרִישִׁים מַעֲשֵׂר, מִן הַתּוֹרָה הָיָה הָאֹכֶל מֻתָּר, אַךְ הַחֲקִיקִין יוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁיַּפְרִישׁוּ מַעֲשְׂרוֹת בְּגִלַּל הַסָּפֵק (סוטה מז:), וְזֶה הַדְּמַאי, מַעֲשֵׂר דְּרַבָּנָן.

יֵצֶר הָרַע לְסוֹבֵב אוֹתָנוּ סְבִיב הַחֵלֶק הַנַּשְׁמִי שֶׁבָּנוּ, הָרֵי יֵשׁ לָנוּ נְשָׁמָה שֶׁהִיא חֵלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל, מֵעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים, הַחֵלֶק שֶׁבָּנוּ שֶׁהוּא מַלְאַךְ ה׳, אָז אֵיךְ אֲנַחְנוּ נוֹפְלִים בַּעֲבֵרוֹת מְכֹעָרוֹת שֶׁלֹּא מַתְאִימוֹת לָנוּ כְּלָל?

שִׁיטַת עֲבוֹדָה

אֶלָּא שֶׁהַגְּמָרָא מְגַלָּה (שבת קה:) כִּי זוֹ דַּרְכּוֹ שֶׁל יֵצֶר הָרַע: ״הַיּוֹם אוֹמֵר לוֹ עֲשֵׂה כָּךְ וּמָחָר אוֹמֵר לוֹ עֲשֵׂה כָּךְ עַד שֶׁבְּסוֹף אוֹמֵר לוֹ לֵךְ וַעֲבֹד עֲבוֹדָה זָרָה וְהוֹלֵךְ וְעוֹבֵד״. הַיֵּצֶר עוֹבֵד בִּשְׁלַבִּים. כַּאֲשֶׁר אָדָם שׁוֹקֵעַ עוֹד קְצָת וְעוֹד קְצָת וְעוֹד קְצָת, הוּא יַגִּיעַ לַתַּחְתִּית.

אָדָם קָשֶׁה יוֹם שֶׁמַּרְוִיחַ מַשְׁכֹּרֶת זְעוּמָה וּפִתְאוֹם חָזְרוּ לוֹ שְׁלוֹשָׁה תַּשְׁלוּמֵי מַשְׁכַּנְתָּא נִכְנַס לְלַחַץ. אִם כְּעֵת יֵצֶר הָרַע יוֹפִיעַ וְיֹאמַר לוֹ שֶׁמַּעֲלָיו גָּר זָקֵן עֲרִירִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ כֶּסֶף בַּמְּגֵרוֹת שֶׁל הָאָרוֹן, שֶׁיָּקוּם וְיִרְצַח אוֹתוֹ וְיִקַּח אֶת הַכֶּסֶף, הַאִם הוּא יִשְׁמַע לוֹ? וַדַּאי שֶׁלֹּא! וְכִי אָנוּ חַיִּים בְּסֶרֶט? אֲנַחְנוּ אֲנָשִׁים שְׁפוּיִים, וְאָדָם שָׁפוּי לֹא קָם יוֹם אֶחָד וּמַתְחִיל לִרְצֹחַ אֲנָשִׁים אֲחֵרִים.

הַיֵּצֶר עוֹבֵד בִּשְׁלַבִּים. אוֹתוֹ יְהוּדִי עוֹלֶה עַל אוֹטוֹבּוּס, מְשַׁלֵּם בִּשְׁטָר שֶׁל 20 וּמְקַבֵּל עֹדֶף מֵ-50. הוּא מִתְיַשֵּׁב בְּסוֹף הָאוֹטוֹבּוּס וּמְגַלֶּה אֶת הַטָּעוּת. כַּאֲשֶׁר הוּא מִתְכַּוֵּן לָקוּם וּלְהַחְזִיר אֶת הַכֶּסֶף, הַיֵּצֶר מִתְעוֹרֵר:

- ״לְאָן אַתָּה הוֹלֵךְ״,
- ״לְהַחְזִיר אֶת הַכֶּסֶף״,
- ״מַדּוּעַ? זֶה שֶׁלְּךָ״,
- ״מָה פִּתְאוֹם שֶׁלִּי״?

- ״קוֹדֶם כָּל הַנָּהָג עֶרְבִי, וְטָעוּת הַגּוֹי מֻתֶּרֶת. דָּבָר שֶׁנִּי חֹבְרֹת הָאוֹטוֹבּוּסִים הַזּוֹ הֵם גּוֹנְבִים וְעוֹשְׁקִים אֶת הַצִּבּוּר, אָז הַגּוֹנֵב מְגַנֵּב פָּטוּר״[41].

אוֹתוֹ יְהוּדִי מַשְׁאִיר אֶת הָעֹדֶף בְּכִיסוֹ. מַצְפּוּנוֹ מֵצִיק לוֹ מְעַט, אֲבָל זֶה עוֹבֵר בַּקְיוֹסְק הָרִאשׁוֹן, שָׁם הוּא מוֹצִיא אֶת הַכֶּסֶף עַל חֲפִיסַת סִיגָרִיּוֹת לְהַשְׁקִיט אֶת עֲצַבָּיו.

בַּפַּעַם הַשֵּׁנִיָּה הוּא עוֹבֵר לְיַד פְּצוּעָיָה, וּבְדִיּוּק הַמּוֹכֵר יוֹצֵא הַחוּצָה לְרַגַּע וּמַשְׁאִיר אֶת הַקֻּפָּה פְּתוּחָה. הַיְּהוּדִי מִסְתַּכֵּל וְאָז שׁוּב הַיֵּצֶר מוֹפִיעַ:

- ״קַח! זוֹ פְּצוּעָיָה. הֵם כָּכָה כֻּלָּם גַּזְלָנִים! עֲשָׂרָה שְׁקָלִים עַל פָּחִית? חוּץ מִזֶּה הוּא פּוֹתֵחַ בְּשַׁבָּת, מַעֲנִישִׁים אוֹתוֹ מִיְּדֵי שָׁמַיִם, מְגַלְגְּלִים זְכוּת לִידֵי זַכַּאי, תַּעֲנִישׁ אוֹתוֹ״.

לוֹקֵחַ הַיְּהוּדִי כַּמָּה שְׁטָרוֹת, שָׂם בְּכִיסוֹ וּבוֹרֵחַ מַהֵר מִן הַמָּקוֹם לִפְנֵי שֶׁהַמּוֹכֵר יַחְזֹר. בַּפַּעַם הַשְּׁלִישִׁית הוּא מְזַהֶה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת אֶת הַמְּעִיל הַתָּלוּי בַּכְּנִיסָה הַשַּׁיָּךְ לְמִתְפַּלֵּל עָשִׁיר שֶׁלֹּא כָּל כָּךְ קָרוֹב לְתוֹרָה וּמִצְווֹת, ״הוּא בֶּטַח לֹא יַרְגִּישׁ אִם יִהְיֶה חָסֵר לוֹ שְׁטַר אוֹ שְׁנַיִם, אֲנִי צָרִיךְ אֶת הַכֶּסֶף לַמִּשְׁפָּחָה, אֲנִי מְזַכֶּה אוֹתוֹ בְּמִצְוָה בִּכְלָל, שֶׁהֲרֵי מִצְוַת צְדָקָה לֹא מַצְרִיכָה כַּוָּנָה״.

בַּפַּעַם הָרְבִיעִית הוּא כְּבָר עוֹבֵר לְיַד הַבַּיִת שֶׁל הַשָּׁכֵן וְרוֹאֶה אֶת הַדֶּלֶת פְּתוּחָה לְרְוָחָה. זֶה הַשָּׁכֵן הַזָּקֵן שֶׁמַּחְזִיק מְזֻמָּן בַּבָּיִת וְכָל הַזְּמַן יוֹרֵד וְשׁוֹכֵחַ אֶת הַדֶּלֶת פְּתוּחָה. סְנִילִי! צָרִיךְ לְלַמֵּד אוֹתוֹ לֶקַח. נִכְנַס וְלָקַח לוֹ כֶּסֶף מֵהַמְּגֵרָה.

---

[41] הָאֱמֶת שֶׁבְּנִגּוּד לַמְּקֻבָּל בָּרְחוֹב, דַּעַת הַגְּמָרָא הִיא בְּדִיּוּק הַפּוּכָה, שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים (ברכות ה:), ״בָּתַר גַּנָּבָא גַּנּוֹב, וְטַעֲמָא טָעִים״ (תַּרְגּוּם: הַגּוֹנֵב מְגַנֵּב אַף הוּא טוֹעֵם טַעַם גְּנֵבָה), כְּלוֹמַר הַגּוֹנֵב מְגַנֵּב גַּם הוּא גַּנָּב וְהוּא חַיָּב. אֲבָל כְּמוֹ שֶׁאָמַר פַּעַם חָבֵר כְּנֶסֶת שֶׁהִתְקִיפוּ אוֹתוֹ עַל מַעֲשָׂיו: ״אַל תְּבַלְבְּלוּ אוֹתִי עִם הֲעֲבָדוֹת״.

כְּשֶׁרָאָה אַחֲרֵי כַּמָּה יָמִים כִּי הַזָּקֵן לֹא עָשָׂה רַעַשׁ וְלֹא מוּדָע בְּכָלָל לַבְּעָיָה, מָצָא אֶת עַצְמוֹ נִכְנָס שֵׁנִית וּשְׁלִישִׁית וְלוֹקֵחַ מֵהַמְגֵרָה. בַּפַּעַם הָרְבִיעִית הַזָּקֵן חָזַר בְּהַפְתָּעָה וּמָצָא אֶת שְׁכֵנוֹ עִם יָדָיו עָמוֹק בְּתוֹךְ הַמַּגִּירָה. הוּא הֵחֵל לִצְעֹק וּלְאַיֵּם שֶׁיִּזָּמִין לוֹ מִשְׁטָרָה, וְזֶה מִיַּד אָחַז בּוֹ וְנָסָה לְהָנִיא אוֹתוֹ, עַד שֶׁלְּבַסּוֹף מָצָא עַצְמוֹ מְנַעֲנֵעַ אֶת הַזָּקֵן וּמַשְׁלִיכוֹ עַל הָרִצְפָּה. זֶה חָבַט אֶת רֹאשׁוֹ בָּרִצְפָּה וְנָפַח אֶת נִשְׁמָתוֹ.

אָז הִגִּיעַ, יֵצֶר הָרַע הִצְלִיחַ לְהָדִיחַ יְהוּדִי מִן הַשּׁוּרָה לִרְצֹחַ זָקֵן עֲבוּר כֶּסֶף. אֵיךְ הוּא עָשָׂה אֶת זֶה? הוּא הִתְחִיל מִטָּעוּת בְּעֹדֶף שֶׁל כַּמָּה שְׁקָלִים בְּמַהֲלַךְ נְסִיעָה תְּמִימָה בְּאוֹטוֹבּוּס. כָּךְ יֵצֶר הָרַע עוֹבֵד, בִּשְׁלַבִּים! הוּא לֹא נִגַּשׁ לְאָדָם שֶׁיּוֹצֵא מִתְּפִלָּה וְאוֹמֵר לוֹ: "בּוֹא נֵלֵךְ לִשְׁדוֹד בַּנְק". כָּל עֲבֵרָה קְטַנָּה בַּדֶּרֶךְ שֶׁהוּא מַדִּיחַ אֶת הָאָדָם לַעֲשׂוֹתָהּ, זוֹ עוֹד קְלִפָּה עַל הַנְּשָׁמָה.

וַתְּזָרֵח הַשֶּׁמֶשׁ

הַנְּשָׁמָה בִּמְקוֹרָהּ טְהוֹרָה. אֵין כָּזֶה דָּבָר "נְשָׁמָה מְקֻלְקֶלֶת" אוֹ "נְשָׁמָה מְלֻכְלֶכֶת". אַף עַל פִּי שֶׁאָנוּ שׁוֹמְעִים מִדֵּי פַּעַם אֶת הַמֻּשָּׂגִים הַלָּלוּ, אֵין הַכַּוָּנָה לַמַּהוּת שֶׁל הַנְּשָׁמָה עַצְמָהּ, הִיא תָּמִיד טְהוֹרָה, הִיא חֵלֶק מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הִיא לֹא יְכוֹלָה לִהְיוֹת מַשֶּׁהוּ אַחֵר. כָּל הַלִּכְלוּךְ הוּא חִיצוֹנִי, קְלִפּוֹת עַל גַּבֵּי קְלִפּוֹת הַנּוֹצָרוֹת מִכָּל הַפְּעָמִים שֶׁהַיֵּצֶר הִצְלִיחַ לְהָדִיחַ אוֹתָנוּ לַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים מְקֻלְקָלִים.

יֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁשִּׁנְּתָם קָלָה מְאֹד. אִם אֵין בְּחַדְרָם חֹשֶׁךְ מִצְרַיִם הֵם לֹא נִרְדָּמִים. אָדָם כָּזֶה מַגִּיעַ לְחַדְרוֹ, סוֹגֵר אֶת שְׁלַבֵּי הַתְּרִיסִים וְאֶת דֶּלֶת הַחֶדֶר וּמֵרִים אֶת הַשְּׁמִיכָה מֵעַל רֹאשׁוֹ. בְּחֹשֶׁךְ כָּזֶה הוּא מַצְלִיחַ סוֹף סוֹף לִישׁוֹן קְצָת. פַּעַם אַחַת הוּא

הָיָה צָרִיךְ לְהִשָּׁאֵר עֵר כָּל הַלַּיְלָה וּלְיִשּׁוֹן רַק לַמַּחֲרָת בַּיּוֹם. אֲבָל שֶׁמֶשׁ בַּיּוֹם לֹא דּוֹמָה לְפַּנְסִי לַיְלָה שֶׁל הָרְחוֹב, וְהָאוֹר שֶׁלָּהּ נִכְנַס דֶּרֶךְ כָּל חֲרָךְ קָטָן מִסָּבִיב לָחַלּוֹנוֹת, בֵּין שְׁלַבֵּי הַתְּרִיסִים, מִתַּחַת לַדֶּלֶת, מִכָּל מָקוֹם אֶפְשָׁרִי קָטָן כְּכָל שֶׁיִּהְיֶה.

אוֹתוֹ אָדָם רָגִישׁ לֹא הִצְלִיחַ לְהֵרָדֵם. הוּא הִתְחִיל לְהַדְבִּיק בְּדֶבֶק נְיָר אֶת הָרְוָחִים בֵּין שְׁלַבֵּי הַחַלּוֹן וּמִסָּבִיב, דָּחַף סְמַרְטוּט מִתַּחַת לַדֶּלֶת, וּלְרֵגַע נִדְמֶה הָיָה לוֹ שֶׁהוּא חָזַר לִימֵי מִלְחֶמֶת הַמִּפְרָץ וְהַחֲדָרִים הַמוּגָנִים, וְהוּא שָׁם עָלָיו אַרְבַּע שְׁמִיכוֹת וְקוֹרֵס תַּחַת מִשְׁקָלָן, וַעֲדַיִן הָאוֹר נִכְנַס! לְבַסּוֹף הוּא נִכְנַס לְחֶדֶר פְּנִימִי בַּבַּיִת, עַל הָרִצְפָּה מִתַּחַת לַמִּטָּה, וְהִצְלִיחַ לִיצֹר פִּנָּה חֲשׁוּכָה קְטַנָּה וְרַק אָז נִרְדַּם.

כָּךְ עוֹבֵד יֵצֶר הָרַע. הַנְּשָׁמָה שֶׁלָּנוּ הִיא שֶׁמֶשׁ, הִיא מְאִירָה כָּל כָּךְ שֶׁקָּשֶׁה לְהִלָּחֵם מוּלָהּ, אִי אֶפְשָׁר לְכַבּוֹת אוֹתָהּ. אָז מָה עוֹשֶׂה הַיֵּצֶר? מְכַסֶּה! עוֹד נְיָר דֶּבֶק וְעוֹד שְׁמִיכָה וְעוֹד מַעֲטָפָה וְעוֹד קְלָפָה, עוֹד עֲבֵרָה וְעוֹד עֲבֵרָה וְעוֹד עֲבֵרָה, עַד שֶׁנִּהְיָה חָשׁוּךְ לְגַמְרֵי. הַשֶּׁמֶשׁ עֲדַיִן בַּחוּץ, אֲבָל הָאוֹר שֶׁלָּהּ כְּבָר לֹא מֵרְגֵּשׁ. הַנְּשָׁמָה מֻגַּחַת מְקֻפֶּלֶת עַל הָרִצְפָּה מִתַּחַת לַמִּטָּה, יְשֵׁנָה.

פְּעָמִים שֶׁאָדָם עָטוּף בְּכָל כָּךְ הַרְבֵּה עֲטִיפוֹת וּקְלִפּוֹת שֶׁל יֵצֶר הָרַע שֶׁהוּא כְּבָר לֹא יָכוֹל לִצְעֹק יוֹתֵר וְקוֹלוֹ לֹא נִשְׁמַע. הַנְּשָׁמָה שְׁבוּיָה לַחֲלוּטִין. הַתַּפְקִיד שֶׁלָּנוּ הוּא לִצְעֹק עֲבוּרוֹ. לְהִתְפַּלֵּל עָלָיו, לְשַׁדֵּל אוֹתוֹ.

בּוֹא אַחֲרַי

כָּתוּב בְּמַעֲשֶׂה דִּינָה שֶׁהִיא יָצְאָה מִבֵּיתָהּ לִרְאוֹת בִּבְנוֹת הָאָרֶץ, וְכָךְ תָּפַס אוֹתָהּ שְׁכֶם בֶּן חֲמוֹר (בראשית לד, א). מְגַלֶּה

הַמִּדְרָשׁ (פרד״א פל״ח) כִּי אוֹתוֹ טָמֵא יָדַע שֶׁדִּינָהּ הִיא אִשָּׁה צְנוּעָה וְלֹא יוֹצֵאת מִבֵּיתָהּ, וַדַּאי לֹא בְּמָקוֹם בּוֹ מִסְתּוֹבְבִים גְּבָרִים. מָה עָשָׂה? לָקַח כַּמָּה עַלָמוֹת מִבְּנוֹת עִירוֹ, הִלְבִּישָׁן בִּצְנִיעוּת, נָתַן לָהֶן כְּלֵי נְגִינָה וְשָׁלַח אוֹתָן לְנַגֵּן וּלְחוֹלֵל לְיַד בֵּיתָהּ בַּיּוֹם, בִּזְמַן שֶׁהַגְּבָרִים הָלְכוּ לַעֲבוֹד בַּשָּׂדֶה.

דִּינָה רָאֲתָה נָשִׁים צְנוּעוֹת שָׂרוֹת וּמְנַגְּנוֹת בָּרְחוֹב, וְהַבִּינָה כַּנִּרְאֶה כִּי אֵין גְּבָרִים כָּרֶגַע בַּחוּץ, שֶׁהֲרֵי נָשִׁים צְנוּעוֹת לֹא שָׂרוֹת לְאָזְנֵי גְּבָרִים זָרִים, וְיָצְאָה לִרְאוֹת אֶת הַמּוֹפַע. וְכָךְ לְאַט לְאַט שַׁיֶּרֶת עַלָמוֹת הַחֵן מָשְׁכוּ אוֹתָהּ אַחֲרֵיהֶן מִבְּלִי שֶׁתַּרְגִּישׁ כִּי הִיא מִתְרַחֶקֶת, כְּשֶׁהִיא מֻקֶסֶמֶת מֵהַנְּגִינוֹת וְהַשִּׁירִים הַיָּפִים. וְאוֹתָן נָשִׁים הוֹבִילוּ אוֹתָהּ לַמָּקוֹם שֶׁתֵּאָם מֵרֹאשׁ, שָׁם חִכּוּ לָהּ אַנְשֵׁי שְׁכֶם בֶּן חֲמוֹר וְחָטְפוּ אוֹתָהּ.

שְׁכֶם בֶּן חֲמוֹר בִּקֵּשׁ לִדְבֹּק בְּדִינָה בַּת יַעֲקֹב. יֵצֶר הָרַע מְבַקֵּשׁ אֶת הַטֹּהַר שֶׁל הַנְּשָׁמָה. הַגּוֹי מֵקֶסֶם מֵהַטֹּהַר הַיְהוּדִי שֶׁלֹּא מֻכָּר לְעוֹלָמוֹ הַטָּמֵא. הַסַּכָּנָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר לָעָם הַיְהוּדִי הִיא מִגּוֹיִם שֶׁכֵּן רוֹצִים לִדְבֹּק בּוֹ, יוֹתֵר מֵאֵלֶּה שֶׁרוֹצִים לַהֲרוֹג אֶת גּוּפוֹ. הַגּוֹיִם שֶׁמְּחַבְּקִים אוֹתָנוּ הֵם אֵלֶּה שֶׁמְּטַמְּאִים אוֹתָנוּ, מְשַׁנִּים אוֹתָנוּ, גּוֹרְמִים לָנוּ לְהִתְבּוֹלְלוּת וּלְהֶעָלֵם מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וּמִן הָעוֹלָם הַבָּא, גַּם גַּשְׁמִית וְגַם רוּחָנִית.

מַגִּיעַ שְׁכֶם בֶּן חֲמוֹר וּמְבַקֵּשׁ אֶת דִּינָה מִיַּעֲקֹב. עוֹנִים לוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחָכְמָה:

- ״הַדֶּרֶךְ הַיְחִידָה שֶׁיְּהוּדִי יָכוֹל לְהִתְחַתֵּן עִם גּוֹי זֶה כַּאֲשֶׁר הַגּוֹי יַפְסִיק לִהְיוֹת גּוֹי, שֶׁהוּא יִתְגַּיֵּר וְיִהְיֶה יְהוּדִי. תִּתְגַּיֵּר גֵּרוּת שֶׁל אֱמֶת, נְקַבֵּל אוֹתְךָ״.

אֵין כָּזֶה דָּבָר נִשּׂוּאִין בֵּין יְהוּדִי לְגוֹי. זֶה לֹא תּוֹפֵס בַּשָּׁמַיִם. גַּם אִם הַיְּהוּדִי יִתְנַצֵּר אוֹ יִתְאַסְלֵם, הוּא נִשְׁאָר יְהוּדִי.

בַּשָּׁמַיִם הוּא נֶחְשָׁב עָדַיִן רָוָק, הוּא אֲפִילוּ לֹא צָרִיךְ לָתֵת גֵּט. אֵין בְּרִית נְשׂוּאִין בַּמְּצִיאוּת בֵּין יְהוּדִי לְגוֹי, לֹא מְשַׁנֶּה אֵיזֶה טֶקֶס יַעֲשֶׂה וְאֵיזוֹ תְּעוּדָה תַּנְפִּיק לוֹ הַמְּדִינָה, אֵין כָּאן נְשׂוּאִין. רַק אִם הַגּוֹי מוּכָן לְהִצְטָרֵף אֶל הָעָם הַיְּהוּדִי, לְקַבֵּל עָלָיו עֹל תּוֹרָה וּמִצְוֹות וְלִהְיוֹת יְהוּדִי שׁוֹמֵר מִצְוֹות, רַק אָז נֶחְשָׁב לִיהוּדִי וְיָכוֹל לְהִתְחַתֵּן עִם יְהוּדִיָּה. כְּשֶׁגֵּרוּתוֹ אֲמִתִּית וְהוּא נֶחְשָׁב גֵּר צֶדֶק, אָז הוּא יָכוֹל לָשֵׂאת יְהוּדִי. אִם הוּא מִתְגַּיֵּר רַק כְּדֵי לְהִתְחַתֵּן עִם יְהוּדִיָּה וּמִתְכַּוֵּן לִהְיוֹת יְהוּדִי "חִלּוֹנִי", הַגִּיּוּר לֹא תָּפַס. אוּלַי הוּא יַצְלִיחַ לְהַשִּׂיג תְּעוּדָה (כְּמוֹ שֶׁקּוֹרֶה הַיּוֹם לְצַעֲרֵנוּ בְּ"תַּעֲשִׂיַּת הַגִּיּוּרִים"), אֲבָל זוֹ כְּמוֹ מַדְבֵּקָה "כָּשֵׁר מְהַדְּרִין" הַמְּדֻבֶּקֶת עַל בָּשָׂר חָזִיר, הִיא לֹא מַכְשִׁירָהּ אוֹתוֹ.

בְּנֵי יַעֲקֹב הִצִּיעוּ לוֹ אֶת אֶפְשָׁרוּת הַגִּיּוּר כִּי בִּקְּשׁוּ לִבְדּוֹק אוֹתוֹ, וְאֶת עַמּוֹ. וְכֵיצַד שְׁכֶם בֶּן חֲמוֹר מַצִּיג אֶת הַצָּעַת הַגִּיּוּר לִשְׁאָר אַנְשֵׁי עִירוֹ? הוּא מְכַנֵּס אֶת כֻּלָּם לַאֲסֵפָה בְּכִכַּר הָעִיר וּמַכְרִיז (בראשית לד, כא-כג):

- "הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה שְׁלֵמִים הֵם אִתָּנוּ וְיֵשְׁבוּ בָאָרֶץ וְיִסְחֲרוּ אֹתָהּ וְהָאָרֶץ הִנֵּה רַחֲבַת יָדַיִם לִפְנֵיהֶם אֶת בְּנֹתָם נִקַּח לָנוּ לְנָשִׁים וְאֶת בְּנֹתֵינוּ נִתֵּן לָהֶם. אַךְ בְּזֹאת יֵאֹתוּ לָנוּ הָאֲנָשִׁים לָשֶׁבֶת אִתָּנוּ לִהְיוֹת לְעַם אֶחָד בְּהִמּוֹל לָנוּ כָּל זָכָר כַּאֲשֶׁר הֵם נִמֹּלִים. מִקְנֵהֶם וְקִנְיָנָם וְכָל בְּהֶמְתָּם הֲלוֹא לָנוּ הֵם אַךְ נֵאוֹתָה לָהֶם וְיֵשְׁבוּ אִתָּנוּ".

שְׁכֶם מַסְבִּיר לָהֶם כִּי הַמְּחִיר הַחִיצוֹנִי אוּלַי כּוֹאֵב, בְּכָל זֹאת מְדֻבָּר בִּבְרִית מִילָה, אֲבָל עַל יְדֵי כָּךְ הֵם יִזְכּוּ לְהִתְקָרֵב אֶל בְּנֵי יַעֲקֹב, לֶהָנוֹת מִכַּסְפָּם וְלִשְׂאֵת אֶת בְּנוֹתֵיהֶם. "גִּיּוּר בִּשְׁבִיל כֶּסֶף וְנָשִׁים, לֹא שָׁוֶה לָכֶם"? וַאֲנִי שׁוֹאֵל, הַלָּזֶה יִקָּרֵא גִּיּוּר? זֶה גִּיּוּר רְפוֹרְמִי. "תִּשָּׂאֵר גּוֹי, רַק נִקְרָא לְךָ יְהוּדִי".

אַךְ עַל מָה הִתְחַיְּבוּ מִיתָה? אֱמוֹת הָעוֹלָם חַיָּבוֹת בְּ-7 מִצְווֹת בְּנֵי נֹחַ. כֵּיוָן שֶׁלָּהֶם יֵשׁ רַק 7 וְלֹא 613 כְּמוֹ לַיְּהוּדִים, הֶחְמִירוּ אִתָּם שֶׁעַל כָּל עֲבֵרָה מִהַ-7 שֶׁיַּעֲשׂוּ הֵם יִתְחַיְּבוּ מִיתָה! (סנהדרין, פרק ארבע מיתות). אֵין תְּשׁוּבָה וְאֵין תִּקּוּן, מִי שֶׁחָטָא - דִּינוֹ לָמוּת! אִם נוֹתְנִים לְךָ גַּן עֵדֶן עָבוּר 7 מִצְווֹת בִּלְבַד, גַּם בָּהֶן אַתָּה רוֹצֶה לְזַיֵּף? יֵשׁ גְּבוּל.

אַחַת מִ-7 הַמִּצְווֹת הִיא גֵּזֶל. שְׁכֶם בֶּן חֲמוֹר גָּזַל אֶת דִּינָה מִיַּעֲקֹב וְעַל זֶה הוּא הִתְחַיֵּב מִיתָה. וְעַל מָה הִתְחַיְּבוּ שְׁאָר אַנְשֵׁי הָעִיר? אָמְנָם בַּגְּמָרָא כָּתוּב כִּי "מְסַיְּעֵי אֵין בּוֹ מַמָּשׁ" (שבת צג:), אֲבָל אֵצֶל בְּנֵי נֹחַ כָּל הַמְסַיְּעַ לַעֲבֵרָה כֵּן נֶחְשָׁב שֶׁתָּף מִלֵּא בָּהּ וְנֶעֱנַשׁ. וּמִכָּךְ שֶׁהִסְכִּימוּ כֻּלָּם לַעֲשׂוֹת בְּרִית מִילָה לְעַצְמָם תְּמוּרַת הַבְטָחָה לְכֶסֶף וּלְנָשִׁים, מוּבָן כִּי לֹא עָשׂוּ מַעֲשֵׂיהֶם מִתּוֹךְ פַּחַד מֵאֵיזֶה עָרִיץ מְקוֹמִי, אֶלָּא מִתּוֹךְ רָצוֹן לְהִשְׁתַּתֵּף בְּתָכְנִיתוֹ שֶׁל שְׁכֶם בֶּן חֲמוֹר, וְהֵם אֵלֶּה שֶׁשָּׁמְרוּ עַל דִּינָה בִּזְמַן שֶׁשְּׁכֶם וְאָבִיו הָלְכוּ לְיַעֲקֹב. כֻּלָּם גַּזְלָנִים שֶׁהִתְחַיְּבוּ מִיתָה.

יֵשׁ אוֹמְרִים (רמב"ם הלכות מלכים פ"ט, הי"ד) כִּי מִצְוָה אַחֶרֶת שֶׁל בְּנֵי נֹחַ הִיא דִּינִים, כְּלוֹמַר לְהָקִים בֵּית דִּין וְלָדוּן אֶת הָאֲנָשִׁים הָעוֹבְרִים עַל הַמִּצְווֹת, וְכֵיוָן שֶׁלֹּא דָנוּ אֶת שְׁכֶם עַל מַעֲשֵׂהוּ וְאַף שִׁתְּפוּ עִמּוֹ פְּעֻלָּה, הִתְחַיְּבוּ מִיתָה עַל בִּטּוּל מִצְוַת דִּינִים.

אִם כֻּלָּם חַיָּבִים מִיתָה, מַדּוּעַ כָּעַס יַעֲקֹב עַל שִׁמְעוֹן וְלֵוִי שֶׁהֲרָגוּם? הִסְבִּיר לָהֶם יַעֲקֹב אָבִינוּ כִּי יִשְׂרָאֵל לֹא אוֹכֵף אֶת חֻקֵּי הַתּוֹרָה עַל הַגּוֹיִם אֶלָּא אִם כֵּן יָד יִשְׂרָאֵל תְּקֻפָּה וְאָז חֻקֵּי הַתּוֹרָה חָלִים עֲלֵיהֶם אַף בְּכֹחַ הַזְּרוֹעַ (כתובות כז., בבא קמא צז:). אֲבָל כֵּיוָן שֶׁכְּעֵת יָדָם עַל הָעֶלְיוֹנָה, אֲנַחְנוּ כַּמָּה אֲנָשִׁים בּוֹדְדִים הַגָּרִים בְּאַרְצָם שֶׁל מִילְיוֹנֵי נָכְרִים, דַּיֵּנוּ שֶׁאֲנַחְנוּ מְחִילִים אֶת חֻקֵּי הַתּוֹרָה עַל עַצְמֵנוּ. אֵין לָנוּ הַסַּמְכוּת לָדוּן אוֹתָם עַל פִּי הַחֻקִּים

שֶׁלָּנוּ. אִם נַפְעִיל עֲלֵיהֶם אֶת חֻקֵּי הַתּוֹרָה כְּשֶׁהֵם בַּעֲלֵי הַבַּיִת כָּרֶגַע, הֲרֵי שֶׁזֶּה פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ מַמָּשׁ, שֶׁיָּקוּמוּ לְהָרְגֵנוּ.

וְאָז צָעָקוּ לוֹ בָּנָיו: "הַכְזוֹנָה יַעֲשֶׂה אֶת אֲחוֹתֵנוּ"? הַאִם בִּגְלַל שֶׁאֵין בְּיָדֵינוּ לְהָחִיל אֶת חֻקֵּי הַתּוֹרָה עֲלֵיהֶם, דָּמֵנוּ יִהְיֶה הֶפְקֵר? זֶה שֶׁהֵם עוֹבְרִים עַל חֻקֵּי הַתּוֹרָה שֶׁהֵם חַיָּבִים בָּהֶם בֵּינָם לְבֵין עַצְמָם זֶה דָּבָר אֶחָד, אֲבָל שֶׁיִּשְׁלְחוּ בָּנוּ אֶת יְדֵיהֶם וְנִשְׁתֹּק? בִּגְלַל שֶׁאֲנַחְנוּ מְעוּט מֵתֶר לְזַלְזֵל בִּקְדֻשָּׁתָהּ שֶׁל בַּת יַעֲקֹב?

הַכְזוֹנָה יַעֲשֶׂה אֶת אֲחוֹתֵנוּ?

אַךְ יֵשׁ כָּאן עוֹד רֹבֶד לַסִּפּוּר. דִּינָה מְיַצֶּגֶת אֶת הַנְּשָׁמָה שֶׁל הָאִישׁ הַיְּהוּדִי. וְהִיא גְּדֵלָה כְּשֶׁרָה שְׁמֵרָה וְצַדִּיקָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת. מַגִּיעַ שְׁכֶם בֶּן חֲמוֹר, הוּא יֵצֶר הָרַע, וְהוּא רוֹצֶה לְטַמֵּא אוֹתָהּ. הוּא שׁוֹלֵחַ לַנְּשָׁמָה כָּל מִינֵי נְגִינוֹת וְרִקּוּדִים וְשִׁירִים, הַכֹּל נִרְאֶה יָפֶה תָּמִים וְצָנוּעַ, אֲבָל זֶה מִחוּץ לַבַּיִת. כַּמָּה שֶׁהַדָּבָר יֵרָאֶה תָּמִים, יָשָׁר וְיָפֶה, אִם זֶה מִחוּץ לַבַּיִת הַיְּהוּדִי, מִחוּץ לְעוֹלָם הַמֻּשָּׂגִים הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת שֶׁלָּנוּ, אָסוּר לָצֵאת! "כָּל כְּבוּדָּה בַת מֶלֶךְ פְּנִימָה" (תהלים מה, יד).

אֲבָל כָּךְ הַיֵּצֶר מְפַתֶּה בִּשְׁלַבִּים אֶת הַנְּשָׁמָה הַיְקָרָה שֶׁלָּנוּ, קוֹדֶם כָּל תֵּצְאִי מֵהַבַּיִת, אַחַר כָּךְ תַּתְחִילִי לָלֶכֶת, אַחַר כָּךְ תִּתְרַחֲקִי מֵהַבַּיִת, וּלְבַסּוֹף אֶתְפֹּס אוֹתָךְ בָּעַל כָּרְחֵךְ וְתִהְיִי שֶׁלִּי. וְכָךְ דִּינָה נִמְצֵאת בַּשָּׁבִי שֶׁל 24 אֶלֶף אִישׁ, יוֹשֶׁבֶת בַּחֹשֶׁךְ וְלֹא יְכוֹלָה אֲפִילוּ לִצְעֹק לְעֶזְרָה. הַנְּשָׁמָה שֶׁל הַיְּהוּדִי שֶׁהֻלְכָה שׁוֹלָל אַחֲרֵי יֵצֶר הָרַע הִגִּיעָה לַתַּחְתִּית, עֲטוּפָה בְּכָל כָּךְ הַרְבֵּה קְלִפּוֹת וַעֲבֵרוֹת שֶׁלֹּא נוֹתְרוּ לָהּ אֲפִילוּ דַּעַת וְקוֹל לִזְעֹק לְעֶזְרָה.

מִי יַצִּיל אֶת אוֹתָהּ נְשָׁמָה טְהוֹרָה שֶׁנִּפְלָה בִּשְׁבִי הַיֵּצֶר? בְּנֵי יַעֲקֹב, הָאַחִים שֶׁלָּהּ. כָּל יִשְׂרָאֵל עֲרֵבִים זֶה לָזֶה (סנהדרין כז:).

כְּשֶׁאָנוּ רוֹאִים יְהוּדִי שֶׁנּוֹפֵל בַּשֶּׁבִי וּמִתְרַחֵק מֵאִתָּנוּ, אֲנַחְנוּ עֲרֵבִים לוֹ, צְרִיכִים לְהוֹשִׁיט לוֹ יָד, אֲפִילוּ שֶׁאֵין לוֹ כֹּחַ לִצְעֹק לְעֶזְרָה. אֲנַחְנוּ נָקוּם וְנַעֲשֶׂה הַכֹּל לְשַׁחְרֵר אֶת הַיְּהוּדִי הַזֶּה. נִפְעָל בְּעָרְמָה, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כד, ו): "כִּי בְתַחְבֻּלוֹת תַּעֲשֶׂה לְךָ מִלְחָמָה, וּתְשׁוּעָה בְּרֹב יוֹעֵץ"[42], וְאִם צָרִיךְ, גַּם נַפְעִיל כֹּחַ וְנִלָּחֵם עָלָיו בְּחֵרוּף נֶפֶשׁ.

וְאָז יַעֲקֹב אָבִינוּ, שֶׁבַּנִּמְשָׁל הוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָאָב שֶׁל כֻּלָּנוּ, פּוֹנֶה אֵלֵינוּ וְאוֹמֵר: "מָה אַתֶּם מִתְעָרְבִים? נָכוֹן שֶׁיֵּשׁ חוֹק תּוֹרָה וְיֵשׁ עֲרֵבוּת, אֲבָל יֵשׁ גַּם מְצִיאוּת. הָאִישׁ הַזֶּה נָפַל בַּשֶּׁבִי בִּגְלַל מַעֲשָׂיו שֶׁלּוֹ. אַף אֶחָד לֹא אָמַר לוֹ לָצֵאת, הוּא בָּחַר לָצֵאת וְלָלֶכֶת וּלְהִתְרַחֵק. זוֹ בְּחִירָה חוֹפְשִׁית שֶׁלּוֹ מָה אַתֶּם מִתְעָרְבִים"?

אֲבָל אֲנַחְנוּ צוֹעֲקִים חֲזָרָה לְאָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם: "הַכְזוֹנָה יַעֲשֶׂה אֶת אֲחוֹתֵנוּ"? כָּךְ נַפְקִיר אֶת נִשְׁמָתוֹ שֶׁל אָחִינוּ בִּידֵי יֵצֶר הָרַע? הַאִם בֶּאֱמֶת הוּא עָשָׂה כָּךְ מִבְּחִירָה חוֹפְשִׁית? הָרֵי הַיֵּצֶר בָּא אֵלָיו בִּשְׁלַבִּים וְהוּא עָשָׂה עוֹד עֲבֵרָה וְעוֹד עֲבֵרָה, עוֹד קְלִפָּה וְעוֹד קְלִפָּה, וְרַק כָּךְ נִמְשָׁךְ לַתַּחְתִּית שֶׁהוּא נִמְצָא בָּהּ עַכְשָׁו. אָז נִפְטֹר אוֹתוֹ בְּ"בְעָיָה שֶׁלְּךָ"? לֹא! נַהֲרֹג וְנֶהֱרֶג עֲבוּרוֹ, הוּא חַיָּב לַחְזֹר הַבַּיְתָה.

---

[42] וּבַמִּדְרָשׁ כָּתוּב (ויקרא רבה כא, ה): זֶה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב: "כִּי בְתַחְבֻּלוֹת תַּעֲשֶׂה לְךָ מִלְחָמָה", רַבִּי נָתָן וְרַבִּי אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי סִימוֹן אָמַר, אִם עָשִׂיתָ חֲבִילוֹת שֶׁל עֲבֵרוֹת עֲשֵׂה כְּגֶנְדֶּן חֲבִילוֹת שֶׁל מְצִוּוֹת: "עֵינַיִם רָמוֹת" - "וְהָיוּ לְטֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ", "לָשׁוֹן שָׁקֶר" - "וְלִמַּדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם", "וְיָדַיִם שֹׁפְכוֹת דָּם נָקִי" - "וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדֶךָ", "לֵב חֹרֵשׁ מַחְשָׁבוֹת אָוֶן" - "וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה", "רַגְלַיִם מְמַהֲרוֹת לָרוּץ לָרָעָה" - "וְגֵרוּ רַק אַחַר מִילָה שֶׁהִיא בֵּין בְּרָכַיִם, "יָפִיחַ כְּזָבִים עֵד שָׁקֶר" - "וְאַתֶּם עִדַי נְאֻם ה'", "וּמְשַׁלֵּחַ מְדָנִים בֵּין אַחִים" - "בַּקֵּשׁ שָׁלוֹם וְרָדְפֵהוּ".

וְעַל זֶה יַעֲקֹב אָבִינוּ לֹא עוֹנֶה לָהֶם, כִּי זוֹ הַתְּשׁוּבָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לִשְׁמוֹעַ מִבָּנָיו. אִכְפַּת לָנוּ מֵהָאַחִים שֶׁלָּנוּ. וְאִם אִכְפַּת לָנוּ וְנַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה, גַּם נִזְכֶּה לְסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא לְהוֹצִיא אֶת הַמַּעֲשֶׂה לַפֹּעַל בְּהַצְלָחָה, כָּךְ שְׁנֵי נְעָרִים יְנַצְּחוּ 24 אֶלֶף גְּבָרִים, וְגַם אָנוּ נִתְגַּבֵּר עַל חֵילוֹתָיו שֶׁל יֵצֶר הָרַע וְנַחֲלִיץ אֶת אָחֵינוּ מִשִּׁבְיוֹ.

כְּשֶׁאֲנַחְנוּ אוֹמְרִים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאִכְפַּת לָנוּ מֵאוֹתוֹ אָח שֶׁלָּנוּ, אָז גַּם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְבַטֵּל אֶת מִדַּת הַדִּין עַל אוֹתוֹ יְהוּדִי וּפוֹעֵל לַעֲזוֹר לוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁאוֹתוֹ יְהוּדִי קִלְקֵל וְלֹא מְבַקֵּשׁ אֲפִילוּ לְתַקֵּן מֵעַצְמוֹ. גַּם אִם הוּא יָצָא מֵהַבַּיִת מֵעַצְמוֹ וְהִגִּיעַ לְאָן שֶׁהִגִּיעַ וְנִרְאָה כִּי לֹא אִכְפַּת לוֹ מֵעַצְמוֹ, אִם לָנוּ אִכְפַּת מִמֶּנּוּ אָז גַּם לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אִכְפַּת וְהוּא יוֹצִיא אוֹתוֹ מֵהַשְּׁבִי בִּשְׁבִילֵנוּ!

דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים

הַשּׁוֹאָה הָאֲיֻמָּה שֶׁל יְהוּדֵי אֵרוֹפָּה הִתְרַחֲשָׁה גַּם הִיא בִּשְׁלַבִּים, כְּדַרְכּוֹ שֶׁל יֵצֶר הָרַע. בַּתְּחִלָּה הָיוּ חֻקִּים גְּזֵרוֹת וּמַפָּלִים. הַיְּהוּדִים הֻרְחְקוּ מִמְּקוֹמוֹת הָעֲבוֹדָה וְהַלִּמּוּד שֶׁלָּהֶם. לְאַחַר מִכֵּן הֻעֲבְרוּ לְגֶטָאוֹת, הֻבְדְּלוּ מִשְׁכֵּנֵיהֶם הַגּוֹיִם וְהֻעֲבְרוּ לָעֲיָרוֹת יְהוּדִיּוֹת מְגֻדָּרוֹת, "לְהָגַנְתָּם" כְּבֵיכוֹל. שָׁם הֻרְעָבוּ וְחָלוּ, וְהֻעַבְרוּ לְמַחֲנוֹת כְּפִיָּה. וְאָז נִשְׁלְחוּ לְמַחֲנוֹת רִכּוּז וְהַשְׁמָדָה שֶׁהוּקְמוּ מֵרֹאשׁ בִּמְקוֹמוֹת רְחוֹקִים וּמְבֻדָּדִים שֶׁאִישׁ לֹא יִשְׁמַע אֶת זַעֲקָתָם. אִם הָיוּ יוֹדְעִים כְּבָר בַּשָּׁלָב הָרִאשׁוֹן שֶׁמִּתְכַּוְּנִים לְהוֹרְגָם הֵם הָיוּ מִתְנַגְּדִים, לָכֵן הַיֵּצֶר פָּעַל בִּשְׁלַבִּים.

לְאַחַר הַמִּלְחָמָה, כַּאֲשֶׁר קָמוּ רַבָּנִים וְהֵקִימוּ אֶת הַקְּהִלּוֹת שֶׁלָּהֶן מֵחָדָשׁ מִתּוֹךְ הָאֵפֶר, הִתְעוֹרְרָה מַחְלֹקֶת בֵּין שְׁנֵי

גְּדוֹלִים עַל מָה וְלָמָּה הִתְעוֹרֵר חָרוֹן אַף כָּזֶה גָּדוֹל שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל יְהוּדֵי הָעוֹלָם בִּכְלָל וְעַל יְהוּדֵי אֵרוֹפָּה בִּפְרָט?

הָרִאשׁוֹן אָמַר כִּי חָרוֹן אַף יָצָא עַל הַהִתְבּוֹלְלוּת. יְהוּדֵי אֵרוֹפָּה נָשְׂאוּ גוֹיִם בְּמִסְפָּרִים גְּבוֹהִים מַמָּשׁ שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם אָח וְרֵעַ בְּעֵדוֹת הַמִּזְרָח וְיוֹצְאֵי אַפְרִיקָה. הַמְּדִינָה בָּהּ הָיְתָה הַהִתְבּוֹלְלוּת הַגְּבוֹהָה בְּיוֹתֵר הָיְתָה גֶּרְמַנְיָה עַצְמָהּ! 6 מִתּוֹךְ 10 יְהוּדִים הִתְחַתְּנוּ עִם גּוֹיִם! הַהִתְבּוֹלְלוּת הַזּוֹ אֵיְמָה לְהַשְׁמִיד אֶת הָעָם הַיְּהוּדִי, וַחֲרוֹן הָאַף שֶׁל ה׳ הוּא זֶה שֶׁבְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר גַּם יַצִּיל אֶת הָעָם הַיְּהוּדִי, כִּי רַק בַּמִּלְחָמָה רָאוּ הַיְּהוּדִים עַד כַּמָּה הֵם לֹא כְּמוֹ שְׂאָר הָעַמִּים, אֵיךְ כֻּלָּם קָמוּ עֲלֵיהֶם וְשִׁתְּפוּ פְּעֻלָּה עִם הָרוֹצְחִים שֶׁלָּהֶם, אֵיךְ נָשִׁים נָכְרִיּוֹת הִסְגִּירוּ אֶת "בַּעֲלֵיהֶם" הַיְּהוּדִים לַגֶּרְמָנִים, עַל זֶה הָיָה חָרוֹן הָאַף.

הַשֵּׁנִי אָמַר כִּי חָרוֹן הָאַף הָיָה עַל חִלּוּל קְדֻשַּׁת בֵּית ה׳. הַכַּוָּנָה לְקְדֻשַּׁת בָּתֵּי הַכְּנֶסֶת, שֶׁהָפְכוּ מִמְּקוֹם תְּפִלָּה לַמָּקוֹם מִפְגָּשׁ לַעֲסָקִים וְשִׂיחוֹת חֻלִּין וּרְכִילוּת, דְּבּוּרִים בִּזְמַן קְרִיאַת סֵפֶר תּוֹרָה אוֹ בִּתְפִלַּת הַחַזָּרָה שֶׁל שְׁלִיחַ הַצִּבּוּר, חִלְּלוּ אֶת קְדֻשַּׁת הַמָּקוֹם, בֵּית מִקְדָּשׁ מְעַט שֶׁנּוֹתַר לָנוּ, בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְבַקֵּשׁ לְהַשְׁרוֹת שְׁכִינָתוֹ עָלֵינוּ. עַל כָּךְ הָיָה חָרוֹן אַף! וְלִרְאָיָה, שֶׁבְּעֵדוֹת הַמִּזְרָח יֵשׁ כָּבוֹד רַב לִקְדֻשַּׁת בָּתֵּי הַכְּנֶסֶת שֶׁלָּהֶם, וַעֲלֵיהֶם הַמַּלְאָךְ הַמַּשְׁחִית פָּסַח.

כֵּיוָן שֶׁלֹּא יָכְלוּ לְהַכְרִיעַ אֶת הַמַּחֲלֹקֶת בֵּינֵיהֶם מִסְּבָרוֹת, בִּקְּשׁוּ לַעֲשׂוֹת גּוֹרָל הַגְרָ״א. מֵאוֹת שָׁנִים לִפְנֵי כֵּן הָעוֹלָם כֻּלּוֹ עָמַד בִּפְנֵי גְּאוֹנוּתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ אֵלְיָהוּ מִוִּילְנָא, הַמְּכֻנֶּה "הַגָּאוֹן מִוִּילְנָא" אוֹ בְּקִצּוּר הַגְרָ״א (הַגָּאוֹן רַבֵּנוּ אֵלְיָהוּ). מְסֻפָּר עָלָיו שֶׁכְּשֶׁרָצָה לְקַבֵּל סִימָן מִשָּׁמַיִם לְגַבֵּי דְּבָרִים שֶׁהִתְלַבֵּט בָּהֶם מָה לַעֲשׂוֹת, הָיָה מְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ וְאָז נוֹטֵל סֵפֶר תּוֹרָה וְנוֹעֵץ בּוֹ

סִימָן בְּאֶחָד הַדַּפִּים. לְאַחַר מִכֵּן הָיָה פּוֹתֵחַ אֶת הַסֵּפֶר בַּדַּף שֶׁנִּבְחַר וְקוֹרֵא בּוֹ, וְעַל פִּי הַפָּסוּק הַכָּתוּב שָׁם יָדַע מָה הַתְּשׁוּבָה[43].

וְכָךְ אוֹתָם שְׁנֵי רַבָּנִים קִדְּשׁוּ עַצְמָם, בָּחֲרוּ סֵפֶר תּוֹרָה וְהִכְנִיסוּ אֶת הַסִּימָן בְּתוֹכוֹ. הַסֵּפֶר נִפְתָּח בְּפָרָשַׁת "וַיִּשְׁלַח", וְהַפָּסוּק זָעַק אֶת דְּבָרוֹ: "הַכְזוֹנָה יַעֲשֶׂה אֶת אֲחוֹתֵנוּ"? הִבִּיט הָרַב הָרִאשׁוֹן בַּחֲבֵרוֹ וְאָמַר:

- "הִנֵּה, כְּפִי שֶׁאָמַרְתִּי, חָרוֹן הָאַף הָיָה עַל הִתְבּוֹלְלוּת. שֶׁכֵּן כָּל יְהוּדָיָה הַמִּטַּמֵּאת לְגוֹי שֶׁפָּסוּל לָהּ יֵשׁ לָהּ דִּין 'זוֹנָה' מֵהַתּוֹרָה, הָאֲסוּרָה לַכֹּהֵן, בֵּין זָנְתָה מֵרְצוֹן וּבֵין מֵאֹנֶס (רש"י יבמות סא:). הַפָּסוּק הַזֶּה מְדַבֵּר עַל הִטַּמְּאוּת שֶׁל הַיְהוּדִים בַּגּוֹיִם בָּעֲרָיוֹת, הִתְבּוֹלְלוּת".

הִבִּיט בּוֹ הָרַב הַשֵּׁנִי וְאָמַר לוֹ שֶׁיַּבִּיט בַּתַּרְגּוּם הַיְרוּשַׁלְמִי עַל הַפָּסוּק (בראשית לד, לא), שָׁם כָּתוּב: "לָא יָאֵי הוּא דְּיֶהֱוֵי **מִתְאַמַּר בִּכְנִישְׁתְּהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל** וּבְבֵית מֶדְרָשֵׁיהוֹן עָרְלִין סְאִיבוּ בְּתוּלָה וּפַלְחֵי צַלְמִין בְּרַתֵּיהּ דְּיַעֲקֹב" וְגוֹ'.

- "בְּנֵי יַעֲקֹב כָּעֲסוּ וְכִי הֵם אֲמוּרִים לְוַותֵּר וְלַהֲפֹךְ בְּכָךְ לְשִׂיחָה בְּכָל בָּתֵּי הַכְּנֶסֶת וּבָתֵּי הַמִּדְרָשׁ שֶׁכָּךְ נַעֲשָׂה לְבַת יַעֲקֹב? אָז הִנֵּה, חָרוֹן הָאַף הוּא גַּם עַל דִּבּוּרֵי הַחוֹל וְהָרְכִילוּת וְחִלּוּל קְדֻשַּׁת בֵּית הַכְּנֶסֶת".

אֵלֶּה וְאֵלֶּה דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים! בֵּית הַכְּנֶסֶת מְיַצֵּג אֶת הַבַּיִת שֶׁלָּנוּ שֶׁאָסוּר לָצֵאת מִמֶּנּוּ הַחוּצָה. שָׁם יֵשׁ הִתְבּוֹלְלוּת. אִם מַכְנִיסִים אֶת הָרְחוֹב לְבֵית הַכְּנֶסֶת, אִם מַכְנִיסִים אֶת תַּרְבּוּת

---

[43] דָּבָר זֶה מְקוֹרוֹ עוֹד בַּחֲזַ"ל, כַּאֲשֶׁר חֲכָמִים הָיוּ רוֹצִים לְקַבֵּל סִימָן לִפְנֵי קַבָּלַת הַחְלָטָה, הָיוּ עוֹצְרִים תִּינוֹק שֶׁל בֵּית רַבָּן שֶׁלָּמַד פְּסוּקִים כָּל יוֹם בַּתַּלְמוּד תּוֹרָה וְאוֹמְרִים לוֹ: "פְּסֹק לִי פְּסוּקֵךְ" (חגיגה טו.), כְּלוֹמַר אֱמוֹר אֵיזֶה פָּסוּק לְמִדְתָּ הַיּוֹם. מִתּוֹךְ הַפָּסוּק הָיוּ מְקַבְּלִים רֶמֶז מַשְׁמִים מָה הַדָּבָר הַנָּכוֹן לַעֲשׂוֹת.

הַגּוֹיִם לַבַּיִת הַיְהוּדִי, זֶה שְׁמָד רוּחָנִי. אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְהַזְהֵר, לִצְעֹק עַל עַצְמֵנוּ וְעַל אַחֵינוּ: "הַכְזוֹנָה יַעֲשֶׂה אֶת אֲחוֹתֵנוּ"? נִצְעָק "הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַאִם תַּנִּיחַ לַגּוֹיִם וְתַרְבּוּתָם וְלַיֵּצֶר וְחֵילוֹתָיו לְטַמֵּא אֶת עַמֵּנוּ? לֹא תַּעֲזֹר לָנוּ לַעְזוֹר לְעַצְמֵנוּ וּלְהַצִּיל אוֹתָנוּ"? כְּשֶׁנִּצְעָק כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַעֲזֹר לָנוּ לְהַצִּיל אֶת כָּל הַיְהוּדִים, גַּם אֵלֶּה שֶׁקְּבוּרִים עָמוֹק עָמוֹק בַּקְּלִפָּה. כִּי כְּשֶׁכּוֹאֵב צוֹעֲקִים, אִם נִצְעָק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִרְאֶה שֶׁזֶּה כּוֹאֵב לָנוּ, שֶׁאִכְפַּת לָנוּ, וְאָז גַּם רַחֲמָיו יִתְעוֹרְרוּ וְיִגְבְּרוּ עַל מִדַּת הַדִּין, וְנִזְכֶּה כֻּלָּנוּ לְהִגָּאֵל וְלַחֲזֹר הַבַּיְתָה לְשָׁלוֹם.

הקרב האחרון

תֵּיקוּ?

בַּמִּפְגָּשׁ הַפָּרָשׁוֹת "וַיִּשְׁלַח" ו"וַיֵּשֶׁב" אֲנַחְנוּ פּוֹגְשִׁים בְּאַרְבָּעָה סִפּוּרִים חֲשׁוּבִים שֶׁקָּרוּ לְיַעֲקֹב וּבָנָיו, כַּאֲשֶׁר הַקּוֹ הַמְּחַבֵּר בֵּינֵיהֶם הוּא בְּעֶצֶם מֶסֶר וְלִמּוּד לָדוֹר שֶׁלָּנוּ, לַעֲבוֹדַת ה׳ שֶׁלָּנוּ לִפְנֵי בּוֹא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ.

הַסִּפּוּר הָרִאשׁוֹן הוּא הַמַּאֲבָק שֶׁל יַעֲקֹב אָבִינוּ עִם שָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית לב, כה): "וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר". לְאַחַר שֶׁיַּעֲקֹב מַעֲבִיר אֶת כָּל מִשְׁפַּחְתּוֹ מֵעֵבֶר לַנָּהָר, הוּא נִזְכָּר כִּי שָׁכַח שְׁנֵי פַּכִּים קְטַנִּים שֶׁל שֶׁמֶן מֵהַצַּד הַשֵּׁנִי וְחָזַר לְקַחְתָּם לְבַדּוֹ (חולין צא.). כֵּיוָן שֶׁיַּעֲקֹב אָבִינוּ אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה אָדָם עָשִׁיר, לֹא הָיָה אָדָם שֶׁחַי חַיֵּי מֻתְרוֹת וּמַחֲזִיק

בִּרְכוּשׁ שֶׁאֵינוֹ זָקוּק לוֹ רַק כְּדֵי לְנַקֵּר עֵינַיִם לַאֲחֵרִים, כָּל דָּבָר וְדָבָר שֶׁהָיָה בְּיָדוֹ הָיָה שָׁקוּל וּמָדוּד לְצֹרֶךְ עֲבוֹדַת ה׳, וְגַם שְׁנֵי פַּכִּים אֵלֶּה הָיוּ נִזְקָקִים לוֹ. בְּהַגִּיעוֹ אֶל הַמָּקוֹם פּוֹגֵשׁ בּוֹ שָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו וְנֶאֱבָק עִמּוֹ כָּל הַלַּיְלָה. הַקֶּרֶב נִגְמָר כִּבְיָכוֹל בְּ״תִיקוֹ״, כַּאֲשֶׁר יַעֲקֹב אָבִינוּ מְנַצֵּל אֶת עֲבְדַּת עָלוֹת הַשַּׁחַר שֶׁזִּמַּנוֹ שֶׁל הַשָּׂר לִשְׁהוֹת כָּאן נִגְמָר, עַל מְנָת שֶׁזֶּה יוֹדֶה לוֹ עַל הַבְּרָכוֹת שֶׁלָּקַח מֵעֵשָׂו וְאַף יוֹדִיעַ לוֹ שֶׁיִּתְוַסֵּף לוֹ הַשֵּׁם ״יִשְׂרָאֵל״ לְהוֹרוֹת שֶׁיָּכוֹל לַעֲמוֹד שָׁוֶה בְּשָׁוֶה גַּם מוּל מַלְאָכִים (שֶׁגַּם הֵם נִקְרָאִים בַּתּוֹרָה אֱלֹהִים בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת), שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית לב, כט): ״כִּי שָׂרִיתָ עִם אֱלֹהִים וְעִם אֲנָשִׁים וַתּוּכָל״.

אִם נַשְׁוֶה אֶת הַקֶּרֶב, לְהַבְדִּיל, לְמִשְׂחָק כַּדּוּרֶגֶל רַק כְּדֵי לְסַבֵּר אֶת הָאֹזֶן, דַּמְיְנוּ שֶׁנַּעֲשְׂתָה הַגְּרָלָה וְנִבְחְרוּ שְׁתֵּי נִבְחָרוֹת לְשַׂחֵק בֵּינֵיהֶן: נִבְחֶרֶת בְּרָזִיל נֶגֶד נִבְחֶרֶת אֵיי פֶארוּ, אַלּוּפַת הָעוֹלָם מוּל נִבְחֶרֶת חוֹבְבָנִים שֶׁל דַּיָּגִים וְעוֹבְדִים בַּדֹּאַר. וְהִנֵּה לְאַחַר 90 דַּקּוֹת שֶׁל מִשְׂחָק הוּא יִסְתַּיֵּם בְּשָׁוְיוֹן. הַאִם נֹאמַר שֶׁהַמִּשְׂחָק נִגְמַר בְּ״תִיקוֹ״? עַל תּוֹצָאָה כָּזוֹ יְפַטְּרוּ אֶת הַמְּאַמֵּן שֶׁל בְּרָזִיל וִיסַלְּקוּ אֶת כָּל הַשַּׂחְקָנִים בִּבְשֶׁת פָּנִים, וְאִלּוּ בְּאֵיי פֶארוּ יַעֲשׂוּ חֲגִיגוֹת 3 יָמִים וְיַכְתִּירוּ אֶת הַשַּׂחְקָנִים כְּגִבּוֹרֵי הָאֻמָּה. מַדּוּעַ? כִּי אֵלֶּה לֹא כֹּחוֹת שָׁוִים, וּבְמָקוֹם שֶׁל הֶבְדֵּל כֹּה קִיצוֹנִי בֵּין הַכֹּחוֹת, תֵּיקוֹ הוּא כֶּלוֹ נִצָּחוֹן עֲבוּר הַצַּד הַחַלָּשׁ בְּבֵרוּר.

וְאִם נַמְשִׁיךְ בַּמָּשָׁל וַנֹּאמַר כִּי נִבְחֶרֶת בְּרָזִיל תּוֹקֶפֶת כָּל הַמְשַׂחֵק אֶת הַשַּׁעַר שֶׁל נִבְחֶרֶת אֵיי פֶארוּ וְכָל שַׂחְקָנֶיהָ בָּרְחָבָה, וְאַחֲרֵי 89 דַּקּוֹת, לְבַסּוֹף בְּרָזִיל מַבְקִיעָה שַׁעַר וּמוֹבִילָה אַחַת אֶפֶס, דַּקָּה לַסִּיּוּם, וְאָז אֵיי פֶארוּ בַּמִּתְקָפָה הַיְחִידָה בַּמִּשְׂחָק

מַשְׁוָה מִיַּד לְאַחַת אַחַת, וְאָז בָּאָה שְׁרִיקַת הַסִּיּוּם, זֶה תִּיקוֹ שֶׁהוּא נִצָּחוֹן הַרְבֵּה יוֹתֵר חָזָק!

יַעֲקֹב אָבִינוּ נִלְחָם בְּמַלְאַךְ שֶׁל אֵשׁ, אֵיךְ הוּא מְסַיֵּם עִמּוֹ בְּ"תִּיקוֹ"? זֶה מַלְאַךְ שֶׁל אֵשׁ! וְהִנֵּה הַקֶּרֶב נִמְשָׁךְ כָּל הַלַּיְלָה, וּמַמָּשׁ קָרוֹב לְאוֹר הַבֹּקֶר, בַּדַּקּוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת שֶׁל הַקֶּרֶב לִפְנֵי עֲלוֹת הַשַּׁחַר, מַצְלִיחַ הַמַּלְאָךְ לִפְגֹּעַ בְּיַעֲקֹב בָּרֶגֶל, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית לב, כו): "וַיַּרְא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ וַיִּגַּע בְּכַף יְרֵכוֹ וַתֵּקַע כַּף יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּהֵאָבְקוֹ עִמּוֹ". זֶה כְּבָר לֹא סְתָם מַלְאַךְ נֶגֶד אָדָם, אֶלָּא זֶה מַלְאַךְ נֶגֶד אָדָם פָּצוּעַ. וַעֲדַיִן הַמַּלְאָךְ לֹא נִצַּח! יַעֲקֹב אָבִינוּ "מַשְׁוֶה", כַּאֲשֶׁר הוּא תּוֹפֵס בַּמַּלְאָךְ וְלֹא מְשַׁחְרֵר אוֹתוֹ עִם זְרִיחַת הַשֶּׁמֶשׁ עַד שֶׁזֶּה יוֹדֶה לוֹ שֶׁהַבְּרָכוֹת שֶׁלּוֹ. זֶה תִּיקוֹ אַדִּיר! זֶה תִּיקוֹ שֶׁכֻּלּוֹ נִצָּחוֹן!

הָיִינוּ חוֹשְׁבִים שֶׁאַחֲרֵי נִצָּחוֹן כָּזֶה גָּדוֹל יַעֲקֹב יַגִּיעַ אֶל הַמְּנוּחָה וְהַנַּחֲלָה. הָרֵי לְאַחַר שֶׁהִמְשִׁיךְ בִּנְדוּדָיו עוֹד שָׁנָה וַחֲצִי וְהִגִּיעַ לִשְׁכֶם נֶאֱמַר עָלָיו (שם לג, יח): "וַיָּבֹא יַעֲקֹב **שָׁלֵם** עִיר שְׁכֶם", מַשְׁמַע גַּם הִבְרִיא מֵאוֹתָהּ פְּצִיעָה. אֲבָל דַּוְקָא אָז מַגִּיעִים הַסִּפּוּרִים הַבָּאִים.

צַעַר גִּדּוּל בָּנוֹת

הַסִּפּוּר הַשֵּׁנִי הוּא שֶׁל דִּינָה. אוֹמֵר הַמִּדְרָשׁ (ספר הישר, וישלח) כִּי הָיָה מִנְהָג שֶׁל בְּנוֹת כְּנַעַן לָחוּל בִּמְחוֹלוֹת וְלִשְׁמוֹחַ בְּשִׂמְחַת בְּנוֹת אַנְשֵׁי הָעִיר. כָּךְ יָצְאָה דִּינָה לִרְאוֹתָן, וְשָׁם רָאָה אוֹתָהּ שְׁכֶם בֶּן חֲמוֹר שֶׁהָיָה מִגְּדוֹלֵי הָעִיר, וּמָצְאָה חֵן בְּעֵינָיו. הוּא שָׁלַח כַּמָּה נָשִׁים מִטַּעֲמוֹ שֶׁיְּנַגְּנוּ תַּחַת הַחַלּוֹן שֶׁלָּהּ, כָּךְ פִּתּוּ אוֹתָהּ לָצֵאת אַחֲרֵיהֶן וְהֵן הוֹבִילוּ אוֹתָהּ לְמָקוֹם אַחֵר (פרד"א פל"ח), בָּהּ נֶחְטְפָה עַל יְדֵי אַנְשֵׁי שְׁכֶם שֶׁהֵבִיאוּ אוֹתָהּ אֵלָיו, שָׁם בִּצַּע

בָּהּ עֲבֵרָה, כָּלָא אוֹתָהּ בַּשִּׁבִי וּבִתְנָאִים אֵלּוּ הָלַךְ לְיַעֲקֹב אָבִיהָ לְבַקֵּשׁ לְשֵׁאתָהּ לְאִשָּׁה.

אַחֶיהָ שֶׁל דִּינָה שִׁכְנְעוּ אֶת שְׁכֶם וְאַנְשֵׁי עִירוֹ לַעֲשׂוֹת בְּרִית מִילָה כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לָשֵׂאת אֶת דִּינָה. אֲבָל דִּינָה מְגַלָּה בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי לְמִילָתָם כִּי הֵם מְתַכְנְנִים לְרַמּוֹת אֶת אַחֶיהָ בְּאֶמְצָעוּת הַמִּילָה שֶׁעָשׂוּ וּלְהָרְגָם בִּשְׁלַב מְאֻחָר יוֹתֵר. הִיא שׁוֹלַחַת שִׁפְחָה שֶׁמְּגַלָּה אֶת הַדָּבָר לִבְנֵי יַעֲקֹב, וְכָךְ הִגִּיעוּ שִׁמְעוֹן וְלֵוִי, נִכְנְסוּ אֶל הָעִיר לְהַצִּיל אֶת דִּינָה מִשִּׁבְיָה וְהָרְגוּ אֶת כָּל אַנְשֵׁי הָעִיר, אֲשֶׁר קָמוּ עֲלֵיהֶם לְהוֹרְגָם, אַךְ הָיוּ חַלָּשִׁים מֵהַמִּלָה (ספר הישר, וישלח).

בְּעִקְבוֹת פְּעֻלָּתָם קָמוּ אַנְשֵׁי הַמַּמְלָכוֹת הַקְּרוֹבוֹת וְרָצוּ לַעֲשׂוֹת מִלְחָמָה עִם בְּנֵי יַעֲקֹב, אַךְ ה׳ הִפִּיל בָּהֶם פַּחַד וְאָמְרוּ לָהֶם יוֹעֲצֵיהֶם שֶׁלֹּא כְּדַאי לְהִלָּחֵם בָּהֶם, שֶׁכֵּן זְקָנָם אַבְרָהָם נִצַּח אַרְבָּעָה מְלָכִים עִם גַּרְגְּרֵי חוֹל בִּלְבַד שֶׁהִשְׁלִיךְ עֲלֵיהֶם וְהָפְכוּ לְחִצִּים, וּשְׁנֵי בְּנֵי יַעֲקֹב הֶחֱרִיבוּ עִיר שְׁלֵמָה, מִי יוֹדֵעַ מָה יַעֲשׂוּ בָּנָיו? הַמְּלָכִים וּתְרוּ עַל הָרַעְיוֹן וְהָאָרֶץ שָׁקְטָה לְבֶנְתַּיִם. אַחֲרֵי הַכֹּל גַּם הֵם יָכְלוּ לְהָבִין מַדּוּעַ בְּנֵי יַעֲקֹב עָשׂוּ אֶת שֶׁעָשׂוּ, לְאַחַר שֶׁאֲחוֹתָם הָיְתָה בַּשְּׁבִי.

אַךְ בְּנֵי יַעֲקֹב חָזְרוּ בַּשֵּׁנִית לִשְׁכֶם לְהִתְיַשֵּׁב בָּהּ, וְהַמְּלָכִים הֵבִינוּ כִּי כָּעֵת בְּנֵי יַעֲקֹב רוֹצִים לְכִבּוֹשׁ אֶת הָאָרֶץ. הָיְתָה לָהֶם קַבָּלָה כִּי בְּנֵי יַעֲקֹב אֲמוּרִים לְקַבֵּל אֶת הָאָרֶץ (בראשית רבה פ, יב), אַךְ הֵם הִנִּיחוּ כִּי זֶה יִהְיֶה בְּעוֹד הַרְבֵּה דּוֹרוֹת, אַחֲרֵי הַכֹּל בְּנֵי יַעֲקֹב הַיּוֹם הֵם רַק כַּמָּה עֲשָׂרוֹת וְאֵלּוּ הַגּוֹיִם כָּאן הֵם מִלְיוֹנִים. אֲבָל לְאַחַר שֶׁרָאוּ שֶׁבְּנֵי יַעֲקֹב חוֹזְרִים אֶל הָעִיר, חָשְׁבוּ שֶׁהֵם מִתְכּוֹנְנִים לָרֶשֶׁת אֶת הָאָרֶץ עַכְשָׁו וְיָצְאוּ עֲלֵיהֶם לְסִדְרַת מִלְחֲמוֹת, בָּהֶם בְּנֵי יַעֲקֹב הִכּוּ אוֹתָם שׁוֹק עַל יֶרֶךְ (ספר הישר, וישלח).

כָּךְ הַקְּרֵבוֹת נִמְשְׁכוּ, וְרַק אַחֲרֵי שֶׁהַגּוֹיִם הִפְסִידוּ בְּכָל קֶרֶב וּקְרֵב, הֵבִינוּ הַמְּלָכִים כִּי הֵם לֹא יְכוֹלִים עַל בְּנֵי יַעֲקֹב וְנִכְנְעוּ. אַךְ יַעֲקֹב אָבִינוּ כָּעַס עַל שִׁמְעוֹן וְלֵוִי, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית לד, ל): "וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל שִׁמְעוֹן וְאֶל לֵוִי עֲכַרְתֶּם אֹתִי לְהַבְאִישֵׁנִי בְּיֹשֶׁב הָאָרֶץ בַּכְּנַעֲנִי וּבַפְּרִזִּי וַאֲנִי מְתֵי מִסְפָּר וְנֶאֶסְפוּ עָלַי וְהִכּוּנִי וְנִשְׁמַדְתִּי אֲנִי וּבֵיתִי", הַאִם אַתֶּם לֹא מְבִינִים כִּי אִם הַגּוֹיִם יַחְשְׁבוּ שֶׁאֲנַחְנוּ רוֹצִים לִכְבּוֹשׁ אוֹתָם עַכְשָׁו וּלְקַבֵּל אֶת יְרוּשָׁתֵנוּ בְּדוֹרָם הֵם יָקוּמוּ עָלֵינוּ? וְכָךְ אָכֵן הָיָה. אַךְ בָּנָיו עָנוּ לוֹ (שם, לא): "הַכְזוֹנָה יַעֲשֶׂה אֶת אֲחוֹתֵנוּ"? וְכִי נַפְקִיר אֶת בְּנוֹתֵינוּ וְאֶת חַיֵּינוּ כִּי הֵם לֹא אוֹהֲבִים שֶׁיַּחְזִירוּ לָהֶם? נִלָּחֵם וְנָמוּת, וְלֹא נִתֵּן לָהֶם לְטַמֵּא אֶת נְשׁוֹתֵינוּ. יַעֲקֹב אָבִינוּ הֵבִין כִּי הוּא לֹא יָכוֹל לְהִשָּׁאֵר שָׁם יוֹתֵר, כֵּיוָן שֶׁהַגּוֹיִם לֹא נִכְנָעוּ מֵהַסָּכָּמָה אֶלָּא מֵהַבָּנָה כִּי הֵם לֹא יְכוֹלִים לְנַצֵּחַ כָּרֶגַע, אַךְ בָּרֶגַע שֶׁתִּהְיֶה לָהֶם אַשְׁלָיָה שֶׁיּוּכְלוּ לְנַצֵּחַ הֵם יָקוּמוּ בַּשֵּׁנִית. וְכָךְ עָקַר יַעֲקֹב אָבִינוּ עִם מִשְׁפַּחְתּוֹ, כְּשֶׁהוּא מוֹרֶה לָהֶם לְהַשְׁאִיר אַחֲרֵיהֶם אֶת כָּל הַשָּׁלָל שֶׁלָּקְחוּ מִשְּׁכֶם, לְהַרְאוֹת כִּי מָה שֶׁעָשׂוּ בְּנֵי יַעֲקֹב הָיָה עֲבוּר דִּינָה וְלֹא עֲבוּר דְּבָרִים אֲחֵרִים.

וַיָּבֵא דִּבָּתָם רָעָה

וְאָז מַגִּיעַ הַסִּפּוּר הַשְּׁלִישִׁי. בְּפָרָשַׁת "וַיֵּשֶׁב" מְסֻפָּר כִּי יוֹסֵף הָיָה מוֹצִיא דִּבָּה עַל אֶחָיו, כְּשֶׁרָאָה אוֹתָם עוֹשִׂים מַעֲשִׂים שֶׁנִּרְאִים לֹא כַּשּׁוּרָה וְלֹא שָׁפַט אוֹתָם לְכַף זְכוּת. הוּא טָעָה בְּשִׁפּוּטוֹ בְּכָל אוֹתָם מִקְרִים, וְנִמְצָא שֶׁהוֹצִיא עֲלֵיהֶם שֵׁם רַע (בראשית רבה פד, ז). כֵּיוָן שֶׁאֶת הַיְדִיעוֹת הַמֻּטְעוֹת שֶׁלּוֹ הוּא הֶעֱבִיר לְאָבִיו הַצַּדִּיק יַעֲקֹב, חָשְׁבוּ הָאַחִים כִּי לְיוֹסֵף אֵין מְנִיעִים כְּשֵׁרִים לְתַקֵּן אוֹתָם, אֶלָּא שֶׁהוּא מִתְכַּוֵּן לַחְתֹּר תַּחְתֵּיהֶם שֶׁיַּעֲקֹב יַעֲדִיף

אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם[44], וַיַּעֲבִיר לוֹ אֶת הַמַּלְכוּת הַמַּגִּיעָה לִיהוּדָה לְפִי הַמָּסֹרֶת שֶׁהָיְתָה בְּיָדָם. חֲלוֹמוֹתָיו שֶׁכֻּלָּם מִשְׁתַּחֲוִים לוֹ הִוּוּ עֲבוּרָם הוֹכָחָה כִּי זוֹ תָּכְנִיתוֹ וּשְׁאִיפָתוֹ. לָכֵן יָשְׁבוּ הָאַחִים בְּבֵית דִּין וּמָצְאוּ אוֹתוֹ אָשֵׁם וְחִיְּבוּ אוֹתוֹ בְּמִיתָה, אִם בְּשֶׁל שֶׁחָשְׁבוּהוּ לְרוֹדֵף (ספורנו בראשית נ, כ), וְאִם מִדִּין עֵד זוֹמֵם (אור החיים בראשית לז, כ) הַמֵּעִיד שֶׁקֶר עַל עֲבֵרָה שֶׁעָנְשָׁהּ מָוֶת וְעֵדוּתוֹ מַזֶּמֶת וְצָרִיךְ לָמוּת תַּחַת עֵדוּתוֹ.

כְּשֶׁהִגִּיעַ יוֹסֵף לְאֶחָיו שֶׁהָיוּ בַּשָּׂדֶה בִּמְצוַת אָבִיו, רָאָה רְאוּבֵן כִּי שִׁמְעוֹן וְלֵוִי רוֹצִים לְבַצֵּעַ אֶת גְּזַר הַדִּין וּלְהוֹרְגוֹ, וְהֶחְלִיט לְהַצִּיל אֶת אֶחָיו מִשְּׁפִיכוּת דָּמִים. הוּא אָמַר לִשְׁאָר אֶחָיו מַדּוּעַ שְׂתַּרְגוּ אוֹתוֹ וְדָמָיו יִהְיֶה עַל יְדֵיהֶם? אֶלָּא יַשְׁלִיכוּ אוֹתוֹ לְבוֹר רֵיק שֶׁהָיָה לְיָדָם. הַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת (שבת כב.) כִּי הַבּוֹר הָיָה רֵיק מִמַּיִם, אֶלָּא שֶׁהָיוּ בּוֹ עַקְרַבִּים וּנְחָשִׁים שֶׁמְּמִיתִין. רְאוּבֵן יָדַע כִּי עַקְרַבִּים וּנְחָשִׁים לֹא הוֹרְגִים אֶלָּא בְּמִצְוַת ה׳, וְלֹא מִבְּחִירָה חוֹפְשִׁית כְּמוֹ בְּנֵי אָדָם. אִם יוֹסֵף חַיָּב מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם שֶׁה׳ יְהַרֹג אוֹתוֹ, מַדּוּעַ צָרִיךְ דָּם עַל יָדָיו?

כֵּיוָן שֶׁרְאוּבֵן הָיָה הַבְּכוֹר, הוּא חָשַׁשׁ שֶׁאִם יַהַרְגוּ אֶת יוֹסֵף, אֲבִיהֶם יַעֲנִישׁ אוֹתוֹ בְּחוּמְרָה מִשְּׁאָר אֶחָיו, וְלָכֵן תִּכְנֵן כִּי לְאַחַר שֶׁהָאַחִים יִרְגְּעוּ וְיִתְפַּזְּרוּ, הוּא יוֹצִיא אֶת יוֹסֵף מִן הַבּוֹר וְיַחֲזִירוֹ לְאָבִיו. אֶלָּא שֶׁרְאוּבֵן לֹא נִשְׁאַר שָׁם כָּל הַזְּמַן. הוּא נֶאֱלַץ לְהִפָּרֵד מֵאֶחָיו בְּמִסְגֶּרֶת סִדְרָה שֶׁל תַּעֲנִיּוֹת וְסִגּוּפִים שֶׁעָשָׂה

[44] הֵם חָשְׁבוּ שֶׁכְּפִי שֶׁאֵצֶל אַבְרָהָם הָיוּ יִשְׁמָעֵאל וְיִצְחָק וְרַק יִצְחָק הִמְשִׁיךְ אֶת הַשּׁוֹשֶׁלֶת, וְאֵצֶל יִצְחָק הָיוּ יַעֲקֹב וְעֵשָׂו, וְיַעֲקֹב הָיָה זֶה שֶׁהִמְשִׁיךְ, כָּךְ גַּם יוֹסֵף זוֹמֵם שֶׁיִּהְיֶה מַמְשִׁיךְ הַשּׁוֹשֶׁלֶת וְהֵם יֵשָׁלְכוּ הַצִּדָּה כְּמוֹ יִשְׁמָעֵאל וְעֵשָׂו.

בַּסֵּתֶר לְכַפֵּר עַל מַעֲשֶׂה שֶׁעָשָׂה קוֹדֶם לָכֵן, וְאֶחָיו לֹא יָדְעוּ כִּי הַדָּבָר הָיָה בִּגְלָלוֹ (רש"י בראשית לז, כט)[45].

כַּאֲשֶׁר רְאוּבֵן פָּרַשׁ לְתַעֲנִיתוֹ מִבְּלִי שֶׁאֶחָיו יָדְעוּ עָלֶיהָ, חָשַׁשׁ יְהוּדָה שֶׁלֹּא יָדַע עַל תָּכְנִיתוֹ שֶׁל רְאוּבֵן, כִּי שִׁמְעוֹן וְלֵוִי יַחְזְרוּ בָּהֶם וְיַהַרְגוּ אֶת יוֹסֵף לְפִי פְּסַק הַדִּין שֶׁפָּסְקוּ. לָכֵן מִהֵר לְשַׁכְנֵעַם לִמְכּוֹר אוֹתוֹ לְעֶבֶד לַשַּׁיָּרָה שֶׁל עַרְבִים שֶׁעָבְרָה בַּמָּקוֹם. הָאַחִים הִסְכִּימוּ לָעִנְיָן וּמָכְרוּ אוֹתוֹ תְּמוּרַת סְכוּם זָעוּם, לְהַרְאוֹת שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה הַדָּבָר מִתּוֹךְ בֶּצַע כֶּסֶף אֶלָּא כִּגְזַר דִּין חִלּוּפֵי לַמִּיתָה שֶׁהִתְחַיֵּב עַל פִּי הֲבָנָתָם.

רַק כַּאֲשֶׁר רָאוּ לְאַחַר מִכֵּן אֶת תִּגּוּבַת יַעֲקֹב אֲבִיהֶם לְסִפּוּרָם שֶׁיּוֹסֵף מֵת, וְכִיצַד הוּא מִסָּרֵב לְהִתְנַחֵם, וְהָיָה בְּעַצְבוּת בְּמֶשֶׁךְ שָׁנִים עַד שֶׁהִסְתַּלְקָה מִמֶּנּוּ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, כָּעֲסוּ הָאַחִים עַל יְהוּדָה וְאָמְרוּ לוֹ כִּי הוּא הָיָה לָהֶם לְמֶלֶךְ וְכָל מָה שֶׁהָיָה אוֹמֵר

---

[45] הָיָה זֶה לְאַחַר מוֹת רָחֵל אִמֵּנוּ. יַעֲקֹב אָבִינוּ הָיָה מֵנִיחַ אֶת מִטָּתוֹ בְּאֹהֶל רָחֵל, וְהַדָּבָר כָּאָב לְלֵאָה אִמּוֹ שֶׁל רְאוּבֵן, אַךְ הִיא הִבליגה. לְאַחַר שֶׁרָחֵל נִפְטְרָה, כֵּלָם הִנִּיחוּ שֶׁיַּעֲקֹב יַעֲבִיר אֶת מִטָּתוֹ לְאֹהֶל לֵאָה, אַךְ הוּא בָּחַר לְהַעֲבִיר אֶת מִטָּתוֹ לְאֹהֶל בִּלְהָה שִׁפְחַת רָחֵל. רְאוּבֵן רָאָה בְּמַעֲשֶׂה פְּגִיעָה בְּכְבוֹד אִמּוֹ וְהוּא "בִּלְבֵּל אֶת יְצוּעֵי אָבִיו" (שבת נה:), כְּלוֹמַר הֶעֱבִיר אֶת מִטַּת אָבִיו יַעֲקֹב מֵאֶהֱלָהּ שֶׁל בִּלְהָה לְאֶהֱלָהּ שֶׁל לֵאָה. עַל הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה כָּתְבָה הַתּוֹרָה "וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן וַיִּשְׁכַּב אֶת בִּלְהָה" (בראשית לה, כב), שֶׁהִשְׁווּ אֶת חֲמִרַת בִּלְבּוּל הַיְצוּעִים לַעֲשִׂיַּת עֲבֵרָה עִם אֵשֶׁת אָבִיו! וּמַדּוּעַ כֹּה חֲמוּרָה הָיְתָה הָעֲבֵרָה? יֶשׁ אוֹמְרִים כִּי בְּאוֹתוֹ לַיְלָה יַעֲקֹב הָיָה אָמוּר לִפְקֹד אֶת בִּלְהָה, וְעַל יְדֵי מַעֲשֶׂה רְאוּבֵן הוּא נִמְנַע מִכָּךְ, וְאִם הָיָה פּוֹקֵד אוֹתָהּ, הָיוּ נוֹלָדִים לוֹ עוֹד שְׁנֵי שְׁבָטִים, אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה. וְזֶה פֵּרוּשׁ הַפָּסוּק "וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן וַיִּשְׁכַּב אֶת בִּלְהָה פִּילֶגֶשׁ אָבִיו וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל, וַיִּהְיוּ בְנֵי יַעֲקֹב שְׁנֵים עָשָׂר" (בראשית לה, כב), "**וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן**" - שֶׁהָלַךְ רְאוּבֵן לְיַד אֹהֶל אָבִיו בְּשָׁעָה שֶׁיַּעֲקֹב "**וַיִּשְׁכַּב אֶת בִּלְהָה**" - כְּלוֹמַר כְּשֶׁרָצָה יַעֲקֹב לִפְקֹד אוֹתָהּ, אֲבָל כֵּיוָן "**וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל**" - שֶׁשָּׁמַע אֶת בְּנוֹ מְהַלֵּךְ בַּחוּץ לֹא בָּא עָלֶיהָ, וְלָכֵן "**בְּנֵי יַעֲקֹב שְׁנֵים עָשָׂר**" וְלֹא יוֹתֵר (פני דוד בראשית, וישלח, אות כ). וְעַל זֶה בֵּרַךְ יַעֲקֹב אֶת יוֹסֵף רַבּוֹת לְאַחַר מִכֵּן "אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כִּרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יִהְיוּ לִי" (בראשית מח, ה), נְשָׁמוֹת אֵלֶּה הָיוּ אֲמוּרוֹת לִהְיוֹת בָּנַי וְלֹא בָּנֶיךָ, וְלָכֵן הֵם יִהְיוּ שְׁבָטִים בִּפְנֵי עַצְמָם יָחַד עִם שְׁאָר בָּנַי.

הָיוּ עוֹשִׂים, אָז מַדּוּעַ אָמַר לְמִכּוֹר אֶת יוֹסֵף וְלֹא לְהַחֲזִירוֹ לְבֵיתוֹ? הֵם הָיוּ שׂוֹמְעִים לוֹ! הוּא הָאָשִׁים הָעִקָּרִי בְּצַעֲרוֹ שֶׁל אָבִיו, וְלָכֵן הוֹרִידוּ אוֹתוֹ מִגְּדֻלָּתוֹ! (רש״י בראשית לח, א). כָּאן מַפְסִיקָה הַתּוֹרָה אֶת הַסִּפּוּר הַשְּׁלִישִׁי שֶׁל יוֹסֵף, וְעוֹבֶרֶת לַסִּפּוּר הָרְבִיעִי עַל יְהוּדָה.

ממני יצא הדבר

בַּסִּפּוּר הָרְבִיעִי מְסֻפָּר כִּי לִיהוּדָה הָיוּ שְׁלוֹשָׁה בָּנִים, עֵר אוֹנָן וְשֵׁלָה. עֵר הִתְחַתֵּן עִם תָּמָר, אַךְ הוּא לֹא רָצָה שֶׁאִשְׁתּוֹ תִּהְיֶה בְּהֶרְיוֹן כְּדֵי שֶׁלֹּא תַּשְׁחִית אֶת צוּרָתָהּ, שֶׁכֵּן הָיְתָה יְפַת תֹּאַר, וְשִׁחֵת זַרְעוֹ לַבַּטָּלָה וְלָכֵן ה׳ הֲרָגוֹ (רש״י בראשית לח, ז). תָּמָר לֹא אָמְרָה לִיהוּדָה מָה עָשָׂה עֵר שֶׁגָּרַם לְמוֹתוֹ, וּמִכֵּיוָן שֶׁלֹּא הָרְתָה לְבַעֲלָהּ, יֵשׁ לָהּ דִּין יְבָמָה שֶׁצְּרִיכָה לְהִתְיַבֵּם לְאָחִי בַּעְלָהּ שֶׁיָּבִיא מְמֶנָּה זֶרַע שֶׁיָּקוּם עַל שֵׁם אָחִיו. אֲבָל גַּם אוֹנָן לֹא רָצָה שֶׁהִיא תִּתְעַבֵּר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקָּרֵא בְּנוֹ עַל שֵׁם אָחִיו, וְגַם הוּא עָשָׂה כְּמַעֲשֵׂה אָחִיו וְה׳ הֲרָגוֹ (בראשית לח, ט).

יֵשׁ בַּהֲלָכָה דִּין שֶׁל ״אִשָּׁה קְטָלָנִית״ (שו״ע אבה״ע סע׳ ט, הל׳ א). אִשָּׁה שֶׁהִתְאַלְמְנָה פַּעֲמַיִם, אוֹמְרִים שֶׁמַּזָּלָהּ גּוֹרֵם וְאָסוּר לָהּ לְהִתְחַתֵּן בַּשְּׁלִישִׁית, אֶלָּא אִם כֵּן מוּכָח שֶׁאֵין קֶשֶׁר בֵּין מוֹת הַבְּעָלִים לְ״מַזָּלָהּ״. אַךְ כֵּיוָן שֶׁהִיא לֹא אָמְרָה לִיהוּדָה בְּמַה חָטְאוּ בָּנָיו, חָשַׁשׁ יְהוּדָה כִּי הִיא ״אִשָּׁה קְטָלָנִית״. הוּא אָמַר לָהּ שֶׁהַבֵּן הַשְּׁלִישִׁי הוּא קָטָן מִדַּי, וְלָכֵן תֵּלֵךְ לְבֵיתָהּ עַד שֶׁיִּגְדַּל וְהוּא יִשְׁלַח אוֹתוֹ אֵלֶיהָ. אַךְ לֹא הָיְתָה לוֹ שׁוּם כַּוָּנָה לְשַׁלְּחוֹ כִּי חָשַׁשׁ לְחַיָּיו.

לְאַחַר שֶׁגָּדַל וְלֹא נִשְׁלַח אֵלֶיהָ, הֵבִינָה תָּמָר כִּי יְהוּדָה חוֹשֵׁב אוֹתָהּ לְאִשָּׁה קְטָלָנִית וְאֵין לוֹ כָּל כַּוָּנָה לִשְׁלֹחַ אֶת שֵׁלָה בְּנוֹ לְיַבְּמָהּ. לְפִּנִי מַתָּן תּוֹרָה מִצְוַת הַיִּבּוּם לֹא הָיְתָה רַק עַל

הָאַחִים מֵאַבָּא, אֶלָּא גַּם אֲבִי הַבַּעַל יָכוֹל הָיָה לְיַבֵּם, וְלָכֵן הֶחְלִיטָה לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה. כֵּיוָן שֶׁיָּדְעָה כִּי יְהוּדָה הִתְאַלְמֵן, חָקְרָה מֵאֵלּוּ דְּרָכִים הוּא הוֹלֵךְ וְעָמְדָה בַּדֶּרֶךְ תִּמְנָתָה, מְחֻפָּשֶׁת לְאִשָּׁה זוֹנָה.

וְכֵיוָן שֶׁרָצוֹן ה׳ הָיָה שֶׁמִּתַּמֵּר וּמִזֶּרַע יְהוּדָה יֵצֵא הַמָּשִׁיחַ, שָׁלַח לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַמַּלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עַל הַתַּאֲוָה, וְגָרַם לִיהוּדָה שֶׁיִּרְאֶה אוֹתָהּ וְיִרְצֶה לָבוֹא עָלֶיהָ (בראשית רבה פה, ח). בְּכָל הַשָּׁנִים שֶׁהָיְתָה בְּבֵיתוֹ שֶׁל יְהוּדָה הִיא הָיְתָה מְכַסָּה פָּנֶיהָ בִּצְנִיעוּת וְלֹא הִכִּיר אֶת יָפְיָהּ וּמַרְאֶהָ, וְכָךְ שָׁרָאָה אוֹתָהּ עוֹמֶדֶת עַל צֹמֶת דְּרָכִים, זוֹ הָיְתָה הַפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה שֶׁחָזָה בְּיָפְיָהּ הַנָּדִיר וְלֹא זֵהָה אוֹתָהּ כְּלָל כְּכַלָּתוֹ. זֶה הַכֹּל הָיָה מִשָּׁמַיִם, וְכָךְ בָּא מַלְאַךְ וְדָחַף אוֹתוֹ אֵלֶיהָ.

יְהוּדָה שָׁאַל לִשְׁכֳּרָהּ וְהִיא אָמְרָה שֶׁהִיא דּוֹרֶשֶׁת שְׁנֵי כְּבָשִׂים, שֶׁכַּמּוּבָן לֹא הָיוּ עָלָיו בַּנִּמְצָא. הוּא הִשְׁאִיר לָהּ כְּפִקָּדוֹן טַבַּעַת, גְּלִימָה וּמַטֶּה שֶׁבְּיָדוֹ (בראשית לח, יח), וּבְאוֹתוֹ לַיְלָה הָרְתָה מִמֶּנּוּ תְּאוֹמִים. לַמָּחָרָת שָׁלַח יְהוּדָה אֶת חֲבֵרוֹ שֶׁיָּבִיא לָהּ שְׁנֵי כְּבָשִׂים וְיַחְזִיר אֶת הַגְּלִימָה וְהַחוֹתָם, אֲבָל הִיא כְּבָר הִסְתַּלְּקָה. הֶחָבֵר הִתְחִיל לִשְׁאוֹל עַל הַזּוֹנָה שֶׁעוֹמֶדֶת שָׁם בַּדֶּרֶךְ, אַךְ אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם הֵפְתִּיעוּ שֶׁאֵין דָּבָר כָּזֶה בִּמְקוֹמָם. חָזַר הֶחָבֵר אֶל יְהוּדָה וְזֶה אָמַר לוֹ כִּי הוּא נָקִי מִבְּחִינַת שָׁמַיִם, וְכִי הוּא עֵד שֶׁרָצָה לְשַׁלֵּם לָהּ וְהַפִּקָּדוֹן אֶצְלָהּ.

אַחֲרֵי 3 חֳדָשִׁים יָצְאָה שְׁמוּעָה כִּי תָּמָר הָרְתָה וְלֹא חִכְּתָה לְשֵׁלָה שֶׁיְּבֵם אוֹתָהּ אִם כֵּן זָנְתָה תַּחַת יְבָמָהּ ! הֶעֱמִידוּ אוֹתָהּ לַדִּין בְּבֵית דִּין שֶׁל שֵׁם, בְּנוֹכְחוּת יְהוּדָה חָמִיהָ, יַעֲקֹב אָבִיו וְיִצְחָק סָבוֹ. וְכָךְ נִפְסַק עַל דִּינָהּ כִּי תּוּמַת בִּשְׂרָפָה, וְכָךְ הִתְכַּוְּנוּ לְהוֹצִיאָהּ לָהֹרֶג. אֶלָּא שֶׁהִיא שָׁלְחָה לַבֵּית דִּין אֶת

הַחוֹתָם וְהַגְּלִימָה שֶׁל יְהוּדָה וְאָמְרָה "לְאִישׁ שֶׁדִּבְּרִים אֵלּוּ הֵם שֶׁלּוֹ הָרִיתִי אֶת הַיְלָדִים הַלָּלוּ". חֲשָׁבָהּ לְעַצְמָהּ אִם יְהוּדָה יוֹדֶה הֵיא תִּנָּצֵל וְאִם לָאו, הֵיא מַעֲדִיפָה לָמוּת וְלֹא לְבַיֵּשׁוֹ בָּרַבִּים! (סוטה י:).

יְהוּדָה זֵהָה אֶת חֲפָצָיו וְהוֹדָה בְּפָנֵי בֵּית הַדִּין וְכָל הָאֲנָשִׁים שֶׁנִּכְחוּ בַּמָּקוֹם כִּי הוּא אֲבִי הַיְלָדִים. וְאָז יָצְאָה בַּת קוֹל שֶׁאָמָרָה "מִמֶּנִּי יָצָא הַדָּבָר" (שם), שֶׁיֵּדְעוּ כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹמֵד מֵאֲחוֹרֵי הָעִנְיָן וְלֹא יַחְשְׁדוּ שֶׁיְּהוּדָה בֶּן יַעֲקֹב נוֹהֵג שֶׁלֹּא כַּשּׁוּרָה בְּחַיָּיו, אֶלָּא שֶׁהוּא קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן וְרַק ה' יִתְבָּרַךְ יָכוֹל הָיָה לְגָרֵם לוֹ לִנְהֹג כָּךְ. וְאָז גַּם רְאוּבֵן שֶׁנּוֹכַח בַּמַּעֲמָד הִתְוַדָּה עַל מָה שֶׁעָשָׂה לְיִצּוּעֵי אָבִיו שָׁנִים קוֹדֶם (שם ז:).

וּבִינְתַיִם

וְאָז חוֹזֶרֶת הַתּוֹרָה לַסִּפּוּר הַשְּׁלִישִׁי שֶׁל יוֹסֵף שֶׁקָּרָה לוֹ בִּירִידָתוֹ לְמִצְרַיִם. יוֹסֵף נִמְכַּר בְּשׁוּק שֶׁל עֲבָדִים, שָׁם רָאָה אוֹתוֹ פּוֹטִיפַר שַׂר הַטַּבָּחִים, כְּלוֹמַר שַׂר הַבִּטָּחוֹן שֶׁל פַּרְעֹה. פּוֹטִיפַר שֶׁהָיָה שְׁטוּף זִמָּה חָמַד אֶת יָפְיוֹ שֶׁל יוֹסֵף וְרָצָה לְבַצֵּעַ בּוֹ עֲבֵרוֹת וְלָכֵן רָכַשׁ אוֹתוֹ. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהֵגֵן עַל יוֹסֵף הָפַךְ אֶת פּוֹטִיפַר לְסָרִיס וְהוּא לֹא יָכוֹל הָיָה לְבַצֵּעַ בּוֹ אֶת זִמְמוֹ (סוטה יג:).

אֵשֶׁת פּוֹטִיפַר, זְלִיכָה שְׁמָהּ (ספר הישר, וישב), רָאֲתָה אֶת יָפְיוֹ שֶׁל הָעֶבֶד הֶחָדָשׁ שֶׁנִּכְנַס לְבֵיתָהּ, הֻחֲלָה לְהִתְאַוּוֹת לְיוֹסֵף וּלְנַסּוֹת לְפַתּוֹתוֹ. שָׁנָה שְׁלֵמָה נִסְתָּה לְפַתּוֹתוֹ. חַבְרוֹתֶיהָ צָחֲקוּ עָלֶיהָ שֶׁהִיא לֹא יְכוֹלָה לַעֲמֹד מוּל עֶבֶד אֶחָד. הִיא קָרְאָה לְכָל חַבְרוֹתֶיהָ וּבִקְּשָׁה אֶת עֶזְרָתָן לְחִתּוּךְ אֶתְרוֹגִים לִסְעוּדָה חֲגִיגִית בָּעֶרֶב. בְּמַהֲלַךְ הַחִתּוּךְ הִיא קָרְאָה לְיוֹסֵף שֶׁיִּכָּנֵס וְכָל הַנָּשִׁים שֶׁהִסְתַּכְּלוּ עָלָיו חָתְכוּ אֶת אֶצְבְּעוֹתֵיהֶן וַאֲפִילוּ לֹא הִרְגִּישׁוּ מֵרֹב שֶׁהָיוּ שְׁקוּעוֹת בְּיָפְיוֹ (שם). אָמְרָה לָהֶן שֶׁתִּסְתַּכְּלָנָה עַל עַצְמָן

כֵּיצַד נָהֲגוּ וְזֶה כְּשֶׁרָאוּ אוֹתוֹ לְרֶגַע קָט, מָה תֹּאמַר הֵיא, הָרוֹאָה אוֹתוֹ כָּל יוֹם כָּל הַיּוֹם?

יָשְׁבוּ אִתָּהּ אוֹתָן מִצְרִיּוֹת שְׁטוּפוֹת זִמָּה וְיָעֲצוּ לָהּ כֵּיצַד לְפַתּוֹת אֶת הַנַּעַר הַצָּעִיר. הֲרֵי מְדֻבָּר בְּנַעַר בֶּן 17 לְלֹא מִשְׁפָּחָה וּלְלֹא כָּל אִישׁ אוֹ רְכוּשׁ בָּעוֹלָם. הוּא עֶבֶד, וְאִלּוּ הֵיא אֵשֶׁת שַׂר הַבִּטָּחוֹן שֶׁל כָּל מַמְלֶכֶת מִצְרַיִם, הֵיא לֹא יְכוֹלָה לִכְפּוֹת עַצְמָהּ עָלָיו? וְכָךְ אָכֵן נִסְתָּה זְלִיכָה לְפַתּוֹת אֶת יוֹסֵף, בְּשִׁדּוּלִים וּבְמַתָּנוֹת, הֶחְלִיפָה בְּגָדִים וְתִסְרוֹקוֹת, מָה שֶּׁלָּבְשָׁה בַּבֹּקֶר לֹא לָבְשָׁה בָּעֶרֶב, אֲבָל לֹא עָזַר, וְיוֹסֵף לֹא הִתְפַּתָּה. הֵיא אִיְּמָה עָלָיו וְנִסְתָּה אַף לְשַׁחֲדוֹ בְּכֶסֶף, אַךְ לְלֹא הוֹעִיל (יומא לה:).

בַּפַּעַם הָאַחֲרוֹנָה שֶׁנִּסְתָּה לְשַׁדֵּל אוֹתוֹ, הוּא עָצַר אֶת עַצְמוֹ בָּרֶגַע הָאַחֲרוֹן וּבָרַח מִיָּדֶיהָ, כְּשֶׁהֵיא קוֹרַעַת מִמֶּנּוּ חֲתִיכָה מִבִּגְדּוֹ וּמַעְלִילָה עָלָיו שֶׁהוּא נִיסָּה לְאָנְסָהּ. הוּא מֻשְׁלָךְ אֶל הַכֶּלֶא לְתוֹךְ בּוֹר, וְגַם לְשָׁם מַגִּיעָה זְלִיכָה כָּל יוֹם בְּמֶשֶׁךְ 3 חֳדָשִׁים, וּמְנַסָּה לְפַתּוֹת אוֹתוֹ (ספר הישר, וישב), "וְכִי עָדִיךְ לָךְ לְהֵרָקֵב בְּבוֹר מִתַּחַת לָאֲדָמָה, אוֹ לִהְיוֹת עִמִּי בְּבֵיתִי"? וּכְשֶׁהוּא מַמְשִׁיךְ בְּסֵרוּבוֹ הִיא עוֹבֶרֶת לְאִיּוּמִים, אֲבָל כְּלוּם לֹא עוֹלֶה בְּיָדָהּ. הוּא לֹא נִשְׁבַּר.

וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר

מָה הַקֶּשֶׁר הַמְחַבֵּר בֵּין הַסִּפּוּרִים וְאֵיךְ זֶה קָשׁוּר אֵלֵינוּ? הַקְּרָב שֶׁל יַעֲקֹב אָבִינוּ עִם שָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו הָיָה הַקְּרָב שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל עִם יֵצֶר הָרַע לְדוֹרוֹתָיו. הַקְּרָב נִמְשָׁךְ כָּל הַלַּיְלָה, 6,000 שָׁנָה שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהֵם בְּחִינַת לַיְלָה, וְהָעוֹלָם הַבָּא הוּא בְּחִינַת אוֹר הַבֹּקֶר, הוּא יוֹם. אָז כָּל הַלַּיְלָה הַיְּהוּדִי נִלְחָם עִם יֵצֶר הָרַע.

כַּאֲשֶׁר יֵצֵר הָרַע רוֹאֶה שֶׁהָאוֹר עוֹמֵד לַעֲלוֹת וַעֲדַיִן הוּא בְּמַצַּב שֶׁל "תִּיקוּ", הוּא רוֹצֶה לְהַכְרִיעַ אֶת הַקְּרָב, הוּא רוֹצֶה לְנַצֵּחַ ! הוּא פּוֹגֵעַ בּוֹ בִּירֵכוֹ. הַיֶּרֶךְ הוּא רֶמֶז לַבְּרִית קוֹדֶשׁ שֶׁל הַיְּהוּדִי, שֶׁנֶּאֱמַר עַל אַבְרָהָם אָבִינוּ שֶׁהִשְׁבִּיעַ אֶת אֱלִיעֶזֶר עַבְדּוֹ לְהָבִיא אִשָּׁה כְּשֵׁרָה לְבְנוֹ (בראשית כד, ב): "שִׂים נָא יָדְךָ תַּחַת יֶרְכִּי", וּמְפָרֵשׁ רַשִׁ"י (שם) שֶׁהִשְׁבִּיעַ אוֹתוֹ בְּמִצְוַת הַמִּילָה כִּי הָיְתָה חֲבִיבָה עָלָיו[46], אָז הוּא הֵנִיחַ אֶת יָד עַבְדּוֹ עַל יֶרְכּוֹ כִּי הִיא קְרוֹבָה לַבְּרִית שֶׁיִּשָּׁבַע, מִכָּאן שֶׁיֶּרֶךְ הִיא רֶמֶז לִבְרִית קוֹדֶשׁ.

יֵצֵר הָרַע מַכֶּה אֶת יַעֲקֹב בַּיֶּרֶךְ לִפְנֵי הַזְּרִיחָה, וְרוֹמֵז בְּכָךְ שֶׁבַּדּוֹר הָאַחֲרוֹן כְּשֶׁנִּהְיֶה קְרוֹבִים לַגְּאוּלָה, הַנִּסָּיוֹן הַקָּשֶׁה בְּיוֹתֵר יִהְיֶה בָּעֲרָיוֹת וּפְגָם הַבְּרִית. הַפְּרִיצוּת בְּיָמֵינוּ פָּרְצָה אֶת כָּל הַגְּבוּלוֹת. אֲפִילוּ הַגּוֹיִם שֶׁהָיוּ פְּרוּצִים רַק בְּחַדְרֵי חֲדָרִים וְשָׁמְרוּ עַל גְּדֵרֵי צְנִיעוּת כְּלַפֵּי חוּץ עַד לִפְנֵי כ-60 שָׁנָה, גַּם זֶה נֶעְלָם. "הַכֹּל מֻתָּר". הִתִּירוּ אֶת הַחֲבָלִים, הַכֹּל חָפְשִׁי. יֵשׁ אִינְטֶרְנֶט, טֶלְוִיזְיָה, פֶֶלאפוֹן, מוֹדָעוֹת בָּעִתּוֹנִים. אֵין לְאָן לִבְרֹחַ. מְשַׁגְּעִים אֶת הָעוֹלָם. הַאִם כֻּלָּם יְכוֹלִים לִהְיוֹת יוֹסֵף הַצַּדִּיק? הֵם נִטְמְאִים בַּעֲבֵרוֹת וְנוֹפְלִים לְהִרְהוּרִים וּמִשָּׁם לְמַעֲשִׂים. מָה אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת? אֵיךְ הִצְלִיחַ יַעֲקֹב לָקוּם וְלַעֲשׂוֹת הַכֹּל לְהַגִּיעַ לִשְׁכֶם שָׁלֵם?

אָנוּ רוֹאִים כִּי הַמִּלְחָמָה שֶׁל יַעֲקֹב עִם הַמַּלְאָךְ פָּרְצָה אֶת הַדֶּלֶת לַמִּלְחָמוֹת הַבָּאוֹת, וְכָךְ כָּל הַסִּפּוּרִים הָאֲחֵרִים לְאַחַר

---

[46] אַף עַל פִּי שֶׁאַבְרָהָם אָבִינוּ קִיֵּם אֶת כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, הֲרֵי שֶׁלֹּא הָיָה מְצֻוֶּה בְּכָךְ וְהָיָה לוֹ שָׂכָר שֶׁל "לֹא מְצֻוֶּה וְעוֹשֶׂה". אָמְנָם הָיוּ לוֹ 7 מִצְווֹת בְּנֵי נֹחַ, אַךְ זוֹ הָיְתָה הַמִּצְוָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁצִּוָּה בָּהּ כִּיהוּדִי. כַּאֲשֶׁר צִוָּה לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹת הַמִּילָה, הֲרֵי שֶׁקִּיֵּם מִצְוָה שֶׁצִּוָּה עָלֶיהָ, שֶׁהִיא קָשָׁה יוֹתֵר כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ יֵצֶר רַע שֶׁרוֹצֶה לְהַפְרִיעַ, וְאִם כֵּן קִיּוּמָהּ וְעוֹד בְּשִׂמְחָה, זוֹ עֲבוֹדָה גְּדוֹלָה מְאֹד שֶׁעוֹשֶׂה נַחַת רוּחַ לַה' יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר מֵאָדָם שֶׁלֹּא מְצֻוֶּה וְעוֹשֶׂה, וְלָכֵן שָׂמַח בָּהּ אַבְרָהָם מְאֹד.

מִכָּן כֻּלָּם קְשׁוּרִים לָעֲרָיוֹת: סִפּוּרָהּ שֶׁל דִּינָה, שֶׁיָּצְאוּ אַחֶיהָ לַמִּלְחָמָה וְאָמְרוּ "נָמוּת וְלֹא נִתְחַתֵּן עִם גּוֹיִם", לֹא נִתְבּוֹלֵל. בְּסִפּוּרוֹ שֶׁל יְהוּדָה רָאִינוּ תְּשׁוּבָה, שֶׁגַּם אִם כִּבְיָכוֹל "נָפַלְנוּ", לֹא לְהִתְבַּיֵּשׁ, לְהוֹדוֹת וְלַעֲשׂוֹת עַל כָּךְ תְּשׁוּבָה, וּבַמַּעֲשֶׂה שֶׁל יוֹסֵף אָנוּ רוֹאִים כִּבָּר עֲמִידָה בַּנִּסָּיוֹן אֶל מוּל הַיֵּצֶר בִּתְנָאִים הַנִּרְאִים בִּלְתִּי אֶפְשָׁרִיִּים.

כָּתוּב בַּגְּמָרָא[47] (יומא לה:) כַּאֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם בָּא רָשָׁע לָדִין וְאוֹמְרִים לוֹ: "מִפְּנֵי מָה לֹא עָסַקְתָּ בַּתּוֹרָה"? אִם הוּא עוֹנֶה "נָאֶה הָיִיתִי וְטָרוּד בְּיִצְרֵי הָיִיתִי", אוֹמְרִים לוֹ: "כְּלוּם נָאֶה הָיִיתָ מִיּוֹסֵף"? וּמַסְבִּירִים לוֹ כִּיצַד אֵשֶׁת פּוֹטִיפַר נִסְתָּה לְפַתּוֹתוֹ בְּמֶשֶׁךְ שָׁנָה וְלֹא הִצְלִיחָה, וּמָצָא שֶׁיּוֹסֵף מְחַיֵּב אֶת הָרְשָׁעִים.

מָה זֹאת אוֹמֶרֶת "יוֹסֵף מְחַיֵּב אֶת הָרְשָׁעִים"? יוֹסֵף הָיָה אָדָם מְיֻחָד, אֲפִילוּ לְדוֹר שֶׁלּוֹ הוּא נֶחְשָׁב "צַדִּיק", זֶה לֹא הָיָה נִסָּיוֹן פָּשׁוּט, אָז מָה הוּא תּוֹבֵעַ אוֹתִי הַקָּטָן? אֲנִי הָיִיתִי טָרוּד בְּיִצְרִי וְלֹא קִבַּלְתִּי אֶת הַכִּחוֹת שֶׁל יוֹסֵף!

אֶלָּא שֶׁחָסֵר לָנוּ בַּהֲבָנָתֵנוּ מָה הִיא הַשְׁלָכַת מַעֲשָׂיו שֶׁל יוֹסֵף עָלֵינוּ וּבָמֶה זֶה מְחַיֵּב אוֹתָנוּ. מָה הַכַּוָּנָה הָאֲמִתִּית שֶׁיּוֹסֵף מְחַיֵּב אֶת הָרְשָׁעִים.

---

[47] וְזוֹ לְשׁוֹן הַגְּמָרָא: תָּנוּ רַבָּנָן: עָנִי וְעָשִׁיר וְרָשָׁע בָּאִין לַדִּין... רָשָׁע אוֹמְרִים לוֹ: "מִפְּנֵי מָה לֹא עָסַקְתָּ בַּתּוֹרָה"? אִם אָמַר: "נָאֶה הָיִיתִי וְטָרוּד בְּיִצְרֵי הָיִיתִי", אוֹמְרִים לוֹ: "כְּלוּם נָאֶה הָיִיתָ מִיּוֹסֵף"? אָמְרוּ עָלָיו עַל יוֹסֵף הַצַּדִּיק, בְּכָל יוֹם וְיוֹם הָיְתָה אֵשֶׁת פּוֹטִיפַר מְשַׁדֶּלְתּוֹ בִּדְבָרִים, בְּגָדִים שֶׁלָּבְשָׁה לוֹ שַׁחֲרִית לֹא לָבְשָׁה לוֹ עַרְבִית, בְּגָדִים שֶׁלָּבְשָׁה לוֹ עַרְבִית לֹא לָבְשָׁה לוֹ שַׁחֲרִית. אָמְרָה לוֹ: "הִשָּׁמַע לִי"! אָמַר לָהּ: "לָאו". אָמְרָה לוֹ: "הֲרֵינִי חוֹבַשְׁתְּךָ בְּבֵית הָאֲסוּרִין". אָמַר לָהּ: "ה' מַתִּיר אֲסוּרִים". "הֲרֵינִי כּוֹפָפְתָּ קוֹמָתֶךָ" - "ה' זוֹקֵף כְּפוּפִים". "הֲרֵינִי מְסַמֵּא אֶת עֵינֶיךָ" - "ה' פּוֹקֵחַ עִוְרִים". נָתְנָה לוֹ אֶלֶף כִּכְּרֵי כֶסֶף לִשְׁמֹעַ אֵלֶיהָ לִשְׁכַּב אֶצְלָהּ לִהְיוֹת עִמָּהּ וְלֹא רָצָה לִשְׁמֹעַ אֵלֶיהָ. לִשְׁכַּב אֶצְלָהּ - בָּעוֹלָם הַזֶּה, לִהְיוֹת עִמָּהּ - לָעוֹלָם הַבָּא. נִמְצָא ... יוֹסֵף מְחַיֵּב אֶת הָרְשָׁעִים.

מִי הָיָה הָרִאשׁוֹן?

מְסֻפָּר בַּגְּמָרָא (סנהדרין יט:) כִּי שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ קִינָא בְּדָוִד וְלָכֵן הִבְטִיחַ לוֹ אֶת בִּתּוֹ מִיכַל אִם יַהֲרֹג מֵאָה פְּלִשְׁתִּים וַיָּבֵיא לוֹ אֶת עָרְלוֹתֵיהֶם. הוּא חָשַׁב שֶׁדָּוִד יֵהָרֵג בְּמַהֲלַךְ הַמְּשִׁימָה אַךְ זֶה חָזַר עִם מֵאתַיִם עָרְלוֹת. וְכָךְ שָׁאוּל נָתַן לְדָוִד אֶת מִיכַל בִּתּוֹ נֶגֶד רְצוֹנוֹ הָאֲמִתִּי. זְמַן מָה לְאַחַר מִכֵּן דָּוִד בּוֹרֵחַ מִפְּנֵי שָׁאוּל שֶׁשּׁוֹלֵחַ אֲנָשִׁים לְהוֹרְגוֹ, וְשָׁאוּל מְכַנֵּס בֵּית דִּין שֶׁמְּבַטֵּל אֶת נִשּׂוּאָיו שֶׁל דָּוִד לְמִיכַל בְּשֶׁל קִדּוּשֵׁי טָעוּת וּמְחַתֵּן אוֹתָהּ עִם פַּלְטִי בֶּן לַיִשׁ.

הַמַּחֲלֹקֶת בֵּין דָּוִד לְשָׁאוּל הָיְתָה הַאִם קִדּוּשִׁין בְּמָאתַיִם עָרְלוֹת תָּקֵף אוֹ לֹא, כֵּיוָן שֶׁקִּדּוּשִׁין צְרִיכִים לְהֵעָרֵךְ עַל דָּבָר שֶׁשָּׁוֶה פְּרוּטָה, וּבֵית דִּינוֹ שֶׁל שָׁאוּל קָבַע שֶׁעָרְלוֹת אֵלּוּ לֹא שָׁווֹת פְּרוּטָה כִּי אֵין בָּהֶן שִׁמּוּשׁ. חֲכָמִים חָשְׁבוּ שֶׁהַצֶּדֶק עִם דָּוִד שֶׁטָּעַן כִּי הָעָרְלוֹת כֵּן שָׁווֹת פְּרוּטָה כִּי הֵן רְאוּיוֹת לְמַאֲכָל כְּלָבִים. גַּם פַּלְטִי בֶּן לַיִשׁ הִסְכִּים עִם דָּוִד, אַךְ לֹא יָכוֹל הָיָה לוֹמַר "לֹא" לַמֶּלֶךְ. אָז הוּא נָשָׂא אֶת מִיכַל לְאִשָּׁה וְהָיָה עִמָּהּ בְּאוֹתָהּ מִטָּה, כְּשֶׁהוּא תּוֹקֵעַ בֵּינֵיהֶם חֶרֶב וְאוֹמֵר: "כָּל הָעוֹסֵק בְּדָבָר זֶה יִדָּקֵר בְּחֶרֶב זֶה".

אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא (סנהדרין כ.) כִּי נִסָּיוֹן זֶה הָיָה הַרְבֵּה יוֹתֵר גָּדוֹל מִשֶּׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק, שֶׁשָּׁם הָיְתָה גּוֹיָה הָאֲסוּרָה עָלָיו שֶׁאָרְבָה לוֹ פַּעַם אַחַת לַעֲשׂוֹת עֲבֵרָה וּבָרַח, אֲבָל פַּלְטִי גָּר עִם מִיכַל שָׁלוֹשׁ שָׁנִים כְּשֶׁהִיא נֶחְשֶׁבֶת בְּעֵינֵי הָעוֹלָם כְּאִשְׁתּוֹ, לְפִי פְּסַק בֵּית דִּינוֹ שֶׁל אָבִיהָ שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ, מֵהֵיכָן הָיָה לוֹ כֹּחַ לַעֲמֹד בְּנִסָּיוֹן כָּזֶה גָּדוֹל?

וְהִנֵּה לְאַחַר שֶׁעָלָה מָסָךְ הַבַּרְזֶל וַעֲלוּ יְהוּדִים מִבְּרִית הַמּוֹעֲצוֹת לְשֶׁעָבַר, שָׁם לֹא יָכְלוּ לְקַיֵּם חַיֵּי דָת תַּחַת הַמִּשְׁטָר

הַקּוֹמוּנִיסְטִי, סִפְּרוּ חֲבֶרֶ״ה קְדִישָׁא שֶׁקָּבְרוּ אָדָם מְבֻגָּר וּרְאוּ אֶת אִשְׁתּוֹ בּוֹכְיָה וְהִיא בְּקָשָׁה לְהַסְפִּידוֹ סָמוּךְ לְקְבוּרָתוֹ:

- ״הָיָה קָשֶׁה לְהָבִיא אוֹתְךָ כָּאן לְקֶבֶר יִשְׂרָאֵל, כִּי לֹא הָיוּ בְּיָדֵינוּ מִסְמָכִים הַמְאַשְּׁרִים אֶת יַהֲדוּתְךָ, אַךְ לְבַסּוֹף הִצְלַחְנוּ. אֲבָל בַּשָּׁמַיִם יוֹדְעִים אֵיזֶה יְהוּדִי כָּשֵׁר הָיִיתָ. רַק שָׁם יוֹדְעִים אֶת הָאֱמֶת מַדּוּעַ אֵין לָנוּ יְלָדִים, שֶׁלֹּא מָצְאנוּ מִקְוֶה טָהֳרָה בְּמֶשֶׁךְ 40 שָׁנָה בְּרוּסְיָה, וּבְכָל הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה לֹא נָגַעְתָּ בִּי אֲפִילּוּ בָּאֶצְבַּע הַקְּטַנָּה, וְלָכֵן לֹא יָכֹלְנוּ לְהָבִיא יְלָדִים לָעוֹלָם! 40 שָׁנָה! וּכְשֶׁעָלִינוּ לְכָאן וְהָיָה מִקְוֶה טָהֳרָה, כְּבָר הָיִינוּ מְבֻגָּרִים מִדַּי וְכָךְ נוֹתַרְנוּ רַק אֲנַחְנוּ״.

לְכְאוֹרָה נִסָּיוֹנוֹ שֶׁל אוֹתוֹ יְהוּדִי מֵרוּסְיָה הָיָה גָּדוֹל אַף יוֹתֵר מִשֶּׁל פַּלְטִי בֶּן לַיִשׁ כֵּיוָן שֶׁזּוֹ אִשְׁתּוֹ לְלֹא עוֹרְרִין וְהוּא חַי אִתָּהּ 40 שָׁנָה וּבְכָל זֹאת גָּדַר אֶת עַצְמוֹ! מֵהֵיכָן הָיָה לוֹ אֶת הַכֹּחַ? מֵהֵיכָן הָיָה לְפַלְטִי בֶּן לַיִשׁ אֶת הַכֹּחַ? וְאֵיךְ עָמְדוּ בְּנִסָּיוֹן גָּדוֹל יוֹתֵר מִזֶּה שֶׁל יוֹסֵף, וְהוּא זֶה שֶׁנִּחְשָׁב לְ״צַדִּיק״?

וְהַתְּשׁוּבָה הִיא שֶׁיּוֹסֵף הָיָה הָרִאשׁוֹן שֶׁעָמַד בְּנִסָּיוֹן כָּזֶה, וְהוּא הוֹרִיד אֶת הַכֹּחַ לַעֲמֹד מוּל נִסְיוֹנוֹת דּוֹמִים לְעָם יִשְׂרָאֵל. אִם יוֹסֵף לֹא הָיָה עוֹמֵד בַּנִּסָּיוֹן הַזֶּה, אָז כָּל מִי שֶׁהָיָה נִכְשָׁל בַּעֲבֵרָה כָּזוֹ הָיָה יָכוֹל לְטַעוֹן ״הָיִיתִי טָרוּד בְּיִצְרִי״. אֲבָל אַחֲרֵי שֶׁיּוֹסֵף בָּא לָעוֹלָם וְעָמַד בַּנִּסָּיוֹן וְהוֹרִיד לְכֻלָּנוּ אֶת הַכֹּחַ לַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן, יוֹסֵף הַצַּדִּיק מְחַיֵּב אוֹתָנוּ. יֵשׁ לָנוּ אֶת הַכֹּחַ לַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן אַחֶרֶת ה׳ לֹא הָיָה מַעֲמִיד אוֹתָנוּ בּוֹ, וַיּוֹסֵף הוּא זֶה שֶׁהוֹרִיד אוֹתוֹ לָנוּ. וְלָכֵן פַּלְטִי בֶּן לַיִשׁ וְאוֹתוֹ יְהוּדִי מִבְּרִית הַמּוֹעֲצוֹת יָכְלוּ לַעֲמֹד בַּנִּסְיוֹנוֹת שֶׁלָּהֶם.

ה' יַעֲזֹר

כַּאֲשֶׁר יְהוּדִי מְנַצֵּל אֶת כֹּחוֹ לַעֲמֹד בְּנִסָּיוֹן כָּזֶה הוּא זוֹכֶה לְשָׁכָר גָּדוֹל. וְכָךְ מְסֻפָּר גַּם עַל רַבִּי מָרְדְּכַי יָפֶה זָצוּק"ל, שֶׁנִּקְרָא "הַלְּבוּשׁ" אוֹ "בָּעַל הַלְּבוּשִׁים" עַל שֵׁם חִבּוּרָיו בַּהֲלָכָה שֶׁכֻּלָּם שִׁמּוֹת שֶׁל לְבוּשִׁים[48], בְּשֶׁל מַעֲשֶׂה שֶׁאֵרַע עִמּוֹ. רַבִּי מָרְדְּכַי יָפֶה הָיָה מִתְפַּרְנֵס מִמְּכִירַת דִּבְרֵי סְדָקִית וּמוּצָרִים לְנָשִׁים מִבַּיִת לְבַיִת. וּפַעַם אַחַת הִגִּיעַ לְבַיִת שֶׁל נוֹצְרִיָּה שֶׁחָמְדָה אֶת יָפְיוֹ הַנָּדִיר, סָגְרָה עָלָיו אֶת הַדֶּלֶת וְתָבְעָה אוֹתוֹ לַעֲבֵרָה. וְכֵיוָן שֶׁהָיְתָה אִשָּׁה חֲשׁוּבָה הַשַּׁיֶּכֶת לְמַעֲמָד הָאֲצִילוּת, וְלֹא יָכוֹל הָיָה לְהִמָּלֵט מִן הַדֶּלֶת הַנְּעוּלָה, אָמַר לָהּ כִּי עָלָיו לְהִתְפַּנּוֹת, הוּא נִכְנַס אֶל הַחֶדֶר וּמִשָּׁם בָּרַח הַחוּצָה דֶּרֶךְ תְּעָלוֹת הַבִּיּוּב כְּשֶׁהוּא יוֹצֵא מִחוּץ לַבַּיִת, כֻּלּוֹ מְטֻנָּף מִכַּף רֶגֶל וְעַד רֹאשׁ וְכָל עֲשֶׂרֶת מַלְבּוּשָׁיו נֶהֶרְסוּ, וּכְנֶגְדָּם זָכָה אוֹתוֹ ה' לִכְתֹּב אֶת עֲשֶׂרֶת חִבּוּרָיו.

מִיַּד כְּשֶׁנִּצַּל מִמֶּנָּה, הֵרִים אֶת עֵינָיו לַמָּרוֹם וּבִקֵּשׁ שְׁנֵי דְּבָרִים, הָרִאשׁוֹן שֶׁעֲשָׂרָה דּוֹרוֹת הַבָּאִים שֶׁלּוֹ לֹא יִהְיוּ יָפִים כְּדֵי שֶׁלֹּא יַגִּיעוּ לְנִסְיוֹנוֹת כָּאֵלֶּה[49], וְהַדָּבָר הַשֵּׁנִי שֶׁבִּזְכוּת שֶׁעָמַד

---

[48] **"לְבוּשׁ הַתְּכֶלֶת"** עַל שֻׁלְחָן עָרוּךְ חֵלֶק אוֹרַח חַיִּים עַד הִלְכוֹת שַׁבָּת. **"לְבוּשׁ הַחוּר** - עַל שֻׁלְחָן עָרוּךְ חֵלֶק אוֹרַח חַיִּים מֵהִלְכוֹת שַׁבָּת עַד הַסּוֹף. **"לְבוּשׁ עַטָּרַת זָהָב"** - עַל שֻׁלְחָן עָרוּךְ חֵלֶק יוֹרֶה דֵּעָה. **"לְבוּשׁ הַבּוּץ וְהָאַרְגָּמָן"** - עַל שֻׁלְחָן עָרוּךְ חֵלֶק אֶבֶן הָעֵזֶר. **"לְבוּשׁ עִיר שׁוּשָׁן"** - עַל שֻׁלְחָן עָרוּךְ חֵלֶק חֹשֶׁן מִשְׁפָּט. **"לְבוּשׁ הָאוֹרָה"** - חִבּוּר עַל פְּרוּשׁ רַשִׁ"י לַתּוֹרָה וּפְרוּשׁ הָרַא"ם עַל רַשִׁ"י. **"לְבוּשׁ פִּנַּת יְקָרוֹת"** - פְּרוּשׁ עַל סֵפֶר מוֹרֶה נְבוֹכִים לָרַמְבַּ"ם. **"לְבוּשׁ אֶדֶר הַיָּקָר"** - חִבּוּר עַל הִלְכוֹת קִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ בַּמִּשְׁנֶה תּוֹרָה לָרַמְבַּ"ם, וְעַל סֵפֶר "צוּרַת הָאָרֶץ" לְרַבִּי אַבְרָהָם בֶּן חִיָּא הַנָּשִׂיא. **"לְבוּשֵׁי אוֹר יְקָרוֹת"** - פְּרוּשׁ עַל חִבּוּרוֹ הַקַּבָּלִי שֶׁל רַבִּי מְנַחֵם רְקַנאטִי עַל הַתּוֹרָה. **"לְבוּשׁ שֻׁשָׁן וְשִׂמְחָה"** - דְּרָשׁוֹת.

[49] מְסַפֵּר הַגָּאוֹן הָרַב יִצְחָק זִילְבֶּרְשְׁטֵיין שְׁלִיט"א, כִּי פַּעַם הִכִּיר בָּחוּר יְשִׁיבָה נָדִיר בְּיָפְיוֹ בְּאֹפֶן מְיֻחָד, וְכַאֲשֶׁר הִגִּיעַ יוֹם אֶחָד אֲבִיו אֶל הַמָּקוֹם לְבַקְּרוֹ, רָאָה הָרַב כִּי אֲבִיו לֹא הָיָה אָדָם נָאֶה בִּלְשׁוֹן הַמְעָטָה, וְלֹא נִרְאָה כָּל קֶשֶׁר בֵּינוֹ לְבֵין בְּנוֹ. בְּעִקְבוֹת שִׂיחָה שֶׁהִתְפַּתְּחָה בֵּין הָרַב לְאָבִי הַבָּחוּר, סִפֵּר לוֹ הָאָב כִּי הוּא

בְּנִסָּיוֹן זֶה, ה׳ יְסַיֵּעַ לוֹ לִלְמֹד תּוֹרָה לִלְאֹ צֹרֶךְ לְהִתְפָּרְנֵס מֵעֲבוֹדוֹת כָּאֵלֶּה שֶׁכִּמְעַט הֵבִיאוּ אוֹתוֹ לַעֲבֵרָה. וְאָכֵן מֵאָז עָלְתָה קַרְנוֹ וְהוּא הָפַךְ לְפוֹסֵק חָשׁוּב שֶׁפְּסָקָיו וּדְבָרָיו נִלְמָדִים בְּכָל בֵּית מִדְרַשׁ.

הָרְתִיעָה שֶׁלָּנוּ מֵהִתְבּוֹלְלוּת וְקִשְׁרֵי נִשּׂוּאִין עִם גּוֹיִם הִגִּיעָה מֵאֲחֵי דִּינָה. הַכֹּחַ לְהוֹדוֹת בְּטָעוּת וְלַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה בְּמַעֲשִׂים אֵלּוּ הִגִּיעָה מִיהוּדָה, וְהַכֹּחַ לַעֲמֹד בְּנִסָּיוֹן הִגִּיעַ מִיוֹסֵף. אִם אֲנַחְנוּ נִגְדֹּר אֶת עַצְמֵנוּ מֵעֲרָיוֹת, אָז יִזְרַח הָאוֹר, אָז נִהְיֶה שְׁלֵמִים וְתִהְיֶה גְּאוּלָה. זוֹ הַמִּלְחָמָה הָאַחֲרוֹנָה שֶׁל שָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו, שְׁמִירַת הַבְּרִית, שְׁמִירַת הָעֵינַיִם, לְהִתְחַתֵּן בְּגִיל צָעִיר וּלְהִנָּצֵל מֵחַיִּים שְׁלֵמִים שֶׁל הִרְהוּרִים רָעִים הַמְּבִיאִים לִדְבַר עֲבֵרָה וּמַעֲכִירִים אֶת לִבֵּנוּ.

הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ פָּסַק (אבה״ע א, ג) שֶׁרַק לוֹמֵד תּוֹרָה יִתְחַתֵּן בְּגִיל יוֹתֵר מְאֻחָר מִ-18, אֲבָל כָּל אָדָם אַחֵר יִתְחַתֵּן בְּגִיל 18, וּמִצְוָה מִן הַמֻּבְחָר בְּגִיל 13. בְּדוֹרֵנוּ הַגִּילָאִים עוֹלִים, אֲפִילּוּ בַּמִּגְזָר הַחֲרֵדִי עָלָה גִּיל הַחֲתָנִים מִ-18 לְ-22 וּמַמְשִׁיךְ לַעֲלוֹת. וְהַסִּבָּה כִּי הַהוֹרִים שֶׁלָּנוּ פִּנְּקוּ אוֹתָנוּ וְאָנוּ לֹא מִתְבַּגְּרִים.

הַהוֹרִים שֶׁלָּנוּ חָיוּ בְּדוֹר יוֹתֵר קָשֶׁה, הִתְבַּגְּרוּ יוֹתֵר מַהֵר וְהִתְחַתְּנוּ בְּגִיל יוֹתֵר צָעִיר. צָרִיךְ לָתֵת לַיֶּלֶד תַּפְקִידִים בַּבַּיִת וְאַחֲרָיוּת, בְּלִי פִּנּוּקִים וּמַתָּנוֹת חִנָּם, וּבָרֵגַע שֶׁיִּפַּתֵּחַ עַצְמָאוּת וְאַחֲרָיוּת וְיַקַּבֵּל מָרוּת, אֶפְשָׁר יִהְיֶה גַּם לְחַתֵּן אוֹתוֹ בְּגִיל צָעִיר וְשֶׁיַּצְלִיחַ לִבְנוֹת בָּיִת וְלֹא לָבוֹא עִם אִשְׁתּוֹ לָגוּר אֶצְלֵנוּ שֶׁנְּגַדֵּל גַּם אוֹתָהּ.

צֶאֱצָא דּוֹר עֲשִׂירִי לְרַבִּי מָרְדְּכַי יָפֶה זָצוּק״ל, וְכִי בְּנוֹ הוּא הַדּוֹר הָאַחַד עָשָׂר, שֶׁעָלָיו לֹא חָלָה תְּפִלָּתוֹ שֶׁל בָּעַל הַלְּבוּשׁ, וּמִמֵּילָא חָזַר לְיָפְיוֹ הַטִּבְעִי שֶׁל הַלְּבוּשׁ.

20 אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא (קידושין כט:) אָדָם שֶׁלֹּא נִשָּׂא עַד גִּיל כָּל חַיָּיו יִהְיֶה בְּהִרְהוּרֵי עֲבֵרָה, וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים אֲפִילוּ אִם יִתְחַתֵּן אַחַר כָּךְ. כַּמָּה קָשֶׁה הַנִּסָּיוֹן שֶׁל עֲרָיוֹת, זֶה הַקָּרֵב הָאַחֲרוֹן. לָכֵן כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה שֶׁתִּהְיֶה לוֹ לְעֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ, הוּא יִהְיֶה יוֹתֵר מוּגָן מִן הַיֵּצֶר הַנַּ"ל. וְכֵן עָלָיו לִשְׁמוֹר עַל הָעֵינַיִם. אָדָם לֹא יָכוֹל לָלֶכֶת נֶגֶד כִּוּוּן הַתְּנוּעָה בַּכְּבִישׁ הַמָּהִיר וְאַחַר כָּךְ לְהִתְלוֹנֵן מַדּוּעַ ה' לֹא עוֹזֵר לוֹ, וַדַּאי שֶׁיִּדְרְסוּ אוֹתוֹ ! הוּא לֹא יָכוֹל לִסְמֹךְ עַל הַנֵּס, עָלָיו לַעֲשׂוֹת הִשְׁתַּדְּלוּת מִצִּדּוֹ. לֹא לִרְאוֹת טֶלֶוִיזְיָה וְאִינְטֶרְנֶט, סְרָטִים וְעִתּוֹנִים, וְכָל שְׁאָר פִּרְסוּמִים שֶׁמְּשַׁדְּרִים פְּרִיצוּת וְתוֹעֵבָה אֲפִילוּ בְּפִרְסוֹמוֹת לְמוּצְרֵי כְּבִיסָה. וְכַמּוּבָן שֶׁהוּא חַיָּב לָבוֹא לְשִׁעוּרֵי תּוֹרָה כִּי הִיא הַתְּבָלִין שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נֶגֶד הַיֵּצֶר שֶׁאִם אֶבֶן הוּא נְמוֹחַ וְאִם בַּרְזֶל הוּא מִתְפּוֹצֵץ (קידושין ל:).

אָדָם שֶׁשּׁוֹמֵר עֵינָיו וּבְרִיתוֹ, נִשָּׂא וְלוֹמֵד תּוֹרָה, כְּשֶׁיַּעֲלֶה הַבֹּקֶר הוּא יִמְצָא עַצְמוֹ בְּ"תִּיקוֹ" עִם יֵצֶר הָרַע, מַלְאַךְ הַמָּוֶת הֶעָשׁוּי מֵאֵשׁ וְהוּא בֶּן יוֹתֵר מִ-5,700 שָׁנִים. אֲבָל זֶה "תִּיקוֹ" שֶׁכֻּלּוֹ נִצָּחוֹן כִּי גַּם בַּמַּכָּה שֶׁהוּא נָתַן לָנוּ בַּיֶּרֶךְ לִפְנֵי הַזְּרִיחָה, גַּם בַּנִּסָּיוֹן שֶׁל הָעֲרָיוֹת שֶׁל הַדּוֹר הָאַחֲרוֹן עָמַדְנוּ, וְזֶה הַנִּצָּחוֹן שֶׁלָּנוּ.

למען יאריכון ימיך

וְנַפְשׁוֹ קְשׁוּרָה בְנַפְשׁוֹ

בְּפָרָשַׁת "וַיִּגַּשׁ" מְתֹאָר הַמִּפְגָּשׁ הַמְרַגֵּשׁ בֵּין יַעֲקֹב אָבִינוּ לִבְנוֹ אֲהוּבוֹ יוֹסֵף, פְּגִישָׁה בֵּין אַבָּא לְבֵן שֶׁלֹּא רָאוּ זֶה אֶת זֶה 22 שָׁנָה. מָה גַּם שֶׁהָיָה זֶה בֵּן זְקוּנָיו אֲהוּבוֹ, שֶׁנַּפְשׁוֹ קְשׁוּרָה בְּנַפְשׁוֹ. הָאַחִים כָּל כָּךְ פָּחֲדוּ מָה תִּהְיֶה תְּגוּבָתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב לַבְּשׂוֹרָה כִּי בְנוֹ (שֶׁלֹּא יָדַע מָה עָלָה בְּגוֹרָלוֹ מִזֶּה 22 שָׁנָה), חַי וְקַיָּם וּמוֹלֵךְ עַל כָּל מִצְרַיִם. שֶׁמָּא רַק מֵהַהִתְרַגְּשׁוּת שֶׁל יְדִיעָה כָּזוֹ יָכוֹל לִקְרוֹת לוֹ דָּבָר רַע חָלִילָה.

כַּאֲשֶׁר הָאַחִים מָכְרוּ אֶת יוֹסֵף וְהֵבִיאוּ לִפְנֵי אֲבִיהֶם אֶת כֻּתָּנְתּוֹ מְגֹאֶלֶת בְּדָם, וּבִקְּשׁוּ מִמֶּנּוּ לְזַהוֹתָהּ, שֶׁיַּחְשֹׁב כִּי בְנוֹ נִטְרַף עַל יְדֵי חַיָּה רָעָה, יַעֲקֹב אָבִינוּ נִכְנַס לְצַעַר עָמוֹק וְסֵרַב לְהִתְנַחֵם.

וְכֵיוָן שֶׁכָּךְ, רוּחַ הַקֹּדֶשׁ עָזְבָה אוֹתוֹ, שֶׁאֵין הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה בְּמָקוֹם שֶׁל עַצְבוּת (שבת ל:), וְכָךְ לֹא יָכוֹל הָיָה לָדַעַת מָה עָלָה בְּגוֹרָל בְּנוֹ. וְאַף עַל פִּי שֶׁהָיָה מֻקָּף בִּשְׁאָר בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ וְיַלְדֵיהֶם, כְּמַעַט 70 נֶפֶשׁ, וְכֻלָּם צַדִּיקִים וַחֲסִידִים, בְּכָל זֹאת לֹא הִתְנַחֵם כְּלָל. כְּשֶׁבֶּן נִפְטַר בְּחַיֵּי אָבִיו קָשֶׁה לוֹ לְהִתְנַחֵם. מָה גַּם שֶׁכְּשֶׁאָדָם נִפְטַר, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא בַּטֶּבַע שֶׁאָדָם יִתְנַחֵם תּוֹךְ 12 חֹדֶשׁ עַל מֵתוֹ, אַךְ כֵּיוָן שֶׁיּוֹסֵף לְמַעֲשֶׂה לֹא נִפְטַר אֶלָּא הָיָה חַי וְנוֹשֵׁם, לֹא יָכוֹל הָיָה יַעֲקֹב לְהִתְנַחֵם עָלָיו.

הָאַחִים הֶחְלִיטוּ שֶׁאֶת הַבְּשׂוֹרָה יַעֲבִירוּ לוֹ בַּעֲקִיפִין. הֵם בַּחֲרוּ בְּנֶכְדָּתוֹ סֶרַח בַּת אָשֵׁר, שֶׁתְּשִׁיר "לְחַמָּה" מִחוּץ לְאָהֳלוֹ שֶׁל יַעֲקֹב "עוֹד יוֹסֵף חַי" וְכִי הוּא לֹא מֵת אֶלָּא מָלֵךְ בְּמִצְרַיִם (ספר הישר, ויגש). וְכָךְ עָבְרָה מוּל אָהֳלוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וְשָׁרָה מִלִּים אֵלּוּ שׁוּב וָשׁוּב. יַעֲקֹב אָבִינוּ שֶׁשָּׁמַע אֶת הַשִּׁיר, הַנִּגּוּן וְהַמִּלִּים שִׂמְחוּ אוֹתוֹ עַד שֶׁחָזְרָה אֵלָיו רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְיָדַע כִּי אֱמֶת הִיא דּוֹבֶרֶת וּבְנוֹ חַי. מִיָּד יָצָא אֵלֶיהָ הַחוּצָה וּבֵרַךְ אוֹתָהּ שֶׁכְּפִי שֶׁהֶחְיָתָה אוֹתוֹ כָּךְ ה' יְחַיֶּה אוֹתָהּ. וְאָכֵן מִכֹּחַ בְּרָכָה זוֹ הֶאֱרִיכָה סֶרַח שָׁנִים עַד יְמֵי דָּוִד הַמֶּלֶךְ מֵעַל לְ-600 שָׁנָה לְאַחַר מִכֵּן (בראשית רבה צד, ט), וְאַחַר כָּךְ נִכְנְסָה לְגַן עֵדֶן בְּחַיֶּיהָ ! (דרך ארץ זוטא א, ט). עַד כְּדֵי כָּךְ שָׁמַח יַעֲקֹב עַל הַבְּשׂוֹרָה שֶׁבְּנוֹ יוֹסֵף חַי.

זֶהוּ נִסָּיוֹן מְאֹד קָשֶׁה כַּאֲשֶׁר אַב קוֹבֵר אֶת בְּנוֹ. אִם הַנִּפְטָר הוּא אִישׁ מְבֻגָּר עִם יְלָדִים מְשֻׁלּוֹ, אָז יֵשׁ שֶׁמִּתְנַחֲמִים, כֵּיוָן שֶׁזִּכְרוֹ שֶׁל הַנִּפְטָר חַי וְקַיָּם בִּילָדָיו וּבְמַעֲשָׂיו. וְכֵן אִם הָיָה הַנִּפְטָר אִישׁ תָּמִים וְיָשָׁר, אוֹמְרִים שֶׁהוּא גָּמַר אֶת הַתִּקּוּן שֶׁלּוֹ וְהוּא בְּמָקוֹם טוֹב יוֹתֵר. וְלֹא רַק זֹאת, אֶלָּא אַף בְּלֶכְתּוֹ מִן הָעוֹלָם הוּא מַמְשִׁיךְ לְזַכּוֹת אֶת הָרַבִּים, כִּי כָּל מִי שֶׁמְּזִיל דִּמְעָה עַל אָדָם כָּשֵׁר מוֹחֲלִים לוֹ עַל כָּל עֲוֹונוֹתָיו (שבת קה:), וְנִמְצָאוּ אֲנָשִׁים נֶהֱנִים

מִמֶּנּוּ בְּלֶכְתּוֹ כְּפִי שֶׁנֶּהֱנוּ מִמֶּנּוּ כְּשֶׁהָיָה עִמָּם. אֲבָל אֶת הָאָב זֶה לֹא מְנַחֵם כָּל כָּךְ, סוֹף סוֹף חָסֵר לוֹ בֵּן בַּבַּיִת.

בְּפָרָשַׁת "וַיְחִי", אוֹמֵר בָּעַל הַטּוּרִים עַל הַפָּסוּק "וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה" (בראשית מז, כח), כִּי הַחֶשְׁבּוֹן שֶׁל הַמִּילָה "וַיְחִי" הוּא 34, כְּנֶגֶד 17 הַשָּׁנִים שֶׁהָיָה יַעֲקֹב עִם יוֹסֵף מִלֶּדְתּוֹ וְעַד מְכִירָתוֹ וּ-17 הַשָּׁנִים הָאַחֲרוֹת מֵרֶגַע שֶׁנִּפְגְּשׁוּ יַחְדָּיו בְּמִצְרַיִם וְעַד פְּטִירָתוֹ, חַיֵּי יַעֲקֹב הָיוּ 34 הַשָּׁנִים שֶׁהָיָה עִם בְּנוֹ. כִּי כַּאֲשֶׁר אַב מְאַבֵּד בֵּן אֶחָד, אֲפִילוּ יֶשׁ לוֹ עוֹד 11 בָּנִים אֲחֵרִים, זֶה אָסוֹן כָּבֵד וְחָסֵר לוֹ מַשֶּׁהוּ בְּחַיָּיו, וְרַק כְּשֶׁכָּל בָּנָיו עִמּוֹ הוּא חַי בֶּאֱמֶת.

מְסֻפָּר בְּסֵפֶר אִיּוֹב שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלַח אֶת הַשָּׂטָן לְנַסּוֹתוֹ וְזֶה לָקַח מִמֶּנּוּ כָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ וּבִשְׁלַבִּים. תְּחִלָּה לָקַח לוֹ אֶת כָּל רְכוּשׁוֹ, לְאַחַר מִכֵּן אֶת עֶשֶׂרֶת יְלָדָיו, וּלְבַסּוֹף הִכָּה בּוֹ גַּם בְּגוּפוֹ. בְּסוֹף הַנִּסָּיוֹן ה' הַחֲזִיר לוֹ כְּפָלַיִם מִכָּל רְכוּשׁוֹ שֶׁנִּלְקַח, שֶׁבַּתְּחִלָּה נֶאֱמַר (איוב א, ג): "וַיְהִי מִקְנֵהוּ שִׁבְעַת אַלְפֵי צֹאן וּשְׁלֹשֶׁת אַלְפֵי גְמַלִּים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת צֶמֶד בָּקָר וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת אֲתוֹנוֹת וַעֲבֻדָּה רַבָּה מְאֹד וַיְהִי הָאִישׁ הַהוּא גָּדוֹל מִכָּל בְּנֵי קֶדֶם", וּלְבַסּוֹף נֶאֱמַר (שם מב, יב): "וַה' בֵּרַךְ אֶת אַחֲרִית אִיּוֹב מֵרֵאשִׁתוֹ וַיְהִי לוֹ אַרְבָּעָה עָשָׂר אֶלֶף צֹאן וְשֵׁשֶׁת אֲלָפִים גְּמַלִּים וְאֶלֶף צֶמֶד בָּקָר וְאֶלֶף אֲתוֹנוֹת". וְאִלּוּ כְּנֶגֶד 10 יְלָדִים שֶׁהָיוּ לוֹ, 7 בָּנִים וּ-3 בָּנוֹת, הוּא לֹא קִבֵּל 20 חֲדָשִׁים אֶלָּא 10, 7 בָּנִים וּ-3 בָּנוֹת. מַדּוּעַ לֹא כָּפַל לוֹ גַּם אוֹתָם?

הַמַּלְבִּי"ם מַסְבִּיר (איוב מב, יג) כִּי לְמַעֲשֶׂה הֵם מֵעוֹלָם לֹא מֵתוּ, אֶלָּא הַשָּׂטָן הֶחְבִּיא אוֹתָם, שְׁהֵרִי אִיּוֹב לֹא קָבַר אוֹתָם אֶלָּא רַק קִבֵּל שְׁמוּעָה מִשְּׁלִיחַ הַשָּׂטָן בִּדְמוּת אֶחָד מֵעוֹבְדָיו שֶׁקָּרָה לָהֶם אָסוֹן וְנִקְבְּרוּ בְּחַיֵּיהֶם תַּחַת בֵּיתָם שֶׁנָּפַל עֲלֵיהֶם, אַךְ

לְמַעֲשֶׂה הֵם הָיוּ בְּרִיאִים וּשְׁלֵמִים וְהֶחְבִּאוּ כָּל הַשָּׁנָה הַזּוֹ. לְפִי פְּרוּשׁ זֶה, מוּבָן מַדּוּעַ לֹא הֻכְפְּלוּ.

אֲבָל מְפָרְשִׁים אֲחֵרִים אוֹמְרִים כִּי עֲשֶׂרֶת יְלָדָיו אָכֵן נִפְטְרוּ בְּמַהֲלַךְ הַנִּסָּיוֹן שֶׁל אִיּוֹב וְאֵלֶּה עֲשָׂרָה יְלָדִים אֲחֵרִים, וְאִם כֵּן חוֹזֶרֶת הַשְּׁאֵלָה, מַדּוּעַ לֹא הִכְפִּיל אֶת מִסְפָּרָם כְּפִי שֶׁעָשָׂה בְּכָל מָה שֶׁלָּקַח מֵאִיּוֹב? וְהַתְּשׁוּבָה הִיא כִּי אִי אֶפְשָׁר. יְלָדִים אֵינָם כְּבָשִׂים, לֹא יָכוֹל לָבוֹא מִישֶׁהוּ בְּמְקוֹמָם רַק בְּנוֹסָף אֲלֵיהֶם, כִּי גַּם בָּמוֹתָם הֵם נִשְׁאֲרוּ עַל מְקוֹמָם, לְלֹא תַּחֲלִיף.

וְרָאִינוּ כִּי כְּשֶׁנִּפְטְרָה הָרַבָּנִית קַנְיֶבְסְקִי ע״ה בְּגִיל 87, וְאָבִיהָ הַגָּאוֹן הָרַב אֶלְיָשִׁיב זָצוּק״ל שֶׁהָיָה אָז בֶּן מֵעַל לְגִיל 100 חָלָה אֶת חָלְיוֹ הָאַחֲרוֹן, לֹא בִּשְׂרוּ לוֹ עַל מוֹתָהּ שֶׁל בִּתּוֹ, מֵחֲשָׁשׁ שֶׁהַדבר יַזִּיק וְיַדְרְדֵּר אֶת מַצָּבוֹ. וַהֲרֵי הָרַב עָצְמוֹ הֶאֱרִיךְ יָמִים, וּכְבָר נִפְטְרוּ בְּחַיָּיו כַּמָּה בָּנוֹת אֲחֵרוֹת שֶׁלּוֹ, כְּמוֹ הָרַבָּנִית זִילְבֶּרְשְׁטֵיין ע״ה וְהָרַבָּנִית אוֹיֶרְבַּאךְ ע״ה (כִּי כְּשֶׁעוֹבְרִים אֶת גִּיל 100 זֶה לֹא כָּזֶה יוֹצֵא דֹּפֶן שֶׁמּוּתוֹ בְּחַיֵּיהֶם אֲנָשִׁים בְּנֵי 70 ו-80), וּבְכָל זֹאת רוֹאִים שֶׁגַּם בְּגִיל כָּזֶה, קָשֶׁה מְאֹד לְסַפֵּר לְאָב עַל פְּטִירַת אֶחָד מִילָדָיו בְּחַיָּיו, אֲפִילּוּ צַדֶּקֶת כָּרַבָּנִית קַנְיֶבְסְקִי שֶׁוַּדַּאי גָּמְרָה אֶת תְּקוּפָהּ וּמַבְטָח מְקוֹמָהּ בָּעוֹלָם הַבָּא.

לֹא נִשְׁבַּח

הִכַּרְתִּי פַּעַם שְׁנֵי אַחִים מְבֻגָּרִים, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ הֶבְדֵּל שֶׁל שְׁנָתַיִם בַּגִּילָאִים שְׁלָהֶם, הֶאָח הַגָּדוֹל הָיָה נִרְאֶה יוֹתֵר כְּמוֹ אָבִיו מֵאֲשֶׁר אָחִיו הַגָּדוֹל. לְאַחַר זְמַן הִתְבָּרֵר לִי כִּי לָאָח הַגָּדוֹל הָיָה בֵּן בְּכוֹר שֶׁנָּפַל בְּאַחַת מִמִּלְחָמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְהוּא הִזְדַּקֵּן בֵּין לַיְלָה. מַמָּשׁ קָם בַּבֹּקֶר עִם שֵׂעָר לָבָן. וְאָמְנָם הָיוּ לוֹ עוֹד יְלָדִים וְזָכָה לִרְאוֹת נְכָדִים וְנִינִים וְהֶאֱרִיךְ יָמִים וְשָׁנִים, אֲבָל

נְפִילָתוֹ שֶׁל הַבֵּן הַבְּכוֹר בַּקְּרָב לִוְתָה אוֹתוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו, עַד לִפְטִירָתוֹ בְּגִיל קָרוֹב לְ-90.

אָדָם צָרִיךְ לְהָבִין מֵהֵיכָן מַגִּיעַ הַחִבּוּר הֶעָמֹק הַזֶּה בֵּין הָאָב לַבֵּן. הַבֵּן לֹא מֵבִין זֹאת עַד שֶׁהוּא נִהְיֶה לְאָב בְּעַצְמוֹ. רַק אַחֲרֵי שֶׁזָּכִיתִי לִילָדִים מֹשְׁלֵי וְהִתְחַלְתִּי לְטַפֵּל בָּהֶם וְלִדְאֹג לָהֶם, וּלְהִצְטַעֵר שֶׁכּוֹאֵב לָהֶם וַאֲנִי לֹא תָּמִיד יָכוֹל לַעְזוֹר, כְּגוֹן שֶׁקִּבְּלוּ מַכָּה אוֹ חִסּוּן שֶׁהֵם צְרִיכִים לְקַבֵּל, רַק אָז הִתְחַלְתִּי לְהָבִין מָה הַהוֹרִים שֶׁלִּי עָבְרוּ.

יֵשׁ לָנוּ זִכְרוֹנוֹת יַלְדוּת שֶׁשִּׂחַקְנוּ עִם אַבָּא כָּאן אוֹ טִיַּלְנוּ עִם אִמָּא שָׁם, אֵין לָנוּ זִכְרוֹנוֹת שֶׁל יְמֵי הֱיוֹתֵנוּ תִּינוֹקוֹת חַסְרֵי אוֹנִים. כָּל הַלֵּילוֹת שֶׁנִּשְׁאֲרוּ עֵרִים בִּגְלָלֵנוּ, שֶׁנִּסּוּ לְהָבִין מַדּוּעַ אֲנַחְנוּ בּוֹכִים, שֶׁהֶחְלִיפוּ לָנוּ וְהֶאֱכִילוּ אוֹתָנוּ וְלָקְחוּ אוֹתָנוּ לְטִפַּת חָלָב לִשְׁקוֹל אוֹתָנוּ לִרְאוֹת שֶׁהַכֹּל בְּסֵדֶר בַּהִתְפַּתְּחוּת שֶׁלָּנוּ. וַאֲנַחְנוּ לֹא דִּבַּרְנוּ וְאָמַרְנוּ מָה אֲנַחְנוּ צְרִיכִים רַק בָּכִינוּ, בָּכִינוּ כְּשֶׁהָיִינוּ רְעֵבִים, צְמֵאִים, עֲיֵפִים, אוֹ שֶׁיָּצְאוּ לָנוּ שִׁנַּיִם, אוֹ לְכְלַכְנוּ אֶת עַצְמֵנוּ וְעוֹד. וְהָאָב יוֹשֵׁב שָׁם וּמְנַסֶּה לְהָבִין מָה חָסֵר לַבֵּן שֶׁלּוֹ, מֵאֵיזוֹ סִבָּה מִתּוֹךְ אֶלֶף סִבּוֹת הוּא בּוֹכֶה? וּפְעָמִים שֶׁהָיָה מַבִּיט בָּנוּ בְּעֵינַיִם נוֹאָשׁוֹת אַחֲרֵי שֶׁדָּחָה אֶת כָּל הַסִּבּוֹת הַמֻּכָּרוֹת לוֹ וְהָיָה שׁוֹאֵל אוֹתָנוּ "לָמָּה אַתָּה בּוֹכֶה? מָה אַתָּה צָרִיךְ"? וְקִבֵּל בְּתְמוּרָה לְדַאֲגָתוֹ רַק עוֹד צָרָחוֹת וּדְמָעוֹת.

וַאֲנַחְנוּ רוֹאִים הַיּוֹם בַּתַּרְבּוּת הָאֱנוֹכִית הַקְּלוֹקֶלֶת וְהָרְחוֹקָה מִתּוֹרָה מִצְווֹת וּמָסֹרֶת, שֶׁמְּגַדְּלִים בָּהּ אֶת יְלָדֵינוּ, הָרֵי שֶׁבְּעוֹד שֶׁבְּגִיל אַרְבַּע יֶלֶד חוֹשֵׁב שֶׁאַבָּא שֶׁלּוֹ הוּא כָּל יָכוֹל, כְּכָל שֶׁהַיֶּלֶד מִתְגַּבֵּר הוּא מַעֲרִיךְ פַּחוֹת אֶת אָבִיו וּבְגִיל הַנְּעוּרִים כְּבָר רוֹאֶה אוֹתוֹ כְּ"אוֹיֵב" מַמָּשׁ. וְהַיּוֹם שֶׁ"מְּפַנְקִים" אוֹתָם גַּם בַּמַּחְשֵׁב אִינְטֶרְנֶט וְפֶלְאפוֹן, הוּא מַפְסִיק לְהַעֲרִיךְ אֶת אַבָּא שֶׁלּוֹ

כְּבָר בְּגִיל צָעִיר עוֹד יוֹתֵר, כִּי אִם הוּא יֶלֶד בֶּן שֵׁשׁ יוֹדֵעַ לִשְׁלֹחַ מְיֵיל מֵהַפְּלָאפוֹן וְאַבָּא שָׁלוֹ לֹא, אָז הוּא "יוֹתֵר טוֹב" מֵאַבָּא שָׁלוֹ. זֶה הַמֻּשָּׂגִים שֶׁל הַיְלָדִים שֶׁל הַיּוֹם.

בָּעוֹלָם הַיְהוּדִי, כְּשֶׁיֶּשׁ לַיֶּלֶד קוּשְׁיָה בְּלִמּוּד בַּמִּשְׁנָה אוֹ בַּתּוֹרָה אוֹ בַּגְּמָרָא, הוּא רָץ לְאָבִיו וְאַבָּא מַסְבִּיר לוֹ, כִּי אַבָּא חָכָם יוֹתֵר שֶׁחֲרֵי לָמַד יוֹתֵר. אֲבָל בָּעוֹלָם הֶרֵיק מִמִּצְווֹת וּמָלֵא בְּטֶכְנוֹלוֹגְיָה, הַשְּׁאֵלָה שֶׁל הַיֶּלֶד הִיא אֵיךְ לְהַפְעִיל אֶת הָאֶפְּלִיקַצְיָה בַּמַּחְשֵׁב וְלִשְׁלֹחַ קְבָצִים בָּאִינְטֶרְנֶט, וְאַבָּא לֹא מֵבִין בָּזֶה (בְּרוּךְ ה'), וְאָז הַיֶּלֶד מַחְלִיט שֶׁאִם כֵּן אַבָּא מְיֻתָּר בִּכְלָל.

וְכָךְ גָּדַל דּוֹר שֶׁנִּכְשַׁל בְּקִיּוּם אַחַת הַמִּצְווֹת הַחֲשׁוּבוֹת בְּיוֹתֵר הַמּוֹפִיעָה בַּעֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת (שמות כ, יא): "כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ". הֵיכָן הַכָּרַת הַטּוֹב עַל כָּל מָה שֶׁהִשְׁקִיעוּ בָּנוּ? אֲנַחְנוּ לֹא מְבִינִים כַּמָּה הִשְׁקִיעוּ בָּנוּ וּמָה הָעֹמֶק שֶׁל מִצְוַת וְחוֹבַת כִּבּוּד הוֹרִים.

מְסֻפָּר כִּי הָאֲרִ"י זַ"ל הַקָּדוֹשׁ הָיָה אוֹמֵר לַאֲנָשִׁים מָה הַתִּקּוּן שֶׁהֵם צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת לִנְשָׁמָתָם. זֶה גָּרַם לְרַבִּים לִנְהֹר אַחֲרָיו וְלָרַבִּים אֲחֵרִים לִבְרֹחַ מִפָּנָיו (כִּי הִתְבַּיְשׁוּ מִגִּלּוּי עֲוֹנוֹתֵיהֶם). וְכָךְ הָיָה פַּעַם שֶׁדִּבֵּר עִם תַּלְמִידוֹ רַבִּי חַיִּים וִיטָאל זַצַ"ל, שֶׁהֶעֱלָה אֶת כָּל תּוֹרַת הָאֲרִ"י עַל הַכְּתָב, וְאָמַר לוֹ כִּי עָלָיו לַעֲשׂוֹת תִּקּוּן מְסֻיָּם לְתַקֵּן פְּגִימָה שֶׁל כִּבּוּד אֵם.

הִתְפַּלֵּא רַבִּי חַיִּים וִיטָאל, שֶׁחֲרֵי תָּמִיד הִקְפִּיד מְאֹד בִּכְבוֹד הוֹרָיו, בְּחַיֵּיהֶם וּבְמוֹתָם, וְשָׁאַל מָה עָשָׂה שֶׁמַּצְרִיךְ תִּקּוּן. עָנָה לוֹ הָאֲרִ"י כִּי כְּשֶׁהָיָה תִּינוֹק רַךְ בַּשָּׁנִים יָנַק פַּעַם אַחַת מֵאִמּוֹ וּבְיָדוֹ הִכָּה אוֹתָהּ תּוֹךְ כְּדֵי שֶׁהוּא יוֹנֵק. עַל הַמַּכָּה הַזּוֹ עָלָיו לַעֲשׂוֹת תִּקּוּן. זוֹ בְּעָיָה שֶׁל כִּבּוּד אֵם! לְתִינוֹק!

כָּתוּב בַּגְּמָרָא (קידושין לא:) כִּי רַבִּי יוֹחָנָן הִצְטַעֵר שֶׁנּוֹלַד יָתוֹם מֵהוֹרִים, שֶׁחֲרֵי אָבִיו נִפְטַר לְאַחַר שֶׁאִמּוֹ הָרְתָה וְאִמּוֹ עַצְמָהּ נִפְטְרָה בְּלֶדָתוֹ. אַךְ כְּשֶׁשָּׁמַע מָה הָעֹמֶק שֶׁל מִצְוַת כִּבּוּד אָב וָאֵם וְכַמָּה קָשֶׁה לַעֲמֹד בָּהּ וְקַל לִפּוֹל בָּהּ, הוּא בֵּרֵךְ שֶׁלֹּא הָיָה צָרִיךְ לַעֲמוֹד בַּנִּסָּיוֹן שֶׁל כִּבּוּד הוֹרָיו בְּחַיֵּיהֶם!

לִלְמֹד מֵהַגְּדוֹלִים

מִצְוַת כִּבּוּד אָב וְאֵם הוּא עַד יוֹמוֹ הָאַחֲרוֹן שֶׁל הַבֵּן. גַּם לְאַחַר שֶׁהַהוֹרִים נִפְטְרוּ לְעוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ טוֹב, הַיֶּלֶד עֲדַיִן חַיָּב בִּכְבוֹדָם, וְיֵשׁ מִסְפַּר לֹא מְבֻטָּל שֶׁל דְּבָרִים שֶׁחַיָּב לַעֲשׂוֹת אוֹ אָסוּר לַעֲשׂוֹת הַקָּשׁוּר בִּכְבוֹדָם, אִם בְּדִבּוּר וְאִם בְּמַעֲשִׂים. וְאַף עַל פִּי כֵן כָּל הַמִּצְוֹוֹת הַנַּ"ל בְּטֵלִים אֶל מוּל הַנִּסָּיוֹן שֶׁל כִּבּוּדָם בְּחַיֵּיהֶם, יוֹם יוֹם, רֶגַע רֶגַע.

מִגְּדוֹלֵי הַדּוֹר יְכוֹלִים אָנוּ לְהַתְחִיל לִלְמֹד כֵּיצַד מְקַיְּמִים מִצְוַת כִּבּוּד אָב וָאֵם הֲלָכָה לְמַעֲשֶׂה. מְסֻפָּר עַל הָרַב הַגָּאוֹן יַעֲקֹב יִשְׂרָאֵל קַנְיֶבְסְקִי זַצַ"ל, הַסְּטַיְפְּלֶר, שֶׁאָמַר לִבְנוֹ הָרַב הַגָּאוֹן חַיִּים קַנְיֶבְסְקִי זַצַ"ל שֶׁלֹּא יַעֲבוֹר עָלָיו יוֹם מִבְּלִי שֶׁיְּבַקֵּר אֶת אָחוֹתוֹ וְיִשְׁאַל בִּשְׁלוֹמָהּ. וְגַם לְאַחַר שָׁנִים, כְּשֶׁהַסְּטַיְפְּלֶר כְּבָר עָלָה לְגַן עֵדֶן, וְהָרַב חַיִּים עַצְמוֹ נָשַׂק לְתִשְׁעִים וּמֵעֵט לָצֵאת מִבֵּיתוֹ, הוּא הִקְפִּיד כָּל יוֹם לְבַקֵּר אֶת אָחוֹתוֹ, כִּי אַבָּא אָמַר!

וּמְסֻפָּר כִּי פַּעַם אָמְרָה בִּתּוֹ שֶׁל הַסְּטַיְפְּלֶר לְאָבִיהָ כִּי "לְ**חַיִּים** כּוֹאֵב הַגַּב". הָיְתָה זוֹ תְּקוּפַת חֹרֶף קָרָה בִּמְיֻחָד, וּכְשֶׁשָּׁמַע הַסְּטַיְפְּלֶר כִּי "לְחַיִּים כּוֹאֵב הַגַּב", לֹא הִתְמַהְמֵהַּ לִשְׁנִיָּה אַחַת וְיָצָא מִבֵּיתוֹ בְּזְרִיזוּת. הוּא נָקַשׁ עַל דַּלְתּוֹ שֶׁל בְּנוֹ הַגָּאוֹן, וּכְשֶׁזֶּה פָּתַח לוֹ אֶת הַדֶּלֶת, הוֹרָה לוֹ לְשָׁכַב עַל מִטָּתוֹ וְלִפְשֹׁט אֶת חֻלְצָתוֹ, כְּשֶׁהוּא מְעַסֶּה אוֹתוֹ בְּמַשְׁקֶה חָרִיף.

הַסְּטַיְפְּלֶר הִסְבִּיר לוֹ כִּי כָּךְ הָיוּ עוֹשִׂים בַּצָּבָא הָרוּסִי בַּחֹרֶף הַקַּר שָׁם, וְכִי עָלָיו כָּעֵת לִשְׁכַּב עַל הַמִּיטָה וְלֹא לָזוּז עַד הַבֹּקֶר.

כְּשֶׁחָזַר רַבִּי יַעֲקֹב יִשְׂרָאֵל לְבֵיתוֹ, שָׁאֲלָה אוֹתוֹ בְּתּוֹ לְאָן הָלַךְ, וְאָמַר לָהּ כִּי קָפַץ לְחַיִּים שְׁלוֹ לִמְרֹחַ לוֹ מִן הַמַּשְׁקֶה עַל הַגַּב וּלְעַסּוֹת אֶת גּוּפוֹ. צָחֲקָה בְּתּוֹ וְאָמְרָה לוֹ כִּי הִיא הִתְכַּוְּנָה שֶׁלְּחַיִּים בַּעְלָהּ, **הָאָחָן** שְׁלוֹ, נִתְפַּס הַגַּב וְלֹא לְאָחִיהָ רַבִּי חַיִּים קַנְיֶבְסְקִי. שָׁמַע זֹאת הַסְּטַיְפְּלֶר וּמִיַּד מִהֵר לָצֵאת אֶל הָרְחוֹב הַקַּר. שָׁאֲלָה אוֹתוֹ בְּתּוֹ עַל מָה הַבֶּהָלָה, וְעָנָה לָהּ רַבִּי יַעֲקֹב בְּרְצִינוּת תְּהוֹמִית וּבְדְחִיפוּת:

- ״אֲנִי מַכִּיר אֶת חַיִּים שֶׁלִּי, אֲנִי אָמַרְתִּי לוֹ לִהְיוֹת בַּמִּטָּה וְלֹא לָזוּז עַד מָחָר בַּבֹּקֶר, וְאִם לֹא אוֹמַר לוֹ שֶׁהוּא לֹא חַיָּב בְּכָךְ, הוּא יִשָּׁאֵר כָּךְ כִּי כָּךְ אָמַרְתִּי לוֹ! אֲנִי חַיָּב אִם כֵּן לְמַהֵר וּלְהוֹדִיעַ לוֹ כִּי הוּא יָכוֹל לַחְזֹר אֶל לְמוּדוֹ״.

וְאָכֵן כְּפִי שֶׁחָשַׁב, רַבִּי יַעֲקֹב יִשְׂרָאֵל מָצָא אֶת בְּנוֹ שׁוֹכֵב עַל הַמִּיטָה כְּפִי שֶׁהוֹרָה לוֹ אָבִיו, אִם אַבָּא אָמַר, אָז אַבָּא אָמַר! הוּא אֲפִילוּ לֹא טָרַח לוֹמַר לְאָבִיו כִּי הוּא מַרְגִּישׁ בְּסֵדֶר וְכִי אֵין צֹרֶךְ, אֶלָּא הִתְבַּטֵּל לְאָבִיו וְלִדְבָרָיו בְּצוּרָה מֻחְלֶטֶת. זֶה עֹמֶק מִצְוַת כִּבּוּד אַב וָאֵם.

לֹא יָדָעְנוּ

צָרִיךְ לָדַעַת שֶׁכְּשֶׁאַבָּא מַשְׁקִיעַ בְּיֶלֶד כָּל כָּךְ הַרְבֵּה, הוּא הוֹפֵךְ לִהְיוֹת חֵלֶק מֵהָאָב, כִּי הַנְּתִינָה מוֹלִידָה אַהֲבָה, וְזֶה פֵּרוּשׁ ״וְנַפְשׁוֹ קְשׁוּרָה בְּנַפְשׁוֹ״ (בראשית מד, ל). כְּשֶׁהַיֶּלֶד מִתְחַתֵּן וְעוֹזֵב אֶת הַבַּיִת, הַהוֹרֶה מַרְגִּישׁ כְּאִלּוּ לָקְחוּ אֵיבָר מִגּוּפוֹ שֶׁלֹּא יִהְיֶה עִמּוֹ בְּשִׂמְחוֹת יוֹם יוֹמִי יוֹתֵר. כָּךְ אָדָם יִלְמַד לְהִסְתַּכֵּל עַל חָמָיו וַחֲמוֹתוֹ. הוּא לֹא מֵבִין מַדּוּעַ הוּא לֹא מִסְתַּדֵּר אִתָּם תָּמִיד, כִּי כְּכָל שֶׁאַמָּא רוֹאָה אֶת בִּתָּהּ פַּחוֹת הִיא מַרְגִּישָׁה שֶׁחָתְכוּ מִמֶּנָּה

יָד, בְּעוֹד שֶׁאִם הַיַּלְדָּה מְבַקֶּרֶת הַרְבֵּה עִם בַּעְלָהּ, הַחֲמוֹת מַרְגִּישָׁה שֶׁ"הִרְוִיחָה בֵּן". וְלָכֵן רוֹב הַחִכּוּכִים בֵּין חָתָן לַחֲמוֹתוֹ נוֹבְעִים סְבִיב הָעִנְיָן שֶׁהֶחָתָן רוֹצֶה לְבַקֵּר שָׁם כַּמָּה שֶׁפָּחוֹת, הוּא מַעֲדִיף אֶת אִמָּא שֶׁלּוֹ, וְאָז הַחֹמוֹת מַרְגִּישָׁה חַסְרַת יָד.

וְכָךְ גַּם עַל הַכַּלָּה לְהָבִין כִּי אִמּוֹ שֶׁל בַּעְלָהּ מַרְגִּישָׁה, שֶׁלָּקְחוּ מִמֶּנָּה חֵלֶק, וּכְכָל שֶׁמְּבַקֵּר הוּא פַּחוֹת אֶצְלָהּ וְיוֹתֵר אֵצֶל חֲמוֹתוֹ, אִמּוֹ "הִפְסִידָה בֵּן" בְּמָקוֹם "לְהַרְוִיחַ בַּת", וְהַכֹּל נוֹבֵעַ מֵחֶסֶר הָרְגִישׁוּת שֶׁל הַיְלָדִים לְהָבִין אֶת עָצְמַת הַקְּשָׁיִ שֶׁל הַהוֹרִים שֶׁיְּלָדָם כְּבָר לֹא נִמְצָא עִמָּם יוֹתֵר, כְּבָר לֹא זָקוּק לָהֶם לְעֵצָה וּלְעֶזְרָה עַל כָּל צַעַד וְשַׁעַל, פִּתְאוֹם פָּרַשׂ כְּנָפַיִם וְעָף וְהֵם נוֹתְרוּ לְבַדָּם, "חַסְרֵי חֲשִׁיבוּת".

אֲנַחְנוּ לֹא מְסֻגָּלִים לְהָבִין עַד כַּמָּה עֲמוּקָה מִצְוָה זוֹ. כַּמָּה הִשְׁקִיעוּ בָּנוּ הוֹרֵינוּ, וְכַמָּה אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לִהְיוֹת רְגִישִׁים לַמְּצוּקוֹת שֶׁלָּהֶם, שֶׁחֶלְקָן נוֹצָרוֹת מֵהַפְּרִידָה מֵאִתָּנוּ אוֹ מֵחֶסֶר יַחַס נָאוֹת שֶׁלָּנוּ כְּלַפֵּיהֶם.

סִפֵּר לִי פַּעַם קַבְּלָן שִׁפּוּצִים שֶׁמִּתְקָרֵב לַתּוֹרָה, כִּי הוּא לֹא יָדַע עַד כַּמָּה עֹמֶק מְצוַת כִּבּוּד אָב וָאֵם. יֵשׁ לוֹ אַב אַלְמָן זָקֵן שֶׁהוּא מְבַקֵּר לְעִתִּים רְחוֹקוֹת, וְהִנֵּה בְּכָל פַּעַם שֶׁהוּא מְבַקֵּר אוֹתוֹ וְגַם עַל הַדֶּרֶךְ מְתַקֵּן לוֹ דְּבָרִים שֶׁהִתְקַלְקְלוּ בְּבֵיתוֹ, אָבִיו שָׂמֵחַ כָּל כָּךְ וּמְבָרֵךְ אוֹתוֹ מִכָּל לִבּוֹ. אוֹמֵר לִי אוֹתוֹ קַבְּלָן, שֶׁהוּא רוֹאֶה אֶת פֵּרוֹת הַמִּצְוָה בַּמָּקוֹם, וּכְבָר לַמָּחֳרָת הוּא מְקַבֵּל עֲבוֹדוֹת רְוָחִיוֹת לְכַמָּה שָׁבוּעוֹת קָדִימָה, וּבַתְּחוּם שֶׁלּוֹ כְּקַבְּלָן שִׁפּוּצִים עַצְמַאי רוֹאִים בְּחוּשׁ כֵּיצַד הַפַּרְנָסָה הִיא מִשָּׁמַיִם. וְכָךְ בְּכָל פַּעַם שֶׁהוּא מְבַקֵּר אֶת אָבִיו. אֲבָל אַף עַל פִּי כֵן הוּא עֲדַיִן מְבַקֵּר אוֹתוֹ לְעִתִּים רְחוֹקוֹת. "אֵין לוֹ זְמַן", אִשָּׁה יְלָדִים, עִסּוּקִים.

כְּשֶׁהוֹרֶה נִפְטַר, לֹא עָלֵינוּ, יֵשׁ לְכֻלָּם 7 יָמִים שְׁלֵמִים בִּשְׁבִילוֹ. עָדִיף לָתֵת לְאַבָּא 7 דַּקּוֹת בְּיוֹם כְּשֶׁהוּא חַי, ולוּ רַק שִׁיחַת טֶלֶפוֹן וּבְקוּר מִדֵּי פַּעַם, מֵאָשֵׁר 7 יָמִים כְּשֶׁהוּא מֵת. שֶׁיִּרְאֶה אֶת הַנְּכָדִים, אֶת הַיְלָדִים שֶׁלּוֹ, אֶת מִי שֶׁגִּדֵּל וְהִשְׁקִיעַ בּוֹ, רָץ אִתּוֹ לְקֻפַּת חוֹלִים וְלוָּיָה אוֹתוֹ בְּטִיּוּלִים שְׁנָתִיִּים וְשִׂחֵק עִמּוֹ בְּכַדּוּר, אֶת הַיֶּלֶד הַזֶּה הוּא רוֹצֶה, אֲפִילּוּ רַק כְּדֵי לְהַחְלִיף אִתּוֹ כַּמָּה מִלִּים שֶׁיִּזְכֹּר שֶׁהוּא קַיָּם, שֶׁיֵּהָנֶה מִפֵּרוֹת הַכָּרַת הַטּוֹב. כַּמָּה בּוֹכִים בַּשִּׁבְעָה וּמוּכָנִים לְשַׁלֵּם הוֹן תּוֹעָפוֹת לִזְכוֹת לִרְאוֹת אֶת אַבָּא עוֹד דַּקָּה אַחַת. אַבָּא חַי? לֵךְ לְבַקֵּר אוֹתוֹ, זֶה בְּחִנָּם!

לַהוֹרִים קָשֶׁה לִרְאוֹת אֶת הַקֶּן הָרֵיק. בָּיִת שֶׁיְּלָדִים הִשְׁתּוֹבְבוּ בּוֹ וְהָפְכוּ אֶת כָּל הַסָּלוֹן, וְזָכוּ לִצְעָקוֹת וּלְגָעָרוֹת. וּפִתְאוֹם הַכֹּל נָקִי וּמְסֻדָּר וְשָׁקֵט עַד אֵימָה. עַד כַּמָּה הַהוֹרִים מוּכָנִים לְשַׁלֵּם לִרְאוֹת שׁוּב אֶת הַבַּלָּגָן הַזֶּה. יֵשׁ לָהֶם צַעַר רַב. כָּל בִּקּוּר הֲכִי קָטָן שֶׁל הַיְלָדִים וְהַנְּכָדִים מְמַלֵּא אוֹתָם לִזְמַן אָרוֹךְ. וְאִם הָאָב אוֹ הָאֵם הִתְאַלְמְנוּ, אֵין לָהֶם גַּם בֶּן זוּג לְהִתְנַחֵם בּוֹ וְהֵם "מִשְׁתַּגְּעִים" בֵּין אַרְבָּעָה קִירוֹת. לָכֵן יֵדַע אָדָם, כְּשֵׁם שֶׁזּוֹ מִצְוָה לְבַקֵּר אֶת הוֹרָיו, כָּךְ זוֹ עֲבֵרָה חֲמוּרָה מְאֹד שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹר עַל קֶשֶׁר חָם וְרָצוּף עִמָּם. זוֹ כִּפּוּרַת טוֹבָה.

אֲנִי מַכִּיר אַבְרֵךְ שֶׁיֵּשׁ לוֹ הַסָּעָה מֵהָעִיר בָּהּ הוּא גָּר לַכּוֹלֵל שֶׁנִּמְצָא בְּעִיר אַחֶרֶת. הַהַסָּעָה עוֹבֶרֶת בְּכַמָּה נְקוּדוֹת אִסּוּף עִקָּרִיּוֹת, אַחַת מֵהֶן הִיא לְיַד הַבַּיִת שֶׁל אִמּוֹ הָאַלְמָנָה שֶׁל אוֹתוֹ אַבְרֵךְ. אָז אוֹתוֹ אַבְרֵךְ מְפַזֵּר אֶת יְלָדָיו בַּגַּנִּים וְאָז מְמַהֵר לְבֵית אִמּוֹ, שָׁם הוּא עוֹלֶה לְכַמָּה דַּקּוֹת, אוֹמֵר בֹּקֶר טוֹב, שׁוֹתֶה מַשֶּׁהוּ קַל אוֹ עוֹשֶׂה לְעַצְמוֹ סִדּוּרִים אַחֲרוֹנִים וּמַיִּד נִפְרָד לְשָׁלוֹם וְיוֹרֵד אֶל הַהַסָּעָה. לִפְעָמִים אִמּוֹ עֲסוּקָה בְּבִשּׁוּל בַּמִּטְבָּח אוֹ

בְּקִפּוּל כְּבִיסָה וְלֹא מְדַבֶּרֶת עִמּוֹ מֵעֵבֶר לְשָׁלוֹם בִּכְנִיסָתוֹ וּלְהִתְרָאוֹת בְּלֶכְתּוֹ.

אוֹתוֹ אַבְרֵךְ לֹא יִחַס חֲשִׁיבוּת כָּל כָּךְ לַעֲצִירָה הַקְּטַנָּה הַזּוֹ בְּבֵית אִמּוֹ, עַד שֶׁפַּעַם אַחַת כְּשֶׁעָמַד בַּדֶּלֶת לִקְרַאת צֵאתוֹ לַהֲסָעָה, שָׁמַע אֶת אִמּוֹ שֶׁשּׂוֹחָחָה בַּטֶּלֶפוֹן עִם אֲחוֹתוֹ בַּחֶדֶר הַסָּמוּךְ וְזוֹ אָמְרָה:

- "אָתְּ יוֹדַעַת שֶׁאַח שֶׁלְּךְ מְבַקֵּר אוֹתִי כָּל יוֹם? אָז אֲנִי לֹא לְבַד, בָּרוּךְ ה'".

וּפִתְאוֹם אוֹתוֹ אַבְרֵךְ הֵבִין שֶׁמַּה שֶׁחָשַׁב כַּעֲצִירָה קְטַנָּה בְּבֵית אִמּוֹ, וְאוּלַי לִפְעָמִים גַּם כְּהַטְרָדָה וְאִי נוֹחוּת זְמַנִּית שֶׁהוּא יוֹצֵר לְאִמּוֹ בְּעִסּוּקֶיהָ הַיּוֹם יוֹמִיִּים, דַּוְקָא הַבִּקּוּר הַקְּטַנְטַן הַזֶּה עוֹשֶׂה לָהּ נַחַת רוּחַ לְכָל הַיּוֹם כֻּלּוֹ, שֶׁמְּבַקְּרִים אוֹתָהּ, שֶׁחוֹשְׁבִים עָלֶיהָ, שֶׁהִיא מוֹעִילָה וּצְרִיכִים אוֹתָהּ.

כְּשֶׁאֲנִי מְבַקֵּר אֶת אָבִי וַאֲנִי מְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ רְשׁוּת לִשְׁתּוֹת מַשֶּׁהוּ, הוּא כּוֹעֵס עָלַי:

- "זֶה הַבַּיִת שֶׁלְּךָ! אַל תְּבַקֵּשׁ מִמֶּנִּי, זֶה מַרְגִּיז אוֹתִי! לֵךְ לַמִּטְבָּח וְתִקַּח, כָּל הַבַּיִת שֶׁלְּךָ"!

קָשֶׁה לָהֶם לְהָבִין שֶׁזֶּה לֹא הַבַּיִת שֶׁלָּנוּ יוֹתֵר, יֵשׁ לָנוּ בַּיִת מִשֶּׁלָּנוּ אִשָּׁה וִילָדִים, אֲנַחְנוּ אוֹרְחִים שֶׁל אַבָּא. אוּלַי יֵשׁ חֲשַׁשׁ אַף לְגֶזֶל אִם לֹא נְבַקֵּשׁ רְשׁוּת, גַּם אִם אָנוּ יוֹדְעִים שֶׁהַהוֹרֶה יִמְחַל כְּשֶׁיְגַלֶּה, צָרִיךְ רְשׁוּת, אֲפִילוּ לַעֲשׂוֹת שִׂיחַת טֶלֶפוֹן. אֶלָּא אִם כֵּן הַהוֹרֶה מוֹדִיעַ לָנוּ בְּפֵרוּשׁ שֶׁכְּבוֹדוֹ הוּא שֶׁנִּתְנַהֵג בְּחָפְשִׁיוּת וְהוּא נֶעֱלָב אִם מְבַקְּשִׁים מִמֶּנּוּ רְשׁוּת, אַף כָּךְ סְתָם זֶה כְּבָר לֹא הַבַּיִת שֶׁלָּנוּ. וּלְאַבָּא וּלְאִמָּא קָשֶׁה עִם זֶה. הֵם רוֹצִים לְהַרְגִּישׁ שֶׁהַיֶּלֶד עֲדַיִן אִתָּם בַּבַּיִת, חוֹשֵׁב עֲלֵיהֶם וְזוֹכֵר אוֹתָם וְזָקוּק לָהֶם.

כַּאֲשֶׁר הַהוֹרִים מְזַדְּקְנִים, הַמִּצְוָה נַעֲשֵׂית יוֹתֵר קָשָׁה, כִּי הַרְבֵּה פְּעָמִים אֲנָשִׁים מְבֻגָּרִים חַסְרֵי סַבְלָנוּת וְקַצְרֵי רוּחַ, וּפְעָמִים שֶׁהֵם זְקוּקִים לְעֶזְרָה רְפוּאִית וְסִיּוּעַ בִּפְעֻלּוֹת פְּשׁוּטוֹת וְהֵם לֹא מוּכָנִים לְהוֹדוֹת בְּכָךְ וּמִתְבַּיְּשִׁים לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּמַּקֵּל אוֹ בְּמַכְשִׁיר שְׁמִיעָה, מָה שֶׁמַּקְשֶׁה עוֹד יוֹתֵר אֶת הַמִּפְגָּשִׁים עִמָּם. הוֹרִים לֹא אוֹהֲבִים לְהַרְגִּישׁ שֶׁהֵם נָטֶל, וַאֲנַחְנוּ לֹא תָּמִיד מַצְלִיחִים לְהַסְתִּיר אֶת קֹצֶר הָרוּחַ שֶׁלָּנוּ כְּלַפֵּיהֶם, וַאֲפִילּוּ מְנַסִּים לְהִתְחַמֵּק מִמִּפְגָּשִׁים תְּכוּפִים, יְרַחֵם ה׳ עָלֵינוּ.

עָלֵינוּ לִהְיוֹת יוֹתֵר רְגִישִׁים בְּמַצָּבִים אֵלּוּ. הַדָּבָר הֲכִי קָשֶׁה עֲבוּר הוֹרֶה זֶה לְהִזְדַּקֵּק לַבֵּן שֶׁלּוֹ שֶׁיַּעֲזֹר לוֹ. הֵם מַעֲדִיפִים לָמוּת מִבּוּשָׁה וְלֹא לִחְיוֹת עִם עֶזְרָה שֶׁל הַיֶּלֶד. אֲבָל לֹא לְעוֹלָם חֹסֶן, וְנוֹפֶלֶת בְּיָדֵינוּ מִצְוָה נְדִירָה זוֹ לַעְזוֹר בְּמֵעַט לְמִי שֶׁנָּתַן לָנוּ אֶת כָּל שְׁנוֹתָיו וְכֹחוֹתָיו מֵהַשָּׁנִים הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁל חַיֵּינוּ וְעַד שֶׁהָפַכְנוּ לַאֲנָשִׁים עַצְמְאִיִּים בְּעַצְמֵנוּ, וְגַם אַחַר כָּךְ. אוֹי לָנוּ שֶׁנִּכְפֹּר בַּטּוֹבָה וְנוֹסִיף לְהַרְגָּשָׁתָם הָרָעָה אֶת הַתְּחוּשָׁה כִּי אֲנַחְנוּ בֶּאֱמֶת מַרְגִּישִׁים נָטֶל מִמַּצָּבָם, חַס וְשָׁלוֹם.

עֹמֶק הַכָּרַת הַטּוֹב

מִצְוַת כִּבּוּד אָב וְאֵם נֶאֱמְרָה בַּעֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת בַּלּוּחַ שֶׁל מִצְוֹת בֵּין אָדָם לַמָּקוֹם;[50] אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא[51] (קידושין לא.) בְּבֵית בּוֹ

---

[50] מֹשֶׁה רַבֵּנוּ קִבֵּל בְּסִינַי אֶת שְׁנֵי לוּחוֹת הַבְּרִית עִם עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת עֲלֵיהֶם, חֲמִשָּׁה דִּבְּרוֹת שֶׁל מִצְוֹת בֵּין אָדָם לַמָּקוֹם בְּלוּחַ אֶחָד, וַחֲמִשָּׁה דִּבְּרוֹת שֶׁל מִצְוֹת בֵּין אָדָם לְאָדָם בַּלּוּחַ הַשֵּׁנִי. הַדִּבֵּר שֶׁל מִצְוַת כִּבּוּד אָב וָאֵם נִמְצָא בַּלּוּחַ שֶׁל מִצְוֹת בֵּין אָדָם לַמָּקוֹם, יָחַד עִם הַדִּבְּרוֹת ״אָנֹכִי ה׳ אֱלֹקֶיךָ״ וְגוֹ׳, ״לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי״ וְגוֹ׳, ״לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה׳ אֱלֹקֶיךָ לַשָּׁוְא״ וְגוֹ׳, ו״זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ״ וְגוֹ׳.

[51] וְזוֹ לְשׁוֹן הַגְּמָרָא: תָּנוּ רַבָּנָן: שְׁלֹשָׁה שׁוֹתָפִין הֵן בָּאָדָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָבִיו וְאִמּוֹ. בִּזְמַן שֶׁאָדָם מְכַבֵּד אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: ״מַעֲלֶה אֲנִי עֲלֵיהֶם כְּאִלּוּ דָּרְתִּי בֵּינֵיהֶם וְכִבְּדוּנִי״... בִּזְמַן שֶׁאָדָם מְצַעֵר אֶת

הַבֵּן לֹא מְכַבֵּד אֶת הוֹרָיו הַשְׁכִינָה עוֹזֶבֶת אֶת הַבַּיִת! הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מוּכָן לָגוּר עִם אוֹתוֹ בֵּן! וְהָפוּךְ, בֵּן שְׁמְכַבֵּד אֶת הוֹרָיו, הַשְׁכִינָה בָּאָה לָגוּר עִמּוֹ וּלְחַבֵּק אוֹתוֹ. עַד כְּדֵי כָּךְ!

מַדּוּעַ? כִּי מִי שֶׁלֹּא מַכִּיר בְּטוֹבָתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ סוֹפוֹ שֶׁיִּכְפֹּר בְּטוֹבָתוֹ שֶׁל מָקוֹם, וְרַק אָדָם שֶׁיּוֹדֵעַ לְהַכִּיר טוֹבָה לְהוֹרָיו, יֵדַע לְהַכִּיר טוֹבָה גַּם לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כִּי כָּל הַטּוֹב שֶׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם מְקוֹרוֹ הוּא מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּכְשֶׁמִּישֶׁהוּ עָשָׂה לִי טוֹבָה, וְאֵין מִי שֶׁעָשָׂה לָנוּ טוֹבוֹת יוֹתֵר מֵהַהוֹרִים שֶׁלָּנוּ, וַאֲנִי לֹא מַכִּיר בַּטּוֹב הַזֶּה, אָז אֲנִי גַּם לֹא מַכִּיר בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כִּי הוּא הַמָּקוֹר שֶׁל הַטּוֹב הַזֶּה.

אֶת הַיְסוֹד הַזֶּה לְמֵדִים מֵעַמּוֹן וּמוֹאָב. עַמּוֹן וּמוֹאָב, גַּם אִם יִתְגַּיְּרוּ, אֲסוּרִים לָבוֹא בַּקָּהָל (אבן העזר ד, ב). גַּם אִם יִהְיוּ רָאשֵׁי יְשִׁיבוֹת וְרַבָּנִים גְּדוֹלִים, לְהִתְחַתֵּן עִם בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל כְּשֵׁרוֹת אָסוּר לָהֶן, רַק עִם גֵּרִים וּפְסוּלֵי חִתּוּן, וְגַם אָז בְּנֵיהֶם פְּסוּלִים לָבוֹא בַּקָּהָל. עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי לֹא יָבוֹאוּ בַּקָּהָל גַּם אֶלֶף דּוֹרוֹת! מַדּוּעַ? הֲרֵי הִתְגַּיְּרוּ? וּמַדּוּעַ עַמּוֹנִית וּמוֹאָבִיָּה שֶׁהִתְגַּיְּרוּ כֵּן מֻתָּרוֹת לָבוֹא בַּקָּהָל? מַדּוּעַ יֵשׁ "הַדָּרַת גְּבָרִים"?

מְגַלָּה לָנוּ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה אֶת הַסִּבָּה (דברים כג, ד-ה):
"לֹא יָבֹא עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי בִּקְהַל ה׳ גַּם דּוֹר עֲשִׂירִי לֹא יָבֹא לָהֶם בִּקְהַל ה׳ עַד עוֹלָם, **עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא קִדְּמוּ אֶתְכֶם בַּלֶּחֶם וּבַמָּיִם בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם** וַאֲשֶׁר שָׂכַר עָלֶיךָ אֶת בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר מִפְּתוֹר אֲרַם נַהֲרַיִם לְקַלְלֶךָּ". כַּאֲשֶׁר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם

אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ, אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: "יָפָה עָשִׂיתִי שֶׁלֹּא דַּרְתִּי בֵּינֵיהֶם, שֶׁאִלְמָלֵי דַּרְתִּי בֵּינֵיהֶם, צִעֲרוּנִי". אָמַר רִבִּי יִצְחָק: "כָּל הָעוֹבֵר עֲבֵרָה בַּסֵּתֶר, כְּאִלּוּ דּוֹחֵק רַגְלֵי שְׁכִינָה, שֶׁנֶּאֱמַר: **כֹּה אָמַר ה׳ הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי**".

וְהָלְכוּ בַּמִּדְבָּר, הֵם עָבְרוּ בַּגְּבוּל שֶׁל עַמּוֹן וּמוֹאָב, וְאֵלֶּה לֹא יָצְאוּ לְקַבֵּל אֶת פְּנֵיהֶם עִם לֶחֶם וּמַיִם. הַמְּצָרִים שָׂנְאוּ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל בְּעַבְדוּת 210 שָׁנִים מֻתָּרִים לָבוֹא בַּקָּהָל לְאַחַר שְׁלוֹשָׁה דּוֹרוֹת (אבן העזר ד, ג), וְאֵלֶּה שֶׁלֹּא הֵבִיאוּ לֶחֶם וּמַיִם אֲסוּרִים לְעוֹלָם! וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁלְּעֵם יִשְׂרָאֵל הָיָה לֶחֶם, מַן שֶׁיָּרַד מֵהַשָּׁמַיִם, וְהָיוּ מַיִם מִבְּאֵר מִרְיָם. הֵם בִּכְלָל לֹא הָיוּ צְרִיכִים אֶת הַמַּיִם וְהַלֶּחֶם הָאֵלֶּה, אָז עַל מָה הַכַּעַס?

אֶלָּא שֶׁעַמּוֹן וּמוֹאָב הֵם יְלָדָיו שֶׁל לוֹט שֶׁנִּצַּל מֵחֻרְבַּן סְדוֹם בִּזְכוּת אַבְרָהָם אָבִינוּ. לוּלֵא אֲבִיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, עַמּוֹן וּמוֹאָב לֹא הָיוּ בָּאִים לָעוֹלָם. הַמִּינִימוּם שֶׁל הַכָּרַת הַטּוֹב הוּא לְהַצִּיעַ לֶחֶם וּמַיִם לְבָנָיו, גַּם אִם הֵם לֹא צְרִיכִים וְיִדְחוּ אֶת הַהַצָּעָה בְּנִימוּס, זֶה לֹא בִּשְׁבִיל עַם יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא זוֹ מֻחוֹבַתְכֶם לְהַכִּיר טוֹבָה. עַל כְּפִיּוּת טוֹבָה שֶׁכָּזוֹ לֹא רְאוּיִים לָבוֹא בַּקָּהָל. זוֹ מִדָּה רָעָה מְאֹד וְאַכְזָרִית מַמָּשׁ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא חָפֵץ בָּהּ.

הַנָּשִׁים לֹא יָצְאוּ כִּי הֵן הָיוּ צְנוּעוֹת, וְאֵין דַּרְכָּהּ שֶׁל אִשָּׁה לָצֵאת מֵאֲהֳלָהּ עִם מַיִם וְלֶחֶם וּלְהַצִּיעַ לָאוֹרְחִים, "כָּל כְּבוּדָּה בַת מֶלֶךְ פְּנִימָה" (תהלים מה, יד), אַךְ הַגְּבָרִים שֶׁזּוֹ הָיְתָה **חוֹבָתָם**, בָּעֲטוּ בַּטּוֹבָה שֶׁקִּבְּלוּ וּבִזְכוּתָהּ הֵם קַיָּמִים, וְעוֹד שָׁכְרוּ מְכַשֵּׁף שֶׁיְּקַלֵּל וְיַעֲבִירֵם מִן הָעוֹלָם! מִכָּאן לְמֵדִים עַד כַּמָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְתַעֵב אֶת הַתְּכוּנָה הָרָעָה שֶׁל כְּפִיּוּת טוֹבָה. אִם הֵם לֹא מַכִּירִים בַּטּוֹב שֶׁנַּעֲשָׂה לָהֶם, הֵם לֹא מַכִּירִים בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁעוֹמֵד מֵאֲחוֹרֵי הַטּוֹב הַזֶּה, וְאִם כֵּן אֵין גְּרוּתָם שְׁלֵמָה כְּמוֹ שֶׁל גֵּרֵי צֶדֶק אֲחֵרִים שֶׁכֵּן מֻתָּרִים לָבוֹא בַּקָּהָל.

אָדָם שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ לְהַכִּיר טוֹבָה גּוֹרֵם הַרְבֵּה צַעַר לְעַצְמוֹ. נִתְאַר לָנוּ אָדָם שֶׁמְּקַבֵּל מַתָּנָה וּמַחְמִיץ פָּנִים וּמַחֲזִיר אוֹתָהּ

לַנּוֹתֵן, וְהִנֵּה מִתְאַפֵּק אוֹהֲבוֹ וְשׁוֹבֵר מִדּוֹתָיו וְקוֹנֶה לוֹ מַתָּנָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר. מְקַבֵּל הָאָדָם אֶת הַמַּתָּנָה הַשְּׁנִיָּה וּמַשְׁלִיכָהּ עַל הָרִצְפָּה בַּצַּד בְּזִלְזוּל וְלֹא טוֹרֵחַ לְפָתְחָהּ. שׁוּב מִתְגַּבֵּר הָאוֹהֵב עַל יְצָרוֹ וְקוֹנֶה לוֹ מַתָּנָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר, וְזֶה לוֹקְחָהּ וּמַשְׁלִיכָהּ סְגוֹרָה מִן הַחַלּוֹן וְשָׁב לַעֲסָקָיו, הַאִם אוֹהֲבוֹ יַמְשִׁיךְ לָתֵת לוֹ מַתָּנוֹת?

אִם אַתָּה לֹא מַכִּיר בְּכָל הַטּוֹב שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לְךָ, מַדּוּעַ אַתָּה מְצַפֶּה שֶׁיִּתֵּן לְךָ עוֹד? אִם אֶת כָּל מָה שֶׁקִּבַּלְתָּ עַד כֹּה זָרַקְתָּ מֵהַחַלּוֹן בְּזִלְזוּל, סִימָן שָׁאַתָּה לֹא יוֹדֵעַ לְהַעֲרִיךְ וּלְהַכִּיר טוֹב, אָז חֶבֶל לָתֵת לְךָ עוֹד טוֹב, מִמֵּילָא לֹא תֵּדַע לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּמַּתָּנָה וּלְהַכִּיר טוֹבָה עָלֶיהָ.

הַהִתְנַהֲלוּת שֶׁל הָאָדָם אֶל מוּל מְצִיאוּת חַיָּיו קְשׁוּרָה עֲמֻקּוֹת לַדֶּרֶךְ בָּהּ הוּא מִתְבּוֹנֵן עָלֶיהָ. יֵשׁ לְפָנֵינוּ כּוֹס מְלֵאָה מַיִם בְּחֶצְיָהּ, יֵשׁ שֶׁיִּרְאוּ חֲצִי כּוֹס מְלֵאָה יֵשׁ שֶׁיִּרְאוּ חֲצִי כּוֹס רֵיקָה וְיֵשׁ כְּאֵלּוּ שֶׁלֹּא יִרְאוּ אֶת הַכּוֹס. אֲבָל מִי שֶׁרוֹאֶה אֶת חֲצִי הַכּוֹס הַמְּלֵאָה תָּמִיד יִהְיוּ לוֹ מַיִם לִשְׁתּוֹת. מָה הַכַּוָּנָה? מִי שֶׁיִּלְמַד לְהַכִּיר טוֹב אָז יִהְיֶה לוֹ עוֹד טוֹב. אִם אַתָּה יוֹדֵעַ לְהַעֲרִיךְ אֶת מָה שֶׁיֵּשׁ לְךָ וְאַתָּה אוֹמֵר תּוֹדָה מַגִּיעַ לְךָ עוֹד טוֹב.

כּוֹתֵב הַפֶּלֶא יוֹעֵץ (ערך: הילול) כִּי אָדָם שֶׁמּוֹדֶה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַטּוֹבוֹת שֶׁעָשָׂה לוֹ, נֶחְשָׁב לוֹ הַדָּבָר לְמִצְוָה, וּשְׂכָרָהּ הִיא שֶׁיַּעֲשׂוּ לוֹ עוֹד נִסִּים וְטוֹבוֹת! כָּל הַתַּפְקִיד שֶׁלָּנוּ עֲלֵי אֲדָמוֹת, עַד בּוֹא הַמָּשִׁיחַ, הוּא לְתַקֵּן אֶת חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן. מֵרֵגַע שֶׁאָכַל אָדָם הָרִאשׁוֹן מִפְּרִי עֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע, הִתְעָרְבְבוּ לוֹ הַטּוֹב וְהָרַע יַחְדָּיו, בּוֹ וּבְצֶאֱצָאִים שֶׁלּוֹ. לָנוּ נוֹתַר בְּכָל דּוֹר הַתַּפְקִיד לְהַבְדִּיל בֵּין הַטּוֹב לָרַע, אָדָם שֶׁלּוֹמֵד לְהַכִּיר

אֶת הַטּוֹב בְּחַיָּיו עוֹשֶׂה אֶת הַתִּקּוּן הַזֶּה, הוּא מַבְדִּיל אוֹתוֹ מִן הָרַע, וְאָז יֵשׁ לוֹ רַק טוֹב בַּיָּד.

עַיִן רוֹאָה וְאֹזֶן שׁוֹמַעַת

מְסֻפָּר עַל עִתּוֹנַאי שֶׁהִגִּיעַ לְשׂוֹחֵחַ עִם מַלְחִין מְדֻפְלָם שֶׁיָּשַׁב בְּבֵיתוֹ וְהֶאֱזִין לְקוֹנְצֶרְט. בְּעוֹד הָעִתּוֹנַאי מִתְמוֹגֵג אֶל מוּל הַצְּלִילִים שֶׁבָּקְעוּ מִמַּכְשִׁיר הָרַדְיוֹ, עִקֵּם הַמַּלְחִין אֶת פָּנָיו, וְטָעַן כִּי בַּהוֹפָעָה הַחַיָּה שֶׁהֵם מַאֲזִינִים לָהּ עַתָּה חָסֵר כַּנָּר אֶחָד וְהוּא הוֹרֵס אֶת כָּל הַהַרְמוֹנְיָה שֶׁל הַהוֹפָעָה. הָעִתּוֹנַאי לֹא הֵבִין עַל מָה הַמַּלְחִין מְדַבֵּר, וּמִיַּד בְּתֹם הַהוֹפָעָה הִתְקַשֵּׁר אֶל הָאוּלָם וְשׂוֹחֵחַ עִם הַמְנַצֵּחַ. הוּא שִׁבֵּחַ אוֹתוֹ עַל הַהוֹפָעָה וְשָׁאַל אִם הָיָה חָסֵר לָהֶם נַגָּן אֶחָד. הַמְנַצֵּחַ עָנָה כִּי אָכֵן כַּנָּר אֶחָד לֹא הִגִּיעַ אַךְ הוּא הִצְלִיחַ לְהַבְלִיעַ אֶת הַחֶלֶק הֶחָסֵר שֶׁלּוֹ בַּהוֹפָעָה וְזֶה לֹא הֵרְגִּישׁ.

פָּנָה הָעִתּוֹנַאי לַמַּלְחִין שֶׁיָּשַׁב לְיָדוֹ וְשָׁאַל כֵּיצַד הוּא הִצְלִיחַ לְהַבְחִין בַּכַּנָּר הֶחָסֵר, בְּעוֹד שֶׁכָּל מִי שֶׁהֶאֱזִין לַקוֹנְצֶרְט לֹא שָׂם לֵב לְכָךְ כְּלָל. חִיֵּךְ הַמַּלְחִין וְעָנָה כִּי אֶת הַקוֹנְצֶרְט הַזֶּה שֶׁשָּׁמְעוּ זֶה עַתָּה הוּא עַצְמוֹ הִלְחִין. הוּא חִבֵּר אֶת הַמַּנְגִּינָה וְקָבַע מִי יְנַגֵּן וְהֵיכָן, הוּא הֵכִין יְצִירָה הַרְמוֹנִית מֻשְׁלֶמֶת, וְלָכֵן כְּשֶׁהָיָה חָסֵר שָׁם מִישֶׁהוּ, הוּא הִרְגִּישׁ אֶת זֶה מִיַּד, זוֹ לֹא הָיְתָה הַיְצִירָה הַמֻּשְׁלֶמֶת שֶׁהוּא יָצָר. וְגַם אִם אֲחֵרִים לֹא יָשִׂימוּ לֵב בִּכְלָל, עֲבוּרוֹ הֶחָלָל מֵרְגִּשׁ עַד מְאֹד.

וְכָךְ יַהֲלוֹמַן יוֹדֵעַ לְזַהוֹת בֵּין יַהֲלוֹם אֲמִתִּי לִזְכוּכִית מְלֻטָּשֶׁת, וְחֶנְוָנִי בַּמַּכֹּלֶת רוֹאֶה מִיַּד אִם הַמַּטְבֵּעַ שֶׁנָּתַתָּ לוֹ הִיא מְזֻיֶּפֶת אוֹ אֲמִתִּית. מִי שֶׁעוֹסֵק בִּתְחוּם מְסֻיָּם יֵשׁ לוֹ טְבִיעַת עַיִן (אוֹ אֹזֶן) לַדְּבָרִים הַקְּשׁוּרִים לִתְחוּמוֹ. כָּךְ גַּם בְּעִנְיְנֵי הַכָּרַת הַטּוֹב. אִם אֲנִי עוֹשֶׂה עִנְיָן מִלְּהַכִּיר טוֹבָה, נַעֲשֵׂית לִי "עַיִן מִקְצוֹעִית" לְזַהוֹת טוֹב, וְכָךְ אֲנִי יוֹדֵעַ לְבָרֵר אֶת הַטּוֹב מִתּוֹךְ הָרַע הַמְעֹרְבָּב

בּוֹ. לְתַקֵּן אֶת חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן. זֶה הָעֹמֶק שֶׁל הַכָּרַת הַטּוֹב וְחֵלֶק מְרִכְּזִי מֵהַתַּכְלִית שֶׁלָּנוּ.

וְלָכֵן הַכָּרַת הַטּוֹב צְרִיכָה לְהַתְחִיל מֵהַבַּיִת. לֹא רַק לְמִישֶׁהוּ שֶׁעָזַר לָנוּ מִבַּחוּץ וּבְאֹפֶן חַד פַּעֲמִי, עַל זֶה קַל לְהַכִּיר טוֹבָה. הַחָכְמָה לְהַכִּיר טוֹב לְאֵלֶּה שֶׁעוֹזְרִים לָנוּ בְּהַרְבֵּה דְּבָרִים קְטַנִּים יוֹם יוֹם עַד שֶׁאֲנַחְנוּ מִתְרַגְּלִים וְלֹא מַבְחִינִים בְּכָךְ. הַחָכְמָה לְהַכִּיר טוֹב גַּם לְאֵלֶּה שֶׁנִּסּוּ לַעְזוֹר וְלֹא עָלָה בְּיָדָם אוֹ שֶׁעָזְרוּ חֶלְקִית, וְלֹא לוֹמַר מָה כְּבָר הוֹעִילוּ לָנוּ בְּתַקָּנָתָם.

לְהַכִּיר טוֹבָה לַהוֹרִים שֶׁלָּנוּ שֶׁאֲנַחְנוּ רוֹאִים אוֹתָם לְפֶתַע כְּמְבֻגָּרִים טַרְחָנִים שֶׁצְּרִיכִים תְּשׁוּמַת לֵב, חַס וְשָׁלוֹם (וְזֶה נוֹבֵעַ רַק מִטָּעוּת שֶׁלָּנוּ בְּהִסְתַּכְּלוּת), וְשׁוֹכְחִים אֶת עַשְׂרוֹת הַשָּׁנִים שֶׁהִשְׁקִיעוּ בָּנוּ אֶת כָּל שֶׁיֵּשׁ לָהֶם, טִפְּלוּ בָּנוּ וְחִתְּלוּ אוֹתָנוּ, הֶאֱכִילוּ אוֹתָנוּ וְהִלְבִּישׁוּ אוֹתָנוּ, לָקְחוּ אוֹתָנוּ לָרוֹפֵא וְלַגַּן וְלַתַּלְמוּד תּוֹרָה וְלַחֻפָּה, שָׂמְרוּ עַל הַנְּכָדִים וְעָזְרוּ בְּמַשְׁכַּנְתָּא וּבְשָׂכָר דִּירָה, וְעוֹד וְעוֹד וְעוֹד. וּפִתְאוֹם הֵם נִהְיוּ חַלָּשִׁים וְחַסְרֵי אוֹנִים, וּבְעוֹד הֵם מִתְבַּיְּשִׁים בְּמַצָּבָם, אָנוּ מוֹסִיפִים לָהֶם מֶלַח עַל הַפְּצָעִים, וְגוֹרְמִים לָהֶם לְהַרְגִּישׁ כִּי הֵם צוֹדְקִים בִּתְחוּשָׁתָם שֶׁהֵם נָטֶל, חַס וְשָׁלוֹם, בִּמְקוֹם שֶׁנַּכִּיר טוֹבָה וְנִמְסֹר נֶפֶשׁ עַל אֵלּוּ שֶׁמָּסְרוּ עָלֵינוּ נֶפֶשׁ וְשֶׁאָנוּ חַיִּים בִּזְכוּתָם.

לֹא לְחַכּוֹת שֶׁהַהוֹרֶה יִפָּטֵר וְאָז לָתֵת לוֹ 7 יָמִים וְלִכְתֹּב סֵפֶר תּוֹרָה לְעִלּוּי נִשְׁמָתוֹ, אֶלָּא עָלֵינוּ לָתֵת לוֹ כָּל יוֹם וְלוּ כַּמָּה דַּקּוֹת, אִם בְּבִקּוּר בְּבֵיתוֹ וְאִם בְּשִׂיחַת טֶלֶפוֹן, לִזְכֹּר וּלְהַזְכִּיר כִּי אוֹהֲבִים אוֹתוֹ וּמַכִּירִים לוֹ טוֹבָה עַל כָּל מָה שֶׁעָשָׂה עֲבוּרֵנוּ כָּל חַיֵּינוּ, וְשֶׁאָנוּ כָּאן בִּזְכוּתוֹ. נְחַיֶּה אוֹתוֹ כְּפִי שֶׁהֶחֱיָה אוֹתָנוּ, וְנִזְכֶּה לְשֶׁפַע בְּרָכוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה, מִלְבַד הַקֶּרֶן בָּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ה, טו): "כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ ה' אֱלֹקֶיךָ

לְמַעַן **יַאֲרִיכֻן** יָמֶיךָ **וּלְמַעַן יִיטַב לָךְ** עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר ה׳ אֱלֹקֶיךָ נֹתֵן לָךְ״ - **יַאֲרִיכֻן** בְּעוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ אָרוֹךְ, **יִיטַב** בְּעוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ טוֹב

(קידושין לט:).

כשלג ילבינו

סְלִיחָה וְכַפָּרָה

בְּיוֹם שִׁישִׁי הָאַחֲרוֹן צִיְּנוּ אֶת צוֹם עֲשָׂרָה בְּטֵבֵת, הַיּוֹם בּוֹ הִתְחִיל הַמָּצוֹר שֶׁל מֶלֶךְ בָּבֶל נְבוּכַדְנֶאצַּר עַל יְרוּשָׁלַיִם. וְהִנֵּה 2,500 שָׁנִים אַחֲרֵי, שׁוּב רָאִינוּ אֶת יְרוּשָׁלַיִם תַּחַת מָצוֹר בַּעֲשָׂרָה בְּטֵבֵת[52], הַפַּעַם מָצוֹר שֶׁל שֶׁלֶג.

צוֹם עֲשָׂרָה בְּטֵבֵת הוּא צוֹם מְיֻחָד, שֶׁבְּמִדָּה וְהוּא חַל בְּיוֹם שִׁישִׁי, צָמִים אוֹתוֹ בְּזִמַּנּוֹ, מָה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁאָר תַּעֲנִיּוֹת שֶׁל פֻּרְעָנוּת שֶׁדּוֹחִים אוֹתָם לְיוֹם רִאשׁוֹן (שו״ע תקנ, ג). אֲבָל לִפְנֵי

[52] הַשַּׁעוּר נֶאֱמַר בְּי״ב בְּטֵבֵת תשע״ד, לְאַחַר שֶׁיְּרוּשָׁלַיִם הָיְתָה סְגוּרָה וּנְצוּרָה בְּמֶשֶׁךְ כַּמָּה יָמִים בְּעִקְבוֹת סוּפַת שֶׁלֶג גְּדוֹלָה שֶׁתָּקְפָה אֶת הָעִיר.

שֶׁנִּסְבִּיר עַל הַמְיֻחָדוּת שֶׁל הַצוֹם הַנַּ״ל, עָלֵינוּ קוֹדֶם כָּל לַעֲשׂוֹת סֵדֶר בַּתַּעֲנִיּוֹת וּבַצוֹמוֹת שֶׁיֵּשׁ לָנוּ בְּמַעְגַּל הַשָּׁנָה, וְרַק אָז נִרְאֶה אֶת הַמְיֻחָדוּת שֶׁל תַּעֲנִית זוֹ לְעֻמַּת הָאֲחֵרוֹת.

תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה שִׁבְּכְתָב מְחֻלֶּקֶת לִשְׁלוֹשָׁה חֲלָקִים, הַתּוֹרָה (עַל חֲמֵשֶׁת חֻמְשֵׁיהָ), הַנְּבִיאִים וְהַכְּתוּבִים. גַּם הַתַּעֲנִיּוֹת שֶׁאָנוּ מִתְעַנִּים בְּמַהֲלַךְ הַשָּׁנָה קְשׁוּרִים לִשְׁלֹשֶׁת חֶלְקֵי הַתּוֹרָה, כַּאֲשֶׁר יֵשׁ לָנוּ יוֹם צוֹם אֶחָד מֵהַתּוֹרָה, אַרְבָּעָה מִן הַנְּבִיאִים וְאַחַד בְּעִקְבוֹת הַמִּתְאָר בַּכְּתוּבִים.

הַצוֹם מִן הַתּוֹרָה הוּא צוֹם יוֹם הַכִּפּוּרִים. בְּשׁוֹנָה מִשְּׁאֵר הַתַּעֲנִיּוֹת הוּא לֹא צוֹם שֶׁל צַעַר, לַמְרוֹת שֶׁמִּתְעַנִּים בּוֹ, כַּכָּתוּב (ויקרא טז, לא): ״וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם״. כַּאֲשֶׁר עַם יִשְׂרָאֵל חָטְאוּ בְּחֵטְא הָעֵגֶל, מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שָׁבַר אֶת הַלּוּחוֹת וְאָז עָלָה לְעוֹד 40 יוֹם נוֹסָפִים לְבַקֵּשׁ מְחִילָה עֲבוּר עַם יִשְׂרָאֵל, וּלְאַחַר מִכֵּן עָלָה לְ-40 יוֹם נוֹסָפִים שֶׁבְּסוֹפָם יָרַד עִם הַלּוּחוֹת הַשְּׁנִיִּים, בְּסוֹף יוֹם הַכִּפּוּרִים, זְמַן תְּפִילַת הַנְּעִילָה, בַּעֲשָׂרָה בְּתִשְׁרֵי שְׁנַת 2449 לִבְרִיאַת הָעוֹלָם.

כֵּיוָן שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל פָּחֲדוּ שֶׁהֵם יִטְעוּ בַּסְּפִירָה כְּמוֹ בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה, הֵם צִיְּנוּ אֶת כָּל 40 הַיָּמִים בִּתְפִלּוֹת מְיֻחָדוֹת, עַד שֶׁבַּיּוֹם הָאַחֲרוֹן הֵם לֹא אָכְלוּ וְלֹא שָׁתוּ וְלֹא יָשְׁנוּ, אֶלָּא עָמְדוּ וְהִתְפַּלְּלוּ וְחִכּוּ לְבוֹאוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ. רָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד כַּמָּה רוֹצִים עַם יִשְׂרָאֵל בְּמְחִילָה בִּתְשׁוּבָה וּבַתּוֹרָה, וְקָבַע כִּי בְּכָל שָׁנָה בְּיוֹם זֶה יֵרֵד אוֹר גָּדוֹל שֶׁל תְּשׁוּבָה וְכַפָּרָה לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל. לָכֵן הַצוֹם בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים אֵינוֹ תַּעֲנִית שֶׁל צַעַר וּפוּרְעָנוּת אֶלָּא שֶׁל הִתְמַרְקוּת הָעֲוונוֹת, שֶׁל סְלִיחָה וְכַפָּרָה, וְאִם

יוֹם הַכִּפּוּרִים חַל בְּשַׁבָּת, צָמִים גַּם בְּשַׁבָּת, שֶׁאֵין כָּאן צַעַר וּפוּרְעָנוּת הָאֲסוּרִים בְּשַׁבָּת[53].

כָּל יוֹם טוֹב שֶׁחָל בְּשַׁבָּת עֲדַיִן יֵשׁ בּוֹ אֶת הַמְצָוּוֹת שֶׁלּוֹ הַמִּתְקַיְּמוֹת בְּשַׁבָּת, יְשִׁיבָה בַּסֻּכָּה בְּסֻכּוֹת, אֲכִילַת מַצָּה בְּלֵיל הַסֵּדֶר וְכַיּוֹצֵא בּוֹ. הַמִּצְוָה שֶׁל "חַג" יוֹם הַכִּפּוּרִים הוּא צוֹם, וְאוֹתוֹ עוֹשִׂים גַּם בְּשַׁבָּת. וְעוֹד נוֹהֲגִים לְהִתְעַטֵּף בְּטַלִּיתוֹת גַּם בַּלַּיְלָה אַף עַל פִּי שֶׁאֵין אָנוּ נוֹהֲגִים כָּךְ כָּל הַשָּׁנָה. הָרַעְיוֹן שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים הוּא לְהִדָּמוֹת לַמַּלְאָכִים, וּכְפִי שֶׁהֵם כֻּלָּם לְבָנִים וְלֹא אוֹכְלִים וְלֹא שׁוֹתִים וְלֹא יְשֵׁנִים וְלֹא יוֹשְׁבִים, רַק עוֹמְדִים וּמְהַלְלִים אֶת ה׳ כָּל הַיּוֹם, כָּךְ בְּיוֹם זֶה אֲנַחְנוּ עֲטוּפִים בְּלָבָן, לֹא אוֹכְלִים וְלֹא שׁוֹתִים (וּמִי שֶׁיָּכוֹל גַּם לֹא יָשֵׁן) וְרוֹב הַיּוֹם כְּכֻלּוֹ עוֹמְדִים בִּתְפִלָּה וּבִסְלִיחוֹת.

שֶׁעָשָׂה נִסִּים לַאֲבוֹתֵינוּ

יֵשׁ לָנוּ עוֹד צוֹם אֶחָד שֶׁמְּקוֹרוֹ מְהַמְּסֻפָּר בַּכְּתוּבִים, וְהוּא תַּעֲנִית אֶסְתֵּר. צוֹם זֶה מְקוֹרוֹ בְּמִנְהָג בְּעִקְבוֹת הַמִּתְאָר בִּמְגִלַּת אֶסְתֵּר, וְנִקְבַּע לַהֲלָכָה. יֵשׁ אוֹמְרִים כִּי הִתְעַנִּיתָ הִיא זֵכֶר לַתַּעֲנִית שֶׁאֶסְתֵּר עַצְמָהּ נָהֲגָה וּמִכָּאן שְׁמוֹ (רמב"ם הל׳ תעניות פ"ה, ה"ח), אַךְ יֵשׁ חוֹלְקִים כֵּיוָן שֶׁאֶסְתֵּר וְיהוּדֵי שׁוּשַׁן הִתְעַנּוּ 72 שָׁעוֹת (3 יְמָמוֹת רְצוּפוֹת !) בְּאֶמְצַע חֹדֶשׁ נִיסָן, כּוֹלֵל בְּחָג הַפֶּסַח עַצְמוֹ, וְאִלּוּ אָנוּ צָמִים רַק יוֹם אֶחָד בִּלְבַד, מֵעֲלוֹת הַשַּׁחַר וְעַד צֵאת הַכּוֹכָבִים, בְּי"ג בַּאֲדָר. לָכֵן יֵשׁ אוֹמְרִים כִּי הַצּוֹם הַזֶּה הוּא זֵכֶר

---

[53] הַיְחִידִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם צַעַר בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים הֵם אֵלֶּה שֶׁצָּמִים בְּבֵיתָם. יוֹשְׁבִים עַל הַכִּסֵּא וּמַבִּיטִים בַּשָּׁעוֹן מָתַי מֻתָּר לֶאֱכוֹל. אֲבָל מִי שֶׁנִּמְצָא בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְעוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל לֹא מַרְגִּישׁ בַּצַּעַר שֶׁל הַצּוֹם, אֶלָּא מַרְגִּישׁ כְּמַלְאָךְ. וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁחָל בְּשַׁבָּת, יֵשׁ עִנְיָן לְשַׁכְנֵעַ אֶת אוֹתָם אֲנָשִׁים הַצָּמִים בְּבֵיתָם שֶׁיָּבוֹאוּ לְבֵית הַכְּנֶסֶת, כִּי אָמְנָם הִתִּירוּ לָהֶם לָצוּם בְּשַׁבָּת, אֲבָל מִי הִתִּיר לָהֶם לְהִצְטַעֵר בְּשַׁבָּת?

לַיְהוּדִים שֶׁנִּלְחֲמוּ בְּאוֹיְבֵיהֶם בְּי״ג בַּאֲדָר וַנַּעֲשֶׂה לָהֶם נֵס וְנִצְּחוּ (בית יוסף, תַּרְפּוּ), וְהֵם הָיוּ בְּצוֹם בְּאוֹתוֹ יוֹם, כְּפִי שֶׁרָאִינוּ בִּמְקוֹמוֹת אֲחֵרִים שֶׁנָּהֲגוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהִלָּחֵם מִתּוֹךְ תַּעֲנִית (פדר״א, מד).

כֵּיוָן שְׁצוֹם זֶה הוּא גַּם לֹא צוֹם שֶׁל צַעַר וּפוּרְעָנוּת, אֶלָּא זֵכֶר לַנֵּס, אִם הוּא חַל בְּשַׁבָּת מַקְדִּימִים אוֹתוֹ, שֶׁהֲרֵי רַק תַּעֲנִית שֶׁל פֻּרְעָנוּת שֻׁחָלָה בְּשַׁבָּת דּוֹחִים לְיוֹם רִאשׁוֹן, אֲבָל תַּעֲנִית אֶסְתֵּר שֶׁהִיא מִנְהָג לְזֵכֶר נֵס מַקְדִּימִים לְיוֹם חֲמִישִׁי (וְעוֹד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִדְחוֹת אוֹתוֹ כִּי הוּא לֹא יָכוֹל לָחוּל בְּפוּרִים אוֹ אַחֲרָיו). כֵּיוָן שֶׁתַּעֲנִית זוֹ אֵין מְקוֹרָהּ לְצַיֵּן צַעַר אוֹ פֻּרְעָנוּת, נוֹהֲגִים לְהָקֵל בַּאֲנָשִׁים שֶׁמִּצְטַעֲרִים מֵהַצוֹם, כְּגוֹן שֶׁחָשִׁים בְּעֵינֵיהֶם אוֹ בְּרֹאשָׁם וְכַדּוֹמֶה, לַמְרוֹת שֶׁחַיָּבִים בְּתַעֲנִיּוֹת אֲחֵרוֹת.

כָּךְ קִבַּלְנוּ מֵרַבּוֹתֵינוּ

אֲבָל יֵשׁ לָנוּ גַּם אַרְבַּע תַּעֲנִיּוֹת מִדִּבְרֵי קַבָּלָה. הַכַּוָּנָה לַנְּבִיאִים, שֶׁנִּקְרָאִים בִּלְשׁוֹן חֲזַ״ל דִּבְרֵי קַבָּלָה[54]. וְכָךְ אָמַר הַנָּבִיא (זכריה ח, יט): ״כֹּה אָמַר ה׳ צְבָאוֹת צוֹם **הָרְבִיעִי** וְצוֹם **הַחֲמִישִׁי** וְצוֹם **הַשְּׁבִיעִי** וְצוֹם **הָעֲשִׂירִי** יִהְיֶה לְבֵית יְהוּדָה לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה וּלְמוֹעֲדִים טוֹבִים וְהָאֱמֶת וְהַשָּׁלוֹם אֱהָבוּ״.

עַד חֻרְבָּן בָּיִת רִאשׁוֹן וְגָלוּת בָּבֶל לֹא הָיוּ שֵׁמוֹת לַחֳדָשִׁים אֶלָּא הֵם נִקְרְאוּ בְּמִסְפָּרִים: הַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן, הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי, וְכֵן הָלְאָה. מִנְיַן הַחֳדָשִׁים מַתְחִיל מֵחֹדֶשׁ נִיסָן, זֵכֶר

---

[54] סִפְרֵי הַנְּבִיאִים נִקְרָאִים בְּפִי חֲזַ״ל דִּבְרֵי קַבָּלָה עַל שׁוּם שֶׁקִּבְּלוּ כָּל נָבִיא אֶת הַתּוֹרָה מֵרַבּוֹ וְהוּא מֵרַבּוֹ עַד לְמֹשֶׁה מִסִּינַי. מֵהַנְּבוּאוֹת וְהַמַּעֲשִׂים שֶׁלָּהֶם לְמֵדִים גַּם הֲלָכוֹת וּמַעֲשִׂים עַל פִּי תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה וְקַבָּלָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי שֶׁלֹּא כְּתוּבוֹת בַּתּוֹרָה עַצְמָהּ. וְלַמְרוֹת שֶׁאֵין לְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה דָּבָר מֵאָז מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, מֵהַנְּבִיאִים לְמֵדִים כִּי לֹא חִדְּשׁוּ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶלָּא קִבְּלוּ אוֹתָם מֵרַבּוֹתֵיהֶם תָּמִיד מֵרַבּוֹ עַד לְמֹשֶׁה מִסִּינַי, וְרַק בִּתְקוּפַת הַנְּבִיאִים הוּעֲלוּ הַדְּבָרִים עַל הַכְּתָב.

לִיצִיאַת מִצְרַיִם. נִמְצָא שֶׁצּוֹם הָרְבִיעִי הוּא הֶצּוֹם שֶׁל י״ז בְּתַמּוּז, שֶׁהוּא הַחֹדֶשׁ הָרְבִיעִי מִנִּיסָן, הֶצּוֹם הַחֲמִישִׁי הוּא צוֹם תִּשְׁעָה בְּאָב, צוֹם הַשְּׁבִיעִי הוּא צוֹם גְּדַלְיָה בְּג׳ בְּתִשְׁרֵי, וְצוֹם הָעֲשִׂירִי הוּא צוֹם עֲשָׂרָה בְּטֵבֵת, שֶׁהוּא הַחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי מִנִּיסָן.

בַּפָּסוּק אֵין תַּאֲרִיכִים, כִּי הַנָּבִיא הִתְנַבֵּא גַּם עַל בָּיִת רִאשׁוֹן וְגַם עַל בַּיִת שֵׁנִי, שֶׁכֵּן לְאַחַר חֻרְבַּן בַּיִת שֵׁנִי לֹא כָּל אַרְבַּע הַתַּעֲנִיּוֹת בָּחֳדָשִׁים אֵלּוּ הָיוּ בְּאוֹתָם יָמִים כְּמוֹ לְאַחַר חֻרְבַּן בַּיִת רִאשׁוֹן. חוֹמוֹת בַּיִת רִאשׁוֹן נִפְרְצוּ בְּתִשְׁעָה בְּתַמּוּז (ירמיה נב, ו-ז), וְשֶׁל בַּיִת שֵׁנִי בִּי״ז בְּתַמּוּז, כָּךְ שֶׁלְּאַחַר חֻרְבַּן בַּיִת רִאשׁוֹן צָמוּ בְּתִשְׁעָה בְּתַמּוּז. לְאַחַר שֶׁנִּבְנָה בַּיִת שֵׁנִי הָפַךְ יוֹם זֶה לְחַג כְּמוֹ בַּנְּבוּאָה, וּכְשֶׁחָרַב בַּיִת שֵׁנִי, צָמוּ בִּי״ז בְּתַמּוּז זֵכֶר לִפְרִיצַת הַחוֹמוֹת שֶׁל בַּיִת שֵׁנִי, וְגַם הוּא יַהֲפֹךְ לְחַג בִּימֵי בַּיִת שְׁלִישִׁי עַל פִּי אוֹתָהּ נְבוּאָה.

צוֹם תִּשְׁעָה בְּאָב הוּא עַל חֻרְבַּן שְׁנֵי הַבָּתִּים, שֶׁעַל פִּי רַבּוֹתֵינוּ חָרְבוּ בְּאוֹתוֹ תַּאֲרִיךְ (תענית כו:). הַגְּמָרָא מְצַיֶּנֶת כִּי בְּתַאֲרִיךְ זֶה הָיָה חֵטְא הַמְרַגְּלִים שֶׁהוֹצִיאוּ דִּבָּה עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְגָרְמוּ לָעָם יִשְׂרָאֵל בְּכִיָּה שֶׁל חִנָּם, וְלָכֵן גָּזַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּהְיֶה תַּאֲרִיךְ זֶה יוֹם שֶׁל בְּכִיָּה לְדוֹרוֹת (סוטה לה.), וְכָךְ הָפַךְ הוּא לְיוֹם שֶׁל פֻּרְעָנוּת לְדוֹרוֹת, וּבְיוֹם זֶה גַּם חָרְבָה בֵּיתָר וְנֶחְרְשָׁה יְרוּשָׁלַיִם (תענית, שם), וְחָל גֵּרוּשׁ סְפָרַד וְעוֹד.

צוֹם הַשְּׁבִיעִי הוּא עַל מוֹתוֹ שֶׁל גְּדַלְיָה בֶּן אֲחִיקָם. וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא נֶהֱרַג חֳדָשִׁים לְאַחַר חֻרְבַּן בַּיִת רִאשׁוֹן וְהָפַךְ לַחַג בְּבִנְיַן בַּיִת שֵׁנִי, הֲרֵי שֶׁלְּאַחַר חֻרְבַּן בַּיִת שֵׁנִי הוּא חָזַר שׁוּב לִהְיוֹת יוֹם שֶׁל צוֹם. גָּלוּת בָּבֶל שֶׁהֶחֱלָה עִם חֻרְבַּן הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן בְּתִשְׁעָה בְּאָב עֲדַיִן לֹא הֶחֱרִיבָה אֶת הַיִּשּׁוּב הַיְּהוּדִי בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. הַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶאצַּר עֲדַיִן רָצָה בַּיַּיִן וּבַשֶּׁמֶן שֶׁל אֶרֶץ

יִשְׂרָאֵל, וְהִסְכִּים לְהַשְׁאִיר יֹאשִׁיָּהוּ יְהוּדִי קָטָן בָּאָרֶץ שֶׁיַּעֲשֶׂה לוֹ יַיִן (מלכים-ב כה, יב). עַל הַיֹּאשִׁיָּהוּ הַזֶּה הִתְמַנָּה צְדִיק בְּשֵׁם גְּדַלְיָה בֶּן אֲחִיקָם, וְהוּא הִתְחִיל לְשַׁקֵּם אֶת הַיֹּאשִׁיָּהוּ הַיְּהוּדִי בָּאָרֶץ.

אֲבָל הַדָּבָר צָרַם לְיִשְׁמָעֵאל בֶּן נְתַנְיָה, שֶׁהָיָה מִזֶּרַע דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וְחָמַד אֶת הַתַּפְקִיד שֶׁל פֶּחָה, מוֹשֵׁל מִטַּעַם מַלְכוּת בָּבֶל, שֶׁנִּתַּן לִגְדַלְיָה וְלֹא לוֹ. וְכָךְ קָם וְרָצַח אֶת גְּדַלְיָה בֶּן אֲחִיקָם שֶׁלֹּא חָשָׁד בּוֹ, וְכֵן הָרַג עוֹד יְהוּדִים אֲחֵרִים שֶׁהָיוּ בַּמָּקוֹם וְחָשַׁשׁ מִפְּנֵיהֶם שֶׁיְּגַלּוּ אֶת סוֹדוֹ (מלכים-ב כה, כה). כַּאֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶאצַּר שָׁמַע עַל כָּךְ הוּא רָדָפָם לְמִצְרַיִם וַהֲרָגָם שָׁם וְכָךְ חָרַב הַיִּשּׁוּב הַיְּהוּדִי בְּאֹפֶן סוֹפִי. ג׳ בְּתִשְׁרֵי מְצַיֵּין אֶת הַתַּאֲרִיךְ שֶׁל הַמַּעֲשֶׂה הַנּוֹרָא שֶׁבִּגִינוֹ פָּסַק יִשּׁוּב יְהוּדִי בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְמֶשֶׁךְ 70 שָׁנָה. שְׁלֵמוּת הַחֻרְבָּן. מֵאָז כְּנִיסָתוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עִם יוֹצְאֵי מִצְרַיִם וְעַד הַיּוֹם, אֵלֶּה הָיוּ הַשָּׁנִים הַיְחִידוֹת שֶׁלֹּא הָיָה עַל אַדְמַת יִשְׂרָאֵל יִשּׁוּב יְהוּדִי. גַּם בְּכָל 2,000 שְׁנוֹת גָּלוּת הָיוּ כָּאן יְהוּדִים וְיִשּׁוּבִים קְדוֹשִׁים בְּחֶבְרוֹן, יְרוּשָׁלַיִם, צְפַת וּטְבֶרְיָה וְעוֹד כַּמָּה עָרִים, הֵם אָמְנָם חָיוּ בְּעֹנִי וְרַבִּים נִסְפּוּ בַּמַּגֵּפוֹת וּבְמִלְחָמוֹת, אַךְ לֹא פָּסַק הַיִּשּׁוּב הַיְּהוּדִי לְרֶגַע אֶחָד. אֲבָל לְאַחַר רְצִיחָתוֹ שֶׁל גְּדַלְיָה בֶּן אֲחִיקָם וְעַד שֶׁהֻתְּרוּ לָשׁוּב לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי הַמֶּלֶךְ כּוֹרֶשׁ, לֹא הָיָה כָּאן יִשּׁוּב יְהוּדִי כְּלָל.

כַּאֲשֶׁר אָנוּ לְמֵדִים מָה עוֹמֵד מֵאֲחוֹרֵי שָׁלוֹשׁ תַּעֲנִיּוֹת הַלָּלוּ אָנוּ מְבִינִים מַדּוּעַ אָנוּ מִתְעַנִּים, עַל הַפֶּרֶעָנוּיוֹת שֶׁחָלוּ בַּתַּאֲרִיכִים הָאֵלֶּה וְכֵיצַד קְשׁוּרִים כֻּלָּם לַחֻרְבָּן: נְפִילַת הַחוֹמוֹת, שְׂרֵפַת בֵּתֵי הַמִּקְדָּשׁ וְגֵרוּשׁ הַיְּהוּדִים הָאַחֲרוֹנִים מֵעַל אַדְמָתֵנוּ. הַתְּמִיהָה מַתְחִילָה עִם הִתְעַנִּיתָ הָרְבִיעִית, צוֹם הָעֲשִׂירִי, צוֹם עֲשָׂרָה בְּטֵבֵת.

הַצּוֹם הַזֶּה מְצַיֵּין כִּבְיָכוֹל אֶת הַמִּקְרֶה "הַקֹּל" בְּיוֹתֵר מִכָּל הָאֵרוּעִים שֶׁל הַחֻרְבָּן. הַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶאצַּר עָלָה עַל יְרוּשָׁלַיִם וְהֵחֵל אֶת הַמָּצוֹר עָלֶיהָ בַּעֲשָׂרָה בְּטֵבֵת, מָצוֹר שֶׁנִּמְשַׁךְ כְּשָׁנָה וַחֲצִי עַד שֶׁפָּרַץ אֶת הַחוֹמוֹת בְּתִשְׁעָה בְּתַמּוּז. וּבְעוֹד שֶׁבְּתִשְׁעָה בְּתַמּוּז בְּבֵית רִאשׁוֹן (וּבִי"ז בְּתַמּוּז בְּבֵית שֵׁנִי) הִרְגִּישׁוּ אֶת פְּרִיצַת הַחוֹמוֹת, וּבְתִשְׁעָה בְּאָב הִרְגִּישׁוּ אֶת חֻרְבָּן בָּתֵּי הַמִּקְדָּשׁ, וּבְג' בְּתִשְׁרֵי הִרְגִּישׁוּ כִּי נַעֲשָׂה דָּבָר רַע עִם רְצִיחָתוֹ שֶׁל גְּדַלְיָה אֲחִיקָם וְכִי הַפֶּרֶעָנוּת תַּגִּיעַ, שֶׁהֲרֵי כָּל יוֹשְׁבֵי הַיִּשּׁוּב הַיְּהוּדִי נִמְלְטוּ מִצְרַיְמָה מֵחֲשָׁשׁ כִּי הַמֶּלֶךְ הַבַּבְלִי לֹא יִשְׁקֹט עַל פְּעֲלַת מָרַד כָּזוֹ, וַעֲלֵיהֶם הִתְנַבֵּא הַנָּבִיא כִּי בַּעֲזִיבָתָם אֶת הָאָרֶץ וִירִידָתָם לְמִצְרַיִם יִמְצְאוּ אֶת מוֹתָם עַל יְדֵי נְבוּכַדְנֶאצַּר (ירמיה מד, יג-יד), הֲרֵי שֶׁבַּעֲשָׂרָה בְּטֵבֵת לֹא הִרְגִּישׁוּ הַנִּצּוּרִים בִּירוּשָׁלַיִם בְּדָבָר. הַכֹּל הִמְשִׁיךְ כָּרָגִיל.

אָז מָה כָּל כָּךְ חָמוּר?

בַּתְּחִלָּה הַמָּצוֹר לֹא שִׁנָּה כְּלוּם מֵחַיֵּיהֶם. הָיוּ שֶׂמַע בְּרָכָה וְאֹכֶל. עֲדַיִן הָיוּ מַקְרִיבִים בַּמִּקְדָּשׁ אֶת קָרְבָּנוֹת הַתָּמִיד בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב, בָּעֶרֶב כִּפֵּר הַקָּרְבָּן עַל הַחֲטָאִים שֶׁל הַיּוֹם, בַּבֹּקֶר כִּפֵּר הַקָּרְבָּן עַל הַחֲטָאִים שֶׁל הַלַּיְלָה, וְהַכֹּל בָּא עַל מְקוֹמוֹ בְּשָׁלוֹם. אֶת חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם אִי אֶפְשָׁר הָיָה לְהַחֲרִיב כָּל עוֹד הַקָּרְבָּנוֹת מֻקְרָבִים. הֵם לֹא הִרְגִּישׁוּ אֶת הַמָּצוֹר.

וְאִלּוּ אָנוּ רוֹאִים בַּהֲלָכָה כִּי צוֹם עֲשָׂרָה בְּטֵבֵת הוּא הֶחָמוּר מִכֻּלָּם, שֶׁהֲרֵי אִם הוּא חַל בְּיוֹם שִׁישִׁי הוּא לֹא נִדְחָה, אֶלָּא צָמִים בְּיוֹם שִׁישִׁי עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים וְנִכְנָסִים לְשַׁבָּת וְלַקִּדּוּשׁ מִתּוֹךְ צוֹם ! וְכָתַב הָאַבּוּדְרָהָם (מובא בבית יוסף תקנ, ג) שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁלְּאַחַר שֶׁסִּדְּרוּ אֶת הַלּוּחַ וַעֲשָׂרָה בְּטֵבֵת לְעוֹלָם לֹא יָחוּל בְּשַׁבָּת, צוֹם זֶה כֹּה חָמוּר שֶׁאִם הָיוּ מְקַדְּשִׁים עַל פִּי הַלְּבָנָה

כִּבְעָבָר, וְהָיָה חַל בְּשַׁבָּת, גַּם אָז לֹא הָיָה נִדְחֶה וְהָיוּ צָמִים בְּשַׁבָּת! מָה כָּל כָּךְ חָמוּר בַּעֲשָׂרָה בְּטֵבֵת? יוֹתֵר מִפְּרִיצַת הַחוֹמוֹת, חֻרְבָּן בָּתֵּי הַמִּקְדָּשׁ וְרָצַח שֶׁהֵבִיא לִכְרִיתַת הַיָּשׁוּב הַיְהוּדִי בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְמֶשֶׁךְ 70 שָׁנָה? הֲרֵי בַּעֲשָׂרָה בְּטֵבֵת לֹא הִרְגִּישׁוּ כְּלוּם!

כְּדֵי לַעֲנוֹת עַל הַשְּׁאֵלָה הַזּוֹ יֵשׁ לְהִתְיַחֵס לְעוֹד נְקוּדָה אַחַת. כַּאֲשֶׁר קָמָה הַמְּדִינָה הֻחְלַט שֶׁיִּהְיֶה יוֹם שֶׁיְּצַיֵּן אֶת זְכָרוֹן הַשּׁוֹאָה. הַצִּיּוֹנוּת הַדָּתִית בִּקְשָׁה לְקַבֵּעַ תַּעֲנִית מְיֻחֶדֶת עֲבוּרָם אַךְ הַצָּעָה זוֹ לֹא הִתְקַבְּלָה, וְלָכֵן הֻחְלַט לְחַבֵּר אֶת זְכָרוֹן הַשּׁוֹאָה עִם תַּעֲנִית קַיֶּמֶת וּבָחֲרוּ בַּעֲשָׂרָה בְּטֵבֵת. וְכָךְ יוֹם הִתְעַנִּיתָ הַזֶּה הָפַךְ לְיוֹם הִקָּדִישׁ הָעוֹלָמִי עַל כָּל מִי שֶׁנִּסְפּוּ וְלֹא יָדוּעַ מָתַי נִסְפּוּ וְאֵין מִי שֶׁיֹּאמַר עֲלֵיהֶם קַדִּישׁ. לְאַחַר כַּמָּה שָׁנִים הֻחְלִיטָה הַמְּדִינָה לְיַסֵּד יוֹם זְכָרוֹן לַשּׁוֹאָה בְּתַאֲרִיךְ שֶׁל מֶרֶד גֶּטוֹ וַרְשָׁה[55],

---

[55] הַהֶחְלָטָה שֶׁל הַמֶּמְשָׁלָה לְנַתֵּק אֶת יוֹם הַזִּכָּרוֹן לַשּׁוֹאָה מִתַּעֲנִית עֲשָׂרָה בְּטֵבֵת וּלְיַסֵּד לוֹ יוֹם אַחֵר נָבְעָה מִשְּׁתֵּי סִבּוֹת, **הָרִאשׁוֹנָה** הָיָה הָרָצוֹן לְנַתֵּק סִמָּנִים דָּתִיִּים לַיּוֹם הַזֶּה וְלִרְתֹּם אוֹתוֹ לָאֻתוֹס הַצִּיּוֹנִי שֶׁל שׁוֹאָה וּתְקוּמָה, וְלָכֵן צוֹם עֲשָׂרָה בְּטֵבֵת הָיָה "דָּתִי" מִדַּי וְ"יְהוּדִי" מִדַּי, וְלֹא מַסְפִּיק יִשְׂרְאֵלִי וְצִיּוֹנִי. **הַסִּבָּה הַשֵּׁנִיָּה** הָיְתָה הַיַּחַס הַשְׁלִילִי שֶׁלָּהּ כְּלַפֵּי רוֹב הַנִּסְפִּים בַּשּׁוֹאָה, שֶׁנִּתְפְּסוּ כִּמְעַט כַּאֲשֶׁמִים לְגוֹרָלָם כִּי לֹא נִלְחֲמוּ וְלֹא הִתְנַגְּדוּ אֶלָּא הָלְכוּ כַּצֹּאן לַטֶּבַח, דָּבָר שֶׁלֹּא הָתָאִים לָאֻתוֹס הַצִּיּוֹנִי שֶׁהֵם פִּתְּחוּ שֶׁל הַיִּשְׂרְאֵלִי הַלּוֹחֵם, וְהִזְכִּיר לָהֶם אֶת "הַיְּהוּדִי הַגָּלוּתִי" שֶׁכָּל כָּךְ סָלְדוּ מִמֶּנּוּ וּבִקְּשׁוּ לִמְחֹק אֶת קִיּוּמוֹ מֵהַתּוֹדָעָה הַצִּבּוּרִית. לָכֵן בָּחֲרוּ דַּוְקָא אֶת הַיּוֹם שֶׁל פְּרִיצַת מֶרֶד גֶּטוֹ וַרְשָׁה, בָּהֶם יְהוּדִים בּוֹדְדִים וְחַלָּשִׁים נִסּוּ לְמָרוֹד בַּנָּאצִים שֶׁבִּקְּשׁוּ לְפַנּוֹתָם לְמַחֲנוֹת רִכּוּז וְהַשְׁמָדָה, וּמָצְאוּ אֶת מוֹתָם בַּגֶּטוֹ תַּחַת הַמִּתְקָפָה הַצְּבָאִית הַנָּאצִית בְּמִלְחָמָה חַסְרַת סִכּוּי. מֶרֶד גֶּטוֹ וַרְשָׁה, כְּמוֹ הַמִּיתוֹס שֶׁל הַלּוֹחֲמִים בְּמְצָדָה שָׁנִים לִפְנֵי כֵן שֶׁנִּלְחֲמוּ בָּרוֹמָאִים מִלְחָמָה חַסְרַת סִכּוּי גַּם הֵם וְהִתְאַבְּדוּ בְּמָקוֹם לְהִכָּנַע, הִתְאִים יוֹתֵר לַמִּסְדָּ הַצִּיּוֹנִי, וְכָךְ הִשְׁלִיכוּ הַצַּדָּה בְּבוּז אֶת זִכְרָם שֶׁל מִילְיוֹנֵי יְהוּדִים שֶׁנִּסְפּוּ בַּשּׁוֹאָה, שֶׁהָאֶשְׁמוּ עַל כָּךְ שֶׁ"לֹא נִלְחֲמוּ" מַסְפִּיק, מִתּוֹךְ הַבּוּרוּת וְחֹסֶר הָרְגִישׁוּת שֶׁל הַיִּשּׁוּב הַצִּיּוֹנִי בָּאָרֶץ שֶׁלֹּא עָבַר וְהֵבִין אֶת זְוָעוֹת הַמִּלְחָמָה, לְטוֹבַת הַיְּהוּדִי הַלּוֹחֵם שֶׁמַּעֲדִיף לָמוּת בַּמִּלְחָמָה מִלְּחָיוֹת בַּשְּׁבִי, וְלִרְתֹּם בְּכָךְ צְעִירִים רַבִּים לַמִּתוֹס הַלּוֹחֵם שֶׁמּוּכָן לָמוּת לְמַעַן אַרְצוֹ, מִתּוֹס בּוֹ הִשְׁתַּמְּשָׁה הַמְּדִינָה לִשְׁלֹחַ חַיָּלִים רַבִּים פְּעָמִים רַבּוֹת

אַךְ הַצִּבּוּר הַדָּתִי מַמְשִׁיךְ לְהַחֲזִיק בְּצוֹם עֲשָׂרָה בְּטֵבֵת כְּיוֹם הַזִּכָּרוֹן לְנִצּוֹלֵי הַשּׁוֹאָה בְּתוֹךְ כָּל שְׁאָר מָתַי יִשְׂרָאֵל שֶׁתַּאֲרִיךְ פְּטִירָתָם לֹא יָדוּעַ, תַּחַת הַכּוֹתֶרֶת יוֹם הַקַּדִּישׁ הָעוֹלָמִי.

כָּל יְהוּדִי מַאֲמִין מֵבִין כִּי זְוָעוֹת הַשְּׁוָאָה גַּם הֵן כַּמּוּבָן מֵה׳ יִתְבָּרַךְ, וְהָיְתָה זוֹ שְׁעַת זַעַם וְחֶרְבַּן עֲבוּר הָעָם הַיְּהוּדִי כְּמוֹ בִּזְמַנִּים קוֹדְמִים דֶּגֶמֶת חֻרְבַּן הַבַּיִת. וְלָכֵן יְהוּדִים רַבִּים נִסְפּוּ בְּמַה שֶׁנִּרְאֶה לַמִּתְבּוֹנֵן מֵהַצַּד כַּצֹּאן לַטֶּבַח, חֲיָלִים נָאצִים בּוֹזְדִים שֶׁשָּׁמְרוּ עַל רָבָבוֹת יְהוּדִים וְהוֹבִילוּ אוֹתָם אֶל מוֹתָם לְלֹא הִתְנַגְּדוּת מַמָּשׁ, אַךְ אֶת זֶה כְּבָר נִבָּא הַנָּבִיא (דברים לב, ל): ״אֵיכָה יִרְדֹּף אֶחָד אֶלֶף וּשְׁנַיִם יָנִיסוּ רְבָבָה אִם לֹא כִּי צוּרָם מְכָרָם וַה׳ הִסְגִּירָם״, וְכָךְ רָאִינוּ אֵיךְ חַיִל נָאצִי אוֹ שְׁנַיִם, יִמַּח שְׁמָם, פִּקְּדוּ וְשָׁמְרוּ וְהוֹלִיכוּ לַמָּוֶת אֲלָפִים וּרְבָבוֹת שֶׁל יְהוּדִים אֶל מוֹתָם, כִּי ה׳ הִסְגִּירָם בְּיָדָם. נִבּוּאוֹת אֵלֶּה הִתְגַּשְּׁמוּ אַחַת לְאַחַת בַּפֶּרֶךְ עֲנוּיוֹת הַקָּשׁוֹת שֶׁבָּאוּ עַל עַם יִשְׂרָאֵל בִּשְׁנוֹת הַגָּלוּת, וּבָהֶן הַשּׁוֹאָה הָאֵיֻמָּה.

הַשְּׁאֵלָה הַנִּשְׁאֶלֶת הִיא מַדּוּעַ בָּחַרוּ אֵלֶּה שֶׁעָרְכוּ יוֹם תַּעֲנִית עִם סַמְכָנִים דָּתִיִּים שֶׁל קַדִּישִׁים וּתְפִלּוֹת, לְחַבֵּר אֶת זִכָּרוֹן הַשּׁוֹאָה דַּוְקָא עִם תַּעֲנִית עֲשָׂרָה בְּטֵבֵת, וְלֹא לְצוֹמוֹת אֲחֵרִים כְּגוֹן י״ז בְּתַמּוּז אוֹ תִּשְׁעָה בְּאָב? הֲרֵי הָיָה הֶגְיוֹנִי הַרְבֵּה יוֹתֵר לְחַבֵּר אֶת זֵכֶר הַשְּׁוָאָה עִם תִּשְׁעָה בְּאָב, לְגַדֵּל הַחֻרְבָּן שֶׁל הָעָם

לְמִבְצָעִים מְיֻחָדִים וְלִגְרֹם לְמוֹתָם לְמַעַן אִינְטֶרֶסִים פּוֹלִיטִיִּים בִּלְבַד. יֵשׁ לְצַיֵּן כִּי מֶרֶד גֶּטוֹ וַרְשָׁה פָּרַץ בְּכְלָל בְּעֶרֶב פֶּסַח, י״ד בְּנִיסָן תש״ג, אַךְ כֵּיוָן שֶׁאִי אֶפְשָׁר הָיָה לְקַבֵּעַ אֶת יוֹם הַשּׁוֹאָה בְּעֶרֶב פֶּסַח, בָּחֲרוּ לְצַיֵּן אֶת יוֹם הַשּׁוֹאָה בְּתַאֲרִיךְ כ״ז בְּנִיסָן, שֶׁהוּא קָרוֹב לַתַּאֲרִיךְ הַמְּקוֹרִי מִצַּד אֶחָד וּלְיוֹם הָעַצְמָאוּת מִצַּד שֵׁנִי, כָּךְ שֶׁהַכֹּל כָּשֵׁר וְנִרְתָּם לְמַעַן הָאִתּוּס הַצִּיּוֹנִי שֶׁל הַיְּהוּדִי הַלּוֹחֵם, וְלֹא מַמָּשׁ כְּדֵי לְכַבֵּד אֶת זִכְרָם שֶׁל מִילְיוֹנֵי הַקָּרְבָּנוֹת, ה׳ יְקֹם דָּמָם.

הַיְהוּדִי שֶׁשִּׁלִּישׁ מִמֶּנּוּ נִסְפָּה בִּימֵי הַמִּלְחָמָה וְהַזַּעַם, חֶרְבָּן בַּיִת מַמָּשׁ.

כַּאֲשֶׁר פָּרְצָה מִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה, הַנָּאצִים יִמַּח שְׁמָם עֲדַיִן לֹא הֶחְלִיטוּ מָה לַעֲשׂוֹת עִם הַיְהוּדִים וְכִיצַד "לְטַפֵּל" בַּבְּעָיָה הַיְהוּדִית. בַּתְּחִלָּה רָצוּ לְגָרֵשׁ אֶת כֻּלָּם לְ"מֻדַּגַסְקַר" שֶׁבְּאַפְרִיקָה, אַךְ תָּכְנִית זוֹ בֻּטְלָה לְאַחַר שֶׁהַמָּקוֹם נִכְבַּשׁ עַל יְדֵי הַבְּרִיטִים. רַק בְּמַהֲלַךְ הַמִּלְחָמָה הִתְכַּנְסָה אוֹתָהּ וַעֲדָה יְדוּעָה לְשִׁמְצָה שֶׁתִּכְנְנָה אֶת "הַפִּתָּרוֹן הַסוֹפִי" שֶׁל הַשְׁמָדַת יְהוּדֵי אֵרוֹפָּה בְּצוּרָה שִׁטָתִית וּמְסֻדֶּרֶת, שֶׁהֵבִיאָה לְמוֹתָם שֶׁל מִילְיוֹנֵי יְהוּדִים. חֶרְבָּן וְרֶצַח עַם, כְּפִי שֶׁהָיָה בִּימֵי חֶרְבָּן שְׁנֵי בָּתֵּי הַמִּקְדָּשׁ. הַחְלָטַת הַוְעִידָה הַזּוֹ הִיא הַמַּבְשֶׁרֶת אֶת הַתָּכְנִית הַמְסֻדֶּרֶת לְהֶרֶג וְהַשְׁמָדָה שֶׁל מִילְיוֹנֵי הַיְהוּדִים שֶׁאָכֵן נִסְפּוּ, לֹא רָאוּי הָיָה לְחַבֵּר אוֹתָהּ עִם פְּרִיצַת הַחוֹמוֹת בְּי"ז בְּתַמּוּז אוֹ עִם חֶרְבָּן הַבַּיִת שֶׁל תִּשְׁעָה בְּאָב?

לְתַפֵּס אֶת הַכַּדּוּר

וְהַתְּשׁוּבָה הִיא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָרַחֲמָן וְהָאוֹהֵב, כַּאֲשֶׁר הוּא רוֹאֶה שֶׁצָּרִיךְ לְהַחְזִיר אֶת בָּנָיו לְדֶרֶךְ הַיָּשָׁר, הוּא לֹא מֵגִיחַ פִּתְאוֹם בְּיוֹם בָּהִיר וּמַכֶּה אֶת בְּנוֹ בְּמַכָּה אֲנוּשָׁה. הַחָזָרַת הַיְהוּדִי לַמּוּטָב תָּמִיד נַעֲשֵׂית בְּתַהֲלִיךְ שֶׁל כַּדּוּר שֶׁלֹּא הַמִּתְגַּלְגֵּל אֵלָיו, וּכְשֶׁיִּתְעוֹרֵר לְזַהוֹתוֹ בַּזְּמַן יוּכַל לַעֲצֹר אוֹתוֹ עִם נֶזֶק מְצֻמְצָם אִם בִּכְלָל. אֲבָל אִם יַחְלִיט לַעֲצֹם עֵינָיו, הַכַּדּוּר יֵלֵךְ וַיִּגְדַּל עַד שֶׁיְּדָרוֹס אוֹתוֹ. בְּכָל שָׁלָב לִפְנֵי כֵּן עֲדַיִן נִתֶּן לַעֲצֹר אֶת הַכַּדּוּר, כְּכָל שֶׁהוּא גָּדוֹל יוֹתֵר זֶה קָשֶׁה יוֹתֵר, צָרִיךְ יוֹתֵר תְּפִלּוֹת וּתְשׁוּבָה, אֲבָל עֲדַיִן אֶפְשָׁרִי, עַד שֶׁעוֹבְרִים אֶת נְקוּדַת הָאַל-חֲזוֹר וּמַגִּיעַ כַּדּוּר שֶׁלֹּא נִתָּן לַעֲצֹר.

כָּל הַפֵּרְעָנוּיוֹת שֶׁבָּאוּ עַל עַם יִשְׂרָאֵל לְדוֹרוֹתָיו הִתְחִילוּ עִם כַּדּוּר שֶׁלֶג בְּגֹדֶל שֶׁל אֲפוֹנָה. אָדָם הַמַּאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוּדָע לְמַעֲשָׂיו וְעוֹשֶׂה חֶשְׁבּוֹן נֶפֶשׁ, וּכְבָר כְּשֶׁרוֹאֶה כַּדּוּר שֶׁלֶג בְּגֹדֶל אֲפוֹנָה הַמִּתְגַּלְגֵּל אֵלָיו מַתְחִיל לְהִתְבּוֹנֵן וְלַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה.

הַגְּמָרָא מְסַפֶּרֶת (בבא בתרא י.) עַל רַב פָּפָּא, שֶׁבְּאֶחָד הַיָּמִים עָלָה בְּמַדְרֵגוֹת סֻלָּם בֵּיתוֹ הַמּוֹבִיל אֶל עֲלִיַּת הַגָּג. וְהִנֵּה, בְּשָׂעָה שֶׁעָשָׂה אֶת דַּרְכּוֹ לַעֲלִיַּת הַגָּג, נִשְׁבְּרָה מַדְרֵגָה אַחַת מֵהַסֻּלָּם, עַד שֶׁרַב פָּפָּא כִּמְעַט נָפַל מֵהַסֻּלָּם וְנִצַּל בְּנֵס מִמָּוֶת שֶׁל מַמָּשׁ. כְּשֶׁרָאָה רַב פָּפָּא שֶׁכִּמְעַט הוּא מָצָא אֶת מוֹתוֹ בְּמָוֶת כָּזֶה הַדּוֹמֶה לְסִקִילָה, חָלָשָׁה דַּעְתּוֹ וְהֵחֵל לַעֲשׂוֹת חֶשְׁבּוֹן נֶפֶשׁ. אָמַר הוּא לְעַצְמוֹ: "אִלּוּ נָפַלְתִּי, הָיִיתִי נָדוֹן כְּעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁדִּינוֹ בִּסְקִילָה". אֲנַחְנוּ הָיִינוּ עוֹשִׂים סְעוּדַת הוֹדָיָה עַל שֶׁיָּצָאנוּ לְלֹא פְּגַע, אֲבָל רַב פָּפָּא הֵבִין שֶׁאֵין מִקְרֶה בָּעוֹלָם וְלֹא צָרִיךְ לִפּוֹל וְלִשְׁבֹּר אֶת כָּל הָעֲצָמוֹת עַל מְנָת לְהָבִין כִּי יֵשׁ מַשֶּׁהוּ שֶׁצָּרִיךְ לְתַקֵּן.

עַשְׂרוֹת שָׁנִים לִפְנֵי שֶׁנְּבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל הֵחֵל בַּמָּצוֹר עַל יְרוּשָׁלַיִם, קָדַם לוֹ סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר שֶׁכָּבַשׁ גַּם הוּא אֶת כָּל הָעוֹלָם וְאֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְגֵרֵשׁ אֶת עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים. הוּא הִגִּיעַ עַד לִירוּשָׁלַיִם, וְעָשָׂה מָצוֹר עַל חוֹמוֹתֶיהָ. כְּבָר בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן הִזְדַּעֵק הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּה הַצַּדִּיק, וְהִכְרִיז כִּי עַל כֻּלָּם לְהִתְכַּנֵּס בְּבָתֵּי הַמִּדְרָשׁ וְלִלְמֹד תּוֹרָה לְבִטּוּל הַגְּזֵרָה, וְכָךְ תּוֹךְ זְמַן קָצָר לֹא נִמְצְאוּ יֶלֶד וְיַלְדָּה שֶׁלֹּא יָדְעוּ אֶת כָּל הִלְכוֹת טֻמְאָה וְטָהֳרָה בְּעַל פֶּה (סנהדרין צד:). בְּכָל הַזְּמַן הַזֶּה חִזְקִיָּה הַמֶּלֶךְ לֹא עָשָׂה הִשְׁתַּדְּלוּת צְבָאִית וְלֹא הֵכִין חַיָּלִים לַמִּלְחָמָה, וּלְאַחַר שֶׁרָאָה כִּי חִזֵּק אֶת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת בְּקֶרֶב עַמּוֹ הַנָּצוּר, אָמַר

לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁמִּכָּאן וָהָלְאָה אֵין בְּיָדָיו לְהוֹסִיף וְהוּא סוֹמֵךְ עַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּגֵּן עָלָיו וְהָלַךְ לִישׁוֹן ! בַּבֹּקֶר הוּא הִתְעוֹרֵר וְגִילָה כִּי ה׳ שָׁלַח מַלְאַךְ בַּלַּיְלָה שֶׁהָרַג אֶת כָּל צְבָאוֹ שֶׁל סַנְחֵריב, עַל 185 אֶלֶף מְפַקְּדָיו וּמִילִיוֹנֵי חַיָּלָיו ! (מלכים-ב יט, לה).

חִזְקִיָּה הַמֶּלֶךְ הִשְׂכִּיל לְהָבִין, כִּי כְּשֶׁרוֹאִים כַּדּוּר שֶׁלֶג מִתְגַּלְגֵּל עוֹצְרִים אוֹתוֹ מִיַּד בַּהַתְחָלָה. אֲבָל שָׁנִים אַחַר כָּךְ כְּשֶׁמֶּלֶךְ בָּבֶל עָשָׂה מָצוֹר עַל יְרוּשָׁלַיִם, הַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ לֹא הִשְׂכִּיל לַעֲשׂוֹת כְּמוֹ חִזְקִיָּה הַמֶּלֶךְ שֶׁהָיָה מֵאֲבוֹת אֲבוֹתָיו, וְלֹא מָצָא אֶת הָאֹמֶץ לָצֵאת נֶגֶד רוֹב אַנְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם שֶׁהִרְשִׁיעוּ וְעָבְדוּ עֲבוֹדָה זָרָה וּבִטְּלוּ תּוֹרָה, וְלֹא טָרַח לְהַחְזִירָם לַמּוּטָב כְּחִזְקִיָּה זְקֵנוֹ, וְכַדּוּר הַשֶּׁלֶג שֶׁהִתְחִיל לְהִתְגַּלְגֵּל בַּעֲשָׂרָה בְּטֵבֵת הִתְגַּלְגֵּל בְּמֶשֶׁךְ שָׁנָה וַחֲצִי עַד שֶׁבִּתְשְׁעָה בְּתַמּוּז הוּא פָּרַץ אֶת חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם וּבְתִשְׁעָה בְּאָב הֶחֱרִיב אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

וְלָכֵן גַּם זֵכֶר הַשּׁוֹאָה צָיְן בְּתַעֲנִית זוֹ. הַפִּתָּרוֹן הַסּוֹפִי שֶׁהֻחְלַט בְּאֶמְצַע הַמִּלְחָמָה בְּאוֹתָהּ וַעֲדָה יְדוּעָה לְשִׁמְצָה לֹא הָיָה הַתְחָלַת הַשּׁוֹאָה. הַהַתְחָלָה הָיְתָה תְּשַׁע שָׁנִים קוֹדֶם לָכֵן כַּאֲשֶׁר נִפְטְרוּ גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל הָאַחֲרוֹנִים שֶׁבְּחַיֵּיהֶם עִכְּבוּ אֶת הַשּׁוֹאָה, וְהָאַחֲרוֹן בָּהֶם הֶחָפֵץ חַיִּים רַבִּי יִשְׂרָאֵל הַכֹּהֵן מֵרָאדִין שֶׁנִּפְטַר בְּאוֹתָהּ שָׁנָה בָּהּ עָלָה הַצּוֹרֵר הַגֶּרְמָנִי הִיטְלֶר יִמַּח שְׁמוֹ לַשִּׁלְטוֹן, תרצ״ג (1933). כְּבָר עִם עֲלִיָּתוֹ לַשִּׁלְטוֹן שֶׁל אוֹתוֹ צוֹרֵר שֶׁלֹּא הִסְתִּיר אֶת שִׂנְאָתוֹ לַיְּהוּדִים, וְכָתַב שָׁנִים לִפְנֵי כֵּן אֶת סִפְרוֹ ״הַמִּלְחָמָה שֶׁלִּי״, בָּהּ כָּתַב כִּי הַפִּתָּרוֹן הַיְחִידִי לִבְעָיַת הַיְּהוּדִים הִיא הַשְׁמָדָתָם, אָז הָיוּ הַיְּהוּדִים צְרִיכִים לִקְרוֹעַ בִּגְדֵיהֶם וְלַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, כְּשֶׁכַּדּוּר הַשֶּׁלֶג הָיָה בְּגֹדֶל שֶׁל אֲפוּנָה בִּלְבַד.

אֲבָל אֲנָשִׁים עָצְמוּ אֶת עֵינֵיהֶם. אוֹתוֹ צוֹרֵר אַכְזָר נִיסָּה לִתְפֹּס אֶת הַשִּׁלְטוֹן בִּגֶרְמַנְיָה בִּמַהְפֵּכָה 10 שָׁנִים קוֹדֶם לָכֵן וְעָשַׂב בַּכֶּלֶא. חֵלֶק גָּדוֹל מֵהַצְּבוּר הַגֶּרְמָנִי הָיָה קָרוֹב לָרַעְיוֹן הַקּוֹמוּנִיסְטִי בִּכְלָל וְ-6 מִתּוֹךְ 10 יְהוּדִים הָיוּ נְשׂוּאִים לְגוֹיִם גֶּרְמָנִים. הָעַלְיָה שֶׁל הִיטְלֶר לַשִּׁלְטוֹן נִתְפְּסָה כְּטָעוּת חוֹלֶפֶת וְחָשְׁבוּ שֶׁהוּא יִפּוֹל בַּבְּחִירוֹת הַבָּאוֹת. אֶלָּא שֶׁהִיטְלֶר יִמַּח שְׁמוֹ דָּאַג שֶׁלֹּא תִּהְיֶינָה בְּחִירוֹת נוֹסָפוֹת לְאַחַר עֲלִיָּתוֹ לַשִּׁלְטוֹן.

וְאָז הֵחֵלּוּ חֻקִּים הַמְצַמְצְמִים אֶת זְכֻיּוֹת הַיְּהוּדִים. רְכוּשָׁם נִלְקַח מֵהֶם עַל יְדֵי הַמְּדִינָה, הֵם פֻּטְרוּ מִמְּקוֹמוֹת עֲבוֹדָה וְרִגְלָם נִדְחֲקָה מִכָּל מוֹסְדוֹת הַחִנּוּךְ וְהַהַשְׁפָּעָה בַּחֶבְרָה הַגֶּרְמָנִית. לְאַחַר מִכֵּן הֻעֲבְרוּ לְגֶטָאוֹת וּמִשָּׁם לְמַחֲנוֹת עֲבוֹדָה, וַעֲדַיִן שָׁתְקוּ וְלֹא רָצוּ לְהַאֲמִין וּלְהָבִין וּלְהִתְפַּלֵּל לְבִטּוּל הַגְּזֵרָה, וְהַכַּדּוּר הָלַךְ וְגָדַל. וְכָךְ לֹא זָכוּ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה בַּזְּמַן וְלַעֲצֹר אֶת הַהַשְׁמָדָה, וּמֵתוּ עַל קִדּוּשׁ ה׳ וּבְכָךְ כִּפְּרוּ בְּמוֹתָם בְּמָקוֹם בְּחַיֵּיהֶם.

וְלָכֵן צָרִיךְ לָדַעַת לְזַהוֹת אֶת כַּדּוּר הַשֶּׁלֶג בַּזְּמַן. וְגַם הַשָּׁנָה הִגִּיעַ "כַּדּוּר הַשֶּׁלֶג" בַּעֲשָׂרָה בְּטֵבֵת בְּצוּרָה שֶׁל שֶׁלֶג מַמָּשׁ. שֶׁלֶג בְּדֶרֶךְ כְּלָל מְסַמֵּל דָּבָר טוֹב שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיהו א, יח): "אִם יִהְיוּ חַטָּאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ"[56]. הַשֶּׁלֶג מְיַצֵּג אֶת "הַלְּבָנַת" הַחֲטָאִים שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל, כְּלוֹמַר כַּפָּרָה שֶׁל הָעָם וּמְחִילָה מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁלֶג מְיַצֵּג רַחֲמִים. אֲבָל

---

[56] וּבַמִּדְרָשׁ כָּתוּב (ויקרא רבה כז, ו): אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן, בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת בָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְוַכֵּחַ עִם יִשְׂרָאֵל, וְשָׁמְחוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם וְאָמְרוּ: כְּלוּם אִנּוּן יְכוֹלִים לְהִתְוַכֵּחַ עִם בּוֹרְאָן, עַכְשָׁיו הוּא מְכַלָּן מִן הָעוֹלָם בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר לָהֶם: "**לְכוּ נָא וְנִוָּכְחָה יֹאמַר ה׳**". כֵּיוָן שֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁשָּׂמְחוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם, הַכָּפָה לָהֶם לְטוֹבָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "**אִם יִהְיוּ חַטָּאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ**". בְּאוֹתָהּ שָׁעָה תָּמְהוּ הָאֻמּוֹת וְאָמְרוּ: זוֹ תְּשׁוּבָה וְזוֹ תוֹכָחָה, לֹא אַתָּא אֶלָּא לְאִתְפּוֹגְגָא עִם בְּנוֹי, וְכוּ׳.

בִּירוּשָׁלַיִם רָאִינוּ כִּי הַשֶּׁלֶג הַזֶּה תָּבַע קָרְבָּנוֹת, וְאַף אַרְבָּעָה הֲרוּגִים לֹא עָלֵינוּ, יְהִי זִכְרָם בָּרוּךְ, וְעִיר שְׁלֵמָה הָפְכָה לִנְצוּרָה בֵּין לַיְלָה עִם סֵבֶל וְצַעַר לָרַבִּים. אִם כֵּן הֵיכָן הָרַחֲמִים?

בַּדֶּרֶךְ אֵלֶיךָ

אֶלָּא שֶׁזּוֹ אֵינָהּ הַתְחָלַת גִּלְגּוּל כַּדּוּר הַשֶּׁלֶג, אֶלָּא רֶמֶז וְהִתְעוֹרְרוּת לְכַדּוּר שֶׁלֶג שֶׁמִּתְגַּלְגֵּל כְּבָר יוֹתֵר מִשְּׁנָתַיִם, בּוֹ נִפְטָרִים צַדִּיקִים וּגְדוֹלֵי הַדּוֹר הַקּוֹדֵם, בָּהֶם הָרַב הַקָּדוֹשׁ אֶלְעָזָר אָבוּ-חָצֵירָא זָצוּק״ל, הָרַב הַגָּאוֹן יוֹסֵף שָׁלוֹם אֶלְיָשִׁיב זָצוּק״ל, הָרַב הַגָּאוֹן יַעֲקֹב יוֹסֵף זָצוּק״ל, הָרַב הַגָּאוֹן עוֹבַדְיָה יוֹסֵף זָצוּק״ל, הָאַדְמוֹ״ר מִנַּדְבוֹרְנָה זָצוּק״ל, וְעוֹד אֶחָד וְעוֹד אֶחָד. וּבְמַקְבִּיל רוֹאִים אֵיךְ יוֹתֵר אֲנָשִׁים מִצְטָרְפִים אֶל מַעְגַּל הָעֹנִי, וְיוֹתֵר אֲנָשִׁים לוֹקִים בַּמַּחֲלָה, כְּיצַד הַפַּלְשְׁתִּינָאִים מְקַבְּלִים עִדּוּד בֵּינְלְאוּמִי לְהָקִים מְדִינָה עוֹיֶנֶת עַל יָד וּבְתוֹךְ מְדִינַת יִשְׂרָאֵל, וְהָאִירָאנִים מִתְקַדְּמִים לְעֵבֶר פְּצָצָה אָטוֹמִית, מַרְגִּישִׁים כַּדּוּר מִתְגַּלְגֵּל.

וּמִי מְגַלְגֵּל אֶת הַכַּדּוּר? הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא! וְלָכֵן זֶה כַּדּוּר שֶׁלֶג, כִּי שֶׁלֶג זֶה רַחֲמִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא רוֹצֶה חַס וְשָׁלוֹם לְדָרֹס וְלִפְגֹּעַ, הוּא רוֹצֶה תְּשׁוּבָה. הוּא רוֹצֶה שֶׁנִּתְעוֹרֵר. חִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ שֶׁהֵבִין עָצַר אֶת הַכַּדּוּר בַּזְּמַן וְזָכָה לְנֵס, צִדְקִיָּהוּ לֹא הֵבִין וְנִגְמַר בַּחֻרְבָּן, וְכָךְ גַּם יְהוּדֵי אֵרוֹפָּה לֹא הֵבִינוּ בַּזְּמַן וּמְצָאוּ אֶת מוֹתָם. הָבָה לֹא נַעֲשֶׂה אֶת אוֹתָהּ טָעוּת, יֵשׁ אֲנָשִׁים רְשָׁעִים בְּעֶמְדוֹת מַפְתֵּחַ שֶׁמְּנַסִּים לְקַעֲקֵעַ אֶת הַתּוֹרָה וְהַיַּהֲדוּת בִּמְדִינַת יִשְׂרָאֵל וּבְקֶרֶב עַם יִשְׂרָאֵל, וְהֵם שֶׁמְּבִיאִים לְכָל הָרָעוֹת, כִּי הַתּוֹרָה הִצִּילָה אֶת עַם יִשְׂרָאֵל בַּמָּצוֹר שֶׁל חִזְקִיָּה, אֲבָל עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה בִּימֵי צִדְקִיָּהוּ וְהַמַּשְׂכִּילִים בִּימֵי הַשּׁוֹאָה שֶׁקִּעְקְעוּ אֶת הַתּוֹרָה וּמְעָטוּ אֶת לוֹמְדֶיהָ, הֵם הֵבִיאוּ אֶת הַחֻרְבָּן.

הַכַּדּוּר הַזֶּה נֶעְצָר עַל יְדֵי לִמּוּד תּוֹרָה וְקִיּוּם תְּפִלּוֹת וּמִצְווֹת. וְלֹא מַסְפִּיק רַק עַל יְדֵי קִמָּץ אַבְרֵכִים יִרְאֵי שָׁמַיִם, אֶלָּא כָּל אֶחָד חַיָּב לִתְרֹם אֶת חֶלְקוֹ לַעֲצִירַת הַסַּכָּנָה, וְזֹאת עַל יְדֵי שֶׁכָּל יְהוּדִי יִקְבַּע לְעַצְמוֹ עִתִּים לַתּוֹרָה, וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עִתִּים כְּבָר - שֶׁיַּגְדִּילָם, בִּמְקוֹם שָׁעָה שְׁעָתַיִם, בִּמְקוֹם דַּף גְּמָרָא שְׁנֵי דַּפֵּי גְּמָרָא, בִּמְקוֹם שְׁתֵּי הֲלָכוֹת בְּיוֹם אַרְבַּע הֲלָכוֹת, רַק כָּךְ כָּל אֶחָד יִתְרֹם אֶת חֶלְקוֹ לַעֲצִירַת הַכַּדּוּר הַמִּתְגַּלְגֵּל לְעֻבְרֵנוּ.

הַגְּמָרָא מְסַפֶּרֶת (סנהדרין צד:) כִּי כַּאֲשֶׁר רָאָה חִזְקִיָּה הַמֶּלֶךְ שֶׁסַּנְחֵריב מֶלֶךְ אַשּׁוּר נָתַן בְּדַעְתּוֹ לָצוּר וְלִכְבֹּשׁ אֶת יְרוּשָׁלַיִם, נִכְנַס אֶל בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְנָעַץ חֶרֶב וְאָמַר כָּל מִי שֶׁלֹּא עוֹסֵק בַּתּוֹרָה יִדָּקֵר בְּחֶרֶב. מָה זֶּה, כִּפְיָה דָּתִית? לֹא, זֶה פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ. כִּיוָן שֶׁהַתּוֹרָה הִיא זוֹ שֶׁמַּצִּילָה אֶת עַם יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי הַגְּזֵרוֹת וְהַפַּרְעָנֻיּוֹת, הֲרֵי כָּל מִי שֶׁלֹּא לוֹמֵד תּוֹרָה וּמְקַיֵּם אֶת מִצְווֹתֶיהָ, עוֹשֶׂה הַהֵפֶךְ רַחֲמָנָא לִיצְלָן, וּמוֹסִיף בְּמוֹ יָדָיו שֶׁלֵּג לַכַּדּוּר שֶׁיִּדְרוֹס גַּם אוֹתוֹ!

עַם יִשְׂרָאֵל חַי בִּזְכוּת הַתּוֹרָה שֶׁל כֻּלָּנוּ, גַּם שֶׁל בָּעַל הַבַּיִת שֶׁעוֹבֵד רוֹב הַיּוֹם לְמִחְיָתוֹ, וּמִתְאַמֵּץ לְהִתְפַּלֵּל 3 תְּפִלּוֹת בְּיוֹם וְלִלְמֹד "חוֹק לְיִשְׂרָאֵל" בַּבֹּקֶר, לִשְׁמוֹעַ שִׁעוּר בֵּין מִנְחָה לְעַרְבִית וְלִקְרֹא תְּהִלִּים בְּמַהֲלַךְ הַיּוֹם, גַּם אִם זֶה כָּל מָה שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת, שֶׁלֹּא יְזַלְזֵל בְּכָךְ אֶלָּא יֵדַע שֶׁהוּא מְחַיֶּה נַפְשׁוֹת שֶׁל יְהוּדִים רַבִּים בְּכָל רֶגַע שֶׁל עִסּוּקוֹ בַּתּוֹרָה. הוּא יָכוֹל לְהַכְרִיעַ בְּלִמּוּד שֶׁלּוֹ אֶת קִיּוּמוֹ שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל וְהָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְלִהְיוֹת זֶה שֶׁנָּעַץ אֶת הַחֶרֶב הַסּוֹפִית בְּכַדּוּר הַשֶּׁלֶג וְעָצַר אוֹתוֹ. וְלָכֵן מוּטָל עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת אֶת חֶלְקֵנוּ, וְאָז כִּבְיכוֹל חִזְקִיָּה הַמֶּלֶךְ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְרָצֶה מִמַּעֲשֵׂינוּ וְיִגְאָל אוֹתָנוּ.

חיסון נגד יסורים

לְזָרֵז אֶת הַקֵּץ

בַּשָּׁנִים הָאַחֲרוֹנוֹת פִּתְאוֹם הָפַכְנוּ לִהְיוֹת מוּדָעִים יוֹתֵר לְכָל מִינֵי פֶּרְעָנֻיּוֹת וּמַכּוֹת הַנּוֹפְלוֹת עַל הַצִּבּוּר. אָנוּ נִתְקָלִים בְּיוֹתֵר מִקְרֵי מָוֶת מֵאֲנָשִׁים בְּסְבִיבָתֵנוּ (מַהַקְּהִלָּה, מֵהַשְּׁכוּנָה, מֵהָעֲבוֹדָה וּמֵהַמִּשְׁפָּחָה), שׁוֹמְעִים חֲדָשׁוֹת לֹא טוֹבוֹת עַל עוֹד אֲנָשִׁים שֶׁלָּקוּ בַּמַּחֲלָה הַנּוֹרָאָה, שֶׁלֹּא לְדַבֵּר עַל הַמַּצָּב הַבִּטְחוֹנִי בּוֹ נִפְגָּעִים בְּנֵי עַמֵּנוּ בָּאָרֶץ וּמְחוּצָה לָהּ אַךְ וְרַק בְּשֶׁל הֱיוֹתָם יְהוּדִים. לְפֶתַע מַתְחִילָה לְחַלְחֵל בָּנוּ תְּחוּשָׁה כְּאִלּוּ יֵשׁ יוֹתֵר יִסּוּרִים עַל עַמֵּנוּ מֵאֲשֶׁר בְּשָׁנִים עָבְרוּ, יוֹתֵר אֲנָשִׁים סוֹבְלִים, חוֹלִים וְנִפְטָרִים, שֶׁלֹּא לְדַבֵּר עַל מְעֻכְּבֵי זִוּוּג וִילָדִים וּמִקְרֵי הַגִּרוּשִׁין שֶׁמִּסְפָּרָם הוֹלֵךְ וְגָדֵל בְּקֶרֶב אֲנָשִׁים שֶׁאֲנַחְנוּ מַכִּירִים.

הַאִם בֶּאֱמֶת מְדֻבָּר בְּכַמּוּת יִסּוּרִים שֶׁהוֹלֶכֶת וְגוֹבֶרֶת, אוֹ פָּשׁוּט תָּמִיד הָיָה כָּךְ וְרַק הָפַכְנוּ יוֹתֵר מוּדָעִים לַמְּצִיאוּת? יֵשׁ

שֶׁיֹּאמְרוּ כִּי אֵין שִׁנּוּי כֹּה גָּדוֹל בַּמְּצִיאוּת, אֶלָּא בַּהִתְבּוֹנְנוּת שֶׁלָּנוּ עָלֶיהָ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַפְנֶה אֶת תְּשׂוּמַת לִבֵּנוּ לִמְקוֹמוֹת מְסֻיָּמִים כְּדֵי שֶׁנִּלְמַד מֵהֶם אֶת הַנִּצָּרֶךְ לְאוֹתוֹ זְמַן.

תּוֹפָעָה זוֹ מֻכֶּרֶת לְכֻלָּנוּ, רְאִיָּתֵנוּ אֶת הַסְּבִיבָה נוֹבַעַת מִמַּצָּבֵנוּ הָרִגְשִׁי אוֹ הַנַּפְשִׁי בְּאוֹתוֹ זְמַן, אִשָּׁה בְּהֵרָיוֹן לְדֻגְמָא מַבְחִינָה לְפֶתַע בָּרְחוֹב בְּהַרְבֵּה נָשִׁים הָרוֹת אֲחֵרוֹת מֵהַלְּכוֹת, וְיֵשׁ לָהּ הַרְגָּשָׁה כִּי כֻּלָּן ״נִכְנְסוּ לְהֵרָיוֹן״ יָחַד אִתָּהּ. אָדָם שֶׁחָזַר בִּתְשׁוּבָה עוֹבֵר בָּרְחוֹב וּפִתְאוֹם הָעַיִן שֶׁלּוֹ קוֹלֶטֶת אֶת כָּל הָאֲנָשִׁים הַחוֹבְשִׁים כִּפָּה וְהוּא מַרְגִּישׁ שֶׁכֻּלָּם חָזְרוּ עַכְשָׁו בִּתְשׁוּבָה יָחַד עִמּוֹ. אֶלָּא שֶׁהָעַיִן קוֹלֶטֶת אֶת מָה שֶׁהִיא רוֹצָה לִרְאוֹת, לְפִי מַצָּבוֹ הַנַּפְשִׁי וְהָרוּחָנִי בּוֹ הוּא נִמְצָא בְּאוֹתוֹ רֶגַע וְהַחֲוָיוֹת הַיְחוּדִיּוֹת הָעוֹבְרוֹת עָלָיו.

אַךְ כַּאֲשֶׁר אָדָם הוֹלֵךְ בָּרְחוֹב וְכָל הַזְּמַן נֶחֱשָׁף לְעוֹד מוֹדָעוֹת אֵבֶל, וְעוֹד יְדִיעָה עַל אָדָם שֶׁנִּפְטַר וַאֲחַר שֶׁחָלָה, וְעוֹד אָסוֹן וְעוֹד פִּגּוּעַ, וְעוֹד פְּצוּעִים וַהֲרוּגִים בִּתְאוּנוֹת דְּרָכִים, וּמַצַּב כַּלְכָּלִי קָשֶׁה בַּמְּדִינָה, הוּא עוֹצֵר וְשׁוֹאֵל מָה זֶה קָשׁוּר אֵלַי? מַדּוּעַ ה׳ חוֹשֵׂף אוֹתִי כָּל הַזְּמַן לְצַעַר שֶׁל אֲחֵרִים? מָה לֹא מַסְפִּיק לִי הַצַּעַר שֶׁל עַצְמִי? בִּשְׁלָמָא יֵשׁ צַדִּיקִים שֶׁבְּקִשּׁוּ עַל עַצְמָם יִסּוּרִים, כְּמוֹ שֶׁרָאִינוּ בַּגְּמָרָא (בבא מציעא פד:) עִם רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁחָשׁ צֹרֶךְ לְכַפֵּר עַל מָה שֶׁהֵבִין כִּי לֹא הָיָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת (לְמִרוֹת שֶׁמְּשָׁמַיִם הֶרְאוּ לוֹ כִּי לֹא בָּא שׁוּם חֵטְא אוֹ פְּגַם חֵטְא עַל יָדוֹ) וְכָל לַיְלָה הָיָה ״מַזְמִין״ יִסּוּרִים לְעַצְמוֹ וְסָבַל נוֹרָאוֹת (עַד שסדיניו הָיוּ סְפוּגִים בְּדָם) וּכְשֶׁהִגִּיעַ הַבֹּקֶר, אָז הָיָה מְסַלֵּק אוֹתָם כְּדֵי שֶׁלֹּא יַפְרִיעוּ לוֹ מִלִּמּוּדוֹ. וְכֵן יָדוּעַ לְכֻלָּנוּ כִּי אָסוּר לְכָל אָדָם לִבְעֹט בַּיִּסּוּרִים שֶׁכְּבָר בָּאוּ עָלָיו, כֵּיוָן שֶׁהֵם לְטוֹבָתוֹ לְזִכּוּךְ וּלְתִקּוּן נִשְׁמָתוֹ. אֲבָל הֵיכָן שָׁמַעְנוּ שֶׁאֲנִי צָרִיךְ כָּל הַזְּמַן לְהִצְטַעֵר גַּם מִיִּסּוּרִים שֶׁל אֲחֵרִים?

וְהִנֵּה אָנוּ רוֹאִים כִּי הַיִּסּוּרִים שֶׁל הָאֲחֵרִים רוֹדְפִים אַחֲרֵינוּ. וְגַם אֲנָשִׁים שֶׁכְּבָר סָגְרוּ אֶת הַטְּמְבְּלְוִיזְיָה וְהָרַדְיוֹ וְהִשְׁלִיכוּ אֶת הָעִתּוֹנִים שֶׁרַק מְבַשְּׂרִים לָהֶם עַל רְצִיחוֹת וַאֲסוֹנוֹת כָּל הַיּוֹם, וְזָכוּ לְהִתְפַּנֵּס בְּבָתֵּי כְּנֶסֶת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁ וְלִטְעֹם מְעַט מִן הַתּוֹרָה וּמִן הַתְּפִלָּה, גַּם הֵם פִּתְאוֹם מְגַלִּים כִּי כָּל יוֹם מְגִיחִים אֲנָשִׁים חֲדָשִׁים עִם יָד מֻשֶּׁטֶת וּמִכְתָּב הַמְלָצָה, וּמְסַפְּרִים עַל מַצָּבָם הַקָּשֶׁה, אִם כַּלְכָּלִי וְאִם בְּרִיאוּתִי, לָקוּ בְּמַחֲלוֹת שֶׁאֵין לָהֶם תְּרוּפוֹת בְּסַל הַתְּרוּפוֹת, מְנַתְּקִים לָהֶם אֶת הַחַשְׁמַל וְאֵין לָהֶם כֶּסֶף אֲפִילוּ לְפַת לֶחֶם. לְהֵיכָן שְׁגִלְגֵּל, צַעַר הָאֲחֵרִים רוֹדֵף אַחֲרֵינוּ. מָה ה׳ רוֹצֶה מֵאִתָּנוּ? ה׳ לֹא חוֹשֵׂף אוֹתָנוּ לְכָל הַמִּקְרִים הָאֵלּוּ לְחִנָּם, הוֹפֵךְ אוֹתָנוּ לְמוּדָעִים לַבְּעָיוֹת שֶׁל אַחֵינוּ הַיְהוּדִים בִּמְקוֹמוֹת שֶׁלֹּא דָּרְכָה רַגְלֵנוּ שָׁם. מַדּוּעַ אָנוּ צְרִיכִים לָדַעַת וּלְהִצְטַעֵר עַל הַיִּסּוּרִים שֶׁל כֻּלָּם?

וּכְבָר אָמַרְנוּ שֶׁיֵּשׁ הַרְגָּשָׁה כִּי יֵשׁ יוֹתֵר יִסּוּרִים בַּדּוֹר שֶׁלָּנוּ מִדּוֹרוֹת קוֹדְמִים. רַבִּים יָעִידוּ כִּי אֲנַחְנוּ שׂוֹמְעִים עַל הַרְבֵּה אֲנָשִׁים שֶׁחוֹלִים בַּמַּחֲלָה מֵאָשֵׁר בְּשָׁנִים קוֹדְמוֹת, הַרְבֵּה צְעִירִים וּצְעִירוֹת, יְלָדִים וִילָדוֹת. בְּדוֹרוֹת קוֹדְמִים כְּשֶׁאֲנָשִׁים נִפְטְרוּ צְעִירִים זֶה הָיָה נָדִיר, לָרוֹב רַק בַּתְּקוּפָה שֶׁל מִלְחָמוֹת, אִם בַּאֲזוֹרֵי הַקְּרָבוֹת, אִם בְּתוֹקָעוֹת שֶׁל רָעָב וּמַחֲלוֹת שֶׁתָּקְפוּ אֶת הָעֹרֶף, וְאִלּוּ בְּבֵית הַחוֹלִים נִפְטְרוּ רַק אֲנָשִׁים מְבֻגָּרִים ״שֶׁהִגִּיעַ זְמָנָם״. וְהִנֵּה בַּדּוֹר שֶׁלָּנוּ אֶפְשָׁר לִרְאוֹת מַחְלְקוֹת שְׁלֵמוּת מְאֻכְלָסוֹת עַד אֶפֶס מָקוֹם בְּבַחוּרִים צְעִירִים, בִּילָדִים נָשִׁים וָטָף. אָנוּ רוֹאִים תּוֹקָעוֹת נְפוֹצוֹת שֶׁל חוֹלִים הַשּׁוֹכְבִים בְּמִסְדְּרוֹנוֹת בְּשֶׁל חֹסֶר מָקוֹם בַּחֲדָרִים. פִּתְאוֹם כֻּלָּם חוֹלִים!

וְשָׁמַעְתִּי שֶׁשָּׁאֲלוּ אֶת הַגְּאוֹן הָרַב חַיִּים קַנְיֶבְסְקִי זָצוּק״ל מַדּוּעַ עֵינֵינוּ רוֹאוֹת כִּי יֵשׁ כָּל כָּךְ הַרְבֵּה יוֹתֵר אֲסוֹנוֹת וּפֶרְעָנֻיּוֹת בַּדּוֹר שֶׁלָּנוּ מֵאֲשֶׁר דּוֹרוֹת קוֹדְמִים? וְהוּא עָנָה כִּי

יָדוּעַ שֶׁיִּסּוּרִים מְזָרְזִים אֶת הַקֵּץ, וְכֵיוָן שֶׁמָּשִׁיחַ מַגִּיעַ וַאֲנַחְנוּ מִתְמַהְמְהִים מִלָּשׁוּב, אָז בְּמָקוֹם בּוֹ הַתְּשׁוּבָה שְׁלָנוּ לֹא מַסְפֶּקֶת הַיִּסּוּרִים מַשְׁלִימִים. כְּלוֹמַר "תּוֹסֶפֶת הַיִּסּוּרִים" שֶׁכֻּלָּנוּ חָשִׁים בָּהּ, מַטָּרָתָהּ לְזָרֵז אֶת הַגְּאוּלָה.

וַיְהִי מִקֵּ"ץ שְׁנָתַיִם יָמִים

אֶת הַיְסוֹד שֶׁיִּסּוּרִים מְזָרְזִים גְּאוּלָה נִתֵּן לִלְמֹד מֵהַסִּפּוּר שֶׁל יְצִיאַת מִצְרַיִם. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לְאַבְרָהָם אָבִינוּ (בראשית טו, יג-יד): "יָדֹעַ תֵּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זַרְעֲךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וַעֲבָדוּם וְעִנּוּ אֹתָם **אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה**. וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָּן אָנֹכִי וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בִּרְכֻשׁ גָּדוֹל". כַּאֲשֶׁר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בָּא לִגְאוֹל אֶת עַם יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, הֵם יָשְׁבוּ שָׁם "רַק" 210 שָׁנִים, מִתּוֹכָם "רַק" 86 שָׁנִים שֶׁמֵּרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בָּעֲבוֹדָה קָשָׁה. הַשִּׁעְבּוּד הַמַּר הֵחֵל בְּאוֹתָהּ שָׁנָה בָּהּ נוֹלְדָה מִרְיָם, וְלָכֵן נִקְרְאָה בְּשֵׁם זֶה, לְהַצְבִּיעַ עַל הַמְּרִירוּת שֶׁל אוֹתָם הַיָּמִים (שיר השירים רבה, ב). וְאִם כֵּן, נִמְצָא שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ הִקְדִּים אֶת זְמַנּוֹ, לְפָחוֹת בְּ-190, אִם לֹא יוֹתֵר, וּמַדּוּעַ לֹא חִכָּה ה' יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּעַבְרוּ עֲלֵיהֶם 400 שָׁנָה בְּמִצְרַיִם?

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹרָה לְאַבְרָהָם אָבִינוּ כִּי "גֵּר יִהְיֶה זַרְעֲךָ" (בראשית טו, יג) בְּמֻשָּׁךְ 400 שָׁנָה, וּכְשֶׁרָצָה לִגְאוֹל אוֹתָם מִמִּצְרַיִם, הֶחְלִיט לִסְפֹּר אֶת 400 הַשָּׁנִים לְגַלּוֹת זַרְעוֹ שֶׁל אַבְרָהָם מִיְּרִידָתוֹ שֶׁלּוֹ לְגְרָר שָׁם הָרְתָה לוֹ שָׂרָה אֶת יִצְחָק, וְנִמְצָא שֶׁ"זַרְעוֹ" הוּא "גֵּר" בִּגְרָר, וְהָיָה זֶה 190 שָׁנָה לִפְנֵי יְרִידַת יַעֲקֹב וּבָנָיו לְמִצְרַיִם (רש"י שמות יב, מ). 190 בְּגִימַטְרִיָּא הֵן "קֵץ", כְּלוֹמַר זֵרֵז לָהֶם אֶת הַקֵּץ עַל יְדֵי שֶׁהֶחְלִיט לִמְנוֹת אֶת הַגָּלוּת מֵהַיְרִידָה שֶׁל אַבְרָהָם לִגְרָר וְלֹא מֵהַיְרִידָה שֶׁל יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם. וְאֵיךְ "זֵרֵזוּ" אֶת הַקֵּץ? בִּזְכוּת מָה הֻחְלַט לִמְנוֹת לָהֶם ק"ץ שָׁנִים לִפְנֵי הַיְרִידָה

לְמִצְרַיִם, שֶׁמִּשָּׁם הָיוּ אֲמוּרִים לִמָּנוֹת? הָיָה זֶה עַל יְדֵי הַגְּבָרַת הַיִּסּוּרִים.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֵּרַךְ אֶת שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל בְּרִבּוּי עַל-טִבְעִי, עַד שֶׁכָּל אִשָּׁה הָיְתָה הָרָה שִׁשָּׁה בְּכֶרֶס אַחַת. אַךְ בְּרָכָה זוֹ לֹא חָלָה עַל שֵׁבֶט לֵוִי, כֵּיוָן שֶׁהוּא לֹא הָיָה מְשֻׁעְבָּד, וְהַבְּרָכָה הַזּוֹ שֶׁל הָרִבּוּי הַעַל-טִבְעִי נִתְּנָה רַק לָאֵלֶּה שֶׁשֶּׁעֱבְּדוּ, שֶׁכֵּן פַּרְעֹה שִׁעְבֵּדָם מֵחֲשָׁשׁ "**פֶּן** יִרְבֶּה" (שמות א, י), וְהַקָּבָ"ה בֵּרְכָם בְּ"**כֵּן** יִרְבֶּה" (שמות א, יב), אֲבָל מִי שֶׁלֹּא שֻׁעְבַּד לֹא הִתְרַבָּה בְּצוּרָה עַל-טִבְעִית. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִרְבָּה אֶת אֵלּוּ שֶׁמְּשֻׁעְבָּדִים, עַל מְנָת לְחַלֵּק מִכְסָה שֶׁל צַעַר וְיִסּוּרִים שֶׁל 400 שָׁנָה עַל יוֹתֵר אֲנָשִׁים וְכָךְ לְהַפְחִית מִן הַזְּמַן עַצְמוֹ. אִם הָיוּ מִתְרַבִּים בְּאֹפֶן טִבְעִי הוּא לֹא יָכוֹל הָיָה לְהַגְבִּיר עֲלֵיהֶם אֶת הַיִּסּוּרִים יוֹתֵר מִן הַקַּיָּם, כִּי כְּבָר לֹא הָיוּ עוֹמְדִים בְּכָךְ, לָכֵן הוּא שִׁתֵּף עִמָּם עוֹד וְעוֹד אֲנָשִׁים, וּכְכָל שֶׁהָיוּ יוֹתֵר אֲנָשִׁים שֶׁמִּשְׁתַּתְּפִים בַּנֵּטֶל, אֶפְשָׁר הָיָה לְהוֹסִיף לָהֶם עוֹד חֵלֶק מֵהַמִּכְסָה הַכְּלָלִית שֶׁל הַיִּסּוּרִים וּבְכָךְ לְסַיֵּם אֶת הַגָּלוּת ק"ץ שָׁנִים קוֹדֵם לָכֵן.

מִכָּאן נִלְמַד לְכָל אֵלּוּ שֶׁעוֹסְקִים בְּ"תִּכְנוּן מִשְׁפָּחָה", וְנִמְנָעִים מִלְּהָבִיא יוֹתֵר יְלָדִים לָעוֹלָם, עַל מְנָת שֶׁ"לֹּא תִּפָּגַע אֵיכוּת חַיֵּיהֶם", שֶׁיָּדְעוּ כִּי נִגְזַר עֲלֵיהֶם כְּמוֹת מְסֻיֶּמֶת שֶׁל צַעַר גִּדּוּל בָּנִים, וּכְכָל שֶׁיָּבִיאוּ יוֹתֵר יְלָדִים לָעוֹלָם אוֹתָהּ כְּמוּת תִּתְחַלֵּק בֵּין יוֹתֵר יְלָדִים, וְאָז יִהְיוּ שִׁשָּׁה יְלָדִים שֶׁחוֹלִים בּוֹ זְמַנִּית בְּשַׁפָּעַת קָלָה עִם חֹם נָמוּךְ, בִּמְקוֹם יֶלֶד אֶחָד שֶׁיֶּחֱלֶה בַּמַּחֲלָה חַס וְשָׁלוֹם. אוֹתוֹ צַעַר שֶׁאֶפְשָׁר לְקַבֵּל מֵעֲשָׂרָה יְלָדִים יַחְדָּיו אֶפְשָׁר לְקַבֵּל מִיֶּלֶד אֶחָד, אֲבָל אָז זֶה הַרְבֵּה יוֹתֵר קָשֶׁה. וְאִם נְבַקֵּשׁ לְהִתְחַכֵּם וְלֹא לְהָבִיא יְלָדִים לָעוֹלָם כְּלָל, חָלִילָה, הַיִּסּוּרִים יְתֻרְגְּמוּ לְמַשֶּׁהוּ אַחֵר, מָה שֶׁנִּגְזַר נִגְזַר אִי אֶפְשָׁר

לְהִתְחַמֵּק, רַק לְחַלֵּק. כְּשֶׁזֶּה מִתְחַלֵּק בֵּין יוֹתֵר אֲנָשִׁים אָז זֶה יוֹתֵר קַל וּמְזֻרָז אֶת הַגְּאוּלָה, הַפְּרָטִית וְהַכְּלָלִית. וְכֵן כָּתַב רַבִּי יַעֲקֹב יִשְׂרָאֵל קַנְיֶבְסְקִי זַצַ"ל, הַסְּטַיְפְּלֶר הַקָּדוֹשׁ, בְּמִכְתָּב תְּשׁוּבָה לִשְׁאֵלָה שֶׁנִּשְׁאַל אוֹדוֹת אִשָּׁה שֶׁלֹּא רָצְתָה לְהַכְנֵס לְהֵרָיוֹן **בְּתָכְיפוּת** (מובא בספר ארחות רבנו עמוד עד, אותיות ז-ח):

"הַנָּשִׁים טוֹעִים טָעוּת גָּדוֹל בְּמַה שֶׁחוֹשְׁבִין שֶׁעַל יְדֵי שֶׁלֹּא יֵלְדוּ בָּנִים מְרֻבִּים מֵקִילִים עֲלֵיהֶם עֹל הַחַיִּים, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין חִלּוּק אִם מְטֻפָּלֶת בְּגִדּוּל שְׁלוֹשָׁה יְלָדִים אוֹ שִׁבְעָה יְלָדִים כִּי בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ תִּהְיֶה עֲסוּקָה וּטְרוּדָה כָּל הַיּוֹם וְתָנוּחַ בַּלַּיְלָה כֵּן הוּא הַמְּצִיאוּת בֶּאֱמֶת.

וְגַם בְּהַרְבֵּה יְלָדִים הַגְּדוֹלִים מְסַיְּעִים מְעַט מְעַט בְּעֹל טִפּוּל הַקְּטַנִּים, וּבְמִשְׁפָּחָה קְטַנָּה הַיְלָדִים מִתְגַּדְּלִים מְפֻנָּקִים וְאֵינָם מִשְׁתַּתְּפִים בְּעֹל הַבַּיִת וְאַחַר כָּךְ סוֹבְלִים מְאֹד מִמַּה שֶׁלֹּא נִתְרַגְּלוּ בְּעֹל וּבְעֵזֶר לָאִמָּא וְדוֹרְשִׁים חַיִּים קַלִּים אֲשֶׁר לֹא יַשִּׂיגוּהוּ וַעֲצַבֵּיהֶם מְתוּחִים תָּמִיד.

בֶּאֱמֶת כָּל מְנַת הַיִּסּוּרִים וְהַסֵּבֶל וְכֵן מְנַת עֹנֶג הַחַיִּים הַכֹּל נִגְזַר מִן הַשָּׁמַיִם בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְאִי אֶפְשָׁר לְהִשָּׁמֵט מִזֶּה, שֶׁאִם הָאָדָם יִשְׁתַּמֵּט מֵאֵיזֶה עֹל הַמֻּבִיא לִידֵי סֵבֶל יִצְמַח תַּחְתָּיו סֵבֶל אַחֵר וּמְנַת סִבְלוֹ לֹא יִגְרַע וְלֹא יוֹסִיף וְהַרְבֵּה שְׁלוּחִים לַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא, כָּל מִינֵי מַחֲלוֹת רַחֲמָנָא לִצְלָן, דִּקְדּוּקֵי עֲנִיּוּת רַחֲמָנָא לִצְלָן, בִּזְיוֹנוֹת, קְטָטוֹת מְרִיבוֹת בֵּין הַבַּעַל לְאִשְׁתּוֹ אוֹ עִם שְׁכֵנָיו אוֹ שֶׁתָּפָיו, לָחַץ שֶׁל בָּעַל חוֹבוֹת, דְּכָאוֹן בִּלִי שׁוּם טַעַם, אֲבֵדַת הַחֵן, שְׁעָמוּם, וְכָהֵנָּה וְכָהֵנָּה, וְשׁוּם תַּחְבּוּלוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יִגְרְעוּ וְלֹא יוֹסִיף עַל מָנַת סֵבֶל וְיִסּוּרִים וּמָנַת שִׂמְחַת הַחַיִּים וְהָעֹנֶג, שֶׁנִּגְזַר עַל הָאָדָם בַּשָּׁמַיִם, וְאִם יָקֵל לְעַצְמוֹ עֹל הַחַיִּים בִּמְנִיעַת הֵרָיוֹן, ה' יוֹדֵעַ אֵיזֶה עֹל אַחֵר יָבוֹא תְּמוּרָתוֹ מִיָּד אוֹ לְאַחַר אֵיזוֹ שָׁנִים, וְאֵין לָאָדָם לַעֲשׂוֹת שׁוּם תַּחְבּוּלוֹת נֶגֶד סֵדֶר הַחַיִּים הַטִּבְעִי שֶׁיִּסֵּד הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא".

וְאוּלַי יֵשׁ רֶמֶז נוֹסָף לַדָּבָר בִּישִׁיבָתוֹ שֶׁל יוֹסֵף בַּכֶּלֶא הַמִּצְרִי בְּמֶשֶׁךְ 12 שָׁנִים. הַפָּרָשָׁה הַמְסַפֶּרֶת עַל הוֹצָאָתוֹ מִן הַכֶּלֶא מַתְחִילָה בַּמִּלִּים "וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם יָמִים" (בראשית מא, א). אוֹמֵר הַמִּדְרָשׁ (שמות רבה ז, א) כִּי יוֹסֵף הָיָה אָמוּר לָשֶׁבֶת בַּכֶּלֶא עֶשֶׂר שָׁנִים, כְּנֶגֶד עֲשָׂרָה שְׁבָטִים שֶׁהוֹצִיא דִּבָּה עֲלֵיהֶם בִּפְנֵי אָבִיו, וְלָכֵן בְּתֹם עֶשֶׂר שָׁנִים מָצְאוּ עַצְמָם שַׂר הָאוֹפִים וְשַׂר הַמַּשְׁקִים מֻשְׁלָכִים לַכֶּלֶא, עַל מְנָת שֶׁיּוֹסֵף יִפְתֹּר אֶת חֲלוֹמָם וְיִגָּאֵל. אֲבָל כֵּיוָן שֶׁמָּמַךְ עַל עֶזְרַת בָּשָׂר וְדָם בְּבַקָּשָׁתוֹ מִן שַׂר הַמַּשְׁקִים (בראשית מ, יד): "כִּי אִם **זְכַרְתַּנִי** אִתְּךָ כַּאֲשֶׁר יִיטַב לָךְ וְעָשִׂיתָ נָא עִמָּדִי חָסֶד **וְהִזְכַּרְתַּנִי** אֶל פַּרְעֹה וְהוֹצֵאתַנִי מִן הַבַּיִת הַזֶּה", עַל שְׁתֵּי הַמִּלִּים הַלָּלוּ גִּלְגֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּשֵּׁב עוֹד שְׁנָתַיִם יָמִים בְּמַאֲסָר וְרַק אָז יִזְכּוֹר אוֹתוֹ שַׂר הַמַּשְׁקִים!

וְיִתָּכֵן שֶׁבִּיסּוּרִים אֵלּוּ הוּא סִיַּע בְּחֶלְקוֹ לְקַצֵּץ מֵהַגָּלוּת שֶׁל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל, כַּאֲשֶׁר עֶשֶׂר הַשָּׁנִים הָרִאשׁוֹנוֹת הָיוּ כְּנֶגֶד עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים שֶׁיִּשְׁתַּעְבְּדוּ לְמִצְרַיִם בְּעָתִיד (רְאוּבֵן, שִׁמְעוֹן, יְהוּדָה, יִשָּׂשכָר, זְבוּלוּן, דָּן, נַפְתָּלִי, גָּד, אָשֵׁר וּבִנְיָמִין), וְאֵלּוּ הַשָּׁנָתַיִם הַנּוֹסָפוֹת הָיוּ עֲבוּר שְׁנֵי הַשְּׁבָטִים שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנּוּ וְהִשְׁתַּעְבְּדוּ אַף הֵם (אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה). וְלָכֵן בְּתֹם הַשָּׁנָתַיִם הַנּוֹסָפוֹת הוּא שִׁחְרֵר, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מא, א): "וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם יָמִים", וְאָמְרוּ חֲזַ"ל (מגילה י:) שֶׁהַמִּלָּה "וַיְהִי" הִיא לְשׁוֹן שֶׁל צַעַר, כְּלוֹמַר מֵהַצַּעַר שֶׁל הַשָּׁנָתַיִם הַלָּלוּ, בְּנוֹסָף לַצַּעַר שֶׁל 10 הַשָּׁנִים שֶׁלִּפְנֵי כֵן, הֶשְׁלַם הַקֵּ"ץ שָׁנִים שֶׁיִּפְחָתוּ מִסַּךְ 400 הַשָּׁנָה שֶׁנִּקְבְּעוּ לְ-12 הַשְּׁבָטִים שֶׁשֵּׁעַבְּדוּ. כִּי כְּשֶׁאָדָם סוֹבֵל בְּיִסּוּרִים בִּשְׁבִיל אֲחֵרִים, הוּא מַפְחִית אוֹתָם מֵהֶם.

וְלָכֵן מֹשֶׁה רַבֵּנוּ זָכָה לִהְיוֹת הַגּוֹאֵל. הוּא הָיָה נָסִיךְ מִצְרַיִם, עָשִׁיר שֶׁגָּדַל בְּתַּפְנוּקִים, הָיָה לוֹ הַכֹּל. וְאַף עַל פִּי כֵן הוּא הִשְׁתַּתֵּף בְּצַעֲרָם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁסָּבְלוּ מֵהַשִּׁעְבּוּד. הוּא זֶה

שֶׁבְּקֹשׁ מִפַּרְעֹה שֶׁיִּתֵּן לָהֶם יוֹם מְנוּחָה בְּשָׁבוּעַ, בְּטַעֲנָה שֶׁל פּוֹרְיוּת עֲבוֹדָה אַךְ לְמַעֲשֶׂה עַל מְנָת שֶׁינּוּחוּ, וּבָחַר מִכָּל הַיָּמִים דַּוְקָא בְּיוֹם שַׁבָּת (שמות רבה א, כח), וְיוֹם זֶה נֵצַל עַל יְדֵי אַנְשֵׁי שֵׁבֶט לֵוִי שֶׁעָבְרוּ בֵּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַנָּחִים וְלִמְּדוּם תּוֹרָה וּמוּסָר וְחִזְּקוּ אֶת נַפְשָׁם הַשְּׁבוּרָה.

כַּאֲשֶׁר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה רוֹאֶה אָדָם זָקֵן שֶׁעוֹמֵד לִפּוֹל תַּחַת הַמַּשָּׂא הַכָּבֵד שֶׁעַל גַּבּוֹ, הָיָה יוֹצֵא אֶל הָרְחוֹב וּמַכְנִיס אֶת כְּתֵפוֹ שֶׁלּוֹ תַּחַת הַמַּשָּׂא וּמְסַיֵּעַ לְאוֹתוֹ מִסְכֵּן לְסְחֹב מַשָּׂאוֹ (שם, כז). הוּא הָיָה מֶלֶךְ, יָכוֹל הָיָה לִחְיוֹת אֶת כָּל חַיָּיו בְּשֶׁקֶט וּבְשַׁלְוָה, מָה בָּעַר לוֹ לְהִשְׁתַּתֵּף בְּצַעַר שֶׁל מִישֶׁהוּ אַחֵר? אֲבָל דַּוְקָא הַיְכֹלֶת שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְהִזְדַּהוֹת עִם כְּאֵבָם שֶׁל אֲחֵרִים, אֲפִילּוּ שֶׁל בַּעֲלֵי חַיִּים[57], הִיא שְׁזִכְּתָה אוֹתוֹ לְהִבָּחֵר לִהְיוֹת מִי שֶׁהָיָה וְלִזְכּוֹת לְכָל מָה שֶׁזָּכָה, כִּי כְּשֶׁאַתָּה מִשְׁתַּתֵּף בְּצַעַר שֶׁל אַחֵר, יֵשׁ בְּךָ מַעְלָה אַדִּירָה שֶׁגּוֹרֶרֶת אַחֲרֶיהָ שֶׁפַע גָּדוֹל לְכֻלָּם.

מְחַיֵּה הַמֵּתִים

אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְהָבִין כִּי כַּאֲשֶׁר אֲנַחְנוּ מִשְׁתַּתְּפִים בְּצַעַר שֶׁל אֲחֵרִים, אָנוּ מוֹרִידִים מִכַּמּוּת הַצַּעַר הָאִישִׁי שֶׁנִּגְזָרָה עָלֵינוּ. מָה הַמַּטָּרָה שֶׁל הַיִּסּוּרִים אֲשֶׁר ה׳ מֵבִיא עַל הָאָדָם? אֵין זֶה עֹנֶשׁ לְשֵׁם עֲנִישָׁה, אֶלָּא טוֹבָה גְּדוֹלָה לָאָדָם, שֶׁעַל יְדֵי הַיִּסּוּרִים נִשְׁבַּר לִבּוֹ וְהוּא מִתְקָרֵב וְדָבֵק בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָדָם שֶׁחַי עַל מֵי מְנוּחוֹת יָכוֹל בְּקַלּוּת לִפּוֹל לַבַּאֲוָה וְשַׁאֲנַנּוּת וְלִשְׁכֹּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (דברים לב, טו): ״וַיִּשְׁמַן יְשֻׁרוּן וַיִּבְעָט״, וְכָךְ לְאַבֵּד עַצְמוֹ

---

[57] וּמְסַפֵּר הַמִּדְרָשׁ (שמות רבה ב, ב) מַעֲשֶׂה בְּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁהָיָה רוֹעֶה צֹאן אֶצֶל חָמְיו יִתְרוֹ, וְיוֹם אֶחָד הִבְחִין בְּטָלֶה שֶׁבּוֹרֵחַ, וּמִהֵר אַחֲרָיו. הוּא רָאָה כִּי הַטָּלֶה הִגִּיעַ אֶל נָהָר וְעָצַר לִשְׁתּוֹת וְהֵבִין כִּי הוּא הָיָה צָמֵא. רִחֵם עָלָיו מֹשֶׁה וְנָשָׂא אוֹתוֹ עַל כְּתֵפָיו כָּל הַדֶּרֶךְ חֲזָרָה אֶל הָעֵדֶר. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כִּי מִי שֶׁרוֹאֶה כָּךְ לַצֹּאן, הוּא רָאוּי לִרְאֹג לַצֹּאן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עַם יִשְׂרָאֵל.

מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וְהַבָּא, אֲבָל כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ צַעַר הוּא נִזְכָּר מִיַּד שֶׁיֵּשׁ דִּין וְיֵשׁ דַּיָּן, יֵשׁ לוֹ דְּבָרִים לְשַׁפֵּר בְּעַצְמוֹ וְזוֹכֶה לִדְבֵק בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְזוֹכֶה בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת. אִם אֲנִי עַכְשָׁו מִשְׁתַּתֵּף בְּצַעַר שֶׁל אֲחֵרִים וְיֵשׁ לִי צַעַר מֵהַיִּסּוּרִים שֶׁלּוֹ, מִמֵּילָא לֹא צָרִיךְ לְהָבִיא עָלַי יִסּוּרִים נוֹסָפִים, כִּי אֲנִי כְּבָר מַרְגִּישׁ אֶת הַצַּעַר שֶׁבִּזְכוּתוֹ אֲנִי מִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זוֹ הַמַּעֲלָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל הִשְׁתַּתְּפוּת בְּצַעַר אֲחֵרִים.

לָכֵן גַּם כְּשֶׁנִּפְטַר לָנוּ אָדָם קָרוֹב אֵלֵינוּ, חַס וְשָׁלוֹם, וַאֲנַחְנוּ מְבַקְּשִׁים לְהִתְכַּנֵּס בְּתוֹךְ עַצְמֵנוּ, לָשֶׁבֶת בְּאֵיזוֹ פִּנָּה חֲשׁוּכָה לְבַדֵּנוּ וְלִבְכּוֹת, דַּוְקָא אָז אָנוּ "יוֹשְׁבִים שִׁבְעָה" עַל הַמָּנוֹחַ, וּבֵיתֵנוּ הוֹפֵךְ לְ"בֵּית פָּתוּחַ" בּוֹ אֲנָשִׁים רַבִּים מַגִּיעִים אֶל בֵּיתֵנוּ, מְנַחֲמִים, מִתְפַּלְלִים וְלוֹמְדִים שִׁעוּרֵי תוֹרָה. הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה מַגִּיעִים לַחֲלֹק עִמָּנוּ בַּצַּעַר, וּלְמַעֲשֶׂה כָּךְ עוֹזְרִים לָנוּ לְהִתְמוֹדֵד עִמּוֹ טוֹב יוֹתֵר, כִּי צַעַר שֶׁל מִיתָה הוּא קָשֶׁה מְאֹד לַקְּרוֹבִים, וּבְכָךְ הֵם מְקִלִּים עָלֵינוּ. אֲבָל יוֹתֵר מֵאָשֵׁר הַמְנַחֲמִים מְזַכִּים אֶת הַנִּפְטָר וְאֶת הָאֲבֵלִים, כָּךְ הַנִּפְטָר וְהָאֲבֵלִים מְזַכִּים אֶת הַצִּבּוּר, כִּי בָּרֵגַע שֶׁהַמְנַחֲמִים מִשְׁתַּתְּפִים בְּצַעֲרָם, הֵם חוֹסְכִים לְעַצְמָם צַעַר אִישִׁי נוֹסַף שֶׁנִּגְזַר עֲלֵיהֶם.

מִמֵּילָא נִלְמַד, שֶׁכְּשֶׁאֲנַחְנוּ שׂוֹמְעִים עַל מִישֶׁהוּ אַחֵר שֶׁסּוֹבֵל וּמְצֻטָּעָרִים עֲבוּרוֹ, וּמִשְׁתַּתְּפִים בְּצַעֲרוֹ, נֵדַע כִּי טְמוּנָה בְּכָךְ גַּם בְּרָכָה עֲבוּרֵנוּ. אָמְנָם קָשֶׁה לָנוּ כִּי יֵשׁ לָנוּ אֶת הַיִּסּוּרִים שֶׁלָּנוּ, אֲבָל דַּוְקָא בְּגִלַּל שֶׁנִּשְׁתַּתֵּף בְּצַעַר שֶׁל אֲחֵרִים נַעֲזֹר לְעַצְמֵנוּ לָצֵאת מֵהַצַּעַר שֶׁלָּנוּ. כְּכָל שֶׁיּוֹתֵר אֲנָשִׁים מִשְׁתַּתְּפִים בְּסַךְ הַיִּסּוּרִים הַכְּלָלִי שֶׁנִּגְזַר עַד בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ, הָרֵי הֵם מְזֻרָזִים אֶת הַקֵּץ, אֲבָל יוֹתֵר מִכָּךְ הֵם מְפַתְּחִים חִסּוּן מְיֻחָד לְעַצְמָם, חִסּוּן נֶגֶד יִסּוּרִים.

עַל יְדֵי הִשְׁתַּתְּפוּת בְּצַעֲרָם שֶׁל אֲחֵרִים זוֹכִים לִרְאוֹת יְשׁוּעוֹת גַּם מֵעַל לַטֶּבַע[58]. וְכֵן מְסַפֵּר עַל אִשָּׁה תְּמִימָה שֶׁגָּרָה בִּבְנֵי בְּרַק, וּבְכָל פַּעַם שֶׁהָיְתָה עוֹבֶרֶת לְיַד בָּתֵּי כְּנֶסֶת, הָיְתָה מַבְחִינָה בְּכָל מִינֵי פְּתָקִים וּמוֹדָעוֹת שֶׁאֲנָשִׁים תָּלוּ, לְהִתְפַּלֵּל לִישׁוּעוֹת עֲבוּר כָּל מִינֵי יְהוּדִים חוֹלִים. הִיא הָיְתָה מַעְתִּיקָה אֶת הַשֵּׁמוֹת לְפִנְקָס שֶׁבִּרְשׁוּתָהּ, וּבִזְמַן שֶׁהִתְפַּלְּלָה פָּתְחָה אֶת הַפִּנְקָס וְהָיְתָה מַקְרִיאָה אֶת הַשֵּׁמוֹת, וְקוֹרַאת עֲלֵיהֶם פִּרְקֵי תְּהִלִּים לְהַצְלָחָתָם וּבְרִיאוּתָם. וְכָךְ נָהֲגָה בְּמֶשֶׁךְ שָׁנִים, וְהַפִּנְקָס הָלַךְ וְהִתְמַלֵּא וְהַתְּפִלּוֹת הָלְכוּ וְהִתְאָרְכוּ אַךְ הִיא אָחֲזָה בְּחֶסֶד זֶה בְּכָל עִמְקֵי נִשְׁמָתָהּ.

כֵּיוָן שֶׁלֹּא הִכִּירָה אֶת הָאֲנָשִׁים עֲלֵיהֶם הִתְפַּלְּלָה, וְאַף אֶחָד שֶׁתּוֹלֶה שְׁלָטִים אֵלּוּ לֹא תּוֹלֶה שִׁלְטֵי עִדְכּוּן הַאִם הַחוֹלֶה הִבְרִיא אוֹ אַחֶרֶת, לֹא עָלֵינוּ, נִמְצָא שֶׁהִיא הִמְשִׁיכָה לְהִתְפַּלֵּל גַּם עַל שֵׁמוֹת שֶׁרְשׁוּמִים בַּפִּנְקָס שֶׁלָּהּ מִזֶּה שָׁנִים. וְכָךְ הָלְכָה וְאָסְפָה שֵׁמוֹת עַל פְּנֵי 18 שָׁנָה ! הִיא מֵעוֹלָם לֹא נָתְנָה מַחְשַׁבְתָּהּ עַל כָּךְ, עַד לָעֶרֶב אֶחָד בּוֹ סָעֲדָה עִם מִשְׁפַּחְתָּהּ, וְאָז אֶחָד הַבָּנִים הִזְכִּיר אֶת הַפִּנְקָס שֶׁל אִמָּא, מִיַּד פָּנָה בֵּן אַחֵר אֵלֶיהָ וְאָמַר בְּחִיּוּךְ :

---

[58] כָּךְ רָאִינוּ בַּמִּקֶּרֶה שֶׁל דָּתָן וַאֲבִירָם מִיּוֹצְאֵי מִצְרַיִם, שֶׁהִרְשִׁיעוּ רַבּוֹת בְּפְנֵי ה׳ עַד שֶׁמָּתוּ בַּמַּחְלֹקֶת שֶׁל קֹרַח וַעֲדָתוֹ עַל מֹשֶׁה, וְאַף עַל פִּי כֵן כַּאֲשֶׁר יָצְאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, וְהֵם הָלְכוּ לְהַלְשִׁין בִּפְנֵי פַּרְעֹה, הִנֵּה כְּשֶׁהִגִּיעוּ שְׁנֵיהֶם אֶל הַיָּם וְהוּא כְּבָר נִסְגַּר, נִפְתָּח הַיָּם בַּשְּׁנִית רַק עֲבוּרָם ! וְהַסִּבָּה שֶׁזָּכוּ לְנִסִּים אֵלּוּ בִּזְכוּת שֶׁכְּשֶׁהָיוּ שׁוֹטְרִים בְּמִצְרַיִם לֹא הִסְגִּירוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא עָמְדוּ בַּמִּכְסוֹת הַיּוֹמִיּוֹת שֶׁלָּהֶם וְסָפְגוּ מַכּוֹת בִּמְקוֹמָם (חידושי מהרי״ל דיסקין״ בשלח, ד״ה ואמר פרעה לבני ישראל), וְנִמְצָא שְׁכָשֶׁאָדָם שֶׁסּוֹבֵל עֲבוּר חֲבֵרוֹ זוֹכֶה גַּם לְנִסִּים מֵעַל הַטֶּבַע, אֲפִילּוּ בִּמְקוֹמוֹת שֶׁמַּעֲשָׂיו לֹא יְשָׁרִים, בִּלְשׁוֹן הַמְעָטָה [וְאַף עַל פִּי כֵן מָצְאוּ אֶת מוֹתָם בַּמַּחְלֹקֶת שֶׁל קֹרַח וַעֲדָתוֹ עַל מֹשֶׁה, לְלַמֵּדֵנוּ שֶׁשִּׁוּם זְכוּת לֹא עוֹמֶדֶת לְאָדָם בְּחֵטְא הַמַּחְלֹקֶת, וְלָכֵן עַל הָאָדָם לִבְרֹחַ מִמַּּנָּה כְּמוֹ מֵאֵשׁ מִמַּּשׁ].

- ״אִמָּא, אֲתְּ מְעַדְכֶּנֶת אֶת הַשִּׁמּוּתִז׳ יֶשׁ לָךְ שָׁם שֵׁמוֹת מִלִּפְנֵי 10 שָׁנִים אוֹ יוֹתֵר. מִי אָמַר שֶׁאוֹתָם אֲנָשִׁים עֲדַיִן בַּחַיִּים״?

עָצְרָה הָאִשָּׁה לַחְשֹׁב עַל הָעֲבָדָה הַפְּשׁוּטָה שֶׁצִּיֵּן בְּנָהּ וְאָז פָּרְצָה בְּבֶכִי. הָרַעְיוֹן שֶׁאוּלַי וְנִפְטְרוּ כְּבָר חֵלֶק מֵאוֹתָם אֲנָשִׁים שֶׁהִיא מִתְפַּלֶּלֶת עֲלֵיהֶם כָּל יוֹם הִכָּה בָּהּ בְּבַת אַחַת. הַיְלָדִים הָאֲחֵרִים מִהֲרוּ לְנַעֵץ אֶת הַמַּרְפְּקִים שֶׁלָּהֶם בְּאוֹתוֹ ״בֶּן סוֹרֵר״ אֲבָל אֶת הַדְּמָעוֹת לֹא הָיָה נִתָּן לַעֲצֹר. כָּל בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה מִהֲרוּ לְהַרְגִּיעַ אוֹתָהּ וּלְעוֹדֵד אוֹתָהּ לְהַמְשִׁיךְ בְּמִנְהָגָהּ הַקָּדוֹשׁ וְלֹא לְהוֹרִיד מִן הַשִּׁמּוֹת. לְרַגַּע קָט הָיָה לָהּ רִפְיוֹן לְהַמְשִׁיךְ בְּמַעֲשֶׂיהָ, וּפִקְפּוּק הַאִם יֶשׁ בָּהֶם תּוֹעֶלֶת, אַךְ הִיא הִתְגַּבְּרָה עַל עַצְמָהּ בְּעִקְבוֹת עִדּוּד בְּנֵי מִשְׁפַּחְתָּהּ, וְהִמְשִׁיכָה לְהִתְפַּלֵּל כָּרָגִיל, וּלְהוֹסִיף עוֹד שֵׁמוֹת נוֹסָפִים בְּהִזְדַּמְּנוּיוֹת שׁוֹנוֹת.

כַּעֲבוֹר כַּמָּה שָׁנִים הִיא חָלְתָה בַּמַּחֲלָה וּמַצָּבָהּ הִתְדַּרְדֵּר. בְּנֵי מִשְׁפַּחְתָּהּ בִּקְּשׁוּ לִפְעֹל לְמַעֲנָהּ גַּם בַּתְּחוּם הָרְפּוּאִי, אַךְ בְּעִקָּר בַּתְּחוּם הָרוּחָנִי עַל יְדֵי אֲסֵפָה שֶׁל מִצְווֹת וַחֲסָדִים לְהַצָּלָחָתָהּ. כַּאֲשֶׁר מַצָּבָהּ הָפַךְ לְקָשֶׁה בְּיוֹתֵר וְהִיא כְּבָר הָיְתָה מְאֻשְׁפֶּזֶת לְלֹא הַכָּרָה, מִהֵר אֶחָד הַבָּנִים לְאַרְגֵּן חֲבוּרָה שֶׁל אַבְרֵכִים שֶׁיִּרְבּוּ בִּתְפִלּוֹת וּבִסְלִיחוֹת בַּכֹּתֶל לְמַעַן אִמּוֹ. וְכָךְ עָמַד שָׁם וְאִרְגֵּן מִנְיָן אֶחָד אַחֲרֵי הַשֵּׁנִי, וּבֵין לְבֵין הוּא הִתְקַשֵּׁר אֶל בֵּית הַחוֹלִים לִשְׁמוֹעַ אִם יֵשׁ שִׁנּוּי בְּמַצָּבָהּ שֶׁל אִמּוֹ, אַךְ לֹא הָיוּ כָּל בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת עֲדַיִן, וְהוּא מִהֵר לְאַרְגֵּן מִנְיָן נוֹסָף, אוּלַי מִמֶּנּוּ תָּבוֹא הַיְשׁוּעָה.

בִּשְׁלַב מְסֵיָם יָצָא הָרוֹפֵא אֶל הַמִּשְׁפָּחָה שֶׁיָּשְׁבָה בַּחֲדַר הַהַמְתָּנָה בְּבֵית חוֹלִים וּבִשֵּׂר לָהֶם כִּי לְצַעֲרוֹ אִמָּם נִפְטְרָה וְהֵשִׁיבָה אֶת נִשְׁמָתָהּ לַבּוֹרֵא. בְּאוֹתוֹ רֶגַע הִתְקַשֵּׁר הַבֵּן

מִירוּשָׁלַיִם שֶׁאַרְגֵּן מִנְיָן נוֹסָף לְהִתְעַדְכֵּן. הֶאָח הַגָּדוֹל רָצָה לְבַשֵּׂר לוֹ אֶת הַבְּשׂוֹרָה כִּי אֵין צֹרֶךְ, אֲבָל הָאֲחוֹת עָצְרָה אוֹתוֹ:

- "אִמָּא כָּל חַיֶּיהָ הִתְפַּלְּלָה עַל אַחֵרִים בְּמֶשֶׁךְ שָׁנִים וּמִן הַסְּתָם חֶלְקָם אַף נִפְטְרוּ וְהִיא הִמְשִׁיכָה! מַגִּיעַ לָהּ שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ עָלֶיהָ, גַּם אִם הִיא נִפְטְרָה, מַגִּיעַ לַנְּשָׁמָה שֶׁלָּהּ".

הֶאָח הַגָּדוֹל הָיָה מְבֻלְבָּל, אֲבָל הוּא הֶחְלִיט לִשְׁמוֹעַ לַאֲחוֹתוֹ וְעָנָה לְאָחִיו בַּטֶּלֶפוֹן כִּי אֵין עֲדַיִן שִׁנּוּי בְּמַצָּבָהּ שֶׁל אִמּוֹ, וְזֶה אָמַר כִּי הָרֶגַע הוּא סִיֵּם לְאַרְגֵּן מִנְיַן נוֹסָף לִתְפִלָּה וּסְלִיחוֹת, וּמְקַוֶּה שֶׁכָּעֵת תָּבוֹא הַיְשׁוּעָה. וְכָךְ יָשְׁבוּ הֶאָח הַגָּדוֹל וַאֲחוֹתוֹ וּבָכוּ לִשְׁמַע תִּקְוָתוֹ שֶׁל אֲחֵיהֶם בִּירוּשָׁלַיִם. וְהִנֵּה לֹא עוֹבְרִים רְגָעִים בּוֹדְדִים וְרַעַשׁ וַהֲמוּלָה נָפוֹצוּ בְּמִסְדְּרוֹנוֹת בֵּית הַחוֹלִים, כְּשֶׁרוֹפְאִים וַאֲחָיוֹת רָצִים לְתוֹךְ וּמִחוּץ לְחַדְרָהּ שֶׁל הָאֵם. הָרוֹפֵא נִגַּשׁ אֲלֵיהֶם מְבֻלְבָּל וְעָנָה כִּי אִמָּם חֲזָרָה לַחַיִּים! לֹא עָבְרוּ חֲדָשִׁים מְעַטִּים וְהִיא חֲזָרָה לְחַיּוֹת כְּאַחַד הָאָדָם! מִי שֶׁמִּשְׁתַּתֵּף בְּצַעַר שֶׁל אֲחֵרִים יֵשׁ לוֹ אֶת הַחִסּוֹן הַטּוֹב בְּיוֹתֵר גַּם מִפְּנֵי הַמָּוֶת.

מְסֵפֶּר בַּגְּמָרָא[59] (יבמות קכא:) עַל נְחוּנְיָא חוֹפֵר שִׁיחִין. בִּזְמַן הַבַּיִת כְּשֶׁהָיוּ עוֹלִים מִילְיוֹנֵי יְהוּדִים לִירוּשָׁלַיִם בָּרְגָלִים, הָיָה צֹרֶךְ לְסַפֵּק מַיִם רַבִּים לִשְׁתִיָּה עֲבוּר כֻּלָּם, וְאוֹתוֹ צַדִּיק הָיָה חוֹפֵר לָהֶם בּוֹרוֹת שְׁתִיָּה עֲבוּרָם, וּמִכָּאן כִּנּוּיוֹ נְחוּנְיָא חוֹפֵר שִׁיחִין. פַּעַם אַחַת הוֹדִיעוּ לְרַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא כִּי בִּתּוֹ שֶׁל נְחוּנְיָא חוֹפֵר שִׁיחִין שֶׁנָּפְלָה לְבוֹר הַגָּדוֹל וּבָאוּ וְהוֹדִיעוּ לְרַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא. שָׁעָה רִאשׁוֹנָה אָמַר לָהֶם: "שָׁלוֹם". שְׁנִיָּה אָמַר לָהֶם: "שָׁלוֹם". שְׁלִישִׁית אָמַר לָהֶם: "עָלָתָה". אָמַר לָהּ: "בִּתִּי, מִי הֶעֱלָךְ"? אָמְרָה לוֹ: "זָכָר שֶׁל רְחֵלִים נִזְדַּמֵּן לִי וְזָקֵן מַנְהִיגוֹ". אָמְרוּ לוֹ: "נָבִיא אַתָּה"? אָמַר לָהֶם: "לֹא נָבִיא אָנֹכִי וְלֹא בֶּן נָבִיא אָנֹכִי, אֶלָּא דָּבָר שֶׁהַצַּדִּיק מִתְעַסֵּק בּוֹ, יִכָּשֵׁל בּוֹ זַרְעוֹ"?

[59] וְזוֹ לְשׁוֹן הַגְּמָרָא: מַעֲשֶׂה בְּבִתּוֹ שֶׁל נְחוּנְיָא חוֹפֵר שִׁיחִין שֶׁנָּפְלָה לְבוֹר הַגָּדוֹל וּבָאוּ וְהוֹדִיעוּ לְרַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא. שָׁעָה רִאשׁוֹנָה אָמַר לָהֶם: "שָׁלוֹם". שְׁנִיָּה אָמַר לָהֶם: "שָׁלוֹם". שְׁלִישִׁית אָמַר לָהֶם: "עָלָתָה". אָמַר לָהּ: "בִּתִּי, מִי הֶעֱלָךְ"? אָמְרָה לוֹ: "זָכָר שֶׁל רְחֵלִים נִזְדַּמֵּן לִי וְזָקֵן מַנְהִיגוֹ". אָמְרוּ לוֹ: "נָבִיא אַתָּה"? אָמַר לָהֶם: "לֹא נָבִיא אָנֹכִי וְלֹא בֶּן נָבִיא אָנֹכִי, אֶלָּא דָּבָר שֶׁהַצַּדִּיק מִתְעַסֵּק בּוֹ, יִכָּשֵׁל בּוֹ זַרְעוֹ"?

נְחוּנְיָא חוֹפֵר שִׁיחִין נָפְלָה לַבּוֹר עָמוֹק שֶׁל מַיִם וְחוֹשְׁשִׁים לְגוֹרָלָהּ. בַּשָּׁעָה הָרִאשׁוֹנָה אָמַר לָהֶם שֶׁשַּׁלּוּם לָהּ וְכָךְ בַּשָּׁעָה הַשְּׁנִיָּה, וּבַשְּׁלִישִׁית אָמַר כִּי כְּבָר חֻלְצָה.

וּלְאַחַר שִׁבְתּוֹ שֶׁל נְחוּנְיָא הִגִּיעָה, סִפְּרָה כִּי הָיְתָה שָׁם בַּבּוֹר עַד שֶׁלְּפֶתַע הוֹפִיעַ רוֹעֶה זָקֵן וְהוֹצִיאָהּ מִשָּׁם. שָׁאֲלוּ אֶת רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא כֵּיצַד יָדַע כִּי הִיא תִּנָּצֵל, וְעָנָה לָהֶם כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְנַהֵל אֶת הָעוֹלָם מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, וְאִם נְחוּנְיָא חוֹפֵר שִׁיחִין עוֹשֶׂה חֶסֶד גָּדוֹל עֲבוּר הֲמוֹנֵי עַם יִשְׂרָאֵל בַּחֲפִירַת בּוֹרוֹת מַיִם, לֹא יִתָּכֵן שֶׁבְּאוֹתוֹ דָּבָר יִלָּקֶה אֶחָד מִצֶּאֱצָאָיו. לִנְחוּנְיָא הָיָה "חִסּוּן" לִפְגִיעָה מִבּוֹרוֹת מַיִם, כִּי בְּזֶה עַצְמוֹ טָרַח עֲבוּר אֲחֵרִים. רַשְׁ"י הַקָּדוֹשׁ (שם) מְפָרֵשׁ כִּי אוֹתוֹ רוֹעֶה זָקֵן הָיָה לֹא אַחֵר מֵאֲשֶׁר אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, שֶׁהוּא עַמּוּד הַחֶסֶד.

יֵשׁ לָנוּ צַעַר רַב מֵהַיִּסּוּרִים שֶׁלָּנוּ וְרָצוֹן לְהַפְחִית אוֹתָם, וְלָכֵן אֵין לָנוּ סַבְלָנוּת וְכֹחוֹת לִשְׁמוֹעַ עַל צַעֲרָם שֶׁל אֲחֵרִים, אַף אָנוּ לֹא מְבִינִים כִּי שָׁם טָמוּן הַפִּתָּרוֹן. אָדָם שֶׁמְּבַקֵּשׁ לְהִתְחַמֵּק מִצַּעַר שֶׁל אֲחֵרִים, מַזְמִין צַעַר אִישִׁי שֶׁיִּדְפֹּק עַל דַּלְתּוֹ. הֲרֵי הוּא חֵלֶק מֵעַם יִשְׂרָאֵל וְגַם לוֹ יֵשׁ חֵלֶק בִּמְשִׁימַת הַגְּאוּלָה. אִם הוּא פּוֹרֵשׁ מֵהַצִּבּוּר, חֵלֶק מֵהַצַּעַר הַכְּלָלִי פּוֹרֵשׁ וּמַגִּיעַ אֵלָיו אִישִׁית. עָלֵינוּ לָצֵאת הַחוּצָה וּלְסַיֵּעַ לַאֲחֵרִים.

לָתֵת כָּתֵף

כַּאֲשֶׁר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ יָצָא הַחוּצָה וְהִכְנִיס כְּתֵפוֹ תַּחַת הַמַּשָּׂא שֶׁל אוֹתוֹ עֶבֶד שֶׁקָּרַס, וְסִיַּע לוֹ לָלֶכֶת עוֹד כַּמָּה מֶטְרִים עַד שֶׁהִתְאוֹשֵׁשׁ, בְּמַה הוּא עָזַר לָעֶבֶד? הֲרֵי הָעֶבֶד הַזֶּה עָבַד שִׁשָּׁה יָמִים בְּשָׁבוּעַ מֵהַבֹּקֶר עַד הַלַּיְלָה בְּפָרֶךְ וּבְיִסּוּרִים בְּמֶשֶׁךְ כָּל חַיָּיו, עַד כַּמָּה עָזְרָה לוֹ נְתִינַת כָּתֵף חַד פְּעָמִית לְשָׁעָה קָלָה?

וְהַתְּשׁוּבָה הִיא שֶׁלִּיהוּדִי יֵשׁ נְשָׁמָה אֵינְסוֹפִית עִם כֹּחוֹת פְּנִימִיִּים אַדִּירִים. יֵשׁ לָנוּ אֶת הַכֹּחוֹת הַנִּדְרָשִׁים לְהִתְמוֹדֵד עִם צָרוֹת וְיִסּוּרִים שֶׁבָּאִים עָלֵינוּ, אֶלָּא שֶׁאֲנַחְנוּ לֹא מוּדָעִים לָהֶם, וְלָרֹב אֲנַחְנוּ מַרְגִּישִׁים שֶׁאֲנַחְנוּ לְבַד, עַד שֶׁאֲנַחְנוּ מִתְיָאֲשִׁים וְקוֹרְסִים. כַּאֲשֶׁר מַגִּיעַ מִישֶׁהוּ בְּרֶגַע מַשְׁבֵּר כָּזֶה וְנוֹתֵן כָּתֵף, זֶה מֵעִיר אוֹתָנוּ. אֶת הָרָצוֹן שֶׁלָּנוּ לְהַמְשִׁיךְ, וּמְמַלָּא לְהוֹצִיא מֵאִתָּנוּ אֶת הַכֹּחוֹת הָרְדוּמִים שֶׁלָּנוּ לַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן.

בַּדּוֹר שֶׁלָּנוּ יֵשׁ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים שֶׁצְּרִיכִים אֶת הַכָּתֵף הַזֹּאת בְּצוּרָה שֶׁל אֹזֶן קַשֶּׁבֶת יוֹתֵר מִכָּל. אֲנָשִׁים רוֹצִים לִפְעָמִים רַק שֶׁיַּקְשִׁיבוּ לָהֶם, גַּם אִם אֵין לָנוּ עֵצָה אֵיךְ לִפְתֹּר לוֹ אֶת הַבְּעָיָה עִם כָּל הָרָצוֹן הַטּוֹב, כְּגוֹן שֶׁלָּקוּ בְּמַחֲלָה קָשָׁה, פָּשְׁטוּ אֶת הָרֶגֶל וְנִכְנְסוּ לְחוֹבוֹת, אוֹ שֶׁנִּפְטַר לָהֶם אָדָם יָקָר, וְנִרְאָה כִּי אֵין לָנוּ כֵּלִים לְשַׁנּוֹת אֶת הַמַּצָּב, אֲבָל אָנוּ יְכוֹלִים לְהַקְשִׁיב לָהֶם, וּלְהִשְׁתַּתֵּף בֶּאֱמֶת בְּרִגְשׁוֹתָיו שֶׁל הַזּוּלַת, וְזֶה עוֹזֵר, לִפְעָמִים זֶה כָּל מָה שֶׁצָּרִיךְ.

אֲנָשִׁים מְשַׁלְמִים הוֹן תּוֹעָפוֹת לְפְסִיכוֹלוֹגִים שֶׁיַּקְשִׁיבוּ לָהֶם עַל כָּל מָה שֶׁעַל לִבָּם וְזֶה עוֹזֵר. לָרוֹב זֶה לֹא קָשׁוּר לָרוֹפֵא עַצְמוֹ שֶׁעָסוּק רַק לְהַנְהֵן וְלִרְשֹׁם בַּצַּד מָה הוּא יַעֲשֶׂה עִם הַכֶּסֶף שֶׁהִרְוִיחַ מֵהַטִּפּוּל, אֶלָּא שֶׁהָאָדָם הַמְבַקֵּר אֶצְלוֹ עוֹזֵר לְעַצְמוֹ, כִּי הוּא פּוֹרֵק אֶת מָה שֶׁעַל לִבּוֹ וְחָשׁ שֶׁמִּישֶׁהוּ כֵּן מַקְשִׁיב לוֹ וְאַכְפַּת לוֹ מִמֶּנּוּ. אָדָם מְשֻׁלָּם כֶּסֶף כְּדֵי שֶׁיַּקְשִׁיבוּ לוֹ ! הַמּוֹן כֶּסֶף ! אֲנַחְנוּ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת אֶת הַמִּצְוָה הַזֹּאת בְּחִנָּם. לְהַקְשִׁיב לְאָדָם, לִפְעָמִים כָּל שֶׁהוּא צָרִיךְ זֶה רַק שֶׁיַּקְשִׁיבוּ לוֹ, שֶׁיִּפְרֹק אֶת שֶׁעַל לִבּוֹ וְאָז הוּא מַרְגִּישׁ הַרְבֵּה יוֹתֵר טוֹב. זֶה לָתֵת כָּתֵף, לְהִשְׁתַּתֵּף בִּכְאֵבוֹ שֶׁל הַזּוּלַת.

וְכָךְ רָאִינוּ בַּפָּרָשׁוֹת הַפּוֹתְחוֹת אֶת סֵפֶר שְׁמוֹת, מֵהַמַּכּוֹת עַל מִצְרַיִם וְהַיְצִיאָה מֵהַשִּׁעְבּוּד, וְעַד מַעֲמַד הַר סִינַי וְקַבָּלַת הַתּוֹרָה. בְּאוֹתוֹ מַעֲמָד הָפְכוּ לִקְדוֹשִׁים וְנִטְהֲרוּ מִטֻּמְאַת הַנָּחָשׁ וְהָפְכוּ לִבְנֵי אַל-מָוֶת! בְּמֶשֶׁךְ עֲשָׂרוֹת שָׁנִים הֵם סָבְלוּ מִיסּוּרִים וְצַעַר הָעַבְדוּת, אַךְ אֶת הַתּוֹרָה הֵם קִבְּלוּ רַק לְאַחַר שֶׁהִגִּיעוּ לְמַצָּב שֶׁל (שמות יט, ב): "וַיִּסְעוּ מִרְפִידִים וַיָּבֹאוּ מִדְבַּר סִינַי וַיַּחֲנוּ בַּמִּדְבָּר **וַיִּחַן** שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר", וּפֵרַשׁ רַשִׁ"י (שם): "**וַיִּחַן שָׁם יִשְׂרָאֵל.** כְּאִישׁ אֶחָד בְּלֵב אֶחָד". כַּאֲשֶׁר כָּל אֶחָד הִפְסִיק לְהִתְעַסֵּק בַּצַּעַר הָאִישִׁי שֶׁלּוֹ וְהִתְחִיל לְהִתְעַנְיֵן בָּזֶה שֶׁל חֲבֵרוֹ עַד שֶׁהָיוּ לְאֶחָד, אָז זָכוּ לְתוֹרָה וּלְקְדֻשָּׁה, שָׁם הֻשְׁלְמָה גְּאֻלַּת מִצְרַיִם.

מִכָּאן לְמֵדִים כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לִגְאוֹל אוֹתָנוּ, אֲבָל עָלֵינוּ לְהָכִין אֶת עַצְמֵנוּ, לְהָבִיא אוֹתָנוּ לְמַצָּב שֶׁל לֵב אֶחָד. מָה זֶה לֵב אֶחָד? שֶׁהַצַּעַר שֶׁלְּךָ זֶה הַצַּעַר שֶׁלִּי, כְּשֶׁכּוֹאֵב לְךָ כּוֹאֵב לִי. כְּשֶׁאֲנַחְנוּ אֶחָד, וְלֹא כָּל אֶחָד חוֹשֵׁב רַק עַל עַצְמוֹ, אֲנַחְנוּ גּוּף אֶחָד. אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר: "עַכְשָׁו אַתֶּם רְאוּיִים לִגְאֻלָּה".

לָכֵן יֵצֶר הָרַע עוֹבֵד שָׁעוֹת נוֹסָפוֹת בַּדּוֹר שֶׁלָּנוּ לִיצוֹר פֵּרוּד וּמַחְלֹקֶת[60]. כָּל שְׁנֵי יְהוּדִים מְקִימִים שָׁלוֹשׁ מִפְלָגוֹת, הֵן לַכְּנֶסֶת וְהֵן לַחַיִּים, כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ אֶת הַקְּבוּצָה הַקְּטַנָּה שֶׁלּוֹ, וְהַחִבּוּר שֶׁלָּהֶם הוּא לְשַׂנֵּא אֶת כָּל הַקְּבוּצוֹת הָאֲחֵרוֹת. אִם אַתָּה לֹא מִתְלַבֵּשׁ כָּמוֹנִי, מְדַבֵּר כָּמוֹנִי וְחוֹשֵׁב כָּמוֹנִי אָז אֲנִי שׂוֹנֵא

---

60 מַכָּה נוֹסֶפֶת בְּדוֹרֵנוּ הֵם מַכְשִׁירֵי הַסְּלוּלָארִי הַ"חֲכָמִים", אֲשֶׁר מְנַתְּקִים אֶת הַיְּהוּדִי אִישׁ מֵחֲבֵרוֹ, וְגוֹרְמִים לְנִכּוּר, כַּאֲשֶׁר כָּל אֶחָד שָׁקוּעַ בַּמַּכְשִׁיר שֶׁלּוֹ, בִּגְלִישָׁה בָּאִינְטֶרְנֶט, מְשַׂחֵק מִשְׂחָקִים וּמְדַבֵּר עִם קְבוּצוֹת הַשִּׂיחָה שֶׁלּוֹ בַּמַּכְשִׁיר מִבְּלִי לִיצוֹר קֶשֶׁר אֲנוֹשִׁי עִם אֲנָשִׁים בָּשָׂר וְדָם בָּעוֹלָם שֶׁלָּנוּ, אֶלָּא כֻּלָּם הוֹפְכִים לְסְמָלִים וּתְמוּנוֹת בַּמַּכְשִׁירִים הַלָּלוּ (וְזֶה רַק בְּחֵלֶק הַנַּשְׁמִי, מִבְּלִי לְדַבֵּר עַל הַנֶּזֶק הָרוּחָנִי).

אוֹתְךָ, חַס וְשָׁלוֹם. זֶה הַכֹּל טִמְטוּם שֶׁל יֵצֶר הָרַע, כִּי אִם אֲנַחְנוּ נִתְאַחֵד מִיָּד נִגָּאֵל.

זֶה הַתִּקּוּן שֶׁל הַדּוֹר שֶׁלָּנוּ. בִּזְמַנִּים עָבְרוּ אֲנָשִׁים עָשׂוּ תִּקּוּנִים לַהֲבָאַת הַגְּאוּלָה, בְּמִסְגַּרְתָּם צָמוּ וְהִתְעַנּוּ וְגָזְרוּ עַל עַצְמָם גָּלוּת, הַיּוֹם זֶה הַרְבֵּה יוֹתֵר קַל לְהָבִיא אֶת הַגְּאוּלָה, צָרִיךְ רַק אֹזֶן קַשֶּׁבֶת, לְהַקְשִׁיב לָאַחֵר, לוֹמַר מִילָה טוֹבָה, לַעְזוֹר, לְהִשְׁתַּתֵּף בְּצַעַר. וְכָל הַמִּשְׁתַּתֵּף בְּצַעֲרוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ זוֹכֶה מִיָּד לְ-3 רְוָחִים: הוּא זוֹכֶה לְקַיֵּם מִצְוַת "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ" (ויקרא יט, יח) וּמִצְוַת "וְחֵי אָחִיךָ עִמָּךְ" (ויקרא כה, לו), כִּי הוּא מַקֵּל עַל חֲבֵרוֹ, נוֹפֵחַ בּוֹ רוּחַ חֲדָשָׁה לַעֲמוֹד מוּל הַיִּסּוּרִים וּלְצַמְצֵם וְאַף לְגַבּוֹר עַל צַעֲרוֹ. הָרְוַח הַשֵּׁנִי הוּא שֶׁהִשְׁתַּתֵּף בַּמִּכְסָה הַכְּלָלִית שֶׁל הַצַּעַר שֶׁל כָּלָל יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַגְּאוּלָה מִבְּלִי שֶׁיָּבוֹא צַעַר אִישִׁי אֵלָיו. בְּכָךְ שֶׁחָשׁ צַעַר מִכְּאֵבוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, אֵין סִבָּה שֶׁיִּגְזְרוּ צַעַר נוֹסָף עָלָיו. וְהָרְוַח הַשְּׁלִישִׁי, הוּא מַגְדִּיל אֶת מִסְפַּר הָאֲנָשִׁים שֶׁנּוֹשְׂאִים עַל כְּתֵפֵיהֶם אֶת הַצַּעַר וְהַיִּסּוּרִים שֶׁאֲמוּרִים לִהְיוֹת לִפְנֵי הַגְּאוּלָה, וְנִמְצָא שֶׁתָּרַם לְזֵרוּז הַגְּאוּלָה לְכָלָל יִשְׂרָאֵל, וְכִי יֵשׁ רֶוַח גָּדוֹל מִזֶּה?

כְּשֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ נָתַן כָּתֵף וְסִיַּע לְעֶבֶד אֶחָד לְשָׁעָה קָלָה, הוּא נָתַן לוֹ הַרְבֵּה כֹּחוֹת לִשְׂרֹד וְלִזְכּוֹת לַגְּאֻלָּה מִמִּצְרַיִם, וְזָכָה הוּא עַצְמוֹ לְהִבָּחֵר עַל יְדֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִהְיוֹת לְמַנְהִיג וּמֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל וּלְדַבֵּר עִמּוֹ יְשִׁירוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יב, ח): "פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ וּמַרְאֶה וְלֹא בְחִידֹת וּתְמֻנַת ה' יַבִּיט". וְנִזְכֹּר כִּי כָּל הַמִּשְׁתַּתֵּף בְּצַעֲרָם שֶׁל הַצִּבּוּר (וְלֹא פּוֹרֵשׁ מֵהֶם) זוֹכֶה לִרְאוֹת בְּנֶחָמָתָם (תענית יא.), וְכָךְ נִזְכֶּה גַּם אֲנַחְנוּ לִרְאוֹת בַּנֶּחָמָה וּבַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה.

אצבע אלקים היא

כְּפִירָה מְדֻמָּה

כַּאֲשֶׁר נִקְרָא אֶת פָּרָשׁוֹת "וָאֵרָא" וּ"בֹא", עַל הַהִתְמוֹדְדוּת שֶׁל פַּרְעֹה הָרָשָׁע אֶל מוּל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן שֶׁהִגִּיעוּ בִּשְׁלִיחוּת אֱלֹקִית, נוּכַל לִלְמֹד הַרְבֵּה עַל טֶבַע הָאָדָם וְעַל הַסַּכָּנוֹת הָאוֹרְבוֹת לָנוּ מִיֵּצֶר הָרַע וּמְהַיְכֹלֶת שֶׁלּוֹ לְעַוֵּר אוֹתָנוּ מַמָּשׁ עַל יְדֵי שִׁעְבּוּד שֶׁלָּנוּ לַתַּאֲוֹות.

כְּשֶׁאָדָם מִכּוּר לְתַאֲוֹותָיו וּמִתְמַסֵּר כֻּלּוֹ לִיצָרָיו, הוּא יַעֲשֶׂה הַכֹּל עַל מְנָת לְשַׁכְנֵעַ אֶת עַצְמוֹ וְאֶת סוֹבְבָיו מַדּוּעַ מָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה הוּא כֵּן בְּסֵדֶר וְתַקִּין, וְאֵין צֹרֶךְ בַּחֲרָטָה אוֹ הִתְנַצְּלוּת. בְּמִסְגֶּרֶת זוֹ הוּא יָכוֹל לְהַגִּיעַ אַף לִכְפִירָה מְדֻמָּה בַּה׳ יִתְבָּרַךְ. וּמַדּוּעַ אֲנִי קוֹרֵא לָהּ "כְּפִירָה מְדֻמָּה"? כִּי כָּל אָדָם בָּעַל

הִגָּיוֹן יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ בּוֹרֵא לָעוֹלָם, הַסֵּדֶר וְהַמִּבְנֶה שֶׁל הַבְּרִיאָה זוֹעֵק אֶת קִיּוּמוֹ שֶׁל בּוֹרְאוֹ, אֲבָל כְּדֵי לְהַשְׁקִיט אֶת מַצְפּוּנוֹ, יִטְעַן אוֹתוֹ אָדָם שֶׁהוּא מַאֲמִין בְּמַשֶּׁהוּ אַחֵר, בְּתֵאוֹרְיוֹת מוּזָרוֹת, בְּפִצּוּצִים, דִּינוֹזָאוּרִים וְקוֹפִים, הוּא יֹאחַז בְּקַשׁ מַמָּשׁ, אַךְ וְרַק כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְהַמְשִׁיךְ עִם תַּאֲוֹתָיו.

אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מְוַתֵּר לְאַף אֶחָד וְלֹא מְוַתֵּר עַל אַף אֶחָד. כָּל אֶחָד מוֹצֵא אֶת עַצְמוֹ בִּזְמַן מְסֻיָּם וּבְמָקוֹם מְסֻיָּם בְּחַיָּיו, מִסְבּוֹתָיו שֶׁלּוֹ וּמְחֻשְׁבּוֹנוֹתָיו שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא נִקְלַע לְאֵיזוֹ פִּנָּה, מָבוֹי סָתוּם, שָׁם הוּא כְּבָר מוֹרִיד אֶת הָרֹאשׁ וְנִסְתַּמּוֹת טַעֲנוֹתָיו, וְחַיָּב הוּא לְהַכְרִיז וּלְהוֹדוֹת "אֱצְבַּע אֱלֹקִים הִיא" (שמות ח, טו), וְשָׁם הוּא חַיָּב לִבְחֹר מָה לַעֲשׂוֹת בִּשְׁאָר חַיָּיו אַחֲרֵי הַהוֹדָאָה הַזּוֹ.

כָּךְ הָיָה גַּם בְּמִצְרַיִם, כְּשֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ בָּא אֶל פַּרְעֹה בִּשְׁלִיחוּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. ה׳ יִתְבָּרַךְ מוֹרֶה לוֹ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בִּשְׁנֵי מוֹפְתִים בָּאַרְמוֹן שֶׁל פַּרְעֹה, לְהַרְאוֹת לוֹ כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלַח אוֹתוֹ. הַסִּימָן הָרִאשׁוֹן הָיָה לְהַשְׁלִיךְ אֶת מַטֵּהוּ שֶׁיֵּהָפֵךְ לְנָחָשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ז, ט): "כִּי יְדַבֵּר אֲלֵכֶם פַּרְעֹה לֵאמֹר תְּנוּ לָכֶם מוֹפֵת וְאָמַרְתָּ אֶל אַהֲרֹן קַח אֶת מַטְּךָ וְהַשְׁלֵךְ לִפְנֵי פַרְעֹה יְהִי **לְתַנִּין**"[61]. הַמּוֹפֵת הַשֵּׁנִי הוּא לִשְׁאֹב מַיִם מֵהַיְאוֹר וּלְהָפְכָם לְדָם, שֶׁנֶּאֱמַר (שם ד, ט): "וְלָקַחְתָּ מִמֵּימֵי הַיְאֹר וְשָׁפַכְתָּ הַיַּבָּשָׁה וְהָיוּ הַמַּיִם אֲשֶׁר תִּקַּח מִן הַיְאֹר וְהָיוּ לְדָם בַּיַּבָּשֶׁת". עַל יְדֵי שְׁנֵי מוֹפְתִים אֵלּוּ יַרְאֶה לָהֶם כִּי הוּא נִשְׁלַח עַל יְדֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנִּמְצָא מֵעַל לְחֻקֵּי הַטֶּבַע וְהַבְּרִיאָה.

---

[61] וְאַף עַל פִּי שֶׁכָּתוּב בַּפָּסוּק "יְהִי לְתַנִּין", אָמַר הַמִּדְרָשׁ (אדר״נ לט, ג) כִּי הַנָּחָשׁ נִקְרָא בִּלְשׁוֹן הַמִּקְרָא בְּשִׁשָּׁה שֵׁמוֹת: נָחָשׁ, שָׂרָף, **תַּנִּין**, צִפְעוֹנִי, אֶפְעֶה, עַכְשׁוּב.

כְּשֶׁמֹּשֶׁה עָשָׂה אֶת הַמּוֹפֵת הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַשְׁלָכַת מַטֵּה אַהֲרֹן וַהֲפִיכָתוֹ לְנָחָשׁ לִפְנֵי פַּרְעֹה וּמְכַשְּׁפָיו, אוֹמֵר הַמִּדְרָשׁ (שמות רבה ט, ו-ז) שֶׁהֵם לָעֲגוּ לוֹ: "תֶּבֶן אַתָּה מַכְנִיס לַעֲפָרִים"? אַתָּה בָּא לִסְחוֹר עִמָּנוּ בְּקֶצֶת קַשׁ כַּאֲשֶׁר אֲנַחְנוּ "בֵּית הַתֶּבֶן" הַגָּדוֹל בָּעוֹלָם? אֲנַחְנוּ אֶרֶץ הַמְכַשְּׁפִים, אַתָּה בָּא לַעֲשׂוֹת לְפָנֵינוּ קֶסֶם וַחֲצִי? מִיַּד קָרָא פַּרְעֹה גַּם לַיְלָדִים הַקְּטַנִּים שֶׁל בֵּית הַסֵּפֶר לְכִשּׁוּף, שֶׁיַּשְׁלִיכוּ מַטּוֹת לַקַּרְקַע שֶׁיֵּרָאוּ כְּנְחָשִׁים.

הַסִּפּוּרְנוּ כּוֹתֵב כִּי מְכַשְּׁפִים לֹא יְכוֹלִים לְיַצֵּר חַיִּים, וְרַק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָכוֹל לִיצוֹר וּלְהָפִיחַ נְשָׁמָה וְרוּחַ בְּדוֹמֵם (ספורנו שמות ז, יב). כַּאֲשֶׁר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הִשְׁלִיךְ אֶת הַמַּטֶּה הוּא הָפַךְ לְנָחָשׁ אֲמִתִּי. לַמְכַשְּׁפִים אֵין יְכֹלֶת כָּזוֹ, הֵם יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת אֲחִיזַת עֵינַיִם שֶׁהַמַּטּוֹת שֶׁלָּהֶם יֵרָאוּ כְּנְחָשִׁים, אַךְ אֵלֶּה לֹא יִהְיוּ יוֹתֵר מִפְּסְלֵי נָחָשׁ מֵעֵץ. הַמַּטֶּה שֶׁל אַהֲרֹן הָיָה לְנָחָשׁ אֲמִתִּי, הֵם רָאוּ שֶׁזֶּה פֶּלֶא, אֲבָל הָיָה לָהֶם בְּמַה לְהֶאָחֵז, "הִנֵּה גַּם אֲנַחְנוּ עָשִׂינוּ נָחָשׁ. הַכְּשׁוּף שֶׁלְּךָ יוֹתֵר גָּדוֹל מִשֶּׁלָּנוּ, אֲבָל זֶה עֲדַיִן כְּשׁוּף".

כְּדֵי לְהַרְאוֹת לָהֶם שֶׁזֶּה לֹא כְּשׁוּף, הוּא תָּפַס אֶת הַנָּחָשׁ בִּזְנָבוֹ, וְזֶה חָזַר לִהְיוֹת מַטֶּה. עָשׂוּ כָּךְ גַּם הַמְכַשְּׁפִים, וְאָז מַטֵּה אַהֲרֹן אָכַל אֶת שְׁאָר הַמַּטּוֹת! (שבת צז.). רְאִיתֶם פַּעַם קֶרֶשׁ בּוֹלֵעַ קְרָשִׁים? אֲבָל גַּם זֶה לֹא זְעָזַע אוֹתָם, "לֹא תִּשַׁכְנֵעַ אוֹתָנוּ, עָשִׂינוּ גַּם אֲנַחְנוּ מַטֶּה לְנָחָשׁ וְנָחָשׁ לְמַטֶּה, לְךָ יֵשׁ קֶסֶם יוֹתֵר מִשֶּׁכְּלָל, אֲבָל זֶה כָּל מָה שֶׁזֶּה, קֶסֶם".

גַּם כַּאֲשֶׁר הָפַךְ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אֶת הַמַּיִם בְּאַרְמוֹן הַמֶּלֶךְ לְדָם לֹא נִבְהֲלוּ פַּרְעֹה וּמְכַשְּׁפָיו. מִיַּד מִהֲרוּ הַמְכַשְּׁפִים וְהָפְכוּ אֶת הַמַּיִם בִּכְלֵיהֶם לְדָם, וְטָעֲנוּ אֵין כָּאן יוֹתֵר מִכְּשׁוּף מְיֻחָד, וְדָחוּ אוֹתוֹ. הוּא יָצָא מִן הָאַרְמוֹן וְגִילָה כִּי פַּרְעֹה הֶחְמִיר אֶת

גְּזֵרוֹתָיו עַל עַם יִשְׂרָאֵל (שמות ה, ו-ח). וְאָז מֹשֶׁה רַבֵּנוּ תָּהָה, מַדּוּעַ הִתְבַּקֵּשׁ לָתֵת שְׁנֵי סִימָנִים שֶׁהַמְכַשְּׁפִים יוּכְלוּ לְחַקּוֹת?

מָה תֹּאמְרוּ עַכְשָׁו?

אֲבָל לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיוּ תָּכְנִיּוֹת אֲחֵרוֹת. לְאַחַר שֶׁהִתְחַזְּקוּ הַמְכַשְּׁפִים בֶּאֱמוּנָתָם בְּכֹחַ הַכִּשּׁוּף שֶׁלָּהֶם וְכִי לֹא הָיָה כָּאן כָּל נֵס, כָּעֵת הִתְבַּקֵּשׁ מֹשֶׁה לִפְתֹּחַ בְּסִדְרָה שֶׁל מַכּוֹת שֶׁאוֹתָם לֹא יוּכְלוּ הַמְכַשְּׁפִים לְחַקּוֹת וְיִצְטָרְכוּ לְהוֹדוֹת עַל הָאֱמֶת. וְכָךְ בַּמַּכָּה הָרִאשׁוֹנָה הוֹרָה ה' לְמֹשֶׁה לְהַכּוֹת אֶת הַיְאוֹר וּלְהָפְכוֹ לְדָם.

יָדוּעַ כִּי כִּשּׁוּף אֵינוֹ מַשְׁפִּיעַ עַל מַיִם חַיִּים הַמְּחֻבָּרִים לַקַּרְקַע, אֶלָּא רַק עַל מַיִם שְׁאוּבִים. כַּאֲשֶׁר הֵרְאָה לָהֶם מֹשֶׁה אֶת הַסִּימָן הַשֵּׁנִי בָּאַרְמוֹן וְהָפַךְ אֶת הַמַּיִם שֶׁשָּׁאַב מִן הַיְאוֹר לְדָם, מִהֲרוּ לַעֲשׂוֹת זֹאת גַּם הַמְכַשְּׁפִים עַל הַמַּיִם הַשְּׁאוּבִים שֶׁהָיוּ בִּרְשׁוּתָם, בְּכַדִּים וּבְחָבִיּוֹת וּבְבוֹרוֹת הַמַּיִם שֶׁמִּלְּאוּ. אֵין זֶה קָשֶׁה לַמְּצָרִים לַעֲשׂוֹת כִּשּׁוּפִים עִם מַיִם שֶׁנִּתְּקוּ מִמְּקוֹרָם.

מְסַפֶּרֶת הַגְּמָרָא (סנהדרין סז:) עַל הָאָמוֹרָא זְעִירִי שֶׁיָּרַד לְמִצְרַיִם לְקָנוֹת חֲמוֹר לוּבִי, שֶׁהָיוּ חֲזָקִים וְיִקָּרִים אַף מִגְּמַלִּים. הוּא שִׁלֵּם עָלָיו מְחִיר מַלֵּא וּפָנָה לָלֶכֶת עִמּוֹ חֲזָרָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כַּאֲשֶׁר עָבְרוּ בַּנָּהָר נָמַס הַחֲמוֹר וְהָפַךְ לְקֶרֶשׁ שֶׁל עֵץ... הֵבִין זְעִירִי כִּי הָיָה זֶה עֵץ מְכֻשָּׁף וְכִי רְמוּ אוֹתוֹ. פָּנָה זְעִירִי לַמּוֹכְרִים וְדָרַשׁ אֶת כַּסְפּוֹ בַּחֲזָרָה. עָנוּ לוֹ הַמּוֹכְרִים כִּי לוּלֵא כְּבוֹדוֹ לֹא הָיוּ מַחְזִירִים לוֹ אֶת כַּסְפּוֹ, כִּי הֲרֵי יָדוּעַ שֶׁאֵין לְקָנוֹת דָּבָר מִמְּצְרַיִם מִבְּלִי לִבְדּוֹק אוֹתוֹ בְּמַיִם חַיִּים, שֶׁהֲרֵי זוֹ אֶרֶץ הַכְּשָׁפִים.

כְּלוֹמַר עַל מַיִם חַיִּים אֵין פּוֹעֵל הַכִּשּׁוּף. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ מַכֶּה אֶת הַיְאוֹר שֶׁהוּא מְקוֹר מַיִם חַיִּים וְהוֹפֵךְ אוֹתוֹ לְדָם. אַךְ לֹא

רָאינוּ שֶׁהַמְכַשְּׁפִים הִזְדַּעְזְעוּ אוֹ צָעֲקוּ "אֶצְבַּע אֱלֹקִים הִיא". מַדּוּעַ? הֲרֵי הֵם לֹא יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת כִּשּׁוּף שֶׁיִּדְמֶה לְנֵס זֶה, רַק אֲחִיזַת עֵינַיִם עַל מַיִם שְׁאוּבִים. אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁהֵם לֹא רוֹצִים לְהוֹדוֹת בְּקִיּוּמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁיִּחַיֵּב אוֹתָם לְקַיֵּם שֶׁבַע מִצְווֹת בְּנֵי נֹחַ וְלִפְרֹשׁ מִכָּל הָעֲבֵרוֹת וְהַתַּאֲווֹת שֶׁלָּהֶם, אָז הֵם יַמְצִיאוּ לְעַצְמָם תֵּרוּצִים מֻפְרָכִים וְיֹאחֲזוּ בְּקַשׁ. "הַקַּשׁ" שֶׁלָּהֶם הָיָה "אֲנַחְנוּ הָפַכְנוּ מַיִם (שְׁאוּבִים) לְדָם, וְאַתָּה הָפַכְתָּ מַיִם לְדָם, זֶה לֹא נֵס, זֶה רַק כִּשּׁוּף יוֹתֵר מֻרְכָּב".

הוֹרָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה לָתֵת לָהֶם מַכָּה נוֹסֶפֶת. הַפַּעַם יֵשׁ לְהַכּוֹת אֶת הַיְאוֹר וּמִמֶּנּוּ יֵצְאוּ צְפַרְדְּעִים אֶל הַיַּבָּשָׁה וְיִצְעֲרוּ אֶת יוֹשְׁבֵי מִצְרַיִם בְּמֶשֶׁךְ שִׁבְעָה יָמִים. בַּתְּחִלָּה יָצְאָה צְפַרְדֵּעַ עֲנָקִית גְּדוֹלָה אַחַת, וּמִהֲרוּ הַמִּצְרִים לְהַכּוֹתָהּ וּבְכָל חֻבָּטָה וַחֲבָטָה יָצְאוּ מִמֶּנָּה עוֹד וְעוֹד צְפַרְדְּעִים עַד אֲשֶׁר מָלְאָה הָאָרֶץ אוֹתָם (רש"י שמות ח, ב). וַהֲרֵי אָמַרְנוּ שֶׁבְּכִשּׁוּף לֹא נִתַּן לִיצוֹר חַיִּים וְלֹא נִתַּן לַעֲשׂוֹתוֹ עַל מַיִם חַיִּים, וְכָאן הָיָה כָּאן נֵס כָּפוּל, שֶׁל יְצִירַת חַיִּים מִשֶּׁרֶץ שֶׁעָמַד עַל שְׂפַת מְקוֹר מַיִם חַיִּים, הַאֵין זֹאת אֶצְבַּע אֱלֹקִים?

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצַוֶּה אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְהַכּוֹת אֶת הַיְאוֹרִים וְהָאֲגַמִּים וּלְהַעֲלוֹת מִשָּׁם אֶת הַצְּפַרְדְּעִים עַל הָאָרֶץ, וְכָתוּב כִּי גַּם הַחַרְטֻמִּים הֶעֱלוּ בַּקְּסָמִים שֶׁלָּהֶם צְפַרְדְּעִים עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם, אַךְ לֹא כָּתוּב אֲגַמִּים וְיאוֹרִים, כִּי אֵין לָהֶם יְכֹלֶת לַעֲשׂוֹת כְּשָׁפִים עַל מְקוֹר מַיִם חַיִּים. וְכַאֲשֶׁר פַּרְעֹה בִּקֵּשׁ מִמֹּשֶׁה לְהָסִיר אֶת הַצְּפַרְדְּעִים, עָנָה לוֹ מֹשֶׁה (שמות ח, ז): "וְסָרוּ הַצְּפַרְדְּעִים מִמְּךָ וּמִבָּתֶּיךָ וּמֵעֲבָדֶיךָ וּמֵעַמְּךָ רַק בַּיְאֹר תִּשָּׁאַרְנָה". וְאִלּוּ כַּאֲשֶׁר הִתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְנָעֲנְתָה תְּפִלָּתוֹ, נֶאֱמַר (שם, ט): "וַיָּמֻתוּ הַצְּפַרְדְּעִים מִן הַבָּתִּים מִן הַחֲצֵרֹת

וּמִן **הַשָּׂדוֹת**". לֹא מָצִינוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צִוָּה שֶׁתִּהְיֶינָה צְפַרְדְּעִים בַּשָּׂדוֹת, אֶלָּא בִּמְקוֹמוֹת הַיִּשּׁוּב שֶׁל הַמִּצְרִים, אָז מֵהֵיכָן הִגִּיעוּ הַצְּפַרְדְּעִים לַשָּׂדוֹת? אֶלָּא אֵלֶּה הָיוּ הַצְּפַרְדְּעִים שֶׁהֶעֱלוּ הַמְכַשְּׁפִים בְּקִסְמֵיהֶם. וְכֵיוָן שֶׁאֵין בִּיכָלְתָּם לִיצוֹר חַיִּים וּלְכַשֵּׁף בְּמָקוֹר מַיִם חַיִּים, יָצְאוּ אֶל הַשָּׂדוֹת וּבְקִסְמֵיהֶם הֵבִיאוּ צְפַרְדְּעִים מִמְּקוֹמוֹת אֲחֵרִים לְמַלֵּא אֶת מִצְרַיִם בַּצְּפַרְדְּעִים כְּמוֹ מֹשֶׁה, לוֹמַר לוֹ שֶׁגַּם הֵם יְכוֹלִים וְזֶה הַכֹּל כְּשׁוּף.

כְּדֵי לְהַצְלִיחַ בְּמִשִּׁימָתָם זוֹ, וּלְהָבִיא לַהֲמוֹנֵי צְפַרְדְּעִים בְּרֶגַע אֶחָד, הִשְׁתַּמְּשׁוּ הַמִּצְרִים בְּשֵׁדִים. הַשֵּׁדִים דּוֹמִים בְּחֶלְקָם לְאָדָם וּבְחֶלְקָם לְמַלְאָכִים (חגיגה טז.). הָיָה בְּכֹחָם לְזַנֵּק מִקְצֵה הָעוֹלָם לְקָצֵהוּ וְחָזְרָה בִּשְׁנִיָּה אַחַת[62]. וְכָךְ כַּאֲשֶׁר הַמִּצְרִים רָצוּ לַעֲשׂוֹת אֲחִיזַת עֵינַיִם שֶׁל יְצִירַת יֵשׁ מֵאַיִן, הֵם הָיוּ שׁוֹלְחִים אֶת הַשֵּׁד לְהָבִיא דָּבָר מִמָּקוֹם אַחֵר בְּמְהִירוּת כָּזוֹ, שֶׁאָדָם הַמַּבִּיט מֵהַצַּד הָיָה מַאֲמִין כִּי הַחֵפֶץ שֶׁהוֹפִיעַ מִשּׁוּם מָקוֹם נִבְרָא כָּעֵת עַל יְדֵי הַכִּשּׁוּף.

כֵּיוָן שָׁרְצוּ הַמְכַשְּׁפִים לְרַמּוֹת אֶת אַנְשֵׁי מִצְרַיִם שֶׁפָּחֲדוּ מִמֹּשֶׁה, הֶחְלִיטוּ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשֵׁדִים לְשַׁכְנֵעַ אֶת הָעָם כִּי זֶה רַק כְּשׁוּף וְכִי גַּם הֵם יְכוֹלִים. אַךְ כְּדֵי שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ לֹא יַחְשׁוֹף אֶת שִׁקְרֵיהֶם לְעֵינֵי כָּל, הֵבִיאוּ אֶת הַצְּפַרְדְּעִים לַשָּׂדוֹת, וְכָךְ שָׂדוֹת רֵיקִים הִתְמַלְּאוּ בַּצְּפַרְדְּעִים בֵּין רֶגַע. אָז שָׁלְחוּ הַמְכַשְּׁפִים אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ חֲזָרָה. "הַכֹּל זֶה כְּשׁוּף". וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא הִכָּה עַל מְקוֹר מַיִם חַיִּים וְיָצַר חַיִּים (שֶׁמִּכָּל חֲבָטָה נוֹצְרוּ עוֹד צְפַרְדְּעִים), הָיָה לַמִּצְרִים "קֵשׁ" לְהֶאָחֵז בּוֹ.

---

[62] אוֹמֵר הַמִּדְרָשׁ (אדר"נ א, ז) כִּי הַנָּחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי הָיָה אָמוּר לִהְיוֹת שַׁמָּשׁוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְהָיָה נֶהֱנָה מִמֶּנּוּ, כִּי כְּמוֹ הַשֵּׁדִים יָכוֹל הָיָה לְהָבִיא לְאָדָם הָרִאשׁוֹן גְּבִינָה מִשָּׁוְוִיץ וְיַיִן מִצָּרְפָת וְתַפּוּז מִסִּין וְהַכֹּל בִּשְׁנִיָּה אַחַת לַאֲרוּחַת בֹּקֶר !

אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיָּדַע כָּל זֹאת, בָּנָה מַהֲלַךְ בִּשְׁלַבִּים, שֶׁבְּכָל מַכָּה הֵם יִדָּחֲקוּ לַפְּנָה עַד שֶׁיִּגָּמְרוּ הַתְּרוּצִים, וְכָךְ קָרָה בַּמַּכָּה הַשְּׁלִישִׁית, מַכַּת כִּנִּים. בְּמַכָּה זוֹ גַּם הַמִּצְרִים הוֹדוּ "אֶצְבַּע אֱלֹקִים הִיא". וּמָה נִשְׁתַּנְּה בַּפַּעַם הַזּוֹ? לְאַחַר שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נֵס עַל מַיִם חַיִּים וִיצִירַת חַיִּים שֶׁלֹּא נִתֵּן לְיֵצֶר בְּכִשּׁוּף, הַפַּעַם בִּקֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְנַטְרֵל גַּם אֶת הַשִּׁמּוּשׁ בְּשֵׁדִים וּבִיכֹלֶת לְכַשֵּׁף כִּשּׁוּף כָּל שֶׁהוּא.

כְּשֵׁם שֶׁכִּשּׁוּף אֵינוֹ עוֹבֵד עַל מְקוֹר מַיִם חַיִּים, כָּךְ כִּשּׁוּף אֵינוֹ עוֹבֵד כַּאֲשֶׁר הַמְכַשֵּׁף בָּאֲוִיר וּמְנֻתָּק מִן הַקַּרְקַע[63]. נִמְצָא שֶׁכִּשּׁוּף לֹא יָכוֹל לְהִתְקַיֵּם כַּאֲשֶׁר אֵין רַגְלֵי הַמְכַשֵּׁף עַל הַקַּרְקַע. וְלָכֵן מַכַּת כִּנִּים הָיְתָה מֻרְכֶּבֶת מִכִּנִּים שֶׁהִגִּיעוּ אֶל אֶרֶץ מִצְרַיִם, וּמֵעָפָר מִצְרַיִם, שֶׁכֵּן כָּל גַּרְגְּרֵי הַחוֹל שֶׁל מִצְרַיִם הָפְכוּ גַּם הֵם לְכִנִּים[64] (שמות רבה י, ז), וְנִמְצָא שֶׁהַמְכַשְּׁפִים הָלְכוּ עַל כִּנִּים וְהָיוּ

---

63 מְסֻפֶּרֶת הַגְּמָרָא (סנהדרין מה:) עַל רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח, שֶׁהִתְבָּרֵר לוֹ כִּי יֵשׁ 80 מְכַשֵּׁפוֹת יְהוּדִיּוֹת בְּאַשְׁקְלוֹן, וְכִי לֹא רַק שֶׁזּוֹ עֲבֵרָה הַמְחֻיֶּבֶת מִיתָה, אֶלָּא פְּרָצָה חֲמוּרָה בְּגֶדֶר נְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל, עִם חֲשַׁשׁ לְקִלְקוּל גָּדוֹל שֶׁל בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הַיְשָׁרוֹת, הֶחְלִיט בִּגְזֵרַת-שָׂעָה לָדוּן אֶת כֻּלָּן לְמִיתָה וּלְהוֹצִיאָן לָהֹרֶג בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, אַף עַל פִּי שֶׁבֵּית דִּין לֹא דָן שְׁנֵי דִינֵי נְפָשׁוֹת שׁוֹנִים בְּאוֹתוֹ יוֹם (שם). אֲבָל כֵּיצַד יִתְגַּבֵּר עַל כִּשּׁוּפֵיהֶן? הוּא לָקַח עִמּוֹ שְׁמוֹנִים בַּחוּרִים חֲסוֹנִים וְהֶחְבִּיאָם בְּחֶבְיוֹת. הוֹפִיעַ בִּפְנֵי הַמְכַשֵּׁפוֹת בְּאוֹתוֹ יוֹם גָּשׁוּם, וְאָמַר לָהֶם כִּי גַּם הוּא מְכַשֵּׁף וְהוּא יוֹכִיחַ לָהֶם, כִּי הוּא יָכוֹל לִגְרֹם לְהוֹעָצַת שְׁמוֹנִים בַּחוּרִים מִשּׁוּם מָקוֹם, וְהַהוֹכָחָה תִּהְיֶה בִּיבֵשׁוּת בִּגְדֵיהֶם לַמְרוֹת שֶׁבַּחוּץ יוֹרֵד גֶּשֶׁם. הוּא עָשָׂה סִימָן, וְהַבַּחוּרִים שֶׁהֻבִיאוּ עִמָּם בְּגָדִים יְבֵשִׁים וְלָבְשׁוּ אוֹתָם בֶּחָבְיוֹת, מִיַּד הוֹפִיעוּ מוּל הַמְכַשֵּׁפוֹת, וּבְעוֹד אֵלּוּ מְבֻלְבָּלוֹת וּמַפְתָּעוֹת, כָּל בָּחוּר הֵרִים מְכַשֵּׁפָה אַחַת עַל שִׁכְמוֹ וְנִתַּק רַגְלֶיהָ מִן הַקַּרְקַע, וְכָךְ לֹא יָכְלוּ הַמְכַשֵּׁפוֹת לְהִתְחַמֵּק עַל יְדֵי כְּשָׁפִים, כִּי הָיוּ בָּאֲוִיר, וְנִלְקְחוּ לְבֵית דִּין שֶׁמָּצָא אוֹתָן אֲשֵׁמוֹת וְתָלָה אֶת כֻּלָּן בְּיוֹם אֶחָד (רש"י שם).

64 וְזוֹ לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ: "**וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אֱמֹר אֶל אַהֲרֹן נְטֵה אֶת מַטְּךָ וְהַךְ אֶת עֲפַר הָאָרֶץ**". אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה: "עָפָר שֶׁהֵגֵן עָלֶיךָ כְּשֶׁהָרַגְתָּ אֶת הַמִּצְרִי, אֵינוֹ דִין שֶׁיִּלָּקֶה עַל יָדֶךָ", לְפִיכָךְ לָקוּ שֶׁלֹּשׁ מַכּוֹת אֵלּוּ עַל יְדֵי אַהֲרֹן. "**וַיֵּט אַהֲרֹן אֶת יָדוֹ בְּמַטֵּהוּ**", לָמָּה הֵבִיא עֲלֵיהֶם כִּנִּים, לְפִי שֶׁשָּׁמוּ יִשְׂרָאֵל מְכַבְּדֵי חוּצוֹת וּשְׁוָקִים, לְפִיכָךְ נֶהְפַּךְ עֲפָרָם לְכִנִּים וְחוֹפְרִין

בָּאֲוִיר וְלֹא עַל הַקַּרְקַע, וְלֹא יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת שׁוּם כִּשּׁוּף מֵעַצְמָם. וְזֶה שֶׁבִּקֵּשׁ יַעֲקֹב אָבִינוּ מִיּוֹסֵף שֶׁלֹּא יַשְׁאִיר אוֹתוֹ טָמוּן בַּעֲפַר מִצְרַיִם, שֶׁרָאָה בְּרוּחַ קָדְשׁוֹ שֶׁהֶעָפָר יַהֲפֹךְ לְכִנִּים.

הַמְכַשְּׁפִים לֹא יָכְלוּ לְכַשֵּׁף בְּעַצְמָם, אַךְ חָשְׁבוּ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשֵׁדִים, שֶׁאֵלֶּה יָבִיאוּ לָהֶם כִּנִּים מִמָּקוֹם אַחֵר וְיַרְאֶה כְּאִלּוּ גַּם הֵם יוֹצְרִים כִּנִּים. אֲבָל יָדוּעַ כִּי שֵׁדִים לֹא יְכוֹלִים לִשְׁלוֹט עַל בְּרִיּוֹת הַקְּטַנּוֹת מִשְּׁעוֹרָה (סנהדרין סז:), וְלָכֵן לֹא הָיָה בְּיָכְלָתָם לְהָבִיא כִּנִּים גַּם כֵּן, עַד שֶׁהִתְבַּיְּשׁוּ כָּל הַמְכַשְּׁפִים שֶׁנִּתְפְּסוּ בְּקַלְקֻלָתָם וְלֹא יָכְלוּ לִיצוֹר אֲפִילוּ אַשְׁלָיָה שֶׁל מַשֶּׁהוּ דּוֹמֶה, אֲפִילוּ לֹא קַשׁ לְהֶאָחֵז בּוֹ. וְכָךְ צָעֲקוּ כֻּלָּם: "אֶצְבַּע אֱלֹקִים הִיא".

בְּחִירָה חוֹפְשִׁית

אִם כֵּן, מַדּוּעַ פַּרְעֹה לֹא צוֹעֵק "אֶצְבַּע אֱלֹקִים הִיא"? הֲרֵי גַּם לוֹ נִגְמְרוּ הַתְּרוּצִים. אֵין כָּאן כִּשּׁוּף, אֵין כָּאן שֵׁדִים, זֶה נס. הֶסְבֵּר אֶחָד אוֹמֵר שֶׁפַּרְעֹה הָיָה שׁוֹנֶה כֵּיוָן שֶׁהָיָה מֶלֶךְ, וְכָתוּב (משלי כא, א): "לֵב מֶלֶךְ בְּיַד ה' עַל כָּל אֲשֶׁר יַחְפֹּץ יַטֶּנּוּ". כַּאֲשֶׁר אֲנִי אָדָם פָּשׁוּט וְאֵינִי אַחֲרַאי עַל אַף אָדָם חוּץ מֵעַל חַיַּי שֶׁלִּי, הֲרֵי יֵשׁ לִי בְּחִירָה חוֹפְשִׁית בְּהַחְלָטוֹת חַיַּי. כְּכָל שֶׁאֶהְיֶה אָדָם עִם תַּפְקִיד סַמְכוּתִי יוֹתֵר וְיִהְיוּ יוֹתֵר אֲנָשִׁים כְּפוּפִים תַּחְתַּי, הַבְּחִירָה הַחוֹפְשִׁית שֶׁלִּי תְּצַטְמְצֵם.

אַמָּה עַל אַמָּה וְלֹא הָיָה שָׁם עָפָר, שֶׁנֶּאֱמַר: "**כָּל עֲפַר הָאָרֶץ הָיָה כִנִּים**". "**וַיַּעֲשׂוּ כֵן הַחַרְטֻמִּים בְּלָטֵיהֶם לְהוֹצִיא אֶת הַכִּנִּים וְלֹא יָכָלוּ**", אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר מִכָּאן אַתָּה לָמֵד שֶׁאֵין הַשֵּׁד יָכוֹל לִבְרוֹאוֹת פָּחוֹת מִכִּשְּׁעוֹרָה. וְרַבָּנָן אָמְרֵי אֲפִלּוּ כְּגַמְלָא לָא מָצֵי בָּרֵאוּ, אֶלָּא הַאי מִכְּנִיף לֵיהּ וְהַאי לָא מִכְנִיף לֵיהּ. "**וַיֹּאמְרוּ הַחַרְטֻמִּים אֶל פַּרְעֹה אֶצְבַּע אֱלֹקִים הִיא**", כֵּיוָן שֶׁרָאוּ הַחַרְטֻמִּים שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לְהוֹצִיא הַכִּנִּים, מִיָּד הִכִּירוּ שֶׁהָיוּ הַמַּעֲשִׂים מַעֲשֵׂה אֱלֹקִים וְלֹא מַעֲשֵׂה שֵׁדִים, וְעוֹד לֹא חָשְׁשׁוּ לְדַמּוֹת עַצְמָן לְמשֶׁה לְהוֹצִיא הַמַּכּוֹת.

זֶה בְּדִיּוּק הָפוּךְ מֵהַסְּבָרָה שֶׁלָּנוּ, שֶׁכְּכָל שֶׁאָדָם בָּעַל מַעֲמָד גָּבוֹהַּ יוֹתֵר וְיֵשׁ לוֹ אַחֲרָיוּת עַל יוֹתֵר אֲנָשִׁים, מְנַהֵל חֶבְרָה, מַפְקָ״ל, רָמַטְכָ״ל, נָשִׂיא, מֶלֶךְ, אֲזַי אֲנָשִׁים אֵלֶּה הֵם הֲכִי מְאֻשָּׁרִים, שֶׁאֵין לָהֶם כִּבְיָכוֹל מִישֶׁהוּ לִמְסֹר לוֹ דִּין וְחֶשְׁבּוֹן וְיכוֹלִים לַעֲשׂוֹת כְּכָל הָעוֹלֶה עַל רוּחָם. אֲבָל הָאֱמֶת הִיא שֶׁכְּכָל שֶׁיֵּשׁ יוֹתֵר אֲנָשִׁים תַּחְתֶּיךָ, ה׳ יִתְבָּרַךְ מְצַמְצֵם לְךָ אֶת הַבְּחִירָה הַחוֹפְשִׁית. כַּאֲשֶׁר אֲנִי אָדָם וְאֵין אַף אֶחָד תַּחְתָּי, אֲנִי יָכוֹל לִבְחֹר יוֹתֵר בְּחָפְשִׁיּוּת, גַּם בְּחִירוֹת מֵטְעוֹת עִם נְזָקִים בִּלְתִּי הֲפִיכִים. אֲבָל כְּשֶׁיֵּשׁ אֲנָשִׁים תַּחְתָּי, בְּהַחְלָטוֹת מֵטְעוֹת אֲנִי יָכוֹל לִפְגֹּעַ בַּאֲנָשִׁים רַבִּים לְלֹא עָוֶל בְּכַפָּם, אָז ה׳ מְצַמְצֵם לִי אֶת הַבְּחִירָה הַחוֹפְשִׁית. לָכֵן נִתַּן לוֹמַר כִּי כִּיוָן שֶׁפַּרְעֹה הָיָה מֶלֶךְ, לִבּוֹ הָיָה בְּיַד ה׳ וְהוּא לֹא נָתַן לוֹ לִבְחֹר בְּחָפְשִׁיּוּת כְּמוֹ כָּל אָדָם.

אַךְ יֵשׁ אוֹמְרִים כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא צִמְצֵם אֶת בְּחִירָתוֹ, אֶלָּא הוּא נָתַן לוֹ לִבְחֹר בְּחִירָה חוֹפְשִׁית אֱמִתִּית. וּמָה שֶׁכָּתוּב (שמות י, א): ״הִכְבַּדְתִּי אֶת לִבּוֹ״, אֵין הַכַּוָּנָה שֶׁלֹּא נָתַן לוֹ לִבְחֹר, אֶלָּא בְּדִיּוּק הָפוּךְ. כֵּיצַד?

בֶּעָבָר כְּשֶׁהָיוּ קוֹרְאִים אֶת פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת אַחַר תְּפִילַת שַׁחֲרִית שֶׁל שַׁבָּת, הָיָה עוֹמֵד מְתֻרְגְּמָן לְיַד הַבַּעַל-קוֹרֵא, וְכָל פָּסוּק שֶׁהַקּוֹרֵא אָמַר מִן הַסֵּפֶר, הָיָה עוֹצֵר וְהַמְתֻרְגְּמָן הָיָה מְתַרְגֵּם אַחֲרָיו עֲבוּר הָאֲנָשִׁים הַפְּשׁוּטִים שֶׁלֹּא יָדְעוּ אֶת לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. אַךְ יֵשׁ פְּעָמִים שֶׁהַקּוֹרֵא הָיָה קוֹרֵא כַּמָּה פְּסוּקִים בְּרֶצֶף וְהַמְתֻרְגְּמָן מַבְלִיעַ בְּקִרְיאָה פְּסוּקִים שֶׁלֹּא הָיָה מְתֻרְגֵּם, עַל מְנָת שֶׁהַצִּבּוּר לֹא יִטְעֶה בַּהֲבָנַת הַפָּסוּק כִּפְשׁוּטוֹ וְיִהְיֶה חִלּוּל ה׳[65].

---

[65] לְדֻגְמָא, אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא (מגילה כה:) כִּי אֶת הַפָּסוּק (בראשית לה, כב): ״וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן וַיִּשְׁכַּב אֶת בִּלְהָה״, לֹא הָיוּ מְתֻרְגְּמִים. הַגְּמָרָא מַסְבִּירָה כִּי הַכַּוָּנָה

אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא (מגילה כה:) שֶׁפָּרָשַׁת עֲזָהָרוֹת וְעוֹנָשִׁים כֵּן נִקְרֵאת וּמְתֻרְגֶּמֶת לְלֹא דִּלּוּגִים. וְשׁוֹאֶלֶת הַגְּמָרָא מָה הַחִדּוּשׁ? מַדּוּעַ לְדַלֵּג עַל פְּסוּקִים אֵלּוּ? אֵלּוּ עֲזָהָרוֹת וְעֲנָשִׁים שֶׁיִּתְקַיְּמוּ בְּהֶתְאֵם לְמַעֲשֵׂי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, מָה הַתַּקָּלָה שֶׁיִּכּוֹלָה לִנְבֹּעַ מִכָּךְ? עוֹנָה הַגְּמָרָא, שֶׁהָיָה חָשַׁשׁ שֶׁאִם יְתַרְגְּמוּ אֶת הַפְּסוּקִים וְהָעָם יָבִין אֶת הַפָּרָשָׁה עַל בּוֹרְיָהּ, יַחְזְרוּ כֻּלָּם בִּתְשׁוּבָה מִיִּרְאָה, אַךְ לַמְרוֹת זֹאת הֶחְלַט כֵּן לְתַרְגֵּם אֶת הַפָּרָשָׁה לַצִּבּוּר.

לְמִדִּים אָנוּ מִכָּאן יְסוֹד גָּדוֹל. הָיְתָה סְבָרָה שֶׁעָדִיף לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא "לְהַעֲלִים" פָּרָשָׁה שְׁלֵמָה מֵהַצִּבּוּר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה מִיִּרְאָה, וְה' לֹא חָפֵץ בְּכָךְ[66]. וְזוֹ אַחַת הַסִּבּוֹת שֶׁה' יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם בְּהֶסְתֵּר פָּנִים, כִּי אִם הוּא יַרְאֶה לָנוּ אֶת כְּבוֹדוֹ, מִי לֹא יַחְזֹר בִּתְשׁוּבָה? אֲבָל זֶה יִהְיֶה מִפַּחַד, מִיִּרְאָה. כְּשֶׁהוּא מִתְנַהֵג בְּהַסְתָּרָה, אָז יֵשׁ לִי "כִּבְיָכוֹל" בְּחִירָה לְהַאֲמִין אִם הוּא קַיָּם אוֹ לֹא קַיָּם, וּכְדֵי "לְהֵאָחֵז בְּקַשׁ" זֶה מַסְפִּיק, זוֹ הַמִּלְחָמָה הַפְּרָטִית שֶׁלָּנוּ.

שֶׁבִּלְבֵּל יְצוּעֵי אָבִיו, שֶׁגָּרַר אֶת מִטָּתוֹ שֶׁל אָבִיו מֵאֱלֹהָּה שֶׁל בִּלְהָה עַל מְנָת לְהַכְנִיסָהּ לְאָהֳלָהּ שֶׁל אִמּוֹ לֵאָה, כִּי קִנְאָ לְאִמּוֹ לֵאָה שֶׁלֹּא זָכְתָה שֶׁיַּעֲקֹב אָבִיו יַעֲבִיר אֶת מִטָּתוֹ לְאָהֳלָהּ שֶׁלָּהּ לְאַחַר פְּטִירָתָהּ שֶׁל רָחֵל. עַל הַמַּעֲשֶׂה הֶחָמוּר הַזֶּה כָּתְבוּ בַּתּוֹרָה "וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן וַיִּשְׁכַּב אֶת בִּלְהָה", וְאִם יְתַרְגְּמוּ אֶת הַפָּסוּק כְּפִשּׁוּטוֹ, יַחְשְׁבוּ שֶׁרְאוּבֵן חָטָא בַּעֲרָיוֹת חַס וְשָׁלוֹם. הַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת כִּי הֶמְשֵׁךְ הַפָּסוּק "וַיִּהְיוּ בְנֵי יַעֲקֹב שְׁנֵים עָשָׂר", בָּא לְהוֹרוֹת כִּי כֻּלָּם צַדִּיקִים כּוֹלֵל רְאוּבֵן, מִשְׁמַע שֶׁאֵין הַפָּסוּק כְּפִשּׁוּטוֹ, אַךְ מִתַּרְגּוּם הַפָּרָשָׁה הַדָּבָר לֹא הָיָה נִלְמַד וְלָכֵן הֶעֱדִיפוּ שֶׁהַמְתַרְגְּמָן לֹא יְתַרְגֵּם אֶת הַחֲצִי הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַפָּסוּק.

66 כַּמּוּבָן שֶׁאָדָם הַחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה מִיִּרְאָה וְעוֹזֵב אֶת דַּרְכָּיו הַקְּלוֹקָלוֹת לְלֶכֶת בְּדַרְכֵי ה', זֶהוּ דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד. אַךְ אִם הוּא "נִתְקַע" שָׁם, עֲבוֹדָתוֹ פְּחוֹת רְצוּיָה לַה', שֶׁרוֹצֶה שֶׁיַּעַבְדוּ אוֹתוֹ מֵאַהֲבָה וּמֵרָצוֹן. ה' רוֹצֶה שֶׁיָּבִינוּ וְיֵדְעוּ עַד כַּמָּה הוּא רַחוּם וְחַנּוּן וְאוֹהֵב אוֹתָם, וְלֹא מְעַנְּיָן בְּהַעֲנָשָׁה וּבְיִסּוּרִים, אֶלָּא שֶׁיִּהְיֶה טוֹב לְכָל יְהוּדִי, וְכָל מַטָּרָתוֹ לְהוֹרוֹת לָהֶם אֶת הַדֶּרֶךְ בָּהּ יֵלְכוּ כְּדֵי לְהַגִּיעַ לְאֹשֶׁר הָאֲמִתִּי.

כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִפְלִיא מַכּוֹתָיו בְּפַרְעֹה, הָיָה זֶה בְּגִלּוּי פָּנִים. הָיוּ אֵלֶּה נִסִּים מֵעַל הַטֶּבַע וּשְׁלִיטָה מֻחְלֶטֶת בַּבְּרִיאָה, פַּרְעֹה "רָאָה" אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הוּא לֹא יָכוֹל הָיָה לְהִתְכַּחֵשׁ לְקִיּוּמוֹ, אִם הַטִּפְּשִׁים שֶׁבְּעַמּוֹ אָמְרוּ "אֱצְבַּע אֱלֹקִים הִיא", עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה מְכַשֵּׁף חָכָם וְגָדוֹל כְּפַרְעֹה. אִם ה' יִתְבָּרַךְ לֹא הָיָה מַכְבִּיד אֶת לִבּוֹ, וַדַּאי שֶׁהָיָה מְשַׁחְרֵר אֶת עַם יִשְׂרָאֵל מִיִּרְאָה, לֹא הָיְתָה לוֹ בְּכָלָל בְּחִירָה חוֹפְשִׁית.

וְלָכֵן נֶאֱמַר שֶׁה' יִתְבָּרַךְ הוֹדִיעַ לְמֹשֶׁה כִּי "הִכְבַּדְתִּי אֶת לִבּוֹ" (שמות י, א), וְכֵן "אֲחַזֵּק אֶת לִבּוֹ" (שם ד, כא), כְּלוֹמַר חִזֵּק אֶת כְּבוֹדוֹ וּבִטְחוֹנוֹ הָעַצְמִי, כִּי אָדָם בָּעַל כָּבוֹד לֹא מְמַהֵר לְהִכָּנַע מִתּוֹךְ יִרְאָה. ה' לֹא רָצָה שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יְשֻׁחְרְרוּ מִתּוֹךְ פַּחַד מֵעֹנֶשׁ, הוּא רָצָה שֶׁפַּרְעֹה יָבִין וְיוֹדֶה שֶׁיֵּשׁ אֱלֹקִים, וְיִשַּׁחְרֵר אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִתּוֹךְ הֲבָנָה כִּי אֱלֹקִים שׁוֹלֵט בַּכֹּל. גּוֹיִם יְרֵאִים מֵעֹנֶשׁ, כָּךְ רָאִינוּ גַּם עִם אַנְשֵׁי הָעִיר נִינְוֵה אֵלֶיהָ הִתְנַבֵּא הַנָּבִיא יוֹנָה וְאָמַר לָהֶם כִּי תּוֹךְ 40 יוֹם הָעִיר נֶהְפֶּכֶת (יונה ג, ד). מִיַּד חָזְרוּ כָּל אַנְשֵׁי הָעִיר בִּתְשׁוּבָה, צָמוּ וְיָשְׁבוּ בְּתַעֲנִית יָחַד עִם בְּהֵמוֹתֵיהֶם. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קִבֵּל אֶת תַּעֲנִיתָם וּמָחַל לָהֶם. וּמָה קָרָה לְבַסּוֹף ? לְאַחַר כַּמָּה שָׁנִים שֶׁשָּׁכַךְ הַפַּחַד חָזְרוּ לְסוּרָם וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶחֱרִיב אֶת עִירָם עַל יְדֵי הַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶאצַּר. אֵין פַּחַד אֵין תְּשׁוּבָה.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חִזֵּק אֶת לֵב פַּרְעֹה עַל מְנָת שֶׁיִּבְחַר לְשַׁחְרֵר אֶת עַם יִשְׂרָאֵל מִתּוֹךְ הַבָּנָה בִּגְדֻלַּת ה', וְלֹא רַק בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא יִתְּנוּ לוֹ מַכּוֹת. וְלָכֵן בְּכָל פַּעַם מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה מַגִּיעַ אֶל פַּרְעֹה לְאַחַר הַמַּכָּה, וְרוֹאֶה אֶת פַּרְעֹה הַמְפֻחָד, הָיָה מְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיְּשַׁחְרֵר אֶת עַם יִשְׂרָאֵל. כַּאֲשֶׁר פַּרְעֹה רָאָה כִּי "מְבַקְּשִׁים" מִמֶּנּוּ, הוּא הֵבִין שֶׁהַבְּחִירָה הִיא שֶׁלּוֹ, וּמִיַּד חָזַר כְּבוֹדוֹ

לְהִשְׁתַּלֵּט עָלָיו שֶׁהוּא זֶה שֶׁמַּחְלִיט, וְלָכֵן הוּא בָּחַר לְסָרֵב. עַל יְדֵי חִזּוּק לִבּוֹ, הוּא יָכוֹל הָיָה לְהַחְלִיט אִם לְהַאֲמִין אוֹ לֹא לְהַאֲמִין, וְהוּא שָׂגָה וְהֶחְלִיט לֹא לְהַאֲמִין.

נִשְׁאָרִים בַּחֹשֶׁךְ

מִסִּפּוּר זֶה יֶשׁ לֶקַח גָּדוֹל עֲבוּר הַדּוֹר שֶׁלָּנוּ. יֶשׁ כָּאן יְסוֹד גָּדוֹל שֶׁעָלֵינוּ לִלְמֹד. יֵצֶר הָרַע פּוֹעֵל עָלֵינוּ, וּמַקִּיף אוֹתָנוּ בִּבְעָיוֹת וְתַאֲווֹת, עַד שֶׁהוּא שׁוֹלֵט עָלֵינוּ. אָז גַּם אִם ה׳ עוֹשֶׂה לָנוּ נִסִּים, וּמְשַׁנֶּה אֶת חֻקֵּי הַטֶּבַע עֲבוּרֵנוּ, אֲנַחְנוּ עֲדַיִן ״נֶאֱחָזִים בְּקַשׁ״, כְּדֵי שֶׁהָאֱמֶת לֹא תְּחַיֵּב אוֹתָנוּ לְהִשְׁתַּנּוֹת. אֲנַחְנוּ לֹא רוֹצִים לְהִשְׁתַּנּוֹת. עֲבָדָה, לַמְרוֹת שֶׁכָּל הָעָם הַמִּצְרִי אָמַר ״אֶצְבַּע אֱלֹקִים הִיא״ כְּבָר בַּמַּכָּה הַשְּׁלִישִׁית, כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הִגִּיעַ לַמַּכָּה הַתְּשִׁיעִית, עֲדַיִן 80 אָחוּז מִתּוֹכָם לֹא חָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה וּמָצְאוּ אֶת מוֹתָם ! מִי שֶׁבָּחַר לְהִשָּׁאֵר בַּחֹשֶׁךְ נִשְׁאַר בַּחֹשֶׁךְ לְעוֹלָם.

אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹהֵב אוֹתָנוּ וּמְרַחֵם עָלֵינוּ, הוּא לֹא רוֹצֶה שֶׁנִּשָּׁאֵר בַּחֹשֶׁךְ. הוּא לֹא נוֹתֵן לָנוּ מַכּוֹת לְשֵׁם הַמַּכּוֹת, לְשֵׁם עֲנִישָׁה, אֶלָּא לְשֵׁם לִמּוּד, עַל מְנָת שֶׁנִּצְמַח מֵהֶן, נִלְמַד מֵהֶן מָה עָלֵינוּ לְתַקֵּן. וּכְדֵי שֶׁנּוּכַל לַעֲשׂוֹת זֹאת, עַל הַמַּכּוֹת לִהְיוֹת קְשׁוּרוֹת לְמַעֲשִׂים, מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, כְּדֵי שֶׁמִּתּוֹךְ הַמַּכָּה יִלְמַד הָאָדָם עַל מָה הִיא נִתְּנָה.

וְכָךְ עָשָׂה ה׳ יִתְבָּרַךְ בְּמִצְרַיִם. הַמִּצְרִים מָנְעוּ מִנְּשׁוֹת יִשְׂרָאֵל לִטְבֹּל בַּמִּקְוֶה וּלְהִטַּהֵר מִדְּמֵיהֶן לְבַעְלֵיהֶן, אָז הֵם קִבְּלוּ מַכַּת דָּם בַּיְאוֹר. הַמִּצְרִים עָשׂוּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל רָעָשִׂים בַּלֵּילוֹת עַל מְנָת שֶׁלֹּא יִשְׁנוּ וְיָנוּחוּ לְאַחַר יוֹם עֲבוֹדָה מְפָרֶךְ, הֵם קִבְּלוּ מַכַּת צְפַרְדְּעִים שֶׁקִּרְקְרוּ לָהֶם בְּכָל מָקוֹם, אֲפִילוּ בְּבִטְנֵיהֶם. הֵם הִלְבִּישׁוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בִּסְחָבוֹת עַד שֶׁבִּגְדֵיהֶם הֵכִּו בְּכִנִּים, הֵם סִבְּלוּ מִמַּכַּת כִּנִּים, וְכָךְ עַל זוֹ הַדֶּרֶךְ. מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה.

כְּשֶׁאָדָם מְקַבֵּל מַכָּה הַמְנַהֶלֶת בְּדִיּוּק כְּנֶגֶד מָה שֶׁהוּא עָשָׂה, אָז הוּא יוֹדֵעַ לְקַשֵּׁר. מַדּוּעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִכָּה אֶת פַּרְעֹה דַּוְקָא דֶּרֶךְ מֹשֶׁה? לֹא מָצָא מִישֶׁהוּ אַחֵר מִלְּבַד הַיֶּלֶד שֶׁפַּרְעֹה עַצְמוֹ גִּדֵּל אוֹתוֹ וְטִפֵּל בּוֹ וּפִנֵּק אוֹתוֹ? מַדּוּעַ לֹא יָבוֹא אַהֲרֹן וְיַכֶּה? הֵיכָן הַכָּרַת הַטּוֹב שֶׁל מֹשֶׁה, הֲרֵי פַּרְעֹה גִּדֵּל אוֹתוֹ? וַהֲלֹא רָאִינוּ שֶׁאֶת הַיְאוֹר מֹשֶׁה לֹא הִכָּה כִּי הִכִּיר לוֹ טוֹבָה עַל שֶׁהֶשְׁיט אֶת עֲרִיסָתוֹ עַד לְבַת פַּרְעֹה (שמות רבה ט, י), וְגַם אֶת מַכַּת כִּנִּים עַל הֶעָפָר אַהֲרֹן עָשָׂה וְלֹא מֹשֶׁה, כִּי הוּא הִכִּיר טוֹבָה לְעָפָר שֶׁעָזַר לוֹ לְכַסּוֹת אֶת הַמִּצְרִי שֶׁהָרַג בְּטֶרֶם בָּרַח מִמִּצְרַיִם (שם י, ז), וּמָה עִם פַּרְעֹה? לֹא מַגִּיעָה לוֹ הַכָּרַת הַטּוֹב? הַכָּרַת הַטּוֹב לַיְאוֹר וְלֶעָפָר יֵשׁ, וְלַמֶּלֶךְ בָּשָׂר וְדָם שֶׁהָיָה לוֹ לְאַבָּא וּלְאוֹמֵן, כָּאן אֵין הַכָּרַת הַטּוֹב?

אֶלָּא הָיָה זֶה בִּמְכֻוָּן מֵה׳ יִתְבָּרַךְ. אִלּוּ פַּרְעֹה הָיָה מְקַבֵּל מַכּוֹת מֵה׳ דֶּרֶךְ אַהֲרֹן לְדֶגְמָא, הוּא הָיָה חוֹשֵׁב שֶׁזֶּה לֹא מַגִּיעַ לוֹ, אַף הִגִּיעַ מִישֶׁהוּ שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱלֹקִים יוֹתֵר חָזָק מֵהָעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלּוֹ, קוֹרֶה. אֲבָל כַּאֲשֶׁר מֹשֶׁה הָיָה זֶה שֶׁהִכָּה אוֹתוֹ, הָיְתָה כָּאן מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה. פַּרְעֹה נִזְכָּר: כֵּיצַד הָפַךְ לְמֶלֶךְ מִלְּכַתְּחִלָּה עַל כָּל הָעוֹלָם? הָיָה זֶה שָׁנִים לִפְנֵי, כְּשֶׁיּוֹסֵף הַצַּדִּיק הִצִּיל אֶת אַרְצוֹ מִלְּגוֹעַ בְּרָעָב, וּבְחָכְמָתוֹ גַּם הֶעֱשִׁיר אֶת הַמְּדִינָה וְהִגְדִּיל אֶת גְּבוּלוֹתֶיהָ, כַּאֲשֶׁר כָּל מְדִינוֹת הָאָזוֹר מָכְרוּ לְפַרְעֹה אֶת רְכוּשָׁם וְאֶת גּוּפָם עֲבוּר פַּת לֶחֶם. כָּךְ פַּרְעֹה נִהְיֶה לְמֶלֶךְ אַדִּיר שֶׁשָּׁלַט בְּכָל אֲזוֹרוֹ בְּיַד רָמָה. אַף פַּרְעֹה כָּפַר בְּטוֹבָתוֹ שֶׁל יוֹסֵף וֶאֱלֹקָיו, כַּאֲשֶׁר שִׁעְבֵּד אֶת בְּנֵי עַמּוֹ דּוֹרוֹת אַחַר כָּךְ לְמַעַן הֶמְשֵׁךְ יְצִיבוּת שִׁלְטוֹנוֹ. הוּא כָּפַר בְּטוֹבָתוֹ שֶׁל מִי שֶׁגִּדֵּל אוֹתוֹ, וְלָכֵן הוּא יֵעָנֵשׁ עַל יְדֵי בֶּן עַמּוֹ שֶׁל יוֹסֵף שֶׁהוּא יְגַדֵּל עַל בִּרְכָּיו וְזֶה יְכַפֵּר בְּטוֹבָתוֹ וְיַכֶּה אוֹתוֹ. כְּדֵי שֶׁיִּרְאֶה וְיַרְגִּישׁ אֶת הַמִּדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה וְיִלְמַד מָה הָיוּ מַעֲשָׂיו הַנְּלוֹזִים שֶׁהֵבִיאוּ עָלָיו אֶת הַמַּכּוֹת הַלָּלוּ.

לְהַשְׁפִּיעַ בְּמַעֲשִׂים

אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא (ברכות ה.) כִּי כַּאֲשֶׁר בָּאָה מַכָּה עַל אָדָם יְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו, לְבְדוֹק מָה עָשָׂה לֹא טוֹב. חִפֵּשׂ וְלֹא מָצָא יִתְלֶה בְּבִטּוּל תּוֹרָה. מָה זֹאת אוֹמֶרֶת פִּשְׁפֵּשׁ וְלֹא מָצָא? כֻּלָּם נִהְיוּ צַדִּיקִים, רַק בִּטּוּל תּוֹרָה יֵשׁ לָהֶם בַּעֲוונוֹתֵיהֶם? אֶלָּא הַכַּוָּנָה שֶׁפִּשְׁפֵּשׁ וּמָצָא עֲבֵרוֹת בְּאַמְתַּחְתּוֹ, אֲבָל הֵן לֹא מַתְאִימוֹת לַמַּכָּה, הוּא לֹא מוֹצֵא מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה. הוּא פּוֹגֵם בָּעֵינַיִם שֶׁלּוֹ, אֲבָל לֹא כּוֹאֲבוֹת לוֹ הָעֵינַיִם אֶלָּא כּוֹאֶבֶת לוֹ הַכָּתֵף. הוּא עוֹשֶׂה עֲבֵרוֹת עִם הַיָּדַיִם וְכוֹאֶבֶת לוֹ הַבֶּרֶךְ. אֵין הַתְאָמָה בֵּין הַמַּכָּה לַעֲבֵרָה. אָז אִם פִּשְׁפְּשְׁנוּ וְלֹא מָצָאנוּ נִתְלֶה בְּבִטּוּל תּוֹרָה, מַדּוּעַ? סִבָּה אַחַת הִיא שֶׁכָּל גּוּפֵנוּ, רְכוּשֵׁנוּ וְחַיֵּינוּ מַמָּשׁ עֲרֵבִים לְמִצְוַת לְמוּד תּוֹרָה, אָז כָּל מַכָּה בַּבְּרִיאוּת, בָּרְכוּשׁ וּבַנֶּפֶשׁ יְכוֹלָה לִנְבֹּעַ מִבִּטּוּל תּוֹרָה. סִבָּה אַחֶרֶת הִיא, שֶׁאִם הָיִינוּ לְמֵדִים תּוֹרָה הָיִינוּ מְגַלִּים שֶׁיֵּשׁ עוֹד סִדְרָה שְׁלֵמָה שֶׁל עֲבֵרוֹת בְּיָדֵינוּ שֶׁלֹּא יָדַעְנוּ שֶׁהֵן עֲבֵרוֹת בִּכְלָל וְחֶלְקָן חָשַׁבְנוּ אֲפִילוּ לְמִצְווֹת, בִּגְלַל שֶׁהָיִינוּ בּוּרִים וְלֹא לָמַדְנוּ! וְאִם כֵּן, רַק אַחֲרֵי שֶׁנִּלְמַד נוּכַל לְזַהּוֹת אֶת הַמִּדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה בַּמַּכָּה וּלְתַקֵּן.

אִם נְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשֵׂינוּ, נִמְצָא כִּמְעַט תָּמִיד שֶׁכָּל מַכָּה שֶׁאֲנַחְנוּ מְקַבְּלִים הִיא מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה. בְּדִיּוּק כְּנֶגֶד מַשֶּׁהוּ לֹא טוֹב שֶׁעָשִׂינוּ. גַּם אִם הַמַּעֲשֶׂה הָיָה לִפְנֵי שָׁנָה, לִפְנֵי חָמֵשׁ וַאֲפִילוּ לִפְנֵי עֶשֶׂר שָׁנִים. לֹא תָּמִיד הַמַּכָּה סְמוּכָה לַמַּעֲשֶׂה, אֲבָל הַכֹּל נִרְשָׁם. הָרֵי אִם הָיְתָה סְמִיכוּת בֵּין הַמַּכָּה לְמַעֲשֶׂה לֹא הָיָה צָרִיךְ מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, הַסְּמִיכוּת לְבַדָּהּ הָיְתָה מְגַלָּה לָנוּ שֶׁטָּעִינוּ. אַךְ מִכְּיוָן שֶׁה׳ רַחוּם וּמְחַכֶּה שֶׁנַּעֲשֶׂה חֶשְׁבּוֹן נֶפֶשׁ מֵעַצְמֵנוּ וְנָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, וְרַק לְאַחַר שֶׁרָאָה שֶׁנּוֹתַרְנוּ בְּחֹשֶׁךְ מַכָּה אוֹתָנוּ, כֵּיצַד אִם כֵּן אֲנִי אֲחַבֵּר בֵּין מַכָּה שֶׁל הַיּוֹם לַעֲבֵרָה שֶׁלְּפָנַי עָשׂוֹר? עַל יְדֵי שֶׁהַמַּכָּה הִיא מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה לַעֲבֵרָה, וְלָכֵן אִם אֲפַשְׁפֵּשׁ

בְּמַעֲשַׂי אֶמְצָא. וְאִם לֹא מָצָאתִי, אַגְדִּיל אֶת הָעִתִּים לַתּוֹרָה, עַד שֶׁאֶמְצָא מָה הָיָה לֹא בְּסֵדֶר וַאֲפִילוּ לֹא יָדַעְתִּי שְׁזֶּה לֹא בְּסֵדֶר.

בִּבְנֵי בְּרַק הִתְגּוֹרָרָה מִשְׁפָּחָה שֶׁבֵּיתָהּ הָיָה פָּתוּחַ לַעֲנִיִּים, וְהָיָה עָנִי אֶחָד שֶׁהָיָה חוֹזֵר כָּל הַזְּמַן וּמַטְרִיחַ אֶת בְּנֵי הַבַּיִת. הָיוּ לוֹ סִפּוּרִים וּתְלוּנוֹת עַל כָּל הָעוֹלָם, לָרוֹב הָיָה גַּם מֵבִיא עִמּוֹ לִכְלוּךְ הַבַּיְתָה וְאַף רֵיחַ לֹא נָעִים נָדַף מִמֶּנּוּ. אוֹתָהּ מִשְׁפָּחָה אִרְחָה אוֹתוֹ בְּכָבוֹד וְהַמְאָרְחִים בַּלְמוּ פִּיהֶם לַמְרוֹת שֶׁנּוֹכְחוּתוֹ הָלְכָה וְהֵעִיקָה עֲלֵיהֶם מִפַּעַם לְפַעַם.

כַּאֲשֶׁר הַמִּשְׁפָּחָה הַחֲלִיטָה לַעֲבוֹר לְעִיר אַחֶרֶת, הֶחְלִיטוּ כִּי לֹא יֹאמְרוּ לְאוֹתוֹ עָנִי עַל הַמַּעֲבָר, וְגַם טָרְחוּ לְדָרוֹשׁ מִן הַשְּׁכֵנִים שֶׁלֹּא יִפְלְטוּ בְּטָעוּת לָאָן הֵם עָבְרוּ. וְכָךְ הַמִּשְׁפָּחָה חָנְכָה אֶת בֵּיתָהּ הֶחָדָשׁ לְלֹא צֹרֶךְ לִסְבֹּל מִטַּרְדָּתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ עָנִי. אֶלָּא שֶׁבֹּקֶר אֶחָד הִתְעוֹרֵר הַבַּעַל לִצְרָחוֹת אִשְׁתּוֹ בַּמִּטְבָּח, וְרָאָה כִּי עַקְרָב יָצָא מִן הַכִּיּוֹר בַּמִּטְבָּח. מִיַּד הֵרִים מַטְאֲטֵא וְסִלֵּק אוֹתוֹ מִן הַבַּיִת. אֲבָל הַתּוֹפָעָה חָזְרָה עַל עַצְמָהּ. בְּרוּר מַהֵר אֵצֶל הַשְּׁכֵנִים גִּילָה כִּי מַכַּת הָעַקְרַבִּים נִמְצֵאת רַק בְּבֵיתָם שֶׁלָּהֶם. מֵהֵיכָן מוֹפִיעִים עַקְרַבִּים בְּבִנְיָן בְּעִיר בְּנוּיָה, וְעוֹד רַק אֶצְלָם בַּדִּירָה?

כַּאֲנָשִׁים מַאֲמִינִים הֵם נִגְּשׁוּ מִיַּד אֶל רַבָּם לְהִתְיַעֵץ עִמּוֹ. הָרַב הֶפְתֵּעַ לִשְׁמוֹעַ כִּי הַמַּכָּה הִיא דַּוְקָא בְּצוּרַת עַקְרָב וְלֹא עַכְבָּרִים אוֹ נְמָלִים, כְּפִי שֶׁמָּצוּי בֶּעָרִים. מִיַּד פָּתַח אֶת פֶּרֶק שִׁירָה וְקָרָא אֶת פְּסוּקוֹ שֶׁל הָעַקְרָב (תהלים קמה, ט): "טוֹב ה' לַכֹּל, וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו". הֵרִים הָרַב אֶת רֹאשׁוֹ מִן הַסֵּפֶר וְשָׁאַל: "הַאִם הָיָה מִישֶׁהוּ שֶׁעָשִׂיתֶם עִמּוֹ חֶסֶד וְהִפְסַקְתֶּם"? בְּנֵי הַזּוּג נִבְהֲלוּ מִדְּבָרָיו, מְבִינִים בְּדִיּוּק מָה עָשׂוּ וְעַל מִי מְדֻבָּר. מֵאוֹתוֹ

יוֹם הֶעָנִי חָזַר לִפְקֹד אֶת בֵּיתָם בַּמָּקוֹם הֶחָדָשׁ, וְהָעַקְרַבִּים נֶעֱלְמוּ וְלֹא שָׁבוּ יוֹתֵר.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְנַהֵל אֶת הָעוֹלָם מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, אֵין ״סְתָם״ אֵצֶל ה׳ יִתְבָּרַךְ, אֵין ״מִקְרֶה״. אִם אָדָם חוֹטֵף מַכָּה וְרוֹצֶה לָדַעַת מַדּוּעַ, יְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא טָרַח לָתֵת לוֹ מַכָּה מְדֻיֶּקֶת כְּדֵי שֶׁהוּא יַחְזֹר בִּתְשׁוּבָה, לֹא כְּדֵי שֶׁהוּא יִסְבֹּל. בְּרֶגַע שֶׁאָדָם מֵבִין עַל מָה קִבֵּל אֶת הַמַּכָּה וּמְתַקֵּן מַעֲשָׂיו, הַמַּכָּה חוֹלֶפֶת. הָאָדָם צָרִיךְ אֶת מוּסַר הַהַשְׁכֵּל שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹךְ הַמַּכָּה. אִם הוּא מְסָרֵב לִלְמֹד וּלְהָבִין, הוּא יַחְטֹף עוֹד מַכָּה וְעוֹד אַחַת, וְאִם לֹא יַחְכִּים בַּסּוֹף יָבוֹא הַחֹשֶׁךְ וְהוּא כְּבָר לֹא יֵצֵא מִשָּׁם, חַס וְשָׁלוֹם. בּוֹאוּ נִלְמַד מִפַּרְעֹה, שֶׁאָמְרוּ חֲזַ״ל (אבות ד, א): ״אֵיזֶהוּ הֶחָכָם? הַלּוֹמֵד מִכָּל אָדָם״, גַּם מֵרְשָׁעִים. אֲנַחְנוּ נַעֲשֶׂה מָה שֶׁהוּא לֹא עָשָׂה, אִם תַּגִּיעַ מַכָּה, לֹא עָלֵינוּ, נְפַשְׁפֵּשׁ מִיָּד לְחַפֵּשׂ אֶת הַמִּדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה וְנֵדַע מָה לְתַקֵּן, שֶׁה׳ יַעֲבִיר אֶת הַצָּרָה מֵעָלֵינוּ. וְאִם לֹא נִמְצָא, נֵדַע שֶׁאֵין לָנוּ מַסְפִּיק עִתִּים לַתּוֹרָה, וְלָכֵן נוֹסִיף עוֹד בַּלִּמּוּד, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִהְיֶה בְּעֶזְרֵנוּ לְהוֹבִיל אוֹתָנוּ לְתַקֵּן אֶת שֶׁהִתְקַלְקֵל.

בניסן נגאלו

מָתַי נִבְרָא הָעוֹלָם?

כָּתוּב בַּגְּמָרָא (ראש השנה ב.): "אַרְבָּעָה רָאשֵׁי שָׁנִים הֵם. בְּאֶחָד בְּנִיסָן רֹאשׁ הַשָּׁנָה לַמְּלָכִים וְלָרְגָלִים. בְּאֶחָד בֶּאֱלוּל רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעְשַׂר בְּהֵמָה. רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים, בְּאֶחָד בְּתִשְׁרֵי. בְּאֶחָד בְּתִשְׁרֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה לַשָּׁנִים וְלַשְּׁמִטִּין וְלַיּוֹבְלוֹת, לַנְּטִיעָה וְלַיְרָקוֹת. בְּאֶחָד בִּשְׁבָט, רֹאשׁ הַשָּׁנָה לָאִילָן, כְּדִבְרֵי בֵית שַׁמַּאי. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים, בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ".

יֵשׁ לָנוּ אַרְבָּעָה רָאשֵׁי חֳדָשִׁים שֶׁהֵם אַרְבָּעָה רָאשֵׁי שָׁנָה, כָּל אֶחָד לְדִינוֹ. א׳ בְּנִיסָן הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה לָרְגָלִים, לְעִנְיַן הַקְרָבַת קָרְבָּנוֹת שֶׁאָדָם נוֹדֵר לְהָבִיא וְאָסוּר לְעַכֵּב יוֹתֵר מִשְּׁלֹשָׁה רְגָלִים, אָז הָרִאשׁוֹן שֶׁבָּהֶם הוּא פֶּסַח, וְזוֹ שִׁיטַת רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי

(ראש השנה ד.). לָכֵן א׳ בְּנִיסָן הוּא רֹאשׁ חֹדֶשׁ בּוֹ חַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל הָרְגָלִים. א׳ בֶּאֱלוּל הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה, א׳ בְּתִשְׁרֵי הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁאֲנַחְנוּ מַכִּירִים, אָז כֻּלָּם נִשְׁפָּטִים לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כִּבְנֵי מָרוֹן (שם טז.), וְ-א׳ בִּשְׁבָט הֶוֵא רֹאשׁ הַשָּׁנָה לָאִילָנוֹת לְפִי בֵּית שַׁמַּאי, כְּשֶׁבֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים ט״ו בִּשְׁבָט (וַהֲלָכָה כְּמוֹתָם).

כְּשֶׁאֲנַחְנוּ מִתְבּוֹנְנִים בַּגְּמָרָא מִבְּחִינַת הַדִּינִים הַקְּשׁוּרִים לְנִיסָן וְתִשְׁרֵי, נִשְׁאֶלֶת שְׁאֵלָה מִי הוּא בְּעֶצֶם רֹאשׁ הַשָּׁנָה הָאֲמִתִּי מִבֵּין שְׁנֵיהֶם? לְ-א׳ בְּתִשְׁרֵי אֲנַחְנוּ קוֹרְאִים רֹאשׁ הַשָּׁנָה, אֲנַחְנוּ מְצַיְּנִים אֶת הַסְּפִירָה לְפִיו לְעַנְיֵנֵי שְׁמִיטָה וְיוֹבֵל, אֲנַחְנוּ מְחַשְּׁבִים אֶת כָּל הַתְּקוּפוֹת וְהַשָּׁנִים לְפִי א׳ בְּתִשְׁרֵי. אֲנַחְנוּ יוֹדְעִים שֶׁבְּאוֹתוֹ יוֹם שׁוֹפְטִים אֶת כָּל הָעוֹלָם לְכָל הַשָּׁנָה, אָז זֶה תְּחִלַּת הַשָּׁנָה, וְהוּא גַּם נִקְרָא ״רֹאשׁ הַשָּׁנָה״.

לְעֻמַּת זֹאת, א׳ בְּנִיסָן הוּא הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן. לָחֳדָשִׁים לֹא הָיוּ שֵׁמוֹת לִפְנֵי גָּלוּת בָּבֶל, הַשֵּׁמוֹת תִּשְׁרֵי חֶשְׁוָן כִּסְלֵו וְכוּ׳, הֵם שֵׁמוֹת בַּאֲרָמִית שֶׁבָּאוּ מִגָּלוּת בָּבֶל, הַשֵּׁמוֹת רִאשׁוֹן וּמוֹפִיעִים בְּסִפְרֵי הַנְּבִיאִים וְהַכְּתוּבִים. בַּתּוֹרָה הַשֵּׁמוֹת נִקְרָאִים בְּמִסְפָּרִים ״הָרִאשׁוֹן״, ״הַשֵּׁנִי״ וְכוּ׳. בְּפָרָשַׁת ״בֹּא״ אֲשֶׁר בָּהּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְקַבְּלִים אֶת מִצְוֹת הַפֶּסַח וְאֶת קִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ, הַתּוֹרָה אוֹמֶרֶת לָהֶם עַל חֹדֶשׁ נִיסָן (שמות יב, ב): ״הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים **רִאשׁוֹן** הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה״. נִיסָן נִקְרָא הַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן. תִּשְׁרֵי נִקְרָא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי. גַּם כְּשֶׁהַתּוֹרָה מְצַוָּה עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הִיא קוֹרֵאת לְתִשְׁרֵי הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי (במדבר כט.). אָז מִי רֹאשׁ הַשָּׁנָה הָאֲמִתִּי?

יֵשׁ מַחְלֹקֶת בַּגְּמָרָא (ראש השנה י:) בֵּין רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מָתַי נִבְרָא הָעוֹלָם. הַאִם הָעוֹלָם נִבְרָא בְּ-א׳ בְּנִיסָן אוֹ בְּ-

א׳ בְּתִשְׁרֵי[67]. כָּל אֶחָד מַצִּיג אֶת רְאָיוֹתָיו, וְאַף מְנַסִּים לְהוֹכִיחַ מֵהַפְּסוּקִים בְּסֵפֶר בְּרֵאשִׁית, אַךְ אֵין מִשָּׁם רְאָיָה מוּחֶצֶת לְכָאן אוֹ לְכָאן, שֶׁכֵּן בַּתּוֹרָה אֵין שֵׁמוֹת לָחֳדָשִׁים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר טוֹעֵן שֶׁעַד יְצִיאַת מִצְרַיִם, בְּכָל מָקוֹם שֶׁכָּתוּב הַחֹדֶשׁ ״הָרִאשׁוֹן״ הוּא חֹדֶשׁ תִּשְׁרֵי וְרַק מִיְּצִיאַת מִצְרַיִם עַם יִשְׂרָאֵל הִתְבַּקֵּשׁ לְסַדֵּר אֶת הַחֳדָשִׁים מִנִּיסָן, זֶכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם. אֲבָל עַד אָז הָיוּ סוֹפְרִים מִתִּשְׁרֵי, וְאִם כֵּן הָעוֹלָם נִבְרָא בְּתִשְׁרֵי. יֵשׁ רֶמֶז יָפֶה לְכָךְ, שֶׁהַמִּילָה ״בְּרֵאשִׁית״ הִיא גַּם אוֹתִיּוֹת א׳ בְּתִשְׁרֵי ! הַכֹּל מַתְחִיל מִתִּשְׁרֵי. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר לֹא, הָעוֹלָם נִבְרָא בְּ-א׳ בְּנִיסָן, וְהַמִּסְפָּרִים שֶׁל הַחֳדָשִׁים ״רִאשׁוֹן״ ״שֵׁנִי״ ״שְׁלִישִׁי״, הַמּוֹפִיעִים בְּסֵפֶר בְּרֵאשִׁית, הֵם אוֹתָם חֳדָשִׁים שֶׁאַחֲרֵי יְצִיאַת מִצְרַיִם. ״רִאשׁוֹן״ זֶה נִיסָן.

מָה הַנְּפָקָא מִינַּהּ ? מָה אִכְפַּת לִי מָתַי נִבְרָא הָעוֹלָם ? זֶה הָיָה לִפְנֵי יוֹתֵר מִ-5,700 שָׁנָה ? אֶלָּא עַל הַמַּחֲלֹקֶת הַזֹּאת תְּלוּיָה עוֹד מַחְלֹקֶת שֶׁהִיא כֵּן חֲשׁוּבָה עֲבוּרֵנוּ: מָתַי תָּבוֹא הַגְּאוּלָה הָעֲתִידִית שֶׁאֲנַחְנוּ מְחַכִּים לָהּ ? רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: ״בְּנִיסָן נִגְאֲלוּ בְּתִשְׁרֵי עֲתִידִין לְהִגָּאֵל״, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: ״בְּנִיסָן נִגְאֲלוּ וּבְנִיסָן עֲתִידִין לְהִגָּאֵל״[68] (ראש השנה יא.).

---

[67] לְמַעֲשֶׂה הַמַּחֲלֹקֶת הָאֲמִתִּית הָיְתָה מָתַי נִבְרָא הָאָדָם, שֶׁזֶּה הָיָה בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי שֶׁל הַבְּרִיאָה, כָּךְ שֶׁלְּמַעֲשֶׂה לְפִי מַחְלֹקֶתָם הָעוֹלָם נִבְרָא בְּכ״ה בֶּאֱלוּל אוֹ בְּכ״ה בַּאֲדָר, אֲבָל כֵּיוָן שֶׁתַּכְלִית בְּרִיאַת הָעוֹלָם הִיא עֲבוּר הָאָדָם, לָכֵן לֹא שָׁאֲלוּ מָתַי הָיָה הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַבְּרִיאָה, אֶלָּא הִתְיַחֲסוּ לַיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל הָאָדָם כְּיוֹם בְּרִיאַת הָעוֹלָם.

[68] וְזוֹ לְשׁוֹן הַגְּמָרָא: תַּנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: ״**בְּתִשְׁרֵי** נִבְרָא הָעוֹלָם, **בְּתִשְׁרֵי** נוֹלְדוּ אָבוֹת, **בְּתִשְׁרֵי** מֵתוּ אָבוֹת. בְּפֶסַח נוֹלַד יִצְחָק, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה נִפְקְדָה שָׂרָה רָחֵל וְחַנָּה, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה יָצָא יוֹסֵף מִבֵּית הָאֲסוּרִין, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בָּטְלָה עֲבוֹדָה מֵאֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם, **בְּנִיסָן נִגְאֲלוּ, בְּתִשְׁרֵי עֲתִידִין לְהִגָּאֵל**״. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: ״**בְּנִיסָן** נִבְרָא הָעוֹלָם, **בְּנִיסָן** נוֹלְדוּ אָבוֹת, **בְּנִיסָן** מֵתוּ אָבוֹת, בְּפֶסַח נוֹלַד יִצְחָק, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה נִפְקְדָה שָׂרָה רָחֵל וְחַנָּה, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה יָצָא יוֹסֵף מִבֵּית

מָה הַפְּשָׁט? וְכִי רַק בְּתִשְׁרֵי וְנִיסָן יֵשׁ אֶפְשָׁרוּת שֶׁתָּבוֹא הַגְּאוּלָה? הַאִם חֶשְׁוָן, כִּסְלֵו, טֵבֵת וְכָל הַשְּׁאָר לֹא רְאוּיִים לְבִיאַת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ? מַדּוּעַ רַק נִיסָן אוֹ תִּשְׁרֵי? הֲרֵי הַגְּמָרָא לֹא הֵבִיאָה דֵּעָה שְׁלִישִׁית, וְקָשֶׁה כִּי אֲנַחְנוּ אֲמוּרִים לְצַפּוֹת לַמָּשִׁיחַ שֶׁיָּבוֹא בְּכָל יוֹם. אָז עַל מָה הֵם בֶּאֱמֶת נֶחְלְקוּ?

וְהִנֵּה הַגְּמָרָא פָּסְקָה שֶׁלְּעִנְיַן מִנְיַן הַשָּׁנִים פּוֹסְקִים מִתִּשְׁרֵי וּמִשָּׁם מוֹנִים לִבְרִיאַת הָעוֹלָם. וְהַכַּוָּנָה שֶׁ-א' בְּתִשְׁרֵי הָיָה הַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי שֶׁל הַבְּרִיאָה בּוֹ נִבְרָא הָאָדָם, וְאִם כֵּן הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַבְּרִיאָה הָיָה בְּכ"ה בֶּאֱלוּל. וְכָךְ יֵשׁ גַּם מִנְהָג בְּחֹדֶשׁ אֱלוּל הֵחֵל מִ-כ"ה בַּחֹדֶשׁ, שֶׁקּוֹרְאִים כָּל יוֹם בְּפָרָשַׁת "בְּרֵאשִׁית" עַל אוֹתוֹ יוֹם שֶׁל הַבְּרִיאָה: בְּכ"ה בֶּאֱלוּל קוֹרְאִים אֶת מַעֲשֵׂה הַבְּרִיאָה שֶׁל הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן עַד "וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹּקֶר יוֹם אֶחָד" (בראשית א, ה), בְּכ"ו בְּחֹדֶשׁ קוֹרְאִים עַל הַיּוֹם הַשֵּׁנִי, בְּכ"ז בַּחֹדֶשׁ עַל הַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, וְכָךְ עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה, שֶׁבּ-א' בְּתִשְׁרֵי קוֹרְאִים עַל יוֹם הַשִּׁשִּׁי וּבְ-ב' בְּתִשְׁרֵי מְסַיְּמִים וְקוֹרְאִים "וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ" וְכוּ' (בראשית ב, א-ג). נִמְצָא שֶׁאֲנַחְנוּ סוֹבְרִים שֶׁהַהַתְחָלָה הִיא לְפִי א' בְּתִשְׁרֵי.

אֲבָל הַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת שֶׁנִּפְסָק לַהֲלָכָה גַּם כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ (ראש השנה יב.). וְאִם כֵּן צָרִיךְ לְהָבִין, מָה פֵּרוּשׁ הַמִּלִּים "בְּנִיסָן נִגְאֲלוּ וּבְנִיסָן עֲתִידִין לְהִגָּאֵל?" שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְכֵן "בְּנִיסָן נִגְאֲלוּ וּבְתִשְׁרֵי עֲתִידִין לְהִגָּאֵל?" שֶׁאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. מָה כַּוָּנָתָם הָעֲמֻקָּה? וְכִי הֵם בֶּאֱמֶת נוֹקְטִים בַּתַּאֲרִיכִים מְסֻגָּלִים, אוֹ שֶׁיֵּשׁ כָּאן מַשֶּׁהוּ אַחֵר?

הָאֲסוּרִין, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בָּטְלָה עֲבוֹדָה מֵאֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם, **בְּנִיסָן נִגְאֲלוּ, בְּנִיסָן עֲתִידִין לְהִגָּאֵל**".

מָתַי נִגְאָלִים?

מָה הֶבְדֵּל בֵּין נִיסָן לְתִשְׁרֵי? מָה הַהֶבְדֵּל בֵּין גְּאוּלָה בְּנִיסָן לַגְּאוּלָה בְּתִשְׁרֵי? אֵין הַכַּוָּנָה לְתַאֲרִיכִים, מָשִׁיחַ יָכוֹל לָבוֹא גַּם בְּטֵבֵת אוֹ בְּתַמּוּז וְכַדּוֹמֶה, אֶלָּא יֵשׁ כָּאן שְׁנֵי מֻשָּׂגִים. יֵשׁ שְׁנֵי סוּגֵי גְּאוּלָה "גְּאוּלָה שֶׁל נִיסָן" אוֹ "גְּאוּלָה שֶׁל תִּשְׁרֵי". מָה הַכַּוָּנָה?

תִּשְׁרֵי הוּא חֹדֶשׁ שֶׁל דִּין וְרַחֲמִים כְּאַחַת. בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה אֲנַחְנוּ כֻּלָּנוּ עוֹמְדִים לַמִּשְׁפָּט מִי לַמָּוֶת וּמִי לְחַיִּים. עֵקֶב זֹאת אֲנַחְנוּ מִתְבַּקְּשִׁים לַעֲשׂוֹת הֲכָנָה וַעֲבוֹדָה עַל עַצְמֵנוּ, לַחְזֹר בִּתְשׁוּבָה בַּחֲטָאִים בֵּין אָדָם לְאָדָם וּבֵין אָדָם לַמָּקוֹם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמָּצֵא אִתָּנוּ אֶת הַדִּין וְנִמָּצֵא חַיָּבִים חַס וְשָׁלוֹם. מַגִּיעִים לַמִּשְׁפָּט עִם תְּשׁוּבָה אֲמִתִּית, כִּי אִם זֶה מִן הַפֶּה וְלַחוּץ הַתְּשׁוּבָה לֹא מִתְקַבֶּלֶת. כָּל הַחַיִּים שֶׁלָּנוּ תְּלוּיִים בַּיּוֹם הַזֶּה. כַּמָּה מְפַחֲדִים מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים, אֵימַת הַדִּין.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: "בְּנִיסָן נִגְאֲלוּ, בְּתִשְׁרֵי עֲתִידִין לְהִגָּאֵל". אֲנַחְנוּ אֲמוּרִים לְהִגָּאֵל רַק אִם נִהְיֶה בְּמַצָּב אֵלָיו אָנוּ מַגִּיעִים בְּתִשְׁרֵי, מִתּוֹךְ תְּשׁוּבָה מְלֵאָה וְאֵימַת הַדִּין, נִהְיֶה כֻּלָּנוּ צַדִּיקִים שֶׁרְאוּיִים לָצֵאת זַכָּאִים מִצַּד הַדִּין, אָז נִגָּאֵל. כָּל עַם יִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לִהְיוֹת כָּךְ. לְפִי הַגֶּדֶר שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְהִסְתַּכְּלוּת מֵהַחַלּוֹן עַל הָרְחוֹב שֶׁלָּנוּ, הַמָּשִׁיחַ נִרְאָה רָחוֹק מִתָּמִיד.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָיָה מִבֵּית שַׁמַּאי (שבת קל:). בֵּית שַׁמַּאי הָיוּ מִדַּת הַדִּין. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הָיָה מִבֵּית הִלֵּל. הוּא אָמַר "בְּנִיסָן נִגְאֲלוּ, בְּנִיסָן עֲתִידִין לְהִגָּאֵל". הָבָה נִסְתַּכֵּל עַל הַגְּאוּלָה שֶׁל נִיסָן. נִגְאַלְנוּ מִתּוֹךְ מְצִיאוּת בָּהּ הָיִינוּ בְּ-49 שַׁעֲרֵי טֻמְאָה ! עוֹבְדִים עֲבוֹדָה זָרָה ! לֹא עָשׂוּ אֲפִילוּ בְּרִית מִילָה ! 4 יָמִים לִפְנֵי הַלַּיְלָה

הָאַחֲרוֹן בְּמִצְרַיִם, מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה צָרִיךְ לָמוּל אֶת כֻּלָּם בְּאוֹתוֹ יוֹם, כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לֶאֱכוֹל אֶת הַקָּרְבָּן פֶּסַח כִּי הָיוּ עֲרֵלִים (רש"י שמות יב, ו). חֹדֶשׁ לִפְנֵי כֵן הֵם קָבְרוּ 80 אָחוּז מֵאַחֵיהֶם שֶׁלֹּא נִמְצְאוּ רְאוּיִים לְהִגָּאֵל. הֵם הָיוּ בְּתַחְתִּית שֶׁל הַתַּחְתִּית, וְה' גָּאַל אוֹתָם.

אוֹמֵר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: "טוֹב, זֶה הָיָה לִפְנֵי מַתַּן תּוֹרָה. עוֹד לֹא הָיוּ לָהֶם חֻקִּים וּמִצְווֹת. הָיוּ לָהֶם רַק 7 מִצְווֹת בְּנֵי נֹחַ, וְגַם בָּזֶה זִיפּוּ. אֲבָל אַחֲרֵי מַתַּן תּוֹרָה, אָז רַק בְּ'תִשְׁרֵי' הֵם נִגְאָלִים. מִי שֶׁלֹּא מְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה אַחֲרֵי שֶׁנִּתְּנָה, לֹא יָכוֹל לָבוֹא בִּטְעָנוֹת וְלִשְׁאֹל מַדּוּעַ הוּא לֹא נִגְאָל".

עָנָה לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: "לֹא, גַּם הַגְּאוּלָה הָעַתִּידִית הִיא בְּ'נִיסָן'. גַּם אִם לֹא רְאוּיִים בִּשְׁלֵמוּת לַגְּאוּלָה, מַסְפִּיק שֶׁיִּהְיֶה רָאוּי קְצָת. זֶה הַכֹּל". מָה זֶה רָאוּי קְצָת? וְכִי מָה הָיָה הַהֶבְדֵּל בֵּין 80 הָאֲחוּזִים שֶׁמֵּתוּ בְּמַכַּת חֹשֶׁךְ יָחַד עִם הַמִּצְרִים, לְ-20 הָאֲחוּזִים שֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם? הָיִינוּ מְצַפִּים שֶׁמִּ-20 הָאֲחוּזִים הַנּוֹתָרִים יִמָּצְאוּ צַדִּיקִים וּמַאֲמִינִים גְּדוֹלִים, אֲנָשִׁים שֶׁרְאוּיִים שֶׁיַּעֲשׂוּ לָהֶם נִסִּים כְּמוֹ שֶׁנַּעֲשׂוּ לָהֶם. אֲבָל הֵם הִתְלוֹנְנוּ וּבָכוּ, חָטְאוּ בְּעֵגֶל הַזָּהָב וּבְחֵטְא הַמְרַגְּלִים, עַד שֶׁנִּגְזַר עֲלֵיהֶם לְנָדוֹד 40 שָׁנָה בַּמִּדְבָּר וְלִמְצֹא שָׁם אֶת מוֹתָם, וְרַק אֶת בְּנֵיהֶם יַכְנִיסוּ בִּמְקוֹמָם. בִּזְכוּת מָה הֵם נִגְאָלוּ? בְּמַה הֵם שׁוֹנִים מֵאֵלּוּ שֶׁלֹּא יָצְאוּ? הָרֵי עוֹד לֹא יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם וְהִגִּיעוּ אֶל הַיָּם הַסָּגוּר, וּכְבָר בָּכוּ וּבִקְּשׁוּ לַחְזֹר חֲזָרָה לְמִצְרַיִם! (שמות יד, יא-יב).

כְּשֶׁהִגִּיעוּ אֶל הַיָּם שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְהִפָּתַח, הַשָּׂר שֶׁל הַיָּם לֹא רָצָה לִפְתֹּחַ. הוּא אָמַר שֶׁקִּבֵּל הוֹרָאָה מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית לִפְתֹּחַ אֶת הַיָּם בִּפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֲבָל הוּא לֹא מַבְדִּיל בֵּינֵיהֶם לְמִצְרַיִם, הַלָּלוּ עוֹבְדִים עֲבוֹדָה זָרָה וְהַלָּלוּ עוֹבְדִים עֲבוֹדָה זָרָה. אָז הוּא לֹא מוּכָן לִפְתֹּחַ! אֵין הֶבְדֵּל! אָז קָפַץ נַחְשׁוֹן בֶּן עַמִּינָדָב

וְנִכְנַס אֶל הַמַּיִם עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְצַוָּארוֹ, וּבִזְכוּת מְסִירוּת הַנֶּפֶשׁ שֶׁלּוֹ נִפְתָּחוּ הַמַּיִם (סוטה לז.).

מִתּוֹךְ 20 אָחוּז שֶׁנִּמְצְאָה לָהֶם זְכוּת לְהִגָּאֵל, וְהָיוּ אֵלֶּה כַּמָּה מִילְיוֹנֵי בְּנֵי אָדָם, הָיִיתִי מְצַפֶּה שֶׁיִּמָּצֵא לְפָחוֹת עוֹד אִישׁ אֶחָד חוּץ מִנַּחְשׁוֹן בֶּן עַמִּינָדָב. אֶחָד. אִם הֵם אֵלֶּה שֶׁנִּגְאֲלוּ, הֲיֵינוּ מְצַפִּים לִמְצוֹא בָּהֶם מַשֶּׁהוּ מֵיֶחָד. אֲבָל אִם רַק נַחְשׁוֹן קָפַץ בְּעוֹד כָּל הַשְּׁאָר לֹא הָיוּ מוּכָנִים לִקְפֹּץ בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ, אָז לֹא מוּבָן, בִּזְכוּת מָה נִגְאֲלוּ?

הַפְּרָטִים הַקְּטַנִּים

אֶלָּא לִפְעָמִים לֹא צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל עַל כָּל הַתְּמוּנָה מֵרָחוֹק, אֶלָּא לְהַצִּיץ מִקָּרוֹב עַל הַפְּרָטִים הַמַּרְכִּיבִים אוֹתָהּ. בְּעוֹד שֶׁבְּאֹפֶן כְּלָלִי עַם יִשְׂרָאֵל לֹא נִרְאָה טוֹב מִמַּבָּט רִאשׁוֹן בְּכָל הִתְנַהֲלוּתוֹ בִּזְמַן הַגְּאוּלָה, כְּשֶׁאֲנַחְנוּ מִסְתַּכְּלִים בְּעִיּוּן, יֵשׁ כַּמָּה פְּרָטִים קְטַנִּים שֶׁאֲנַחְנוּ צְרִיכִים לִלְמֹד מֵהֶם מוּסָר גָּדוֹל. הַפְּרָטִים הַקְּטַנִּים הָאֵלֶּה הֵם שֶׁהִסְפִּיקוּ לִגְאֵלָה שְׁלֵמָה.

כְּבָר בְּפָרָשַׁת "בֹּא" הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצַוֶּה אוֹתָם עַל הַפֶּסַח וּמוֹרֶה לָהֶם לָקַחַת טָלֶה לְקָרְבַּן אַרְבָּעָה יָמִים לִפְנֵי הַפֶּסַח. זֶה אֶחָד הַהֶבְדֵּלִים בֵּין פֶּסַח מִצְרַיִם לְפֶסַח לְדוֹרוֹת, שֶׁבְּכָל שָׁנָה יָכְלוּ לִקְנוֹת אֶת קָרְבָּן הַפֶּסַח אַף בְּאוֹתוֹ יוֹם, אֲבָל כָּאן הָיוּ צְרִיכִים לְקַחְתּוֹ כְּבָר מ-י' בְּנִיסָן וּלְקָשְׁרוֹ לְמִטָּתָם (פסחים צו.). יֵשׁ לִזְכֹּר כִּי הַטָּלֶה הָיָה הָאֱלֹהִים שֶׁל הַמִּצְרִים, מֵהֶם פָּחֲדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד מְאֹד. וְכָךְ כָּל גֹּשֶׁן מִתְמַלֵּאת בְּקוֹלוֹת שֶׁל כְּבָשִׂים. מַגִּיעִים הַמִּצְרִים וְרוֹאִים אֶת הָאֱלֹהִים שֶׁלָּהֶם קְשׁוּרִים לַמִּטּוֹת שֶׁל הַיְהוּדִים. הֵם מִתְרַגְּזִים וְשׁוֹאֲלִים:

- "מָה זֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת"?
- "כָּךְ קִבַּלְנוּ הוֹרָאָה מֵה' שֶׁלָּנוּ",

- ״אֵיזוֹ הוֹרָאָה״?
- ״בְּעוֹד אַרְבָּעָה יָמִים בַּלַּיְלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַהֲרֹג אֶת כָּל הַבְּנִים הַבְּכוּרִים שֶׁלָּכֶם, וּבְאוֹתוֹ זְמַן אֲנַחְנוּ נֹאכַל אֶת הָאֱלֹהִים שֶׁלָּכֶם צָלוּי עַל הָאֵשׁ״,
- ״מָה״?!!!

הַמִּצְרִים לֹא הֶאֱמִינוּ לְמֹשֶׁה אָזְנֵיהֶם! הַחֲצָפָה! הָעֲבָדִים שֶׁחַיֵּיהֶם הָיוּ כְּקִלְפַּת הַשּׁוּם עֲבוּרָם, מִתְכַּוְּנִים לֶאֱכוֹל אֶת אֱלֹהֵיהֶם עַל הָאֵשׁ בִּזְמַן שֶׁבְּנֵיהֶם שֶׁלָּהֶם יָמוּתוּ? מִיַּד קָמוּ הַמִּצְרִים לַהֲרוֹג בַּיְהוּדִים, אֲבָל ה׳ הִכָּה בָּהֶם וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם. כְּשֶׁחָזְרוּ הַבָּיְתָה רָאוּ זֹאת הַבְּכוֹרוֹת וְהֵבִינוּ מָה הוֹלֵךְ לִקְרוֹת לָהֶם וּבִקְּשׁוּ שֶׁיְּשַׁחְרְרוּ אֶת הַיְּהוּדִים אַךְ הָאָבוֹת סֵרְבוּ, וְכָךְ הָיְתָה מִלְחֶמֶת אֶזְרָחִים בֵּין הַבְּכוֹרוֹת לְהוֹרֵיהֶם, וּמֵתוּ בָּהּ יוֹתֵר מֵאָשֵׁר בְּמַכַּת בְּכוֹרוֹת. הָיָה זֶה בְּיוֹם שַׁבָּת, י׳ בְּנִיסָן, הַנִּקְרָא גַּם ״שַׁבָּת הַגָּדוֹל״. עַד הַיּוֹם אָנוּ מְצַיְּנִים אֶת הַשַּׁבָּת שֶׁלִּפְנֵי פֶּסַח עֲבוּר נֵס זֶה.

נִמְצָא שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֶאֱמִינוּ בַּה׳ בֶּאֱמוּנָה תְּמִימָה שֶׁיִּשְׁמֹר עֲלֵיהֶם. הֵם עָשׂוּ אֶת צִוּוּיוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּפַסַח אָמְנָם, הָרֵי הֵם הָיוּ עֲבָדִים מִלֵּדָה כְּבָר דּוֹר שֵׁנִי וּשְׁלִישִׁי וְלֹא הִכִּירוּ מַשֶּׁהוּ אַחֵר, עֲבוּרָם הַמִּצְרִי הָיָה הָאָדוֹן הַיָּחִיד עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְגַּלָּה אֲלֵיהֶם, וְעַתָּה אוֹתוֹ מַעֲבִיד, שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא הָיָה לָהֶם אֶת הַכֹּחַ אֲפִילוּ לְהָרִים אֶת הָרֹאשׁ וּלְהַבִּיט בְּעֵינָיו, הֵם אוֹמְרִים לוֹ שֶׁבְּכַוָּנָתָם לֶאֱכוֹל אֶת אֱלֹהָיו בִּזְמַן שֶׁיִּקְבֹּר אֶת בְּנוֹ בְּכוֹרוֹ, אֲבָל זֶה בְּדִיּוּק מָה שֶׁהֵם עָשׂוּ.

אַחֲרֵי כֵּן ה׳ הוֹרָה לְכֻלָּם לַעֲשׂוֹת בְּרִית מִילָה בְּטֶרֶם יֹאכְלוּ מִקָּרְבַּן הַפֶּסַח, כִּי עֲרֵל אָסוּר בַּאֲכִילָתוֹ (שמות יב, מח). וְכָךְ אֲנָשִׁים בְּנֵי 40 60 ו-80 עָשׂוּ בְּרִית מִילָה, וְעוֹד בְּאֶבֶן וּבְלִי הַרְדָּמָה, וּלְמָחֳרַת הַפֶּסַח הֵם עוֹד יָצְאוּ לְהִטַּלְטֵל בִּדְרָכִים. יָדוּעַ

כִּי שְׁלוֹשֶׁת הַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים אַחֲרֵי הַמִּילָה הֵם מְסֻכָּנִים וְרָאוּי אַף לְחַלֵּל שַׁבָּת עֲלֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית לד, כה): "וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בִּהְיוֹתָם כֹּאֲבִים", וְלָכֵן ה' הוֹרָה לָהֶם לַעֲשׂוֹת הַבְּרִית כְּבָר מֵהָעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ, אֲבָל לַאֲנָשִׁים בְּגִיל כָּזֶה, לִנְדוֹד שָׁבוּעַ שָׁלֵם הָלוֹךְ וָשׁוֹב עַד לְקְרִיעַת יָם סוּף, גַּם בְּיוֹם הָרְבִיעִי וְהַחֲמִישִׁי לַמִּילָה לֹא הָיָה תַּעֲנוּג גָּדוֹל. אֲבָל הֵם יָצְאוּ.

וְאִם נֹאמַר שֶׁהִסְכִּימוּ לָצֵאת כִּי יֵשׁ סַכָּנָה גַּם בְּהִשָּׁאֲרוּת בְּמִצְרַיִם אַחֲרֵי שֶׁכָּל הַמִּצְרִים קוֹבְרִים אֶת בְּנֵיהֶם וּמְחַפְּשִׂים בְּמִי לְכַלּוֹת אֶת זַעֲמָם, הֲרֵי שֶׁלְּאַחַר שֶׁהִתְרַחֲקוּ מַהֲלַךְ 3 יָמִים מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, מִצְוָה אוֹתָם מֹשֶׁה לַחְזֹר עַל עִקְבוֹתֵיהֶם וְלִצְעֹד חֲזָרָה אֶת כָּל הַדֶּרֶךְ שֶׁהִסְפִּיקוּ לְהַרְחִיק מִמִּצְרַיִם! כָּאן כְּבָר הָיִינוּ מְצַפִּים שֶׁמִּישֶׁהוּ יְעַרְעֵר עַל צִוּוּי זֶה וְיֹאמַר לְמֹשֶׁה כִּי זוֹ סַכָּנָה לַחְזֹר לְכִוּוּן הַמִּצְרִים וּמַדּוּעַ לֹא יַמְשִׁיכוּ לְהִתְרַחֵק, אֲבָל הֵם שָׁתְקוּ וְחָזְרוּ חֲזָרָה אַחֲרָיו, וְכָתַב רַשִׁ"י: "לְסַפֵּר שִׁבְחָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁאָמְרוּ אֵין לָנוּ אֶלָּא מָה שֶׁאָמַר בֶּן עַמְרָם", אִם מֹשֶׁה אָמַר אָז מֹשֶׁה אָמַר, לֹא שׁוֹאֲלִים שְׁאֵלוֹת.

כְּשֶׁהִגִּיעוּ לָמַיִם וּפַרְעֹה וְחַיָּלָיו הִתְקָרְבוּ אֲלֵיהֶם, נִרְאָה הָיָה כִּבְיָכוֹל שֶׁהֵם נִשְׁבְּרוּ. הֵם נֶחְלְקוּ אִם לִפּוֹל בַּיָּם וְלָמוּת, לַחְזֹר לְמִצְרַיִם אוֹ לְהִלָּחֵם בָּהֶם (ילקוט שמעוני בשלח, רלג), אֲבָל בְּהִתְחַשֵּׁב בְּעֲבָדָה שֶׁהֵם נוֹשְׂאִים עַל גַּבָּם עֲשָׂרוֹת שָׁנִים שֶׁל מֶנְטָאלִיּוּת שֶׁל עֲבָדִים וְלֹא מַכִּירִים שׁוּם מְצִיאוּת אַחֶרֶת שְׁבָה יְכוֹלִים הָיוּ בְּכָלָל לַחְשֹׁב עַל עַמִּידָה מוּל הַמִּצְרִים, אֶפְשָׁר לְהָבִין עַד כַּמָּה הָיוּ מְפֻחָדִים. הֲרֵי בַּמַּכָּה הַשְּׁלִישִׁית הַמִּצְרִים כְּבָר הִכְרִיזוּ "אֶצְבַּע אֱלֹקִים הִיא" (שמות ח, טו), וְלַמְרוֹת זֹאת בַּמַּכָּה הַתְּשִׁיעִית עֲדַיִן 80 אֲחוּזִים מֵהַיְּהוּדִים לֹא הִפְנִימוּ אֶת זֶה. זֶה

מֹחַ שֶׁל עֶבֶד! וְאַף עַל פִּי כֵן נִגְאֲלוּ, כִּי הָיָה לָהֶם חִבּוּר קָטָן לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הָיוּ רְאוּיִים "קְצָת".

הֵם לֹא הָיוּ צַדִּיקִים גְּדוֹלִים, אֲבָל הָיָה לָהֶם חִבּוּר. כָּל מָה שֶׁצָּרִיךְ לְהִגָּאֵל זֶה רַק אֶת הַחִבּוּר הַקָּטָן הַזֶּה. כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לִשְׁלוֹף אוֹתָנוּ מִן הַתְּהוֹם, צְרִיכִים לְהַחֲזִיק אֵיזֶה חוּט קָטָן בְּיָד שֶׁיִּהְיֶה לוֹ בְּמַה לֶּאֱחֹז וְהוּא יִשְׁלֹף אוֹתָנוּ הַחוּצָה. לֹא צָרִיךְ לִהְיוֹת צַדִּיק גָּדוֹל, כָּךְ גַּם לֹא הָיָה בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, אֲבָל צָרִיךְ מַשֶּׁהוּ לְהַחֲזִיק. ל-80 הָאַחוּזִים שֶׁנִּפְטְרוּ בְּמַכַּת חֹשֶׁךְ לֹא הָיָה אֶפִילוּ אֶת הַחוּט הַקָּטָן הַזֶּה.

עֲבָדִים נִהְיִינוּ

אֲנַחְנוּ עוֹבְרִים בַּשָּׁנִים הָאַחֲרוֹנוֹת תְּקוּפוֹת קָשׁוֹת. עַל הָעָם עוֹבְרוֹת תְּקוּפוֹת קָשׁוֹת מִבָּיִת וּמִבַּחוּץ, מְגוּיָּם אַנְטִישֶׁמִיִּים וּמֻמְשָׁלוּת גְּרוּעוֹת שֶׁלָּנוּ שֶׁדּוֹאֲגוֹת רַק לַעֲשִׁירִים. גַּם קָשֶׁה מִבְּחִינָה רוּחָנִית וְגַם מִבְּחִינָה גַּשְׁמִית. יֵשׁ גְּזֵרוֹת כַּלְכָּלִיּוֹת, וּגְזֵירוֹת בִּטְחוֹנִיּוֹת, וּגְזֵירוֹת בְּרִיאוּתִיּוֹת. כָּל שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי אֲנַחְנוּ שׁוֹמְעִים עַל עוֹד נָסְיוֹן שֶׁל שׂוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל לִפְגֹּעַ בַּיְּהוּדִים בָּאָרֶץ וּבָעוֹלָם. זוֹ תְּקוּפָה קָשָׁה. אֲבָל הַשֹּׁרֶשׁ שֶׁל זֶה הוּא רֶקֶב רוּחָנִי אֶצְלֵנוּ. וְזֶה נִרְאֶה כְּאִלּוּ הַמַּצָּב רַק הוֹלֵךְ וּמִתְדַּרְדֵּר. פִּתְאוֹם פּוֹגְעִים בַּעֲנָיִים וּמִיעוּטֵי הַיְכֹלֶת, מְקַצְּצִים לָהֶם בְּקִצְבָּאוֹת הַיְלָדִים וּמַעֲלִים אֶת יֹקֶר הַמִּחְיָה, עַד שֶׁהַיְּהוּדִי בּוֹכֶה וְאוֹמֵר: "אֲנִי לֹא יָכוֹל לְהָבִיא יְלָדִים וּלְגַדֵּל אוֹתָם כָּךְ". וְאָז עוֹנִים לוֹ: "אֵין בְּעָיָה, תַּעֲשׂוּ הַפָּלָה! יֵשׁ לָנוּ מִלְיוֹנִים שְׁקָלִים פְּנוּיִים לְתַקְצֵב אֶת הַהַפָּלוֹת. אָז תַּפִּיל אֶת הַיֶּלֶד וְתַחְזוֹר לַעֲבוֹדָה בְּמַשְׂכֹּרֶת מִינִימוּם וַתְּשַׁלֵּם מַקְסִימוּם מִסִּים, וְלָנוּ תִּהְיֶינָה פַּחוֹת הוֹצָאוֹת עַל שֵׁרוּתִים לִילָדִים וְיוֹתֵר הַכְנָסוֹת לַשְּׁטוּיּוֹת שֶׁלָּנוּ".

זֹאת הַמְּצִיאוּת בָּהּ אָנוּ חַיִּים, וַאֲנַחְנוּ לֹא מְרִימִים אֶת הָרֹאשׁ וְלֹא צוֹעֲקִים, כִּי יֵשׁ לָנוּ מֶנְטָאלִיּוּת שֶׁל עֲבָדִים. חָזַרְנוּ בְּדִיּוּק לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁיָּצָאנוּ מִמֶּנּוּ לִפְנֵי יוֹתֵר מִ-3,300 שָׁנָה. חָזַרְנוּ לִהְיוֹת עֲבָדִים שֶׁל "פַּרְעֹה", שֶׁמֵּטִיל עָלֵינוּ מִסִּים קָשִׁים, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות א, יא): "וַיָּשִׂימוּ עָלָיו שָׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עַנֹּתוֹ בְּסִבְלֹתָם", וְצוֹחֵק עָלֵינוּ, וַאֲנַחְנוּ לֹא מְסֻגָּלִים אֲפִילוּ לַחְשֹׁב לְהָעִיף אוֹתוֹ מִכִּסְאוֹ. אֲנַחְנוּ מִסְתַּכְּלִים הַחוּצָה לָרְחוֹב, לְכָאן תָּבוֹא הַגְּאוּלָה?

הַאִם הַגְּאוּלָה תָּבוֹא לְדוֹר בּוֹ פְּרוּצִים יוֹשְׁבִים בְּתַעֲשִׂיַּת הַבִּדּוּר וְצוֹחֲקִים וְלוֹעֲגִים לְלוֹמְדֵי הַתּוֹרָה? בְּשִׁלְטוֹן שֶׁמְּאַשֵּׁר תַּקְצִיבֵי עֲנָק לְקֶנְיוֹנִים וּמֶרְכָּזֵי קְנִיּוֹת הַפְּתוּחִים בְּשַׁבָּת קוֹדֶשׁ, אֲבָל נִרְאֶה אוֹתָךְ מוֹצִיא אִשּׁוּר לִבְנוֹת בֵּית כְּנֶסֶת חָדָשׁ אוֹ מִקְוֶה טָהֳרָה. אָז אָדָם יֹאמַר "עַכְשָׁו תָּבוֹא הַגְּאוּלָה? עַכְשָׁו יָבוֹא מָשִׁיחַ"? וְהַתְּשׁוּבָה הִיא: כֵּן! מִתּוֹךְ הַחֹשֶׁךְ, מִתּוֹךְ מַכַּת הַמָּוֶת, דַּוְקָא מִשָּׁם תָּבוֹא הַגְּאוּלָה.

אַחַת, שְׁתַּיִם, שָׁלוֹשׁ

כֵּיצַד? יָדוּעַ כִּי כָּל אַחַת מִמַּכּוֹת מִצְרַיִם נִמְשְׁכָה שִׁבְעָה יָמִים, דָּם, צְפַרְדֵּעַ, כִּנִּים. הָיָה זֶה שָׁבוּעַ רָצוּף. רַק מַכַּת חֹשֶׁךְ הִתְחַלְּקָה לִשְׁלוֹשָׁה חֲלָקִים. בִּשְׁלוֹשָׁה יָמִים הָרִאשׁוֹנִים כָּתוּב (שמות י, כג): "לֹא רָאוּ אִישׁ אֶת אָחִיו". הֵם עֲדַיִן יָכְלוּ לָזוּז, יָכְלוּ לִפְעֹל, אֲבָל הָיָה חֹשֶׁךְ וְלֹא רָאוּ כְּלוּם. וְאָז בַּשְּׁלוֹשָׁה יָמִים אַחֲרֵי כֵּן נֶאֱמַר (שם): "וְלֹא קָמוּ אִישׁ מִתַּחְתָּיו שְׁלֹשֶׁת יָמִים". הֵם כְּבָר לֹא יָכְלוּ לָזוּז, קָפְאוּ בִּמְקוֹמָם. הַחֹשֶׁךְ קִבֵּל מֵעֵין מַמָּשׁוּת גַּשְׁמִית שֶׁרָבְצָה עֲלֵיהֶם מִכָּל סְבִיבָם וְכָךְ לֹא זָזוּ מִמְּקוֹמָם שְׁלוֹשָׁה יָמִים. וְאִלּוּ בְּכָל שֵׁשֶׁת הַיָּמִים הַלָּלוּ (שם): "וּלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אוֹר בְּמוֹשְׁבֹתָם", בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רוֹאִים אוֹר בְּכָל הַזְּמַן הַזֶּה. וְהֵיכָן הַיּוֹם

הַשְּׁבִיעִי שֶׁל מַכַּת חֹשֶׁךְ? אוֹמֵר הַמִּדְרָשׁ (שמות רבה יד, ג) הָיָה זֶה בְּיַם סוּף. לְאַחַר שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל עָבְרוּ בַּיָּם, הוּא נִסְגַּר עַל הַמִּצְרִים שֶׁרָדְפוּ אַחֲרֵיהֶם וְהָיָה לָהֶם כְּבָר חֹשֶׁךְ בְּאֶמְצַע הַיּוֹם[69].

כְּשֶׁנִּתְבּוֹנֵן בִּשְׁלֹשֶׁת הַחֲלָקִים שֶׁל מַכַּת חֹשֶׁךְ, נִרְאֶה מָה הַהֶבְדֵּל בֵּינֵינוּ לְבֵין הַגּוֹיִם. בִּשְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁל הַחֹשֶׁךְ הֵם "לֹא רָאוּ אִישׁ אֶת אָחִיו", לְאַף אֶחָד לֹא הָיָה אִכְפַּת מֵהַשֵּׁנִי, "לֹא רוֹאֶה אַף אֶחָד, יֶשׁ לִי אֶת הַצָּרוֹת שֶׁלִּי, אֶת הַבְּעָיוֹת שֶׁלִּי, אַתָּה יָכוֹל לָלֶכֶת לְאָן שֶׁאַתָּה רוֹצֶה, לֹא מְעַנְיֵן אוֹתִי מָה קוֹרֶה אִתְּךָ, לֹא מִשְׁתַּתֵּף בַּצַּעַר שֶׁלְּךָ".

כֵּיוָן שֶׁכָּךְ, בַּשְּׁלוֹשָׁה יָמִים אַחֲרֵי נֶאֱמַר "וְלֹא קָמוּ אִישׁ מִתַּחְתָּיו". אַתָּה לֹא הִשְׁתַּתַּפְתָּ בַּצַּעַר שֶׁל הַשֵּׁנִי? לֹא עָזַרְתָּ לוֹ? הַחֹשֶׁךְ הַזֶּה מַגִּיעַ גַּם אֵלֶיךָ! כְּשֶׁאַתָּה תִּפּוֹל גַּם אַתָּה לֹא תָּקוּם, לֹא יִהְיֶה מִי שֶׁיּוֹכַל לְהָקִים אוֹתְךָ! מַדּוּעַ? כִּי אַתָּה לֹא הִשְׁתַּתַּפְתָּ בַּצַּעַר שֶׁל הָאַחֵר.

אֲבָל עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נֶאֱמַר (שמות י, כג): "הָיָה אוֹר בְּמוֹשְׁבֹתָם". הֵם עָשׂוּ חֶסֶד עִם הַמִּתִים, וְקָבְרוּ אֶת מְתֵיהֶם בְּמֶשֶׁךְ 3 יָמִים. זֶה הַהֶבְדֵּל בֵּין הַיְּהוּדִי לְגוֹי, הַחִבּוּר שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל. אַף עַל פִּי שֶׁהֵם הָיוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וּבְתוֹךְ 49 שַׁעֲרֵי טֻמְאָה, הָיְתָה אַחְדוּת בֵּינֵיהֶם. אַף אֶחָד לֹא הִסְתַּכֵּל בְּעַיִן צָרָה עַל חֲבֵרוֹ, אֲפִילוּ שֶׁהָיָה מִשֵּׁבֶט אַחֵר, שׁוֹנֶה מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי.

הַסּוֹד שֶׁל הַגְּאוּלָה מַתְחִיל מִכָּאן, מֵהָאוֹר שֶׁבְּתוֹךְ הַחֹשֶׁךְ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר כִּי אִם נִהְיֶה בְּמַצַּב 'תִּשְׁרֵי' נִגָּאֵל, אִם כָּל אֶחָד יַחְזֹר בִּתְשׁוּבָה מִלֵּאָה וּשְׁלֵמָה בִּפְנֵי עַצְמוֹ, אָז נִהְיֶה

---

[69] וְאֶפְשָׁר לוֹמַר כִּי גַּם הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי הִתְחַלֵּק לִשְׁנַיִם, כִּי הַלַּיְלָה הָאַחֲרוֹן שֶׁל הַחֹשֶׁךְ הָיָה בְּמַכַּת בְּכוֹרוֹת שֶׁהָיָה בַּלַּיְלָה, וְהַיּוֹם הָאַחֲרוֹן שֶׁל הַחֹשֶׁךְ הָיָה בִּסְגִירַת יָם סוּף עַל הַמִּצְרִים שֶׁזֶּה הָיָה בַּיּוֹם.

רְאוּיִים אֲפִילוּ מִמִּדַּת הַדִּין לְהִגָּאֵל. וְזֶה נָכוֹן וַאֲמִתִּי. אֲבָל זוֹ לֹא הַדֶּרֶךְ הַיְחִידָה, וְלָכֵן אַל לָנוּ לְהִתְיָאֵשׁ. כִּי יֵשׁ גַּם גְּאוּלָה בְּחִינַת ׳נִיסָן׳. גַּם אִם נָפַלְנוּ לְ-49 שַׁעֲרֵי טֻמְאָה, אִם גַּם שָׁם נִשְׁמֹר עַל הָאַחְדוּת אָז נִגָּאֵל, כִּי כְּשֶׁיֵּשׁ אַחְדוּת וְכָל אֶחָד דּוֹאֵג וְעוֹזֵר לַחֲבֵרוֹ אָז בְּכֹחוֹת מְשֻׁתָּפִים נַצְלִיחַ לָצֵאת אֲפִילוּ מִ-49 שַׁעֲרֵי טֻמְאָה וּלְהִגָּאֵל, וְכָךְ גַּם הָיָה בְּיַם סוּף שֶׁנִּסְגַּר רַק עַל הַמִּצְרִים שֶׁחָשְׁבוּ עַל עַצְמָם וְאִלּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָצְאוּ שְׁלֵמִים מִן הַצַּד הַשֵּׁנִי. לָכֵן בְּעוֹד לָהֶם הִגִּיעַ הַיּוֹם הָאַחֲרוֹן שֶׁל הַחֹשֶׁךְ, אֲנַחְנוּ הָיִינוּ בְּאוֹר, כִּי הִסְתַּכַּלְנוּ אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי. ״לֹא רָאוּ אִישׁ אֶת אָחִיו״ וְ״לֹא קָמוּ אִישׁ מִתַּחְתָּיו״ זֶה שַׁיָּךְ רַק לַגּוֹיִם, לֹא לְעַם יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים.

וְזֶה הַהֶבְדֵּל בֵּין 20 הָאַחוּזִים שֶׁנִּגְאֲלוּ לְבֵין הַ-80 שֶׁמֵּתוּ. אַף עַל פִּי שֶׁכֻּלָּם הָיוּ בְּ-49 שַׁעֲרֵי טֻמְאָה וְעוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, אֵלֶּה שֶׁנִּגְאֲלוּ הָיָה אִכְפַּת לָהֶם אֶחָד מִן הַשֵּׁנִי, וְרוֹאִים זֹאת בְּנֵס קְרִיעַת יָם סוּף שֶׁה׳ גָּזַר לָהֶם אֶת הַיָּם לְ-12 גְּזָרִים, שְׁבִיל לְכָל שֵׁבֶט, אֲבָל עָשָׂה אֶת קִירוֹת הַיָּם שְׁקוּפִים שֶׁיִּרְאוּ כָּל שֵׁבֶט אֶת אָחִיו כִּי הָיָה אִכְפַּת לָהֶם אֶחָד מִן הַשֵּׁנִי. הַ-80 אֲחוּזִים שֶׁמָּצְאוּ אֶת מוֹתָם לֹא רָצוּ לָצֵאת, הִתְרַגְּלוּ לְמָה שֶׁיֵּשׁ לָהֶם, לַחֵלֶק שֶׁלָּהֶם שֶׁהָיָה יוֹתֵר טוֹב אוֹ פַּחוֹת גָּרוּעַ מִשֶּׁל אֲחֵיהֶם, ״יֵשׁ לִי אֶת הַבָּצָל שֶׁלִּי, אֶת הַלֶּחֶם שֶׁלִּי, אֶת מִטַּת הַקַּשׁ שֶׁלִּי, מָה אִכְפַּת לִי מִן הָאֲחֵרִים״? אֵלֶּה הַיְּהוּדִים שֶׁלֹּא יָצְאוּ. לִיהוּדִי צָרִיךְ לִהְיוֹת אִכְפַּת מִיהוּדִי אַחֵר.

מַצָּב ׳נִיסָן׳

אָז כְּשֶׁשּׁוֹאֲלִים כֵּיצַד תַּגִּיעַ הַגְּאוּלָה כְּשֶׁאֲנַחְנוּ בְּמַצָּב ׳נִיסָן׳? הַתְּשׁוּבָה אִם יִהְיֶה אִכְפַּת לִי מִיהוּדִי אַחֵר. גַּם אִם הַשַּׁבָּת שֶׁלּוֹ עֲדַיִן מְקֻרְטַעַת, וְהַכַּשְׁרוּת שֶׁלּוֹ עֲדַיִן פְּגוּמָה, וְאֵלֶּה דְּבָרִים

שֶׁבְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם וְאֵין לְזַלְזֵל בָּהֶם וְצָרִיךְ לַעֲמֹל עֲלֵיהֶם, אֲבָל אִם הָאַהֲבָה שְׁלֵמָה, לֹא כּוֹעֲסִים וְלֹא מְקַנְּאִים, לֹא נוֹטְרִים וְלֹא נוֹקְמִים, אִם אָנוּ עוֹבְדִים עַל עַצְמֵנוּ זֶה יִהְיֶה הַמַּפְתֵּחַ לַגְּאוּלָה. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה אוֹתָנוּ, כִּי רַק כָּךְ כְּשֶׁאָנוּ מְאֻחָדִים גַּם הָרְחוֹקִים לְבַסּוֹף יִתְקָרְבוּ, זוֹ הַתְּשׁוּבָה הָרְצוּיָה שֶׁלָּנוּ.

חַז"ל אָמְרוּ שֶׁעֲבֵרוֹת בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ אֲפִילוּ יוֹם הַכִּפּוּרִים לֹא מְכַפֵּר עַד שֶׁיְּבַקֵּשׁ אֶת מְחִילַת חֲבֵרוֹ (יומא פה:). גַּם אִם אָדָם יֵדַע אֶת כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ יָשָׁר וְהָפוּךְ, אִם הוּא לוֹקֶה בְּמִצְוֹות שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ הוּא לֹא יִנָּקֶה בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. לְעֻמַּת זֹאת אָדָם שֶׁשִּׁלֵּם בְּמִצְוֹות שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, אִם יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה עַל הָעֲבֵרוֹת בֵּין אָדָם לַמָּקוֹם וְיַבְטִיחַ לָשׁוּב מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִמְחַל לוֹ מִיָּד. הַכֹּל מַתְחִיל מִלִּהְיוֹת בֶּן אָדָם.

הַפָּרָשׁוֹת שֶׁל יְצִיאַת מִצְרַיִם נֶאֱמָרוֹת בְּתְקוּפַת הַשּׁוֹבָבִי"ם. אֲנָשִׁים מְחַפְּשִׂים לְהִתְחַזֵּק בִּתְקוּפָה זוֹ בְּתַעֲנִיּוֹת שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי, אִם בְּתַעֲנִית אֲכִילָה וְאִם בְּתַעֲנִית דִּבּוּר. מָה עִם לִהְיוֹת בֶּן אָדָם? מָה עִם לְחַפֵּשׂ בְּמִי פָּגַעְתִּי, וְלֹא לְהַזְכִּיר חָמֵשׁ דַּקּוֹת לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְלִשְׁלֹחַ לוֹ מִסְרוֹן לַסְּלוּלָרִי "סְלִיחָה אִם פָּגַעְתִּי". לָבוֹא עַכְשָׁו, כְּשֶׁזֶּה "טָרִי" וְלוֹמַר לוֹ: "אֲנִי מִצְטַעֵר שֶׁפָּגַעְתִּי בְּךָ"!

מָה עִם לַעְזוֹר בַּבַּיִת? מָה עִם לְהַעֲרִיךְ אֶת הָאִשָּׁה? כָּתוּב בַּתּוֹרָה בְּפָרָשַׁת "בֹּא" שֶׁכְּשֶׁיָּצְאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם (שמות יא, ז): "וּלְכֹל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יֶחֱרַץ כֶּלֶב לְשֹׁנוֹ". בִּזְכוּת זֶה שֶׁלֹּא נָבְחוּ זָכוּ הַכְּלָבִים לְשָׂכָר כְּאוֹת הַעֲרָכָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כב, ל): "וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ לַכֶּלֶב

תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ״. הַכָּרַת הַטּוֹב לַכֶּלֶב. וְלָאִשָּׁה שֶׁמְּגָהֶצֶת לָנוּ וּמְכַבֶּסֶת לָנוּ וּמְבַשֶּׁלֶת לָנוּ, לָהּ אֲנַחְנוּ מַכִּירִים טוֹבָה?

אָדָם צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ בִּתְקוּפַת הַשּׁוֹבָבִי״ם, זוֹ תְּקוּפָה לַעֲבוֹד עַל הַמִּדּוֹת, הֲרֵי כְּשֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם לֹא הָיְתָה תּוֹרָה, הֵם נִבְדְּקוּ עַל הַמִּדּוֹת, עַל דֶּרֶךְ אֶרֶץ שֶׁקָּדְמָה לַתּוֹרָה (ויקרא רבה ט, ג). וְאָז גַּם אִם הַשְּׁאָר עֲדַיִן חָסֵר, אָנוּ כְּבָר בַּכִּוּוּן הַנָּכוֹן. אָנוּ צְרִיכִים לִהְיוֹת קוֹדֶם כָּל בְּנֵי אָדָם. כְּשֶׁנִּהְיֶה בְּנֵי אָדָם נִהְיֶה בְּחִינַת ׳נִיסָּן׳, כִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁעָבְדוּ עֲבוֹדָה זָרָה וְהָיוּ בְּתוֹךְ 49 שַׁעֲרֵי טֻמְאָה, אֲבָל הֵם הָיוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁאָהֲבוּ וְחָשְׁבוּ אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי. זוֹ הַדְּרִישָׁה הָרִאשׁוֹנִית. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לָנוּ: ״אֲנִי מְצַפֶּה מִכֻּלָּם לִהְיוֹת יְהוּדִים טוֹבִים, אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת יְהוּדִי לִפְנֵי שֶׁאַתָּה בֶּן אָדָם. תִּהְיוּ לְפָחוֹת רְאוּיִים קְצָת, אֲנִי לֹא רוֹצֶה לִגְאוֹל בַּעֲלֵי חַיִּים״.

וְכָל חֲמוֹר תִּפְדֶּה בְּשֶׂה

הַחֲמוֹר שֶׁיָּצָא מִמִּצְרַיִם וְנָשָׂא אֶת מַשָּׂאוֹת וְאוֹצָרוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל זָכָה לִקְדֻשָּׁה, אֲבָל אֶת הַקְּדֻשָּׁה הַזּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פּוֹדֶה בְּשֶׂה, הוּא לֹא מְעֻנְיָן לְהַשְׁאִיר אֶת הַקְּדֻשָּׁה אֵצֶל הַחֲמוֹר, הִיא לֹא שַׁיֶּכֶת לוֹ. הַחֲמוֹר הוּא אֻמּוֹת הָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל כג, כ): ״בְּשַׂר חֲמוֹרִים בְּשָׂרָם״, וְ״עָם הַדּוֹמֶה לַחֲמוֹר״ (קידושין סח.), אֲבָל יִשְׂרָאֵל הוּא שֶׂה פְּזוּרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹרֵר אֶת כָּל נִיצוֹצוֹת הַקְּדֻשָּׁה שֶׁיֵּשׁ בַּחֲמוֹרִים וּמַעֲבִירָם אֶל הַשֶּׂה. אָז לְפָחוֹת שֶׁהַשֶּׂה יֶהֱמֶה כְּכִבְשָׂה וְלֹא יִנְעַר כַּחֲמוֹר, שֶׁנִּדַּע שֶׁמַּגִּיעַ לוֹ שֶׁנַּעֲבִיר אֶת הַקְּדֻשָּׁה אֵלָיו!

אִם תָּבוֹא מִדַּת הַדִּין לְקַטְרֵג עָלֵינוּ לִמְנוֹעַ מֵאִתָּנוּ שֶׁפַע וּגְאֻלָּה בַּטַּעֲנָה: ״מָה הַהֶבְדֵּל בֵּין אֵלֶּה לָאֵלֶּה, הֵם נִרְאִים אוֹתוֹ דָּבָר כְּמוֹ הַגּוֹיִם״, נִהְיֶה מוּכָנִים, נִרְאֶה אֶת הַהֶבְדֵּל, שֶׁאֲנַחְנוּ בְּנֵי

אָדָם, שֶׁעָלֵינוּ נֶאֱמַר בַּגְּמָרָא (יבמות סא.): ״אַתֶּן קְרוּיִים אָדָם וְאֵין עוֹבְדֵי הַכּוֹכָבִים קְרוּיִין אָדָם״, שֶׁלַּמִּלָּה ״אִישׁ״ יֵשׁ גַּם לָשׁוֹן רַבִּים ״אֲנָשִׁים״, אַךְ לַמִּילָה ״אָדָם״ אֵין רַבִּים, כִּי כָּל יִשְׂרָאֵל הֵם עַם אֶחָד, אָדָם אֶחָד. כְּשֶׁנִּחְיֶה וְנַרְגִּישׁ כָּךְ מִדַּת הַדִּין תִּדּוֹם וְיִפְתְּחוּ לָנוּ אֶת הַיָּם.

בָּרוּךְ ה׳ שֶׁחִזַּ״ל פָּסְקוּ גַּם כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. נִיסָן הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה לַמְּלָכִים (ראש השנה ב.), הוּא הַיּוֹם בּוֹ כֻּלָּנוּ יְכוֹלִים לָצֵאת לְחֵירוּת וְלִהְיוֹת בָּנִים שֶׁל מֶלֶךְ וְלֹא עֲבָדִים שֶׁל הַיֵּצֶר, שֶׁיְּכוֹלִים לְהִגָּאֵל בְּמַצָּב שֶׁל ׳נִיסָן׳, שֶׁגַּם אִם לֹא הִסְפַּקְנוּ לַהֲפֹךְ לַצַּדִּיקִים גְּמוּרִים, אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְפָחוֹת לִהְיוֹת בְּנֵי אָדָם, זֶה תְּנַאי הַקַּבָּלָה. עָלֵינוּ לִהְיוֹת בְּנֵי אָדָם, וְלֹא כָּל אֶחָד יִדְאָג לְעַצְמוֹ, אֶלָּא יִרְאֶה כֵּיצַד הוּא מְשַׁנֶּה עַצְמוֹ לְטוֹבָה וְכֵיצַד הוּא מְסַיֵּעַ לַחֲבֵרוֹ בְּאוֹתָהּ נְשִׁימָה, וּמִתּוֹךְ הָאַחֲוָה לְהִתְקָרֵב גַּם אֶל ה׳ עַצְמוֹ וְאֶל מְצִוּוֹתָיו, שֶׁכֵּן כֹּחַ הָרַבִּים לֹא דּוֹמֶה לַכֹּחַ הַיָּחִיד, וְיֵשׁ בּוֹ לְסַלֵּק מֵעָלֵינוּ אֶת יֵצֶר הָרַע שֶׁמְּפַחֵד מְהִתְלַכְּדוּת שֶׁל חַבְרוּתָא, בְּיִחוּד כְּשֶׁהֵם לוֹמְדִים תּוֹרָה יַחְדָּיו וּשְׁכִינָה יוֹרֶדֶת עֲלֵיהֶם. אִם נַקְפִּיד בְּכָבוֹד שֶׁל חֲבֵרֵנוּ מִצַּד אֶחָד, וְנִזָּכֶה לְחַזֵּק וּלְהִתְחַזֵּק זֶה מִזֶּה בְּדַרְכֵי ה׳ מִצַּד שֵׁנִי, אָז נִזָּכֶה לִרְאוֹת אֶת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ.

אשירה לה'
כי גאה גאה

לָשִׁיר? עַכְשָׁו?

כָּתוּב בַּמִּדְרָשׁ (תנחומא בשלח, י):

עֲשָׂרָה נִסִּים נַעֲשׂוּ לָהֶם עַל הַיָּם... וּכְנֶגְדָּן אָמְרוּ לוֹ יִשְׂרָאֵל עֶשֶׂר שִׁירוֹת. **הָרִאשׁוֹנָה** בְּמִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ל, כט): "הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כְּלֵיל הִתְקַדֶּשׁ חָג". **הַשֵּׁנִית** עַל הַיָּם, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות טו, א): "אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה". **הַשְּׁלִישִׁית** עַל הַבְּאֵר, "אָז יָשִׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה" (במדבר כא, יז). **רְבִיעִית** אָמַר מֹשֶׁה (דברים לא, כד): "וַיְהִי כְּכַלּוֹת מֹשֶׁה לִכְתֹּב" וְגוֹ'. **הַחֲמִישִׁית**, "אָז יְדַבֵּר יְהוֹשֻׁעַ לַה' בְּיוֹם תֵּת ה' אֶת הָאֱמֹרִי" (יהושע י, יב). **הַשִּׁשִּׁית**, "וַתָּשַׁר דְּבוֹרָה וּבָרָק

בֶּן אֲבִינֹעַם״ (שופטים ה, א). **הַשִּׁבְיעִית**, ״וַיְדַבֵּר דָּוִד לַה׳ אֶת דִּבְרֵי הַשִּׁירָה״ (שמואל-ב כב, א). **הַשְּׁמִינִית**, ״מִזְמוֹר שִׁיר חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד״ (תהלים ל, א), וְכִי דָּוִד חֲנָכוֹ? וַהֲרֵי שְׁלֹמֹה חֲנָכוֹ. אֶלָּא מִתּוֹךְ שֶׁדָּוִד נָתַן נַפְשׁוֹ עָלָיו, נִקְרָא עַל שְׁמוֹ... שִׁירָה **הַתְּשִׁיעִית** שֶׁל שְׁלֹמֹה, שִׁיר הַשִּׁירִים. **הָעֲשִׂירִית** לֶעָתִיד, ״מִזְמוֹר שִׁירוּ לַה׳ שִׁיר חָדָשׁ כִּי נִפְלָאוֹת עָשָׂה״ (תהלים צח, א).

עֶשֶׂר שִׁירוֹת קְדוֹשׁוֹת נֶאֶמְרוּ בָּעוֹלָם, בַּתּוֹרָה כְּתוּבוֹת שָׁלוֹשׁ מֵהֶן, **שִׁירַת הַיָּם** (בְּפָרָשַׁת בְּשַׁלַּח, בְּעֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם), **שִׁירַת הַבְּאֵר** (בְּפָרָשַׁת חֻקַּת, לְאַחַר שֶׁנִּפְטְרָה מִרְיָם הַצַּדֶּקֶת וּבְאֵר הַמַּיִם פָּסְקָה מִלְּהוֹצִיא מַיִם, וּבִזְכוּת מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן הַבְּאֵר שָׂבָה לִנְבֹּעַ, וְאָז עַם יִשְׂרָאֵל שָׁר) וְ**שִׁירַת** ״**הַאֲזִינוּ**״ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁהִיא קוֹדֶשׁ וּנְבוּאָה לְכָל מָה שֶׁיִּקָּרֶה לְעָם יִשְׂרָאֵל עַד אַחֲרִית הַיָּמִים, מֵהַכְנִיסָה לָאָרֶץ וְהַגָּלֻיּוֹת, הַפֻּרְעָנֻיּוֹת וְהַשּׁוֹאוֹת, הַתְּקוּמוֹת וְהַהִתְחַדְּשׁוּת, וְעַד הַגְּאוּלָה הָאַחֲרוֹנָה. וְכֵן כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ נִמְצָא בָּהּ. הַכֹּל כָּתוּב שָׁם. וְכֵן יֶשְׁנָן עוֹד שִׁירוֹת הַמּוֹפִיעוֹת בַּנְּבִיאִים וּבַכְּתוּבִים, כְּפִי שֶׁמְּפֹרָט בַּמִּדְרָשׁ שֶׁהוּבָא לָעֵיל.

מָה הָרַעְיוֹן שֶׁל כָּל הַשִּׁירָה הַזֹּאת? אִם נִתְבּוֹנֵן בְּשָׁלוֹשׁ הַשִּׁירוֹת הַמּוֹפִיעוֹת בַּתּוֹרָה. הַשִּׁירָה הָרִאשׁוֹנָה הַכְּתוּבָה הִיא שִׁירַת הַיָּם. עַם יִשְׂרָאֵל מַגִּיעַ אֶל הַיָּם הַסָּגוּר כַּאֲשֶׁר הַמִּצְרִים רוֹדְפִים אַחֲרֵיהֶם. וְאָז נַעֲשָׂה נֵס וְנִפְתַּח לָהֶם הַיָּם. לְמַעֲשֶׂה, חֲזַ״ל אוֹמְרִים (אבות ה, ד) שֶׁנַּעֲשׂוּ לָהֶם לֹא פַּחוֹת מֵעֲשָׂרָה נִסִּים רַק בִּקְרִיעַת הַיָּם עַצְמוֹ[70] (רבינו עובדיה מברטנורא, שם).

---

[70] וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ שֶׁל רַבִּי עוֹבַדְיָה מִבַּרְטְנוּרָא: **וַעֲשָׂרָה עַל הַיָּם**: **אֶחָד**, ״וַיִּבָּקְעוּ הַמָּיִם״ (שמות יד, כא). **שֵׁנִי**, שֶׁנַּעֲשָׂה הַיָּם כְּמִין אֹהֶל וְנִכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לְתוֹכוֹ, דִּכְתִיב (חבקוק ג, יד): ״נָקַבְתָּ בְמַטָּיו רֹאשׁ פְּרָזָו״. **שְׁלִישִׁי**, שֶׁנַּעֲשָׂה קַרְקַעִית הַיָּם יָבֵשׁ בְּלֹא חֹמֶר וְטִיט, דִּכְתִיב (שמות יד, כט): ״וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָלְכוּ בַיַּבָּשָׁה״. **רְבִיעִי**, שֶׁקַּרְקַעִית הַיָּם שָׁבָרוּ בּוֹ הַמִּצְרִיִּים שֶׁהָיוּ רוֹדְפִים אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל נִתְחַלְּחֵל וְנַעֲשָׂה חֹמֶר

כְּשֶׁהִגִּיעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הָעֵבֶר הַשֵּׁנִי, בִּמְקוֹם לְהִתְפַּעֵל מִכָּל הַנִּסִּים הַלָּלוּ, הֵם עֲדַיִן פָּחֲדוּ, שֶׁמָּא הַמִּצְרִים עָבְרוּ גַּם הֵם מִמָּקוֹם אַחֵר וְיַמְשִׁיכוּ לִרְדֹּף אַחֲרֵיהֶם. אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה נֵס נוֹסָף וְאָמַר לַיָּם לִפְלֹט אֶת הַמִּצְרִים אֶל הַיַּבָּשָׁה, יָשָׁר לְרַגְלֵי הַיְהוּדִים לָהֶם הִצִּיקוּ. וּפִתְאוֹם אַבְרָהָם, יִצְחָק וְדָוִד רוֹאִים אֶת מוּחַמַּד, אַחְמָד וּמוּסְטָפָה שֶׁהִצִּיקוּ לָהֶם, וְהִנֵּה הֵם מֻטָּלִים לְרַגְלֵיהֶם לְלֹא רוּחַ חַיִּים. אָז הֵם הִפְנִימוּ לָרִאשׁוֹנָה שֶׁהָעַבְדוּת בֶּאֱמֶת נִגְמְרָה. אֵין יוֹתֵר מִצְרַיִם! וְגַם אָז הֵם לֹא פּוֹרְצִים בְּשִׁיר.

כָּתוּב (שמות טו, א): ״אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת״, וּמְפָרְשִׁים שֶׁמֹּשֶׁה הִתְחִיל לָשִׁיר בְּהוֹדָיָה לַה׳ וְהֵם חָזְרוּ אַחֲרָיו. וְאָכֵן שִׁירַת הָאָזִינוּ שֶׁשַּׁר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְבַדּוֹ הִיא הֲכִי אֲרֻכָּה, שִׁירַת הַיָּם שֶׁדִּרְבֵּן אוֹתָם לָשִׁיר עִמּוֹ קָצְרָה יוֹתֵר, וְאִלּוּ שִׁירַת הַבְּאֵר שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל שַׁר לְבַדּוֹ הִיא הַקְּצָרָה מִכֻּלָּן. מַדּוּעַ עַם יִשְׂרָאֵל לֹא פִּצֵּחוּ מֵעַצְמָם בְּשִׁיר הוֹדָיָה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כָּל הַנִּסִּים שֶׁזָּכוּ לִרְאוֹת?

וְטִיט, דִּכְתִיב (חבקוק ג, טו): ״חֹמֶר מַיִם רַבִּים״. **חֲמִישִׁי**, שֶׁהַמַּיִם הַנִּקְפָּאִים בִּקְרַקַּע הַיָּם לֹא הָיוּ חֲתִיכָה אַחַת אֶלָּא חֲתִיכוֹת קְטַנּוֹת, כְּעֵין לְבֵנִים וְאַבְנֵי הַבִּנְיָן מְסֻדָּרִים זֶה אֵצֶל זֶה, כְּדִכְתִיב (תהלים עח, יג): ״אַתָּה פּוֹרַרְתָּ בְעָזְּךָ יָם״, שֶׁנַּעֲשָׂה כְּעֵין פֵּרוּרִים. **שִׁשִּׁי**, שֶׁנִּתְקַשּׁוּ הַמַּיִם הַנִּקְפָּאִים וְנַעֲשׂוּ קָשִׁים כְּסָלָעִים, כְּדִכְתִיב (שם שם, יג): ״שִׁבַּרְתָּ רָאשֵׁי תַּנִּינִים עַל הַמָּיִם״, וְהַמְּצָרִיִּים נִקְרָאוּ תַּנִּינִים. **שְׁבִיעִי**, שֶׁנִּגְזַר הַיָּם לִשְׁנֵים עָשָׂר גְּזָרִים כְּדֵי שֶׁיַּעַבְרוּ כָּל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט בְּרֶדֶךְ אֶחָד לְבַדּוֹ, וְהֵיינוּ דִּכְתִיב (שם קלו, יג): ״לְגֹזֵר יַם סוּף לִגְזָרִים״. **שְׁמִינִי**, שֶׁקָּפְאוּ הַמַּיִם כְּסַפִּיר וְשׁוֹהַם וּכְוכִית, כְּדֵי שֶׁיִּרְאוּ הַשְּׁבָטִים אִלּוּ אֶת אִלּוּ, שֶׁעַמּוּד הָאֵשׁ הָיָה מֵאִיר לָהֶם, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר (שם יח, יב): ״חֶשְׁכַת מַיִם עָבֵי שְׁחָקִים״, כְּלוֹמַר קִבּוּץ הַמַּיִם הָיָה כְּעֵבִי שְׁחָקִים כְּעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לָטַהַר. **תְּשִׁיעִי**, שֶׁהָיוּ יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ מַיִם מְתוּקִים שֶׁהָיוּ שׁוֹתִים אוֹתָם, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות טו, ח): ״נֹזְלִים״. **עֲשִׂירִי**, שֶׁלְּאַחַר שֶׁשָּׁתוּ מֵהֶם מָה שֶּׁרָצוּ, הַנּוֹתָרִים מֵהֶם הָיוּ נִקְפָּאִים וְנַעֲשִׂים עֲרֵמוֹת, דִּכְתִיב (שם): ״נָעֲרְמוּ מַיִם נָצְבוּ כְמוֹ נֵד נֹזְלִים״.

בִּזְכוּת נָשִׁים צַדְקָנִיּוֹת

הַבְּעָיָה הַזּוֹ הִיא אֵצֶל הַגְּבָרִים. לִדְבוֹרָה הַנְּבִיאָה לֹא הָיְתָה כָּל בְּעָיָה לְשִׁיר שִׁירָה אֲרֻכָּה עֲבוּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַנִּסִּים שֶׁעָשָׂה לָהֶם בַּמִּלְחָמָה עִם סִיסְרָא. וְגַם בְּשִׁירַת הַיָּם יֵשׁ אֶת שִׁירַת הַנָּשִׁים, כַּאֲשֶׁר מִרְיָם הַנְּבִיאָה מוֹבִילָה בְּרֹאשׁ הַנָּשִׁים בְּתוֹף וּמְחוֹלוֹת וְשִׁירָה.

שׁוֹאֵל רַשִׁ"י הַקָּדוֹשׁ בַּמָּקוֹם (שמות טו, כ): מֵהֵיכָן הָיוּ תֻּפִּים לְמִרְיָם הַנְּבִיאָה וְלַנָּשִׁים שֶׁעִמָּהּ? אָדָם יוֹצֵא לַמִּדְבָּר, אֶל מָקוֹם סַכָּנָה, לֹא יוֹדֵעַ כַּמָּה זְמַן הוּא אָמוּר לִהְיוֹת שָׁם, צָרִיךְ לָקַחַת רַק מָה שֶׁהֶכְרֵחִי. אֲפִילוּ אֹכֶל לֹא הִסְפִּיקוּ לְהָכִין כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ וְהַלֶּחֶם לֹא הֶחְמִיץ וְיָצְאוּ עִם מַצּוֹת. הַגְּבָרִים לָקְחוּ עִמָּם נֶשֶׁק, שֶׁנֶּאֱמַר (שם יג, יח): "וַחֲמֻשִׁים עָלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם", זֶה עוֹד מוּבָן, אֲבָל תֻּפִּים?

וּמִי צָדַק בְּסוֹף? בַּנֶּשֶׁק הִשְׁתַּמְּשׁוּ שָׁם? לֹא הִשְׁתַּמְּשׁוּ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לַיָּם, הָיוּ שָׁם 600 אֶלֶף גְּבָרִים חֲמוּשִׁים מוּל 600 רֶכֶב מִצְרַיִם (שם יד, ז) וְהַגִּבּוֹרִים הִתְחִילוּ לִבְכּוֹת, "תַּעֲזֹר לָנוּ, מָה נַעֲשֶׂה". אֲבָל נָשִׁים הוֹצִיאוּ תֻּפִּים שֶׁלָּקְחוּ בַּתִּיק וְרָקְדוּ לְהוֹדוֹת לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַחַר הַנֵּס. אֵיךְ הֵן יָדְעוּ שֶׁתֵּעָשֶׂה לָהֶם סְדָרָה כָּזוֹ גְּדוֹלָה שֶׁל נִסִּים שֶׁיִּצְטָרְכוּ לָשִׁיר וּלְחוֹלֵל וּלְתֹפֵף מִתּוֹךְ שִׂמְחָה וְהוֹדָיָה? עוֹנֶה רַשִׁ"י (שם טו, כ): "מֻבְטָחוֹת הָיוּ צַדְקָנִיּוֹת שֶׁבַּדּוֹר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לָהֶם נִסִּים וְהוֹצִיאוּ תֻּפִּים מִמִּצְרַיִם". הֵן יָדְעוּ שֶׁיֵּעָשׂוּ לָהֶם גַּם נֵס! וְלָכֵן לָקְחוּ אֶת הַתֻּפִּים מֵרֹאשׁ, בִּזְמַן שֶׁהַגְּבָרִים לָקְחוּ נֶשֶׁק וּמַצּוֹת לֶאֱכוֹל, הַנָּשִׁים לָקְחוּ תֻּפִּים לְנַגֵּן לַה'.

אָמְרוּ חַזַ"ל (סוטה יא:) בִּזְכוּת נָשִׁים צַדְקָנִיּוֹת נִגְאֲלוּ אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, וּבִזְכוּת נָשִׁים צַדְקָנִיּוֹת נִגָּאֵל. הָבָה נִלְמַד

מֵהַנָּשִׁים כֵּיצַד מְזָרְזִים אֶת הַגְּאוּלָה. הַהֶבְדֵּל הַגָּדוֹל בֵּין גֶּבֶר לְאִשָּׁה הוּא, שֶׁגֶּבֶר פּוֹעֵל בְּדֶרֶךְ כְּלָל עִם "שֵׂכֶל קַר", בְּעוֹד הָאִשָּׁה מְשַׁלֶּבֶת הַרְבֵּה רֶגֶשׁ בְּהַחְלָטוֹתֶיהָ. אָמְנָם אָדָם שֶׁפּוֹעֵל רַק עַל פִּי רֶגֶשׁ לְלֹא שֵׂכֶל בִּכְלָל לֹא יָכוֹל לְתַפְקֵד, וַדַּאי לֹא בְּמַצָּבֵי לָחַץ הַמַּצְרִיכִים הַחְלָטוֹת וְהַכְרָעוֹת חֲשׁוּבוֹת בִּזְמַן אֱמֶת, וְלָכֵן צָרִיךְ שֶׁהַשֵּׂכֶל יִשְׁלֹט עַל הָרֶגֶשׁ בְּעֵת קַבָּלַת הַחְלָטוֹת, אֲבָל לְצַעֲרֵנוּ הָרַבֵּה מְבִינִים זֹאת לֹא נָכוֹן, שֶׁכְּדֵי שֶׁהַשֵּׂכֶל יִשְׁלֹט צָרִיךְ לְדַכֵּא אֶת הָרֶגֶשׁ, כִּבְיָכוֹל לִרְמֹס אוֹתוֹ כְּאִלּוּ אֵין רֶגֶשׁ בִּכְלָל, וְזוֹ הַטָּעוּת.

זוֹ אַחַת הַסִּבּוֹת לַבְּעָיוֹת שְׁלוֹם בַּיִת בֵּין בַּעַל לְאִשְׁתּוֹ, שֶׁהוּא מְנַסֶּה לְהָבִין הַכֹּל תּוֹךְ כְּדֵי הַפְעָלַת "שֵׂכֶל קַר", כְּשֶׁלְּמַעֲשֶׂה לְאִשְׁתּוֹ אֵין צֹרֶךְ בְּעֵצוֹת וּפִתְרוֹנוֹת לַבְּעָיוֹת שֶׁהִיא מַצִּיעָה בְּפָנָיו, אֶלָּא לְאָזֶן קַשֶּׁבֶת וְהַפְגָּנַת רְגָשׁוֹת שֶׁל הִזְדַּהוּת וַהֲבָנָה. גֶּבֶר שֶׁלֹּא מְדַכֵּא אֶת רִגְשׁוֹתָיו וְיוֹדֵעַ לִשְׁלוֹט עֲלֵיהֶן מִבְּלִי לִדְכָּאן, יָכוֹל לְהִסְתַּדֵּר כְּמַעַט עִם כָּל אִשָּׁה שֶׁיִּתְחַתֵּן עִמָּהּ. זוֹ הַסִּבָּה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכְרִיחַ אֶת הַגֶּבֶר לְהִתְחַתֵּן, כִּי הוּא צָרִיךְ לִלְמֹד כֵּיצַד לְהַכְנִיס אֶת הָרֶגֶשׁ לַעֲבוֹדַת ה', לִשְׁלוֹט עָלָיו בְּשִׂכְלוֹ מִבְּלִי לְבַטְּלוֹ וּלְדַכְּאוֹ.

חָכָם מָה הוּא אוֹמֵר

לִפְעָמִים צָרִיךְ לִפְעֹל "בְּלִי שֵׂכֶל". אָדָם מַגִּיעַ הַבַּיְתָה עָיֵף מִיּוֹם עֲבוֹדָה וּמוֹצֵא אֶת כָּל הַבַּיִת מְבֻלְגָּן. הַצַּעֲצוּעִים שֶׁל הַיְלָדִים עַל הָרִצְפָּה, עִתּוֹנִים מִלְּפָנֵי שָׁבוּעַ עַל הַסַּפָּה, עֲרֵמָה שֶׁל בְּגָדִים מֵהַכְּבִיסָה שֶׁל אֶתְמוֹל עוֹד עַל הַכִּסֵּא. אָז אוֹתוֹ "חָכָם" שֶׁלָּנוּ יוֹשֵׁב עַל הַסַּפָּה וּמַתְחִיל לְנַתֵּחַ עַכְשָׁו מָה לַעֲשׂוֹת. אֶת הָעִתּוֹנִים צָרִיךְ לָשִׂים הַכֹּל בְּשַׁקִּיּוֹת זֶבֶל וְלִזְרֹק (וְלֹא לְהַכְנִיס חֲדָשִׁים הַבַּיְתָה, סְתָם בִּזְבּוּז זְמַן), אֶת הַבְּגָדִים צָרִיךְ לְסַדֵּר בָּאָרוֹן, אֶת

הַצַּעֲצוּעִים צָרִיךְ לָשִׂים בַּחֲדַר יְלָדִים. הוּא מִתְעַיֵּף רַק מֵהַסִּדּוּר בָּרֹאשׁ וּבַסּוֹף לֹא עוֹשֶׂה כְּלוּם.

אֲבָל גֶּבֶר חָכָם אָמַתִּי שֶׁבָּא הַבַּיְתָה לֹא מְמַהֵר לְהִתְיַשֵּׁב, אֶלָּא נִכְנָס לַעֲבוֹדָה. הוּא מַפְשִׁיל שַׁרְווּלִים וּמְסַדֵּר: הַבְּגָדִים לָאָרוֹן, הַצַּעֲצוּעִים לַחֶדֶר, הָעִתּוֹנִים לְפַח הַזֶּבֶל (מְקוֹמָם הַטִּבְעִי), תּוֹךְ 20 דַּקּוֹת יֵשׁ לוֹ בַּיִת מְתֻקְתָּק וּמֵהֵיכָן זֶה בָּא? לֹא חָשַׁב יוֹתֵר מִדַּי.

לִפְעָמִים צָרִיךְ לִפְעֹל עִם רֶגֶשׁ. גֶּבֶר שֶׁמְּדַכֵּא אֶת הָרֶגֶשׁ יֵדַע שֶׁיֵּשׁ לְזֶה מְחִיר. הַמִּבְחָן הֲכִי טוֹב לִרְאוֹת זֹאת בַּיְלָדִים הַקְּטַנִּים. כְּשֶׁלְּאָדָם נוֹלָד תִּינוֹק, הָאָב מְגַלֶּה אֶצְלוֹ לְפֶתַע אַרְסֶנַל שָׁלֵם שֶׁל רְגָשׁוֹת חִבָּה וְשִׂמְחָה. כָּל הַזְּמַן מֵחַבֵּק אוֹתוֹ וּמְנַשֵּׁק אוֹתוֹ, וְשָׂר לוֹ. אוֹהֵב אוֹתוֹ לְלֹא הַגְבָּלָה וּבְלִי תְּנָאִים. מָה הַיֶּלֶד נוֹתֵן לָאָב בִּתְמוּרָה? יֶלֶד בֶּן שְׁנָתַיִם שֶׁבְּקִשִׁי מְדַבֵּר, שֶׁבְּקִשִׁי לָמַד לָלֶכֶת, הוּא כְּבָר מְחַכֶּה לְאַבָּא בַּמִּרְפֶּסֶת שֶׁיַּגִּיעַ, הוּא רוֹאֶה אוֹתוֹ לְמָטָה וְצוֹעֵק "אַבָּא, אַבָּא", הוּא רָץ לַדֶּלֶת לְפָתְחַ, כְּשֶׁהוּא לֹא מַגִּיעַ לַיָּדִית. כְּשֶׁהַיֶּלֶד בְּגִיל 15, הוּא לֹא טוֹרֵחַ לָקוּם מֵהַסַּפָּה אוֹ אַף לְהָרִים אֶת הָרֹאשׁ לִרְאוֹת מִי נִכְנַס אֵלָיו הַבַּיְתָה לַסָּלוֹן. מָה הִשְׁתַּנָּה?

הָאָב הִשְׁתַּנָּה! מָתַי הוּא חִבֵּק בַּפַּעַם הָאַחֲרוֹנָה אֶת הַיֶּלֶד בֶּן 15 שֶׁלּוֹ? אֶת הַתִּינוֹק מְנַשְּׁקִים, כְּלַפֵּי אָדָם בּוֹגֵר יוֹתֵר הַפְּגָנַת רֶגֶשׁ הָפְכָה פִּתְאוֹם לְסוּג שֶׁל מַתָּנָה אוֹ פְּרָס נִיחוּמִים, "הוּא עָצוּב? אֲנִי אֶתֵּן לוֹ חִבּוּק", "הוּא קִבֵּל 100 בַּמִּבְחָן? אֲנִי אֶתֵּן לוֹ נְשִׁיקָה". אֲבָל כָּךְ סְתָם לָבוֹא לְחַבֵּק אֶת הַיֶּלֶד שֶׁלָּנוּ, מָה קָרָה? מָה פִּתְאוֹם, אֲנַחְנוּ גְּבָרִים. מַקְסִימוּם יְקַבֵּל טְפִיחָה עַל הַשֶּׁכֶם.

תֵּן חִבּוּק

פַּעַם הִתְרַאֲינָה אִשָּׁה שֶׁעָרְכָה סִרְטֵי מִפְגָּשִׁים עִם קְרוֹבִים שֶׁלֹּא רָאוּ זֶה אֶת זֶה בְּמֶשֶׁךְ שָׁנִים. וְהִיא אָמְרָה שֶׁכְּשֶׁהִיא מִפְגִּישָׁה שְׁתֵּי נָשִׁים קְרוֹבוֹת שֶׁלֹּא הִתְרָאוּ זְמַן רַב, יֵשׁ הֲמוֹן דְּמָעוֹת, חִבּוּקִים וּנְשִׁיקוֹת. אֲצֶל גְּבָרִים זֶה יוֹתֵר מְאֻפָּק. פַּעַם הִיא הִפְגִּישָׁה בֵּין שְׁנֵי אַחִים שֶׁלֹּא רָאוּ אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי מֵעַל לְ-40 שָׁנָה. הִיא מְרָאַיֶּנֶת אוֹתָם בְּנִפְרָד לִפְנֵי הַמִּפְגָּשׁ, וְאָז הִיא מְצַלֶּמֶת אֶת הָרֶגַע הַמְרַגֵּשׁ בּוֹ אָח אֶחָד דּוֹפֵק עַל דַּלְתּוֹ שֶׁל הַשֵּׁנִי, וְהִנֵּה זֶה פּוֹתֵחַ, לוֹחֵץ לוֹ יָד בְּנִימוּס, שׁוֹאֵל מָה שְׁלוֹמוֹ בְּיֹבֶשׁ. הָעוֹרֶכֶת עָצְרָה אֶת הַסִּרְטָה וְדָרְשָׁה לְבַיֵּם אֶת הַמִּפְגָּשׁ מֵחָדָשׁ! אָח שֶׁלְּךָ שֶׁלֹּא רָאִיתָ 40 שָׁנָה אַתָּה לוֹחֵץ לוֹ אֶת הַיָּד? מָה זֶה פָּקִיד שֶׁל מַס הַכְנָסָה? חַבֵּק אוֹתוֹ! בַּפַּעַם הַשְּׁנִיָּה הֵם כְּבָר הִתְחַבְּקוּ וּבָכוּ.

וְהַבְּכִי לֹא הָיָה מְזֻיָּף. הֵם הָיוּ צְרִיכִים לְהִתְחַבֵּק כָּךְ בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה, אֲבָל הַ״שֶּׁכֶל״ אָמַר שֶׁזֶּה לֹא גַּבְרִי. אִשָּׁה שֶׁלֹּא רָאֲתָה אֶת חֲבֶרְתָּהּ יוֹם אֶחָד, וּכְמַהֲלַךְ הַיּוֹם הַזֶּה פִּצְתָה אֶת עַצְמָהּ בַּעֲשָׂרוֹת שִׂיחוֹת טֶלֶפוֹן אֲרֻכּוֹת אֵלֶיהָ, כְּשֶׁסּוֹף סוֹף הִיא נִפְגֶּשֶׁת עִמָּהּ הִיא מְחַבֶּקֶת אוֹתָהּ וּמְנַשֶּׁקֶת אוֹתָהּ כְּאִלּוּ חָזְרָה מִן הַגָּלוּת. וְאִלּוּ גֶּבֶר שֶׁלֹּא רָאָה אֶת חֲבֵרוֹ הַטּוֹב שֶׁעָבַר לְחוּץ לָאָרֶץ לִפְנֵי כַּמָּה שָׁנִים וְסוֹף סוֹף קָפַץ לְבִקּוּר, הוּא יְקַבֵּל לְחִיצַת יָד וּטְפִיחָה עַל הַכָּתֵף. מַדּוּעַ? כִּי יֵשׁ לָנוּ מַחְסוֹם.

שִׂירָה מְבַטֵּאת רֶגֶשׁ פְּנִימִי גָּדוֹל שֶׁפּוֹרֵץ הַחוּצָה. אָדָם שָׁמֵחַ רוֹצֶה לִפְרוֹץ בְּשִׁירִים וְרִקּוּדִים, וּכְשֶׁרוֹאִים דָּבָר כָּזֶה בְּסֶרֶט זֶה נִרְאֶה הֶכֵי טִבְעִי שֶׁבָּעוֹלָם, אֲבָל אִם הוּא פּוֹרֵץ בְּשִׁירִים וְרִקּוּדִים כָּךְ סְתָם בְּאֶמְצַע הָרְחוֹב יַעֲצְרוּ אוֹתוֹ וְיִאַשְׁפְּזוּ אוֹתוֹ לְהִסְתַּכְּלוּת. הִשְׁתַּגַּעְתָּ?! מִי שָׂר בְּאֶמְצַע הָרְחוֹב? אָז אֲנַחְנוּ מֻגְבָּלִים. אָסוּר לִשְׁמוֹחַ וְלִרְקֹד.

הַחֵלֶק הַיָּפֶה בְּיוֹתֵר בַּחֲתֻנּוֹת הוּא הָרִקּוּדִים. כִּי כָּל הַזְּמַן עוֹצְרִים אוֹתָנוּ מֵהַפְגָּנַת רִגְשׁוֹת שֶׁל שִׂמְחָה בָּרִקּוּדִים וְשִׁירָה, וּכְעֵת שֶׁיֵּשׁ לָנוּ מִצְוָה לְשַׂמֵּחַ אֶת הֶחָתָן, אֲנַחְנוּ מְשַׂמְּחִים גַּם אֶת עַצְמֵנוּ, וְכָךְ כָּל הַחֲבֵרִים רוֹקְדִים סְבִיבוֹ וְשָׂרִים וּשְׂמֵחִים, וּמִתְפָּרְקִים מִכָּל הַלְּחָצִים. מָחָר בָּעֲבוֹדָה נַחְזֹר לִהְיוֹת צְנוּנִים יְבֵשִׁים, כִּי אָסוּר לִשְׁמוֹחַ "בְּלִי סִבָּה", צָרִיךְ לְחַכּוֹת לַחֲתֻנָּה הַבָּאָה.

זֶה לֹא נָכוֹן! שִׂמְחָה הִיא רְכִיב מְאֹד חִיּוּנִי בַּעֲבוֹדַת ה׳! וְלָזֶה הִתְכַּוְּנוּ חֲכָמִים שֶׁבִּזְכוּת נָשִׁים צַדְקָנִיּוֹת נִגָּאֵל, כְּשֶׁנִּלְמַד מֵהֶן לְהַחְצִין גַּם אֶת הָרֶגֶשׁ. לְהַחְזִיר אֶת הָרֶגֶשׁ לַעֲבוֹדַת ה׳, אֶת הַשִּׂמְחָה. יֵשׁ לָנוּ זְכוּת לִהְיוֹת יְהוּדִים! אֲנַחְנוּ כָּל הַזְּמַן מַרְגִּישִׁים שֶׁהַתּוֹרָה הִיא עֹל, שֶׁהֲרֵי אָמְרוּ לָנוּ (אבות ג, ה): "כָּל הַמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ **עֹל** תּוֹרָה" וְגוֹ', אֲבָל הֵיכָן כָּתוּב שֶׁעֹל זֶה מַשֶּׂהוּ עָצוּב וְרַע שֶׁצָּרִיךְ לִסְבֹּל מִמֶּנּוּ?

אֶפְשָׁר לְקַבֵּל עוֹד קְצָת עֹל בְּבַקָּשָׁה?

נִקַּח לְמָשָׁל שְׁנֵי אֲנָשִׁים שֶׁכָּל יוֹם בְּמֶשֶׁךְ 10 שָׁעוֹת הֵם סוֹחֲבִים שַׂקִּיוֹת שֶׁל 40 קִילוֹ עַל הַגַּב. פּוֹרְקִים שַׂק אֶחָד בָּעֲגָלָה וְחוֹזְרִים חֲזָרָה לָקַחַת עוֹד שַׂק. אֶחָד מֵהֶם הוּא אַסִּיר עוֹלָם בְּמִצְרִים, שָׁם יֵשׁ עֹנֶשׁ שֶׁל עֲבוֹדָה בְּפָרֶךְ, שֶׁשּׁוֹבְרִים אֲבָנִים וּמְמַלְּאִים שַׂקִּים וּמוֹלִיכִים אוֹתָם לְלֹא כָּל תַּכְלִית וּמַטָּרָה, רַק כְּעֹנֶשׁ. הַשֵּׁנִי קִבֵּל מַתָּנָה מֵהַמֶּלֶךְ, יֵשׁ לוֹ שָׁבוּעַ שָׁלֵם לְהָכֵנס לְאוֹצַר הַיְהַלּוֹמִים הַמַּלְכוּתִי, כַּמָּה שֶׁיִּצְלִיחַ לִסְחֹב עַל גַּבּוֹ וּלְמַלֵּא בָּעֲגָלָה שֶׁיָּךְ לוֹ. גַּם הוּא עוֹבֵד 10 שָׁעוֹת בְּיוֹם, לוֹקֵחַ שַׂקִּים שֶׁל 40 קִילוֹ עַל הַגַּב, זֶה עֹל. הוּא סוֹבֵל מֵהָעֹל הַזֶּה? לֹא. לָמָּה לֹא? זֶה לֹא 40 קִילוֹ שֶׁהוּא נוֹשֵׂא עַל גַּבּוֹ? כֵּן, אֲבָל אֵלֶּה

קִילוּגְרָמִים שֶׁל יַהֲלוֹמִים שֶׁכֻּלָּם יִהְיוּ שֶׁלּוֹ, אָז זֶה עֹל אֲבָל בִּכְלָל לֹא עָצוּב וְקָשֶׁה, הוּא מְבַקֵּשׁ עוֹד עֹל כָּזֶה.

כְּשֶׁאָמְרוּ לָנוּ "עֹל תּוֹרָה וּמִצְווֹת" לֹא הִתְכַּוְּנוּ שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ קָשֶׁה וְנִסְתּוֹבֵב עִם פַּרְצוּף חָמוּץ וּמְדֻכְּא. מַחֲשָׁבָה זוֹ מַגִּיעָה מִן "הַשֵּׂכֶל". אֲבָל הָרֶגֶשׁ מֵבִין אֵיזוֹ זְכוּת נָפְלָה בְּיָדֵינוּ, אֵיזֶה כֵּיף לִהְיוֹת יְהוּדִי. אֲנִי מִסְתַּכֵּל עַל הַגּוֹיִם בַּחוּץ, מִסְכְּנִים אֵין לָהֶם כְּלוּם, הֵם כָּל כָּךְ עֲנִיִּים שֶׁאֵין לָהֶם כְּלוּם חוּץ מִכֶּסֶף. הָרֶגֶשׁ מְשַׁמֵּחַ אוֹתִי, אֲנִי נֶהֱנֶה מֵהָעֹל!

הָרַב רְאוּבֵן קֶרְלִינְשְׁטַיְין זַצ"ל סִפֵּר פַּעַם שֶׁהָיָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת הַשְׁתָּלַת כְּלָיוֹת בְּחוּ"ל, אֲבָל לֹא הָיְתָה כְּלָיָה בַּנְּמְצָא וְהָיָה צָרִיךְ לְהַמְתִּין, כַּאֲשֶׁר מִצַּד שֵׁנִי הָיְתָה שִׂמְחָה מִשְׁפַּחְתִּית בָּאָרֶץ שֶׁרָצָה לִהְיוֹת נוֹכֵחַ בָּהּ. הוּא הֶחְלִיט לַחְזֹר לָאֲרוּעַ וְאַחַר כָּךְ לָשׁוּב לַאֲרָצוֹת הַבְּרִית וּלְחַכּוֹת לְנִתּוּחַ שָׁם. אֲבָל קָרוֹב שֶׁגָּר בָּאֲרָצוֹת הַבְּרִית מָנַע בַּעֲדוֹ.

- "אַל תַּעֲזֹב",
- "לָמָּה"?
- "עוֹד מְעַט הֶחָג שֶׁל הַנּוֹצְרִים, רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁלָּהֶם",
- "נוּ, מָה לִי וּלְחַגִּים שֶׁלָּהֶם"?
- "בַּחַגִּים שֶׁלָּהֶם כֻּלָּם שׂוֹתִים וְדוֹקְרִים אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, יִהְיוּ הַרְבֵּה כְּלָיוֹת לְהַשְׁתָּלָה אַחֲרֵי הֶחָג, אָז כְּדַאי לְךָ לְהִשָּׁאֵר"!

כָּכָה חוֹגְגִים הַגּוֹיִם אֶת "חַגֵּיהֶם". אַתָּה תִּשְׁמַח שָׁאַתָּה יְהוּדִי. בְּשִׁירָה קְדוֹשָׁה לֹא שָׁרִים שִׁירִים שֶׁל גּוֹיִם. הַשִּׁירִים שֶׁלָּהֶם בַּעֲלֵי הַמִּלִּים הַנְּבוּבוֹת וְנִבּוּלֵי הַפֶּה, מִתְבַּסְּסִים בְּעִקָּר עַל הַמּוּזִיקָה הָרוֹעֶשֶׁת שֶׁמְּעוֹרֶרֶת אֶת הַיְצָרִים הַבְּהֵמִיִּים שֶׁל הָאָדָם. אֲנַחְנוּ שָׁרִים שִׁירִים קְדוֹשִׁים, שֶׁל שִׂמְחָה אֲמִתִּית, שֶׁל אֲוִשׁר אֲמִתִּי, שֶׁל קְדֻשָּׁה אֲמִתִּית, שֶׁהַמָּקוֹר שֶׁלָּהֶם הוּא מִבֵּית הַמִּקְדָּשׁ,

כְּשֶׁהַלְוִיִּם הָיוּ שָׁרִים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זוֹ הַשִּׁירָה הָאֲמִתִּית. שִׁירָה שֶׁל הַלֵּב. הַמִּשְׁקָל הָרַב הוּא עַל הַמִּלִּים, שֶׁהֵן שִׂפָתָהּ שֶׁל הַנְּשָׁמָה הַנִּמְצֵאת בַּמַּחַ. הַמִּלִּים מְעוֹרְרוֹת אֶת הָרֶגֶשׁ, וְאָז בְּאֶמְצָעוּת הַנִּגּוּן הֵן פּוֹרְטוֹת עַל מֵיתְרֵי הַנְּשָׁמָה שֶׁלָּנוּ, הַקִּינוֹת וְהַהוֹדָיוֹת, הַעֶצֶב וְהַשִּׂמְחָה, רֶגֶשׁ שֶׁל אָדָם וְלֹא יְצָרִים שֶׁל בְּהֵמָה.

שִׁירָתָן שֶׁל הַנָּשִׁים בְּהַנְהָגַת מִרְיָם הָיְתָה פּוֹרֶקֶן רִגְשׁוֹת עָז שֶׁל הוֹדָיָה וְשִׂמְחָה, מֵאַחַר וְהַסֵּבֶל שֶׁלָּהֶן הָיָה קָשֶׁה יוֹתֵר מִשֶּׁל הַגְּבָרִים, כִּי הוּא לֹא נִמְדָּד רַק בְּיִסּוּרִים גּוּפָנִיִּים, אֶלָּא בִּרְגָשׁוֹת עַזִּים שֶׁל עֶצֶב, כְּאֵב וְיֵאוּשׁ, שֶׁל אִשָּׁה הַמְּגַדֶּלֶת אֶת בְּנָהּ בְּרַחְמָהּ תִּשְׁעָה חֳדָשִׁים וְאָז צְרִיכָה לְהַחְבִּיא וְלִמְסֹר אוֹתוֹ, אַחֶרֶת הוּא יִמָּצֵא וְיֵהָרֵג עַל יְדֵי הַמְּצָרִים הָרְשָׁעִים. כַּאֲשֶׁר הִגִּיעָה הַגְּאוּלָה שֶׁהֶאֱמִינוּ בָּהּ וְצִפּוּ לָהּ לָקְחוּ עִמָּן תֻּפִּים, הֵן יָצְאוּ לָשִׁיר וְלִרְקֹד, לְהוֹדוֹת מֵהַלֵּב.

תְּפַתֵּח אֶת הַדֶּלֶת

הַשִּׁירָה הַתְּשִׁיעִית הִיא שִׁיר הַשִּׁירִים. הִיא מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ לִהְיוֹת זְרִיזִים וּשְׂמֵחִים בַּעֲבוֹדַת ה', לֹא לִהְיוֹת עַצְלָנִים. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דּוֹפֵק לָנוּ עַל הַדֶּלֶת שֶׁלָּנוּ (שיר השירים ה, ב): "פִּתְחִי לִי אֲחֹתִי רַעְיָתִי יוֹנָתִי תַּמָּתִי שֶׁרֹּאשִׁי נִמְלָא טָל קְוֻצּוֹתַי רְסִיסֵי לָיְלָה", הַבַּעַל עוֹמֵד כֻּלּוֹ רָטוּב בַּגֶּשֶׁם וּמִתְחַנֵּן לְרַעְיָתוֹ שֶׁתְּפַתֵּח עַל מְנָת שֶׁיּוּכְלוּ לִהְיוֹת שׁוּב יָחַד לְאַחַר הַפְּרִידוּת אֲרֻכָּה, וְהִיא? "פָּשַׁטְתִּי אֶת כֻּתָּנְתִּי אֵיכָכָה אֶלְבָּשֶׁנָּה רָחַצְתִּי אֶת רַגְלַי אֵיכָכָה אֲטַנְּפֵם" (שם שם, ג), "עַכְשָׁו נִכְנַסְתִּי לַמִּטָּה, קַר בַּחוּץ, וְגַם מָרַחְתִּי אֶת הַקֻּרְמִים". עַד שֶׁהִיא קָמָה בַּעֲצַלְתַּיִם אֶל הַדֶּלֶת (שם שם, ו): "פָּתַחְתִּי אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי חָמַק עָבָר נַפְשִׁי יָצְאָה בְדַבְּרוֹ בִּקַּשְׁתִּיהוּ וְלֹא מְצָאתִיהוּ קְרָאתִיו וְלֹא עָנָנִי". חָשַׁבְנוּ עִם שֶׁכְּל

קַר בִּמְקוֹם עִם אֵשׁ שֶׁל אַהֲבָה יוֹקֶדֶת, וּפִרְחָה וְנִדְחֲתָה לָהּ הַגְּאוּלָה. גְּאוּלָה תָּבוֹא רַק מֵעֲבוֹדָה עִם רֶגֶשׁ, "כִּי עַזָּה כַמָּוֶת אַהֲבָה קָשָׁה כִשְׁאוֹל קִנְאָה רְשָׁפֶיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שַׁלְהֶבֶתְיָה, מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאַהֲבָה וּנְהָרוֹת לֹא יִשְׁטְפוּהָ" (שם ח, ו-ז), זֶה הַמַּפְתֵּחַ.

וְזֶה מַתְחִיל אִתָּנוּ בַּבַּיִת, שֶׁאָנוּ נִגָּשִׁים אֶל הַיֶּלֶד בֶּן ה-15 וְ-16 וּמְחַבְּקִים אוֹתוֹ וּמְנַשְּׁקִים אוֹתוֹ. הוּא לֹא יָבִין בַּהַתְחָלָה מַדּוּעַ, כִּי הוּא לֹא הֵבִיא שׁוּם מִבְחָן טוֹב אוֹ רַע, לֹא צָרִיךְ פְּרָס אוֹ תַּנְחוּמִים. וְאָז נֹאמַר לוֹ: "זֶה לֹא פְּרָס וְלֹא נִחוּם, זֶה כִּי אֲנִי אוֹהֵב אוֹתְךָ". בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה הוּא יַחְשֹׁב שֶׁהִשְׁתַּגַּעְנוּ, אַחַר כָּךְ הוּא יַחְשֹׁב שֶׁיֵּשׁ כָּאן אֵיזוֹ תָּכְנִית שְׁנִרְקֶמֶת סְבִיבוֹ, עַד שֶׁלְּבַסּוֹף הוּא יָבִין וְיַאֲמִין שֶׁאוֹהֲבִים אוֹתוֹ.

יֶשׁ הֶבְדֵּל בַּצּוּרָה בָּהּ יֶלֶד מִתְנַהֵל מוּל הוֹרָיו. יֶלֶד **יוֹדֵעַ** שֶׁאַבָּא שֶׁלּוֹ אוֹהֵב אוֹתוֹ, יֶלֶד **מַרְגִּישׁ** שֶׁאִמָּא שֶׁלּוֹ אוֹהֶבֶת אוֹתוֹ. הוּא מַרְגִּישׁ כִּי הִיא כָּל הַזְּמַן מְחַבֶּקֶת, כָּל הַזְּמַן מְנַשֶּׁקֶת, כָּל הַזְּמַן מִילָּה טוֹבָה. הוּא **יוֹדֵעַ** שֶׁאִם, חַס וְשָׁלוֹם, הוּא יִהְיֶה בְּצָרָה, אַבָּא יוֹפִיעַ וְיִתֵּן הַכֹּל עֲבוּרוֹ, אֲבָל בַּיּוֹם-יוֹם הוּא לֹא **מַרְגִּישׁ**, כִּי אַבָּא לֹא מַרְאֶה. יֶשׁ לָנוּ מַחְסוֹם, אִם נִשְׁבֹּר אֶת הַמַּחְסוֹם הַזֶּה וְנַרְאֶה רֶגֶשׁ לִבְנֵי הַמִּשְׁפָּחָה, זֶה יִסְחֹף הָלְאָה אֶל הַחֲבֵרִים, אֶל קְרוֹבִים וּרְחוֹקִים, פִּתְאוֹם נְחַבֵּק אֶת הַחֲבֵרִים שֶׁלָּנוּ, נָגִיב בְּשִׂמְחָה בְּחִיּוּךְ לַאֲנָשִׁים זָרִים. וְאָז נַעֲלֶה מַעְלָה מַעְלָה בַּעֲבוֹדַת ה', עַד שֶׁנַּגִּיעַ לְמַדְרֵגָה שֶׁל נִגּוּן שֶׁל שִׂמְחָה, וּכְשֶׁזֶּה יַגִּיעַ אָז תִּהְיֶה גְּאוּלָה, זוֹ הַשִּׁירָה **הֶעָשִׁירִית** שֶׁל הַגְּאוּלָה הָאַחֲרוֹנָה, כִּי הַגְּאוּלָה הַכְּלָלִית בָּאָה דֶּרֶךְ הַגְּאוּלָה הַפְּרָטִית, וְהַגְּאֻלָּה הַפְּרָטִית בָּאָה דֶּרֶךְ הַשִּׁירָה, אָז נִלְמַד מֵמִּרְיָם הַנְּבִיאָה וּמִנְּשׁוֹת יִשְׂרָאֵל

הַצַּדָּקָנִיּוֹת, לָדַעַת וּלְהַרְגִּישׁ שֶׁוַּדַּאי נִרְאֶה נֵס וְנִגָּאֵל, וְנִשְׂמַח מֵעָתָּה.

תְּחִיַּת הַחַיִּים מִן הַתּוֹרָה

אָמְרוּ חֲזַ"ל (סנהדרין צא:): תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מְנַיִן לִתְחִיַּת הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה? שֶׁנֶּאֱמַר (שמות טו, א): "אָז **יָשִׁיר** מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַה'". "שָׁר" לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא "יָשִׁיר" - מִכָּאן לִתְחִיַּת הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה.

כְּלוֹמַר בְּגָלַל שֶׁהַתּוֹרָה כָּתְבָה עַל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְעַם יִשְׂרָאֵל בִּלְשׁוֹן עָתִיד, הֵבִינוּ חֲכָמִים כִּי הֵם יָשִׁירוּ עוֹד שִׁירָה אַחַת לֶעָתִיד לָבוֹא, הַשִּׁירָה הָעֲשִׁירִית. וְנִלְמַד מִשָּׁם גַּם אֲנַחְנוּ, כַּאֲשֶׁר אָדָם שָׂר, הוּא מְפַתֵּחַ אֶת רִגְשׁוֹת הָאַהֲבָה וְהַהוֹדָיָה שֶׁלּוֹ, וּמוֹדֶה בְּכָל זְמַן וּזְמַן, לֹא רַק "שָׁר" בְּאֹפֶן חַד פְּעָמִי עַל נֵס גָּדוֹל, אֶלָּא "יָשִׁיר", עַל כָּל רֶגַע וְרֶגַע שֶׁל הַרְגָּשַׁת אַהֲבַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵלָיו, עַל יְדֵי שֶׁיִּשְׂמַח בְּעַצְמוֹ וְיִפְנֶה לְשַׂמֵּחַ אֲחֵרִים, זוֹ תִּהְיֶה תְּחִיַּת הַמֵּתִים שֶׁלּוֹ, שֶׁלֹּא יְהַלֵּךְ "מֵת" עוֹד בְּחַיָּיו, אֶלָּא יַרְגִּישׁ אֶת הַחַיּוּת מְפַעֶמֶת בּוֹ.

לִפְעָמִים לֹא צָרִיךְ יוֹתֵר מִדֵּי "שֵׂכֶל", צָרִיךְ לְהַבְעִיר אֶת הָרֶגֶשׁ בַּעֲבוֹדַת ה', צְרִיכִים אֶת הַשִּׂמְחָה, פָּשׁוּט לִשְׁמוֹחַ. צָרִיךְ לֶאֱהֹב בְּלִי לַחְשֹׁב יוֹתֵר מִדַּי, "מִסְתַּכְּלִים עָלַי, זֶה לֹא נָעִים, זֶה לֹא שַׁיָּךְ". צָרִיךְ מִדַּי פַּעַם לְחַבֵּק אֶת הַקְּרוֹבִים שֶׁלָּנוּ, לְהַרְאוֹת פָּנִים מְחַיְּכוֹת לַחֲבֵרִים שֶׁלָּנוּ, לָתֵת חִבּוּק וּנְשִׁיקָה, מָה כְּבָר יִקָּרֶה? נַעֲשֶׂה זֹאת, נַתְחִיל אֶת הַשִּׁירָה הָעֲשִׁירִית, וְהַקָּבָ"ה יְחַבֵּק וְיַנַּשֵּׁק אֶת כֻּלָּנוּ וְנִזְכֶּה אָז לַגְּאוּלָה הַשְּׁלֵמָה.

יישר כוחך

כְּךְ צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵעִיד עַל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בְּתוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה (במדבר יב, ז): "עַבְדִּי מֹשֶׁה בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא", שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה אֶת מִצְוֹות ה' יִתְבָּרַךְ, וּמַעֲבִיר אֶת תּוֹרָתוֹ לְעָם יִשְׂרָאֵל תּוֹךְ הִתְבַּטְּלוּת מֻחְלֶטֶת, וּלְלֹא שׁוּם נְגִיעוֹת אִישִׁיוֹת. אֲבָל גְּדוֹלָתוֹ הָאֲמִתִּית הָיְתָה לָדַעַת מָה רָצוֹן ה' יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, גַּם בִּפְעָמִים שֶׁהוֹרָה לוֹ דָּבָר מְסֻיָּם בְּהֶתְאֵם לַנְּסִבּוֹת שֶׁהָיוּ, אַךְ לְמַעֲשֶׂה יָדַע מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְהַגְדִּיל לַעֲשׂוֹת וּלְשַׂמֵּחַ בְּכָךְ אֶת בּוֹרְאוֹ. וַחֲזַ"ל אָמְרוּ (שבת פז.) כִּי בִּשְׁלוֹשָׁה מְקוֹמוֹת שִׁנָּה מֹשֶׁה

מִצְווּיוֹ שֶׁל ה' יִתְבָּרַךְ[71], וּבְכָל הַמְּקוֹמוֹת הַנַּ"ל אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא "יִישַׁר כֹּחֲךָ"! כְּלוֹמַר, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא בִּקַּשְׁתִּי אֶת זֶה מִמְּךָ, זֶה מָה שֶׁהָיָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בֶּאֱמֶת.

הַמְּקֹרֶה הָרִאשׁוֹן מוֹפִיעַ בְּפָרָשַׁת יִתְרוֹ. עַם יִשְׂרָאֵל הִגִּיעַ אֶל הַר סִינַי בְּיוֹם רִאשׁוֹן, א' בְּסִיוָן. בְּמִסְגֶּרֶת הַהֲכָנוֹת שֶׁל הָעָם לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, הוֹרָה ה' יִתְבָּרַךְ עַל מִסְפַּר מַעֲשִׂים שֶׁהָעָם צָרִיךְ לְבַצֵּעַ בְּטֶרֶם יְקַבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה עַל מְנָת שֶׁיִּהְיוּ מוּכָנִים. הַהֲכָנוֹת הָיוּ צְרִיכוֹת לְהִסְתַּיֵּם עַד יוֹם שִׁישִּׁי ו' בְּסִיוָן, 50 יוֹם לְאַחַר הַפֶּסַח וְאָז הָיוּ אֲמוּרִים לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה. בְּמִסְגֶּרֶת הַהֲכָנוֹת הוֹרָה ה' לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ (שמות יט, יא): "וְהָיוּ נְכֹנִים **לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי** כִּי בַּיּוֹם הַשְּׁלִשִׁי יֵרֵד ה' לְעֵינֵי כָל הָעָם עַל הַר סִינָי". לַעֲשׂוֹת הֲכָנָה שֶׁל טָהֳרָה וּפְרִישׁוּת שֶׁל יוֹמַיִם, שֶׁיִּהְיוּ מוּכָנִים לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, הוּא ו' בְּסִיוָן.

אֲבָל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אָמַר לָעָם יִשְׂרָאֵל (שם שם, טו): "הֱיוּ נְכֹנִים **לִשְׁלֹשֶׁת** יָמִים אַל תִּגְּשׁוּ אֶל אִשָּׁה". וּמַסְבִּירָה הַגְּמָרָא (שבת

---

[71] וְזוֹ לְשׁוֹן הַגְּמָרָא: שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים עָשָׂה מֹשֶׁה מִדַּעְתּוֹ וְהִסְכִּים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמּוֹ: הוֹסִיף יוֹם אֶחָד מִדַּעְתּוֹ, וּפֵרַשׁ מִן הָאִשָּׁה, וְשִׁבֵּר אֶת הַלּוּחוֹת. **הוֹסִיף יוֹם אֶחָד מִדַּעְתּוֹ.** מַאי דָּרִישׁ? הַיּוֹם וּמָחָר - הַיּוֹם כְּמָחָר, מָה לְמָחָר - לֵילוֹ עִמּוֹ, אַף הַיּוֹם - לֵילוֹ עִמּוֹ, וְלַיְלָה דְּהָאִידָּנָא נַפְקָא לֵיהּ, שְׁמַע מִנַּהּ - תְּרֵי יוֹמֵי לְבַר מֵהָאִידָּנָא. וּמְנָלָן דְּהִסְכִּים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל יָדוֹ? דְּלָא שַׁרְיָא שְׁכִינָה עַד צַפְרָא דְּשַׁבַּתָּא. **וּפֵרַשׁ מִן הָאִשָּׁה.** מַאי דָּרִישׁ? נָשָׂא קַל וָחֹמֶר בְּעַצְמוֹ, אָמַר: וּמָה יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא דִּבְּרָה שְׁכִינָה עִמָּהֶן אֶלָּא שָׁעָה אַחַת, וְקָבַע לָהֶן זְמַן, אָמְרָה תּוֹרָה "וְהָיוּ נְכוֹנִים וְגוֹ' אַל תִּגְּשׁוּ", אֲנִי שֶׁכָּל שָׁעָה וְשָׁעָה שְׁכִינָה מְדַבֶּרֶת עִמִּי, וְאֵינוֹ קוֹבֵעַ לִי זְמַן - עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה! וּמְנָלָן דְּהִסְכִּים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל יָדוֹ? דִּכְתִיב "לֵךְ אֱמֹר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאָהֳלֵיכֶם", וּכְתִיב בַּתְרֵיהּ "וְאַתָּה פֹּה עֲמֹד עִמָּדִי", וְאֵית דְּאָמְרֵי "פֹּה אֶל פֹּה אֲדַבֶּר בּוֹ". **שִׁבֵּר אֶת הַלּוּחוֹת.** מַאי דָּרִישׁ? אָמַר: וּמָה פֶּסַח שֶׁהוּא אֶחָד מִתַּרְיַ"ג מִצְווֹת, אָמְרָה תּוֹרָה "כָּל בֶּן נֵכָר לֹא יֹאכַל בּוֹ", הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ כָּאן, וְיִשְׂרָאֵל מְשֻׁמָּדִים - עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה! וּמְנָלָן דְּהִסְכִּים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל יָדוֹ? שֶׁנֶּאֱמַר "אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ", וְאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: "יִישַׁר כֹּחֲךָ שֶׁשִּׁבַּרְתָּ".

פז.) שֶׁמִּשֶּׁה שִׁנָּה וְהוֹסִיף יוֹם אֶחָד מִדַּעְתּוֹ, וְכָךְ דָּחָה אֶת כָּל מַעֲמַד הַר סִינַי לַיּוֹם ז׳ בְּסִיוָן, 51 יָמִים אַחֲרֵי הַפֶּסַח ! כְּלוֹמַר חַג הַשָּׁבוּעוֹת שֶׁאָנוּ מְצַיְּנִים וְסוֹפְרִים מִמּוֹצָאֵי הַפֶּסַח וְעַד אֶלְיוֹ 50 יוֹם, בְּתַאֲרִיךְ זֶה לֹא הִתְקַיֵּם מַעֲמַד הַר סִינַי הַמְּקוֹרִי ! הוּא הָיָה יוֹם לַמָּחָרָת ! אֲנַחְנוּ מְצַיְּנִים אֶת הַיּוֹם בּוֹ הָיִינוּ אֲמוּרִים לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה וְלֹא אֶת הַיּוֹם בּוֹ קִבַּלְנוּ אוֹתָהּ בַּפֹּעַל ! וְעַל זֶה אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא ״יִישַׁר כֹּחֲךָ״ !

פַּעַם נוֹסֶפֶת שִׁשָּׁנָה מִשֶּׁה מִדַּעְתּוֹ מִצִּוּוּי ה׳ הָיָה בְּפָרָשַׁת ״כִּי תִשָּׂא״ בְּעִקְבוֹת חֵטְא הָעֵגֶל. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ יוֹרֵד עִם הַלּוּחוֹת הָרִאשׁוֹנִים בְּי״ז בְּתַמּוּז, וְרוֹאֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מוּסָתִים עַל יְדֵי הָעֶרֶב-רַב שֶׁבָּנוּ לָהֶם פֶּסֶל וְחוֹטְאִים אַחֲרָיו, וְנִמְצָא שֶׁאֵינָם רְאוּיִים לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה. הַלּוּחוֹת הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ מַעֲשֵׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מוּכָנִים מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית (אבות ה, ו), כָּל עוֹד הָיוּ קַיָּמִים, כָּל מִי שֶׁלָּמַד תּוֹרָה הָיָה מֵבִין הַכֹּל בַּפַּעַם אַחַת וְזוֹכֵר לְכָל הַחַיִּים. כֻּלָּם יָכְלוּ לִהְיוֹת רַבִּי עֲקִיבָא, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי, וְרַבִּי מֵאִיר בָּעַל הַנֵּס. כֵּיוָן שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ רְאוּיִים בְּאוֹתָהּ שָׁעָה לְלֻחוֹת כַּבִּירִים כָּאֵלּוּ, הוּא מַחְלִיט לִשְׁבֹּר אוֹתָם בַּמָּקוֹם ! בְּלִי לְבַקֵּשׁ אִשּׁוּר ! לֹא רְאוּיִים ? תַּחְזִיר ! מָה אַתָּה שׁוֹבֵר ? וּמָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לוֹ ? (שמות לד, א) : ״פְּסָל לְךָ שְׁנֵי לֻחֹת אֲבָנִים כָּרִאשֹׁנִים וְכָתַבְתִּי עַל הַלֻּחֹת אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל הַלֻּחֹת הָרִאשֹׁנִים **אֲשֶׁר** שִׁבַּרְתָּ״, וְדָרְשׁוּ חֲזַ״ל (שבת פז.) ״אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ״ - יִישַׁר כֹּחַ שֶׁשִּׁבַּרְתָּ ! הוּא זוֹכֶה לְאִשּׁוּר וּבְרָכָה, וְקִרְיאָה לְקַבֵּל לוּחוֹת שְׁנִיִּים בְּמָקוֹם.

הַפַּעַם הַשְּׁלִישִׁית מוֹפִיעָה בְּסוֹף פָּרָשַׁת ״בְּהַעֲלוֹתְךָ״. מִרְיָם הַנְּבִיאָה נֶעֱנֶשֶׁת עַל לָשׁוֹן הָרַע שֶׁדִּבְּרָה עַל אָחִיהָ מֹשֶׁה. כֵּיצַד נִכְשְׁלָה צַדֶּקֶת כָּזוֹ בִּלְשׁוֹן הָרַע ? אֶלָּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

מְדַקְדֵּק עִם צַדִּיקִים, וּמָה שֶּׁלַּאֲחֵרִים יֵחָשֵׁב אוּלַי אֲפִילוּ כְּמִצְוָה וּרְאָגָה לִקְרוֹבִים, מְגַלֶּה לָנוּ ה׳ יִתְבָּרַךְ שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה לָשׁוֹן הָרַע. מִרְיָם הַנְּבִיאָה גִּלְתָה כִּי מֹשֶׁה אָחִיהָ פָּרַשׁ מֵאִשְׁתּוֹ צִפּוֹרָה, וְהָלְכָה לְדַבֵּר עַל כָּךְ עִם אָחִיהָ אַהֲרֹן הַכֹּהֵן. וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יב, א): ״וַתְּדַבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמֹשֶׁה עַל אֹדוֹת הָאִשָּׁה הַכֻּשִׁית אֲשֶׁר לָקָח כִּי אִשָּׁה כֻּשִׁית לָקָח״, וְהִסְבִּירוּ חֲזַ״ל (ספרי בהעלותך, צט) שֶׁהַכַּוָּנָה לְצִפּוֹרָה אִשְׁתּוֹ שֶׁפָּרַשׁ מִמֶּנָּה.

מִרְיָם שֶׁהִרְגִּישָׁה בְּצַעַר גִּיסָתָהּ שׁוֹחָקָה עַל כָּךְ עִם אָחִיהָ, שֶׁהֲרֵי כָּל עַם יִשְׂרָאֵל הִתְבַּקְּשׁוּ לִפְרֹשׁ אִישׁ מֵאִשְׁתּוֹ בְּמַעֲמַד הַר סִינַי, לִצֹרֶךְ טָהֳרָה שֶׁתִּשְׁרֶה עֲלֵיהֶם הַשְּׁכִינָה, וְאִלּוּ לְאַחַר מִכֵּן כָּל אֶחָד חָזַר אֶל אָהֳלוֹ, גַּם מִרְיָם חָזְרָה לְבַעֲלָהּ וְאַהֲרֹן לְאִשְׁתּוֹ, לַמְרוֹת שֶׁהָיוּ נְבִיאִים, אִם כֵּן הַפְּרִישׁוּת אֵינָהּ תְּנַאי בִּלְתִּי נִפְרָד לִנְבִיאוּת, וְלֹא הֵבִינוּ מַדּוּעַ מֹשֶׁה כֵּן פָּרַשׁ?

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְגַּלָּה אֲלֵיהֶם וְהֶעֱנִישָׁם עַל הַלָּשׁוֹן הָרַע שֶׁסִּפְּרוּ, וּמַהוּ לָשׁוֹן הָרַע שֶׁלָּהֶם? שֶׁהִשְׁוּוּ אֶת מֹשֶׁה לְשְׁאָר הַנְּבִיאִים, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יב, ב): ״וַיֹּאמְרוּ הֲרַק אַךְ בְּמֹשֶׁה דִּבֶּר ה׳ הֲלֹא גַּם בָּנוּ דִּבֵּר״. וְלוֹמַר זֹאת עַל מִישֶׁהוּ בְּדַרְגָּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ זֶה נֶחְשָׁב לְלָשׁוֹן הָרַע עַד שֶׁמִּרְיָם הֻכְּתָה בְּצָרַעַת! אֲבָל אִם נִתְבּוֹנֵן, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֶּאֱמֶת לֹא צִוָּה אֶת מֹשֶׁה לִפְרֹשׁ מֵאִשְׁתּוֹ. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הֶחְלִיט זֹאת עַל דַּעַת עַצְמוֹ. וְלָכֵן זֶה הָיָה נִרְאֶה מוּזָר לְמִרְיָם, שֶׁהֲרֵי מִצְוַת פְּרִיָּה וְרִבְיָה הִיא הַמִּצְוָה הָרִאשׁוֹנָה בַּתּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בְּיִשּׁוּבוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּכְדֵי לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוָה נִפְסַק לַהֲלָכָה שֶׁצָּרִיךְ לְהָבִיא לְפָחוֹת בֵּן וּבַת, אֶחָד מִכָּל מִין (אבן העזר א, א), וְאִלּוּ לְמֹשֶׁה הָיוּ שְׁנֵי בָּנִים אַךְ לֹא הָיְתָה לוֹ בַּת וְאִם כֵּן לֹא קִיֵּם אֶת הַמִּצְוָה. הוּא מַחְלִיט עַל דַּעַת עַצְמוֹ ״אֲנִי מְוַתֵּר עַל מִצְוַת פְּרִיָּה וְרִבְיָה״!

כְּשֶׁחִזְקִיָּה הַמֶּלֶךְ בָּחַר לֹא לְהִתְחַתֵּן וּלְהָבִיא יְלָדִים לְעוֹלָם כִּי רָאָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנּוּ בֵּן רָשָׁע (מְנַשֶּׁה הַמֶּלֶךְ), הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּזַר עָלָיו מִיתָה, עַד שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה וְהִתְחַתֵּן ! (ברכות י.), וְאִלּוּ לְמֹשֶׁה נֶאֱמַר : יִישַׁר כֹּחֲךָ !

הַבָּא לְהִטָּהֵר

מָה הַקּוֹ הַמְּחַבֵּר בֵּין שְׁלוֹשֶׁת הַשִּׁנּוּיִים שֶׁמֹּשֶׁה עָשָׂה עַל דַּעַת עַצְמוֹ ? תּוֹסֶפֶת טָהֳרָה. עַל תּוֹסֶפֶת טָהֳרָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תָּמִיד אוֹמֵר "יִישַׁר כֹּחֲךָ". יֵשׁ אֶת עִקַּר הַדִּין - מָה אֲנִי מְצַוֶּה לַעֲשׂוֹת, וְיֵשׁ תּוֹסֶפֶת טָהֳרָה, מָה **שֶּׁרָאוּי** לַעֲשׂוֹת. אֲנִי מוֹסִיף עַל דִּין הַטָּהֳרָה, מִבְּלִי שֶׁיַּכְרִיחוּ אוֹתִי, כִּי אֲנִי רוֹצֶה לִהְיוֹת יוֹתֵר טָהוֹר וּבְכָךְ יוֹתֵר קָרוֹב אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

בְּמַעֲמַד הַר סִינַי צִוּוּ יִשְׂרָאֵל לִפְרֹשׁ מִנְּשׁוֹתֵיהֶם. אַף עַל פִּי שֶׁכָּל סוּגֵי הַטְּמֵאִים כֵּן יָכְלוּ לִהְיוֹת בְּמַעֲמַד הַר סִינַי, טְמֵאֵי קֶרִי לֹא יָכְלוּ לִהְיוֹת, כִּי חֶלְקָם רָאוּ טֻמְאָה זוֹ מִתּוֹךְ שְׂחוֹק וְקַלּוּת רֹאשׁ שֶׁאֵינָם מַתְאִימִים לְמַעֲמַד. וְכֵיוָן שֶׁכָּל אִישׁ שֶׁהָיָה עִם אִשְׁתּוֹ נֶחְשָׁב לְטַמֵּא קֶרִי וְצָרִיךְ הָיָה לִטְבֹּל כְּדֵי לַעֲסֹק בְּעִנְיְנֵי טָהֳרָה, הָיָה מַסְפִּיק לְהַפְרִישׁ אוֹתָם יוֹם אֶחָד לִפְנֵי. אֲבָל הַגְּמָרָא מַסְבִּירָה (שבת פו:) כִּי הַזֶּרַע הַנִּשְׁאָר בְּגוּף הָאִשָּׁה עַד שְׁלוֹשָׁה יָמִים מְטַמֵּא אוֹתָהּ בִּיצִיאָתוֹ מִגּוּפָהּ, וְרַק אִם יָצָא מֵהַיּוֹם הָרְבִיעִי וָאֵילָךְ הִיא טְהוֹרָה. אִם כֵּן אִשָּׁה יְכוֹלָה לִהְיוֹת טְמֵאָה גַּם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לִהְיוֹתָהּ עִם בַּעְלָהּ.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָדַע שֶׁאַף אִשָּׁה לֹא תִּטְמָא לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּמַעֲמַד הַר סִינַי, וְלָכֵן הוֹרָה שֶׁיַּפְרִישׁוּ לְיוֹמַיִם וְיִהְיוּ מוּכָנִים לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי. אָמְנָם הַדִּין הוּא שֶׁאִשָּׁה יְכוֹלָה לְהִטָּמֵא גַּם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, אֲבָל כָּאן לֹא הָיָה חֲשַׁשׁ כָּזֶה כְּלַפֵּי שְׁמַיָּא. אֶלָּא שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ הֶחְלִיט עַל דַּעַת עַצְמוֹ לְהוֹסִיף עוֹד יוֹם אֶחָד.

לְלַמֵּד לְדוֹרוֹת כִּי יֵשׁ לָנוּ אֶת חֻקֵּי הַתּוֹרָה וְיֵשׁ לָנוּ אֶת תַּקָּנוֹת רַבָּנָן וַאֲפִילוּ בַּת-קוֹל מִשָּׁמַיִם לֹא תְּשַׁנֶּה, לֹא בַּשָּׁמַיִם הִיא (בבא מציעא נט:), כִּי יְהוּדִי שֶׁעוֹבֵד אֶת ה׳ לֹא מְחַפֵּשׂ ״לְהַקְטִין אֶת הָעֹל״, הוּא מְבַקֵּשׁ לִהְיוֹת טָהוֹר. הוּא מְחַפֵּשׂ אֶת תּוֹסֶפֶת הַטָּהֳרָה. אַף שֶׁבְּמִחיר הַחְלָטָה זוֹ הוּא דּוֹחֶה אֶת כָּל מַעֲמָד הַר סִינַי וְקַבָּלַת הַתּוֹרָה בְּיוֹם שָׁלֵם ! לְלַמְּדֵנוּ עַד כַּמָּה חָשׁוּב לְאָדָם לְטַהֵר וּלְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ לְקַבָּלַת הַתּוֹרָה. אָמְנָם הַתּוֹרָה הִיא אֵשׁ (ירושלמי שקלים פ״ו, ה״א) וְלָכֵן הִיא הַכַּח הַמְטַהֵר הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר שֶׁיֵּשׁ, וְהָאוֹר שֶׁבָּהּ יָכוֹל לְתַקֵּן אֶת הַטָּמֵא בְּיוֹתֵר, אֲבָל כַּאֲשֶׁר מוֹסִיפִים טָהֳרָה לְעַצְמֵנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ, אָנוּ מְסַיְּעִים לְאוֹר הַתּוֹרָה לְהַגִּיעַ לְתוֹכֵנוּ מַהֵר יוֹתֵר וְחָזָק יוֹתֵר.

כְּדֵי לְהָבִין אֶת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ וְלִדְבֹּק בָּהּ וּבָקָדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, יֵשׁ צֹרֶךְ לְטַהֵר אֶת עַצְמֵנוּ וְאֶת מַעֲשֵׂינוּ. זוֹ לֹא חָכְמַת הַמַּתֶּמָטִיקָה אוֹ יְדִיעַת שָׂפָה זָרָה, תּוֹרָה לוֹמְדִים עִם הַנְּשָׁמָה, וְהַגּוּף הוּא הַמַּעֲטֶפֶת הַמַּפְרִידָה בֵּינֵינוּ לְבֵין הַתּוֹרָה וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כְּכָל שֶׁאָדָם מְטַהֵר אֶת גּוּפוֹ, כָּךְ הַמַּעֲטֶה הוֹפֵךְ לְנָקִי וְשָׁקוּף יוֹתֵר, וּמְאַפְשֵׁר לַנְּשָׁמָה לִפְעֹל בְּחָפְשִׁיוּת יוֹתֵר, עַד שֶׁהַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים קִדְּשׁוּ אֶת גּוּפָם כָּל כָּךְ שֶׁלֹּא רַק שֶׁהוּא כְּבָר לֹא הִפְרִיעַ לַנְּשָׁמָה לִפְעֹל בָּעוֹלָם הַזֶּה, הוּא אַף סִיַּע לָהּ.

הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי אֶלְעָזָר אַבּוּחֲצִירָא זַצ״ל, סִפֵּר פַּעַם סִפּוּר עַל סָבוֹ הַצַּדִּיק הַבָּבָא סָאלִי זַצ״ל, שֶׁקִּדֵּשׁ אֶת גּוּפוֹ וְטִהַר אֶת נִשְׁמָתוֹ עַד שֶׁהָיָה לַמַּלְאָךְ ה׳ צְבָאוֹת מַמָּשׁ. רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה אָז יֶלֶד קָטָן בִּבְקוּר אֵצֶל סָבְתּוֹ. הִיא קָרְאָה אֵלָיו וְאָמְרָה לוֹ כִּי סָבוֹ, הַבָּבָא סָאלִי, יָצָא לְטִבּוֹל בַּבֹּקֶר בַּיָּם כְּהֶרְגֵּלוֹ בְּכָל יוֹם, אַךְ הַפַּעַם הוּא מֵאַחֵר וְהִיא דּוֹאֶגֶת מְעַט, וְהִיא מְבַקֶּשֶׁת מִמֶּנּוּ לָלֶכֶת וְלִרְאוֹת מַדּוּעַ סָבוֹ מִתְעַכֵּב וְלֹא שָׁב הַבַּיְתָה. הָלַךְ אֶלְעָזָר הַקָּטָן

לְחַפֵּשׂ אֶת סָבוֹ. הַבָּבָא סָאלִי הָיָה נוֹהֵג לָצוּם מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת (שֶׁבּוּעַ שֶׁלֵּם בְּלִי אֹכֶל וּשְׁתִיָּה!), אָדָם מְבֻגָּר שֶׁגּוּפוֹ נִשְׁבַּר וּמְקֻדָּשׁ בְּסִגּוּפִים, וְהוּא הוֹלֵךְ לְטָבֵל בְּיָם. וְהִנֵּה הַנֶּכֶד מַגִּיעַ וְרוֹאֶה אֶת סָבוֹ הָאָהוּב שׁוֹכֵב מֻתָּשׁ עַל הַחוֹל, מִתְקַשֶּׁה אַף לְהִתְיַשֵּׁב, לְאַחַר שֶׁטָּבַל בַּיָּם. הַנֶּכֶד הַמְּדָאֲג רָץ אֶל סָבוֹ שֶׁחִיֵּךְ אֵלָיו וְהִסְתַּיֵּעַ בּוֹ לְהִתְיַשֵּׁב. וְאָז שָׁאַל הַנֶּכֶד:

- "סַבָּא, שָׁוֶה לְךָ לְהִסְתַּכֵּן כָּכָה? אַתָּה אָדָם מְבֻגָּר, כָּל הַזְּמַן בְּצוֹם, וְאַתָּה הוֹלֵךְ לְטָבֵל בַּיָּם לְבַד, זֶה לֹא מְסֻכָּן? יָכוֹל הָיָה לִקְרוֹת לְךָ מַשֶּׁהוּ"!

הַתְּשׁוּבָה שֶׁל הַבָּבָא סָאלִי הָיְתָה קְצָרָה וַחֲזָקָה:

- "אֲנִי מַעֲדִיף לָמוּת כִּיהוּדִי טָהוֹר, מִלְּחִיּוֹת כִּיהוּדִי טָמֵא"!

מִכָּאן נִלְמַד עַד כַּמָּה אָנוּ לֹא מְבִינִים מָה טָּהֳרָה עוֹשָׂה לַנְּשָׁמָה שֶׁלָּנוּ, עַד כַּמָּה הִיא חֲשׁוּבָה לַחַיִּים שֶׁלָּנוּ, הָרוּחָנִיִּים וְהַגַּשְׁמִיִּים, חֲשׁוּבָה לַהֲבָנָה שֶׁלָּנוּ, לָהִתְקַדְּשׁוּת שֶׁלָּנוּ, לְהַגִּיעַ לַתַּכְלִית הָאֲמִתִּית שֶׁלָּנוּ וּלְהַצְלִיחַ לִדְבֹק בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אֶת זֶה הֵבִין מֹשֶׁה רַבֵּנוּ.

חֶשְׁבּוֹן טָהוֹר

כְּשֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ שָׁבַר אֶת הַלּוּחוֹת, הוּא עָשָׂה חֶשְׁבּוֹן מָהִיר לְעַצְמוֹ. לְמִי הוּא מוֹרִיד אֶת הַתּוֹרָה, הִיא לֹא שַׁיֶּכֶת לַמַּלְאָכִים, הִיא שַׁיֶּכֶת לְעַם יִשְׂרָאֵל. וְעַם יִשְׂרָאֵל בְּמַה חָטָא? בַּתּוֹרָה כָּתוּב שֶׁחָטְאוּ בְּעֶגֶל הַזָּהָב, בָּעֲבוֹדָה זָרָה, אֲבָל הָאֱמֶת שֶׁהָיְתָה שָׁם גַּם שְׁפִיכוּת דָּמִים (הָרְגוּ אֶת חוּר בְּנָהּ שֶׁל מִרְיָם) וְגַם גִּלּוּי עֲרָיוֹת בְּפַרְהֶסְיָא. מַדּוּעַ הַתּוֹרָה פָּרְטָה אִם כֵּן רַק אֶת חֵטְא הָעֶגֶל? כִּי הוּא הָיָה הֶחָמוּר מִכֻּל, שֶׁכֵּן בְּמַעֲמַד הַר סִינַי מֹשֶׁה אָמַר אֶת 8 הַדִּבְּרוֹת הָאַחֲרוֹנִים בְּקוֹלוֹ, לְאַחַר שֶׁלֹּא יָכְלוּ לַעֲמֹד

בְּשָׁמְעַת הַדִּבְּרוֹת מִקּוֹלוֹ שֶׁל ה', נִמְצָא שֶׁאֵת 2 הַדִּבְּרוֹת הָרִאשׁוֹנִים שָׁמְעוּ מִפִּי הַגְּבוּרָה, ה' עַצְמוֹ אָמַר "לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי"! (שמות כ, ג). הֵם הֵפְרוּ אֶת דִּבּוּרוֹ הַמְפֹרָשׁ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

אֲבָל גִּילּוּ לָנוּ חֲזַ"ל (סנהדרין סג:) כִּי "לֹא עָבְדוּ (יִשְׂרָאֵל) עֲבוֹדָה זָרָה אֶלָּא לְהַתִּיר לָהֶם עֲרָיוֹת בְּפַרְהֶסְיָא". אֲבָל הַגּוֹיִם הַדָּת שֶׁלָּהֶם הוֹלֶכֶת נֶהְדָּר עִם הָעֲרָיוֹת, הַכֹּל מֻתָּר (חוץ מֵאֵשֶׁת אִישׁ, וְגַם עַל זֶה לֹא מַקְפִּידִים) וַהֲרֵי עֲרָיוֹת הוּא דָּבָר שֶׁלֵּב הָאָדָם חוֹמֵד. וְלָכֵן קָמִים לָהֶם פְּרוּצִים שֶׁמַּכְרִיזִים: "אֵין אֱלֹקִים", חַס וְשָׁלוֹם, אוֹ עוֹבְדִים אֱלֹהִים אֲחֵרִים, הָעִקָּר שֶׁיּוּכְלוּ לִנְאֹף וְלִנְהֹג בִּפְרִיצוּת וּלְמַלֵּא תַּאֲוֹתֵיהֶם. וְגַם כָּאן, אַף עַל פִּי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָסַר עֲבוֹדָה זָרָה, וְשָׁמְעוּ אוֹתוֹ בְּקוֹלוֹ שֶׁלּוֹ, תַּאֲוַת הָעֲרָיוֹת שֶׁמְּשַׁגַּעַת אֶת הָאֲנָשִׁים בְּכָל הַדּוֹרוֹת לוֹמַר שֶׁאֵין אֱלֹקִים לְהָקֵל עַל מַצְפּוּנָם, הִיא הַתַּאֲוָה שֶׁשָּׁלְחָה אֶת דּוֹר דֵּעָה לִנְהֹר אַחַר הָעֵגֶל שֶׁל הָעֶרֶב-רַב, כְּדֵי לְהַתִּיר אֶת הָעֲרָיוֹת בְּפַרְהֶסְיָא.

לָכֵן מֹשֶׁה שָׁבַר אֶת הַלּוּחוֹת. אִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה לְאַחַר שֶׁנִּטְמְאוּ בְּצוּרָה כָּזוֹ. וַדַּאי לֹא אֶת הַלּוּחוֹת הָרִאשׁוֹנִים שֶׁהָיוּ בְּדַרְגָּה רוּחָנִית עֶלְיוֹנָה שֶׁלֹּא מוּבָנֶת לָנוּ. כַּמּוּבָן שֶׁאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וּלְהִטַּהֵר וּלְקַבֵּל הַתּוֹרָה מֵחָדָשׁ, מָה שֶּׁאֵכֶן קָרָה בַּסּוֹף, אֲבָל בְּאוֹתוֹ רֶגַע, לֹא שַׁיָּךְ כְּלָל לָתֵת תּוֹרָה לְמִי שֶׁיָּרַד לְדַרְגַּת טֻמְאָה כָּזוֹ. עֲבוּר אִבּוּד הַטָּהֳרָה שָׁוֶה הָיָה לִשְׁבֹּר אֶת הַלּוּחוֹת, שְׁיָּבִינוּ עַד כַּמָּה חָמוּר הַדָּבָר עֲבוּר יְהוּדִי וְעַד כַּמָּה הוּא יָכוֹל לְהַפְסִיד, כַּאֲשֶׁר הוּא מְבַקֵּשׁ לְהִטָּמֵא, חַס וְשָׁלוֹם.

וְכָךְ הָיָה גַּם כַּאֲשֶׁר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ פָּרַשׁ מֵאִשְׁתּוֹ. כְּדֵי לְדַבֵּר פַּעַם אַחַת עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נֶאֱלָץ כָּל עַם יִשְׂרָאֵל לִפְרֹשׁ

אִישׁ מֵאִשְׁתּוֹ לִשְׁלוֹשָׁה יָמִים, וְזֹאת אַחֲרֵי הֲכָנָה שֶׁל תּוֹסֶפֶת קְרֻשָּׁה שֶׁל 50 יוֹם מִיְּצִיאַת מִצְרַיִם וְעַד לְמַעֲמַד הַר סִינַי עַצְמוֹ, שֶׁיָּדְעוּ מֵרֹאשׁ שֶׁה׳ יְדַבֵּר עִמָּם בְּעוֹד 50 יוֹם, מֹשֶׁה שֶׁה׳ מְדַבֵּר עִמּוֹ בְּכָל רֶגַע וּלְלֹא הַתְרָאָה מֵרֹאשׁ, מָה יִקָּרֶה אִם קַיִּם הַמִּצְוָה עִם אִשְׁתּוֹ וְעוֹד לֹא הִסְפִּיק לִטְבֹּל? יְבַקֵּשׁ שֶׁה׳ יַמְתִּין לוֹ עַד שֶׁיִּמְצָא מִקְוֶה? עָלָיו לִהְיוֹת טָהוֹר כָּל הַזְּמַן. שֶׁאִם ה׳ יִקָּרֵא לוֹ הוּא יוּכַל לַעֲנוֹת.

כַּאֲשֶׁר מִרְיָם וְאַהֲרֹן שׂוֹחֲחוּ עַל מֹשֶׁה וּפְרִישׁוּתוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה לְהוֹכִיחַ לָהֶם כִּי הַחְלָטָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה הָיְתָה נְכוֹנָה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא צִוָּה עַל כָּךְ, כְּשֶׁהוּא הִתְגַּלָּה עֲלֵיהֶם בְּפִתְאֹם. וְכֵיוָן שֶׁשְּׁנֵיהֶם לֹא הִסְפִּיקוּ לִטְבֹּל בַּבֹּקֶר מִטַּמְאָתָם מֵהַלַּיְלָה הַקּוֹדֵם, הֻחֲלוּ לָרוּץ בְּכָל הַמַּחֲנֶה לְחַפֵּשׂ מָקוֹם לִטְבֹּל עַל מְנָת שֶׁיּוּכְלוּ לְדַבֵּר עִם ה׳ בְּטָהֳרָה (רש״י במדבר יב, ד). כָּךְ הוֹכִיחַ לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כִּי טַעֲנָתָם כְּלַפֵּי אֲחֵיהֶם לֹא הָיְתָה בִּמְקוֹמָהּ, שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ שׁוֹנֶה מֵהֶם כִּי הוּא חַיָּב לִהְיוֹת מְחֻבָּר אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל רֶגַע וְרֶגַע, בְּמִסְגֶּרֶת תַּפְקִידוֹ שֶׁל הַנְהָגַת עַם יִשְׂרָאֵל וְלִמּוּד הַתּוֹרָה מִפִּי הַגְּבוּרָה.

וְאַף עַל פִּי שֶׁמַּעֲשֵׂהוּ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה מִתְבַּקֵּשׁ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַצְמוֹ לֹא בִּקֵּשׁ זֹאת מִמֶּנּוּ, מֹשֶׁה הִגִּיעַ לַהֲבָנָה זוֹ בְּעַצְמוֹ וְעַל כָּךְ אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִישַׁר כֹּחַ! מֹשֶׁה רַבֵּנוּ טָהֵר אֶת עַצְמוֹ, הַבָּא לְהִטָּהֵר מְסַיְּעִים בְּיָדוֹ, אָדָם שֶׁכָּל הַזְּמַן מְחַפֵּשׂ לְהִטָּהֵר עַל מְנָת לְהִתְקָרֵב אֶל ה׳ יִתְבָּרַךְ וְלִלְמֹד תּוֹרָה טוֹב יוֹתֵר כְּדֵי לְלַמֵּד וּכְדֵי לַעֲשׂוֹת, מִן הַשָּׁמַיִם יְסַיְּעוּ לוֹ לְהַגִּיעַ לְתַכְלִיּוֹת מֵעַצְמוֹ, וְאַף יַרְבּוּ לוֹ שָׂכָר עַל כָּךְ שֶׁהוּא רוֹצֶה בְּתוֹסֶפֶת הַטָּהֳרָה.

גַּם לָנוּ יֵשׁ

מְגִלָּה הַגְּמָרָא (סוטה מט.) כִּי מֵרֵגַע שֶׁעָבְרָה הַטָּהֳרָה מִיִּשְׂרָאֵל, וְכוּלָנוּ טְמֵאֵי מֵתִים עַד שֶׁיִּבָּנֶה בַּיִת שְׁלִישִׁי בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, נֶעְלָם הֶרֵיחַ הַטּוֹב שֶׁבַּפְּרוֹת. הֶרֵיחַ הוּא חוּשׁ רוּחָנִי, אֵין לוֹ הֲנָאָה גַּשְׁמִית כְּמוֹ טָעַם אוֹ מִשּׁוּשׁ, וְלָכֵן נִקְרָא ״רֵיחַ״ מִלְּשׁוֹן ״רוּחַ״. וְכֵיוָן שֶׁבָּטְלָה הַטָּהֳרָה מִן הָעוֹלָם, פָּחַת כֹּחַ הַהֲנָאָה שֶׁל חוּשׁ זֶה, וְגַם מִי שֶׁמֵּרִיחַ רֵיחַ טוֹב בִּפְרוֹת הַיּוֹם וּמְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם בְּשֵׁם וּמַלְכוּת, עֲדַיִן לֹא מֵבִין עַל הֶרֵיחַ שֶׁדִּבְּרָה עָלָיו הַגְּמָרָא.

חַזַ״ל מְסַפְּרִים (שָׁם) כִּי רַב הוּנָא מָצָא חִינּוּנִיתָא, תָּמָר שְׁמֻנָּה וּמְיֻחֶדֶת, טָמַן אוֹתָהּ בְּסוּדָרוֹ (מִטַּפַּחַת רֹאשׁוֹ) וְשָׂם לְבֵיתוֹ. כְּשֶׁהִתְקָרֵב אֶל בֵּיתוֹ, בְּנוֹ רַבָּה רָץ אֵלָיו וְאָמַר לוֹ ״אֲנִי מֵרִיחַ חִינּוּנִיתָא״. אָמַר לוֹ ״בְּנִי טָהֳרָה יֵשׁ בְּךָ״ וְנָתַן לוֹ אֶת הַחִינּוּנִיתָא. מָה הַקֶּשֶׁר לְטָהֳרָה? כֵּיוָן שֶׁבָּטַל הֶרֵיחַ הָאֲמִתִּי בְּפֵרוֹת, אִם הַבֵּן חָשׁ בְּרֵיחַ הַזֶּה, וַהֲרֵי צָרִיךְ לְהַגִּיעַ לְדַרְגַּת טָהֳרָה שֶׁלֹּא בַּנִּמְצָא כְּדֵי לְהָרִיחַ כָּךְ, אִם כֵּן נִמְצָא שֶׁהַבֵּן הִתְקַדֵּשׁ וְנִטְהַר בָּרָמָה גְּבוֹהָה מְאֹד וְעַל כָּךְ הִתְפַּעֵל אָבִיו.

אֲנַחְנוּ שֶׁנּוֹלַדְנוּ לְעוֹלָם שֶׁאֵין בּוֹ טָהֳרָה כִּבְעָבָר כִּמְעַט 2,000 שָׁנָה, לֹא מְבִינִים כְּלָל עַל מָה מְדֻבָּר. אֵין כִּמְעַט דִּינֵי טָהֳרָה שֶׁנּוֹתְרוּ בְּיָדֵינוּ. גָּבַר שֶׁהוֹלֵךְ הַיּוֹם לַמִּקְוֶה זוֹ תּוֹסֶפֶת טָהֳרָה. בִּימֵי עֶזְרָא הַסּוֹפֵר שֶׁנִּהֲגוּ בְּדִינֵי טָהֳרָה מַמָּשׁ, הוּא גָּזַר עַל כָּל אָדָם שֶׁהוּא טָמֵא קֶרִי שֶׁלֹּא יִלְמַד תּוֹרָה עַד שֶׁיִּטְבֹּל. הַמַּטָּרָה הָיְתָה שֶׁתַּלְמִידֵי חֲכָמִים לֹא יִהְיוּ מְצוּיִים אֵצֶל נְשׁוֹתֵיהֶם תָּדִיר כְּדֵי שֶׁיִּשְׁמְרוּ עַל פִּחָם לְלִמּוּד הַתּוֹרָה (ברכות כב.). זֹאת מִכֵּיוָן שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְחַדֵּשׁ אֶת הַיְּשִׁיבוֹת וּבָתֵּי הַמִּדְרָשׁוֹת בְּעִקְבוֹת 70 שָׁנָה שֶׁל גָּלוּת וְהֶעְלְמוּתָם מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כָּלִיל כָּל הַשָּׁנִים הַלָּלוּ. אַךְ כֵּיוָן שֶׁלֹּא יָכוֹל הָיָה לִגְזֹר רַק עַל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, גָּזַר אֶת

הַתַּקָּנָה עַל כָּל עַם יִשְׂרָאֵל, אֲבָל רוֹב הַצִּבּוּר לֹא יָכוֹל הָיָה לַעֲמוֹד בַּתַּקָּנָה וְהִיא בֵּטְלָה לְאַחַר כַּמָּה שָׁנִים. עַל טְבִילָה בְּמִקְוֶה מַקְפִּידִים הַיּוֹם כּוֹתְבֵי סְתָ״ם (סְפָרִים, תְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת), מְקֻבָּלִים וַחֲסִידִים, בְּתוֹר תּוֹסֶפֶת טָהֳרָה בִּלְבַד.

אֲבָל גַּם בְּיָמֵינוּ יֵשׁ טְבִילָה לְטָהֳרָה אֲמִתִּית מַמָּשׁ. וְהַטּוֹבְלִים גַּם מְצַוִּים וּמְבָרְכִים עַל טְבִילָה זוֹ בְּשֵׁם וּמַלְכוּת. הָרִאשׁוֹן הוּא הַגֵּר הַיּוֹצֵא מִטֻּמְאַת הַגּוֹי לִקְדֻשַּׁת הַיְּהוּדִי, וּמְבָרֵךְ עַל טְבִילָה זוֹ (שו״ע יו״ד רסח, ב), וְעַל טְבִילָה זוֹ אָמְרוּ חֲזַ״ל (יבמות מו:) גֵּר שֶׁמָּל וְלֹא טָבַל, כְּאִלּוּ לֹא מָל! טְבִילָה זוֹ הִיא אִשּׁוּר הַכְּנִיסָה הַסּוֹפִי לְעַמֵּנוּ. אֲבָל גַּם לוֹ יֵשׁ טְבִילָה כָּזוֹ רַק פַּעַם אַחַת בַּחַיִּים.

הַיְחִידָה שֶׁיֵּשׁ לָהּ אֶת הַמִּצְוָה הַזּוֹ וְנִטְהֶרֶת כָּל חֹדֶשׁ מֵחָדָשׁ, הִיא הָאִשָּׁה הַנִּטְהֶרֶת מִוִּסְתָּהּ. לָהּ יֵשׁ אֶת הַזְּכוּת הַנֶּהְדֶּרֶת לְהִטָּהֵר לְפָנֵי ה׳ מֵחָדָשׁ, וְעוֹד לְבָרֵךְ עַל הַזְּכוּת הַזּוֹ בְּשֵׁם וּמַלְכוּת (שו״ע יו״ד ר, א), בְּרָכָה שֶׁלְּאַף אִישׁ יְהוּדִי מִלֵּדָה אֵין זְכוּת לְבָרֵךְ, וְאַף לְגֵר יֵשׁ זְכוּת רַק פַּעַם אַחַת בַּחַיִּים. אִשָּׁה הַטּוֹבֶלֶת בְּמִקְוֶה מְבִיאָה רֵיחַ טָהֳרָה הַבָּיְתָה, אֲנָשִׁים לֹא מְבִינִים כַּמָּה הַטָּהֳרָה הַזּוֹ מַשְׁפִּיעָה לְטוֹבָה עַל הַבַּיִת הַיְּהוּדִי, הַזְּכוּת, הַקְּדֻשָּׁה, הַבְּרָכָה.

טָהֳרַת הַבַּיִת

אֲנָשִׁים שׁוֹאֲלִים בְּתָמִיהָה, הֲרֵי גַּם הָאִשָּׁה הִיא טְמֵא-מֵת, שֶׁזּוֹ הַטֻּמְאָה הַחֲמוּרָה בְּיוֹתֵר וְהִיא לֹא נִטְהֶרֶת מִמֶּנָּה, אָז מָה מְשַׁנֶּה אִם הִיא גַּם טְמֵאַת נִדָּה? אֶלָּא אֵלּוּ טֻמְאוֹת נִפְרָדוֹת. טֻמְאַת מֵת אֵינָהּ אֲסוּרָה (חוץ מִלְּכֹהֵן), אֲבָל טֻמְאַת נִדָּה הִיא אִסּוּר תּוֹרָה גָּמוּר, כַּאֲשֶׁר עָנְשָׁם שֶׁל הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה שֶׁהָיוּ יָחַד בִּזְמַן נִדָּתָהּ הוּא כָּרֵת! מִטֻּמְאַת מֵת הַמֻּתֶּרֶת אֵין לָנוּ יְכֹלֶת לְהִפָּטֵר עַד שֶׁיָּבוֹא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ וְיִהְיֶה לָנוּ בֵּית מִקְדָּשׁ וְכֹהֵן גָּדוֹל וְאֵפֶר פָּרָה

אֲדוּמָה, אֲבָל מִטֻּמְאַת נִדָּה הַחֲמוּרָה שֶׁהִיא אִסּוּר תּוֹרָה גָּמוּר אֶפְשָׁר לְהִטָּהֵר לַחֲלוּטִין.

כֹּהֵן שֶׁנִּטְמָא לְקֹרוֹבָיו בְּעֵת הַקְּבוּרָה, לֹא יָכוֹל לְהִכָּנֵס אֶל בֵּית הָעָלְמִין אַחַר כָּךְ לִפְקֹד אֶת קֶבֶר אָבִיו לְעוֹלָם, אִם אֵין גִּישָׁה אֵלָיו מִבְּלִי לִהְיוֹת בְּמֶרְחַק אַרְבַּע אֲמוֹת מִכָּל קֶבֶר (שו"ע יו"ד שעא, ה). וְזוֹ טֻמְאַת מֵת לְמִי שֶׁכְּבָר טְמֵא-מֵת, זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁאֲפִילוּ תּוֹסֶפֶת-טֻמְאָה אֲסוּרָה עָלֵינוּ, כָּל שֶׁכֵּן לְהַחֲזִיק בְּטֻמְאָה שֶׁאָנוּ יְכוֹלִים לְהִטָּהֵר מִמֶּנָּה לַחֲלוּטִין (וּכְשֶׁלֹּא נִפְטָרִים מִמֶּנָּה יְכוֹלִים לְהִכָּשֵׁל בְּאִסּוּר כָּרֵת חָמוּר).

לָכֵן דִּינֵי הַטָּהֳרָה וְהַטְּבִילָה שֶׁל הָאִשָּׁה נִקְרָאִים "טָהֳרַת הַבַּיִת", כִּי זֶה לֹא רַק לְטַהֵר אֶת הָאִשָּׁה מִטֻּמְאַת הַנִּדָּה, אֶלָּא לְטַהֵר אֶת הַבַּיִת כִּפְשׁוּטוֹ, לָכֵן זֶה לֹא נִקְרָא "טָהֳרַת הָאִשָּׁה", הִיא קִבְּלָה אֶת הַזְּכוּת לְהוֹסִיף טָהֳרָה לְכָל בֵּיתָהּ וּמִשְׁפַּחְתָּהּ.

חַז"ל הִזְהִירוּ בְּדִבּוּרָם (נדרים כ:) עַל בְּנֵי ט' מִדּוֹת, וּבָהֶם עַל בְּנֵי נִדָּה. אִשָּׁה שְׁנִתְעַבְּרָה בְּטֻמְאָתָהּ, הַדָּבָר מַשְׁפִּיעַ עַל יְלָדֶיהָ, שֶׁקָּשֶׁה לָהֶם יוֹתֵר לְהִתְקַדֵּשׁ וּלְהִטַּהֵר בְּעָתִיד, וְהֵם יִהְיוּ יוֹתֵר מְחֻבָּרִים לְגַשְׁמִיּוּת וּלְתַאֲווֹת הַגּוּף, וְסִימָן הַהֵכֵּר שֶׁלָּהֶם הוּא שֶׁהֵם חֲצָפָנִים וְעַזֵּי פָּנִים. אֶחָד מִשִּׁלְשֶׁת הַסִּימָנִים שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים הוּא הֱיוֹתוֹ בַּיְשָׁן (יבמות עט.), וְאִלּוּ בַּדּוֹר הַיָּתוֹם שֶׁלָּנוּ הַיִּשְׂרְאֵלִי מְזוּהֶה עַל יְדֵי חֲצָפָתוֹ, וְזוֹ הַתּוֹצָאָה שֶׁל זְנִיחַת טָהֳרַת הַבַּיִת.

וּבַל נִשְׁכַּח אֶת כָּל הַבְּעָיוֹת שֶׁל שְׁלוֹם בַּיִת וְעִנְיֵי בַּדּוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים. בְּכָל פַּעַם שֶׁאָדָם חוֹטֵא עִם אִשָּׁה בְּנִדָּתָהּ, אֲפִילוּ הִיא אִשְׁתּוֹ, זֶה חֵטְא חָמוּר שֶׁמְּחַיֵּב כָּרֵת, מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם וַהֲלִיכָתָם עֲרִירִים בָּעוֹלָם הַזֶּה (לִקְבּוֹר יַלְדֵיהֶם, רַחֲמָנָא לִיצְלָן). וְכֵיוָן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רַחְמָן וְלֹא רוֹצֶה לַהֲרוֹג הַבָּנִים רַק בִּגְלַל שֶׁהַהוֹרִים

לֹא מְבִינִים אֶת חֲשִׁיבוּת הַמִּצְוָה שֶׁל טָהֳרָה, אָז הוּא מַחְלִיף לָהֶם אֶת הַמִּיתָה בְּעֹנֶשׁ אַחֵר, וְיָדוּעַ כִּי יֵשׁ כַּמָּה עֲנָשִׁים הַשְּׁקוּלִים לְמִיתָה וְהֵם: גָּלוּת (סנהדרין לז:), עֹנִי (נְדָרִים סד:) וּמַחֲלוֹת קָשׁוֹת (שם). וְכָךְ הִתְרַבּוּ הַחוֹלִים וְהָעֲנִיִּים וְהָאֲנָשִׁים שְׁמְאַבְּדִים אֶת בִּיתָם (אוֹ שֶׁלֹּא מַצְלִיחִים לִקְנוֹת בַּיִת וְגוֹלִים מִדִּירָה שְׁכוּרָה אַחַת לִשְׁנַיִם), וְהַכֹּל זֶה רַחֲמֵי שָׁמַיִם לְהַשְׁאִיר לָהֶם אֶת חַיֵּיהֶם וְחַיֵּי יַלְדֵיהֶם בִּידֵיהֶם.

וּכְדֵי שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לִגְזֹר עַל כָּל הַטְּמֵאִים רַק חֹלִי וְעֹנִי כָּל הַזְּמַן, ה' מֵסִיר אֶת שְׁכִינָתוֹ מִבֵּיתָם, וְאָז יֵשׁ בְּעָיוֹת שֶׁל שָׁלוֹם בָּיִת בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ וְהֵם חוֹטְאִים פַּחוֹת אֶחָד עִם הַשְּׁנִיָּה, וּבְכָךְ נִמְנַע מֵהֶם מִלְּהַמְשִׁיךְ וּלְהַרְבּוֹת בְּטֻמְאָה, אָז חֹסֶר בְּטָהֳרַת הַבַּיִת גּוֹרֵם גַּם לִבְעָיוֹת שָׁלוֹם בָּיִת חֲמוּרוֹת בְּדוֹרֵנוּ.

נִמְצָא שֶׁאִשָּׁה יְהוּדִית עִם נְשָׁמָה טְהוֹרָה, אַף לֹא מְטַהֶרֶת גּוּפָהּ מְטֻמְאָה זוֹ, הוֹרֶסֶת בְּמוֹ יָדֶיהָ אֶת שְׁלוֹם בֵּיתָהּ, בְּרִיאוּתָהּ וּבְרִיאוּת בְּנֵי מִשְׁפַּחְתָּהּ, מְדַרְדֶּרֶת אֶת מַצָּבָם הַכַּלְכָּלִי וְיכוֹלָה אַף לְהָבִיא לְסִלּוּקָהּ מִבֵּיתָהּ וְלִקְבּוּרַת יְלָדֶיהָ, רַחֲמָנָא לִיצְלָן, וְסוֹבֶלֶת מִילָדִים חֲצָפָנִים וְעַזֵּי פָּנִים, וְגַם כְּשֶׁהַיְלָדִים רוֹצִים לְהִתְקַדֵּשׁ זֶה קָשֶׁה לָהֶם הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵאָשֵׁר לַאֲחֵרִים, וְזְקוּקִים לְהַרְבֵּה תְּפִלּוֹת וְרַחֲמֵי שָׁמַיִם לֹא לִפּוֹל לְתַאֲווֹת גַּשְׁמִיּוּת, וְכָל זֶה הִיא יָכְלָה לִפְתֹּר בְּטָבִילָה חָדְשִׁית בְּמִקְוֶה וְהִיא אֲפִילוּ לֹא יָדְעָה.

הָרַמְבַּ"ם כּוֹתֵב (הל' איסורי ביאה פ"ד, ה"ג) כִּי אִשָּׁה מְבֻגֶּרֶת שֶׁפָּסַק לָהּ אֹרַח כַּנָּשִׁים מִזֶּה שָׁנִים רַבּוֹת, אַף עַל פִּי כֵן אִם לֹא נִטְהֲרָה מִטֻּמְאַת הַוֶּסֶת הָאַחֲרוֹן שֶׁהָיָה לָהּ שָׁנִים רַבּוֹת לִפְנֵי כֵן הִיא תִּשָּׁאֵר טְמֵאָה עַד שֶׁתִּטְבֹּל ! סַבְתָּא חֲבִיבָה עִם נְכָדִים וְנִינִים, בְּקֹשִׁי רוֹאָה וּמְתַפְקֶדֶת, בְּכָל זֹאת הִיא טְמֵאָה, וּבְכָל פַּעַם שֶׁהִיא

מוֹשִׁיטָה חָפֵץ מִיָּדָהּ לְיַד בַּעְלָהּ, נִשְׁעֶנֶת עָלָיו אוֹ לוֹחֶצֶת אֶת יָדוֹ, הֵיא עוֹשָׂה עֲבֵרָה ! עַד כְּדֵי כָּךְ חֲמוּרָה טֻמְאָה זוֹ !

לְהִבָּדֵל מֵחֻקֵּי הַגּוֹיִם

לְגוֹיִם אֵין טֻמְאַת נִדָּה. גּוֹי שֶׁנִּפְטַר גַּם לֹא מִטַּמֵּא בְּאֹהֶל כִּיהוּדִי. הַסִּבָּה הִיא שֶׁטֻּמְאָה רוּחָנִית בָּאָה לְעוֹלָם רַק עַל דְּבָרִים טְהוֹרִים, וּבְכָל פַּעַם שֶׁנִּטְהָרִים מִמֶּנּוּ, מִתְקַדְּשִׁים יוֹתֵר, וְכֵיוָן שֶׁלֹּא שַׁיָּךְ קְדֻשָּׁה בְּגוֹי, כָּךְ לֹא שַׁיֶּכֶת גַּם טֻמְאָה. לְגוֹיִם יֵשׁ טֻמְאָה אַחֶרֶת שֶׁנּוֹבַעַת מֵהֶעְדֵּר קִיּוּם טָהֳרָה בִּכְלָל, וְלָכֵן הַתַּאֲוּוֹת שֶׁלָּהֶם הֵן גּוּפָנִיּוֹת וְגַשְׁמִיּוֹת, וּנְחוּתוֹת מִמָּשׁ. אֶת הַטֻּמְאָה הַזּוֹ הֵם מַצְלִיחִים לְהָפִיץ בְּתַרְבּוּתָם בְּכָל הָעוֹלָם וּלְהַשְׁפִּיעַ גַּם עָלֵינוּ. אָנוּ שֶׁמְּחַקִּים אֶת תַּרְבּוּתָם נִטְמְאִים בְּטֻמְאַת הָעַכּוּ״ם, אֲבָל זוֹ טֻמְאָה חִיצוֹנִית, וְלָכֵן הִיא נִקְרֵאת בַּסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים ״קְלִפָּה״, כִּי הִיא רַק עוֹטֶפֶת אוֹתָנוּ וְלֹא יְכוֹלָה לְטַמֵּא אֶת נִשְׁמָתֵנוּ בְּפְנִים.

הָרְאִיָּה לְכָךְ הִיא בְּעִידָן הָאִינְטֶרְנֶט, כַּאֲשֶׁר הַגּוֹיִם מָצְאוּ דֶּרֶךְ לְהָפִיץ אֶת טֻמְאָתָם בְּכָל מָקוֹם וּלְכָל נֶפֶשׁ, וְרַבִּים חֲלָלִים הִפִּילָה, דַּוְקָא הַיְהוּדִים שֶׁנִּטְמְאוּ דֶּרֶךְ הָאִינְטֶרְנֶט מַרְאִים אֶת קְדֻשָּׁתֵנוּ הַכְּלָלִית וְהַשּׁוֹנוּת שֶׁלָּנוּ מִן הַגּוֹיִם וְהַחִיּוּב לְהִבָּדֵל מֵהֶם, שֶׁכֵּן כַּאֲשֶׁר נִכְנַס לִיהוּדִי רַעְיוֹן טָמֵא בְּרֹאשׁוֹ וְהוּא מְחַפֵּשׂ אוֹתוֹ בָּאִינְטֶרְנֶט, הוּא מִיָּד מוֹצֵא עֲשָׂרוֹת אֲתָרִים וְסִרְטוֹנִים שֶׁל גּוֹיִם שֶׁהִגְשִׁימוּ אֶת הָרַעְיוֹן הַזֶּה לִמְצִיאוּת, דָּבָר הַמּוֹרֶה כִּי הֵם הָיוּ הַמָּקוֹר ״שֶׁהוֹרִיד אֶת זֶה לָעוֹלָם״, וּכְשֶׁהַטֻּמְאָה הַזּוֹ רִחֲפָה בָּאֲוִיר וְנִדְבְּקָה בִּיהוּדִי כִּקְלִפָּה, יֵצֶר הָרַע כְּבָר הָיָה מוּכָן עִם הָאִינְטֶרְנֶט לְהָבִיא אוֹתוֹ מִמַּחְשָׁבָה לְמַעֲשֶׂה.

דָּבָר זֶה לֹא הָיָה בְּדוֹרוֹת קוֹדְמִים, וּכְשֶׁמַּחְשָׁבָה זָרָה שֶׁל טֻמְאָה שֶׁבָּאָה מִן הַגּוֹיִם וְנִכְנְסָה לְרֹאשׁוֹ שֶׁל יְהוּדִי, הָיָה קָשֶׁה וּמְסֹרְבָל לְהַעֲבִירוֹ לְקַוִּים מַעֲשִׂיִּים וְהָיָה צָרִיךְ לָלֶכֶת אֶל הַגּוֹיִם

לְהִטָּמֵא וּלְהִטָּמַע, וְכָךְ הָיָה מֵבִין בֵּינְתַיִם שֶׁהֵם הַמָּקוֹר וְזֶה לֹא שַׁיָּךְ אֲלֵיו, וּפְעָמִים רַבּוֹת הָיָה מִתְגַּבֵּר עַל הַיֵּצֶר.

וְאִלּוּ בַּדּוֹר שֶׁלָּנוּ אַף עַל פִּי שֶׁהָרַעְיוֹן וְהַקִּלְפָּה בָּאוּ מֵהַגּוֹי, הַגִּישָׁה הַמְהִירָה וְהַחֲשִׁיפָה לַאֲתָרִים שֶׁלָּהֶם וְשֶׁל פְּרִיצוּתָם וּבְהֶמְיוֹתָם, מַפִּילָה אַחֲרֶיהָ חֲלָלִים רַבִּים מֵעַמֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁנּוֹפֵל מַהֵר וְעָמֹק לְמַלְכֻּדֶת שֶׁהוּכְנָה לוֹ מֵרֹאשׁ, וְלָכֵן יֵשׁ לִיזָּהֵר לְצַמְצֵם אֶת הַחֲשִׂיפָה לָאֲמְצָעִים הַלָּלוּ לְהֶכְרֵחַ הָאֶפְשָׁרִי וְעִם אֲמְצָעֵי הֲגָנָה שֶׁהוֹכִיחוּ אֶת עַצְמָם, וּלְמָנֵעַ מֵהֶם לְהִכָּנֵס לְבֵיתֵנוּ וּלְחַדְרֵי יְלָדֵינוּ שֶׁנַּפְשָׁם הָרַכָּה וְהַטְּהוֹרָה לֹא תַצְלִיחַ לַעֲמֹד מוּל כֹּחַ נָכְרִי טַמֵּא כָּל כָּךְ שֶׁיִּשְׁאַב אוֹתָם אֵלָיו בִּשְׁנִיּוֹת וּלְלֹא מַאֲבַק בִּכְלָל.

וְאַף עַל פִּי שִׁפּוּחַ הַתּוֹרָה הוּא הַכֹּחַ הַטָּהוֹר וְהַמְטַהֵר הַגָּדוֹל מִכֻּלָּם, וּמִי שֶׁדָּבֵק בָּהּ יִטְהַר מִכָּל הַכְּתָמִים, אָדָם שֶׁלֹּא מְטַהֵר עַצְמוֹ מִמַּאֲכָלִים אֲסוּרִים וּמַרְאוֹת אֲסוּרִים וְלֹא רַק שֶׁלֹּא מְחַפֵּשׂ תּוֹסֶפֶת טָהֳרָה אֶלָּא מְטַמֵּא עַצְמוֹ לַחֲלוּטִין, וּמַעֲתִיק לְעַצְמוֹ מִתְרַבּוֹת הַגּוֹיִם הַפְּרוּצָה וְהַטְּמֵאָה וְהַהַשְׁקָפוֹת וְהַמִּדּוֹת הַמְעֻוָּתוֹת שֶׁלָּהֶם, אָז יִקָּשֶׁה עָלָיו מְאֹד לִלְמֹד וּלְהִטַּהֵר כְּבָר בְּתְחִלַּת דַּרְכּוֹ, וְחָלִילָה יִתְיָאֵשׁ לִפְנֵי שֶׁיִּגִּיעַ הַשִּׁנּוּי הַמְיֻחָל בּוֹ וּבְנַפְשׁוֹ. הוּא לֹא יָבִין מַדּוּעַ הוּא כָּל כָּךְ סָתוּם בַּהֲבָנָתוֹ, הוּא דּוֹקְטוֹר לְפִיזִיקָה בַּאוּנִיבֶרְסִיטָה וְהוּא לֹא מֵבִין קֶטַע קָטָן בַּגְּמָרָא (תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה שֶׁקִּבַּלְנוּ בְּסִינַי) שֶׁנִּלְמַד כְּבָר לִפְנֵי 2,000 שָׁנָה, אֵיךְ זֶה יָכוֹל לִהְיוֹת?

וְהוּא לֹא מֵבִין כִּי הַבָּנַת הַתּוֹרָה הִיא הֲבָנָה רוּחָנִית, הִיא מְפַתַּחַת בְּלוֹמְדֶיהָ אֶת הַחָכְמָה לַהֲבִינָהּ, וּלְשֵׁם כָּךְ צָרִיךְ לְהִטָּהֵר. בְּמָקוֹם שֶׁל טֻמְאָה יִהְיֶה יוֹתֵר קָשֶׁה לְהַכְנִיסָהּ פְּנִימָה, יַיִן מְשֻׁבָּח בְּכוֹס מְלֻכְלֶכֶת לֹא נִתַּן לֶהָנוֹת מִטַּעְמוֹ הָאֲמִתִּי. הַדָּבָר תָּלוּי

בַּלּוֹמֵד, בְּמַה שֶׁהוּא אוֹכֵל, עִם מִי הוּא מִתְחַבֵּר, עַל מָה הוּא מִסְתַּכֵּל. אָדָם שֶׁמִּטַּהֵר אֶת עַצְמוֹ, הוֹפֵךְ לִכְלִי קִבּוּל לְקַלֵּט אֶת הַתּוֹרָה. אָדָם שֶׁמַּכְנִיס טָהֳרָה הַבָּיְתָה, מֵבִיא בְּרָכָה הַבָּיְתָה. טָהֳרָה לְעַצְמוֹ, כְּשֶׁהוּא טוֹבֵל כָּל יוֹם שִׁישִׁי לִפְנֵי קַבָּלַת שַׁבָּת לְצֹרֶךְ תּוֹסֶפֶת טָהֳרָה, הוּא יַרְגִּישׁ אֶת זֶה לְאַט לְאַט, כְּשֶׁבְּכָל טְבִילָה שֶׁלּוֹ הוּא מוֹרִיד שְׁכָבוֹת שֶׁל טֻמְאָה רוּחָנִית שֶׁאֲנַחְנוּ לֹא רוֹאִים בַּיּוֹם יוֹם, אֲבָל הֵן הַהוֹפְכוֹת אוֹתָנוּ לִכְבֵדִים וּסְתוּמִים מִבְּחִינָה רוּחָנִית, שֶׁהוּא יָכוֹל לִקְרֹא עִתּוֹנִים וְסִפְרֵי הֶבֶל בְּמֶשֶׁךְ שָׁעוֹת, אֲבָל שׁוֹבֵר אֶת הָרֹאשׁ עַל שְׁתֵּי הֲלָכוֹת בְּסֵפֶר קָדֵשָׁה עַד שֶׁהוּא מִתְיָאֵשׁ אוֹ נִרְדָּם.

אִשָּׁה שֶׁמִּתְקַדֶּשֶׁת יְכוֹלָה לְטַהֵר אֶת כָּל הַבַּיִת, כִּי בַּמִּקֶרֶה שֶׁלָּהּ לֹא מְדֻבָּר בְּתוֹסֶפֶת טָהֳרָה אֶלָּא טָהֳרָה מַמָּשׁ, וּמְחַזֶּקֶת בְּכָךְ אֶת שְׁלוֹם הַבַּיִת שֶׁלָּהּ, בְּרִיאוּת יְלָדֶיהָ, וּפַרְנָסַת הַמִּשְׁפָּחָה כֻּלָּהּ.

טֻמְאָה הִיא לִכְלוּךְ חִיצוֹנִי, הַנְּשָׁמָה לֹא יְכוֹלָה לְהִטָּמֵא מִבִּפְנִים בֶּאֱמֶת, כִּי הִיא חֵלֶק מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הִיא תָּמִיד טְהוֹרָה. יֵשׁ קְלִפּוֹת חִיצוֹנִיּוֹת. כְּשֵׁם שֶׁכְּשֶׁיֵּשׁ לִכְלוּךְ חִיצוֹנִי עַל גּוּפֵנוּ אוֹ בְּגָדֵינוּ, אֲנַחְנוּ מִתְקַלְחִים עִם סַבּוֹן וְעוֹשִׂים כְּבִיסָה, כָּךְ כְּשֶׁיֵּשׁ לִכְלוּךְ רוּחָנִי מוֹרִידִים אוֹתוֹ בְּעֶזְרַת טָהֳרָה. וְלָכֵן מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָשָׂה שְׁלוֹשָׁה דְּבָרִים מֵעַצְמוֹ לְשֵׁם טָהֳרָה, וְה׳ אָמַר לוֹ יִישַׁר כּוֹחַ, כִּי זֶה מָה שֶּׁבֶּאֱמֶת הוּא רָצָה. הוּא לֹא צִוָּה עָלָיו, כִּי זֶה צָרִיךְ לָבוֹא מִמֶּנּוּ, אֲבָל כְּשֶׁזֶּה בָּא מִמֶּנּוּ אָז יֵשׁ שִׂמְחָה גְּדוֹלָה בַּשָּׁמַיִם. וְכָךְ גַּם אִתָּנוּ.

טוֹבֵל וְשֶׁרֶץ בְּיָדוֹ

וְלִזְכֹּר כִּי הַטְּבִילָה בְּמִקְוֶה הִיא הַחוֹתָם הָאַחֲרוֹן לַתַּהֲלִיךְ הַטָּהֳרָה. אָדָם שֶׁלֹּא מִתְנַתֵּק מִמְּקוֹר טֻמְאָתוֹ, כָּל

הַמְקֻוָּאוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יְטַהֲרוּ אוֹתוֹ. וְעַל כָּךְ אָמְרָה הַגְּמָרָא עַל אָדָם שֶׁנִּטְמָא מִשֶּׁרֶץ, וְטוֹבֵל עִם הַשֶּׁרֶץ בְּיָדוֹ, אֲפִילוּ יַעֲבִרוּ עָלָיו כָּל מֵימוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, הוּא לֹא נִטְהַר מִטֻּמְאָתוֹ (תענית טז.). יֵשׁ לַעֲזֹב אֶת הַשֶּׁרֶץ עַל מְנָת לְהִטָּהֵר. אִם אָדָם רוֹצֶה לִטְבֹּל בְּמִקְוֶה הַתּוֹרָה וּלְהִתְקַדֵּשׁ, עָלָיו לַעֲזֹב אֶת הַשֶּׁרֶץ שֶׁבְּיָדוֹ, עָלָיו לְהִתְנַתֵּק מֵהַמְקוֹרוֹת הַמְּטַמְּאִים אוֹתוֹ, עָלָיו לַעֲשׂוֹת שִׁנּוּיִים מִתְבַּקְּשִׁים בְּחַיָּיו, לְהוֹצִיא מִבֵּיתוֹ הַשְׁפָּעוֹת רָעוֹת כְּמוֹ הָאִינְטֶרְנֶט הַפָּרוּץ, לִשְׁמוֹר עַל עֵינָיו, אָזְנָיו וּלְשׁוֹנוֹ מִבַּיִת וּמִחוּץ מִמַּרְאוֹת וְדִבּוּרִים אֲסוּרִים, לְהַקְפִּיד עַל כַּשְׁרוּת הַמַּאֲכָלִים וְלִשְׁמוֹר עַל טָהֳרַת הַבַּיִת. כַּאֲשֶׁר הוּא עוֹזֵב אֶת הַשֶּׁרֶץ, אָז טְבִילָתוֹ מוֹעִילָה לוֹ, אָז הוּא נוֹתֵן לְתוֹרָה וּלְמִצְוֹות לְטַהֵר אֶת נִשְׁמָתוֹ וּלְבָרֵךְ אֶת בֵּיתוֹ, וּלְהַרְגִּישׁ בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה קִרְבָה אֲמִתִּית אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כַּאֲבוֹתֵינוּ מִיָּמִים יָמִימָה.

יְהִי רָצוֹן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִזְכֶּה אֶת כֻּלָּנוּ לְהִטָּהֵר מִלְּפָנָיו, לְהַכְנִיס טָהֳרָה לַמִּשְׁפָּחָה, לְהַכְנִיס טָהֳרַת הַבַּיִת לַבַּיִת. מִי שֶׁיְּכוֹלִים לְשַׁכְנֵעַ, מִצָּוָה לְדַבֵּר עִם נָשִׁים מְבֻגָּרוֹת שֶׁלֹּא טָבְלוּ מֵעוֹלָם, שֶׁהֵן צְרִיכוֹת רַק טְבִילָה אַחַת יְחִידָה וְאַחֲרוֹנָה עֲבוּר שְׁאֵרִית חַיֵּיהֶן, וּבְכָךְ הֵן תִּכַּנְסְנָה בְּרָכָה וִישׁוּעָה לְבֵיתָן וְגַם לְבֵיתָם שֶׁל הַיְּהוּדִים שֶׁיִּזְכּוּ בְּמִצָּוָה לְשַׁכְנֵעַן, וּלְהוֹסִיף טָהֳרָה בְּיִשְׂרָאֵל, לִקְרַאת הַגְּאוּלָה הַשְּׁלֵמָה, שֶׁנִּזְכֶּה כֻּלָּנוּ לְקַבֵּל בִּרְכַּת "יִישַׁר כֹּחַ" מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ, אָמֵן.

אם נכד לך זה לא שלי

שְׁמֵחַ בְּעוֹלָם הַזֶּה?

תְּקוּפַת הַשׁוֹבָבִי״ם הִיא תְּקוּפָה מְיֻחֶדֶת לַעֲשׂוֹת חֶשְׁבּוֹן נֶפֶשׁ וְתִקּוּן הַמִּדּוֹת. כַּמָּה מַתְאִים הָיָה עֲבוּרִי לַחֲלוֹת בִּתְקוּפָה זוֹ וְלִהְיוֹת טָמוּן בְּמִטָּתִי, מָנוּעַ אַף מִלְּהִתְפַּלֵּל בְּצִבּוּר וְלִלְמֹד בְּצוּרָה סְדִירָה, אֲבָל עִם רֶוַח גָּדוֹל שֶׁל ״פֶּסַק זְמַן״ מֵחַיֵּי הַיּוֹם יוֹם הַשּׁוֹטְפִים, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת חֶשְׁבּוֹן נֶפֶשׁ פְּרָטִי כְּרוּחַ הַתְּקוּפָה. וְהִנֵּה, דַּוְקָא כְּשֶׁהָיִיתִי בְּמִטַּת חוֹלִי, שַׂמְתִּי לֵב כִּי אֲנִי לֹא מֻרְחָם עַל עַצְמִי, אֶלָּא עַל אֲנָשִׁים רַבִּים הַנִּמְצְאִים בַּחוּץ, שֶׁבְּרִיאִים בְּגוּפָם בָּרוּךְ ה׳, אֲבָל חָסֵר לָהֶם מַשֶּׁהוּ בַּנְּשָׁמָה.

הָעֲבָדָה שֶׁחָלִיתִי אֵינָהּ סִבָּה לִבְכּוֹת וּלְהִתְאוֹנֵן, זֶה הַכֹּל תִּקּוּן, הַכֹּל מֵה׳ וְהַכֹּל לְטוֹבָה. צָרִיךְ לְהִתְרַכֵּז בְּמַה שֶׁטּוֹב, וּבָרוּךְ ה׳ יֶשׁ הַרְבֵּה טוֹב. אֲבָל מִי שֶׁיּוֹצֵא מֵהַבַּיִת וּמִסְתַּכֵּל עַל הַפַּרְצוּפִים שֶׁל הָאֲנָשִׁים בָּרְחוֹב, רוֹאֶה אֲנָשִׁים קָשָׁיֵי יוֹם

שֶׁעוֹבְרִים יִסּוּרִים. יִסּוּרִים כָּל כָּךְ קָשִׁים, שֶׁאַף שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לָהֶם בְּרִיאוּת הַגּוּף, הֵם לֹא מַעֲרִיכִים אוֹתָהּ. אָדָם שֶׁחוֹלֶה בְּגוּפוֹ פִּתְאוֹם מַעֲרִיךְ מָה זֶה עֵינַיִם בְּרִיאוֹת שֶׁיְּכוֹלוֹת לִרְאוֹת, אָזְנַיִם שֶׁיְּכוֹלוֹת לִשְׁמוֹעַ, רַגְלַיִם שֶׁיְּכוֹלוֹת לְהַלֵּךְ. אֲבָל אָדָם שֶׁהוּא בָּרִיא, אֵין לוֹ זְמַן לַחְשֹׁב עַל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. הוּא עָסוּק עַכְשָׁו בְּכָל כָּךְ הַרְבֵּה "צָרוֹת אֲחֵרוֹת" שֶׁיֵּשׁ לוֹ, לֹא עָלֵינוּ, שֶׁהוּא לֹא שָׂם לֵב לַמַּתָּנוֹת שֶׁקִּבֵּל.

נִסִּיתִי לְחַפֵּשׂ מָה הַמָּקוֹר לְהִתְעַלְּמוּת מִמַּתָּנוֹת אֵלּוּ. בִּשְׁלָמָא אֲנָשִׁים הָרְחוֹקִים מִתּוֹרָה וּמִצְווֹת לָהֶם זֶה מוּבָן, בִּשְׁבִילָם יֵשׁ רַק אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה, וְאִם בָּעוֹלָם הַזֶּה הֵם לֹא מְקַבְּלִים כָּל מָה שֶׁהֵם רוֹצִים אֲזַי הֵם נִכְנָסִים לְעַצְבוּת, שְׁהֲרֵי הַשָּׁנִים חוֹלְפוֹת וְעוֹד מְעַט "הַכֹּל נִגְמָר" וְהוּא לֹא הִסְפִּיק לֵהָנוֹת כָּאן וְסָבַל שָׁם, הָעוֹלָם הַזֶּה בֵּינֵינוּ הוּא לֹא כָּזֶה מְצִיאָה. לַאֲנָשִׁים כָּאֵלֶּה הַחֲלוֹם שֶׁל הַצְלָחָה הוּא גַּשְׁמִי, לִהְיוֹת עָשִׁיר אוֹ מְפֻרְסָם, וְהִנֵּה רַק אֶחָד מֵרְבָבוֹת מַצְלִיחַ לְהַגִּיעַ לְמַעֲמָד כָּזֶה בַּחֶבְרָה. כָּל הָאֲחֵרִים רוֹדְפִים אַחֲרֵי "הַחֲלוֹם" וְלֹא מַשִּׂיגִים, הֵם לֹא מִתְעַשְּׁרִים וְלֹא מִתְפָּרְסְמִים, וְהֵם בְּטוּחִים שֶׁבִּגְלַל זֶה הֵם עֲצוּבִים, וְנִכְנָסִים לְדֶכָּאוֹן. וְהָאֶחָד שֶׁכֵּן "הִשִּׂיג אֶת הַחֲלוֹם" מְגַלֶּה כִּי כָּל קֶשֶׁר בֵּין הַחֲלוֹם לְאֹשֶׁר הוּא מִקְרִי בְּהֶחְלֵט וְכִי גַּם הוּא לֹא הִגִּיעַ אֶל הַמְּנוּחָה וְהַנַּחַלָה וְלֹא מְאֻשָּׁר כְּלָל. וְהַדֶּכָּאוֹן שֶׁלּוֹ גָּדוֹל יוֹתֵר, כִּי "אָסוּר" לוֹ לְהַרְאוֹת שֶׁהוּא עָצוּב, "כֻּלָּם מְקַנְּאִים בִּי, אָז אֵיךְ אֲנִי יָכוֹל לְגַלּוֹת לָהֶם כִּי אֲנִי עָצוּב"? הוּא עָצוּב בִּפְנִים, שֶׁזֶּה יוֹתֵר קָשֶׁה. אָז אָדָם הָרָחוֹק מִתּוֹרָה וּמִצְווֹת שֶׁמִּסְתּוֹבֵב וְחוֹשֵׁב שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה זֶה כָּל מָה שֶׁיֵּשׁ, אָז כָּל הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא לֹא מְצִיאָה בִּכְלָל, שָׁעוֹת רַבּוֹת שֶׁמְּבַזְבָּזוֹת בָּעֲבוֹדָה

קָשָׁה לְהַשִּׂיג כֶּסֶף לְמִחְיָה, וְאַחֲרֵי זֶה מַשְׁכַּנְתָּא, פֶּנְסְיָה, מַחֲלוֹת וְנִגְמָר... אָז בְּטַח שֶׁהוּא עָצוּב.

אֲבָל כֵּיצַד יִתָּכֵן שֶׁאֲנִי רוֹאֶה אֲנָשִׁים שֶׁכְּבָיְכוֹל יֵשׁ לָהֶם אֱמוּנָה, אֲנָשִׁים שֶׁמַּגִּיעִים לְבָתֵּי כְּנֶסֶת וּבָתֵּי מִדְרָשׁ, וּמַאֲמִינִים בָּעוֹלָם הַבָּא, וּמַאֲמִינִים בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּבְתוֹרָה וּמִצְוֹות, אֵיךְ אֲנָשִׁים כָּאֵלֶּה יְכוֹלִים לִהְיוֹת עֲצוּבִים? כְּשֶׁמְּנַחֲמִים אוֹתָם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם עוֹלָם הַבָּא, זוֹ נֶחָמָה שֶׁהֵם מוּכָנִים לְקַבֵּל. אֲבָל כְּשֶׁמְּנַסִּים לְהַסְבִּיר לָהֶם שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם טוֹב גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה, הֵם לֹא מְבִינִים עַל מָה אֲנִי מְדַבֵּר. הֵם חוֹשְׁבִים שֶׁזֶּה כְּבָיְכוֹל ״אָסוּר״, אָסוּר שֶׁתִּהֶנֶּה בָּעוֹלָם הַזֶּה, אָסוּר שֶׁיִּהְיֶה לְךָ טוֹב, חַס וְשָׁלוֹם. תְּנַחֵם אוֹתָם בָּעוֹלָם הַבָּא, זֶה הֵם יְקַבְּלוּ. מַדּוּעַ הַכֹּל חַיָּב לִהְיוֹת קָשֶׁה בָּעוֹלָם הַזֶּה?

מְסֻפָּר עַל הָרַב הַצַּדִּיק מָרְדְּכַי אֱלְיָהוּ זָצוּק״ל, שֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל תְּפִילַת וָתִיקִין בְּבֵית כְּנֶסֶת ״הֵיכַל יַעֲקֹב״, וּבְסוֹף הַתְּפִלָּה הָיָה מִתְעַכֵּב שָׁם שָׁעָה שְׁלֵמָה רַק כְּדֵי לְבָרֵךְ אֶת כָּל הָאֲנָשִׁים שֶׁהִסְתּוֹפְפוּ בַּמָּקוֹם, וְכָךְ הֵם הָיוּ עוֹמְדִים אֶחָד אֶחָד מְחַכִּים לַתּוֹר שֶׁלָּהֶם. אַף אֶחָד מֵהֶם לֹא וִתֵּר עַל הַבְּרָכָה. בֹּקֶר אֶחָד הִגִּיעַ הָרַב אֶל בֵּית הַכְּנֶסֶת וּמִיַּד הִבְחִין בְּאָדָם חָדָשׁ שֶׁהִגִּיעַ אֶל הַמָּקוֹם. לְאוֹתוֹ אָדָם הָיָה כֶּתֶם גָּדוֹל וּמִכְעָר עַל כָּל הַפָּנִים מַמָּשׁ, דָּבָר שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַסְתִּיר אוֹ לְהִתְעַלֵּם מִמֶּנּוּ, וְנִרְאָה שֶׁהוּא מִתְבַּיֵּשׁ בְּכָךְ. הוּא יָשַׁב בַּפִּנָּה בַּצַּד, וְכָל מִי שֶׁנִּכְנַס אֶל בֵּית הַכְּנֶסֶת וְהִבְחִין ״בַּפָּנִים הַחֲדָשׁוֹת״, הִסְתַּכֵּל עָלָיו וּמִיַּד הֵסֵב אֶת מַבָּטוֹ שֶׁלֹּא יִפְגַּע, אֲבָל הוּא הִבְחִין בְּכָל הֲצָצָה לְעֶבְרוֹ וְהִתְבַּיֵּשׁ עוֹד יוֹתֵר.

בְּסוֹף הַתְּפִלָּה נִגְּשׁוּ כֻּלָּם אֶל הָרַב לְקַבֵּל בְּרָכָה, וְאוֹתוֹ אָדָם עָמַד בִּקְצֵה הָאוּלָם, מְבַקֵּשׁ לִהְיוֹת הָאַחֲרוֹן לְאַחַר שֶׁכֻּלָּם

יַעַזְבוּ אֶת הַמָּקוֹם. לְפֶתַע הָרַב נִגַּשׁ אֲלֵיהֶם, פָּתַח עִמּוֹ בְּשִׂיחָה וּמִיַּד גִּלְגֵּל אֶת נוֹשֵׂא הַשִּׂיחָה לַ... כְּתֹם שֹׁעַל פָּנָיו שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם. הוּא אָמַר שֶׁבְּוַדַּאי כֻּתָּם כָּזֶה גָּדוֹל מַפְרִיעַ וּמֵצֵר לוֹ מְאֹד. אוֹתוֹ אָדָם הִסְמִיק, וְהָרַב הוֹסִיף: "נִרְאָה לִי שֶׁאַתָּה מַמָּשׁ סוֹבֵל מִכָּךְ נָכוֹן? עָבַרְתָּ יִסּוּרִים קָשִׁים מְאֹד בִּגְלַל זֶה"? אוֹתוֹ אָדָם פָּרַץ בִּבְכִי בְּזוֹכְרוֹ אֶת כָּל הָעוֹבֵר עָלָיו מֵאָז שֶׁהוּא הֵחֵל לִסְבֹּל מִכֻּתָּם זֶה. וְאָז הָרַב חִיֵּךְ אֵלָיו וְאָמַר: "אֲנִי מַבְטִיחַ לְךָ, אַחֲרֵי יִסּוּרִים כָּאֵלֶּה שֶׁזִּכּוּ אוֹתְךָ, מֻבְטָח לְךָ גַּן עֵדֶן".

אוֹתוֹ אָדָם שֶׁשָּׁמַע הַבְטָחָה זוֹ מִפִּי הָרַב, פָּנָיו הִשְׁתַּנּוּ בְּבַת אַחַת. הוּא תָּפַס אֶת הָאָדָם הָעוֹמֵד לְיָדוֹ "שָׁמַעְתָּ מָה הָרַב אָמַר? יֵשׁ לִי גַּן עֵדֶן", וְכָךְ הוּא עָבַר בֵּין כָּל הָאֲנָשִׁים וְתוֹפֵס כָּל אֶחָד בְּשַׁרְווּלוֹ לִרְאוֹת אִם שָׁמְעוּ אֶת הַבְטָחַת הָרַב. בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר הוּא לֹא נִרְגַּע עַד שֶׁאָסַף אֶת כָּל הָאֲנָשִׁים בַּחֲצַר בֵּית הַכְּנֶסֶת, וְיַחַד עִם הָרַב פָּצַח עִמָּם בְּרִקּוּד שֶׁל שִׂמְחָה, בְּמַה שֶׁנִּרְאָה כַּיּוֹם הַמְּאֻשָּׁר בְּיוֹתֵר בְּחַיָּיו. מֵעִיד בְּנוֹ שֶׁל הָרַב שֶׁרָאָה אֶת אוֹתוֹ מַחֲזֶה, שֶׁזֶּה הָיָה אֶחָד הַיָּמִים הַיּוֹתֵר שְׂמֵחִים שֶׁהָיוּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. אָז הִנֵּה הוֹכָחָה, כְּשֶׁמַּבְטִיחִים לְאָדָם בָּעַל יִסּוּרִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ עוֹלָם הַבָּא, אֶת זֶה הוּא מוּכָן לְקַבֵּל. אֲבָל בָּעוֹלָם הַזֶּה?

אֲבָל אֲנִי רוֹצֶה שֶׁיִּהְיֶה לִי טוֹב גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה. נָכוֹן שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה הוּא פְּרוֹזְדוֹר וְהָעוֹלָם הַבָּא הוּא טְרַקְלִין (אבות ד, טז), אֲבָל מִי אָמַר שֶׁאֶת הַפְּרוֹזְדוֹר צָרִיךְ לַעֲבוֹר בִּזְחִילָה? בַּמַּחְשְׁבִים שֶׁל הַיּוֹם שֶׁעוֹבְדִים עַל סוֹלְלָה, יָדוּעַ שֶׁכְּכָל שֶׁהַסוֹלְלָה מִתְיַשֶּׁנֶת הִיא מַחְזִיקָה פַּחוֹת זְמַן. וְכָךְ טוֹעֲנִים סוֹלְלָה חֲדָשָׁה בְּמֶשֶׁךְ שָׁעָה וְהִיא מַחְזִיקָה לְיוֹמַיִם, וּכְשֶׁהִיא מִתְיַשֶּׁנֶת אַתָּה טוֹעֵן אוֹתָהּ יוֹמָיִם וְהִיא מַחְזִיקָה לְשָׁעָה. כָּךְ אָדָם שֶׁמִּזְדַּקֵּן

מַרְגִּישׁ שֶׁנִּגְמְרוּ לוֹ הַכֹּחוֹת. כְּשֶׁהוּא הָיָה צָעִיר וּמִתְלַהֵב בְּעוֹלָם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת הוּא הָיָה הוֹלֵךְ לְשִׁעוּרִים גַּם בְּשָׁעוֹת מְאֻחָרוֹת בַּלַּיְלָה, וְאַף מוֹצֵא עַצְמוֹ נוֹסֵעַ לִבְנֵי בְּרַק מְאֻחָר בַּלַּיְלָה לִ"שְׁטִיבְלֶךְ" שֶׁמִּתְפַּלְלִים שָׁם סְבִיב הַשָּׁעוֹן, עַל מְנָת לְהִתְפַּלֵּל עַרְבִית בְּמִנְיָן מֻאָחַר וּבָתֵּי הַכְּנֶסֶת בְּעִירוֹ לֹא מִתְפַּלְלִים תְּפִלּוֹת עַרְבִית מְאֻחָרוֹת. אֲבָל הַזְּמַן עוֹשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ, הוּא "שָׂבֵעַ" וְ"זָקֵן", וּמַרְגִּישׁ כִּיצַד כָּל צָרוֹת הָעוֹלָם מְזַנְּקוֹת עָלָיו פְּתָאוֹם וְרוֹבְצוֹת עַל כְּתֵפָיו.

טָעוּת בַּזִּהוּי

וְזוֹ זְקֵנָה בְּהַפְתָּעָה. פְּתָאוֹם בְּבַת אַחַת הַכֹּל נִהְיֶה קָשֶׁה. מֵהֵיכָן צָץ הַקֹּשִׁי הַזֶּה? הוּא נוֹבֵעַ מִטָּעוּת בַּזִּהוּי. פַּעַם הִגִּיעַ אִישׁ עֲסָקִים לְמָלוֹן, שָׂכָר חֶדֶר בְּקוֹמָה ה-14, וְהוֹדִיעַ בַּקַּבָּלָה כִּי בְּעוֹד שְׁעָתַיִם אָמוּר לְקַבֵּל מִשְׁלוֹחַ מְיֻחָד בְּמִזְוָדָה, וּמְבַקֵּשׁ שֶׁיַּעֲלוּ אוֹתָהּ מִיָּד לְחַדְרוֹ. אַחֲרֵי שְׁעָתַיִם הוּא מְקַבֵּל צִלְצוּל לְחַדְרוֹ, שָׁם נֶאֱמַר לוֹ כִּי הַמִּזְוָדָה הִגִּיעָה אֲבָל יֵשׁ כְּרַעַ תַּקָּלָה בְּמַעֲלִיּוֹת וְלָכֵן הַשְּׁלִיחַ מַעֲלֶה לוֹ אֶת הַמִּזְוָדָה בְּטִפּוּס בַּמַּדְרֵגוֹת, וּבְהִתְחַשֵּׁב בַּקּוֹמָה הָעֶלְיוֹנָה בָּהּ שָׂהָה, יִקַּח מְעַט זְמַן עַד שֶׁהַשְּׁלִיחַ יַגִּיעַ.

הַדַּקּוֹת נָקְפוּ וְלֹא נִרְאָה כָּל זֵכֶר לַשָּׁלִיחַ. אָמְנָם 14 קוֹמוֹת הֵם לֹא דָּבָר שֶׁל מָה בְּכָךְ, אֲבָל יֵשׁ גְּבוּל. לְפֶתַע הוּא שָׁמַע אָדָם מִתְנַשֵּׁף שֶׁסּוֹחֵב אַחֲרָיו מִזְוָדָה שֶׁהִגִּיעַ כְּבָר לַקּוֹמָה מִתַּחְתָּיו.

- "אַתָּה בַּדֶּרֶךְ לְקוֹמָה 14, לְחֶדֶר 1445"?
- "כֵּן",
- "אָז תַּחְזוֹר, הֵבֵאתָ אֶת הַמִּזְוָדָה הַלֹּא נָכוֹנָה, זוֹ לֹא הַמִּזְוָדָה שֶׁלִּי".

הַשְּׁלִיחַ לֹא הֶאֱמִין לַבְּשׂוֹרָה הַקָּשָׁה שֶׁנִּחֲתָה עָלָיו.

- ״עוֹד לֹא רָאִיתָ אֶת הַמִּזְוָדָה אֲדוֹנִי, אוּלַי זוֹ כֵּן הַמִּזְוָדָה שֶׁלְּךָ״?
- ״לְפִי אֵיךְ שֶׁאַתָּה מִתְנַשֵּׂא אֲנִי מֵבִין שֶׁזּוֹ לֹא הַמִּזְוָדָה הַנְּכוֹנָה. בַּמִּזְוָדָה שֶׁלִּי יַהֲלוֹמִים שֶׁשָּׁוְוים רַב אַךְ מִשְׁקָלָם קַלִּיל, אִם כָּבֵד לְךָ, זֶה לֹא שֶׁלִּי״!

וְזֶה מָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לָנוּ: ״אִם כָּבֵד לְךָ, זֶה לֹא שֶׁלִּי! יֵשׁ לְךָ טָעוּת בַּזְּהוּי!״. לַעֲבוֹד אֶת ה׳ זֶה לֹא ״כָּבֵד״ בִּכְלָל, הַמַּשָּׂא שֶׁל ״כָּבֵד״ וְ״קָשֶׁה״ בָּא מִבַּחוּץ, וַאֲנַחְנוּ עוֹשִׂים שַׁעֲטְנֵז בֵּין הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁל הַחֹמֶר וְהַחוֹל לְבֵין עוֹלָם הַקְּדֻשָּׁה. אֲנַחְנוּ מַעְתִּיקִים אֶת הַקְּשָׁיִים שֶׁל עוֹלָם הַחוֹל לְתוֹךְ עוֹלָם הָאֱמוּנָה. הָאֱמוּנָה מְקֻלָּה עַל הַחַיִּים הַגַּשְׁמִיִּים, לֹא שֶׁהַחַיִּים הַגַּשְׁמִיִּים יָקְשׁוּ עַל חַיֵּי הָאֱמוּנָה. אֲנַחְנוּ לֹא מִשְׁתַּמְּשִׁים בַּכֵּלִים הַנֶּהְדָּרִים שֶׁנִּתְּנוּ לָנוּ.

וְהִנֵּה רָאִינוּ בַּשָּׁנִים הָאַחֲרוֹנוֹת, לֹא עָלֵינוּ, אֲסוֹנוֹת קָשִׁים שֶׁפָּקְדוּ מִשְׁפָּחוֹת שׁוֹמְרוֹת תּוֹרָה וּמִצְווֹת, בָּהֶם נִסְפּוּ יְלָדִים קְטַנִּים בְּמִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת, בִּשְׂרֵפָה וּבְחֶנֶק, בִּתְאוּנוֹת דְּרָכִים אוֹ בִּפְגוּעִים עַל יְדֵי בְּנֵי עַוְלָה, וְהַצִּבּוּר שֶׁמְּזַדֵּהֶה וּבוֹכֶה וּמַגִּיעַ לְנַחֵם אֶת הַהוֹרִים, מוֹצֵא הוֹרִים שֶׁמְּנַחֲמִים אוֹתָם. הוֹרִים שֶׁקִּבְּרוּ זֶה עַתָּה אֶת הַיָּקָר לָהֶם מִכֹּל, וְהֵם אֵלֶּה שֶׁמְּחַזְּקִים אֶת הַצִּבּוּר הַשָּׁבוּר כְּאִלּוּ הָיָה זֶה אֲסוֹנוֹ וְלֹא אֲסוֹנָם! מֵהֵיכָן הֵם שׁוֹאֲבִים אֶת הַכֹּחַ הַנַּ״ל?

וְהַתְּשׁוּבָה הִיא פְּשׁוּטָה, שֶׁהֲרֵי אָמַרְנוּ שֶׁאִם זֶה כָּבֵד זֶה לֹא שֶׁל ה׳, אִם כֵּן אִם זֶה שֶׁל ה׳ זֶה לֹא כָּבֵד. כַּמּוּבָן שֶׁיֵּשׁ צַעַר פְּנִימִי רַב, אֲבָל כְּשֶׁיֵּשׁ אֶת הַכֹּחַ שֶׁל הָאֱמוּנָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אִתְּךָ וְשֶׁהַכֹּל לְטוֹבָה, זֶה כֹּחַ עָצוּם. אִלּוּלֵא הַכֹּחַ הַזֶּה אָדָם נוֹפֵל וְנוֹבֵל. וַאֲנִי מַרְגִּישׁ בְּכָךְ בְּכָל מָקוֹם שֶׁאֲנִי מוֹסֵר שִׁעוּר, כִּיצַד

נִגָּשִׁים אֵלַי אֲנָשִׁים לְאַחַר מִכֵּן וּפוֹרְסִים לְפָנַי אֶת מַסֶּכֶת הַיִּסּוּרִים שֶׁהֵם עוֹבְרִים, בְּעָיוֹת שְׁלוֹם בַּיִת, כִּבּוּד הוֹרִים, צַעַר גִּדּוּל בָּנִים, פַּרְנָסָה וּבְרִיאוּת... הַצָּרוֹת לֹא נִגְמָרוֹת.

בַּל נִטְעֶה שֶׁאִם אָדָם חַי בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה אָז אֵין לוֹ יִסּוּרִים. נַהֲפֹךְ הוּא, אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא (ערכין טז:) שֶׁאִם עוֹבְרִים עַל אָדָם 40 יוֹם לְלֹא יִסּוּרִים יִדְאַג שֶׁמָּא קִבֵּל אֶת שְׂכָרוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה. יִסּוּרִים אִם כֵּן הֵם דָּבָר מְחֻיָּב הַמְּצִיאוּת וְאַף דָּבָר חִיּוּבִי, אֲבָל אֵיזֶה צַעַר יִהְיֶה לָנוּ מֵהַיִּסּוּרִים, זֹאת הַבְּחִירָה הַחוֹפְשִׁית שֶׁלָּנוּ. אֲנַחְנוּ לֹא חַיָּבִים לְהִשָּׁבֵר מֵהַיִּסּוּרִים שֶׁלָּנוּ. הַיִּסּוּרִים הֵם לְטוֹבָתֵנוּ, אָנוּ מִתְחַזְּקִים מֵהֶם, מְקַבְּלִים מֵהֶם כֹּחוֹת לְהַמְשִׁיךְ הָלְאָה וּלְהִתְמוֹדֵד עִם קְשָׁיִים. וּמִי שֶׁמִּתְמוֹדֵד נָכוֹן עִם הַנִּסְיוֹנוֹת, לֹא רַק שֶׁאֵינוֹ נִשְׁבָּר מֵהֶם, אֶלָּא אַף יוֹצֵא מֵהַמַּעֲרָכָה מְחֻשָּׁל יוֹתֵר!

הַהוֹכָחָה הֲכִי גְּדוֹלָה לְקִיּוּמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאֶפְשָׁר עַל יָדָהּ מַמָּשׁ לִרְאוֹת אוֹתוֹ בְּכָל מָקוֹם, הִיא שֶׁרוֹאִים אֶת יֵצֶר הָרַע בְּכָל מָקוֹם, יֵצֶר שֶׁמַּפְרִיעַ לָנוּ, שֶׁבָּא לְיַאֵשׁ וּלְדַכֵּא אוֹתָנוּ. כְּמוֹ מַטְבֵּעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁנֵי צְדָדִים "עֵץ" אוֹ "פְּלִי", כְּשֶׁרוֹאִים אֶת ה"עֵץ" יוֹדְעִים שֶׁגַּם ה"פְּלִי" קַיָּם, כָּךְ עִם יֵצֶר הָרַע שֶׁתַּפְקִידוֹ לְהַרְחִיק אוֹתָנוּ מֵה׳ יִתְבָּרַךְ, וְאִם אָנוּ רוֹאִים אוֹתוֹ בְּכָל מָקוֹם, סִימָן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל מָקוֹם. דַּוְקָא כְּשֶׁמָּצָאתִי עַצְמִי שׁוֹכֵב בַּמִּטָּה חוֹלֶה, לֹא יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן, וּבְקֹשִׁי מְסֻגָּל לְהָנִיחַ תְּפִלִּין, לְלִמּוּד כַּסֵּדֶר, בְּמִקּוֹם לְהִשָּׁבֵר וּלְהִכָּנֵס לְדִכָּאוֹן הִתְחַזַּקְתִּי מִזֶּה, וְאָמַרְתִּי לְעַצְמִי שֶׁחֲרֵי גַּם זֶה מֵאֵת ה׳ יִתְבָּרַךְ וְגַם זֶה לְטוֹבָה. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹדֵק אוֹתִי בְּרֶגַע זֶה אֵיךְ אֲנִי עוֹבֵד אוֹתוֹ עכשיו.

זוֹ לֹא חָכְמָה לַעֲבוֹד אֶת ה׳ בְּשִׂמְחָה עִם מִלְיוֹן שֶׂקֶל בַּבַּנְק וּבְלִי דְאָגוֹת, בְּרִיאִים כְּשׁוֹר עִם שְׁלוֹם בַּיִת מְלַבְלֵב וִילָדִים שְׂמֵחִים וּבְרִיאִים בְּגוּף וּבַנֶּפֶשׁ. הַמִּבְחָנִים הָאֲמִתִּיִּים הֵם כְּשֶׁהַיְלָדִים חוֹלִים, הַמַּשְׂכַּנְתָּא חוֹזֶרֶת, מְעַקְּלִים לָנוּ אֶת הָרֶכֶב אוֹ מְפַטְּרִים אוֹתָנוּ מֵהָעֲבוֹדָה. בּוֹא נִרְאֶה אוֹתְךָ עַכְשָׁו עוֹבֵד אֶת ה׳ ! אִם בְּאוֹתָהּ שִׂמְחָה, אוֹ לְפָחוֹת בְּאוֹתָם כֹּחוֹת. וְהָאָדָם שׁוֹאֵל מֵהֵיכָן אֲנִי אָמוּר לִמְצוֹא אֶת הַכֹּחוֹת הָאֵלֶּה ? עָלָיו לָדַעַת שֶׁהֵם קַיָּמִים בְּתוֹכוֹ.

וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם

בְּפָרָשַׁת ״תְּרוּמָה״ כָּתוּב (שמות כה, ח) : ״וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם״. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צִוָּה לִבְנוֹת לוֹ בַּיִת בּוֹ יָדוּר עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, מִשְׁכַּן שֶׁל עֵצִים שֶׁל כַּמָּה מֶטְרִים מְרֻבָּעִים, וּבְתוֹכוֹ חֶדֶר אֶחָד, קוֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, חַדְרוֹן קָטָן מַמָּשׁ שָׁם אֲמוּרָה לִשְׁכּוֹן הַשְּׁכִינָה. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא אֵינְסוֹף, מְבַקֵּשׁ לְהִכָּנֵס וְלַדוּר בְּתָא קָטָן מֵעֵץ. וְזֹאת כְּדֵי לְלַמְּדֵנוּ שֶׁפֹּחַ רוּחָנִי אַדִּיר יָכוֹל לְהִתְרַכֵּז וּלְהִצְטַמְצֵם בְּדָבָר גַּשְׁמִי קָטָן.

כָּךְ גַּם אֲנַחְנוּ, יֵשׁ לָנוּ גּוּף קָטָן וּמֻגְבָּל, שַׂק שֶׁל חוֹל, אֲבָל הוּא מֵכִיל בְּתוֹכוֹ נְשָׁמָה אֵינְסוֹפִית. הַאִם מִישֶׁהוּ בָּאֱמֶת יָכוֹל לְהַפִּיל אוֹתָנוּ ? וְכִי יֵצֶר הָרַע יָכוֹל לְגַבּוֹר עָלֵינוּ ? מִי זֶה יֵצֶר הָרַע בִּכְלָל ? מַדּוּעַ אָנוּ מַעֲמִיסִים עַל כְּתֵפֵינוּ תִּיקִים לֹא לָנוּ וְקוֹרְסִים תַּחַת הַמַּשָּׂא ? בּוֹדְקִים וּמַגְדִּילִים כָּל צָרָה עִם זְכוּכִית מַגְדֶּלֶת עַד שֶׁנִּשְׁבָּרִים ? מַדּוּעַ אָנוּ לֹא מִתְרַכְּזִים בַּדְּבָרִים הַטּוֹבִים שֶׁיֵּשׁ בָּנוּ ?

אָדָם צָרִיךְ לְנַהֵל פִּנְקָס רְשׁוּמוֹת שֶׁל כָּל הַדְּבָרִים הַטּוֹבִים שֶׁה׳ עוֹשֶׂה לוֹ בַּיּוֹם יוֹם. זֶה יְצַטַּבֵּר לוֹ לִכְדֵי

אֶנְצִיקְלוֹפֶּדְיָה שְׁלֵמָה. אָדָם בָּרִיא לֹא מַעֲרִיךְ אֶת הַבְּרִיאוּת שֶׁלּוֹ. כַּמָּה מְכוֹנִים בִּבְרַכַּת "אֲשֶׁר יָצַר"? אֲבָל אִם נַעֲבֹר בְּבָתֵּי חוֹלִים וְנִרְאֶה אֵיךְ חוֹלִים שֶׁשּׁוֹמְרִים תּוֹרָה וּמִצְווֹת מְבָרְכִים בְּדִקְדּוּק בִּרְכַּת "אֲשֶׁר יָצַר", נִלְמַד כִּיצַד הַיֵּצֶר מַשְׁתִּיק אוֹתָנוּ כָּל הַשָּׁנָה כְּשֶׁהַכֹּל מְתַפְקֵד. פִּתְאוֹם כְּשֶׁהֵם מוֹצְאִים עַצְמָם בְּבֵית חוֹלִים וְלֹא יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת פְּעֻלּוֹת גּוּפָנִיּוֹת פְּשׁוּטוֹת שֶׁל יוֹם יוֹם, הֵם כְּבָר לֹא לוֹקְחִים זֹאת כְּמוּבָן מֵאֵלָיו.

אֲנָשִׁים עֲסוּקִים כָּל הַזְּמַן בְּמַה שֶׁאֵין בְּיָדָם, בְּמַה שֶׁחָסֵר, אֲנַחְנוּ בְּמִרְדָּף אַחֲרֵי עַצְמֵנוּ. בָּעוֹלָם הַגַּשְׁמִי לְעוֹלָם לֹא יֵצֵא אָדָם מֵהָעוֹלָם הַזֶּה וַחֲצִי תַּאֲוָתוֹ בְּיָדוֹ (קהלת רבה א, לד), אִם אַתָּה רוֹדֵף אַחֲרֵי כֶּסֶף וְאַחֲרֵי בָּיִת וְאַחֲרֵי רֶכֶב, לֹא תָּנוּחַ לְעוֹלָם. תָּמִיד יִהְיֶה חָסֵר לְךָ עוֹד מַשֶּׁהוּ. מָה שֶׁאֲנַחְנוּ לְמֵדִים מֵהַמִּשְׁכָּן, מֵהַפָּסוּק "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם", שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לָנוּ "אַתֶּם הַמִּקְדָּשׁ", גּוּפְךָ אָמְנָם קָטָן וּמַגְבָּל כְּמוֹ הָעֵץ שֶׁל הַמִּשְׁכָּן, אַךְ הַנְּשָׁמָה שֶׁבְּתוֹכְךָ הִיא אֵינְסוֹף, הִיא אֱלֹקִית. אַתָּה יָכוֹל לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים אַדִּירִים, אָז מָה אַתָּה נִשְׁבָּר? כָּל מָקוֹם שֶׁאַתָּה הוֹלֵךְ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אִתְּךָ, אָז מִי מַפְחִיד אוֹתְךָ?

הַמְּנִיעָה הָאֲמִתִּית

כַּאֲשֶׁר אָדָם מַאֲמִין בְּמַמָּשִׁיּוּת שֶׁל הָאֲנָשִׁים שֶׁעוֹמְדִים מוּלוֹ, אָז ה' מוֹסֵר אוֹתוֹ בְּיָדָם בֶּאֱמֶת. אִם הוּא מַאֲמִין שֶׁהַמַּחֲלָה בָּאָה מֵהַטֶּבַע, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר: "טוֹב, תִּסְתַּדֵּר עִם הָרוֹפֵא". אֲבָל כְּשֶׁאַתָּה מֵבִין שֶׁהַכֹּל זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֵין חֻקִּים שֶׁחָלִים עָלֶיךָ בִּכְלָל. יֵשׁ לְךָ חֻקֵּי מִשְׂחָק מִשֶּׁלְךָ. אָז מָה מַגְבִּיל אוֹתָנוּ? הַ"שֶּׁכֶל" שֶׁלָּנוּ, כְּפִי שֶׁמּוּבָא בְּמָשָׁל שֶׁסִּפֵּר רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב בְּשֵׁם זְקֵנוֹ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב (ליקוט מוהר"ן תניינא, כו):

״וְדַע, שֶׁהַמְּנִיעוֹת שָׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ... וּלְכָל אֶחָד וְאֶחָד נִדְמֶה לוֹ, שֶׁהַמְּנִיעוֹת שֶׁלּוֹ גְּדוֹלִים יוֹתֵר מִשֶּׁל חֲבֵרוֹ, וְקָשֶׁה לַעֲמֹד בָּהֶם. דַּע, שֶׁלְּכָל אֶחָד אֵין לוֹ מְנִיעוֹת רַק כְּפִי כֹּחוֹ, כְּפִי מָה שֶׁיָּכוֹל לָשֵׂאת וְלַעֲמֹד בָּהֶם - אִם יִרְצֶה. וּבֶאֱמֶת אֵין שׁוּם מְנִיעָה, כִּי גַּם בַּמְּנִיעָה עָצְמָה מֻלְבָּשׁ שָׁם ה׳ יִתְבָּרַךְ... וְהַמְּנִיעָה הַגְּדוֹלָה שֶׁבְּכָל הַמְּנִיעוֹת הִיא מְנִיעַת הַמֹּחַ, דְּהָיְינוּ מָה שֶׁמֹּחוֹ וְלִבּוֹ חֲלוּקִים מֵה׳ יִתְבָּרַךְ... וּמֵעֵין זֶה מָה שֶׁמְּסַפְּרִים בְּשֵׁם הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זִכְר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, מְשַׁל שֶׁמֶּלֶךְ אֶחָד הֵנִיחַ אוֹצַר גָּדוֹל בְּמָקוֹם אֶחָד וְסָבַב בַּאֲחִיזַת עֵינַיִם כַּמָּה וְכַמָּה חוֹמוֹת סָבִיב הָאוֹצָר, וּכְשֶׁבָּאוּ בְּנֵי אָדָם לְאֵלּוּ הַחוֹמוֹת, נִדְמֶה לָהֶם שֶׁהֵם חוֹמוֹת מַמָּשׁ, וְקָשֶׁה לְשָׁבְרָם. וּקְצָתָם חָזְרוּ תֵּכֶף, וּקְצָתָם שָׁבְרוּ חוֹמָה אַחַת וּבָאוּ אֶל הַשְּׁנִיָּה וְלֹא יָכְלוּ לְשָׁבְרָהּ, וּקְצָתָם שָׁבְרוּ יוֹתֵר וְלֹא יָכְלוּ לִשְׁבֹּר הַנִּשְׁאָרִים, עַד שֶׁבָּא בֶּן הַמֶּלֶךְ וְאָמַר: אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁכָּל הַחוֹמוֹת הֵם רַק בַּאֲחִיזַת עֵינַיִם, וּבֶאֱמֶת אֵין שׁוּם חוֹמָה כְּלָל, וְהָלַךְ לָבֶטַח עַד שֶׁעָבַר עַל כֻּלָּן.

וּמִזֶּה יָבִין הַמַּשְׂכִּיל הַנִּמְשָׁל מֵאֵלָיו, עַל כָּל הַמְּנִיעוֹת וְהַהֶסָּתוֹת וְהַפִּתּוּיִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת חוֹמוֹת, שֶׁיֵּשׁ עַל אוֹצַר שֶׁל יִרְאַת שָׁמַיִם, שֶׁבֶּאֱמֶת אֵינָם כְּלוּם. וְהָעִקָּר - לֵב חָזָק וְאַמִּיץ, וְאָז אֵין לוֹ שׁוּם מְנִיעָה וּבְפָרָט הַמְּנִיעוֹת בְּנַשְׁמִיּוּת, כְּגוֹן מֻחֲמַת מָמוֹן אוֹ שֶׁמּוֹנֵעַ אוֹתוֹ אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו וְחוֹתְנוֹ אוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ וְכוּ׳, וְכַיּוֹצֵא, הֵם כֻּלָּם בְּטֵלִים וּמְבֻטָּלִים לְמִי שֶׁלִּבּוֹ חָזָק וְאַמִּיץ לַה׳ יִתְבָּרַךְ״.

״הַשֵּׂכֶל״ שֶׁלָּנוּ רוֹצֶה לְהַגְדִּיר כָּל דָּבָר בְּ״חֻקִּיּוּת״ מְסֻיֶּמֶת, הַגְדָּרוֹת וּמֻשָּׂגִים שֶׁאֲנַחְנוּ מְבִינִים, מָה אֲנַחְנוּ עוֹשִׂים, מַדּוּעַ מִתְרַחֲשׁוֹת תּוֹפָעוֹת כָּאֵלֶּה אוֹ אֲחֵרוֹת. אֲנִי לֹא אוֹהֵב דְּבָרִים שֶׁיְּשַׁנּוּ לִי אֶת הַחֻקִּים. וְהָאֱמֶת הִיא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְנַהֵל אֶת הָעוֹלָם בְּדֶרֶךְ כְּלָל תַּחַת הַחֻקִּיּוּת הַזּוֹ. הֲרֵי אֲנַחְנוּ מְסַפְּרִים כְּבָר מֵעַל לְ-3,000 שָׁנָה אֶת סִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם

וּקְרִיעַת יָם סוּף, מַדּוּעַ? כִּי בְּהַגְדָּרוֹת שֶׁל הַטֶּבַע זֶה לֹא מַעֲשֶׂה בַּיּוֹם יוֹם שֶׁהַיָּם נִפְתָּח וְנִקְרָע לִגְזָרִים וּמִילְיוֹנֵי אֲנָשִׁים הוֹלְכִים בַּיַּבָּשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם, אֲנַחְנוּ לֹא רוֹאִים דְּבָרִים כָּאֵלֶּה הַיּוֹם.

לָכֵן אָדָם שֶׁמַּכְנִיס וּמְכוֹפֵף עַצְמוֹ לְמִסְגֶּרֶת שֶׁל הַגְדָּרוֹת שֶׁל טֶבַע שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִשְׁבֹּר אוֹתָן אוֹ לַחֲרֹג מִמִּסְגַּרְתָּן נִמְצָא "מִתַּחַת לְמַזָּל", כְּלוֹמַר הַטֶּבַע שׁוֹלֵט בּוֹ. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְלַמֵּד אֶת הַיְהוּדִי שֶׁעַל יְדֵי אֱמוּנָה בַּה׳, הוּא יָכוֹל לִהְיוֹת מֵעַל לַמַּזָּל. וְזֶה מָה שֶׁמְּסַפֵּר הַמִּדְרָשׁ[72] (תנחומא שופטים, יא) שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה לְהַרְאוֹת לְאַבְרָהָם אָבִינוּ, שֶׁעַל פִּי חֻקֵּי הַטֶּבַע לֹא אָמוּר הָיָה לְהָבִיא יְלָדִים לָעוֹלָם, וְרַק עַל יְדֵי אֱמוּנָה בַּה׳ אֵין חֻקֵּי טֶבַע שֶׁהוּא מֻגְבָּל לָהֶם, וְלָכֵן הוֹצִיא אוֹתוֹ מִכַּדּוּר הָאָרֶץ וְהֶעֱלָה אוֹתוֹ מֵעַל לַכּוֹכָבִים מַמָּשׁ, וְאָמַר לוֹ שֶׁעַל פִּי הַטֶּבַע מַהֲלַךְ הַכּוֹכָבִים מַשְׁפִּיעַ עַל מַזָּלוֹ שֶׁל אָדָם, אַךְ הָאִישׁ שֶׁמַּאֲמִין בַּה׳ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה הוּא נִמְצָא מֵעַל לַכּוֹכָבִים הַלָּלוּ, מֵעַל "לַמַּזָּל", וְלָכֵן לַמְרוֹת שֶׁעַל פִּי "הַטֶּבַע" הוּא אָמוּר לִהְיוֹת לְלֹא יְלָדִים, הִבְטִיחַ לוֹ ה׳ שֶׁיִּרְבֶּה אֶת זַרְעוֹ כְּחוֹל הַיָּם.

---

[72] וְזוֹ לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ: "כִּי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אַתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם וְגוֹ', וְאַתָּה לֹא כֵן". מְדַבֵּר בְּאַבְרָהָם, שֶׁהָיָה רוֹאֶה בְּאַסְטְרוֹלוֹגִין, שֶׁהָיָה הַמַּזָּל אוֹמֵר לוֹ: שֶׁאֵין אַבְרָם וְלֹא שָׂרַי מוֹלִידִין. מֶה עָשָׂה לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי חָנִין, כְּתִיב: "וַיּוֹצֵא אוֹתוֹ הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הַבֶּט נָא הַשָּׁמַיְמָה", הֶעֱלָה אוֹתוֹ לְמַעְלָה מִכִּפַּת הָרָקִיעַ.. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מַה שֶּׁאַתְּ "וְהִנֵּה בֶן בֵּיתִי יוֹרֵשׁ אוֹתִי", לֹא כֵן הַדָּבָר, "כִּי אִם אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֵּעֶיךָ הוּא יִירָשֶׁךָ". אָמַר לוֹ: אַתָּה אוֹמֵר לִי, שֶׁאֲנִי מוֹלִיד. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, צֵא מִן הַמִּדָּה, אַבְרָם אֵינוֹ מוֹלִיד, אַבְרָהָם מוֹלִיד. שָׂרַי אֵינָהּ מוֹלֶדֶת, שָׂרָה מוֹלֶדֶת. "וַיּוֹצֵא אוֹתוֹ הַחוּצָה", אָמַר לוֹ: הֲרֵי אַתָּה לְמַעְלָה מִן הַמַּזָּל. מִי גָּדוֹל מִמִּי. לֹא אַתָּה, שֶׁאַתָּה לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ. "הַבֶּט נָא הַשָּׁמַיְמָה". "שָׂא נָא עֵינֶיךָ הַשָּׁמַיְמָה" אֵין כְּתִיב כָּאן, אֶלָּא "הַבֶּט", כְּאָדָם שֶׁהוּא מַבִּיט מִלְמַעְלָה לְמָטָה. וְכֵן הוּא אוֹמֵר, "הַבִּיטָה עֲנִנֵי ה׳ אֱלֹהָי". "וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה יִהְיֶה זַרְעֶךָ". מִיָּד "וְהֶאֱמִין בַּה׳". אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה, מָה אַבְרָהָם הִנִּיחַ אֶת הַמַּזָּל וְלֹא הָיָה עוֹסֵק בּוֹ, אַף אַתָּה, לֹא כֵן נָתַן לְךָ ה׳ אֱלֹהֶיךָ.

אִם אַתָּה יְהוּדִי מַאֲמִין, אִם הָאֱמוּנָה שֶׁלְּךָ הִיא תְּמִימָה וּנְקִיָּה וּשְׁלֵמָה, אַתָּה מֵעַל הַמַּזָּל! אֵין מַשֶּׁהוּ בַּטֶּבַע שֶׁיָּכוֹל לְהַגְבִּיל אוֹתְךָ. וְאַף אִם אַתָּה רוֹאֶה שֶׁיֵּשׁ גְּזֵרוֹת וְיֵשׁ נִפְגָּעִים, אַתָּה מֵבִין שֶׁאֵלֶּה חֶשְׁבּוֹנוֹת שָׁמַיִם וְאַתָּה לֹא נִשְׁבָּר מִכָּךְ.

מֵה' יוֹצֵא רַק טוֹב

בַּגְּמָרָא מְסֻפָּר עַל תַּנָּאִים וַאֲמוֹרָאִים שֶׁהָיוּ מֵחַיֵּי מֵתִים. אֶחָד מֵהֶם הָיָה הַתַּנָּא הָאֶלְקִי רַבִּי מֵאִיר בָּעַל הַנֵּס. וְכָךְ מְסֻפָּר הַמִּדְרָשׁ (ילקוט שמעוני משלי, רמז תתקסד) עַל רַבִּי מֵאִיר בָּעַל הַנֵּס:

מַעֲשֶׂה הָיָה בְּרַבִּי מֵאִיר שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בַּמִּנְחָה בְּשַׁבָּת וְדוֹרֵשׁ, וּמֵתוּ שְׁנֵי בָּנָיו. מָה עָשְׂתָה אִמָּן? הִנִּיחָה שְׁנֵיהֶם עַל הַמִּטָּה וּפָרְשָׂה סָדִין עֲלֵיהֶם. בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת בָּא רַבִּי מֵאִיר מִבֵּית הַמִּדְרָשׁ, אָמַר לָהּ: "הֵיכָן שְׁנֵי בָּנַי"? אָמְרָה לוֹ: "לְבֵית הַמִּדְרָשׁ הָלְכוּ", אָמַר לָהּ: "צָפִיתִי בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא רְאִיתִים". נָתְנָה לוֹ הַכּוֹס שֶׁל הַבְדָּלָה וְהִבְדִּיל וְחָזַר וְאָמַר לָהּ: "הֵיכָן שְׁנֵי בָּנַי"? אָמְרָה לוֹ פְּעָמִים שֶׁהָלְכוּ לְמָקוֹם פְּלוֹנִי וְעַכְשָׁו הֵם בָּאִים. הִקְרִיבָה לְפָנָיו לֶאֱכוֹל, לְאַחַר שֶׁאָכַל אָמְרָה לוֹ: "רַבִּי שְׁאֵלָה יֶשׁ לִי לִשְׁאוֹל". אָמַר לָהּ: "אִמְרִי שְׁאֵלָתֵךְ". אָמְרָה לוֹ: "רַבִּי, קוֹדֶם הַיּוֹם בָּא אֶחָד וְנָתַן לִי פִּקָּדוֹן, וְעַכְשָׁו בָּא לִטּוֹל. אַחְזִיר לוֹ אוֹ לָאו"? אָמַר לָהּ: "בִּתִּי, מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פִּקָּדוֹן אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַחְזִיר לְרַבּוֹ"? אָמְרָה לוֹ: "חוּץ מִדַּעְתֵּךְ, לֹא הָיִיתִי מַחְזֶרֶת אוֹתוֹ". מָה עָשְׂתָה, תָּפְשָׂה אוֹתוֹ בְּיָדוֹ וְהֶעֱלָתוֹ לַחֲדָר, וְהִקְרִיבָהּ אוֹתוֹ לַמִּטָּה. נָטְלָה הַסָּדִין מֵעֲלֵיהֶם וְרָאָה שְׁנֵיהֶם מֻתִּים מֻנָּחִים עַל הַמִּטָּה. הִתְחִיל בּוֹכֶה וְאוֹמֵר: "בְּנֵי בְּנֵי רַבִּי רַבִּי, בְּנֵי בְּדָרֵךְ אֶרֶץ וְרַבִּי שֶׁהָיוּ מְאִירִין עֵינַי בְּתוֹרָתָן". בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמְרָה לֵיהּ: "רַבִּי, לֹא כָּךְ אָמַרְתָּ לִי שֶׁאָנוּ צְרִיכִין לְהַחְזִיר פִּקָּדוֹן לְרַבּוֹ? כָּךְ ה' נָתַן וְה' לָקַח יְהִי שֵׁם ה' מְבֹרָךְ". אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: "בְּדָבָר זֶה נֶחֱמַתּוּ וְנִתְיַשְּׁבָה דַּעְתּוֹ".

הַשְּׁאֵלָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁעוֹלָה הִיא, אִם רַבִּי מֵאִיר הוּא תַּנָּא מְחַיֵּה מֵתִים, מַדּוּעַ הוּא בּוֹכֶה עַל מוֹת בָּנָיו? שֶׁיְּחַיֶּה אוֹתָם! מַדּוּעַ לֹא הֶחֱיָה אוֹתָם? אָדָם בְּדַרְגָּתוֹ שֶׁל רַבִּי מֵאִיר בָּעַל הַנֵּס הֵבִין שֶׁאִם ה׳ לָקַח אוֹתָם זֶה הַדָּבָר הַכִּי טוֹב שֶׁיָּכֹל לִקְרוֹת לָהֶם, לִנְשָׁמָתָם לְתִקּוּנָם. אָמְנָם לוֹ זֶה קָשֶׁה, אֵין דָּבָר יוֹתֵר קָשֶׁה מֵאָב שֶׁקּוֹבֵר אֶת בָּנָיו, וְאַף עַל פִּי כֵן אִם זֶה קָרָה, זֶה הַדָּבָר הַכִּי טוֹב שֶׁיָּכוֹל לִקְרוֹת לָהֶם וְאֵין לוֹ רְשׁוּת לְשַׁנּוֹת. אָמְנָם הוּא לֹא מֵבִין מַדּוּעַ, הוּא מְבָרֵךְ "בָּרוּךְ דַּיָּן הָאֱמֶת" וּמִתְאַבֵּל עֲלֵיהֶם, לוֹ זֶה קָשֶׁה כִּי הוּא לֹא מֵבִין חָשְׁבּוֹנוֹת שָׁמַיִם, אֲבָל בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה הוּא יוֹדֵעַ שֶׁזֶּה הַדָּבָר הַכִּי טוֹב שֶׁיָּכֹל לִקְרוֹת, וְלָכֵן אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה לוֹ אֶת הַכֹּחַ לְהַחֲיוֹת אוֹתָם, לֹא עָשָׂה כֵן.

מִי אָמַר שֶׁלְּהַחֲיוֹת אוֹתָם זֶה לְטוֹבָתָם? אִם ה׳ לָקַח אוֹתָם, הוּא יוֹדֵעַ יוֹתֵר טוֹב מֵה׳? זוֹהִי כֹּחַ שֶׁל אֱמוּנָה. כֹּחַ כָּזֶה יֵשׁ לְכֻלָּנוּ בַּיָּדַיִם! אָדָם מִסְתּוֹבֵב בַּחוּץ וְהַיֶּצֶר מְיָאֵשׁ אוֹתוֹ שֶׁהַתַּשְׁלוּם מַשְׁכַּנְתָּא חָזַר, שֶׁהִגִּיעַ חֶשְׁבּוֹן חַשְׁמַל גָּבוֹהַּ. וְכִי זֶה הָעִקָּר? וְכִי אָדָם חַי לָנֶצַח? מָה עִם הַיְלָדִים שֶׁלָּנוּ? זֶה הָעִקָּר.

יַעֲקֹב אָבִינוּ לֹא מֵת

כָּתוּב בַּגְּמָרָא (תענית ה:) אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: "יַעֲקֹב אָבִינוּ לֹא מֵת". אָמְרוּ לוֹ וְכִי בִּכְדֵי סָפְדוּ סַפְדָנַיָּיא וְחָנְטוּ חָנְטַיָּיא וְקָבְרוּ קַבְרַנָּיָיא? (סְתָם סָפְדוּ אוֹתוֹ וְחָנְטוּ אוֹתוֹ וְקָבְרוּ אוֹתוֹ?), אָמַר לָהֶם: "מִקְרָא אֲנִי דּוֹרֵשׁ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ל, י): 'וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב נְאֻם ה׳ וְאַל תֵּחַת יִשְׂרָאֵל, כִּי הִנְנִי מוֹשִׁיעֲךָ מֵרָחוֹק וְאֶת זַרְעֲךָ מֵאֶרֶץ שִׁבְיָם׳ מַקִּישׁ הוּא (יַעֲקֹב) לְזַרְעוֹ (עַם יִשְׂרָאֵל) מָה זַרְעוֹ בַּחַיִּים, אַף הוּא בַּחַיִּים". וּמַסְבִּירִים הַמְּפָרְשִׁים שֶׁהַכַּוָּנָה הִיא שֶׁכָּל שֶׁהִשְׁאִיר אַחֲרָיו בָּנִים וְתַלְמִידִים שֶׁהוֹלְכִים בְּדַרְכּוֹ הוּא חַי לָנֶצַח. זֶה הַדָּבָר הַכִּי חָשׁוּב, לִלְמֹד וּלְלַמֵּד. לְהַשְׁאִיר אַחֲרָיו בָּנִים

וְתַלְמִידִים הַהוֹלְכִים בְּדַרְכּוֹ, לֹא בָּתִּים וְלֹא כֶּסֶף. הָיוּ שֶׁהִשְׁאִירוּ רְכוּשׁ גָּדוֹל לִבְנֵיהֶם וְכָל הַמִּשְׁפָּחָה הִתְפָּרְקָה בִּגְלַל מִלְחֲמוֹת יְרוּשָׁה.

סִפֵּר הָרַב הַגָּאוֹן יִצְחָק זִילְבֶּרְשְׁטֵיין שְׁלִיט״א, שֶׁנֶּחְלַץ לְעֶזְרָתָהּ שֶׁל בִּתּוֹ שֶׁל עָשִׁיר שֶׁנִּפְטַר מֵהָעוֹלָם וְהוֹתִיר לַחֲמֵשֶׁת יְלָדָיו רְכוּשׁ בְּשׁוִי 50 מִלְיוֹן, אַךְ אַרְבַּעַת בָּנָיו לֹא הִסְתַּפְּקוּ בְּ-10 מִלְיוֹן לְכָל אֶחָד, אֶלָּא הֶחְלִיטוּ לְאַשְׁפֵּז אֶת הַבַּת בְּכְפִיָּה כְּחוֹלַת נֶפֶשׁ לְכָל חַיֶּיהָ, עַל מְנָת לְהַגְדִּיל אֶת חֶלְקָם לְ-12.5 מִלְיוֹן לְכָל אֶחָד ! הָרַב הִתְעָרֵב וְהִצְלִיחַ לְהַצִּיל אֶת אוֹתָהּ נַעֲרָה מִסְּכֵנָה מִידֵי הָאַחִים שֶׁלָּהּ, שֶׁהָיוּ מוּכָנִים לַהֲרֹס אֶת חַיֶּיהָ עֲבוּר מִלְחֲמוֹת יְרוּשָׁה. זֶה מָה שֶׁהִשְׁאִיר הֶעָשִׁיר לִילָדָיו. מָה אֲנַחְנוּ מַשְׁאִירִים ?

אָדָם הַמִּתְחַבֵּר לֶאֱמוּנָה וּמַעֲבִיר אוֹתָהּ הָלְאָה, רוֹאֶה אֶת הַבָּנִים שֶׁלּוֹ שֵׂיׂש בָּהֶם אֱמוּנָה, שֶׁהֵם שְׂמֵחִים וּמְרֻצִּים. יֶלֶד קָטָן שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ צַעֲצוּעַ קָטָן בְּשׁוִי כַּמָּה פְּרוּטוֹת, הוּא שָׂמֵחַ וּמְאֻשָּׁר. הוּא שָׂמֵחַ עַל שֶׁחָשְׁבוּ עָלָיו, הוּא מַרְגִּישׁ שֶׁמִּישֶׁהוּ אוֹהֵב אוֹתוֹ, חוֹשֵׁב עָלָיו. מִישֶׁהוּ נִמְצָא שָׁם בִּשְׁבִילוֹ, זֶה שָׁוֶה הַכֹּל. אַתֶּם חוֹשְׁבִים שֶׁיֶּלֶד בֶּן 30 וְיֶלֶד בֶּן 60 זֶה לֹא אוֹתוֹ דָּבָר ? אֲנַחְנוּ צְרִיכִים מִלְיוֹן דוֹלָר ? אֲנִי רוֹצֶה לְהַרְגִּישׁ שֶׁיֵּשׁ לִי אַבָּא, שֶׁנּוֹתֵן לִי בִּטָּחוֹן, שֶׁאוֹהֵב אוֹתִי, שֶׁאִפְשָׁר לִפְנוֹת אֵלָיו כְּשֶׁיֵּשׁ לִי צָרָה. אִם אֲנַחְנוּ נַעֲשֶׂה אֶת זֶה, נִהְיֶה בִּדְיוּק כְּמוֹ הַיֶּלֶד קָטָן הַזֶּה הַשָּׂמֵחַ וּמְאֻשָּׁר, כִּי לַיֶּלֶד קָטָן אֵין דְּאָגוֹת, אֵין לוֹ תַּשְׁלוּמֵי מַשְׁכַּנְתָּא וְלֹא בְּעָיוֹת שְׁלוֹם בָּיִת, כְּלוּם. הוּא שָׂמֵחַ וּמְאֻשָּׁר כִּי הוּא מַאֲמִין שֶׁאַבָּא שֶׁלּוֹ הוּא כָּל יָכוֹל וְאִם תִּהְיֶה בְּעָיָה הוּא יְטַפֵּל בָּהּ. וְזוֹ זְכוּתֵנוּ, שֶׁגַּם אֲנַחְנוּ נַרְגִּישׁ כָּךְ.

יֶלֶד קָטָן חוֹשֵׁב שֶׁאַבָּא שֶׁלּוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת הַכֹּל, ״יֶלֶד״ גָּדוֹל **יוֹדֵעַ** שֶׁאַבָּא שֶׁלּוֹ בַּשָּׁמַיִם בֶּאֱמֶת יָכוֹל לַעֲשׂוֹת הַכֹּל. אַבָּא שֶׁלָּנוּ הוּא מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים, אָז מָה אֲנַחְנוּ דוֹאֲגִים? ״הַשְׁלֵךְ עַל ה׳ יְהָבְךָ וְהוּא יְכַלְכְּלֶךָּ״ (תהלים נה, כג), אֲנִי מִמֵּילָא לֹא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כְּלוּם, אָז אֲנִי מַעֲבִיר אֶליו אֶת הַמַּשָּׂא.

בִּגְלַל זֶה ה׳ עוֹשֶׂה אוֹתָנוּ חוֹלִים מִדֵּי פַּעַם. כִּי כַּאֲשֶׁר אַתָּה מַתְחִיל לְהַאֲמִין בַּכֹּחַ שֶׁלְּךָ, שֶׁאַתָּה פּוֹעֵל וְאַתָּה עוֹשֶׂה, פִּתְאוֹם מַגִּיעַ מַשֶּׁהוּ קָטָן שֶׁנִּקְרָא וִירוּס וּבְשְׁבִיל לִרְאוֹת אוֹתוֹ צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל בְּמִיקְרוֹסְקוֹפּ, וְהוּא מַפִּיל אוֹתְךָ לַמִּטָּה וְאַתָּה בְּקֹשִׁי יָכוֹל לָזוּז. וְאָז אַתָּה מַתְחִיל לְהָבִין שֶׁאַתָּה לֹא כָּזֶה גִּבּוֹר כְּמוֹ שֶׁחָשַׁבְתָּ. ה׳ מְעוֹרֵר אוֹתָנוּ, יֵשׁ כָּאן מַשֶּׁהוּ מֵעֵבֶר לְחָיֵי הָעוֹלָם הַזֶּה. פִּתְאוֹם אַתָּה נִזְכָּר לִפְנוֹת אֵלָיו, וְאָז אַתָּה קָם בָּרִיא וְרַעֲנָן מִמִּטָּתְךָ. מִי שֶׁלָּקַח הוּא שֶׁמַּחְזִיר. הוּא רַק רוֹצֶה שֶׁתָּבִין הֵיכָן אַתָּה עוֹמֵד, כַּמָּה אַתָּה חָסַר אוֹנִים וְהַכֹּל בִּידֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְזֶה לֹא מַקְטִין אוֹתְךָ זֶה מַגְדִּיל אוֹתְךָ, כִּי אָמְנָם אַתָּה קָטָן לְיַד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲבָל בְּאוֹתָהּ נְשִׁימָה אַתָּה נִזְכָּר גַּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אִתְּךָ.

וְזֶה מָה שֶׁאָמַר הִלֵּל הַזָּקֵן (סוכה נג.): ״אִם אֲנִי כָּאן הַכֹּל כָּאן, וְאִם אֵינִי כָּאן, מִי כָּאן?״. ״אֲנִי״ זֶה אוֹתִיּוֹת ״אַיִן״, כְּלוּם. אִם ״אֲנִי״ כָּאן, אִם אֲנִי מַרְגִּישׁ שֶׁאֲנִי ״אַיִן״, שֶׁאֲנִי כְּלוּם כָּאן, אָז הַכֹּל כָּאן, שֶׁיְּדוּעַ כִּי ״כָּל״ הוּא כִּנּוּי לַשְּׁכִינָה הַקָּדוֹשָׁה (זהר חדש, לך לך), כְּלוֹמַר כְּשֶׁאֲנִי מֵבִין אֶת ״גָּדְלִי״ הָאֲמִתִּי לְעֻמַּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָז הוּא כָּאן עִמִּי, אֲבָל ״אִם אֵינִי כָּאן״, אִם אֲנִי מַרְגִּישׁ שֶׁאֲנִי לֹא ״אַיִן״, אֶלָּא חוֹשֵׁב שֶׁאֲנִי מַאן דְּאָמַר בָּעוֹלָם הַזֶּה, אָז מִי כָּאן? הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לִי לְהִסְתַּדֵּר לְבַד! וְאָז מָה קוֹרֶה? ה׳ יְרַחֵם.

לָרוּץ לְאַבָּא

לְצַעֲרֵנוּ יֵשׁ הַרְבֵּה צָרוֹת מַכּוֹת וּגְזֵירוֹת בְּכָל יוֹם, וְאָנוּ צְרִיכִים לְתָרֹם אֶת הַחֵלֶק שֶׁלָּנוּ לַעְזוֹר. וְהַחֵלֶק שֶׁלָּנוּ הוּא קוֹדֶם כָּל לְהוֹדוֹת עַל כָּל הַטּוֹב שֶׁיֵּשׁ לָנוּ. לְהַתְחִיל לְהִתְבּוֹנֵן קְצָת מִתּוֹךְ הַמְּרוֹץ הַמְטֹרָף שֶׁיֵּשׁ לָנוּ בַּחַיִּים, לְהִתְחַזֵּק יוֹתֵר בְּרוּחָנִיּוּת, בֶּאֱמוּנָה וּבִתְפִלָּה. לְדַבֵּר עִם ה׳ וּלְהַרְגִּישׁ אֶת אַבָּא. יֶלֶד קָטָן שֶׁנִּקְלַע לְצָרָה, הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן שֶׁהוּא עוֹשֶׂה הוּא לָרוּץ לְאַבָּא שֶׁיַּעֲזֹר לוֹ. אֲבָל כְּמוֹ שֶׁהוּא רָץ לִבְכּוֹת לוֹ, הוּא רָץ לִשְׁמוֹחַ אִתּוֹ. גַּם דְּבָרִים טוֹבִים הוּא רוֹצֶה לְהַרְאוֹת לְאַבָּא. וְאִלּוּ אֲנַחְנוּ לֹא מְמַהֲרִים לְהַרְאוֹת לְאַבָּא שֶׁמַּשֶׁהוּ טוֹב קוֹרֶה לָנוּ. כְּשֶׁמִּישֶׁהוּ שֶׁכָּל חַיָּיו מִתְפַּלֵּל תְּפִילַת עֲמִידָה בְּמֶשֶׁךְ 3 דַּקּוֹת וּפִתְאוֹם אַתָּה רוֹאֶה שֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל רֶבַע שָׁעָה, אַתָּה יוֹדֵעַ בְּוַדָּאוּת שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵיזוֹ צָרָה ! אַף פַּעַם לֹא רָאִיתִי מִישֶׁהוּ מִתְפַּלֵּל רֶבַע שָׁעָה לְהַגִּיד רַק תּוֹדָה. מַדּוּעַ ? הִתְרַגַּלְנוּ לִרְאוֹת רַק מָה שֶׁחָסֵר.

צָרִיךְ לַחְזֹר לַתְּמִימוּת שֶׁל הַיֶּלֶד. כְּמוֹ שֶׁלְּיֶלֶד יֵשׁ דָּבָר טוֹב הוּא גַּם רָץ לְהַרְאוֹת לְאַבָּא בְּגַאֲוָה, כָּכָה אָנוּ צְרִיכִים לָרוּץ לְאַבָּא, לְכָל דָּבָר, בְּטוֹב וּבְרַע, בְּשָׂמֵחַ וּבְעָצוּב. לְהַרְגִּישׁ שֶׁיֵּשׁ אַבָּא, וּכְשֶׁיֵּשׁ לָנוּ אַבָּא, אֲנַחְנוּ לֹא יְתוֹמִים. וּכְשֶׁנַּרְגִּישׁ אֶת אַבָּא, נְגַלֶּה עַד כַּמָּה הוּא מַרְגִּישׁ אוֹתָנוּ. אֶת הַכֹּחַ הַזֶּה נַעֲבִיר הָלְאָה לַיְלָדִים שֶׁלָּנוּ, לַאֲנָשִׁים בַּחוּץ. כָּל אָדָם שֶׁנֶּחֱזַק אוֹתוֹ וְנֹאמַר לוֹ מִילָה טוֹבָה, נְעוֹרֵר אוֹתוֹ וּנְחַיֶּה אוֹתוֹ. הוּא יַמְשִׁיךְ אֶת זֶה הָלְאָה לַדּוֹרוֹת הַבָּאִים, וְכָךְ אֲנַחְנוּ נְחַיֶּה לָנֶצַח כְּמוֹ יַעֲקֹב אָבִינוּ. הוּא הֶעֱמִיד אֲחֵרִים שֶׁיַּמְשִׁיכוּ אֶת דֶּרֶךְ הָאֱמוּנָה, אָז אִם אֲנִי מְחַיֶּה אָדָם זֶה נִרְשַׁם לִזְכוּתִי. וְאֶפְשָׁר לְהַחֲיוֹת אָדָם עִם חִיּוּךְ, עִם מִילָה טוֹבָה, עִם אֹזֶן קַשֶּׁבֶת. ה׳ מְחַלֵּק מַתָּנוֹת וַאֲנָשִׁים לֹא מְזַהִים אוֹתָן וְקוֹרְסִים תַּחַת מַחֲשָׁבוֹת יֵצֶר הָרַע שְׁמַעֲצִים אֶת יִסּוּרֵיהֶם. הֵם כָּל

הַזְּמַן חוֹשְׁבִים שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת רַק רַע, וְגַם כְּשֶׁיֵּשׁ טוֹב הֵם לֹא מְזַהִים.

אָדָם חִפֵּשׂ זוּוּג 10 שָׁנִים וְאַחֲרֵי חֳדָשִׁים שֶׁל נִשּׂוּאִין הוּא רוֹצֶה לְהִתְגָּרֵשׁ. 5 שָׁנִים מְחַכִּים זוּג לְיֶלֶד, הַיֶּלֶד קָצַת בּוֹכֶה בַּלַּיְלָה וְהֵם כְּבָר שׁוֹקְלִים לְהַחְזִיר אוֹתוֹ חֲזָרָה. כָּל דָּבָר נִהְיָה קָשֶׁה. נַעֲרִיךְ אֶת מָה שֶׁקִּבַּלְנוּ, לֹא יוֹדְעִים לְהָנוֹת אֲפִילוּ מִמַּתָּנוֹת, לְאֵיזוֹ דַּרְגָּה הִגַּעְנוּ? רוֹאִים הַכֹּל שָׁחוֹר. גַּם כְּשֶׁמְּקַבְּלִים מַתָּנָה בּוֹעֲטִים בָּהּ. נַעֲצֹר, נִתְבּוֹנֵן, נַרְגִּישׁ טוֹב. ה׳ אוֹהֵב אוֹתָנוּ, הוּא אִתָּנוּ, נוֹתֵן לָנוּ כָּל כָּךְ הַרְבֵּה, וְלִפְעָמִים גַּם מַכּוֹת, כִּי רַק כָּךְ אָנוּ מִתְעוֹרְרִים לִרְאוֹת מָה קִבַּלְנוּ וְלֹא הֶעָרַכְנוּ. הַרְבֵּה פְּעָמִים אָדָם נִזְכָּר בַּטּוֹב שֶׁקִּבֵּל רַק כַּאֲשֶׁר מְאַיְּמִים לָקַחַת לוֹ אוֹתוֹ.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה שֶׁנַּעֲרִיךְ אֶת הַסְּכָרִיּוֹת שֶׁהוּא נוֹתֵן לָנוּ. יֶלֶד שֶׁיּוֹדֵעַ לָבוֹא לְאַבָּא וּלְבַקֵּשׁ סֻכָּרִיָּה, יְקַבֵּל וְיֹאמַר תּוֹדָה. וְאִם אָבִיו נוֹתֵן לוֹ סֻכָּרִיָּה מֵעַצְמוֹ וְהַיֶּלֶד אֲפִילוּ לֹא טוֹרֵחַ לוֹמַר תּוֹדָה, אָבִיו לוֹקֵחַ לוֹ אוֹתָהּ, וְאָז הַיֶּלֶד מַגִּיעַ בּוֹכֶה וּמְבַקֵּשׁ אֶת הַסֻּכָּרִיָּה בַּחֲזָרָה, וְהַפַּעַם יוֹדֵעַ לְהוֹדוֹת עָלֶיהָ בְּכָל לִבּוֹ. אָז בּוֹאוּ לֹא נַגִּיעַ לַמַּצָּב הַזֶּה שֶׁיִּקְחוּ מֵאִתָּנוּ. מֻתָּר לָרוּץ לְאַבָּא וּלְבַקֵּשׁ סֻכָּרִיּוֹת. מִי אָמַר שֶׁאָסוּר לְבַקֵּשׁ מֵאַבָּא? מֻתָּר וְצָרִיךְ לְבַקֵּשׁ הַכֹּל, הֲרֵי אַחֲרֵי הַכֹּל הוּא הַכְּתֹבֶת הָאֲמִתִּית לְהַשָּׂגַת דְּבָרִים אֵלּוּ. אֲנִי רוֹצֶה שֶׁיִּהְיֶה לִי טוֹב, אֲנִי רוֹצֶה שֶׁיִּהְיֶה טוֹב לִילָדִים שֶׁלִּי, אֲנִי רוֹצֶה שֶׁתִּהְיֶה לִי בְּרִיאוּת, פַּרְנָסָה בְּשֶׁפַע, שֶׁיִּהְיֶה לִי בַּיִת 5 חֲדָרִים בְּלִי מַשְׁכַּנְתָּא, מַדּוּעַ לֹא? לְבַקֵּשׁ הַכֹּל, אֵין עִם זֶה שׁוּם בְּעָיָה. אַבָּא רוֹצֶה וּמִשְׁתּוֹקֵק לְהֵיטִיב לָנוּ, וְרַק מְחַכֶּה שֶׁנְּבַקֵּשׁ. אֲבָל לֹא לִשְׁכֹּחַ לְבַקֵּשׁ גַּם עַל הָרוּחָנִיּוּת, לְבַקֵּשׁ לְהִתְעַלּוֹת, לְהִתְחַזֵּק בִּתְפִלָּה, לְהַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא,

לְהַרְגִּישׁ אֶת אַבָּא. כְּשֶׁנַּרְגִּישׁ כָּךְ, יִכָּנֵס בָּנוּ כֹּחַ עָצוּם, שֶׁגַּם אִם חָלִילָה נִפּוֹל לְמִשְׁכָּב וּנְקַבֵּל "מַכּוֹת", נַמְשִׁיךְ לְחַיֵּךְ.

נִתְחַזֵּק בְּשִׂמְחָה בְּעֶזְרַת ה', וְנֶחֱזַק אֲחֵרִים. נָבִין כַּמָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹהֵב אוֹתָנוּ, נַרְגִּישׁ אֶת אַבָּא, וְאַבָּא יְמַלֵּא כָּל מִשְׁאֲלוֹת לִבֵּנוּ לְטוֹבָה, וְנַפְנִים כִּי אִם זֶה כָּבֵד זֶה לֹא שֶׁל ה', וְאִם זֶה שֶׁל ה' זֶה לֹא כָּבֵד, אֶלָּא זֶה אֹשֶׁר, גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה.

רגלא של הסטרא אחרא

הָרֶגֶל הַשְּׁלִישִׁית

כָּתוּב בַּמִּשְׁנָה (אבות פ״א מ״ב): ״שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק הָיָה מִשְּׁיָרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, הוּא הָיָה אוֹמֵר עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד: עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה, וְעַל גְּמִילוּת חֲסָדִים״. תּוֹרָה - לְמוּד הַתּוֹרָה, עֲבוֹדָה - בִּזְמַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ זוֹ הָיְתָה עֲבוֹדַת הַקָּרְבָּנוֹת, וּבְיָמֵינוּ הָעֲבוֹדָה זוֹ הַתְּפִלָּה, עָלֶיהָ אָמְרוּ שֶׁהִיא הָעֲבוֹדָה שֶׁבַּלֵּב (תענית ב.), וּגְמִילוּת חֲסָדִים - בֵּין אָדָם לְאָדָם, אֲנַחְנוּ לוֹמְדִים אֶת הַתּוֹרָה וּמְצַוּוֹתֶיהָ עַל מְנָת לְיַשֵּׁם אוֹתָהּ גַּם עַל הַסְּבִיבָה בָּהּ אֲנַחְנוּ חַיִּים וְלַעֲזוֹר לְכָל יְהוּדִי.

אֲבָל גַּם הָעוֹלָם שֶׁל הַסִּטְרָא אַחֲרָא (״הַצַּד הָאַחֵר״), הַצַּד הַטָּמֵא שְׁקָעִים בָּעוֹלָם שְׁלָנוּ בְּמַלְכוּת יֵצֶר הָרַע וְחֵילוֹתָיו, גַּם הוּא עוֹמֵד עַל שָׁלוֹשׁ רַגְלַיִם. הָרַגְלַיִם שֶׁלּוֹ הֵן שְׁפִיכוּת דָּמִים, גִּלּוּי עֲרָיוֹת וַעֲבוֹדָה זָרָה. וְאַף עַל פִּי שֶׁבְּמַחְסַן שֶׁל יֵצֶר הָרַע יֶשׁ עוֹד הַרְבֵּה עֲבֵרוֹת אֲחֵרוֹת וְרַבּוֹת לְהַחֲטִיא אֶת כָּל יוֹשְׁבֵי הָעוֹלָם הַזֶּה וְלִגְרֹם לָהֶם לְאַבֵּד אֶת עַצְמָם מִשְּׁנֵי עוֹלָמוֹת, אֵלֶּה שְׁלוֹשֶׁת הַכּוֹחוֹת הָרָאשִׁיִּים שֶׁלּוֹ, שֶׁבְּעֶזְרָתָם הוּא מַמְשִׁיךְ לְהַגְדִּיל אֶת הַמְּנָיוֹת שֶׁלּוֹ וּשְׁלִיטָתוֹ בַּצַּד הַטָּמֵא שֶׁל עוֹלָמֵנוּ. אֵלֶּה הָרַגְלַיִם שֶׁעֲלֵיהֶם הוּא עוֹמֵד.

לָכֵן בְּשָׁלוֹשׁ הָעֲבֵרוֹת הָאֵלֶּה נִצְטַוָּה הַיְּהוּדִי שֶׁ״יַּהֲרֹג וְאַל יַעֲבוֹר״ (סנהדרין עד.). אָמְנָם יֵשׁ לָנוּ צִוּוּי ״וָחַי בָּהֶם״ (ויקרא יח, ה), וּמִמֶּנּוּ לְמֵדִים שֶׁפִּקּוּחַ נֶפֶשׁ דּוֹחֶה אֶת אִסּוּרֵי הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ (שם), וּלְהַצִּיל חַיָּיו שֶׁל אָדָם עוֹשִׂים גַּם עַל חֶשְׁבּוֹן חִלּוּל שַׁבָּת אוֹ אֲכִילַת דָּבָר אָסוּר וְכַדּוֹמֶה, אַךְ עַדַיִן אָסוּר לְאָדָם לְהַצִּיל אֶת חַיָּיו עַל יְדֵי שָׁלוֹשׁ עֲבֵרוֹת אֵלּוּ. אִם נָכְרִי יֹאמַר לָנוּ לַעֲבוֹר עַל אִסּוּר עֲרָיוֹת, שְׁפִיכוּת דָּמִים אוֹ עֲבוֹדָה זָרָה וְאִם נְסָרֵב הוּא יַהֲרֹג אוֹתָנוּ, עָלֵינוּ לוֹמַר לוֹ: ״הָרֹג אוֹתָנוּ וְאֵין אֲנַחְנוּ עוֹבְרִים״! כַּמּוּבָן שֶׁאִם מְדֻבָּר בִּשְׁעַת שִׁמְד שְׁרוֹצִים לְהַעֲבִיר אוֹתָנוּ עַל דָּתֵנוּ, עָלֵינוּ לוֹמַר עַל כָּל עֲבֵרָה שֶׁנִּתְבַּקֵּשְׁנוּ לַעֲבוֹר (רמב״ם הל׳ יסודי התורה פ״ה, ה״ד) שֶׁנִּהֱרֹג וְלֹא נַעֲבֹר, אֲבָל כְּשֶׁאֵין זֶה נַעֲשֶׂה מִתּוֹךְ נִסָּיוֹן שֶׁל שִׁמְד אֶלָּא מֵרִשְׁעוּת גְּרִידָא, אָדָם יְחַלֵּל שַׁבָּת וְיֹאכַל אִסּוּר לְהַצִּיל חַיָּיו, אֲבָל לֹא יַעֲבוֹר עַל גִּלּוּי עֲרָיוֹת, שְׁפִיכוּת דָּמִים וַעֲבוֹדָה זָרָה.

אָמְנָם אִם בְּכָל זֹאת לֹא עָמַד הַיְּהוּדִי תַּחַת הָאִיּוּמִים עַל חַיָּיו וְעָבַר עַל עֲבֵרוֹת אֵלּוּ, הוּא בְּחֶזְקַת ״עָבַר וְלֹא נֶהֱרַג״, שֶׁלֹּא

נֶהֱרַג הָעוֹבֵר בְּאֹנֶס (רמב״ם הל׳ סנהדרין פ״כ, ה״ב), כְּלוֹמַר בֵּית דִּין לֹא יוֹצִיא אוֹתוֹ לַהוֹרֵג עַל שֶׁהִשְׁתַּחֲוָה לַפֶּסֶל תַּחַת אֵימֵי אֶקְדָּח וְלֹא מָצָא עוֹז בְּנַפְשׁוֹ לְמְסֹר נַפְשׁוֹ עֲבוּר ה׳ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל צָרִיךְ לָדַעַת כִּי אֵלֶּה הָרַגְלַיִם שֶׁמְּחַזְּקוֹת אֶת אֲחִיזַת הַסִּטְרָא אַחֲרָא בְּעוֹלָמֵנוּ וְאָנוּ מְחֻיָּבִים לִמְסֹר נֶפֶשׁ וְלֹא לִתֵּרֹם לְחִזּוּקוֹ שֶׁל יֵצֶר הָרַע בָּעוֹלָם.

תַּחַת גִּלּוּי עֲרָיוֹת נִמְצָאִים כָּל עִנְיְנֵי הַנִּאוּף וְהַפְּרִיצוּת וְהַזִּמָּה (וּבְיָמֵינוּ הַכֹּל נִמְצָא בָּאִינְטֶרְנֶט הַפָּרוּץ), שֶׁגּוֹרְמִים לַחֻרְבָּן אַף עַל פִּי שֶׁעוֹלָם, כִּי ה׳ שׁוֹנֵא זִמָּה (סנהדרין קו.). תַּחַת עֲבוֹדָה זָרָה נִמְצֵאת הַכְּפִירָה בַּה׳ וּבְתוֹרָתוֹ וְאָדָם לְלֹא יִרְאַת שָׁמַיִם יַעֲשֶׂה אֶת כָּל הָעֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה כָּל עוֹד הוּא לֹא חוֹשֵׁשׁ מֵהַמִּשְׁטָרָה הַמְּקוֹמִית. וְתַחַת שְׁפִיכוּת דָּמִים נִמְצָאִים לֹא רַק מַעֲשֵׂי רְצִיחָה וַאֲלִימוּת, אֶלָּא גַּם שְׁפִיכוּת דָּמִים רוּחָנִית, שֶׁהַמְדַבֵּר לָשׁוֹן הָרַע עַל אָדָם אוֹ מְבַזֶּה אוֹתוֹ בְּרַבִּים, כְּאִלּוּ שׁוֹפֵךְ אֶת דָּמוֹ (בבא מציעא נח:), וּרְמִיזָה כָּאן גַּם תַּאֲוַת הַמָּמוֹן, שֶׁגַּם כֶּסֶף נִקְרָא דָּמִים. וְאָכֵן עֵינֵינוּ רוֹאוֹת כֵּיצַד בְּשֶׁל חֶמְדַּת הַמָּמוֹן אֲנָשִׁים עוֹשִׂים עֲבֵרוֹת אֲיֻמּוֹת וְנוֹרָאוֹת, עַד שֶׁשְּׁנֵי דְּבָרוֹת מִתּוֹךְ עֲשָׂרָה הֵן "לֹא תִגְנֹב"[73] וְ"לֹא תַחְמֹד", כִּי נַפְשׁוֹ שֶׁל הָאָדָם נִמְשֶׁכֶת קָשׁוֹת לְתַאֲוָה זוֹ.

שְׁנוּי מַאֲזַן

הַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת (בבא בתרא קסה.) כִּי רוֹב הָאֲנָשִׁים חוֹטְאִים בְּגֶזֶל (תַּאֲוַת מָמוֹן), מִעוּטָם בַּעֲרָיוֹת וְכֻלָּם בַּאֲבַק לָשׁוֹן הָרַע (הַכַּוָּנָה גַּם כֵּן לְרוֹב מַחְלָט וְלֹא לְכֻלָּם מַמָּשׁ). כָּךְ שֶׁאֵין חָדָשׁ תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ, וּמֵאָז

---

[73] וְאַף עַל פִּי שֶׁהִסְבִּירוּ חֲזַ״ל (סנהדרין פו.) כִּי "לֹא תִגְנֹב" שֶׁבַּעֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת הַכַּוָּנָה לִגְנֵבַת נֶפֶשׁ וְלֹא מָמוֹן, וְזוֹ עֲבֵרָה שֶׁמִּתְחַיֵּב הַחוֹטֵא בְּמִיתָה, אֲבָל כֵּיוָן שֶׁעֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת הֵם גַּם מִסְגֶּרֶת כּוֹלֶלֶת תַּחְתֶּיהָן נִמְצָאוֹת כָּל תַּרי״ג הַמִּצְוֹוֹת מִן הַתּוֹרָה, אִם כֵּן מִצְוַת גְּנֵבַת מָמוֹן גַּם הִיא תַּחַת מִצְוַת "לֹא תִגְנֹב".

בְּרִיאַת הָאָדָם הָיְתָה תַּאֲוַת מָמוֹן שֶׁגְּרָמָה לַאֲנָשִׁים לַעֲבוֹר עַל דַּעַת קוֹנָם וְרָצוּ לְהַרְבּוֹת מָמוֹן בְּכָל מְחִיר וּבְכָל דֶּרֶךְ, כְּשֶׁרָה אוֹ טְמֵאָה.

אֲבָל מֵאָז שֶׁהוּקַם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי, הִשְׁתַּנְּה הַמַּאֲזָן בְּרַגְלֵי הַשֻּׁלְחָן שֶׁל הַסִּטְרָא אַחֲרָא, וְלָכֵן הָעוֹלָם שֶׁלָּנוּ הַיּוֹם נִרְאָה אַחֶרֶת מִמַּה שֶּׁהָיָה מִבְּרִיאַת הָעוֹלָם וְעַד בֵּית שֵׁנִי, וְיֵשׁ לַעֲמֹד עַל הַהַשְׁלָכוֹת שֶׁל דְּבָרִים אֵלּוּ עַל חַיֵּי הַיּוֹם יוֹם שֶׁלָּנוּ, עַד בִּיאַת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ.

לְדֻגְמָא, הַשִּׁנּוּי בַּיֵּצֶר הָרַע שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁהָיָה קַיָּם בָּעוֹלָם מִדּוֹרוֹ שֶׁל אֱנוֹשׁ לִפְנֵי הַמַּבּוּל וְעַד הֲקָמַת בֵּית שֵׁנִי. אָדָם בִּימֵינוּ שֶׁקּוֹרֵא בַּתּוֹרָה לֹא מְסֻגָּל לְהָבִין אֵיךְ דּוֹר שֶׁרָאָה אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעֵינָיו מַמָּשׁ יָכוֹל הָיָה לַעֲשׂוֹת עֵגֶל זָהָב לְרַגְלֵי הָהָר, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ נִמְצָא עַל הָהָר עִם מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מַמָּשׁ. אֵיךְ עָשׂוּ חֲטָאִים וּפְסָלִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, כַּאֲשֶׁר בְּאוֹתוֹ בֵּית מִקְדָּשׁ הִתְקַיְּמוּ עֲשָׂרָה נִסִּים גְּלוּיִים עַל בָּסִיס יוֹם יוֹמִי? ! (אבות פ״ה ה״ה). הֶעָשָׁן הָיָה יוֹצֵא מֵהַמִּזְבֵּחַ וְעוֹלֶה בְּקַו יָשִׁיר אֶל הַשָּׁמַיִם, לֹא זָז מֵהָרוּחוֹת וְלֹא נִכְבָּה מֵהַגְּשָׁמִים ! מֵעוֹלָם לֹא רָאוּ זְבוּב בְּבֵית הַמִּטְבָּחַיִם שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, לַמְרוֹת שֶׁהָיוּ שׁוֹחֲטִים שָׁם בָּשָׂר וְעוֹפוֹת כָּל הַיּוֹם (תִּרְאוּ אֵיךְ נִרְאָה כָּרִיךְ אֶחָד שֶׁלָּנוּ בְּפִיקָנִיק בַּטֶּבַע, וְשָׁם אֲפִילּוּ לֹא זְבוּב !) וְעוֹד נִסִּים נִפְלָאִים וּגְלוּיִים בְּכָל יוֹם, וּבְכָל זֹאת בִּזְמַן מְנַשֶּׁה הַמֶּלֶךְ הִכְנִיסוּ צֶלֶם לַהֵיכָל, וְעָשׂוּ אֶת צָרְכֵיהֶם שֶׁלָּהֶם כְּנֶגֶד הֵיכַל ה׳ ! (יומא עז.). אֲנַחְנוּ קוֹרְאִים עַל הַמַּעֲשִׂים שֶׁלָּהֶם, עַל הַנְּהִירָה אַחַר פְּסִלִים וֶאֱלִילִים, וּבְכָל פַּעַם שֶׁה׳ הֶעֱנִישׁ אוֹתָם עַל כָּךְ וְחָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה הוּא מַצִּיל אוֹתָם וּמִיַּד חוֹזְרִים לַעֲבוֹד פְּסָלִים בַּשֵּׁנִית? כֵּיצַד

יִתָּכֵן הַדָּבָר? אֵיךְ אַתֶּם עוֹשִׂים דָּבָר כָּזֶה? אֶלָּא שֶׁאֲנַחְנוּ לֹא מְבִינִים אֶת הַיֵּצֶר הָרַע שֶׁלָּהֶם, כִּי הוּא בֶּטַח בִּזְמַן הַקְּמַת בֵּית שֵׁנִי.

מְסַפֶּרֶת הַגְּמָרָא (סנהדרין קב:) עַל רַב אַשִׁי שֶׁדִּבֵּר עַל שְׁלוֹשָׁה מְלָכִים שֶׁאֵין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, וּכְשֶׁהִגִּיעַ לִמְנַשֶּׁה הַמֶּלֶךְ, אָמַר כִּי מָחָר נַמְשִׁיךְ וְנִדְבַּר עַל "חִבֵּרְנוּ". בַּלַּיְלָה הוֹפִיעַ מְנַשֶּׁה הַמֶּלֶךְ בַּחֲלוֹמוֹ כְּשֶׁהוּא סָר וְזוֹעֵף, וּשְׁאָלוֹ וְכִי חֲבֵרְךָ אֲנִי אוֹ חָבֵר שֶׁל אָבִיךָ שֶׁאַתָּה קוֹרֵא לִי "חִבֵּרְנוּ"? וְאָז הוּא שָׁאַל אֶת רַב אַשִׁי שְׁאֵלָה בְּהִלְכוֹת בְּצִיעַת לֶחֶם וְלֹא יָדַע לַעֲנוֹת לוֹ. אָמַר לוֹ: "הֲלָכָה פְּשׁוּטָה אַתָּה לֹא יוֹדֵעַ, וְאַתָּה קוֹרֵא לִי חֲבֵרְךָ"? שָׁאַל אוֹתוֹ רַב אַשִׁי, אִם הָיָה כָּל כָּךְ חָכָם בַּתּוֹרָה, כֵּיצַד עָבַד עֲבוֹדָה זָרָה בְּצוּרָה כָּל כָּךְ חֲזָקָה שֶׁגָּרַם לַה׳ לִגְזֹר עַל חֻרְבָּן הַבַּיִת? עָנָה לוֹ מְנַשֶּׁה הַמֶּלֶךְ כִּי אִם הָיָה הוּא חַי בְּדוֹרוֹ עִם יֵצֶר הָעֲבוֹדָה הַזָּרָה שֶׁהָיָה אָז, הוּא הָיָה רָץ אַחֲרָיו לְבֵית הָעֲבוֹדָה זָרָה, וְהָיָה מֵרִים אֶת שׁוּלֵי גְּלִימָתוֹ שֶׁלֹּא יְעַכְּבוּהוּ בְּרִיצָתוֹ.

חַז"ל מְסַפְּרִים (סנהדרין סג:-סד.) כִּי בִּתְקוּפַת הַמָּצוֹר, הַמִּלְחָמָה וְחֻרְבַּן הַבַּיִת, רָאָה הַנָּבִיא תִּינוֹק תָּפוּחַ בֶּטֶן מֵרָעָב, שֶׁהוֹרָיו וּמִשְׁפַּחְתּוֹ כְּבָר גָּוְעוּ בָּרָעָב, וּבִקֵּשׁ לַעְזוֹר לוֹ,

- "בְּנִי, אַתָּה רוֹצֶה שֶׁאֲלַמֵּד אוֹתְךָ אֵיךְ לְהִנָּצֵל, וּלְהִשָּׁאֵר בַּחַיִּים?",
- "כֵּן",
- "תַּגִּיד אַחֲרַי: שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, ה׳ אֱלֹקֵינוּ ה׳ אֶחָד"...
- "שֶׁשְּׁשְׁ! אָסוּר לְהַגִּיד אֶת הַשֵּׁם הַזֶּה"!

הַיֶּלֶד קָטַע אֶת דִּבְרֵי הַנָּבִיא כִּי לֹא רָצָה לוֹמַר אֶת שֵׁם ה׳, בְּמָקוֹם זֹאת הוּא הוֹצִיא פִּסְלוֹן קָטָן שֶׁהָיָה בְּיָדוֹ וְהֵחֵל לְנַשֵּׁק וּלְחַבֵּק אוֹתוֹ, עַד שֶׁפָּקְעָה בִּטְנוֹ מֵהָרָעָב וְנָפַל וּמֵת. זֶה הָיָה הַיֵּצֶר

שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה, הוֹרָיו מֵתוּ, הוּא גָּוַע בָּרָעָב, וְלֹא אָמַר אֶת שֵׁם ה׳ לְהַצִּיל חַיָּיו, אֶלָּא הֶעְדִּיף לָמוּת עַל פִּסְלוֹ!

כְּשֶׁעֻזָּרָא הַסּוֹפֵר קִבֵּל רְשׁוּת מִמֶּלֶךְ פָּרַס לִבְנוֹת אֶת הַבַּיִת הַשֵּׁנִי, הוּא פָּתַח בְּתַעֲנִית וּבִתְפִלָּה. כָּל עוֹד יֵצֶר הָרַע שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה קַיָּם, הַבַּיִת הַשֵּׁנִי יֶחֱרַב כְּמוֹ הָרִאשׁוֹן. לָכֵן בִּקֵּשׁ מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּתֵּן בְּיָדָיו אֶת יֵצֶר הָרַע שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה, אַחֶרֶת אֵין טַעַם לְהַתְחִיל לִבְנוֹת אֶת הַבַּיִת הַשֵּׁנִי. שָׁמַע ה׳ אֶת תְּפִלָּתוֹ וְהִסְכִּים[74].

חַז״ל מְסַפְּרִים (יומא סט:, סנהדרין סד.) שֶׁעֻזָּרָא גָּזַר תַּעֲנִית וְזָעַקוּ כֻּלָּם שֶׁיִּתֵּן בְּיָדָם אֶת יֵצֶר הָרַע שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה, וְנָפַל פֶּתֶק מֵהַשָּׁמַיִם שֶׁה׳ מַסְכִּים עִמָּם, יָשְׁבוּ בְּתַעֲנִית 30 יוֹם וָלַיְלָה וְנִמְסַר בְּיָדָם. יָצָא הַיֵּצֶר בִּדְמוּת שֶׁל גּוּר אַרְיֵה קָטָן מִקֹּדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, וְאָמַר לָהֶם הַנָּבִיא זְכַרְיָה כִּי זֶה יֵצֶר הָרַע שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה. הִתְנַפְּלוּ עָלָיו וְהוּא נֶאֱבַק וְנִלְחָם מִמֶּנּוּ שְׁעָרָה מִצַּוָּארוֹ. פָּחֲדוּ שֶׁה׳ יִשְׁמַע צַעֲקוֹתָיו וִירַחֵם עָלָיו, אָמַר לָהֶם הַנָּבִיא שֶׁיְּשִׁימוּ אוֹתוֹ בְּסִיר עוֹפֶרֶת וִיכַסּוּ אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִשָּׁמַע קוֹלוֹ. לְאַחַר מִכֵּן הָרְגוּ אוֹתוֹ וּבִטְּלוּ אֶת הַיֵּצֶר.

בְּמוֹתוֹ בֵּטַל יֵצֶר הָרַע שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל אָז. אֲבָל מֵהַשַּׁעֲרָה הַבּוֹדֶדֶת שֶׁנִּשְׁאֲרָה מִצַּוָּארוֹ יֵשׁ אֶת הַכֹּחַ לְכָל הָעֲבוֹדָה הַזָּרָה שֶׁעֲדַיִן קַיֶּמֶת בְּעוֹלָמֵנוּ, כַּאֲשֶׁר בְּהוֹדוּ וּסְבִיבָתָהּ מִסְפַּר

---

[74] יֵשׁ אוֹמְרִים כִּי זוֹ הָיְתָה אַחַת הַתְּבִיעוֹת נֶגֶד יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן וְעָלֶיהָ נֶעֱנַשׁ, שֶׁכַּאֲשֶׁר הִכְנִיס אֶת עַם יִשְׂרָאֵל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בִּמְקוֹם מֹשֶׁה, הָיָה עָלָיו לְבַקֵּשׁ שֶׁיִּמְסְרוּ אֶת יֵצֶר עֲבוֹדָה זָרָה בְּיָדָיו כְּפִי שֶׁעֻזָּרָא הַסּוֹפֵר בִּקֵּשׁ כְּשֶׁחָזַר מִגָּלוּת בָּבֶל, וְהוּא נַעֲנָה (ערכין לב:). אֲבָל יְהוֹשֻׁעַ לֹא בִּקֵּשׁ וְעוֹבְדֵי הָאֱלִילִים שָׁנוֹתְרוּ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה הֵסִיתוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהֵבִיאוּ לְחָרְבַּן בָּתֵּי רִאשׁוֹן וּלְגָלוּת בָּבֶל. עֻזָּרָא הַסּוֹפֵר בִּקֵּשׁ וְקִבֵּל.

הָאֲנָשִׁים שֶׁעוֹבְדִים אוֹתָהּ מְהַוִּים שְׁלִישׁ מֵאוֹכְלוֹסִיַּת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. שֶׁלֹּא גְּדֵבֵר עַל עֲבוֹדוֹת אֱלִילִים שֶׁעֲדַיִן נִתֵּן לִמְצוֹא בַּמִּזְרָח הָרָחוֹק שֶׁל אַסְיָה, בְּקֶרֶב הָעֲרָבִים בְּמִדְבָּרִיּוֹת הַמִּזְרָח הַתִּיכוֹן, בִּדְרוֹם אֲמֶרִיקָה וּבְאַפְרִיקָה. כָּל הַכְּשׁוּפִים, מַאגְיָה שְׁחוֹרָה וְכֹחוֹת טֻמְאָה וַעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל מִילְיָארְדֵי אֲנָשִׁים בְּיָמֵינוּ, כֻּלָּם מֵאוֹתָהּ שְׁעָרָה בּוֹדְדָה שֶׁנּוֹתְרָה מֵאוֹתוֹ יֵצֶר קָדוּם, רַק שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ מֻשָּׂג מָה הָיָה כֹּחוֹ שֶׁל הַיֵּצֶר הַשָּׁלֵם.

רָאָה עֶזְרָא הַסּוֹפֵר שֶׁעָלָה בְּיָדוֹ כָּךְ, בִּקֵּשׁ גַּם אֶת יֵצֶר הָרַע שֶׁל עֲרָיוֹת. אִם שְׁנֵיהֶם יִפְלוּ בְּיָדָיו, מִמֵּילָא יֵצֶר הָרַע שֶׁל שְׁפִיכוּת דָּמִים שֶׁהוּא הָעֲמוּד הַשְּׁלִישִׁי שֶׁל הַיֵּצֶר יֵחָלֵשׁ גַּם הוּא, וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ יַעֲמוֹד. הִתְפַּלֵּל וְקִבֵּל. בָּאוּ לִשְׁחוֹט אֶת יֵצֶר הָרַע שֶׁל הָעֲרָיוֹת, אָמַר לָהֶם הַיֵּצֶר: ״אִם תַּהַרְגוּ אוֹתִי, תָּבִיאוּ כְּלָיָה לָעוֹלָם, כִּי אֲנִי אַחֲרַאי לְפִרְיָה וְרִבְיָה בָּעוֹלָם״. חָבְשׁוּ אוֹתוֹ בְּמַאֲסָר 3 יָמִים לִבְדּוֹק הָעִנְיָן. וְהִנֵּה בְּ-3 יָמִים אֵלּוּ לֹא רַק שֶׁבָּטְלָה הַתַּאֲוָה אֵצֶל בְּנֵי הָאָדָם, אֶלָּא אֲפִילּוּ תַּרְנְגֹלֶת לֹא הִטִּילָה בֵּיצָה. הֵבִינוּ כִּי יֵצֶר זֶה אַחֲרַאי לְכָל עִנְיַן הַפְּרִיָה וְרִבְיָה וְהֶמְשֵׁךְ קִיּוּם הָעוֹלָם. אִי אֶפְשָׁר אִתּוֹ וְאִי אֶפְשָׁר בִּלְעָדָיו. יֶשׁ לוֹ תַּפְקִיד, אָדָם הַמְשַׁמֵּשׁ עִם אִשְׁתּוֹ בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה זֶה גַּם מֵהַיֵּצֶר הָרַע שֶׁל עֲרָיוֹת, הוּא עוֹבֵד אֶת ה׳ גַּם עִם יֵצֶר הָרַע, זוֹ הַמַּעֲלָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר בַּעֲבוֹדַת ה׳, שֶׁיֵּצֶר הָרַע גַּם מְשַׁעְבֵּד לַעֲבוֹדַת ה׳, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ו, ה): ״וְאָהַבְתָּ אֵת ה׳ אֱלֹקֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ״, לְעוֹבְדוֹ עִם הַיֵּצֶר הַטּוֹב וְהַיֵּצֶר הָרַע[75] (ברכות נד.).

---

75 וְכָתַב הַגְּרַ״א (אמרי נועם, ברכות פ״ט מ״ה): ״מָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יֵצֶר הָרַע אֵינוֹ בִּשְׁבִיל קִבּוּל שָׂכָר לְבַד בַּעֲבוּר שֶׁיָּכוֹפוּ אוֹתוֹ, אֶלָּא דְּהַתּוֹעֶלֶת גַּם כֵּן הוּא דְּאִם לֹא הָיָה לְאָדָם יֵצֶר הָרַע, לֹא הָיָה יָכוֹל לְחִיוֹת אֲפִילּוּ שָׁעָה אַחַת, דְּיֵצֶר הַטּוֹב אֵינוֹ רוֹצֶה לֹא לֶאֱכוֹל וְלֹא לִשְׁתּוֹת, וְלֹא לִזְקוֹק לְאִשָּׁה, וְלֹא הָיָה הָעוֹלָם יָכוֹל לְהִתְקַיֵּם, לְכָךְ נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יֵצֶר הָרַע בָּאָדָם, אֲבָל

הֵבִין עֶזְרָא הַסּוֹפֵר כִּי אִי אֶפְשָׁר לְבַטְּלוֹ, אַף גַּם לְשַׁחְרְרוֹ לֹא בָּא בְּחֶשְׁבּוֹן, וְלָכֵן הֶחְלִיט לְעַוֵּר אוֹתוֹ, לְהַטִּיל בּוֹ מוּם שֶׁיַּחְלִישׁ אוֹתוֹ. מֵאוֹתוֹ רֶגַע נֶחְלָשׁ יֵצֶר הָרַע שֶׁל עֲרָיוֹת, וּפָחֲתָה הַתַּאֲוָה לְקֵרוֹבִים בְּדַרְגַּת קִרְבָה רִאשׁוֹנָה, כְּגוֹן אֶחָיו אֲחוֹתוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ. וְכָךְ כַּאֲשֶׁר אֲנַחְנוּ שׁוֹמְעִים עַל גִּלּוּי עֲרָיוֹת בֵּין הוֹרִים לְיַלְדֵיהֶם וּבֵין אָח לַאֲחוֹת, כֻּלָּנוּ מִזְדַּעְזְעִים עַד עִמְקֵי נִשְׁמָתֵנוּ, כִּי הַיּוֹם יֵצֶר הָרַע בִּכְלָל לֹא מְפַתֶּה לְכָאֵלֶּה דְּבָרִים, וּמַרְגִּישִׁים שֶׁאֲנָשִׁים אֵלֶּה אֵינָם מִן הַיָּשׁוּב, אֲבָל עַד לְאוֹתוֹ רֶגַע בּוֹ עִוְּרוּ אֶת יֵצֶר הָרַע, הוּא הָיָה פּוֹעֵל לְפַתּוֹת גַּם בַּקְּרוֹבִים בְּיוֹתֵר. אָז אָמְנָם נִשְׁאַר יֵצֶר רַע לְגִלּוּי עֲרָיוֹת עִם אֵשֶׁת אִישׁ, שֶׁהִיא אַחַת מִשָּׁלוֹשׁ עֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת שֶׁמִּי שֶׁלֹּא עוֹשֶׂה עֲלֵיהֶן תְּשׁוּבָה יוֹרֵד לַגֵּיהִנֹּם וְלֹא עוֹלֶה לְעוֹלָם[76] (בבא מציעא נח:), אֲבָל אָדָם שֶׁיְּבַקֵּשׁ לַחֲטֹא עִם אִמּוֹ אֲחוֹתוֹ אוֹ בִּתּוֹ מִיָּד יֵקַע בַּחֶבְרָה כְּפוֹשֵׁעַ וְחוֹלֶה נֶפֶשׁ שֶׁצָּרִיךְ לְכֻלָּאוֹ וּלְסַלְּקוֹ מֵהָרְחוֹב. וְהוּא בֶּאֱמֶת חוֹלֶה, כִּי אֵין יֵצֶר הָרַע לָזֶה.

לְאַחַר שֶׁהֶסַרְנוּ לַשֻּׁלְחָן שֶׁל הַסִּטְרָא אַחֲרָא רֶגֶל שְׁלֵמָה (עֲבוֹדָה זָרָה), וְשָׁבַרְנוּ לוֹ רֶגֶל שְׁנִיָּה (גִּלּוּי עֲרָיוֹת), הִתְחִיל הַשֻּׁלְחָן לְקַרְטֵעַ. כֵּיצַד אִזְנוּ אוֹתוֹ? עַל יְדֵי שֶׁהִשְׁלִימוּ מֵהֶרְגֵּל הַשְּׁלִישִׁית, שֶׁל שְׁפִיכוּת דָּמִים, וְלָאוּ דַּוְקָא בְּמַשְׁמָעוּת הַפְּשׁוּטָה שֶׁלּוֹ שֶׁל רְצִיחוֹת (לְמִרוֹת שֶׁגַּם הֵן גָּבְרוּ בָּעוֹלָם בְּמִסְפָּרָם), אֶלָּא בְּמַשְׁמָעוּת הַשְּׁנִיָּה

הָאָדָם צָרִיךְ לַעֲבוֹד לַה׳ יִתְבָּרַךְ גַּם בְּיֵצֶר הָרַע דְּהַיְנוּ אֲפִילוּ כְּשֶׁאוֹכֵל אוֹ שׁוֹתֶה יִהְיֶה נִזְהָר גַּם כֵּן לַעֲשׂוֹת הַכֹּל לְשֵׁם שָׁמַיִם וְלֹא בִּשְׁבִיל תַּאֲוָתוֹ״.

76 הַהַגְדָּרָה שֶׁל אֵשֶׁת אִישׁ הִיא אִשָּׁה שֶׁנִּשְׂאָה לִיהוּדִי בְּחֻפָּה וְקִדּוּשִׁין כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן גַּם אִם הָאִשָּׁה הִיא ״פְּרוּדָה״ מִבַּעֲלָהּ אַף לֹא קִבְּלָהּ מִמֶּנּוּ גֵּט כַּדָּת, הִיא אֵשֶׁת אִישׁ לְכָל דָּבָר, עַל כָּל הַמִּשְׁתַּמֵּעַ מִכָּךְ.

שֶׁל "דַּמִּים", כֶּסֶף - תַּאֲוַת הַמָּמוֹן! זוֹ הָעֲבוֹדָה הַזָּרָה הַחֲדָשָׁה, שְׁפִיכוּת הַדָּמִים הַמֻּרְחֶבֶת.

עִסְקָה טוֹבָה?

יֵשׁ וורט חֲסִידִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁמִּיּוֹם שֶׁבִּטֵּל הַיֵּצֶר שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה, קִבַּלְנוּ בִּמְקוֹמוֹ אֶת יֵצֶר תַּאֲוַת הַמָּמוֹן. תַּאֲוַת מָמוֹן תָּמִיד הָיְתָה קַיֶּמֶת, אֲבָל עַכְשָׁו הִיא גָּדְלָה כְּדֵי לְהַשְׁלִים אֶת רַגְלֵי הַשֻּׁלְחָן הָאֲחֵרִים, וְלָכֵן מֵאָז הֶקָמַת בַּיִת שֵׁנִי וְעַד הַיּוֹם, תַּאֲוַת הַמָּמוֹן הִיא מֵעֵבֶר לְכָל הִגָּיוֹן. כְּמוֹ שֶׁאָנוּ מִתְפַּלְאִים כֵּיצַד עָשׂוּ עֵגֶל זָהָב מוּל פָּנָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּךְ אֲנַחְנוּ אֲמוּרִים לְהִתְפַּלֵּא כֵּיצַד אֲנָשִׁים בּוֹגְדִים אָח בְּאָחִיו וּבָנִים בְּהוֹרֵיהֶם עֲבוּר בֶּצַע כֶּסֶף.

יֵשׁ סִפּוּר עַל רַב אֶחָד שֶׁהִגִּיעַ לִשְׁבָעָה שֶׁל מַלְוֶה בְּרִבִּית מֵהָעֲיָרָה שֶׁהֶחְזִיר נִשְׁמָתוֹ לְבוֹרְאָהּ. הוּא תָּהָה מִי הָיָה עִמּוֹ בְּרִגְעָיו הָאַחֲרוֹנִים, אוּלַי יָדְעוּ לְסַפֵּר אִם הִרְהֵר תְּשׁוּבָה. קָם חֲבֵרוֹ וְאָמַר לוֹ "תֵּדַע לְךָ, הַמָּנוֹחַ הָיָה גָּדוֹל יוֹתֵר מֵרַבִּי עֲקִיבָא"! הִתְפַּלֵּא הָרַב עַל הַכְרָזָתוֹ וּבִקֵּשׁ הַסְבֵּר. עָנָה לוֹ חֲבֵרוֹ שֶׁל הַמָּנוֹחַ:

- "אֲנִי רָאִיתִי אוֹתוֹ בְּרִגְעָיו הָאַחֲרוֹנִים כְּשֶׁהוּא שׂוֹכֵב גּוֹסֵס עַל מִטָּתוֹ. הִגִּיעַ לְכָאן יְהוּדִי שֶׁבִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ הַלְוָאָה בְּרִבִּית וְסָגְרוּ עַל הַסְּכוּם. כְּשֶׁבִּקֵּשׁ הַלְוֶה לָצֵאת מִן הַחֶדֶר הוּא נִזְכָּר כִּי לֹא קָבְעוּ מָה שַׁעַר הָרִבִּית, אָז הַמָּנוֹחַ עָנָה לוֹ 'שְׁנַיִם'! וְאָז יָצְאָה נִשְׁמָתוֹ וְנִפְטָר".
- "אִם כָּךְ לֹא הֵבַנְתִּי בְּמַה גָּדוֹל הוּא מִרַבִּי עֲקִיבָא"?
- "פָּשׁוּט, כְּשֶׁהָרוֹמָאִים הָרְשָׁעִים סָרְקוּ אֶת בְּשָׂרוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא בְּמַסָּרְקוֹת שֶׁל בַּרְזֶל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים (ברכות סא:), הוּא קָרָא קְרִיאַת שְׁמַע: 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹקֵינוּ ה' אֶחָד' וְיָצְאָה נִשְׁמָתוֹ בְּ'**אֶחָד**', וְאִלּוּ הַמָּנוֹחַ יָצְאָה נִשְׁמָתוֹ בְּ'**שְׁנַיִם**'"!

וּפְעָמִים שֶׁאָנוּ רָצִים כָּל הַיּוֹם לְהַרְוִיחַ כַּמָּה פְּרוּטוֹת כְּדֵי ״לִגְמֹר אֶת הַחֹדֶשׁ״, וְאָנוּ רוֹאִים אֶת כָּל אוֹתָם מִלְיַארְדֵרִים שֶׁהַנִּינִים שֶׁלָּהֶם כְּבָר לֹא יִצְטָרְכוּ לַעֲבוֹד (וְהֵם עוֹד לֹא בָּאוּ לָעוֹלָם), וְהֵם מַמְשִׁיכִים לַעֲבוֹד וְלִרְדֹּף אַחֲרֵי מָמוֹן נוֹסָף, אֲנַחְנוּ בָּזִים לָהֶם וְחָס וְשָׁלוֹם לִפְעָמִים אַף נִכְשָׁלִים אָנוּ בְּאִסּוּר תּוֹרָה וְשׂוֹנְאִים אוֹתָם מַמָּשׁ. כָּל הַכֶּסֶף הַזֶּה וְהֵם לֹא שְׂבֵעִים? לָמָּה הֵם לֹא מְחַלְּקִים אוֹתוֹ לַעֲנִיִּים? אִם אֲנַחְנוּ הָיִינוּ בִּמְקוֹמָם כַּמָּה חֶסֶד הָיִינוּ עוֹשִׂים, וְעוֹד הָיִינוּ פּוֹרְשִׁים מֵעֲבוֹדָה וְרַק עוֹשִׂים טוֹב לַאֲחֵרִים כָּל הַיּוֹם.

מַחֲשָׁבוֹת אֱלֶה הֵן שְׁטוּת וְהֶבֶל! אִם הֵן הָיוּ נְכוֹנוּת, ה׳ הָיָה מְחַלֵּק מִלְיוֹן דּוֹלָר לְכָל אֶחָד מֵאִתָּנוּ. בְּרֶגַע שֶׁדָּבֵק בָּאָדָם יֵצֶר הָרַע שֶׁל הַמָּמוֹן, הוּא לֹא יוֹדֵעַ שֹׂבַע לְעוֹלָם. יִהְיֶה לוֹ מִלְיוֹן הוּא יִרְצֶה שְׁנַיִם. אֲנָשִׁים מְמַלְּאִים טֹפֶס לוֹטוֹ עַל הַפְּרָס הַגָּדוֹל וּכְבָר רָבִים עִם בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה אֵיךְ לְחַלֵּק אֶת הַכֶּסֶף וְהֵם בְּכְלָל לֹא זָכוּ! הוּא רַב עִם אִשְׁתּוֹ ״מָה פִּתְאוֹם! שֶׁאֲנִי אֶקְנֶה לָאִמָּא שֶׁלְּךְ וִילָה לְיַדֵּינוּ״? הוּא לֹא זָכָה בִּכְלָל, עַל מָה הוּא מִתְוַכֵּחַ? כָּךְ זֶה רַק הֶרְיַח שֶׁל הַכֶּסֶף, וּכְבָר מִשְׁתַּגְּעִים. לַאֲנָשִׁים שֶׁיֵּשׁ כֶּסֶף יֵשׁ אֶת הַיְכֹלֶת וְהַפְּחוּת לַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן וּבְכָל זֹאת רַבָּם לֹא עוֹמְדִים בּוֹ, אָז אֲנַחְנוּ?[77]

כָּזֶה אֲנִי רוֹצֶה

אָמְרוּ חַז״ל (במדבר רבה טו, ד) כִּי יֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁבָּהֶם כְּתוּבָה הַמִּילָה ״זֶה״, וּפֵרוּשָׁהּ שֶׁה׳ הִצְבִּיעַ (כְּבִיכוֹל) עַל דָּבָר מְסֻיָּם וְהֶרְאָה אוֹתוֹ לְמֹשֶׁה שֶׁהִתְקַשָּׁה בַּהֲבָנַת דִּבְרֵי ה׳, וְאָמַר לוֹ ״כָּזֶה

---

77 כִּי ה׳ לֹא נוֹתֵן לְאָדָם נִסָּיוֹן שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲמוֹד בּוֹ, וְאִם הֵם קִבְּלוּ אֶת ״נִסָּיוֹן הָעֹשֶׁר״ בָּרוּר שֶׁיַּחַד עִמּוֹ קִבְּלוּ גַּם אֶת הַכֹּחוֹת לַעֲמוֹד בּוֹ.

אֲנִי רוֹצֶה״. וְכָךְ כְּשֶׁצִּוָּה אוֹתָם עַל חַג הַפֶּסַח וּמְנִיַּית חַגֵּי וְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה מֵחֹדֶשׁ נִיסָן, אָמַר לוֹ ה׳ (שמות ב, יב): ״הַחֹדֶשׁ **הַזֶּה** לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה״. מִכָּאן לָמְדוּ חֲזַ״ל שֶׁלִּמֵּד ה׳ אֶת מֹשֶׁה עַל קִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ עַל פִּי מוֹלַד הַלְּבָנָה, כִּי כְּשֶׁאָמַר לְמֹשֶׁה כִּי צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ אֶת הַחֹדֶשׁ כְּשֶׁרוֹאִים אֶת מוֹלַד הַלְּבָנָה, מֹשֶׁה לֹא הֵבִין אֵיךְ נִרְאֵית בְּדִיּוּק הַלְּבָנָה בְּמוֹלָדָהּ שֶׁעַל פִּי זֶה נִתַּן לְקַדֵּשׁ, וְה׳ הֶרְאָה לוֹ וְאָמַר לוֹ: ״כָּזֶה״.

כָּךְ גַּם בְּמַעֲשֵׂה הַמְּנוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לְמֹשֶׁה (במדבר ח, ד): ״**וְזֶה** מַעֲשֵׂה הַמְּנֹרָה״. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הִצְטַוָּה עַל בְּנִיַּת מְנוֹרָה עַל כָּל כַּפְתּוֹרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ, כְּשֶׁכָּל פְּרָט בָּהּ מְדֻקְדָּק וְהַכֹּל מִיצִיקָה אַחַת, הוּא הִתְקַשָּׁה לְהָבִין מָה בִּדְיּוּק רְצוֹנוֹ שֶׁל ה׳, עַד שֶׁהֶרְאָה לוֹ דְּמוּת מְנוֹרָה וְאָמַר לוֹ ״כָּזֶה אֲנִי רוֹצֶה״.

וְכֵן שֶׁצִּוָּה אוֹתוֹ עַל אִסּוּר אֲכִילַת חָיוֹת וּבְהֵמוֹת טְרֵפוֹת, הוּא הִתְקַשָּׁה לְהָבִין מָה הֵם סִימָנֵי הַטָּהֳרָה וְהַטֻּמְאָה, עַד שֶׁהֶעֱבִיר לְפָנָיו אֶת הַחַיּוֹת וְהֶרְאָה לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יא, ד): ״אֶת **זֶה** לֹא תֹאכְלוּ״.

וְגַם בְּפָרָשַׁת ״כִּי תִשָּׂא״ הַפּוֹתַחַת בְּמִצְוַת מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל, ה׳ מוֹרֶה לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ לֶאֱסוֹף מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל מִכָּל זָכָר מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֶּן 20 שָׁנָה וָמַעְלָה לְצָרְכֵי הַמִּקְדָּשׁ. וְשָׁם אָמַר לוֹ (שמות ל, יג): ״**זֶה** יִתְּנוּ״, וּמַסְבִּירִים חֲזַ״ל (במדבר רבה יב, ג) שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ לֹא הֵבִין מָה רָצוֹן ה׳, עַד שֶׁהֶרְאָה לוֹ דְּמוּת מַטְבֵּעַ שֶׁל אֵשׁ תַּחַת כִּסֵּא הַכָּבוֹד, וְאָמַר לוֹ ״כָּזֶה אֲנִי רוֹצֶה״.

אִם עוֹד אֶפְשָׁר הָיָה לְהָבִין אֶת תְּמִיהָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְגַבֵּי מוֹלַד הַלְּבָנָה וּמַרְאֵה הַמְּנוֹרָה, וְסִימָנֵי טָהֳרָה וְטֻמְאָה בְּבַעֲלֵי חַיִּים, עַד שֶׁנִּזְקְקוּ לְהַרְאוֹת לוֹ מִשָּׁמַיִם אֶת דְּמוּתָם, מָה הָיָה קָשֶׁה לְמֹשֶׁה לְהָבִין אֵיךְ נִרְאָה חֲצִי שֶׁקֶל? הוּא צָרִיךְ שֶׁה׳

יַרְאֶה לוֹ אֵיךְ הַמַּטְבֵּעַ נִרְאָה? לְךָ לָחַלְפָן הֲכִי קָרוֹב וַתְּבַקֵּשׁ שֶׁיִּרְאֶה לְךָ. וְעוֹד מַדּוּעַ הֶרְאוּ לוֹ מַטְבֵּעַ מֵאֵשׁ תַּחַת כִּסֵּא הַכָּבוֹד? וְכִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה שֶׁיִּתְּנוּ מַטְבְּעוֹת מֵאֵשׁ? הוּא רָצָה שֶׁיַּאַסְפוּ מַטְבְּעוֹת רְגִילִים שֶׁל כֶּסֶף.

אֶלָּא בְּקֶשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְלַמֵּד אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ כִּי הַמָּקוֹר שֶׁל כֶּסֶף בָּעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים הוּא שֶׁל חֶסֶד, וּכְמוֹ אֵשׁ, הוּא מְחַמֵּם וּמַצִּיל נְפָשׁוֹת וְחַיּוּנִי לְקִיּוּמוֹ וּלְחַיּוֹתוֹ שֶׁל אָדָם, אַךְ כְּשֶׁלֹּא נִזְהָרִים מִמֶּנּוּ הוּא גַּם שׂוֹרֵף וּמֵמִית כָּל מָה שֶׁנִּקְרֶה בְּדַרְכּוֹ.

הַכֶּסֶף בְּמַהוּתוֹ הוּא דָּבָר טוֹב, לֹא כְּמוֹ שֶׁאֲנָשִׁים חוֹשְׁבִים שֶׁהַכֶּסֶף הוּא רַע, הַמִּשְׁתַּמְּשִׁים בּוֹ הֵם אֵלֶּה שֶׁמְּקַלְקְלִים. הַכֶּסֶף מְקוֹרוֹ מִמָּקוֹם רוּחָנִי גָּבוֹהַּ מְאֹד, נַפְשׁוֹ שֶׁל אָדָם מְכַבֶּדֶת אֶת הַכֶּסֶף כִּי הִיא מִתְחַבֶּרֶת לַכֹּחַ הָרוּחָנִי שֶׁבּוֹ, לַמָּקוֹם מִמֶּנּוּ הוּא נוֹבֵעַ. וְזֶה פֵּרוּשׁ "רַבִּי (רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא) מְכַבֵּד עֲשִׁירִים, רַבִּי עֲקִיבָא מְכַבֵּד עֲשִׁירִים" (עירובין פו.), אִם דָּבָר כֹּה רוּחָנִי נָפַל לְיָדָם, יֵשׁ בָּהֶם מָקוֹר רוּחָנִי שֶׁרָאוּי לָדַעַת לְקַבְּלוֹ וּלְטַפֵּל בּוֹ בַּצּוּרָה הַמַּתְאִימָה. אַף עַל פִּי שֶׁהַיֵּצֶר יָכוֹל לְעַוֵּר אוֹתָם וְלַהֲסִיתָם מִתַּכְלִיתָם, הַמָּקוֹר הוּא טוֹב.

וּמַסְבִּיר רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב (ליקוטי מוהר"ן כה, ד) כִּי זוֹ הַסִּבָּה שֶׁהַגּוֹיִים חוֹמְדִים אֶת כַּסְפּוֹ שֶׁל הַיְּהוּדִי יוֹתֵר מִכֹּל, כִּי בַּכֶּסֶף שֶׁלָּהֶם אֵין שׁוּם קְדֻשָּׁה, הוּא נָע רַק בָּעוֹלָם הַזֶּה, חֲתִיכוֹת מַתֶּכֶת, אֲבָל בְּכֶסֶף שֶׁל יְהוּדִי יֵשׁ קְדֻשָּׁה. בָּרֶגַע שֶׁהַכֶּסֶף עוֹבֵר לִידֵי הַגּוֹי, הַקְּדֻשָּׁה שֶׁלּוֹ פָּגָה וְהַגּוֹי כְּבָר לֹא נֶהֱנֶה בַּמָּמוֹן כְּפִי

שֶׁחָשַׁק בּוֹ וְרוֹצֶה מֵהַיְהוּדִי מָמוֹן נוֹסַף, כְּיֶלֶד שֶׁמִּצָּה הִתְעַנְיְנוּתוֹ בַּצַּעֲצוּעַ שֶׁבְּיָדוֹ וּמְבַקֵּשׁ צַעֲצוּעַ חָדָשׁ[78].

ה׳ הֶרְאָה לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ מַטְבֵּעַ שֶׁל אֵשׁ, לְהַזְהִיר אוֹתוֹ כִּי הַכֶּסֶף שְׁמִקּוֹרוֹ בְּחֶסֶד, מַגִּיעַ עִם אֵשׁ שֶׁל תַּאֲוַת וְחֶמְדַּת הַמָּמוֹן וְעַל הָאָדָם לְהִזָּהֵר בְּטִפּוּלוֹ בְּכֶסֶף שֶׁבְּיָדָיו, כִּבְטִפּוּל בְּאֵשׁ. אִם עַד בָּיִת שֵׁנִי הָיָה עוֹמֵד הָעוֹלָם שֶׁל הַסִּטְרָא אַחֲרָא עַל גִּלּוּי עֲרָיוֹת, שְׁפִיכוּת דָּמִים וַעֲבוֹדָה זָרָה, הֲרֵי הַיּוֹם הוּא עוֹמֵד עַל כֶּסֶף, כֶּסֶף וְכֶסֶף ! זֶה שָׁלוֹשׁ הָרַגְלַיִם שֶׁל שֻׁלְחָנוֹ !

כסף אמיתי

אֲנָשִׁים מְוַתְּרִים עַל כָּל הַיָּקָר לָהֶם (וּבַזְּמַן אֱמֶת לֹא מְבִינִים שֶׁזֶּה הַיָּקָר לָהֶם) עֲבוּר הַכֶּסֶף וְתַאֲוַת הַמָּמוֹן. רַבִּים הִקְרִיבוּ אֶת הַמִּשְׁפָּחָה שֶׁלָּהֶם עַל מִזְבַּח הַכֶּסֶף וּבְעָרוֹב יְמֵיהֶם הֵם הוֹצִיאוּ אֶת הַכֶּסֶף חֲזָרָה בִּשְׁבִיל לְהַחְזִיר אֶת הַמִּשְׁפָּחָה אֲלֵיהֶם לְלֹא הוֹעִיל. תִּשְׁאַל כָּל אִישׁ עֲסָקִים אַדִּיר שֶׁאָנַחְנוּ מְקַנְּאִים בּוֹ, שֶׁכָּל הַיּוֹם מְשׂוֹחֵחַ בַּטֶּלֶפוֹן וּמְגַלְגֵּל מִלְיָארְדִים, כְּשֶׁהוּא מַגִּיעַ לְגִיל זִקְנָה וְשׂוֹאֲלִים אוֹתוֹ: "מָה הַחֲרָטָה הֲכִי גְּדוֹלָה שֶׁלְּךָ"? הוּא יֹאמַר: "לֹא הִשְׁקַעְתִּי בַּמִּשְׁפָּחָה מַסְפִּיק, בָּאִשָּׁה, בַּיְלָדִים". מִי עָצַר אוֹתְךָ ? הַכֶּסֶף ? הָיָה לְךָ מִלְיָארְד דּוֹלָר, מַדּוּעַ לֹא עָצַרְתָּ וְפָנִיתָ לָהֶם זְמַן ? מָה אַתָּה בּוֹכֶה עַכְשָׁו ?

---

[78] מָה שֶׁמַּסְבִּיר כֵּיצַד מְדִינָה עֲנִיָּה כְּאוּקְרָאִינָה, אֲשֶׁר אֲנָשִׁים בָּהּ מוּכָנִים לִמְכּוֹר אַף אֶת גּוּפָם עֲבוּר דּוֹלָרִים בּוֹדְדִים כְּדֵי לְהִתְקַיֵּם וּמִתְחַנְּנִים לְתַיָּרוּת חוּץ לְאַרְצָם, כַּאֲשֶׁר הַיְהוּדִים בָּאִים לְשָׁם לְפָקֹד קִבְרֵי צַדִּיקִים הֵם עוֹשְׂקִים אוֹתָם בִּסְכוּמִים מֻפְרָזִים וְלֹא יוֹדְעִים שֹׂבַע, הֲרִיחַ שֶׁל הַכֶּסֶף הַיְהוּדִי מְשַׁגֵּעַ אוֹתָם ! אִם הָיָה זֶה גּוֹי מִמְּדִינָה אַחֶרֶת, הָיוּ מוּכָנִים לַעֲשׂוֹת עֲבוּרוֹ הַרְבֵּה יוֹתֵר עֲבוּר פְּרוּטוֹת בִּלְבַד, כִּי זֶה רַק כֶּסֶף, אֲבָל מֵהַיְהוּדִי הֵם מְקַבְּלִים גַּם רֵיחַ שֶׁל קְדֻשָּׁה שֶׁהֵם לֹא רְגִילִים אֵלֶיהָ בְּשֶׁל טֻמְאַת הַגּוֹיִם שֶׁבָּהֶם.

אָדָם צָרִיךְ לְפַנּוֹת זְמַן לִהְיוֹת עִם הַיְלָדִים שֶׁלּוֹ. אוּלַי עִם הַמַּשְׁפֵּרֶת הַדַּלָּה שֶׁיַּרְוִיחַ הוּא "בְּקִשְׁי סוֹגֵר אֶת הַחֹדֶשׁ", אֲבָל לְמַעֲשֶׂה הוּא מִלְיוֹנֵר אֲמִתִּי. יֶשׁ לוֹ מִשְׁפָּחָה שֶׁאוֹהֶבֶת אוֹתוֹ וְדוֹאֶגֶת לוֹ, וְתִהְיֶה עֲבוּרוֹ גַּם כְּשֶׁיִּהְיֶה זָקֵן וְלֹא יֵצֵר עוֹד כֶּסֶף. הוּא כָּעֵת בָּרִיא שֶׁיֵּהָנֶה מִזֶּה, זֶה הָעֹשֶׁר הֲכִי גָּדוֹל. אָדָם יֵלֵךְ לִדְרוֹם אַמֶרִיקָה וְיִרְאֶה שֶׁיֵּשׁ שָׁם מִסְחָר בְּאֵיבָרִים לְהַשְׁתָּלָה, עַשְׂרוֹת אַלְפֵי דוֹלָרִים עוֹבְרִים מִיָּד לְיָד לְהַשָּׂגַת כִּלְיָה, כָּבֵד אוֹ קַרְנִיּוֹת לַעֵינַיִם. אַתָּה שָׁוֶה יוֹתֵר בַּחֲלָקִים מִהְיוֹתְךָ שָׁלֵם, כְּמוֹ מְכוֹנִית בְּמִפְעָל פִּרוּק בְּעַזָּה. אַתָּה מִלְיַארְדֵר ! אַתָּה קָם כָּל יוֹם בָּרִיא ? אַתָּה שָׁוֶה מִילְיוֹנֵי דוֹלָרִים ! כְּפִשּׁוּטוֹ ! אַתָּה עַכְשָׁו יוֹשֵׁב בַּסָּלוֹן עִם הַיְלָדִים שֶׁלְּךָ, שֶׁמְּדַבְּרִים אִתְּךָ וְצוֹחֲקִים אִתְּךָ בְּמָקוֹם לִהְיוֹת שְׁקוּעִים בְּאֵיזֶה מַחְשֵׁב שֶׁמְּטַמְטֵם לָהֶם אֶת הַשֵּׂכֶל וּמְנַתֵּק אוֹתָם מֵהָאֱנוֹשׁוּת ? זֶה מִלְיוֹן דוֹלָר !

זֶה הַכֶּסֶף הָאֲמִתִּי ! כְּשֶׁאַתָּה רוֹאֶה אֶת הַהַשְׁקָעָה בַּיְלָדִים שֶׁלְּךָ, שֶׁהֵם גְּדֵלִים לִהְיוֹת בְּנֵי אָדָם. יֶשׁ לְךָ יְשׁוּב הַדַּעַת, יֶשׁ לְךָ אִשָּׁה שֶׁמִּשְׁתַּתֶּפֶת עִמְּךָ בַּצָּרוֹת שֶׁלְּךָ וּבַשִּׂמְחוֹת שֶׁלְּךָ, יֶשׁ לְךָ בַּיִת קָטָן שֶׁאַתָּה חוֹזֵר אֵלָיו בְּסוֹף הַיּוֹם מִמִּרְדָּף שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, יֶשׁ לְךָ שִׁעוּר תּוֹרָה שֶׁאַתָּה בָּא וּמַשְׁמִיעַ קְצָת לַנְּשָׁמָה שֶׁלְּךָ, זֶה מִלְיוֹנֵר אֲמִתִּי ! מָה אַתָּה מַחְלִיף אֶת זֶה בְּכַמָּה נְיָרוֹת ? שְׁטָרוֹת ? אֶת הַשְּׁטָרוֹת אַתָּה לֹא לוֹקֵחַ אִתְּךָ. אַתָּה צָרִיךְ שֶׁהַבָּנִים שֶׁלְּךָ יָרִיבוּ אֶחָד עִם הַשֵּׁנִי עֲבוּר הַכֶּסֶף הַזֶּה ? אַתָּה מִלְיוֹנֵר אֲמִתִּי, אַל תִּפּוֹל בַּפַּח. יֶשׁ אֲנָשִׁים עֲנִיִּים כָּל כָּךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה, **שֶׁכָּל מָה שֶׁיֵּשׁ לָהֶם זֶה רַק כֶּסֶף** ! אַל תִּהְיֶה כְּמוֹתָם.

וְעָזְבוּ לַאֲחֵרִים חֵילָם

מְסַפֶּרֶת הַגְּמָרָא (גיטין מז.) עַל רֵישׁ לָקִישׁ (רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, תַּלְמִיד חָכָם שֶׁיָּצָא לְתַרְבּוּת רָעָה וְהָפַךְ לְרֹאשׁ הַשּׁוֹדְדִים, עַד שֶׁפָּגַשׁ בְּרַבִּי יוֹחָנָן שֶׁהָיָה גְּדוֹל הַדּוֹר, חָזַר בִּתְשׁוּבָה נָשָׂא אֶת אֲחוֹתוֹ וְהָפַךְ לְתַלְמִידוֹ וּלְבַסּוֹף לַחֲבֵרוֹ לְלִמּוּד, וְלַגְּדוֹל בַּתּוֹרָה), בְּאוֹתָהּ תְּקוּפָה שֶׁהָיָה רָחוֹק מִדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר, הוּא שָׁמַע עַל עַם אַפְּרִיקָאִי שֶׁנִּקְרָאִים לוּדָאִים, שֶׁהָיוּ אוֹכְלֵי אָדָם. הֵם הָיוּ קוֹנִים אָדָם לְשָׁנָה, נוֹתְנִים לוֹ הוֹן רַב, וּבְסוֹף הַשָּׁנָה הָיוּ אוֹכְלִים אוֹתוֹ. הֵם גַּם הָיוּ נוֹתְנִים לוֹ מִשְׁאָלָה אַחֲרוֹנָה, עַל מְנָת שֶׁלֹּא יִתְכַּוֵּץ מִפַּחַד וְאֵימַת הַמָּוֶת, וְיִקַּלְקֵל אֶת טַעַם בְּשָׂרוֹ!

רֵישׁ לָקִישׁ לָקַח עִמּוֹ גֶּרֶב וּבָהּ טְמוּנָה אֶבֶן חֲזָקָה. אֶת הַהוֹן שֶׁנָּתְנוּ לוֹ הֶחְבִּיא, וְעָבַד עֲבוּרָם אֶת הַתְּקוּפָה הַמֻּסְכֶּמֶת. כְּשֶׁהִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁרָצוּ לְאוֹכְלוֹ, בִּקֵּשׁ כְּמִשְׁאֲלָה אַחֲרוֹנָה לְקַשֵּׁר אֶת כֻּלָּם וְלָתֵת לְכָל אֶחָד חֲבָטָה וַחֲצִי עִם גֶּרֶב עַל רֹאשָׁם. וְכָךְ קָשַׁר אֶת כֻּלָּם וְחָבַט בְּכָל אֶחָד מַכָּה עִם גַּרְבּוֹ וַהֲרָגָם. הָאַחֲרוֹן הִתְעַוֵּתוּ פָּנָיו מֵהַמַּכָּה וְנִרְאָה כְּמִחַיֵּךְ, אָמַר לוֹ רֵישׁ לָקִישׁ מַדּוּעַ אַתָּה מְחַיֵּךְ, יֶשׁ לִי עוֹד חֲצִי מַכָּה לָתֵת לְךָ. חָבַט בּוֹ וַהֲרָגוֹ גַּם כֵּן. וְכָךְ חָזַר עִם שְׁלָלוֹ לְאַרְצוֹ.

הָעֲבָדָה כִּי הָיָה הוּא עַצְמוֹ קָרוֹב לַמָּוֶת כָּל כָּךְ, גָּרְמָה לוֹ לְשַׁנּוֹת אֶת אוֹרַח חַיָּיו, וּלְוַתֵּר עַל תַּאֲוַת הַמָּמוֹן, וּמֵאָז הָיָה מִתְפַּרְנֵס רַק לְצָרְכֵי אוֹתוֹ יוֹם וְלֹא מְשַׁעְבֵּד עַצְמוֹ לְצָבֹר הוֹן לְמָחָר, כִּי הֵבִין שֶׁיִּתָּכֵן וְלֹא יִהְיֶה מָחָר, וְאִם כֵּן אֵין לוֹ צֹרֶךְ בְּאוֹתוֹ מָמוֹן. וּכְשֶׁעָמַד לְהִפָּטֵר מִן הָעוֹלָם, לְאַחַר שֶׁחָזַר בִּתְשׁוּבָה וְהָיָה צַדִּיק גָּדוֹל, רָאָה כִּי הוֹתִיר אַחֲרָיו "קַבָּא דְּמוֹרִיקָא", כַּמָּה גְּרָמִים שֶׁל תַּבְלִין, וְעַל זֶה קָרָא אֶת הַפָּסוּק (תהלים מט, יא): "וְעָזְבוּ לַאֲחֵרִים חֵילָם", שֶׁזֶּה נֶאֱמַר עַל מִי שֶׁעָבְדוּ כָּל חַיֵּיהֶם וְצָבְרוּ הוֹן רַב וְהוֹתִירוּ אוֹתוֹ לַאֲחֵרִים שֶׁיֵּהֶנוּ מִמֶּנּוּ

בִּמְקוֹמָם, וְהוּא אוֹמֵר זֹאת עַל תַּבְלִין ! כִּי הוּא זָכָה לְהִסְתַּכְּלוּת נְכוֹנָה עַל הַחַיִּים וּמָה בֶּאֱמֶת חָשׁוּב. אִם הִשְׁאַרְתִּי גַּם אֶת הַגְּרָמִים הָאֵלֶּה, אֲזַי הַזְּמַן שֶׁהִשְׁקַעְתִּי בָּעֲבוֹדָה לְהַרְוִיחַ אֶת הַכֶּסֶף לִרְכֹּשׁ אוֹתָם, יָכֹלְתִּי לְנַצֵּל לְעוֹד לִמּוּד, לְעוֹד מִצְוָה, לְעוֹד כַּמָּה דַּקּוֹת עִם הַמִּשְׁפָּחָה, הָאִשָּׁה וְהַיְלָדִים.

וּמָה אֲנַחְנוּ מַשְׁאִירִים לַיְלָדִים שֶׁלָּנוּ? נַשְׁאִיר לָהֶם שֶׁיִּהְיוּ בְּנֵי אָדָם. הָיָה אָדָם עָשִׁיר שֶׁכָּל יָמָיו צָבַר הוֹן רַב וְהִשְׁאִיר הַכֹּל לִבְנוֹ יְחִידוֹ. אַךְ כֵּיוָן שֶׁמְּעוֹלָם לֹא טָרַח עַל הָרוּחָנִיּוּת שֶׁלּוֹ וְשֶׁל בְּנוֹ, כְּשֶׁזֶּה הִגִּיעַ לָרַב וְשָׁאַל בְּיֹבֶשׁ מָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת, וְאָמַר לוֹ הָרַב שֶׁצָּרִיךְ לוֹמַר עַל אָבִיו קַדִּישׁ שָׁנָה שְׁלֵמָה, עָנָה הַבֵּן כִּי זֶה לֹא בְּחֶשְׁבּוֹן וְאֵין לוֹ זְמַן ! הָרַב אָמַר לוֹ שֶׁיְּשַׁלֵּם לְאַבְרֵךְ שֶׁיֹּאמַר קַדִּישׁ בִּמְקוֹמוֹ וְיִלְמַד לְעִלּוּי נִשְׁמָתוֹ. הֶעָשִׁיר פָּנָה לְאַבְרֵךְ וּשְׁאָלוֹ כַּמָּה זֶה עוֹלֶה. שָׁאַל אוֹתוֹ הָאַבְרֵךְ בִּבְדִיחוּתָא כַּמָּה זֶה שָׁוֶה לְךָ? וְאָז עָנָה הֶעָשִׁיר "50 שֶׁקֶל" ! זֶה מָה שֶׁשָּׁוֶה אַבָּא שֶׁלּוֹ ! הָאָב הוֹרִישׁ לַבֵּן מִלְיוֹנִים, וְזֶה לֹא מוּכָן לְהַשְׁקִיעַ 50 שֶׁקֶל עֲבוּר מְנוּחָתוֹ הַנִּצְחִית שֶׁל אָבִיו. מָה אֲנַחְנוּ מַשְׁאִירִים לַבָּנִים שֶׁלָּנוּ? נַשְׁקִיעַ בָּהֶם אֶת לִבֵּנוּ וּזְמַנֵּנוּ, זֶה לֹא נִמְדָּד בְּכֶסֶף, וְזֶה שָׁוֶה יוֹתֵר מִכָּל הוֹן שֶׁבָּעוֹלָם. אוּלַי לֹא תַּשְׁאִיר לוֹ דִּירוֹת וּמִלְיוֹן דּוֹלָר בַּבַּנְק, אֲבָל תַּשְׁאִיר לְעַצְמְךָ קַדִּישׁ לִמְנוּחָתְךָ הָעוֹלָמִית.

אָז בּוֹאוּ נִזָּנַח אֶת חֲלוֹמוֹת הַשָּׁוְא שֶׁמּוֹכֵר לָנוּ יֵצֶר הָרַע, נִשְׁבֹּר לוֹ אֶת (שְׁלוֹשׁ) הָרַגְלַיִם ! מִתַּאֲוַת הַמָּמוֹן יוֹצֵא רַק שִׁבְרוֹן לֵב, לֹא רוֹאִים אֶת הַכֶּסֶף וְלֹא נֶהֱנִים מִמֶּנּוּ. אֲנָשִׁים הָרָסוּ אֶת הַבְּרִיאוּת וְהַמִּשְׁפָּחָה עֲבוּר מָמוֹן, וְגַם כְּשֶׁהִשִּׂיגוּ אוֹתוֹ, לֹא יָכְלוּ לִקְנוֹת אֶת הַבְּרִיאוּת וְהַמִּשְׁפָּחָה חֲזָרָה כְּכָל שֶׁרָצוּ. הַיּוֹם קָצַר

וְהַמְּלָאכָה מְרֻבָּה (אבות פ״ב, מט״ו), בּוֹאוּ נֶאֱסֹף אֶת הָאוֹצָר הָאֲמִתִּי שֶׁכֵּן יִשָּׁאֵר בְּיָדֵינוּ וְנֶהֱנֶה מִמֶּנּוּ, הַתּוֹרָה, הַמִּצְווֹת, הַמִּשְׁפָּחָה שֶׁהִשְׁקִיעוּ בָּהּ, הָעֲרָכִים, הַמִּדּוֹת, הֵן וּשְׁכָרָן, מְנָיוֹת שֶׁיַּעַבְדוּ עֲבוּרֵנוּ גַּם אַחֲרֵי ״שֶׁנִּצָּא לְפֶנְסְיָה״ אַחֲרֵי 120. בּוֹאוּ נִתְחַבֵּר לַמָּקוֹר שֶׁל הַכֹּסֶף - לַחֶסֶד. בּוֹאוּ לְהַרְוִיחַ בֶּאֱמֶת.

של מי העגל הזה

מָה נֹאמַר וּמָה נִּצְטַדָּק?

בְּכָל שָׁנָה כַּאֲשֶׁר מַגִּיעִים אֶל פָּרָשַׁת "כִּי תִשָּׂא" וְקוֹרְאִים עַל חֵטְא הָעֵגֶל, עוֹלָה שׁוּב וְשׁוּב אוֹתָהּ שְׁאֵלָה, כֵּיצַד עָם שֶׁרָאָה בְּמוֹ עֵינָיו 10 מַכּוֹת עַל מִצְרַיִם, אֶת קְרִיעַת יָם סוּף וְהַשָּׁמַיִם וְרָאָה אֶת כָּל צְבָאוֹת הַמַּלְאָכִים (במדבר רבה ב, ג), הָיָה בְּמַעֲמַד הַר סִינַי וְזָכָה לִשְׁמוֹעַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ אוֹמֵר אֶת שְׁנֵי הַדִּבְּרוֹת הָרִאשׁוֹנִים (פסיקתא רבתי ,כב), זָכָה לֶאֱכוֹל לֶחֶם שֶׁיּוֹרֵד לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם (שמות טז, טו), וְלִשְׁתּוֹת מַיִם שֶׁיּוֹצְאִים לוֹ מִתּוֹךְ סֶלַע בְּאֶמְצַע הַמִּדְבָּר (בבא מציעא פו:), כְּשֶׁהוּא מֵקֶף בְּעַנְנֵי כָּבוֹד מִכָּל הַכִּוּוּנִים (סוכה יא:), אֵיךְ הוּא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת עֵגֶל מִזָּהָב, וְלוֹמַר (שמות לב, ד): "אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלוּךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם"?

וְגַם הַתְּגוּבוֹת שֶׁל מֹשֶׁה לַטְּעָנוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִרְאוֹת כְּלֹא קְשׁוּרוֹת וּלְעִתִּים אַף כְּמַזִּיקוֹת לְכְאוֹרָה, וְלֹא מוּבָן כֵּיצַד הֵן עוֹשׂוֹת אֶת פְּעֻלָּתָן. כַּאֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹדִיעַ לְמֹשֶׁה (שם שם, ז): ״לֶךְ רֵד כִּי שִׁחֵת עַמְּךָ״, כְּלוֹמַר בִּזְמַן שֶׁאַתָּה הָיִיתָ עַמִּי, הִתְקַדַּשְׁתָּ כְּמַלְאָךְ, לֹא אָכַלְתָּ לֹא שָׁתִיתָ וְלֹא יָשַׁנְתָּ 40 יוֹם (שם לד, כח), בַּזְּמַן הַזֶּה הָעָם שֶׁלְּךָ לָמָּה עָסַק בָּעֲבוֹדָה זָרָה! עַם קְשֵׁה עֹרֶף הֵם, זֶה הָעָם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, וְכָךְ עָשׂוּ לִי? כְּפוּיֵי טוֹבָה! ״וְעַתָּה הַנִּיחָה לִי וְיִחַר אַפִּי בָהֶם וַאֲכַלֵּם וְאֶעֱשֶׂה אוֹתְךָ לְגוֹי גָּדוֹל״ (שם לב, ט), זוּז הַצִּדָּה וַאֲנִי אֶמְחַק אוֹתָם וְאוֹצִיא מִזַּרְעֲךָ עַם יִשְׂרָאֵל חָדָשׁ. וּמָה מֹשֶׁה עוֹנֶה? ״לָמָּה ה׳ יֶחֱרֶה אַפְּךָ בְּעַמֶּךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּכֹחַ גָּדוֹל וּבְיָד חֲזָקָה״? (שם שם, יא). מַדּוּעַ הוּא מַזְכִּיר לַה׳ אֶת הָעֲבָדָה שֶׁה׳ הוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם בְּבַקָּשַׁת הַתַּחֲנוּנִים, הֲרֵי זוֹ הַסִּבָּה הָעִקָּרִית לְכְעֹס, שֶׁרַק עַל כָּךְ הָיוּ אֲמוּרִים לְהַכִּיר טוֹבָה.

אִם אָדָם שֶׁאֲנִי לֹא מַכִּיר נִגַּשׁ אֵלַי בָּרְחוֹב וּלְלֹא הִתְגָּרוּת מִצִּדִּי פּוֹתֵחַ בְּנִבּוּלֵי פֶּה וּמְבַיֵּשׁ אוֹתִי, אֲנִי נִפְגַּע מְעַט אֲבָל מִתְעַלֵּם. אֲנִי אַף מְרַחֵם עָלָיו, אָדָם שֶׁלֹּא מַכִּיר אוֹתִי פּוֹגֵעַ אֵלַי כָּךְ? אוּלַי הוּא בְּצָרָה, אוּלַי לוֹקֶה בְּנַפְשׁוֹ? מָה יֵּשׁ לִי לְהִצְטַעֵר מִמֶּנּוּ? אֲבָל אָדָם שֶׁאֲנִי מַכְנִיס אֵלַי הַבַּיְתָה וּמְגַדֵּל אוֹתוֹ וּמְטַפֵּל בּוֹ, מַשְׁקִיעַ בּוֹ זְמַן וְכֹחַ, וּפִתְאוֹם הוּא קָם עָלַי וּמְקַלֵּל אוֹתִי וּמְבַזֶּה אוֹתִי, אַחֲרֵי כָּל מָה שֶׁעָשִׂיתִי עֲבוּרוֹ, וְעוֹד בְּבֵיתִי שֶׁלִּי? מוּבָן שֶׁהַדָּבָר יִפְגַּע בִּי מְאֹד. ה׳ יִתְבָּרַךְ הוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם בְּנִסִּים וּבְמוֹפְתִים לַעֲשׂוֹתָם לְעָם נִבְחָר וּמְיֻחָד רַק לוֹ, וְהֵם עוֹשִׂים עֵגֶל, וַדַּאי שֶׁיִּכְעַס, אָז מַדּוּעַ טוֹרֵחַ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְהַזְכִּיר לַה׳ בִּשְׁעַת כַּעֲסוֹ כִּי זֶה הָעָם שֶׁהוּא הוֹצִיא מִמִּצְרַיִם? וְה׳ אָכֵן מִתְנַחֵם מֵהָרָעָיוֹן לְכַלּוֹתָם, וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ מְנַצֵּל אֶת הַהִזְדַּמְּנוּת לָרֶדֶת לְמָטָּה אֶל הָעָם.

מֹשֶׁה רַבֵּנוּ מְגַלֶּה לְחֶרְדָתוֹ כִּי הַמַּצָּב גָּרוּעַ עוֹד יוֹתֵר, מֵאַחַר וְה׳ דִּבֵּר עִמּוֹ רַק עַל עֲבוֹדָה זָרָה, אַף הוּא רָאָה כִּי חָטְאוּ גַּם בְּגִלּוּי עֲרָיוֹת וּבִשְׁפִיכוּת דָּמִים. הֵם אָמְנָם חִלְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, אַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צִיֵּן בְּפָנָיו אֶת הָעֲבוֹדָה הַזָּרָה מִשְּׁתֵי סִבּוֹת, הָרִאשׁוֹנָה הִיא שֶׁעֲבוֹדָה זָרָה הִיא הַשֹּׁרֶשׁ שֶׁל כָּל רַע, שֶׁכָּל הַמּוֹדֶה בָּעֲבוֹדָה זָרָה כְּאִלּוּ כּוֹפֵר בַּתּוֹרָה כֻּלָּהּ (נדרים כה.), וְהַסִּבָּה הַשְּׁנִיָּה הִיא שֶׁאֶת שְׁנֵי הַדִּבְּרוֹת הָרִאשׁוֹנִים כֻּלָּם שָׁמְעוּ מִפִּי הַגְּבוּרָה יִשְׂרוֹת (פסיקתא רבתי, כב), הֵם שָׁמְעוּ ״אָנֹכִי ה׳ אֱלֹקֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים״ (שמות כ, ב), וְכֵן ״לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי״ (שם), עַל זֶה לֹא יוּכְלוּ לִטְעֹן כִּי לֹא יָדְעוּ אוֹ שֶׁמֹּשֶׁה בָּדָה מִלִּבּוֹ חַס וְשָׁלוֹם, כִּי יָדְעוּ וְשָׁמְעוּ וְרָאוּ אֶת הַקּוֹלוֹת.

וְאַף עַל פִּי שֶׁהֶעָרֵב-רַב עָמַד בָּרֹאשׁ לְהָסִית וּלְהַדִּיחַ, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לב, ד): ״אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ״ וְלֹא ״אֵלֶּה אֱלֹהֵינוּ״ (תולדות יצחק שמות לב, א), מַשְׁמַע שֶׁלֹּא הָיוּ מִתּוֹךְ עַם יִשְׂרָאֵל, עֲדַיִן הָיוּ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהֶסִיתוּ עַל יָדָם וְנִסְחָפוּ לַעֲשׂוֹת הַמַּעֲשִׂים הָרָעִים וּלְהִתְקַלְקֵל, שֶׁכֵּן גַּם הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר יָכוֹל לִפּוֹל כְּשֶׁהוּא מֻשְׁפָּע מִסְּבִיבָה רָעָה (וְזֶה עוֹד לִפְנֵי עִדָּן הָאִינְטֶרְנֶט וְהָאַיְפוֹנִים שֶׁמְּבִיאִים לָנוּ אֶת עֵגֶל הַזָּהָב עַל כָּל עֲבֵרוֹתָיו הַבָּיְתָה יְשִׁירוֹת גַּם כְּשֶׁאֲנַחְנוּ ״לְבַד״). מֹשֶׁה רַבֵּנוּ רוֹאֶה כִּי הֵם חָטְאוּ חֲטָאָה גְּדוֹלָה וּמְשַׁבֵּר אֶת הַלּוּחוֹת, וְכָךְ הוּא חוֹזֵר אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶל הָהָר לְבַקֵּשׁ שֶׁיִּמְחֹל לָהֶם עַל עֲוֹנָם.

מָה יֹּאמַר לוֹ עַכְשָׁו? מָה הַסָּנֶגוֹרְיָה הָאֶפְשָׁרִית עַל מַעֲשֶׂה כָּזֶה נוֹרָא? כְּפִירָה בָּעִקָּר, בַּתּוֹרָה, בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מָה יוּכַל לוֹמַר שֶׁיְּשַׁכְנֵעַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִמְחוֹל לָהֶם

וְלַעֲבֹר עַל כָּךְ לְסֵדֶר הַיּוֹם? וְהִנֵּה כָּתוּב (שמות לב, לא): "וַיָּשָׁב מֹשֶׁה אֶל ה' וַיֹּאמַר אָנָּא חָטָא הָעָם הַזֶּה **חַטָּאָה גְדֹלָה** וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב". כָּךְ מַתְחִילִים דִּבְרֵי סַנֵּגוֹרְיָה? לוֹמַר שֶׁהַחַטָּאָה שֶׁלָּהֶם גְּדוֹלָה? לֹא דַּי שֶׁבַּתְּחִלָּה "הִזְכִּיר" לַה' אֶת יְצִיאַת מִצְרַיִם, כָּעֵת "מַזְכִּיר" לוֹ שֶׁהַחֵטְא שֶׁחָטְאוּ הוּא גָּדוֹל מְאֹד? וְעוֹד שֶׁלְּבַסּוֹף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָכֵן מוֹחֵל, וּמְצַוֶּה עַל מֹשֶׁה לַעֲשׂוֹת לוּחוֹת שְׁנִיִּים, וְאַף מְלַמֵּד אוֹתוֹ אֶת 13 מִדּוֹת הָרַחֲמִים (שם לד, ו-ז), שֶׁאִם חָלִילָה יֶחֶטְאוּ בְּעָתִיד, כְּשֶׁיַּעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה לְפָנָיו וְיַזְכִּירוּ לְפָנָיו מִדּוֹת רַחֲמִים אֵלּוּ, הוּא יִסְלַח לָהֶם (ראש השנה יז:).

לֹא מוּבָן. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ רוֹאֶה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כּוֹעֵס עַל עַם יִשְׂרָאֵל, זֶה הָעָם שֶׁהוֹצֵאתִי מִמִּצְרַיִם, וְכָךְ עוֹשִׂים לִי? אֵיזוֹ כְּפִיּוּת טוֹבָה! וּמָה מֹשֶׁה עוֹנֶה לוֹ, סְלַח לָהֶם, זֶה הָעָם שֶׁהוֹצֵאתָ מִמִּצְרַיִם... הֲרֵי זוֹ הַסְבָּה שֶׁהוּא כּוֹעֵס. הוּא יוֹרֵד לְמָטָּה וְרוֹאֶה אוֹתָם חוֹטְאִים בַּחֲטָאִים הַקָּשִׁים בְּיוֹתֵר, חוֹזֵר אֶל ה' וְאוֹמֵר טָעִיתִי, זֶה הַרְבֵּה יוֹתֵר גָּרוּעַ, חֲטָאָה גְּדוֹלָה עָשׂוּ לְפָנֶיךָ! וְעַל זֶה מְבַקֵּשׁ סְלִיחָה וְנַעֲנָה, וְה' גַּם מוֹסֵר לוֹ 13 מִדּוֹת רַחֲמִים?

לֹא מִתְסַדֵּר לִי

אֶלָּא שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ חִבֵּר אֶת רֶצֶף הָאֵרוּעִים וּמַשֶּׁהוּ לֹא הִסְתַּדֵּר לוֹ. הַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת (שבת קה:): כָּךְ אֲמָנוּתוֹ שֶׁל יֵצֶר הָרַע, הַיּוֹם אוֹמֵר לוֹ עֲשֵׂה כָּךְ, וּלְמָחָר אוֹמֵר לוֹ עֲשֵׂה כָּךְ, עַד שֶׁאוֹמֵר לוֹ לֵךְ עֲבֹד עֲבוֹדָה זָרָה וְהוֹלֵךְ וְעוֹבֵד. כְּלוֹמַר הַיֵּצֶר עוֹבֵד בִּשְׁלַבִּים. עוֹד כָּתוּב (שם) שֶׁכָּל מִי שֶׁקּוֹרֵעַ אֶת בִּגְדוֹ בְּכַעַס וּמַרְגִּיעַ בְּכָךְ אֶת יְצָרוֹ, זֶה נֶחְשָׁב כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה! מַדּוּעַ? כִּי כָּךְ זֶה מַתְחִיל, מִבֶּגֶד קָרוּעַ לְהַרְגִּיעַ יֵצֶר קָטָן, וְעַד מַעֲשִׂים שְׁפָלִים לְהַרְגִּיעַ יֵצֶר גָּדוֹל. יֵצֶר הָרַע לֹא בָּא לְרַב בֵּית כְּנֶסֶת שֶׁיּוֹצֵא מֵהַתְּפִלָּה בְּיוֹם שַׁבָּת עִם הַטַּלִּית עָלָיו, וּמוֹרֶה לוֹ לָקַחַת מוֹנִית

וְלִנְסֹעַ לַכְּנֶסְיָה, זֶה לֹא עוֹבֵד כָּךְ. הִתְדַּרְדְּרוּת עֲמוּקָה הִיא עֲבוֹדָה בִּשְׁלַבִּים, לְיֵצֶר הָרַע יֵשׁ הַרְבֵּה סַבְלָנוּת.

סִפֵּר לִי תַּלְמִיד מְבֻגָּר שֶׁחָזַר בִּתְשׁוּבָה, כִּי גָּדַל בְּבַיִת מְסֹרָתִי שֶׁל אַחַת מִעֲדוֹת הַמִּזְרָח. עַד הַצָּבָא הוּא גַּם הָיָה חוֹבֵשׁ כִּפָּה וּמִתְפַּלֵּל פֹּה וְשָׁם. אַחֲרֵי הַשֵּׁרוּת הַצְּבָאִי הוּא נָסַע עִם חָבֵר לְגֶרְמַנְיָה, לְהִתְפָּרְנֵס מִמְּכִירַת תְּמוּנוֹת, זוֹ הָיְתָה עֲבוֹדָה לְהַרְבֵּה צְעִירִים יִשְׂרְאֵלִים בִּשְׁנוֹת ה-80. בְּגֶרְמַנְיָה הַתּוֹשָׁבִים מְקַבְּלִים אֶת הַמַּשְׁכֹּרֶת בְּכָל יוֹם שִׁישִׁי וּמְבַזְבְּזִים אוֹתָהּ בְּשַׁבָּת וְרִאשׁוֹן.

כֵּיוָן שֶׁהוּא וַחֲבֵרוֹ בָּאוּ מִבָּתִּים מְסוֹרָתִיִּים שְׁנֵיהֶם, שֶׁהָיָה שָׁם עוֹד רֵיחַ נִיחוֹחַ יְהוּדִי תָּמִים שֶׁל פַּעַם, סִכְּמוּ בֵּינֵיהֶם עַל שְׁנֵי תְּנָאִים: הֵם לֹא אוֹכְלִים בָּשָׂר וְעוֹף בְּגֶרְמַנְיָה, כִּי זֶה טָרֵף, וְכֵן הֵם לֹא עוֹבְדִים בְּשַׁבָּת. לֹא שָׁמְרוּ שַׁבָּת בָּאַדִּיקוּת, אֲבָל לַעֲבוֹד וְלַעֲשׂוֹת כֶּסֶף בְּשַׁבָּת הָיָה קָצָת יוֹתֵר מִדַּי בִּשְׁבִילָם.

שְׁנֵי הַתְּנָאִים הֻרְאוּ עַל תְּמִימוּתָם שֶׁל אוֹתָם צְעִירִים. וְכִי אִם לֹא יֹאכְלוּ בָּשָׂר, שְׁאָר דְּבָרִים מֻתָּר לֶאֱכוֹל בְּחוּ"ל? כָּל הַכֵּלִים שֶׁהַגּוֹיִם מְבַשְּׁלִים בָּהֶם הֵם טְרֵפָה, הַמַּאֲכָלִים עַצְמָם, גַּם "הַפַּרְוֶה", מְבֻשָּׁלִים בְּאוֹתוֹ תַּנּוּר עִם טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת. שֶׁלֹּא לְדַבֵּר שֶׁרֹב הַתַּנּוּרִים מְשֻׁמָּנִים בְּשֻׁמָּן חֲזִיר, אֲפִילּוּ דְּבָרִים שֶׁהֻתְּרוּ לַהֲלָכָה כְּמוֹ פַּת-פַּלְטֵר שֶׁל גּוֹי (שו"ע יו"ד סי' קיב סע' ב), הָיָה זֶה בִּזְמַנָּם שֶׁפַּת הָיְתָה נַעֲשֵׂית מִקֶּמַח מַיִם וָמֶלַח, אֲבָל הַיּוֹם עִם כָּל הֶחֳמָרִים הָאֲחֵרִים שֶׁמְּזָרְקִים וּמַכְנִיסִים בַּמִּכּוֹנוֹת, אָדָם קוֹנֶה לֶחֶם וְאוֹכֵל טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת וַאֲפִילּוּ לֹא יוֹדֵעַ.

אֲבָל הֵם לֹא חָשְׁבוּ עַל כָּךְ. בְּמֶשֶׁךְ חֳדָשִׁים הֵם חָיוּ עַל פַּסְטוֹת וְטוּנָה בְּלֶחֶם פָּרוּס. הֵם גַּם לֹא עָבְדוּ בְּשַׁבָּת, שְׁזֶה הָיָה הַיּוֹם הַכִּי רְוִחִי לִמְכִירוֹת מֵהַסּוּג שֶׁלָּהֶם. וְכָךְ הָרַוַח קָטָן, הַבָּטֶן

מְקַרְקֶרֶת וְהַשְׂכִירוּת לַדִּירָה מְתַקְתֶּקֶת. הַלַּחַץ עָשָׂה אֶת שֶׁלּוֹ, עַד שֶׁיּוֹם אֶחָד נִגַּשׁ אֵלָיו חֲבֵרוֹ וְאָמַר:

- ״תִּשְׁמַע, לֹא נוֹרָא אִם פַּעַם בְּחוֹדֶשׁ, רַק פַּעַם בְּחוֹדֶשׁ, נַעֲבֹד כַּמָּה שָׁעוֹת בְּשַׁבָּת, רַק לְשַׁלֵּם אֶת הַשְׂכִירוּת, שֶׁלֹּא יָעִיפוּ אוֹתָנוּ וְנִישַׁן בָּרְחוֹב. מִי קוֹנֶה תְּמוּנוֹת בְּיוֹם רְבִיעִי? נַעֲבֹד שָׁעָה שְׁעָתַיִם, רַק לְכַסּוֹת חֻשְׁבּוֹנוֹת, מָה אַתָּה אוֹמֵר״?

לְדִבְרֵי ״טָעַם״ כָּאֵלּוּ הוּא נֶאֱלָץ לְהַסְכִּים. וְכָךְ עָמְדוּ בַּשְּׁדֵרָה עַל חוֹף הַיָּם בְּשַׁבָּת הָרִאשׁוֹנָה, וּמָכְרוּ אֶת כָּל הַסְּחוֹרָה בִּשְׁעָתַיִם. וַיִּרְאוּ שְׁנֵיהֶם כִּי טוֹב הָעֵץ לְמַאֲכָל וְכִי תַאֲוָה הוּא לָעֵינַיִם וְנֶחְמָד הָעֵץ לְהַשְׂכִּיל וַיִּקְחוּ מִפִּרְיוֹ וַיֹּאכְלוּ (על פי בראשית ג, ו). וְכָךְ הֶחְלִיטוּ כִּי פַּעַם בְּחוֹדֶשׁ יַעַבְדוּ שָׁם בְּשַׁבָּת. וְאַחֲרֵי הַשַּׁבָּת הִגִּיעַ תּוֹר הָאֹכֶל, וְכָךְ מִפַּסְטוֹת עָבְרוּ לְנַקְנִיקִיּוֹת (גַּם כָּךְ אֵין בָּשָׂר בַּנַּקְנִיקִיּוֹת, הַכֹּל זֶה צִפְרְנַיִם וְעוֹר), לֹא עָבַר זְמַן רַב וְהֵם מָצְאוּ עַצְמָם עוֹבְדִים כָּל שַׁבָּת מִבֹּקֶר וְעַד עֶרֶב, לְלֹא דַּקָּה הַפְסָקָה, אָז אֶחָד הָיָה שׁוֹלֵחַ אֶת חֲבֵרוֹ לְקַפֵּץ לַדּוּכָן מִמּוּל לִקְנוֹת מַהֵר מַשֶּׁהוּ לֶאֱכוֹל וְלַחֲזוֹר מִיָּד לַעֲזוֹר, וּבְעוֹד הוּא קוֹרֵס מוּל כָּל הַקּוֹנִים, הַשֵּׁנִי צוֹעֵק עַל הַמּוֹכֵר שׁוּוַארְמַת-חֲזִיר שֶׁיָּשִׂים לוֹ מַהֵר אֶת הַחֲזִיר בַּפִּתָּה כִּי הוּא מְמַהֵר לַדּוּכָן.

כָּךְ עוֹבֵד יֵצֶר הָרַע! לְאַט וּבָטוּחַ! בָּרוּךְ ה׳, אוֹתוֹ בָּחוּר חָזַר לָאָרֶץ, וְזָכָה לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה וּלְהָקִים דּוֹר יְשָׁרִים. וְהוּא מְסַפֵּר לִי: ״תִּרְאֶה מָה זֶה יֵצֶר הָרַע, הִתְחַלְנוּ בְּהַסְכָּמָה שֶׁלֹּא עוֹבְדִים בְּשַׁבָּת וְאוֹכְלִים רַק פַּסְטוֹת, וְהִגַּעְנוּ לַעֲבוֹדָה רַק בְּשַׁבָּת וְלֶאֱכֹל חֲזִיר עַל הַדֶּרֶךְ״! כָּךְ כְּשֶׁהוּא עוֹבֵד בִּשְׁלַבִּים.

אֲבָל בַּמִּדְבָּר לֹא הָיָה מִדְבָּר בְּחַיִל מְשֻׁחְרָר שֶׁעוֹבֵד בְּגֶרְמַנְיָה הַטְּמֵאָה, הָיָה זֶה עַם יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּמְצָא בְּ-49 שַׁעֲרֵי קְדֻשָּׁה! בְּמַעֲמַד שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן לִפְנֵי הַחֵטְא! וְהַכֹּל מַתְחִיל

שֶׁהֵם טָעוּ בַּסְּפִירָה בְּיוֹם אֶחָד. חָשְׁבוּ שֶׁצָּרִיךְ לִסְפֹּר מֵרֵגַע שֶׁמֹּשֶׁה עוֹלֶה עַל הָהָר וְלֹא מֵהָעֶרֶב שְׁזֶּה יוֹם חָדָשׁ, וְכָךְ לְשִׁיטָתָם הָיָה אָמוּר לַחְזֹר בְּט״ז בְּתַמּוּז, וְהִנֵּה כְּשֶׁרָאוּ שֶׁהוּא מֵאַחֵר לָשׁוּב, לְפִי חִשּׁוּבָם, וְעָבְרָה בְּקֹשִׁי שָׁעָה מֵהַזְּמַן בּוֹ הָיָה כְּבָיְכוֹל אָמוּר לְהַגִּיעַ, וּכְבָר הֵם רוֹצִים עֵגֶל זָהָב וְלִכְפֹּר בַּכֹּל?

אַהֲרֹן מְנַסֶּה לִמְשׁוֹךְ אֶת הַזְּמַן, אַךְ הָעֶרֶב-רַב מֵעִיר אֶת כֹּלָם מֵקֶדֶם בַּבֹּקֶר וְהִנֵּה הֵם חוֹטְאִים, וְתוֹךְ 18 שָׁעוֹת מֵרֵגַע שֶׁפָּנוּ אֶל אַהֲרֹן בְּמַחְשָׁבָה שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ מֵת וְעַד שֶׁזֶּה יוֹרֵד, כְּבָר הִסְפִּיקוּ לַחֲטֹא בְּגִלּוּי עֲרָיוֹת, שְׁפִיכוּת דָּמִים וַעֲבוֹדָה זָרָה? עֶרֶב-רַב מַצְלִיחַ לְהָסִית עַם קָדוֹשׁ כָּזֶה בְּכֹלּוּם זְמַן? לָקַחַת חַיִל מְשֻׁחְרָר מִיִּשְׂרָאֵל מִבַּיִת מִסְּרָתִי וְלַהֲפֹךְ אוֹתוֹ לְאוֹכֵל חֲזִיר שֶׁעוֹבֵד בְּשַׁבָּת, עַל זֶה הַיֵּצֶר עָבַד כַּחֲצִי שָׁנָה, וְלָקַחַת עַם קְדוֹשִׁים בְּמַעֲמַד שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן וּלְהַחְטִיא אֶת כֻּלָּם בָּעֲבוֹדָה זָרָה, מַסְפִּיקוֹת 18 שָׁעוֹת? זֶה לֹא מִסְתַּדֵּר! זֶה יוֹתֵר מִדַּי מַהֵר!

גָּדוֹל עָלַי

כְּמוֹ כֵּן אָנוּ יוֹדְעִים שֶׁיֵּצֶר הָרַע מַתְאִים אֶת עַצְמוֹ לְכֹחוֹתָיו שֶׁל הָאָדָם. אָמְנָם הוּא מַלְאַךְ וְאֵין גְּבוּל לַכֹּחוֹת שֶׁלּוֹ, אַךְ הוּא מֻרְשָׁן עַל יְדֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַתְאִים אֶת עַצְמוֹ לְכָל אָדָם וְאָדָם לְפִי הַמַּצָּב בּוֹ הוּא נִמְצָא. אִם יֵצֶר הָרַע הָיָה פּוֹעֵל לְלֹא מַעֲצוֹרִים אֵין אִישׁ שֶׁיָּכוֹל הָיָה לַעֲמוֹד בְּפָנָיו.

מְסַפֶּרֶת הַגְּמָרָא (קידושין פא.) עַל רַבִּי מֵאִיר בָּעַל הַנֵּס וְרַבִּי עֲקִיבָא אֲשֶׁר שְׁנֵיהֶם הָיוּ קְדוֹשֵׁי עֶלְיוֹן שֶׁפְּרוּשִׁים מֵחֲטָאִים וְתַאֲוֹות וְלֹא הֵבִינוּ כֵּיצַד אֲנָשִׁים יְכוֹלִים לַחֲטֹא וּלְהַאֲשִׁים אֶת יֵצֶר הָרַע בְּכָל דָּבָר וְהִתְלוֹצְצוּ עֲלֵיהֶם. וְהִנֵּה הֶחְלִיט הַשָּׂטָן לְלַמֵּד אוֹתָם לֶקַח לֹא לְזַלְזֵל בּוֹ וּבִנְכָשָׁלִים לְפִתְוָיָיו, וְלָכֵן הֶעֱמִיד אֶת

שְׁנֵיהֶם בְּנִסָּיוֹן שֶׁכִּמְעַט נִכְשְׁלוּ בּוֹ וְעָזַב אוֹתָם בָּרֶגַע הָאַחֲרוֹן, כְּשֶׁהוּא מַסְבִּיר לָהֶם כִּי פָּעַל הַפַּעַם מֵעֵבֶר לִיכֹלֶת שֶׁלָּהֶם וְלָכֵן נֶאֱסַר עָלָיו מִשָּׁמַיִם לְהַכְשִׁילָם לְגַמְרֵי, אֲבָל שֶׁיִּלְמְדוּ לֶקַח לֹא לְזַלְזֵל בּוֹ וּבַאֲנָשִׁים שֶׁנּוֹפְלִים בִּרְשָׁתוֹ. הָעֲבָדָה כִּי רַבִּי עֲקִיבָא וְרַבִּי מֵאִיר לֹא נִכְשְׁלוּ, כִּי הֵם הִתְמוֹדְדוּ כָּל חַיֵּיהֶם מוּל יֵצֶר שֶׁהָיָה בְּדִיּוּק מֻתְאָם לְכֹחוֹתֵיהֶם וְאִתּוֹ נִלְחָמוּ בְּעֹז וּגְבוּרָה וְלָכֵן יָכְלוּ לוֹ. כְּלוֹמַר יֵצֶר הָרַע הוּא שׁוֹנֶה אֵצֶל כָּל אָדָם וְאָדָם, וּלְכָל אֶחָד יֵשׁ אֶת הַיְכֹלֶת הַפְּנִימִית לְהִלָּחֵם בּוֹ בְּכָל רֶגַע, וְלֹא לִפּוֹל וּלְהִכָּנַע מִיַּד.

חָשַׁב לְעַצְמוֹ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, כֵּיצַד יִתָּכֵן שֶׁיֵּצֶר הָרַע הִצְלִיחַ לְהָדִיחַ אוֹתָם, וְלַמְרוֹת שֶׁהָיוּ בְּ-49 שַׁעֲרֵי קְדֻשָּׁה נִכְנָעוּ תּוֹךְ זְמַן קָצָרצָר, כְּאִלּוּ אֵין לָהֶם כֹּחוֹת לַעֲמֹד מוּלוֹ. וּמָה גַּם שֶׁבִּיצִיאַת מִצְרַיִם הֵם הָיוּ בְּ-49 שַׁעֲרֵי טֻמְאָה, וְאִם הָיוּ נוֹתָרִים עוֹד שָׁעָה אַחַת בָּאָרֶץ הַטְּמֵאָה הַהִיא הָיוּ נִכְנָסִים לְשַׁעַר ה-50 וְלֹא נִגְאָלִים (אור החיים שמות ג, ז), וְלָכֵן ה׳ יִתְבָּרַךְ זֵרֵז אֶת כֻּלָּם מֵהֵר מֵהֵר, עַד שֶׁבְּצֵקֶם לֹא הִסְפִּיק לְהַחְמִיץ אֲפִילוּ (שמות יב, לט), וְאִלּוּ כָּאן מַעֲשֶׂה הָעֵגֶל נִמְשָׁךְ וְהִתְפָּרֵשׂ עַל פְּנֵי 18 שָׁעוֹת, בָּהֶם הָעֶרֶב-רַב רָצַח אֶת חוּר בְּנָהּ שֶׁל מִרְיָם, הִכְרִיחוּ אֶת אַהֲרֹן לַעֲשׂוֹת עֵגֶל, הֵעִירוּ אֶת כֻּלָּם בַּבֹּקֶר לְזָרֵז אוֹתָם לַחֲטֹא, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא אוֹמֵר לְמֹשֶׁה כְּלוּם! מַדּוּעַ ה׳ חִכָּה? אִם הָיָה שׁוֹלֵחַ אוֹתוֹ קוֹדֶם לָכֵן הָיָה יָכוֹל לִמְנוֹעַ אֶת כָּל הַמַּעֲשֶׂה, מָה קָרָה כָּאן?

וְאָז מֹשֶׁה הֵבִין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר וְזֶה מָה שֶׁאָמַר אֶל ה׳ יִתְבָּרַךְ (שמות לב, יא): ״לָמָּה ה׳ יֶחֱרֶה אַפְּךָ בְּעַמֶּךָ אֲשֶׁר **הוֹצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם** בְּכֹחַ גָּדוֹל וּבְיָד חֲזָקָה״? כְּלוֹמַר אַתָּה הוֹצֵאתָ אֶת הָעָם הַזֶּה מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בִּמְהִירוּת, לֹא הִמְתַּנְתָּ עוֹד שָׁעָה אַחַת, מַדּוּעַ כָּאן נָתַתָּ לָהֶם לְטָעוֹת 18 שָׁעוֹת וְלַעֲשׂוֹת עֵגֶל בְּמָקוֹם

לִשְׁלֹחַ אוֹתִי מִיַּד? וְעוֹד (שם, לא): "אָנָּא חָטָא הָעָם הַזֶּה **חַטָּאָה גְדֹלָה** וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב", הֵם עָשׂוּ חֵטְא גָּדוֹל מְאֹד, גָּדוֹל מִדַּי וּמַהֵר מִדַּי! מֵעֵבֶר לַיְכֹלֶת שֶׁלָּהֶם לְהִתְמוֹדֵד, בִּרְגָעִים סְפוּרִים הִגִּיעוּ לַעֲבוֹד עֲבוֹדָה זָרָה וְאַף אֶחָד לֹא עוֹצֵר אֶת הָעֶרֶב-רַב עַד שֶׁנִּבְנָה עֵגֶל וְחוֹטְאִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל? אֵין לִי דֶּרֶךְ אַחֶרֶת לְהָבִין אֶת כָּל מָה שֶׁקָּרָה כָּאן, אֶלָּא יְשֵׁנָה רַק אֶפְשָׁרוּת אַחַת: אַתָּה רָצִיתָ שֶׁיַּעֲשׂוּ אֶת עֵגֶל הַזָּהָב!

וְכָךְ אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא עַל טַעֲנָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ כְּלַפֵּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (ברכות לב.): "מָשָׁל לְאָדָם אֶחָד שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן, הֵרְחִיצוֹ וְסָכוֹ, וְהֶאֱכִילוֹ וְהִשְׁקָהוּ, וְתָלָה לוֹ כִּיס עַל צַוָּארוֹ, וְהוֹשִׁיבוֹ עַל פֶּתַח שֶׁל זוֹנוֹת, מָה יַּעֲשֶׂה אוֹתוֹ הַבֵּן שֶׁלֹּא יֵחָטֵא"? אַתָּה ה' יִתְבָּרַךְ הֵבֵאתָ אוֹתָם לְמַצָּב בּוֹ לֹא הָיָה לָהֶם סִכּוּי לַעֲמֹד אֶל מוּל הַיֵּצֶר! וְה' עוֹנֶה לוֹ: "סָלַחְתִּי כִּדְבָרֶךָ"[79] (במדבר יד, כ), אֲנִי סוֹלֵחַ לָהֶם כִּי זֶה כִּדְבָרֶיךָ, אַתָּה צוֹדֵק, זֶה מִמֶּנִּי. אָז מָה בֶּאֱמֶת הִתְרַחֵשׁ כָּאן?

הָיָה אוֹ לֹא הָיָה?

וְאוֹתָהּ שְׁאֵלָה עוֹלָה לְגַבֵּי דָּוִד הַמֶּלֶךְ. דָּוִד הַמֶּלֶךְ הוּא קוֹדֶשׁ קָדָשִׁים, מִזַּרְעוֹ יֵצֵא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, הוּא הֵעִיד עַל עַצְמוֹ "וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי" (תהלים קט, כב), שֶׁבִּטֵּל אֶת הַיֵּצֶר הָרַע בְּחַיָּיו, וְכֵיוָן שֶׁיֵּצֶר הָרַע הוּא הַגּוֹרֵם לַחֲמִימוּת הַגּוּף, נֶאֱמַר עָלָיו (מלכים-א א, א): "וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַיְכַסֻּהוּ בַּבְּגָדִים וְלֹא יִחַם

---

[79] וְאַף עַל פִּי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָנָה כָּךְ עַל חֵטְא הַמְרַגְּלִים, דָּרְשׁוּ חֲז"ל שֶׁאָמַר לוֹ כָּךְ עַל חֵטְא הָעֵגֶל, וּמַסְבִּיר הַ"כְּלִי יָקָר" (במדבר יד, יג) כִּי פֵּרוּשׁ הַמִּלִּים "סָלַחְתִּי כִּדְבָרֶיךָ" נֶאֱמַר עַל כָּל הַפְּעָמִים שֶׁהִכְעִיסוּ אֶת ה' בַּמִּדְבָּר וּמֹשֶׁה בִּקֵּשׁ סְלִיחָה, וְהַכַּוָּנָה שֶׁסָּלַחְתִּי לְךָ עַד עַכְשָׁו, אֲבָל עַכְשָׁו עַל חֵטְא הַמְרַגְּלִים אֲנִי לֹא סוֹלֵחַ!

לוֹ״, אֵין יֵצֶר אֵין חֹם[80] (מדרש הגדול בלק כד, ג). כֵּיצַד אָדָם כָּזֶה נִקְלַע לְשַׁעֲרוּרְיָה שֶׁגְּרָמָה לְחִלּוּל ה׳ גָּדוֹל?

בַּתְּחִלָּה הָיָה דָּוִד הַמֶּלֶךְ נוֹהֵג לָצֵאת לְמִלְחָמוֹת בְּרֹאשׁ צְבָאוֹ, אַךְ לְאַחַר שֶׁכִּמְעַט וְנֶהֱרַג עַל יְדֵי יִשְׁבִּי אָחִיו שֶׁל גָּלְיָת, הוֹרָה לוֹ יוֹאָב בֶּן צְרוּיָה שַׂר צְבָאוֹ שֶׁיִּשָּׁאֵר בָּאַרְמוֹן (סנהדרין צה.). וְהִנֵּה בְּאַחַת מִמִּלְחָמוֹת אֵלּוּ, כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל נִלְחָם בֶּחָזִית, מְסַפֵּר הַסִּפּוּר הַבָּא (שְׁמוּאֵל-ב יא, א-ב):

וַיְהִי לִתְשׁוּבַת הַשָּׁנָה לְעֵת צֵאת הַמְּלָאכִים וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת יוֹאָב וְאֶת עֲבָדָיו עִמּוֹ וְאֶת כָּל יִשְׂרָאֵל וַיַּשְׁחִתוּ אֶת בְּנֵי עַמּוֹן וַיָּצֻרוּ עַל רַבָּה וְדָוִד יוֹשֵׁב בִּירוּשָׁלָ‍ִם׃ וַיְהִי לְעֵת הָעֶרֶב וַיָּקָם דָּוִד מֵעַל מִשְׁכָּבוֹ וַיִּתְהַלֵּךְ עַל גַּג בֵּית הַמֶּלֶךְ וַיַּרְא אִשָּׁה רֹחֶצֶת מֵעַל הַגָּג וְהָאִשָּׁה טוֹבַת מַרְאֶה מְאֹד.

מָה כָּתוּב כָּאן? מַסְבִּיר הַמִּדְרָשׁ (ילקוט שמעוני שמואל ב, יא) כִּי דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה עַל גַּג בֵּיתוֹ, כַּאֲשֶׁר בַּת שֶׁבַע חָפְפָה אֶת שְׂעָרָהּ תַּחַת כַּוֶּרֶת שֶׁהִסְתִּירָה אוֹתָהּ. אָז יֵצֶר הָרַע הוֹפִיעַ לְיַד הַכַּוֶּרֶת בְּצוּרָה שֶׁל צְבִי. דָּוִד שֶׁרָאָה אוֹתוֹ וְרָצָה לָצוּד אוֹתוֹ וְיָרָה בּוֹ חֵץ, אָז נָעְלָם יֵצֶר הָרַע וְהַחֵץ פָּגַע בַּכַּוֶּרֶת וּשְׁבָרָהּ, וְדָוִד חָזָה בְּבַת שֶׁבַע, וְצִוָּה לְהָבִיאָהּ אֵלָיו.

---

[80] וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ: דָּוִד אָמַר ״וּנְאֻם הַגֶּבֶר״, גְּבוּרָתוֹ הָיְתָה לַעֲמוֹד בַּלֵּילוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קיט, קמח): ״קָדְמוּ עֵינַי אַשְׁמֻרוֹת״. גְּבוּרָתוֹ הָיְתָה לְכַבּוֹשׁ אֶת יִצְרוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (ש״א כד, ח): ״וַיְשַׁסַּע דָּוִד אֶת אֲנָשָׁיו בַּדְּבָרִים״. גְּבוּרָתוֹ הָיְתָה לִשְׁמוֹעַ חֶרְפָּתוֹ וְהוּא שׁוֹתֵק, שֶׁנֶּאֱמַר (שם טז, י): ״מַה לִּי וְלָכֶם בְּנֵי צְרוּיָה״, וְאוֹמֵר (שם שם, יב): ״אוּלַי יִרְאֶה ה׳ בְּעֵינִי״, גְּבוּרָתוֹ הָיְתָה שֶׁהָיָה צָם וּמִתְעַנֶּה עַל אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה עַד שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ כֹּחַ לַעֲמוֹד, שֶׁנֶּאֱמַר: (תהלים קט, כד) ״בִּרְכַּי כָּשְׁלוּ מִצּוֹם וּבְשָׂרִי כָּחַשׁ מִשֶּׁמֶן״. אָמַר רַבִּי 13 שָׁנָה הָיָה דָּוִד מִתְעַנֶּה עַל אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה וְלֹא הָיָה נִכְנָס לְתוֹךְ אֲכִלּוֹסִין שֶׁלּוֹ אֶלָּא אַחַת לְקָצִים וְיִצֵּא מִתּוֹכָן, שֶׁנֶּאֱמַר (שם קט, כג): ״כְּצֵל כְּנָטוּתוֹ נֶהֱלָכְתִּי״, וְהָיָה מִתְאַבֵּק בַּעֲפַר וּבְאֵפֶר, שֶׁנֶּאֱמַר (שם): ״נִנְעַרְתִּי כָּאַרְבֶּה״, וְאוֹמֵר (ישעיה נב, ב): ״הִתְנַעֲרִי מֵעָפָר״. עַד הֵיכָן? עַד שֶׁאַחֲזוּתוּ צְנָה שְׁאָר יָמָיו שֶׁנֶּאֱמַר (מ״א א, א): ״וְלֹא יְחַם לוֹ״.

כַּמּוּבָן שֶׁבַּת-שֶׁבַע לֹא הָיְתָה אֵשֶׁת אִישׁ, כִּי כָּל הַחַיָּלִים שֶׁיָּצְאוּ לֶחָזִית נָתְנוּ גֵּט בְּסֵתֶר לְנָשׁוֹתֵיהֶם לְמִנְיַעַת בְּעָיָה שֶׁל עֲגוּנוֹת (שבת נו.), אַךְ דָּבָר זֶה לֹא פֻּרְסַם בָּרַבִּים, עַל מְנָת שֶׁלֹּא יִנָּצְלוּ זֹאת אֵלֶּה שֶׁנִּשְׁאֲרוּ בָּעֹרֶף וְיִשְּׂאוּ אֶת גְּרוּשׁוֹת חַבְרֵיהֶם. וְלָכֵן כַּאֲשֶׁר נוֹדַע כִּי דָּוִד הָיָה עִם בַּת-שֶׁבַע, חָשְׁבוּ בַּצִּבּוּר כִּי חָטָא בְּאֵשֶׁת אִישׁ, וְעוֹד עִם אֵשֶׁת חַיִל שֶׁנִּלְחַם בֶּחָזִית עֲבוּרוֹ, אֵיזֶה חִלּוּל ה׳ נוֹצַר אָז.

וְהַחִלּוּל רַק גָּבַר, לְאַחַר שֶׁבַּת-שֶׁבַע יָלְדָה לוֹ בֵּן מֵאוֹתָהּ פַּעַם שֶׁהָיְתָה עִמּוֹ, וַיֵּלֶד מֵת לְאַחַר לֵידָתוֹ (שמואל-ב יב, יח), וְאַף דָּוִד לָקָה בְּצָרַעַת לַחֲצִי שָׁנָה לְאַחַר מִכֵּן (סנהדרין קז.), הָיוּ אֵלֶּה רְאָיוֹת בְּרוּרוֹת וְחוֹתְכוֹת לַצִּבּוּר כִּי חֲשָׁשָׁם מֻצְדָּק וְאָכֵן חָטָא דָּוִד הַמֶּלֶךְ בְּאֵשֶׁת אִישׁ חַס וְשָׁלוֹם. וְאַף שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ הִתְחַנֵּן בִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיְּנַקֶּה שְׁמוֹ בְּחַיָּיו, לֹא זָכָה לְכָךְ, אֶלָּא רַק שָׁנִים אַחֲרֵי מוֹתוֹ, כַּאֲשֶׁר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בָּנָה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְשַׁעֲרֵי הַמִּקְדָּשׁ סֵרְבוּ לְהִפָּתַח עַד שֶׁהִזְכִּירוּ אֶת זְכוּת דָּוִד הַמֶּלֶךְ וְנִפְתְּחוּ עֲבוּרוֹ, וְכֻלָּם יָדְעוּ כִּי לֹא חָטָא (שבת ל.). אֲבָל בְּחַיָּיו הוּא נִרְדָּף, וְרַבִּים שָׂפְכוּ אֶת דָּמוֹ "וְהִזְכִּירוּ לוֹ אֶת עֲוֹנוֹ" בִּדְרָכִים שׁוֹנוֹת כְּדֵי לְהַעֲלִיבוֹ (בבא מציעא נט.). כֵּיצַד מָצָא עַצְמוֹ דָּוִד הַמֶּלֶךְ שֶׁהָיָה קוֹדֶשׁ קָדָשִׁים בְּחַיָּיו, עוֹשֶׂה פְּעֻלָּה שֶׁנִּרְאֲתָה כְּחִלּוּל ה׳ גָּמוּר וְגָרְמָה לוֹ לְצַעַר עַד יוֹמוֹ הָאַחֲרוֹן?

הָאֱמֶת מִתְגַּלָּה

הַגְּמָרָא מַסְבִּירָה (ע״ז ד:-ה.) כִּי מָה שֶׁקָּרָה לְדָוִד הַמֶּלֶךְ הוּא מָה שֶׁקָּרָה לְעָם יִשְׂרָאֵל בְּחֵטְא הָעֵגֶל, מְעֹרָבוּת מִלְמַעְלָה שֶׁלֹּא מָנְעָה מֵהֶם לִפּוֹל לִידֵי יֵצֶר הָרַע בְּצוּרָה הַחֲמוּרָה בְּיוֹתֵר. וּמַדּוּעַ? מַסְבִּירָה הַגְּמָרָא:

הַיְנוּ דְּאָמַר רִבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי: לֹא דָּוִד רָאוּי לְאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה, וְלֹא יִשְׂרָאֵל רְאוּיִין לְאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה. לֹא דָּוִד רָאוּי לְאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה, דִּכְתִיב (תהלים קט, כב): ״וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי״, וְלֹא יִשְׂרָאֵל רְאוּיִין לְאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה, דִּכְתִיב (דברים ה, כה): ״מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבָם זֶה לָהֶם לְיִרְאָה אוֹתִי כָּל הַיָּמִים״, אֶלָּא לָמָּה עָשׂוּ? לוֹמַר לָךְ, שֶׁאִם חָטָא יָחִיד - אוֹמְרִים לוֹ: כַּלֵּךְ אֵצֶל יָחִיד, וְאִם חָטְאוּ צִבּוּר - אוֹמְרִים לְהוּ לְכוּ אֵצֶל צִבּוּר. וּצְרִיכָא, דְּאִי אַשְׁמוֹעִינָן יָחִיד, מִשּׁוּם דְּלָא מְפַרְסַם חֶטְאֵיהּ, אֲבָל צִבּוּר דְּמְפַרְסַם חֶטְאֵיהוּ אֵימָא לָא, וְאִי אַשְׁמוֹעִינָן צִבּוּר, מִשּׁוּם דְּנָפְישִׁי רַחֲמַיְהוּ, אֲבָל יָחִיד דְּלָא אַלִּימָא זְכוּתֵיהּ אֵימָא לָא, צְרִיכָא. וְהַיְנוּ דְּרִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רִבִּי יוֹנָתָן, מַאי דִּכְתִיב (שמואל ב׳ כג, א): ״נְאוּם דָּוִד בֶּן יִשַׁי וּנְאוּם הַגֶּבֶר הוּקַם עָל״? נְאוּם דָּוִד בֶּן יִשַׁי שֶׁהֵקִים עֲלָיָה שֶׁל תְּשׁוּבָה.

כְּלוֹמַר לֹא הָיָה רָאוּי עַם יִשְׂרָאֵל לְאוֹתָהּ עֲבֵרָה, וְלֹא הָיָה דָּוִד הַמֶּלֶךְ רָאוּי לְאוֹתָהּ עֲבֵרָה, וַאֲנִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מָנַעְתִּי מֵהֶם לְהִכָּשֵׁל, מִסִּבָּה אַחַת: שֶׁגַּם צִבּוּר וְגַם יָחִיד, גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגַם דָּוִד הַמֶּלֶךְ, יִפְתְּחוּ מַסְלוּל שֶׁל תְּשׁוּבָה עֲבוּר הַיָּחִיד וְהַצִּבּוּר בְּכָל הַזְּמַנִּים עַד בּוֹא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ.

לֹא מְשַׁנֶּה לְאֵיזוֹ דַּרְגָּה יִפּוֹל יְהוּדִי, אִם הוּא יָחִיד וְנָבָל, וְיֹאמַר לְעַצְמוֹ ״אֵין לִי אֵיךְ לְתַקֵּן, אֲנִי עָשִׂיתִי עֲבֵרוֹת קָשׁוֹת, אֵין לִי תְּשׁוּבָה״, יֹאמְרוּ לוֹ שֶׁיֵּלֵךְ אֶל דָּוִד הַמֶּלֶךְ. אֵיזֶה חִלּוּל ה׳ הָיָה בְּעִקְבוֹת מַעֲשָׂיו, וְעַל חִלּוּל ה׳ שֶׁזּוֹ הָעֲבֵרָה הַקָּשָׁה בְּיוֹתֵר צָרִיךְ אֶת הַתְּפִלָּה שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים, יְסוּרִים וּמִיתָה שֶׁתִּתְמָרֵק! (יומא פו.) וְאַף עַל פִּי כֵן נִסְלַח לוֹ. וְאֵיזוֹ תְּשׁוּבָה הוּא עָשָׂה? חִבֵּר לָנוּ אֶת כָּל סֵפֶר תְּהִלִּים שֶׁבִּזְכוּתוֹ כֻּלָּנוּ זוֹכִים לְהִתְקָרֵב אֶל ה׳ וְלִרְאוֹת יְשׁוּעוֹת יוֹתֵר מִ-2,500 שָׁנָה!

וְאִם צִבּוּר שָׁלֵם חוֹטֵא, וְחוֹשֵׁב שֶׁלּוֹ אֵין כְּבָר סְכוּי, מַצְבִּיעִים לוֹ עַל דּוֹר דֵּעָה, שְׁזָכָה לִרְאוֹת נִסִּים וְנִפְלָאוֹת וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית גְּלוּיָה וְנִסִּית, וּבְכָל זֹאת עָשׂוּ לוֹ עֵגֶל זָהָב מוּל הַפָּנִים וְכָפְרוּ בָּעִקָּר בִּזְמַן שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ עַל הָהָר מֵבִיא לָהֶם אֶת הַתּוֹרָה ! וְהִנֵּה עָשׂוּ תְּשׁוּבָה וְנִסְלַח לָהֶם !

אָז מֵהַמַּעֲשֶׂה שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ וְעָם יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר יָצְאוּ מַסְלוּלֵי תְּשׁוּבָה לְיָחִיד וּלְצִבּוּר. וּמָה הִרְוַחְנוּ מִזֶּה ? עַם סְגוּלָה שֶׁמַּפְרִיז אֶת חָכְמַת הַתּוֹרָה בְּכָל הָעוֹלָם, וּלְעוֹלָם שׁוֹרֵד אֶת כָּל הַמִּלְחָמוֹת וְאֶת כָּל הַתּוֹכְנִיּוֹת שֶׁל שׁוֹנְאָיו, בִּזְכוּת הַתְּשׁוּבָה שֶׁמּוֹחֶקֶת לוֹ אֶת עֲוֹונוֹתָיו וְזוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֻחְדָּשׁ וּלְקַבֵּל אֶת שְׁמִירָתוֹ וְהַשְׁפָּעַ הָרַב שֶׁמֵּבִיא לוֹ. אֵין מְצִיאוּת שֶׁהוּא יִפּוֹל חַס וְשָׁלוֹם נְפִילָה מִמֶּנָּה לֹא יוּכַל לָקוּם. אֻמּוֹת וַעֲמִים שְׁלָמִים יָצְאוּ לִכְבּוֹשׁ אֶת כָּל הָעוֹלָם וְנֶעֱלְמוּ מֵעַל פְּנֵי דַּפֵּי הַהִיסְטוֹרְיָה, אֲבָל עַם יִשְׂרָאֵל עֲדַיִן כָּאן.

הַבָּא לְטַהֵר

חַז״ל אָמְרוּ (יומא לח:) : ״בָּא לְטָמֵא פּוֹתְחִין לוֹ, בָּא לִטָּהֵר מְסַיְּעִין אוֹתוֹ״. אָדָם שֶׁרוֹצֶה לִטָּהֵר וְלַעֲזוֹב אֶת יֵצֶר הָרַע, לְאַחַר שֶׁהָיָה לָקוֹחַ נֶאֱמָן שֶׁלּוֹ בְּמֶשֶׁךְ עֲשָׂרוֹת שָׁנִים, מְגַלֶּה כִּי יֵצֶר הָרַע לֹא מְוַתֵּר עָלָיו בְּקַלּוּת וּמַצִּיעַ לוֹ כָּל מִינֵי מִבְצָעִים וַהֲנָחוֹת, בִּמְסֻגֶּרֶת שִׁמּוּר הַלְּקוּחוֹת הָאַגְרֵסִיבִי שֶׁלּוֹ. וְלָכֵן אָדָם צָרִיךְ סִיּוּעַ מִשָּׁמַיִם כְּדֵי לְהִשְׁתַּחְרֵר מִמֶּנּוּ. אַךְ מָה הַכַּוָּנָה שֶׁהַבָּא לְהִטָּמֵא פּוֹתְחִין לוֹ ? וְכִי הוּא מְקַבֵּל ״סַיְּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא״ לַחֲטֹא ? וְכִי הוּא צָרִיךְ שֶׁיִּפְתְּחוּ לוֹ אֶת הַדְּלֶת ? אָדָם שֶׁבָּא לַחֲטֹא וְנָפַל לִידֵי הַיֵּצֶר פּוֹתְחִין אֶת הַדְּלָתוֹת לְבַדּוֹ, אֶלָּא הַכַּוָּנָה הִיא שֶׁאֶחָד מֵחַסְדֵי ה׳ יִתְבָּרַךְ, שֶׁכְּשֶׁהוּא רוֹאֶה כִּי אָדָם בָּא לַחֲטֹא מִבְּחִירָתוֹ הַחוֹפְשִׁית,

וּבְעִקְּבוֹת הַחֵטְא הַזֶּה הוּא יִפּוֹל עָמוֹק לִידֵי הַיֵּצֶר, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּבָר פָּתַח לוֹ פֶּתַח מִמְּנוּ הוּא יַחְזוֹר אֵלָיו בַּחֲזָרָה אֶל ה׳ יִתְבָּרַךְ (ליקוטי מוהר״ן קיב). כַּאֲשֶׁר יִשְׂרָאֵל בּוֹחֵר לְהִכָּנַע לַיֵּצֶר, צָרִיךְ לָדַעַת כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מְוַתֵּר עָלָיו וּכְבָר הֵכִין לוֹ דֶּרֶךְ תְּשׁוּבָה, אִם רַק יִבְחַר בְּכָךְ.

עַד כְּדֵי כָּךְ אֲנַחְנוּ חֲשׁוּבִים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהָיָה מוּכָן לָתֵת לְעָם יִשְׂרָאֵל וּלְדָוִד הַמֶּלֶךְ לַחֲטֹא, רַק כְּדֵי שֶׁיִּסְלְלוּ מַסְלוּלֵי תְּשׁוּבָה לְכָל צִבּוּר וְיָחִיד בְּיִשְׂרָאֵל עַד אַחֲרִית הַיָּמִים. גַּם אִם בְּעִקְּבוֹת אוֹתָם חֲטָאִים נָפַלְנוּ לְגָלוּיוֹת וְאִבַּדְנוּ שְׁנֵי בָּתֵּי מִקְדָּשׁ, אַף עַל פִּי כֵן, אִם כְּתוֹצָאָה מִכָּךְ לֹא יִהְיֶה יְהוּדִי אֶחָד שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר ״אֲנִי לֹא יָכוֹל לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, אֲנִי חָטָאתִי יוֹתֵר מִדַּי״, זֶה שָׁוֶה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא ! קְחוּ אֶת הַבַּיִת שֶׁלּוֹ וְלֹא אֶת הַיְּהוּדִי שֶׁלּוֹ !

מְסֻפָּר עַל הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי יִשְׂרָאֵל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, שֶׁאָסַף אֶת תַּלְמִידָיו לִפְנֵי שֶׁנִּפְטְרוּ וְנָתַן לְכָל אֶחָד הוֹרָאָה מָה לַעֲשׂוֹת כָּעֵת, מִי יִפְתַּח יְשִׁיבָה וּמִי יֵצֵא לְגָלוּת וְכֵן הָלְאָה, תִּקּוּן אִישִׁי לְכָל תַּלְמִיד. וְהִנֵּה נִגַּשׁ אֵלָיו אֶחָד מִתַּלְמִידָיו הַוָּתִיקִים שֶׁשִּׁמֵּשׁ אוֹתוֹ שָׁנִים רַבּוֹת, וְלוֹ הוֹרָה הַצַּדִּיק שֶׁיִּתְפָּרְנֵס מִסְּפוּרִים עָלָיו, שֶׁרָאָה בְּמִסְגֶּרֶת הַשָּׁנִים שֶׁשִּׁמֵּשׁ אוֹתוֹ.

וְכָךְ הָיָה. וּבְעוֹד חֲבֵרָיו הָלְכוּ וְהִתְפַּזְּרוּ לְהָפִיץ אֶת תּוֹרַת הַחֲסִידוּת בְּכָל הָעוֹלָם, וּפָתְחוּ חֲצֵרוֹת וַחֲסִידוּיוֹת, אוֹתוֹ תַּלְמִיד מָצָא עַצְמוֹ עוֹמֵד בְּבָתֵּי כְּנֶסֶת בְּסִעוּדָה שְׁלִישִׁית וּמְקַבֵּל כַּמָּה פְּרוּטוֹת מֵאֲנָשִׁים שֶׁאָהֲבוּ אֶת הַצַּדִּיק וְרִחֲמוּ עַל תַּלְמִידוֹ. אֲבָל הַתַּלְמִיד קִבֵּל אֶת הוֹרַאת הַצַּדִּיק בְּאַהֲבָה, הָרֵי יֵשׁ כָּאן תִּקּוּן עֲבוּרוֹ, וּמָה גַּם שֶׁלֹּא הֵבִין מַהוּ, הַצַּדִּיק וַדַּאי יָדַע.

יוֹם אֶחָד סִפְּרוּ לוֹ כִּי בַּמְּדִינָה הַשְּׁכֵנָה יֵשׁ גְּבִיר יְהוּדִי עָשִׁיר מְאֹד שֶׁנּוֹתֵן דִּינָר זָהָב עַל כָּל סִפּוּר שֶׁיָּבִיאוּ לוֹ מְרַבִּי הַבַּעַל שֶׁם טוֹב. הַתַּלְמִיד הוֹדָה לַה׳ יִתְבָּרַךְ, וְיִתְּכֵן וְזוֹ הָיְתָה הַתָּכְנִית שֶׁל הַצַּדִּיק עֲבוּרוֹ, כִּי עִם כַּמּוּת הַסִּפּוּרִים שֶׁיֵּשׁ בְּאַמְתַּחְתּוֹ, הוּא יוּכַל לְפַרְנֵס אֶת גִּמְלָאוֹת בְּרִוָחָה מְלֵאָה. הוּא הוֹצִיא אֶת הַפְּרוּטוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת שֶׁלּוֹ לְהַגִּיעַ לְאוֹתָהּ מְדִינָה, וּכְשֶׁהִגִּיעַ לְבֵית הֶעָשִׁיר בְּהַכְנָסָה שֶׁל אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם, נָקַשׁ בְּדֶלֶת הַטִּירָה שֶׁנִּתְגַּלְתָה לְפָנָיו, וְהִסְבִּיר לַמְּשָׁרֵת שֶׁפָּתַח אֶת הַדֶּלֶת כִּי הוּא הָיָה שַׁמָּשׁוֹ שֶׁל רַבִּי הַבַּעַל שֵׁם טוֹב בְּמֶשֶׁךְ שָׁנִים וְיֵשׁ לוֹ סִפּוּרִים רַבִּים בְּאַמְתַּחְתּוֹ.

מִיָּד יָצָא הַגְּבִיר לִקְרָאתוֹ וְלָוָה אוֹתוֹ בְּאֹפֶן אִישִׁי לְחֶדֶר גָּדוֹל שֶׁיִּשְׁרַת אוֹתוֹ. לְאַחַר מִכֵּן הוֹרוּ לוֹ אֶת הַדֶּרֶךְ אֶל הַמִּקְלָחַת הַחַמָּה, וְהֵכִינוּ לוֹ בְּגָדִים עַל מִטָּתוֹ. הַתַּלְמִיד הֵחֵל לָחוּשׁ כֵּיצַד מַזָּלוֹ מִשְׁתַּנֶּה לְטוֹבָה. יְבָרֵךְ אוֹתוֹ צַדִּיק שֶׁהוֹרָה לוֹ לְהִתְפַּרְנֵס מִסִּפּוּרָיו.

הוּא יָשַׁב לִסְעֹד אֲרוּחַת עֶרֶב עִם הַגְּבִיר, וְזֶה הִסְבִּיר לוֹ כִּי הוּא אוֹהֵב לִשְׁמוֹעַ סִפּוּרִים עַל הַצַּדִּיק וְלָכֵן בְּכָל שַׁבָּת הוּא מֵכִין סְעוּדָה שְׁלִישִׁית גְּדוֹלָה מְאֹד וּמְכַנֵּס אֶת כָּל הַמִּתְפַּלְלִים בָּעִיר לְהִתְפַּלֵּל מִנְחָה וְלִשְׁמֹעַ סִפּוּרִים עַל הַצַּדִּיק, אֲבָל כָּעֵת כְּשֶׁשַּׁמָּשׁוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק אֶצְלוֹ, הוּא יַחֲרֹג מֵהֶרְגֵּלוֹ וַיַּעֲרֹךְ שָׁלוֹשׁ סְעוּדוֹת לְכָל אַנְשֵׁי הָעִיר, כֵּיוָן שֶׁסְּעוּדָה אַחַת לֹא תַסְפִּיק לְכַסּוֹת אֶת כָּל הַסִּפּוּרִים שֶׁבְּוַדַּאי יֵשׁ לְתַלְמִיד בְּאַמְתַּחְתּוֹ. זֶה חַיֵּךְ וְאָשַׁר לוֹ כִּי הוּא לֹא יִתְאַכְזֵב.

וְכָךְ אַנְשֵׁי הָעִיר הִתְפַּלְּלוּ עַרְבִית בַּטִּירָה הָעֲנָקִית שֶׁל הֶעָשִׁיר וְנִכְנְסוּ אֶל הָאוּלָם הָעֲנָק שָׁם חִכְּתָה לָהֶם אֲרוּחַת עֶרֶב חֲגִיגִית. הַגְּבִיר עָרַךְ קִדּוּשׁ וְכֻלָּם יָשְׁבוּ לִסְעֹד. כַּטּוֹב לִבָּם בַּבָּשָׂר

וּבַיַּיִן, הִצִּיג הַגְּבִיר אֶת תַּלְמִידוֹ שֶׁל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ לְסַפֵּר סִפּוּר. זֶה הִתְרוֹמֵם מִכִּסְאוֹ מְחַיֵּךְ, הִבִּיט עַל הַקָּהָל שֶׁנָּעַץ בּוֹ אֶת עֵינָיו וּלְפֶתַע קָמַט אֶת מִצְחוֹ וְהֶחְוִירוּ פָּנָיו, שֶׁכֵּן הוּא גִּילָה כִּי הוּא לֹא זוֹכֵר וְלוֹ סִפּוּר אֶחָד לְרִפּוּאָה! הוּא מְנַסֶּה לְהִזָּכֵר בְּתָוֵי פָּנָיו שֶׁל הַצַּדִּיק עַל מְנַת שֶׁיִּזְכִּירוּ לוֹ סִפּוּר אֲבָל אַף אֶת פָּנָיו לֹא יָכֹל לְהַעֲלוֹת בְּרֹאשׁוֹ! הַבּוּשָׁה הָיְתָה גְּדוֹלָה מִנְּשׂוֹא. אֲנָשִׁים מִלְּמִלּוּ בֵּינָם לְבֵין עַצְמָם. וְרַק הַגְּבִיר הִתְרוֹמֵם מִכִּסְאוֹ וּבִקֵּשׁ מְחִילָה מֵהַתַּלְמִיד, שֶׁכֵּן נִרְאָה כִּי עָיֵף הוּא מֵהַדֶּרֶךְ הָאֲרֻכָּה, וְלֹא הָיָה עָלָיו לְהַטְרִיחוֹ כָּךְ, אֶלָּא יָנוּחַ וְיִסַּפֵּר לָהֶם סִפּוּר מָחָר אַחֲרֵי תְּפִילַת הַבֹּקֶר.

הֶחָסִיד נִשְׁאַר עֵר כְּמַעַט כָּל הַלַּיְלָה, בּוֹכֶה בְּתַחֲנוּנִים בִּפְנֵי ה׳ שֶׁיַּזְכִּיר לוֹ סִפּוּר אֶחָד, רַק כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְהַחְזִיר טוֹבָה לְמְטִיבוֹ הַגְּבִיר וְשֶׁלֹּא יִהְיֶה חִלּוּל ה׳ שֶׁיַּחְשִׁיבוּ אוֹתוֹ לְנוֹכֵל וְרַמַּאי. אַךְ כָּל הַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁלּוֹ לְהִזָּכֵר בְּסִפּוּר אוֹ בְּתָוֵי פָּנָיו שֶׁל הַצַּדִּיק, כֻּלָּם עָלוּ בַּתֹּהוּ.

הֶחָסִיד הִסְתִּיר אֶת מַצָּבוֹ וְנִסָּה לְהַרְאוֹת פָּנִים מְאִירוֹת בְּמַהֲלַךְ הַתְּפִלָּה, וְאַף הַזְּמַן עַל יְדֵי הַגְּבִיר לַעֲלִיַּת שְׁלִישִׁי הַמְכֻבֶּדֶת, וּבְכָל הַזְּמַן הַזֶּה לֹא הִסְגִּיר כִּי עֲדַיִן אֵינוֹ זוֹכֵר דָּבָר. גַּם אַחֲרֵי קִדּוּשׁ הַבֹּקֶר לְקָהָל הָרַב שֶׁהִגִּיעַ לְבֵית הַגְּבִיר וּבְמַהֲלַךְ הַסְּעוּדָה שָׁתַק, מִתְפַּלֵּל חֲרִישִׁית שֶׁלֹּא יָבוֹא לִידֵי בְּזָיוֹן, אַךְ בְּתֹם הַסְּעוּדָה בִּקֵּשׁ הַגְּבִיר מֵהַתַּלְמִיד לְסַפֵּר סִפּוּר, וְזֶה הִתְאַמֵּץ אַךְ לְבַסּוֹף גִּמְגֵּם בְּהִתְנַצְּלוּת כִּי לֹא עוֹלֶה סִפּוּר בְּזִכְרוֹנוֹ. שׁוּב גָּבְרוּ הָרְנוּנִים עָלָיו, וְרַק הַגְּבִיר הָיָה זֶה שֶׁבִּקֵּשׁ לְהִתְנַצֵּל שׁוּב בִּפְנֵי הַתַּלְמִיד עַל שֶׁהִטְרִיחוֹ. וְכָךְ הָיָה גַּם בִּסְעוּדָה שְׁלִישִׁית, וְכָךְ הָיָה גַּם בִּסְעוּדָה רְבִיעִית אַחֲרֵי תְּפִילַת עַרְבִית וְהַבְדָּלָה. אַרְבַּע אֲרוּחוֹת הִשְׁקִיעַ הַגְּבִיר, אוּלַי דַּוְקָא בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, סְעוּדָה

הָרְבִיעִית שֶׁהָיְתָה כֹּה חֲבִיבָה עַל הַצַּדִּיק, הַסְּעוּדָה שֶׁבָּהּ יֵשׁ מַעְלָה לְסַפֵּר סִפּוּרֵי צַדִּיקִים, אוּלַי כָּאן יִזָּכֵר הַתַּלְמִיד? אֲבָל לַשָּׁוְא.

אוֹתוֹ חָסִיד כְּבָר לֹא יָכוֹל הָיָה לָשֵׂאת אֶת הַבּוּשָׁה וְהַבִּזָּיוֹן וּבִקֵּשׁ לָקַחַת אֶת חֲפָצָיו וּלְהִתְפַּנּוֹת עוֹד הַלַּיְלָה, בְּטֶרֶם סִימוּ אֲנָשִׁים אַף לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן. כָּל בַּקָּשׁוֹתָיו שֶׁל הַגְּבִיר שֶׁיִּשָּׁאֵר, אוֹ רָצוֹן לְשַׁלֵּם לוֹ עַל טִרְחָתוֹ עָלוּ בַּתֹּהוּ. הֶחָסִיד גַּם כָּךְ הִרְגִּישׁ שֶׁחוֹשְׁבִים אוֹתוֹ לְנוֹכֵל וְשַׁקְרָן, וּמָה שֶּׁאָכַל וְשָׁתָה עוֹלֶה עַל הַתְּמוּרָה אוֹ אִי-הַתְּמוּרָה שֶׁנָּתַן עֲבוּרָם. לְבַסּוֹף הַגְּבִיר הִצְלִיחַ לְשַׁכְנְעוֹ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשֵׁרוּתֵי הָעֶגְלוֹן שֶׁלּוֹ שֶׁיּקַח אוֹתוֹ לְמָקוֹם חֶפְצוֹ.

וְהִנֵּה, רַק הִתְרַחֲקוּ מִן הַטִּירָה, הֵחֵל הֶחָסִיד לִצְעֹק לָעֶגְלוֹן לְסוֹבֵב אֶת הָעֲגָלָה חֲזָרָה לַטִּירָה, שֶׁכֵּן הוּא נִזְכָּר בְּסִפּוּר! הֶחָסִיד פָּרַץ אֶל הָאוּלָם בּוֹ הַקָּהָל סִיֵּם לָשִׁיר שִׁירִים וּלְהוֹדוֹת לְעָשִׁיר שֶׁאֵרַח אוֹתָם לְכָל הַשַּׁבָּת כֻּלָּהּ, וְצָעַק: יֶשׁ לִי סִפּוּר! הַגְּבִיר חִיֵּךְ מֵאֹשֶׁר וְהוֹרָה לַקָּהָל לָשֶׁבֶת. וְכָךְ הֵחֵל הַתַּלְמִיד לְסַפֵּר אֶת סִפּוּרוֹ:

הָיָה זֶה לִפְנֵי יוֹתֵר מֵעֶשֶׂר שָׁנִים. רַבֵּנוּ יָשַׁב אִתָּנוּ הַתַּלְמִידִים לִסְעוּדָה רְבִיעִית, וּבְשׂוֹנֶה מֵהֶרְגֵּלוֹ הוּא הֵאִיץ בָּנוּ לְסַיְּמָהּ מַהֵר, מְמַעֵט בְּשִׁירִים וּשְׁאָר הַמִּנְהָגִים שֶׁעִמָּם הָיִינוּ מוֹשְׁכִים אֶת יְצִיאַת הַשַּׁבָּת עַד לְשָׁעוֹת מְאֻחָרוֹת. אָז נֶעֱמַד וְהוֹרָה לְכֻלָּנוּ לָבוֹא אַחֲרָיו. עָלִינוּ אַחֲרָיו לַעֲגָלָה וְנָסַעְנוּ מִבְּלִי לָדַעַת לְאָן. וְכָךְ נָסַעְנוּ בְּמֶשֶׁךְ כַּמָּה שָׁעוֹת עַד שֶׁהִגִּיעָנוּ לַעֲיָרָה קְטַנָּה מְעַט לִפְנֵי זְרִיחַת הַשֶּׁמֶשׁ. הַמַּרְאֶה הַמַּפְתִּיעַ בְּיוֹתֵר הָיָה לִרְאוֹת אֶת כָּל הַבָּתִּים הַיְהוּדִים שֶׁהָיָה קַל לְזַהוֹת אוֹתָם עַל פִּי הַמְּזוּזָה

בְּדַלְתוֹתֵיהֶם, כֻּלָּם מְסֻגָּרִים בַּקְּרָשִׁים, מַעֲשֵׂה יוֹשְׁבֵי הַבַּיִת שֶׁהִסְתַּגְּרוּ בְּתוֹךְ בָּתֵּיהֶם.

הָרַב נִגַּשׁ אֶל אֶחָד הַבָּתִּים וְהֵקִישׁ בַּדֶּלֶת. זְקֵנָה יְהוּדִיָּה הֵצִיצָה מִבַּעַד לַוִילוֹן וְרָאֲתָה חֲבוּרָה שֶׁל חֲסִידִים יְהוּדִים עוֹמְדִים לָהֶם בְּפֶתַח דַּלְתָּהּ. מִיַּד פָּתְחָה אֶת הַדֶּלֶת וְהִכְנִיסָה אוֹתָם מַהֵר פְּנִימָה. הִיא לֹא הֵבִינָה מָה הֵם עוֹשִׂים שָׁם! הַיּוֹם זֶה יוֹם רִאשׁוֹן "הַגָּדוֹל", בּוֹ הַכֹּמֶר הַמְּקוֹמִי עוֹשֶׂה כִּנּוּס גָּדוֹל בְּרַחֲבַת הָעִיר בִּמְקוֹם בַּכְּנֵסִיָּה וּמְשַׁלְּהֵב אֶת הַכַּפְרִיִּים הַנִּבְעָרִים בְּנֶאֱמִים אַנְטִישֶׁמִיִּים שֶׁלְּאַחֲרֵיהֶם מַגִּיעַ סִיבּוּב פַּרְעוֹת בַּיְּהוּדִים. מִיַּד הִבְחַנְתִּי כִּי הַצַּדִּיק לֹא בָּחַר בְּבֵית הַזְּקֵנָה לַשָּׁוְא, כִּי דַּוְקָא הִוא הָיָה פּוֹנֶה אֶל מוּל הָרְחָבָה שָׁם אָמוּר לִהְיוֹת הַכֶּנֶס הַגָּדוֹל.

וְכָךְ הַשְׁכֵּם בַּבֹּקֶר, הֵחֵלּוּ הַכַּפְרִיִּים לְהַגִּיעַ וּלְהִתְיַשֵּׁב, נִרְאָה כִּי חֶלְקָם כְּבָר הִסְפִּיקוּ לִשְׁתּוֹת שְׁתִיָּה חֲרִיפָה לְחַמֵּם עַצְמָם מֵהַקֹּר הַמַּקְפִּיא שֶׁל שָׁעוֹת הַבֹּקֶר הַמֻּקְדָּמוֹת, דָּבָר שֶׁרַק מַחְמִיר אֶת זַעֲמָם שֶׁל אוֹתָם חָיוֹת אָדָם גַּם כָּךְ. וְאָז רָחַשׁ בַּקָּהָל, כַּאֲשֶׁר הַכֹּמֶר מַגִּיעַ מְלֻוֶּה בַּחֲבוּרָה שֶׁל נֶאֱמָנִים אֲדוּקִים הַמַּלְוִים אוֹתוֹ עַד לַבָּמָה הַמָּרְכָּזִית. בְּרַגַע זֶה פָּנָה אֵלַי הַבַּעַל שֵׁם טוֹב וְהוֹרָה לִי לָצֵאת הַחוּצָה וּלְבַקֵּשׁ מֵהַכֹּמֶר שֶׁיָּבוֹא לְבֵית הַזְּקֵנָה לְשׂוֹחֵחַ עִמּוֹ.

בַּעֲלַת הַבַּיִת הַזְּקֵנָה אִימָּה לְהִתְעַלֵּף, אֲבָל אֲנִי אָזַרְתִּי אֶת שְׁאֵרִיוֹת הָאֹמֶץ שֶׁנּוֹתְרוּ לִי, מֻהוּלוֹת בְּבִטָּחוֹן מֻחְלָט בְּדִבְרֵי הַצַּדִּיק, עָבַרְתִּי בֵּין הַגּוֹיִם, לָבוּשׁ בְּבִגְדֵי חֲסִידוּת שֶׁל שַׁבָּת וּפֵאוֹתַי מִתְנַפְנְפוֹת בָּרוּחַ, כָּךְ הִגַּעְתִּי עַד אֶל הַכֹּמֶר וְאָמַרְתִּי לוֹ כִּי הַבַּעַל שֵׁם טוֹב נִמְצָא בַּבַּיִת מִמּוּל וְהוּא מְבַקֵּשׁ לְשׂוֹחֵחַ עִמּוֹ. הַכֹּמֶר נִרְאָה כְּחוֹשֵׁב לְרֶגַע וְאָז הוֹרָה לִי לוֹמַר לָרַב כִּי הוּא יִגַּשׁ אֵלָיו בְּסוֹף הַנְּאוּם.

לֹא הֶאֱמַנְתִּי בְּכָל שֶׁהַכֹּמֶר יַסְכִּים לְבַקָּשָׁתִי, רַצְתִּי מַהֵר אֶל הַבַּיִת, מוֹדֶה לַה' יִתְבָּרַךְ שֶׁהִצְלַחְתִּי לַעֲבוֹר דֶּרֶךְ גּוֹב אֲרָיוֹת וְלֹא נִפְגַּעְתִּי. הַזְּקֵנָה הַיְּהוּדִיָּה מָשְׁכָה אוֹתִי פְּנִימָה כִּי מִהֲרָה לִסְגּוֹר הַדֶּלֶת אַחֲרֵיהֶ. בִּקַּשְׁתִּי לִמְסֹר לַצַּדִּיק

אֶת תְּשׁוּבַת הַכֹּמֶר אֲבָל הוּא כְּבָר יָדַע אוֹתָהּ וְאָמַר לִי שֶׁאֶחֱזֹר אֶל הַכֹּמֶר וְאוֹרֶה לוֹ לָגְשֶׁת אֵלָיו עַכְשָׁו, לִפְנֵי הַנְּאוּם!

בְּחֹסֶר בְּרֵירָה יָצָאתִי שׁוּב אֶל הַכֹּמֶר, וְהַפַּעַם הוּא אָמַר לַקָּהָל לְחַכּוֹת לוֹ וְהָלַךְ אַחֲרַי אֶל הַבַּיִת. הַבַּעַל שָׁם טוֹב הִסְתַּגֵּר עִמּוֹ בְּאֶחָד הַחֲדָרִים וְהִתְעַכֵּב עִמּוֹ כַּמָּה שָׁעוֹת. הַקָּהָל בַּחוּץ שֶׁהִרְגִּישׁ אֶת הַקֹּר בְּעַצְמוֹתָיו וְלֹא הָיָה שׁוּם נְאוּם שְׁנָאֶה שֶׁיְּחַמֵּם אוֹתוֹ, הִתְיָאֵשׁ וְהִתְפַּזֵּר לְאַטּוֹ. לְבַסּוֹף יָצְאוּ הַצַּדִּיק וְהַכֹּמֶר מֵהַחֶדֶר, וְהָרַב הוֹרָה לָנוּ לַעֲלוֹת עַל הָעֲגָלָה וְחָזַרְנוּ חֲזָרָה.

הַקָּהָל הַמְּסֻקְרָן בִּקֵּשׁ לִשְׁמוֹעַ אֶת סוֹף הַסִּפּוּר, אַךְ כָּאן הִתְוַדָּה הֶחָסִיד בְּבֹשֶׁת כִּי הוּא לֹא יוֹדֵעַ אֶת הַהֶמְשֵׁךְ, זֶה כָּל שֶׁזָּכַר. הָאַכְזָבָה נִכְרָה עַל פְּנֵי הַצִּבּוּר, אַךְ דַּוְקָא פְּנֵי הַגְּבִיר נָהֲרוּ וְאָמַר לָהֶם כִּי הוּא יְסַפֵּר לָהֶם כֵּיצַד הַסִּפּוּר הִסְתַּיֵּם:

אֲנִי הָיִיתִי הַכֹּמֶר שֶׁבַּסִּפּוּר! נוֹלַדְתִּי לְמִשְׁפָּחָה יְהוּדִית פְּשׁוּטָה אַךְ מַאֲמִינָה, אֲבָל בַּמִּרְדָּף אַחֲרֵי הַתַּאֲוֹוֹת הִתְדַּרְדַּרְתִּי עַד שֶׁהִמַּרְתִּי אֶת דָּתִי וְהָפַכְתִּי לְכֹמֶר, כְּשֶׁאֲנִי נֶהֱנָה מִכָּבוֹד וְכֶסֶף רַב שֶׁהוֹצֵאתִי מֵאוֹתָם כַּפְרִיִּים טִפְּשִׁים. תַּאֲוַת הַמָּמוֹן שֶׁלִּי הֶעֱבִירָה אוֹתִי עַל דָּתִי, עַד שֶׁהָיִיתִי מַסִּית נֶגֶד אָחִי הַיְּהוּדִים הָעֲנִיִּים, אוֹתָם הִתְחַלְתִּי לְתַעֵב כִּי רָצִיתִי לִשְׂכֹּחַ מֵהֵיכָן הִגַּעְתִּי וּמִי אֲנִי בֶּאֱמֶת.

כְּשֶׁבּוּעַיִם לִפְנֵי שֶׁבָּאתֶם אֵלַי, הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הֵחֵל לְהוֹפִיעַ כָּל לַיְלָה בַּחֲלוֹמִי וְהוֹרָה לִי לַחְזֹר בִּתְשׁוּבָה לִפְנֵי שֶׁאֲאַבֵּד אֶת עַצְמִי וְאֶת עוֹלָמִי, וְגַם לְאַחַר כָּל מָה שֶׁעָשִׂיתִי ה' יִתְבָּרַךְ לֹא וִתֵּר עָלַי וְיֵשׁ לִי דֶּרֶךְ לַחְזֹר. לְבַסּוֹף הִשְׁתַּכְנַעְתִּי וּבְאוֹתוֹ יוֹם רִאשׁוֹן שֶׁהִגַּעְתֶּם הֶחְלַטְתִּי כְּבָר לִבְרֹחַ מֵהָעִיר וְהֵכַנְתִּי אֶת כָּל הַחֲפָצִים שֶׁלִּי כְּבָר בְּמַהֲלַךְ הַלַּיְלָה, שֶׁאוּכַל לְהִתְחַמֵּק לִפְנֵי אוֹתָהּ הִתְכַּנְּסוּת. פָּתַחְתִּי אֶת הַדֶּלֶת לִפְנֵי עְמוּד הַשַּׁחַר וְהִנֵּה אֲנִי רוֹאֶה עֲשָׂרוֹת

אֲנָשִׁים מְחַכִּים לִי, מַשְׁכִּימִים בַּבֹּקֶר כְּמוֹ הָעֶרֶב-רַב בְּחֵטְא הָעֵגֶל, יָשָׁר אֲנִי מֵצָף בְּהַעֲרָצָה וּכְבוֹד מְלָכִים, וּבְבַת אַחַת הַיֵּצֶר מַשְׁכִּיחַ מִמֶּנִּי אֶת תָּכְנִיתִי, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַז״ל, בְּזָמַן שֶׁיֵּצֶר הָרַע פּוֹעֵל, אָדָם לֹא זוֹכֵר שֶׁיֵּשׁ לוֹ יֵצֶר טוֹב (נדרים לב:).

וְהִנֵּה אֲנִי מוֹצֵא עַצְמִי הוֹלֵךְ בְּרֹאשָׁם לְאַבֵּד אֶת עַצְמִי מִשֶּׁנִּי עוֹלָמוֹת וַאֲנִי לֹא מְסֻגָּל לַעֲצֹר בְּעַצְמִי. וְאָז נִגַּשְׁתָּ אֵלַי וְאָמַרְתָּ לִי כִּי הַצַּדִּיק נִמְצָא כָּאן וְרוֹצֶה לִרְאוֹתִי. נְאֶבַקְתִּי בֵּין הָרָצוֹן לְהִנָּצֵל לְבֵין תְּפִיסַת הַיֵּצֶר וְדָחִיתִי אוֹתְךָ אַךְ חָזַרְתָּ בַּשֵּׁנִית וְכָאן כְּבָר הַצְלָחְתִּי לְמְצוֹא אֶת הַכֹּחַ לָקוּם וּלְהִכָּנֵס אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה.

הַצַּדִּיק הוֹרָה לִי שׁוֹרָה שֶׁל תִּקּוּנִים אֲרֻכִּים, שֶׁהֲרֵי חֲטָאַי הָיוּ רַבִּים, הָיִיתִי מְשֻׁמָּד, הִסַּתִּי נֶגֶד בְּנֵי עַמִּי שֶׁלִּי, לֹא הֶאֱמַנְתִּי שֶׁלְּאָדָם כָּמוֹנִי יֶשׁ אֶפְשָׁרוּת לִמְחִילָה בְּכָלָל, אַךְ הַצַּדִּיק הִבְטִיחַ לִי כִּי אִם אֶעֱשֶׂה אֶת הַתְּשׁוּבָה בְּשִׁלֵּמוּת וַאֲקַבֵּל כָּל מָה שֶׁנִּתָּן לִי בְּאַהֲבָה, אֲנִי אֲתַקֵּן כָּל מָה שֶׁפָּגַמְתִּי.

כְּשֶׁנֶּעֱמַד לָצֵאת מִן הַחֶדֶר פָּרַצְתִּי בִּבְכִי מַר, אָמַרְתִּי לוֹ כִּי אֲנִי מוּכָן לִסְבֹּל הַכֹּל וְיוֹתֵר, אַךְ אֲנִי רוֹצֶה לָדַעַת שֶׁבֶּאֱמֶת נִסְלַח לִי. הַצַּדִּיק חִיֵּךְ וְאָמַר שֶׁבַּיּוֹם בּוֹ אֶחָד מִתַּלְמִידָיו יַגִּיעַ אֵלַי וְיסַפֵּר לִי אֶת מָה שֶׁהִתְרַחֵשׁ הַיּוֹם, אֵדַע שֶׁזֶּה הַסִּימָן שֶׁתְּשׁוּבָתִי הִתְקַבְּלָה.

זֶה שָׁנִים לְאַחַר שֶׁחָזַרְתִּי בִּתְשׁוּבָה וְשָׁפַר גּוֹרָלִי, שֶׁאֲנִי עוֹשֶׂה אֶת הַסְּעוּדָה הַזּוֹ וּמְחַפֵּשׂ אַחַר סְפוּרִים שֶׁל הַצַּדִּיק, וּבָהֶם אֶת הַסִּפּוּר הַזֶּה. אֲנִי הִכַּרְתִּי אוֹתְךָ מִן הָרֶגַע הָרִאשׁוֹן, וְלָכֵן כֹּה צִפִּיתִי לִשְׁמוֹעַ אֶת הַסִּפּוּר הַנַּ״ל. וּכְשֶׁלֹּא זָכַרְתָּ אוֹתוֹ בְּכָל אַחַת מִן הַסְּעוּדוֹת, הֵבַנְתִּי כִּי אֵין זוֹ אַשְׁמָתְךָ אֶלָּא שֶׁעֲדַיִן לֹא הִגִּיעַ הַזְּמַן. אֲבָל כְּשֶׁקִּמְתָּ וְנָסַעְתָּ נִשְׁבַּר לִבִּי בְּקִרְבִּי, שֶׁהִנֵּה חָשַׁבְתִּי שֶׁאוּלַי הַתְּשׁוּבָה שֶׁלִּי הִתְקַבְּלָה וְכָעֵת קִבַּלְתִּי דְּחִיָּה.

אֲבָל עַכְשָׁו שֶׁחָזַרְתָּ וְסִפַּרְתָּ, הוֹכַחְתָּ לִי וּלְכָל הַקָּהָל הַנִּכְבָּד שֶׁלֹּא יֵדַח מִמֶּנּוּ נִדָּח, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מְוַתֵּר עַל אַף יְהוּדִי, וּכְשֶׁזֶּה בּוֹחֵר לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה ה' יִתְבָּרַךְ

כְּבָר יַמְצִיא לוֹ אֶת הַדֶּרֶךְ, לִיהוּדִי צָרִיךְ לִהְיוֹת רַק רָצוֹן, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְסַפֵּק אֶת הַיְכֹלֶת. וְאַתָּה, אַתָּה תִּשָּׁאֵר כָּאן עִמָּדִי, אֲנִי כְּבָר אֶדְאַג לְךָ, וּבְתְמוּרָה אֲנִי רוֹצֶה לִשְׁמוֹעַ אֶת שְׁאָר הַסִּפּוּרִים שֶׁבְּוַדַּאי נִזְכֶּרֶת בָּהֶם״.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מְוַתֵּר עַל אַף אֶחָד. גַּם עַל יְהוּדִי שֶׁמֵּמִיר דָּתוֹ וְהוֹלֵךְ לַעֲבוֹדָה זָרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹלֵךְ לְשָׁם עִמּוֹ וּמַחֲזִיר אוֹתוֹ אֲלָיו. שָׁמַעְתִּי עַל סִפּוּרוֹ הָאִישִׁי שֶׁל פָּעִיל נֵיאוֹ-נָאצִי שֶׁהִנְהִיג מִפְלָגָה אַנְטִישֶׁמִית בַּפַּרְלָמֶנְט הַהוּנְגָרִי וְהִטִּיף לְשִׂנְאַת יִשְׂרָאֵל וְהַיְּהוּדִים, וּלְבַסּוֹף גִּילָה ״בְּמִקְרֶה״, כִּי סָבְתּוֹ יְהוּדִיָּה, וּמִכָּאן שֶׁאִמּוֹ יְהוּדִיָּה גַּם כֵּן, וְאִם כֵּן אַף הוּא יְהוּדִי, לַמְרוֹת שֶׁאָבִיו הוּא גּוֹי גָּמוּר וְהוּא חַי בְּבֵית אַנְטִישֶׁמִי שֶׁלֹּא מַכִּיר אֶת מוֹצָאוֹ. מַכְחִישׁ שׁוֹאָה בַּפַּרְלָמֶנְט הַהוּנְגָרִי מְגַלֶּה שֶׁיֵּשׁ לוֹ סַבְתָּא עִם מִסְפָּר עַל הַיָּד שֶׁנַּעֲשָׂה עַל יְדֵי הַחַיּוֹת הַנַּאצִיּוֹת יִמַּח שְׁמָם ! הוּא חָזַר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְהוּא כָּעֵת יְהוּדִי שׁוֹמֵר תּוֹרָה וּמִצְוֹות !

לֹא מְשַׁנֶּה לְאָן הִתְדַּרְדֵּר הַיְּהוּדִי, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לוֹ: ״עָשׂוֹ לִי עֵגֶל מוּל פָּנַי, עָשׂוֹ חִלּוּל ה׳, עַם יִשְׂרָאֵל וְדָוִד הַמֶּלֶךְ שֶׁהָיוּ קוֹדֶשׁ קָדָשִׁים מָצְאוּ עַצְמָם נוֹפְלִים בְּנִסְיוֹנוֹת קָשִׁים, רַק כְּדֵי שֶׁעַל יְדֵי תְּשׁוּבָתָם תִּהְיֶה לְכָל יְהוּדִי בְּכָל מָקוֹם אֶפְשָׁרוּת לַחְזוֹר אֵלַי״. הַיְּהוּדִי צָרִיךְ רַק לִרְצוֹת לַחְזוֹר אֶל ה׳ יִתְבָּרַךְ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּבָר יִפְתַּח לוֹ לִמְצוֹא אֶת הַדֶּרֶךְ חֲזָרָה, כְּפִי שֶׁהִבְטִיחַ לָנוּ לְכָל הַדּוֹרוֹת (מלאכי ג, ז): ״שׁוּבוּ אֵלַי וְאָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם״.

דעו לפני מי אתם עומדים

אֵין בְּרָכָה

מַעֲשֶׂה בְּאָדָם יָרֵא שָׁמַיִם שֶׁסָּבַל מִדְּקְדּוּקֵי עֲנִיּוּת. יוֹם אֶחָד הִגִּיעוּ מַיִם עַד נָפֶשׁ, וְהוֹרָתָה לוֹ אִשְׁתּוֹ לַעֲזֹב אֶת הַבַּיִת בְּחִפּוּשׂ אַחַר פַּרְנָסָה, וְשֶׁלֹּא יָשׁוּב כָּל עוֹד יָדָיו רֵיקוֹת. הֵבִין הֶעָנִי לְנֶפֶשׁ אִשְׁתּוֹ הַמִּסְכֵּנָה, אַף מָה יַעֲשֶׂה וְנֶחְתָּם גּוֹרָלוֹ לַעֲנִיּוּת? הָרֵי כְּכָל שֶׁהִשְׁתַּדֵּל, מֵעוֹלָם לֹא שָׂרְתָה הַבְּרָכָה בְּמַעֲשֵׂי יָדָיו. וְאַף שֶׁתָּמִיד קִבֵּל אֶת דִּינוֹ בְּאַהֲבָה, צַעַר אִשְׁתּוֹ קָשֶׁה הָיָה עָלָיו בִּמְיֻחָד, וְכָךְ יָצָא אֶל חֶרְשָׁה מִחוּץ לְבֵיתוֹ, וְשָׁם שָׂפַךְ אֶת לִבּוֹ בִּפְנֵי אָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם, שֶׁאֵין הוּא מְבַקֵּשׁ עֲבוּר עַצְמוֹ אֶלָּא עֲבוּר אִשְׁתּוֹ שֶׁסּוֹבֶלֶת מִמַּצָּבָם, וּשְׁלוֹם הַבַּיִת שָׁלוֹ מִתְעַרְעֵר בְּשֶׁל כָּךְ.

תְּפִלָּתוֹ שֶׁל הֶעָנִי עָשְׂתָה רַעַשׁ בַּשָּׁמַיִם, וְהִנֵּה נִגַּשׁ אֵלָיו אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא בִּדְמוּת אָדָם זָקֵן לָבוּשׁ לָבָן. הֶעָנִי הֵבִין מִמַּרְאֵהוּ

כִּי זֶהוּ אִישׁ קָדוֹשׁ שֶׁנִּשְׁלַח אֵלָיו מִשָּׁמַיִם. אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא הִגִּישׁ לוֹ שַׂק מַלֵּא מַטְבְּעוֹת שֶׁהָיָה צָרוּר וְחָתוּם וְהוֹרָה לוֹ כִּי תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמְעָה, בְּעִקָּר בִּגְלַל שֶׁרָצָה בַּשָּׁלוֹם בָּיִת, וְאֵין הַבְּרָכָה שֶׁל הָאָדָם מְצוּיָה בְּבֵיתוֹ שֶׁל אָדָם אֶלָּא בִּשְׁבִיל אִשְׁתּוֹ (בבא מציעא נט.), לָכֵן הֶחְלִיטוּ בַּשָּׁמַיִם לְהַעֲנוֹת לִתְפִלָּתוֹ וּמֵהַיּוֹם תִּהְיֶה פַּרְנָסָתוֹ בְּשֶׁפַע, אַךְ לְכָךְ מְצָרְפִים שְׁנֵי תְּנָאִים, שֶׁלְּעוֹלָם לֹא יְסַפֵּר לְאִישׁ עַל הַשַּׂק שֶׁקִּבֵּל, אַף לֹא לְאִשְׁתּוֹ, וְכֵן לְעוֹלָם לֹא יִשְׁפֹּךְ אֶת תּוֹכְנוֹ וְיִסְפֹּר אֶת תְּכוּלָתוֹ, אֶלָּא בְּכָל פַּעַם שֶׁיִּצְטָרֵךְ מָעוֹת יַכְנִיס יָדוֹ פְּנִימָה וְיוֹצִיא כַּמָּה שֶׁצָּרִיךְ לְאוֹתָהּ פַּעַם.

הוֹדָה הֶעָנִי לְאֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא וְרָץ אֶל בֵּיתוֹ. הוּא הוֹדִיעַ לְאִשְׁתּוֹ כִּי מָצָא עֲבוֹדָה חֲדָשָׁה וּמֵעַתָּה מַזָּלָם יַעֲלֶה, וְאֶת הַשַּׂק הֶחְבִּיא בְּאַמְתַּחְתּוֹ, וְאַחַר כָּךְ בִּזְמַן שֶׁאִשְׁתּוֹ עִסְקָה בְּעִנְיְנֵי הַבַּיִת, הִנִּיחוּ בְּמָקוֹם מִשְׁתַּמֵּר. וְכָךְ הֵחֵל מַזָּלוֹ שֶׁל הֶעָנִי לַעֲלוֹת מַעְלָה מַעְלָה, כְּשֶׁבְּכָל פַּעַם שֶׁהִצְטָרֵךְ לַמָּעוֹת, הִכְנִיס יָדוֹ אֶל הַשַּׂק וְהוֹצִיא אֶת הַסְּכוּם הַנִּדְרָשׁ, כְּשֶׁהוּא מַבְחִין בְּגֹנֶס שֶׁהַשַּׂק לֹא מִתְרוֹקֵן וְנִשְׁאַר עַל מִשְׁקָלוֹ וְגָדְלוֹ.

אֵשֶׁת הֶעָנִי הַבְּחִינָה כִּי מַזָּלָם אָכֵן הוֹלֵךְ וּמִשְׁתַּפֵּר, אַךְ בַּעְלָהּ לֹא מְסַפֵּר לָהּ וְלוּ בְּמִילָה אַחַת עַל עֲבוֹדָתוֹ הַחֲדָשָׁה. הוּא הוֹלֵךְ לְכַמָּה שָׁעוֹת מִחוּץ לַבַּיִת בְּכָל יוֹם וְחוֹזֵר מֻקְדָּם וְיָדָיו מְלֵאוֹת בְּכָל טוּב. הִיא הַחֲלִיטָה לַעֲקֹב אַחַר מַעֲשָׂיו וְהִבְחִינָה בַּשַּׂק שֶׁהוּא נִיסָּה לְהַסְתִּיר מֵעֵינֶיהָ. מִיַּד כְּשֶׁיָּצָא מִן הַבַּיִת, שָׁלְפָה אֶת הַשַּׂק מֵהַמַּחֲבוֹא, רִקְּנָה אֶת תְּכוּלָתוֹ עַל הַשֻּׁלְחָן בַּמִּטְבָּח וְהֵחֵלָה לִסְפֹּר אֶת סַךְ הַמַּטְבְּעוֹת הַגָּדוֹל שֶׁנִּגְלָה לְעֵינֶיהָ. אוֹצַר מַמָּשׁ! הִיא חַיֶּבֶת לִשְׁאוֹל אוֹתוֹ בְּמַה הוּא עוֹסֵק, שֶׁלֹּא נָפַל חָלִילָה לַעֲסָקִים מְפֻקְפָּקִים, אַחֶרֶת מִנַּיִן מַרְוִיחַ סְכוּם כֹּה רַב?

כְּשֶׁחָזַר הֶעָנִי לְשֶׁעָבַר אֶל בֵּיתוֹ, שָׁאֲלָה אוֹתוֹ אִשְׁתּוֹ מֵהֵיכָן יֵשׁ לוֹ כֶּסֶף כֹּה רַב, וְנָקְבָה בִּסְכוּם הַמַּטְבְּעוֹת שֶׁסָּפְרָה קוֹדֶם לָכֵן. כַּאֲשֶׁר שָׁמַע בַּעְלָהּ אֶת הַסְּכוּם בּוֹ נָקְבָה, הֵבִין מַיָּד מָה אֵרַע וְנִגַּשׁ אֶל מָקוֹם הַמַּחֲבוֹא. הוּא מִשֵּׁשׁ אֶת הַשַּׂק וְזֶה הָיָה מָלֵא כְּקֻדֶּם, אֲבָל מִי יוֹדֵעַ מָה יִקְרֶה עַכְשָׁו? הֲרֵי הוּא עָבַר עַל הַתְּנָאִים שֶׁהֻצְּבוּ לוֹ. וְאָכֵן לֹא עָבְרוּ הַיָּמִים, וּבְכָל סְכוּם שֶׁהוֹצִיא מִן הַשַּׂק, הָלַךְ זֶה וְהִתְרוֹקֵן עַד שֶׁאָזַל לְגַמְרֵי, וּמַזָּלוֹ שֶׁל הֶעָנִי הִתְגַּלְגֵּל עָלָיו בַּחֲזָרָה.

אוֹמְרִים חֲז״ל אֵין הַבְּרָכָה שׁוֹרָה בַּדָּבָר הַשָּׁקוּל בַּדָּבָר הַמְּדוּד וּבַדָּבָר הַמָּנוּי, אֶלָּא בַּדָּבָר הַסָּמוּי מִן הָעַיִן (תענית ח:). אָדָם שֶׁבָּא לִקְצֹר אֶת הַשָּׂדֶה, לֹא הָיָה מוֹדֵד כַּמָּה יְבוּל יָצָא לוֹ, וְכָךְ בְּעֵת הַקְּצִירָה הָיָה מַמְשִׁיךְ לְהִתְפַּלֵּל שֶׁה׳ יִתֵּן בְּרָכָה בִּיבוּלוֹ בִּזְמַן שֶׁהוּא קוֹצֵר, כִּי כֵּיוָן שֶׁלֹּא סָפַר וּמָדַד אֶת יְבוּלוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה שׁוֹמֵעַ אֶת תְּפִלָּתוֹ וּמְבָרֵךְ אֶת שָׂדֵהוּ, וְכָךְ בְּעוֹד זֶה מַתְחִיל לִקְצֹר בִּדְרוֹם הַשָּׂדֶה, הָיָה צוֹמֵחַ יְבוּל נוֹסָף בַּצָּפוֹן, וְהַדָּבָר לֹא הָיָה נֶחְשָׁב לְנֶס מֵעַל הַטֶּבַע, וְלֹא נִכּוּ לוֹ מִזְּכֻיּוֹתָיו, כֵּיוָן שֶׁהִתְפַּלֵּל וְהָיָה הַדָּבָר סָמוּי מִן הָעַיִן, אֶפְשָׁר הָיָה לְבָרֵךְ אֶת הַשָּׂדֶה בְּצוּרָה כָּזוֹ מִבְּלִי שֶׁיִּתְפָּרְסֵם הַנֵּס.

וְכֵיוָן שֶׁהַבְּרָכָה לֹא שׁוֹרָה עַל הַסָּפוּר וְהַמָּנוּי, עוֹלָה תְּמִיהָה עַל הַחְלָטָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לָתֵת דִּין וְחֶשְׁבּוֹן מְפֹרָט עַל בְּנִיַּת הַמִּשְׁכָּן, וְכָךְ בְּפָרָשַׁת ״פְּקוּדֵי״ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ סוֹפֵר וּמוֹדֵד וְשׁוֹקֵל לְהֵיכָן הָלַךְ כָּל שֶׁקֶל וְשֶׁקֶל שְׁנִתְרַם לַעֲבוֹדַת הַמִּשְׁכָּן, הֵיכָן שֶׁבְּצוּ כָּל הַכֵּלִים שֶׁנִּתְרְמוּ, וְהַכֹּל סָפוּר עַד לַפְּרוּטָה הָאַחֲרוֹנָה. הֲרֵי מֹשֶׁה רוֹצֶה לְהוֹרִיד אֶת הַשְּׁכִינָה אֶל הַמִּשְׁכָּן, שֶׁזּוֹ הַבְּרָכָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר שֶׁיְּכוֹלָה לִהְיוֹת לְעוֹלָם כֻּלּוֹ, כֵּיצַד אִם כֵּן הוּא סוֹפֵר וּמוֹדֵד, וַהֲרֵי אֵין בְּרָכָה בַּסָּפוּר וּבַמְּדוּד?

וְלֹא רַק שֶׁאֵין בְּרָכָה, אֶלָּא לְעִתִּים יֵשׁ בְּדָבָר אַף סַכָּנָה, וּבְעִקָּר כְּשֶׁסּוֹפְרִים בְּנֵי אָדָם. בַּהּוֹר שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיוּ 70 אֶלֶף אִישׁ שֶׁחָטְאוּ בְּסֵתֶר וְה׳ בִּקֵּשׁ לְהַעֲנִישָׁם. לָכֵן הוּא גָּרַם לְדָוִד הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת מִפְקָד וְלִסְפֹּר אֶת הָעָם שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ, וּכְשֶׁל כָּךְ נִמְתְּחָה מִדַּת הַדִּין עַל עַם יִשְׂרָאֵל וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהִזְדַּמְּנוּת זוֹ לְהַפְרַע מֵאוֹתָם 70 אֶלֶף חוֹטְאִים. אִם הָיָה נִפְרָע מֵאוֹתָם אֲנָשִׁים לְלֹא סִבָּה נִכֶּרֶת לָעַיִן, הָיוּ מִתְלוֹנְנִים כֵּיצַד מֵתוּ כָּל אוֹתָם "צַדִּיקִים", אֲבָל בָּרֵגַע שֶׁיָּדְעוּ כִּי נֶעֱשְׂתָה סְפִירָה שֶׁלֹּא לַצֹּרֶךְ, תָּלוּ זֹאת בַּקַּלָּלָה. אָז מִכְּיוָן שֶׁאֵין בְּרָכָה בַּסָּפוּר, וּלְעִתִּים אַף יֵשׁ קְלָלָה וְקַלְקָלָה בַּדָּבָר, אִם כֵּן, כֵּיצַד מֹשֶׁה סָפַר וּמָנָה?

וְיֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן גַּם עַל הָעִתּוּי. חֲנֻכַּת הַמִּשְׁכָּן הָרִשְׁמִית הָיְתָה רַק בְּא׳ בְּנִיסָן, בְּשָׁנָה הַשְּׁנִיָּה לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. אֶת הַהוֹרָאָה לְאִסּוּף הֶחָמָרִים קִבֵּל עַם יִשְׂרָאֵל לְאַחַר שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ יָרַד עִם הַלּוּחוֹת הַשְּׁנִיִּים בְּשִׁלְהֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים, בְּי׳ בְּתִשְׁרֵי. כָּל הֶחָמָרִים נֶאֱסְפוּ עוֹד לִפְנֵי חַג סֻכּוֹת. בְּנִית כָּל הַכֵּלִים וְהַמִּשְׁכָּן עָצְמוֹ הִסְתַּיְּמוּ בְּאֶפֶן רִשְׁמִי בְּכ״ה בְּכִסְלֵו. אָז מוֹנָה וְסוֹפֵר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אֶת כָּל מָה שֶׁהֵבִיאוּ וְנִבְנָה, לַמְרוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דּוֹחֶה אֶת חֲנֻכַּת הַמִּשְׁכָּן עַד א׳ בְּנִיסָן.

הַנֵּס הָאֲמִתִּי

הַמִּדְרָשׁ מְסַפֵּר (פסיקתא רבתי פיסקא ו - ותשלם כל המלאכה) כִּי בְּיוֹם כ״ה בְּכִסְלֵו הָיָה אָמוּר הַמִּשְׁכָּן לְהֻחַנֵּךְ, אַךְ כֵּיוָן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּחָה זֹאת לִזְמַן אַחֵר, הָרֵי כ״ה בְּכִסְלֵו "קֻפַּח", וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא "הִבְטִיחַ לְפַצּוֹתוֹ", וְאָכֵן שָׁנִים אַחֲרֵי, בְּכ״ה בְּכִסְלֵו, נֻחְנַךְ הַבַּיִת הַשֵּׁנִי מֻחָדָשׁ עַל יְדֵי הַחַשְׁמוֹנָאִים, לְאַחַר שֶׁסִּלְקוּ מִשָּׁם אֶת הַיְוָנִים שֶׁהִשְׁתַּלְטוּ עָלָיו וְטִמְּאוּ אוֹתוֹ, וְכָךְ הָפַךְ יוֹם זֶה לַחַג, זֵכֶר לְאוֹתוֹ הַנֵּס.

וְאִם בְּנֵס חֲנֻכָּה עָסְקִינַן, יְדוּעָה הַשְּׁאֵלָה הַמְפֻרְסֶמֶת שֶׁל הַבֵּית יוֹסֵף (אורח חיים תחילת סימן תרע) מַדּוּעַ חוֹגְגִים אֶת נֵס פַּךְ הַשֶּׁמֶן בְּמֶשֶׁךְ שְׁמוֹנָה יָמִים, הֲרֵי הַשֶּׁמֶן הָיָה אָמוּר לְהַסְפִּיק לַיּוֹם אֶחָד, אִם כֵּן הַנֵּס הִתְרַחֵשׁ רַק בְּמֶשֶׁךְ שִׁבְעָה יָמִים? הַבֵּית יוֹסֵף עָנָה שְׁלוֹשָׁה תֵּרוּצִים, וְאַחֲרָיו עִם הַשָּׁנִים תֵּרְצוּ עוֹד מֵאוֹת תֵּרוּצִים אֲחֵרִים. וּבְהֶקֵּשֵׁר לַשִּׁעוּר שֶׁלָּנוּ, הַרְשׁוּ לִי לְתָרֵץ תֵּרוּץ נוֹסָף:

הֲרֵי כֵּיצַד יָדְעוּ שֶׁהַשֶּׁמֶן מַסְפִּיק בְּדִיּוּק לְיוֹם אֶחָד בְּדִיּוּק? מַשְׁמַע שֶׁהוּא הָיָה בְּפַךְ מָדוּד וְסָפוּר לְכַמּוּת שֶׁמֶן זוֹ. וְאִם כֵּן, כֵּיוָן שֶׁהָיָה סָפוּר וּמָדוּד, הֲרֵי בְּשֶׁל כָּךְ לֹא יְכוֹלָה לָחוּל עָלָיו בְּרָכָה מִלְּכַתְּחִלָּה, וְעֶצֶם הֶעֱבְדָּה שְׁנַעֲשָׂה נֵס עַל דָּבָר שֶׁהוּא סָפוּר וּמָדוּד הוּא נֵס בִּפְנֵי עַצְמוֹ, וְזֶה נֵס שֶׁהִתְרַחֵשׁ כְּבָר בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, וְלָכֵן אָנוּ חוֹגְגִים שְׁמוֹנָה יָמִים. מִכָּאן נִלְמַד גַּם עַל כ"ה בְּכִסְלֵו כִּי הוּא תַּאֲרִיךְ מְיֻחָד, בּוֹ יְכוֹלִים לְהִתְרַחֵשׁ נִסִּים גַּם בַּסָּפוּר וּבַמָּדוּד.

וְנַחְזוֹר אֶל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ. מַדּוּעַ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ סָפַר וּמָדַד וְהִסְתַּפֵּק בְּאִבּוּד הַבְּרָכָה שֶׁל הַשְּׁרָאַת הַשְּׁכִינָה? הַתְּשׁוּבָה שֶׁהוּא חֲשַׁשׁ יוֹתֵר מֵחִלּוּל ה'. חַז"ל אוֹמְרִים (ירושלמי שקלים פ"ה, ה"ב) עַל הַפָּסוּק "וְהָיָה כְּצֵאת מֹשֶׁה אֶל הָאֹהֶל יָקוּמוּ כָּל הָעָם וְנִצְּבוּ אִישׁ פֶּתַח אָהֳלוֹ וְהִבִּיטוּ אַחֲרֵי מֹשֶׁה עַד בֹּאוֹ הָאֹהֱלָה" (שמות לג, ח), כִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִתְבּוֹנְנוּ עַל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁהָלַךְ לִקְרַאת אֹהֶל מוֹעֵד עָלָיו יָרַד עָנָן, סִימָן כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְחַכֶּה לְדַבֵּר עִמּוֹ שָׁם. וּבְעוֹד הָעָם מַבִּיטִים בּוֹ מֵעָרְפּוֹ, הַצַּדִּיקִים הִתְקַנְּאוּ קִנְאַת סוֹפְרִים בִּגְדֻלָּתוֹ וּקְדֻשָּׁתוֹ שֶׁל רַבָּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַמֵּן אוֹתוֹ לְשִׂיחָה, אַךְ הָרְשָׁעִים הַבִּיטוּ וְהוֹצִיאוּ עָלָיו דִּבָּה: "רְאוּ אֶת הַצָּוָאר הַשֶּׁמֶן שֶׁלּוֹ, זֶה מֵהַכֶּסֶף שֶׁלָּנוּ! וְהַיָּדַיִם הַשְּׁמֶנוּת שֶׁלּוֹ,

זֶה מֵהַכֶּסֶף שֶׁלָּנוּ! וְהָרַגְלַיִם הַשְּׁמֵנוּת שֶׁלּוֹ, זֶה מֵהַכֶּסֶף שֶׁלָּנוּ! כָּל מָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ זֶה עַל חֶשְׁבוֹנֵנוּ מֵהַכֶּסֶף שֶׁלָּקַח מֵאִתָּנוּ"! הַדָּתִיִּים הָאֵלֶּה שֶׁחַיִּים עַל חֶשְׁבוֹנֵנוּ!

וְלָכֵן מֹשֶׁה מְמַהֵר לָתֵת לָעָם דִּין וְחֶשְׁבּוֹן, הֵיכָן הֻשְׁקְעוּ אוֹתָם 300 אֶלֶף שֶׁקֶל שֶׁהָעָם נָתְנוּ, אַךְ הָיָה חָסֵר לְחֶשְׁבּוֹנוֹ 1,775 שְׁקָלִים שֶׁלֹּא זָכָר בְּמַה הֻשְׁקְעוּ. חֲשַׁשׁ מֹשֶׁה מֵאוֹתָם רְשָׁעִים שֶׁיַּחְשְׁדוּ בּוֹ, וְאַף עַל פִּי שֶׁהָפַךְ לְאָדָם עָשִׁיר מְאֹד בִּזְכוּת הַפְּסֹלֶת שֶׁל הַלּוּחוֹת הַשְּׁנִיִּים שֶׁהָיוּ מֵאֶבֶן סַנְפִּירְנוֹן (ירושלמי שקלים פ"ה, ה"ב), וְאִם כֵּן לְכְאוֹרָה מָה לוֹ וְלִסְכוּם זָנִיחַ כָּזֶה, אַךְ הָרָשָׁעִים לֹא נוֹתְנִים לָעֲבָדוֹת לְבַלְבֵּל אוֹתָם.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵאִיר אֶת עֵינָיו וְהוּא נִזְכָּר בַּדָּוִים שֶׁהִתְקִין בַּמִּשְׁכָּן, שֶׁשָּׁוְוֹם הָיָה בְּדִיּוּק הַסְּכוּם הֶחָסֵר, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לח, כח): "וְאֶת הָאֶלֶף וּשְׁבַע הַמֵּאוֹת וַחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים (1775) עָשָׂה וָוִים לָעַמּוּדִים וְצִפָּה רָאשֵׁיהֶם וְחִשַּׁק אֹתָם". יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁזּוֹ הַסִּבָּה שֶׁבְּסִפְרֵי תּוֹרָה מְהֻדָּרִים כָּל הַיְרִיעוֹת מַתְחִילוֹת בָּאוֹת וַא"ו (לְמַעַט 6 יְרִיעוֹת שֶׁחַיָּבוֹת לְהַתְחִיל בְּמִלִּים מְסֻיָּמוֹת, 5 מִתּוֹכָן אֵינָן מַתְחִילוֹת בְּוָא"ו, דְּגְמַת הַמִּילָה "בְּרֵאשִׁית" בִּתְחִלַּת הַסֵּפֶר), לְהַצְבִּיעַ עַל קְדֻשָּׁתוֹ וְחַפּוּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁהוּא אֱמֶת וְתוֹרָתוֹ אֱמֶת, וְיָעִיד עָלָיו הַסֵּפֶר, וְאוֹמְרִים לְסִימָן "וְעָשָׂה וָוִים לָעַמּוּדִים". אֲבָל יֵשׁ לִשְׁאוֹל כֵּיצַד יָכְלוּ לַחְשֹׁד לְכַתְּחִלָּה בְּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ בְּמַעֲשֶׂה כָּזֶה שֶׁל גְּנֵבָה וּמְעִילָה?

מֵהָעִינַיִם שֶׁלָּנוּ

מְסַפֵּר הָרַב אֵלְיָהוּ לוּפְיָאן, כִּי פַּעַם אַחַת עָבַר עַל יָד אַחַת הַחֲנֻיּוֹת בָּעֲיָרָה וְרָאָה אֶת הַסַּנְדְּלָר וְהַסַּפָּר הַמְקוֹמִיִּים יוֹשְׁבִים וְשׂוֹתִים כּוֹס קָפֶה וּמְשׂוֹחֲחִים בֵּינֵיהֶם. מִי שֶׁהִבִּיט

עֲלֵיהֶם מִן הַצַּד לֹא יָכוֹל הָיָה לָדַעַת בְּמַה מִשְׁלַח יָדָם, שֶׁכֵּן הָיוּ אֵלֶּה שְׁנֵי יְהוּדִים תְּמִימִים שֶׁשּׂוֹחֲחוּ בְּדִבְרֵי תוֹרָה. וְהִנֵּה פִּתְאוֹם הִגִּיעַ אֶל הַמָּקוֹם אָדָם זָר וְלֹא מְקוֹמִי שֶׁחִפֵּשׂ כְּתֹבֶת שֶׁל אָדָם שֶׁבָּא לְבַקֵּר מֵרָחוֹק. הָרַב הִבְחִין כִּי הַסַּנְדְּלָר מִיַּד הִבִּיט עַל נְעָלָיו שֶׁל הָאוֹרֵחַ, וְאִלּוּ הַסֵּפֶר הִבִּיט עַל שְׂעָרוֹ. מַסְבִּיר הָרַב לוּפְיָאן שֶׁכָּל אֶחָד מִסְתַּכֵּל עַל הָעוֹלָם מֵהָעֵינַיִם שֶׁלּוֹ, מֵהֵיכָן שֶׁהוּא נִמְצָא וְלִבּוֹ שׁוֹרֶה.

וְכָךְ חָשְׁבוּ אוֹתָם רְשָׁעִים. הָרֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אָסַף כֶּסֶף רַב, מֵעַל לְ-300 אֶלֶף שֶׁקֶל, שֶׁזֶּה מֵעַל לְ-54 טוֹן שֶׁל כֶּסֶף טָהוֹר ! כָּל כָּךְ הַרְבֵּה כֶּסֶף עָבַר תַּחַת יָדוֹ, יִתָּכֵן שֶׁלֹּא שָׂם מְעַט בְּכִיסוֹ ? הָרֵי בָּעֵינַיִם שֶׁלָּהֶם, אִם הֵם הָיוּ בִּמְקוֹמוֹ לֹא הָיוּ שָׂמִים ? רַק שֶׁמֹּשֶׁה צַדִּיק הוּא לֹא יִקַּח כְּמוֹ שֶׁהֵם הָיוּ לוֹקְחִים, הוּא יִסְתַּפֵּק בַּחֲצִי, אֲבָל כְּלוּם ? נוּ, בֶּאֱמֶת ! כָּכָה רָאוּ בְּעֵינֵיהֶם.

רָאָה זֹאת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאִפְשֵׁר לוֹ לִסְפֹּר וְלִמְדֹּד, כְּשֶׁהוּא מִתְבַּוֵּן לְהַשְׁרוֹת שְׁכִינָתוֹ וּלְבָרֵךְ גַּם אֶת הַסַּפּוּר וְהַמָּנוּי. מֵאַחַר וְהַמִּשְׁכָּן הוּא תִּקּוּן לְחֵטְא הָעֶגֶל, הוּא חַיָּב לְהֻחְנַךְ לְלֹא מַחֲלוֹקוֹת וְחֵטְא שֶׁל דִּבּוּר וּמַחְשָׁבָה לְגַבֵּי דָּבָר הַקָּשׁוּר לִבְנָיָתוֹ וְהַקָּמָתוֹ.

בְּלִי תְּווּךְ

מַדּוּעַ עָשׂוּ דַּוְקָא עֵגֶל ? הָרֵי הָיָה לָהֶם אֶת אַהֲרֹן, חוּר, יְהוֹשֻׁעַ, נָדָב וַאֲבִיהוּא, אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר, כָּלֵב בֶּן יְפוּנֶה, נַחְשׁוֹן בֶּן עַמִּינָדָב, מָה רַע בָּהֶם ? אֶלָּא לְהַבְדִּיל אֶלֶף אֶלְפֵי הַבְדָּלוֹת, רָאִינוּ בַּנַּצְרוּת וּבִשְׁאָר דָּתוֹת הַשֶּׁקֶר שֶׁיֵּשׁ לָהֶם כֹּהֲנֵי דָּת שֶׁמִּתְיַמְּרִים לְתַוֵּךְ בֵּינֵיהֶם לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְהַשִּׂיג מְחִילָה לְכָל חַטָּאֵיהֶם, תְּמוּרַת תַּשְׁלוּם גָּבוֹהַּ כַּמּוּבָן, וְכָךְ גַּם הַחוֹטֵא וְגַם הַמִּתַּוֵּךְ נִפְגָּשִׁים בַּגֵּיהִנֹּם. אֲבָל אֵצֶל עַם יִשְׂרָאֵל גְּדוֹלֵי הַדּוֹר הֵם

מוֹרֵי הוֹרָאָה, מַדְרִיכִים שֶׁמַּרְאִים לָנוּ אֶת הַדֶּרֶךְ בַּעֲבוֹדַת ה׳, לֹא מְתַוְּכִים. ה׳ רוֹצֶה שְׁנַעֲבֹד אוֹתוֹ יְשִׁירוֹת, אַךְ כֵּינָן שֶׁהֵם רָצוּ ״מְתַוֵּךְ״, ה׳ הֵרְאָה לָהֶם וְלָנוּ שֶׁכָּל מְתַוֵּךְ שֶׁנִּבְחַר לָנוּ ״שֶׁיַּעֲשֶׂה אֶת הָעֲבוֹדָה בִּשְׁבִילֵנוּ״ הֲרֵי הוּא עֵגֶל זָהָב.

בַּעֲבוֹדַת ה׳ אֵין מְתַוְּכִים. ה׳ עוֹמֵד מוּל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יְשִׁירוֹת, מַדּוּעַ אָנוּ מְחַפְּשִׂים מְתַוֵּךְ? נְדַבֵּר עִמּוֹ יְשִׁירוֹת. זֶה הַתִּקּוּן שֶׁל הַמִּשְׁכָּן, שֶׁכֵּן מָה הָעִקָּר בּוֹ? הַחִבּוּר אֶל ה׳ יְשִׁירוֹת, הַבָּאַת הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁל הַחוֹטֵא שֶׁשָּׁב מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה, שִׁבְרוֹן לִבּוֹ וּתְפִלּוֹתָיו עֵת הוּא רוֹאֶה כֵּיצַד הַקָּרְבָּן מֵקֵרֵב תַּחְתָּיו וְנִסְלַח לוֹ בְּשֶׁל רַחֲמֵי ה׳ עָלָיו שֶׁעוֹשֶׂה לוֹ פִּדְיוֹן נֶפֶשׁ בְּשֶׂה אוֹ עֵגֶל בִּמְקוֹם לְקַחֵת אוֹתוֹ.

הָעוֹלָם עוֹמֵד עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל גְּמִילוּת חֲסָדִים (אבות פרק א, משנה ב). פֵּרוּשׁ הַמִּילָה ״עֲבוֹדָה״ הוּא עֲבוֹדַת הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁהָיְתָה בַּמִּשְׁכָּן וּבְבָתֵּי הַמִּקְדָּשׁ. מִיּוֹם שֶׁחָרַב הַבַּיִת וְאֵין יוֹתֵר עֲבוֹדַת הַקָּרְבָּנוֹת, הָעֲבוֹדָה הִיא הַתְּפִלָּה, וְכֵן פָּסַק הָרַמְבַּ״ם (הלכות תפילה וברכת כהנים פרק א, הלכה א) עַל פִּי הַגְּמָרָא (תענית ב.), אֵיזוֹהִי עֲבוֹדָה שֶׁהִיא בַּלֵּב? הֲרֵי זוֹ תְּפִלָּה. זֶה הַתִּקּוּן שֶׁלָּנוּ, יֵשׁ בַּתְּפִלָּה כֹּחַ לְתַקֵּן אֲפִילוּ חֵטְא חָמוּר כְּמוֹ חֵטְא הָעֵגֶל. זוֹ הַמַּהוּת הָאֲמִתִּית שֶׁל הַמִּשְׁכָּן, הַחִבּוּר אֶל ה׳, וְזוֹ גַּם הַמַּהוּת הָאֲמִתִּית שֶׁל הַתְּפִלָּה.

כְּשֵׁם שֶׁבַּמִּשְׁכָּן (וּבְבָתֵּי הַמִּקְדָּשׁ) הָיוּ קָרְבָּנוֹת שֶׁכִּפְּרוּ גַּם עַל עֲבֵרוֹת שֶׁאָדָם עָשָׂה בְּמֵזִיד וּבִשְׁאָט נָפֶשׁ[81] (כְּגוֹן שְׂעִיר יוֹם הַכִּפּוּרִים) וְחָשַׁב שֶׁאֵין כְּפָרָה עַל מַעֲשָׂיו (שֶׁכֵּן רוֹב הַקָּרְבָּנוֹת הֵן רַק עַל שְׁגָגוֹת וְלֹא עַל

[81] כַּמּוּבָן, לְאַחַר שֶׁשָּׁב וְהִתְחָרֵט עַל מַעֲשָׂיו.

זְדוֹנוֹת), כָּךְ גַּם הַתְּפִלָּה מְכַפֶּרֶת עַל עֲבֵרוֹת שֶׁאָדָם עָשָׂה בְּמֵזִיד, כְּשֶׁהוּא מַחְלִיט בַּחֲרָטָה וְלֵב שָׁבוּר לָשׁוּב אֶל בּוֹרְאוֹ.

הָעֲבוֹדָה, כְּלוֹמַר הַתְּפִלָּה, הִיא הַתִּקּוּן הָאֲמִתִּי לְחֵטְא הָעֵגֶל. לָכֵן הִתִּיר ה׳ לְמֹשֶׁה לִסְפֹּר וְלִמְנוֹת אֶת הוֹצָאוֹת הַמִּשְׁכָּן כְּדֵי שֶׁלֹּא תְּהֵא לְזוּת שְׂפָתַיִם, עַל מְנָת שֶׁלֹּא תִּהְיֶינָה הַפְרָעוֹת בַּכַּוָּנָה בָּעֲבוֹדָה, שֶׁלֹּא תִּהְיֶינָה מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת מִתְעָרְבְּבוֹת בָּהּ. וְכָךְ בַּתְּפִלָּה, יֶשׁ לָהּ כֹּחַ לְהָבִיא בְּרָכָה כַּאֲשֶׁר אָנוּ מְפַנִּים אֶת לִבֵּנוּ וּמְסַלְּקִים מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת מִתּוֹכֵנוּ. אָז מַדּוּעַ הַתְּפִלָּה שֶׁלָּנוּ לֹא נִרְאֵית כָּךְ? עַל זֶה פֵּרְשׁוּ חֲזַ״ל (ברכות ו:) אֶת הַפָּסוּק ״כֶּרֶם זֵלוּת לִבְנֵי אָדָם״ (תהלים יב, ט), אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁעוֹמְדִים בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם וּבְנֵי אָדָם מְזַלְזְלִים בָּהֶם? זוֹ הַתְּפִלָּה! אֲנַחְנוּ מְזַלְזְלִים בַּתְּפִלָּה. בָּעֲבוֹדָה עָלֶיהָ הָעוֹלָם עוֹמֵד, שֶׁבִּשְׁבִילָהּ ה׳ הֵבִיא בְּרָכָה גַּם בַּסָּפוּר וּבַמָּדוּד.

כַּמָּה זֶה שָׁוֶה?

וְקָשֶׁה, מַדּוּעַ אוֹמְרִים שֶׁמְּזַלְזְלִים בַּתְּפִלָּה? וְכִי אֲנָשִׁים שֶׁמִּתְפַּלְּלִים לֹא בָּאוּ לְדַבֵּר עִם ה׳? לֹא הִתְכַּנְּסוּ לְמִנְיָן בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְקָרְאוּ מִתּוֹךְ הַסִּדּוּר? אִם הֵם לֹא מַאֲמִינִים בַּה׳ יִתְבָּרַךְ, הֵם הָיוּ נִמְצָאִים עַתָּה בְּמָקוֹם אַחֵר, בָּעוֹלָם בַּחוּץ, רוֹדְפִים אַחֲרֵי הֶבֶל וָרִיק. עֶצֶם בּוֹאָם לְמִנְיָן לְהִתְפַּלֵּל כְּסֵדֶר, זוֹ הוֹכָחָה כִּי הֵם כֵּן מַחְשִׁיבִים אֶת הַתְּפִלָּה, אָז מָה רוֹצִים מֵאוֹתָם מִתְפַּלְּלִים?

אֶלָּא שֶׁאָמְנָם אוֹתָם אֲנָשִׁים מַאֲמִינִים בַּתְּפִלָּה, לָכֵן הֵם מִתְפַּלְּלִים אוֹתָהּ, אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ לָהֶם טָעוּת בְּהַעֲרָכָה הָאֲמִתִּית שֶׁלָּהּ. מָשָׁל לְאָדָם שֶׁהִסְתּוֹבֵב בְּאַפְרִיקָה וְהִגִּיעַ לְאֵיזֶה כְּפַר נִדָּח, שָׁם הוּא רוֹאֶה אֶת הַמְקוֹמִיִּים מְשַׂחֲקִים בְּיַהֲלוֹמִים כִּבְאַבְנֵי מִשְׂחָק. אוֹתוֹ אָדָם כַּמּוּבָן זוֹהֶה שֶׁמְּדֻבָּר בְּיַהֲלוֹמִים אֲמִתִּיִּים

וּפְתָה אֶת הַמְקוֹמִיִּים לְהַחְלִיף עִמּוֹ אֶת הַיַּהֲלוֹמִים בְּמַצִּית סִיגַרְיוֹת וּמַכְשִׁירֵי כְּתִיבָה שֶׁהָיוּ בִּרְשׁוּתוֹ.

הוּא חוֹזֵר אֶל מְדִינָתוֹ וְנִכְנָס אֶל בּוּרְסַת הַיַּהֲלוֹמִים. מִיָּד קָפְצוּ עָלָיו הַמִּתְלַמְּדִים שֶׁבִּקְּשׁוּ לְנַסּוֹת אֶת כֹּחָם בְּאָמְדָן שֶׁל יַהֲלוֹמִים. אֵלֶּה הִתְנוֹכְחוּ בֵּינֵיהֶם הַאִם שָׁוְיָם הוּא מִלְיוֹן אוֹ מִלְיוֹן וַחֲצִי. אוֹתוֹ אָדָם עוֹלָה מְאֻשָּׁר אֶל מִשְׂרָדוֹ שֶׁל הַמַּמְחֶה הַבָּכִיר. זֶה בּוֹדֵק אֶת הַיַּהֲלוֹם וְאוֹמֵר לוֹ כִּי זָכָה לִמְצוֹא יַהֲלוֹם יָפֶה, שֶׁשָּׁוְיוֹ הוּא לְפָחוֹת מֵאָה אֶלֶף. הִתְחִיל אוֹתוֹ אָדָם לִבְכּוֹת. הַמַּמְחֶה לֹא הֵבִין, הָרֵי יֵשׁ בִּרְשׁוּתוֹ יַהֲלוֹמִים שֶׁשָּׁוִים מֵאָה אֶלֶף. אֲבָל זֶה הִסְבִּיר לוֹ כִּי שְׁתֵּי קוֹמוֹת מִתַּחַת כְּבָר חָשַׁב שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִלְיוֹן וַחֲצִי.

אֶצְלֵנוּ הַדָּבָר הָפוּךְ. אֲנַחְנוּ כֵּן מַעֲרִיכִים אֶת הַתְּפִלָּה שֶׁלָּנוּ, הַתְּפִלָּה שֶׁלִּי שָׁוָה מֵאָה אֶלֶף! אֲבָל לְמַעֲשֶׂה אֲנַחְנוּ טוֹעִים, הַתְּפִלָּה שֶׁלָּנוּ שָׁוָה מִלְיָארְדִים! יֵשׁ לָנוּ פְּשׁוּט הַעֲרָכָה לֹא נָכוֹנָה. אָנוּ מְזַלְזְלִים בַּתְּפִלָּה שֶׁלָּנוּ וּבִיכוֹלוֹת שֶׁלָּנוּ עַל יְדֵי כָּךְ שֶׁאָנוּ מַעֲרִיכִים אוֹתָהּ בְּהַרְבֵּה פַּחוֹת מִשָּׁוְיָהּ הָאֲמִתִּי. אָנוּ לֹא מַעֲרִיכִים עַד כַּמָּה יְכוֹלָה הַתְּפִלָּה לְכַפֵּר לָנוּ עַל כָּל הָעֲוונוֹת שֶׁעָשִׂינוּ, אֲפִילוּ בְּמֵזִיד וּבְשֶׁאָט נֶפֶשׁ, תְּפִלָּה שֶׁל תְּשׁוּבָה יְכוֹלָה לְכַפֵּר עַל הַכֹּל. וְאַף לְהַמְתִּיק וּלְבַטֵּל יִסּוּרִים שֶׁהֵם לְעִתִּים חֵלֶק בִּלְתִּי נִפְרָד מֵהַתְּשׁוּבָה, תְּפִלָּה מְבַטֶּלֶת אוֹתָם, כְּמוֹ הַקָּרְבָּנוֹת.

דְּעוּ לִפְנֵי מִי אַתֶּם עוֹמְדִים

מְסַפֶּרֶת הַגְּמָרָא (ברכות כח:) שֶׁכַּאֲשֶׁר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל עָמַד לְהִפָּטֵר מִן הָעוֹלָם, בִּקְּשׁוּ מִמֶּנּוּ תַּלְמִידָיו שֶׁיְּלַמֵּד אוֹתָם הֲלָכוֹת וּמוּסָר, שֶׁכֵּן כָּל הַתּוֹרָה הָיְתָה מֻעֲבֶרֶת בְּעַל פֶּה מִדּוֹר לְדוֹר וּבִפְטִירָתוֹ יִקַּח עִמּוֹ אֶת כָּל מָה שֶׁלֹּא הִסְפִּיק לְלַמֵּד. וְשָׁם

בָּחַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְלַמֵּד אוֹתָם לְמוּד חָשׁוּב: ״וּכְשֶׁאַתֶּם מִתְפַּלְּלִים, דְּעוּ לִפְנֵי מִי אַתֶּם עוֹמְדִים״[82]. וְכִי זֶה הַלִּמּוּד הַחָשׁוּב שֶׁחָשַׁשְׁנוּ שֶׁיִּקַּח עִמּוֹ? הֲרֵי כָּל יֶלֶד קָטָן בַּתַּלְמוּד תּוֹרָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא עוֹמֵד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מָה בִּקֵּשׁ הָרַב לְלַמֵּד אֶת תַּלְמִידָיו?

אֶלָּא שֶׁמְּדֻבָּר פֹּה בְּתַנָּא שֶׁדִּקְדֵּק בְּמִלּוֹתָיו. פֵּרוּשׁ הַמִּילָה ״לִפְנֵי״ הִיא בַּעֲלַת מַשְׁמָעוּת נוֹסֶפֶת, יֵשׁ לָהּ מַשְׁמָעוּת גַּם מִבְּחִינַת זְמַן, דְּעוּ שֶׁאַתֶּם עוֹמְדִים לְהִתְפַּלֵּל **לִפְנֵי** מִישֶׁהוּ אַחֵר שֶׁאָמוּר לְהִתְפַּלֵּל כָּעֵת, לִפְנֵי הַמַּלְאָכִים. שֶׁהֲרֵי מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת אוֹמְרִים ״קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ ה׳ צְבָאוֹת מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ״ (ישעיה ו, ג), כְּלוֹמַר הֵם מֻרְשִׁים לְהַזְכִּיר אֶת שֵׁם ה׳ רַק אַחֲרֵי שָׁלוֹשׁ מִלִּים, וְאִלּוּ אָנוּ מְבָרְכִים בַּתְּפִלָּה ״בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ מֶלֶךְ הָעוֹלָם״, וּמַזְכִּירִים אֶת שְׁמוֹ לְאַחַר שְׁתֵּי מִלִּים. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁמַּלְאָכִים שֶׁל מַעְלָה לֹא מֻרְשִׁים לוֹמַר קְדֻשָּׁה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בְּטֶרֶם עַם יִשְׂרָאֵל יֹאמַר קְדֻשָּׁה לְמָטָּה בִּתְפִלַּת שַׁחֲרִית. וְזֶה שֶׁאָמַר לָהֶם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: ״דְּעוּ **לִפְנֵי** מִי אַתֶּם עומדים״.

הַמִּדְרָשׁ מְסַפֵּר (אוצר המדרשים כתפוח בעצי היער עַמּוּד 262) עַל מַלְאָךְ אֶחָד וְגוֹבְהוֹ מַהֲלַךְ 500 שָׁנָה וְיֵשׁ לוֹ 70 אֶלֶף רָאשִׁים, וְכָל רֹאשׁ וְרֹאשׁ יֵשׁ לוֹ 70 אֶלֶף פִּיּוֹת, וְכָל פֶּה וּפֶה יֵשׁ לוֹ 70 אֶלֶף לְשׁוֹנוֹת, וְכָל לָשׁוֹן וְלָשׁוֹן יֵשׁ לוֹ 70 אֶלֶף דִּבּוּר, וְעִם כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר עוֹמְדִים 70 אֶלֶף רִבּוֹא מַלְאָכִים וְכֻלָּם מֵאֵשׁ לְבָנָה וְכֻלָּם מְשַׁבְּחִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְעִם כָּל זֹאת אַף אֶחָד

---

[82] וְזוֹ לָשׁוֹן הַגְּמָרָא: תָּנוּ רַבָּנָן כְּשֶׁחָלָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר נִכְנְסוּ תַּלְמִידָיו לְבַקְּרוֹ. אָמְרוּ לוֹ: ״רַבֵּנוּ לַמֵּדֵנוּ אָרְחוֹת חַיִּים וְנִזְכֶּה בָּהֶן לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא״. אָמַר לָהֶם: ״הִזָּהֲרוּ בִּכְבוֹד חַבְרֵיכֶם, וּמְנָעוּ בְנֵיכֶם מִן הַהֶגְיוֹן, וְהוֹשִׁיבוּם בֵּין בִּרְכֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, וּכְשֶׁאַתֶּם מִתְפַּלְּלִים **דְּעוּ לִפְנֵי מִי אַתֶּם עוֹמְדִים**, וּבִשְׁבִיל כָּךְ תִּזָּכוּ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא״.

מֵהֶם לֹא יָכוֹל לוֹמַר קְדֻשָּׁה אַחַת לִפְנֵי ה׳ יִתְבָּרַךְ, לִפְנֵי שֶׁאֲנַחְנוּ נֹאמַר זֹאת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת ! וְכִי אָנוּ בֶּאֱמֶת מַעֲרִיכִים וּמְבִינִים מָה יֵּשׁ לָנוּ בַּיָּד ? אוֹ יוֹתֵר נָכוֹן, בַּפֶּה ?

בְּרִיחָה לֹא מֵצְלַחַת

פַּעַם אַחַת בָּאוּ שְׁנֵי גִּבּוֹרֵי הָעִיר בְּקִשְׁרֵי נִשּׂוּאִין, עִנְבֵי הַכֶּסֶף בְּעִנְבֵי הַכֶּסֶף. אוֹתָם עֲשִׁירִים שֶׁחִתְּנוּ בֶּן יָחִיד לְבַת יְחִידָה, הֶחְלִיטוּ שֶׁהֵם יַעַרְכוּ כָּזוֹ חֲתֻנָּה, שֶׁעוֹד עֲשָׂרוֹת שָׁנִים לֹא יִשְׁכְּחוּ אוֹתָהּ. וְכָךְ גָּיְסָה רַחֲבַת הָעִיר לַהֲקָמַת אֹהֶל עֲנָק אֲלָיו הֻזְמְנוּ כָּל אַנְשֵׁי הָעִיר, מֵהָעֲשִׁירִים הַגְּדוֹלִים בְּיוֹתֵר עַד לָעֲנִיִּים וְהַקַּבְּצָנִים, כָּל אֶחָד סֵדֶר בִּמְקוֹמוֹ, הָאֹכֶל וְהַיַּיִן נִמְזְגוּ בְּשֶׁפַע, עִם מָנוֹת עִקָּרִיּוֹת וְקִנּוּחִים לְמַכְבִּיר. תִּזְמֹרֶת חַיָּה עֲנָקִית הָיְתָה בְּמֶרְכַּז הַבָּמָה שֶׁהִנְעִימָה אֶת זְמַנּוֹ שֶׁל הַצִּבּוּר, וְהַהַלֵּל שֶׁל הָאֲנָשִׁים נִשְׁמַע כְּבָר בְּמַהֲלַךְ הַחֲתֻנָּה עַצְמָהּ.

גַּלַּת הַכּוֹתֶרֶת הָיְתָה הַזְּמָנָה שֶׁל אֶחָד הַבַּדְחָנִים הַמְּפֻרְסָמִים בְּיוֹתֵר בָּאָרֶץ, וְכַמּוּבָן הַיְקָרִים בְּיוֹתֵר, שֶׁיִּתֵּן הוֹפָעָה יְחוּדִית וְיַשְׂמַח אֶת הַקָּהָל, יְבַדֵּר אֶת הָעֲשִׁירִים וְיִשְׁפֹּךְ מַיִם צוֹנְנִים עַל חַיֵּיהֶם שֶׁל הָעֲנִיִּים קְשֵׁי הַיּוֹם, מִי לֹא זָקוּק לְחִיּוּךְ טוֹב עַל שְׂפָתָיו ? וְכָךְ כֻּלָּם אָכְלוּ וְשָׂתוּ וְרָקְדוּ, וּבְכָל זְמַן נָעֲצוּ עֵינֵיהֶם אֶל הַדֶּלֶת, לִרְאוֹת אִם הַבַּדְחָן הַמְּפֻרְסָם אָכֵן יָגִיעַ, שֶׁכֵּן כֻּלָּם חִכּוּ לוֹ בְּצִפְּיָה.

הַשָּׁעוֹת נָקְפוּ, הַמָּנוֹת הִסְתַּיְמוּ, הַמֶּלְצָרִים הֵחֵלּוּ לְסַדֵּר, וְרַק הַבַּדְחָן לֹא נִרְאָה בָּאֹפֶק. הַמְּחֻתָּנִים הָעֲשִׁירִים הֵחֵלּוּ לְהַרְגִּישׁ לֹא בְּנוֹחַ, אַחֲרֵי כָּל הַהַשְׁקָעָה לְסַיֵּם דַּוְקָא עִם טָעַם מַר בַּפֶּה. הָאוֹרְחִים כְּבָר הִתְעַיְּפוּ וְרָצוּ לָלֶכֶת, אַךְ מִצַּד שֵׁנִי הֵם כֹּה צִפּוּ לְאוֹתוֹ בַּדְחָן, וְאוּלַי הוּא יַגִּיעַ בְּדִיּוּק לְאַחַר שֶׁיַּעַזְבוּ ? וְכָךְ

הַמְּחֻתָּנִים דָּחֲקוּ בַּתְּזְמוֹרֶת לְהַמְשִׁיךְ וּלְנַגֵּן, בְּתַשְׁלוּם נוֹסַף כַּמּוּבָן, לְמִשּׁוּךְ זְמַן, אוּלַי הַבַּדְחָן אָכֵן יְגִיעַ.

וְהִנֵּה לְאַחַר שָׁעָה אֲרֻכָּה, כְּשֶׁכְּבָר קוֹלוֹת לָחֲשׁוּ בְּכָל עֵבֶר, נִכְנַס הַבַּדְרָן בִּסְעָרָה, לְקוֹל מְצְהֲלוֹת וּמְחִיאוֹת הַכַּפַּיִים. כְּשֶׁהוּא מִתְעַלֵּם מֵהַגְּבִירִים שֶׁנִּגְּשׁוּ אֵלָיו לִשְׁאוֹל עַל אִחוּרוֹ, עָלָה עַל הַבָּמָה, סִפֵּר כַּמָּה בְּדִיחוֹת קֶרֶשׁ שֶׁלֹּא הִצְחִיקוּ אֶת הָאֲנָשִׁים וְלֹא הִצְדִּיקוּ אֶת הַמְּתָנָתָם, וּמִיָּד יָרַד חֲזָרָה אֶל הַמְּחֻתָּנִים לְבַקֵּשׁ אֶת שְׂכָרוֹ שֶׁכֵּן הוּא מְמַהֵר לְעוֹד הוֹפָעָה. הַמְּחֻתָּנִים לֹא הֶאֱמִינוּ, הַקָּהָל הַכּוֹעֵס עָמַד עֲדַיִן בְּהֶלֶם מֵהַהוֹפָעָה הַקְּצַרְצָרָה וְהַמְּבִישָׁה שֶׁבְּשֶׁלָּה הֵם הִמְתִּינוּ עַד בּוֹשׁ, וְעוֹד רֶגַע הֶחְלִיטוּ לַעֲשׂוֹת שְׁפָטִים בְּאוֹתוֹ בַּדְחָן שְׁצָחַק כָּךְ עֲלֵיהֶם, וְזֶה עוֹמֵד מוּל הַמְּחֻתָּנִים וּמֵאִיץ בָּהֶם לְשַׁלֵּם לוֹ כִּי הוּא מְמַהֵר. הַמְּחֻתָּנִים הִצְבִּיעוּ לוֹ עַל הַקָּהָל מֵאֲחוֹרָיו וְיִיעֲצוּ לוֹ לִבְרֹחַ מֵהַמָּקוֹם שֶׁכֵּן הֵם לֹא אַחְרָאִים לְמָה שֶׁיִּקְרֶה לוֹ.

וְכָךְ זֶה נִרְאָה בַּשָּׁמַיִם. עוֹמְדִים כָּל הַמַּלְאָכִים עוֹד מִלִּפְנֵי עַמּוּד הַשַּׁחַר, מִתְרַגְּשִׁים לִקְרַאת אֲמִירַת קְדֻשָּׁה בִּפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בְּנִימוּס וַאֲדִיבוּת הֵם אוֹמְרִים זֶה לְזֶה לְהִתְכּוֹנֵן. יֶשְׁנָם מַלְאָכִים שֶׁחִכּוּ לַתּוֹר הַזֶּה מֵאוֹת שָׁנִים, יֵשׁ אֲחֵרִים שֶׁנִּבְרְאוּ רַק עַל מְנָת אֲמִירַת קְדֻשָּׁה אַחַת זוֹ וּלְאַחַר מִכֵּן יִסַּיְמוּ תַּפְקִידָם וְיֵעָלְמוּ, וְכֻלָּם מִתּוּחִים וּמִתְרַגְּשִׁים. וְהִנֵּה מוֹרִים לָהֶם שֶׁעֲלֵיהֶם לְהִתְאַזֵּר בְּסַבְלָנוּת לִפְנֵי כְּנִיסָתָם אֶל הַמֶּלֶךְ לוֹמַר קְדֻשָּׁה, שֶׁכֵּן ה׳ יִתְבָּרַךְ מְחַכֶּה קוֹדֶם לִקְדֻשָּׁה שֶׁל רְאוּבֵן בֶּן שִׁמְעוֹן מִתֵּל אָבִיב.

הַמַּלְאָכִים תּוֹהִים, אֵיזוֹ קְדוּשָּׁה יָכוֹל כְּבָר אוֹתוֹ בֶּן תְּמוּתָה לוֹמַר, שֶׁעוֹלֶה עַל שֶׁלָּהֶם? זוֹ בֶּטַח קְדֻשָּׁה הַנֶּאֱמֶרֶת בְּכָל כָּךְ הַרְבֵּה תִּשׁוּקָה וְאֵשׁ שֶׁמַּלְאָכִים לֹא יְכוֹלִים לְהִשְׁתַּוּוֹת לָהּ,

וְלָכֵן הִיא נֶאֱמֶרֶת רִאשׁוֹנָה. וְכָךְ הֵם מַבִּיטִים מִלְמַעְלָה עַל בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁל רְאוּבֵן בֶּן שִׁמְעוֹן וּמְחַכִּים. הַתְּפִלָּה הַחֵלָה, וּרְאוּבֵן עֲדַיִן לֹא הִגִּיעַ. פְּסוּקֵי דְזִמְרָה, שִׁירַת הַיָּם, קְדִישׁ. וְהִנֵּה בִּתְחִלַּת בְּרָכוֹת קְרִיאַת שְׁמַע, כַּמָּה דַקּוֹת לִפְנֵי תְּחִלַּת תְּפִילַת הָעֲמִידָה, נִכְנַס רְאוּבֵן בֶּן שִׁמְעוֹן עִם כּוֹס קָפֶה אֶל בֵּית הַכְּנֶסֶת, מֵנִיחַ מַהֵר אֶת הַתְּפִלִּין וְהַציצִית, וּכְשֶׁשְּׁלִיחַ הַצִּבּוּר אוֹמֵר אֶת הַקְּדֻשָּׁה, הוּא מְשַׁרְבֵּב "קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ", תּוֹךְ כְּדֵי שֶׁהוּא כּוֹרֵךְ אֶת רְצוּעַת הַתְּפִלִּין שֶׁעַל יָדוֹ וּמַבִּיט בַּמַּרְאָה שֶׁאָכֵן הַתְּפִלִּין שֶׁל הָרֹאשׁ יוֹשְׁבִים בְּמְקוֹמָן.

רוֹאִים זֹאת הַמַּלְאָכִים מִלְמַעְלָה וְאֵינָם מַאֲמִינִים! בִּשְׁבִיל זֶה חִכִּינוּ כָּל הַשָּׁעוֹת הַלָּלוּ? מִילְיוֹנֵי מַלְאָכִים נִמְנָעִים מִלְהַלֵּל וּלְקַלֵּס אֶת ה', בִּשְׁבִיל אֵיזֶה רְאוּבֵן שֶׁבָּא עִם כּוֹס קָפֶה וְאוֹמֵר קְדֻשָּׁה תּוֹךְ כְּדֵי שֶׁהוּא בּוֹדֵק עַצְמוֹ בַּמַּרְאָה הַקְּטַנָּה? וְכִי הַקְּדֻשָּׁה שֶׁלּוֹ עוֹלָה עַל שֶׁלָּנוּ? הַתְּפִלָּה שֶׁלּוֹ עוֹלָה עַל שֶׁלָּנוּ?!

וְהַתְּשׁוּבָה הִיא כֵּן! הַתְּפִלָּה שֶׁל יְהוּדִי עוֹלָה עַל שֶׁל הַמַּלְאָכִים, רַק שֶׁהַיְּהוּדִי לֹא יוֹדֵעַ אֶת זֶה וְלָכֵן הִיא נִרְאֵית כָּךְ.

עַכְשָׁו תּוֹרֵנוּ

הַמִּשְׁכָּן וּשְׁנֵי בָּתֵּי הַמִּקְדָּשׁ הָיוּ גּוּף שֶׁבָּנִינוּ וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵבִיא אֶת הַשְּׁכִינָה, אֶת הַנְּשָׁמָה. בְּבֵית שְׁלִישִׁי הַדָּבָר יִהְיֶה הָפוּךְ, ה' יָבִיא אֶת הַגּוּף מִוכָן מִן הַשָּׁמַיִם, אֲבָל עָלֵינוּ לְהָבִיא אֶת הַנְּשָׁמָה, אֶת הַלֵּב שֶׁלָּנוּ, עַל יְדֵי שֶׁנִּתְפַּלֵּל מִכָּל הַלֵּב וּבְכָל הַמַּעֲרָכָה לְיכֹלֶת הַחֲשִׁיבוּת וְהַכֹּחַ שֶׁל הַתְּפִלָּה שֶׁבְּיָדֵינוּ. אֶלָּא שֶׁכַּאֲשֶׁר הִתְבַּקַּשְׁנוּ לִבְנוֹת אֶת הַגּוּף, אֶת הַמִּשְׁכָּן וְהַבָּתִּים, עָשִׂינוּ זֹאת מַהֵר, אַךְ כַּאֲשֶׁר אָנוּ מִתְבַּקְּשִׁים לְהָבִיא אֶת הַנְּשָׁמָה, הָרֵי אֲנַחְנוּ כְּבָר 2,000 שָׁנָה בְּפִגּוּר וְהַבַּיִת לֹא נִרְאָה בָּאֹפֶק.

אֲנַחְנוּ מַגִּיעִים לַתְּפִלָּה בְּגוּפֵנוּ, אֲבָל הַנְּשָׁמָה מְשׁוֹטֶטֶת בְּמָקוֹם אַחֵר.

כַּאֲשֶׁר אָדָם נִמְצָא בִּמְצוּקָה הוּא מוֹצֵא עַצְמוֹ מִתְפַּלֵּל מִכָּל הַלֵּב. כַּאֲשֶׁר הוּא מֵבִין כִּי אָזְלוּ כָּל הַדְּרָכִים הָאֲחֵרוֹת לִפְתֹּר אֶת בְּעָיָתוֹ, הוּא נִזְכָּר לְפֶתַע כִּי יְשֵׁנָה רַק דֶּרֶךְ אַחַת אֲמִתִּית לִפְתֹּר אֶת הַבְּעָיָה וְדַוְקָא אוֹתָהּ הוּא לֹא עָשָׂה, לְדַבֵּר עִם ה׳. לְעִתִּים לְאָדָם יֶשׁ מַחְסוֹם לְבַקֵּשׁ לְעַצְמוֹ, מֵעֵין בּוּשָׁה שֶׁבָּאָה מִצַּד הַיֵּצֶר, אֲבָל עַל אֲחֵרִים הוּא לֹא מִתְבַּיֵּשׁ, כֵּיוָן שֶׁזּוֹ מִצְוָה. יֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁצְּרִיכִים לְהִתְפַּלֵּל עַל עַצְמָם וְלֹא מִתְפַּלְּלִים, אֲבָל כְּשֶׁרוֹאִים חָבֵר קָרוֹב אוֹ בֶּן מִשְׁפָּחָה בְּצָרָה הֵם מִתְפַּלְּלִים מֵעֻמְקָא דִּלְבָּא. לְהִתְפַּלֵּל עַל אֲחֵרִים יוֹתֵר קַל לְךָ? אָז תִּתְפַּלֵּל עַל אֲחֵרִים. וּמִמֵּילָא תַּעֲנֶה גַּם עֲבוּר עַצְמְךָ, שֶׁכָּל הַמְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל חֲבֵרוֹ נַעֲנֶה תְּחִלָּה (בבא קמא צב.). לְמִי אֵין חָבֵר אוֹ קָרוֹב בִּמְצוּקָה, מְעֻכְּבֵי שִׁדּוּךְ אוֹ לְלֹא יְלָדִים, בְּעָיוֹת פַּרְנָסָה אוֹ מַחֲלוֹת לֹא עָלֵינוּ, בְּעָיוֹת שָׁלוֹם בַּיִת וּסְתָם עַצְבוּת וְחֹסֶר שִׂמְחַת חַיִּים מִכָּל מִינֵי צָרוֹת וּמוּעָקוֹת, תִּתְפַּלֵּל עָלָיו מֵעֻמְקָא דִּלְבָּא וּמִמֵּילָא תְּקֻבַּל אַתָּה בְּרָכָה בְּאוֹתָם דְּבָרִים וְהָעִקָּר שֶׁנִּמְצָא כִּי אַתָּה מִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה אֲמִתִּית מֵהַלֵּב.

וְעַל עַצְמֵנוּ נֹאמַר תּוֹדָה. וְאִם קָשֶׁה לָנוּ, נִרְשֹׁם עַל דַּף קָטָן בְּכָל יוֹם סִבּוֹת חֲדָשׁוֹת לוֹמַר עֲלֵיהֶם תּוֹדָה, וְעַל הַיְשָׁנוֹת גַּם כֵּן, שֶׁכְּלוּם לֹא שֻׁלָּנוּ וּכְלוּם לֹא מוּבָן מֵאֵלָיו. נִזְכֹּר וְנַזְכִּיר בַּתְּפִלָּה בְּכָל יוֹם שֶׁגַּם הַיּוֹם הִתְעוֹרַרְתִּי בַּבַּיִת (ולא בְּבֵית חוֹלִים), לְאַחַר שֶׁיָּשַׁנְתִּי בַּמִּטָּה (ולא נַדְדָה שְׁנָתִי מִפְּאֵבִים), לָבַשְׁתִּי בְּגָדִים וְאָכַלְתִּי אֲרוּחַת בֹּקֶר חֲמִימָה, וּלְכַמָּה אֲנָשִׁים אֵין אֲפִילוּ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. תּוֹדָה שֶׁלַּמְרוֹת שֶׁכָּל הַיּוֹם אֲנִי מִתְרוֹצֵץ בִּדְאָגוֹת מָה יִהְיֶה מָחָר, אַתָּה ה׳ דּוֹאֵג לִי, וּבְסוֹף הַיּוֹם לְאַחַר כָּל הַצַּעַר

הַמְיֻתָּר שֶׁאֲנִי מְצַעֵר אֶת עַצְמִי, אֲנִי שׁוּב אֶמְצָא אֶת עַצְמִי יָשֵׁן בְּמִטָּה חֲמִימָה תַּחַת קוֹרַת גַּג מִשֶּׁלִּי, וְנִזְכַּר כִּי אַתָּה זֶה שֶׁבֶּאֱמֶת מְסַדֵּר וְאַחֲרַאי עַל הַכֹּל וְלֹא אֲנִי. כְּשֶׁמַּגִּיעִים לַתְּפִלָּה יֵשׁ יֵצֶר רַע לִשְׁפֹּחַ מָה רוֹצִים לוֹמַר בְּכְלָל. יֵשׁ לָחַץ לְהַסְפִּיק אֶת הַחֲזָרָה עִם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר, וְאֶת הַהַסָּעָה לַעֲבוֹדָה בִּזְמַן הַקִּדּוּשׁ. אָנוּ שׁוֹכְחִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְנַהֵל הַכֹּל וַאֲנַחְנוּ עַכְשָׁו מְדַבְּרִים עִם מְנַהֵל כָּל הָעוֹלָמוֹת שֶׁיָּכוֹל לִפְתֹּר אֶת כָּל הַבְּעָיוֹת, לָנוּ וּלְכָל עַם יִשְׂרָאֵל וּלְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ.

אָז בּוֹאוּ נְתַקֵּן אֶת חֵטְא הָעֵגֶל, בּוֹאוּ נִבְנֶה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשְּׁלִישִׁי עִם הָעֲבוֹדָה הָאֲמִתִּית, שֶׁאָנוּ מְבִיאִים אֶת הַנְּשָׁמָה וְה׳ מוֹרִיד אֶת הַגּוּף, בּוֹאוּ נִתְפַּלֵּל מִכָּל הַלֵּב וְנָבִיא בְּרָכָה גַּם הֵיכָן שֶׁלֹּא אֲמוּרָה לִהְיוֹת בְּרָכָה, כִּבְיָכוֹל, אַף בַּסָּפוּר וּבַמָּנוּי וּבַמְּדוּד, כִּי זוֹ הַמַּטָּרָה הָאֲמִתִּית שֶׁל הַמִּשְׁכָּן, לְהִתְחַבֵּר וּלְהִתְקָרֵב אֶל הַבּוֹרֵא שֶׁיָּגוּר בֵּינֵינוּ. וְאֶת זֶה אֲנַחְנוּ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת בְּפִינוּ מַמָּשׁ, שֶׁכֵּן הַתְּפִלָּה הִיא חִבּוּר יָשִׁיר אֶל ה׳.

תקון
הכללי

הִתְקַשְּׁרוּת לַצַּדִּיקִים

הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בָּאֲמִירַת עֲשָׂרָה מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים - תִּקּוּן הַכְּלָלִי, לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּינוּ הַקָּדוֹשׁ, הַנַּחַל נוֹבֵעַ מָקוֹר חָכְמָה, רַבֵּינוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגֶא, זְכוּתוֹ תָּגֵן עָלֵינוּ, וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל, אָמֵן.

לִפְנֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים אוֹמְרִים:

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה, נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ. נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִרוֹת נָרִיעַ לוֹ. כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים.
הֲרֵינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי. לְשֵׁם יִחוּד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ, בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ, עַל יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעְלָם, בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל.

לְאַחַר אֲמִירַת תְּהִלִּים אוֹמְרִים:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל. וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה. וַיַּעְזְרֵם אֲדֹנָי וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בּוֹ.

טז

מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי חָסִיתִי בָךְ׃ אָמַרְתְּ
לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה טוֹבָתִי בַּל עָלֶיךָ׃ לִקְדוֹשִׁים
אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל חֶפְצִי בָם׃ יִרְבּוּ
עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ בַּל אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם וּבַל
אֶשָּׂא אֶת שְׁמוֹתָם עַל שְׂפָתָי׃ יְהוָה מְנָת חֶלְקִי
וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי׃ חֲבָלִים נָפְלוּ לִי
בַּנְּעִמִים אַף נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלָי׃ אֲבָרֵךְ אֶת יְהוָה
אֲשֶׁר יְעָצָנִי אַף לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי׃ שִׁוִּיתִי
יְהוָה לְנֶגְדִּי תָמִיד כִּי מִימִינִי בַּל אֶמּוֹט׃ לָכֵן
שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי אַף בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח׃ כִּי
לֹא תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת
שָׁחַת׃ תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת
פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח׃

לב

לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה׃
אַשְׁרֵי אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן וְאֵין בְּרוּחוֹ
רְמִיָּה׃ כִּי הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עֲצָמַי בְּשַׁאֲגָתִי כָּל
הַיּוֹם׃ כִּי יוֹמָם וָלַיְלָה תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ נֶהְפַּךְ
לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה׃ חַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי
לֹא כִסִּיתִי אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה וְאַתָּה

נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל
חָסִיד אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו
לֹא יַגִּיעוּ: אַתָּה סֵתֶר לִי מִצַּר תִּצָּרֵנִי רָנֵּי פַלֵּט
תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: אַשְׂכִּילְךָ וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ זוּ תֵּלֵךְ
אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: אַל תִּהְיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין
הָבִין בְּמֶתֶג וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם בַּל קְרוֹב אֵלֶיךָ:
רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה חֶסֶד
יְסוֹבְבֶנּוּ: שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ צַדִּיקִים וְהַרְנִינוּ
כָּל יִשְׁרֵי-לֵב:

נא

לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל בְּיוֹם
רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: יְהוָה יִשְׁמְרֵהוּ וִיחַיֵּהוּ וְאֻשַּׁר
בָּאָרֶץ וְאַל תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו: יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל
עֶרֶשׂ דְּוָי כָּל-מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ: אֲנִי אָמַרְתִּי
יְהוָה חָנֵּנִי רְפָאָה נַפְשִׁי כִּי חָטָאתִי לָךְ: אוֹיְבַי
יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת וְאָבַד שְׁמוֹ: וְאִם בָּא
לִרְאוֹת שָׁוְא יְדַבֵּר לִבּוֹ יִקְבָּץ אָוֶן לוֹ יֵצֵא לַחוּץ
יְדַבֵּר: יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל שֹׂנְאָי עָלַי יַחְשְׁבוּ
רָעָה לִי: דְּבַר בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא
יוֹסִיף לָקוּם: גַּם אִישׁ שְׁלוֹמִי אֲשֶׁר בָּטַחְתִּי בּוֹ
אוֹכֵל לַחְמִי הִגְדִּיל עָלַי עָקֵב: וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי
וַהֲקִימֵנִי וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם: בְּזֹאת יָדַעְתִּי כִּי חָפַצְתָּ
בִּי כִּי לֹא יָרִיעַ אֹיְבִי עָלָי: וַאֲנִי בְּתֻמִּי תָּמַכְתָּ בִּי

וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם׃ בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן׃

מב

לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי קֹרַח׃ כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל אֲפִיקֵי מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַּעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים׃ צָמְאָה נַפְשִׁי לֵאלֹהִים לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים׃ הָיְתָה לִּי דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ׃ אֵלֶּה אֶזְכְּרָה וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר בַּסָּךְ אֶדַּדֵּם עַד בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן חוֹגֵג׃ מַה תִּשְׁתּוֹחֲחִי נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו׃ אֱלֹהַי עָלַי נַפְשִׁי תִּשְׁתּוֹחָח עַל כֵּן אֶזְכָּרְךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר׃ תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ כָּל מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ׃ יוֹמָם יְצַוֶּה יְהוָה חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי׃ אוֹמְרָה לְאֵל סַלְעִי לָמָּה שְׁכַחְתָּנִי לָמָּה קֹדֵר אֵלֵךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב׃ בְּרֶצַח בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרָי בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ׃ מַה תִּשְׁתּוֹחֲחִי נַפְשִׁי וּמַה תֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעֹת פָּנַי וֵאלֹהָי׃

נט

לַמְנַצֵּחַ אַל תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בִּשְׁלֹחַ שָׁאוּל
וַיִּשְׁמְרוּ אֶת הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי אֱלֹהָי
מִמִּתְקוֹמְמַי תְּשַׂגְּבֵנִי: הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן
וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי
יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים לֹא פִשְׁעִי וְלֹא חַטָּאתִי יְהוָה: בְּלִי
עָוֹן יֵרָצוּן וְיִכּוֹנָנוּ עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה: וְאַתָּה
יְהוָה אֱלֹהִים צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָקִיצָה לִפְקֹד
כָּל הַגּוֹיִם אַל תָּחֹן כָּל בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: יָשׁוּבוּ
לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב וְיסוֹבְבוּ עִיר: הִנֵּה יַבִּיעוּן
בְּפִיהֶם חֲרָבוֹת בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם כִּי מִי שֹׁמֵעַ: וְאַתָּה
יְהוָה תִּשְׂחַק לָמוֹ תִּלְעַג לְכָל גּוֹיִם: עֻזּוֹ אֵלֶיךָ
אֶשְׁמְרָה כִּי אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי: אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמֵנִי
אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוֹרָרָי: אַל תַּהַרְגֵם פֶּן יִשְׁכְּחוּ עַמִּי
הֲנִיעֵמוֹ בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי: חַטַּאת
פִּימוֹ דְּבַר שִׂפְתֵימוֹ וְיִלָּכְדוּ בגְאוֹנָם וּמֵאָלָה
וּמִכַּחַשׁ יְסֻפָּרוּ: כַּלֵּה בְחֵמָה כַּלֵּה וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ
כִּי אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה:
וְיָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב וְיסוֹבְבוּ עִיר: הֵמָּה
יְנִיעוּן לֶאֱכֹל אִם לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ: וַאֲנִי אָשִׁיר
עֻזֶּךָ וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ כִּי הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי וּמָנוֹס
בְּיוֹם צַר לִי: עֻזִּי אֵלֶיךָ אֲזַמֵּרָה כִּי אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי
אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז

לַמְנַצֵּחַ עַל יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר׃ קוֹלִי אֶל
אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל אֱלֹהִים וְהַאֲזִין אֵלָי׃
בְּיוֹם צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי יָדִי לַיְלָה נִגְּרָה וְלֹא
תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם נַפְשִׁי׃ אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים
וְאֶהֱמָיָה אָשִׂיחָה וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֶלָה׃ אָחַזְתָּ
שְׁמֻרוֹת עֵינָי נְפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר׃ חִשַּׁבְתִּי יָמִים
מִקֶּדֶם שְׁנוֹת עוֹלָמִים׃ אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה עִם
לְבָבִי אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי׃ הַלְעוֹלָמִים יִזְנַח
אֲדֹנָי וְלֹא יֹסִיף לִרְצוֹת עוֹד׃ הֶאָפֵס לָנֶצַח חַסְדּוֹ
גָּמַר אוֹמֶר לְדֹר וָדֹר׃ הֲשָׁכַח חַנּוֹת אִל אִם קָפַץ
בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה׃ וָאֹמַר חַלּוֹתִי הִיא שְׁנוֹת יְמִין
עֶלְיוֹן׃ אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי יָהּ כִּי אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם
פִּלְאֶךָ׃ וְהָגִיתִי בְכָל פָּעָלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה׃
אֱלֹהִים בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ מִי אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים׃ אַתָּה
הָאֵל עֹשֵׂה פֶלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים עֻזֶּךָ׃ גָּאַלְתָּ
בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה׃ רָאוּךָ מַיִם
אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף יִרְגְּזוּ תְהֹמוֹת׃ זֹרְמוּ
מַיִם עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים אַף חֲצָצֶיךָ
יִתְהַלָּכוּ׃ קוֹל רַעַמְךָ בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ בְרָקִים תֵּבֵל
רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ׃ בַּיָּם דַּרְכֶּךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם
רַבִּים וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נוֹדָעוּ׃ נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ בְּיַד
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן׃

צ

תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה
הָיִיתָ לָּנוּ בְּדֹר וָדֹר: בְּטֶרֶם הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל
אֶרֶץ וְתֵבֵל וּמֵעוֹלָם עַד עוֹלָם אַתָּה אֵל: תָּשֵׁב
אֱנוֹשׁ עַד דַּכָּא וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי אָדָם: כִּי אֶלֶף
שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר וְאַשְׁמוּרָה
בַלָּיְלָה: זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף:
בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ: כִּי כָלִינוּ
בְאַפֶּךָ וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ: שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ
עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר פָּנֶיךָ: כִּי כָל יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ
כִּלִינוּ שָׁנֵינוּ כְמוֹ הֶגֶה: יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים
שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרָהְבָּם עָמָל
וָאָוֶן כִּי גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה: מִי יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ
וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבֵא
לְבַב חָכְמָה: שׁוּבָה יְהוָה עַד מָתָי וְהִנָּחֵם עַל
עֲבָדֶיךָ: שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה
בְּכָל יָמֵינוּ: שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ שְׁנוֹת רָאִינוּ
רָעָה: יֵרָאֶה אֶל עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל בְּנֵיהֶם:
וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ
כּוֹנְנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה

הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים
עֲלִילוֹתָיו׃ שִׁירוּ לוֹ זַמְּרוּ לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל
נִפְלְאוֹתָיו׃ הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב
מְבַקְשֵׁי יְהוָה׃ דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ פָנָיו
תָּמִיד׃ זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה מֹפְתָיו
וּמִשְׁפְּטֵי פִיו׃ זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב
בְּחִירָיו׃ הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו׃
זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר׃ אֲשֶׁר
כָּרַת אֶת אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק׃ וַיַּעֲמִידֶהָ
לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם׃ לֵאמֹר לְךָ
אֶתֵּן אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם׃ בִּהְיוֹתָם מְתֵי
מִסְפָּר כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ׃ וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל גּוֹי
מִמַּמְלָכָה אֶל עַם אַחֵר׃ לֹא הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם
וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים׃ אַל תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי
וְלִנְבִיאַי אַל תָּרֵעוּ׃ וַיִּקְרָא רָעָב עַל הָאָרֶץ כָּל
מַטֵּה לֶחֶם שָׁבָר׃ שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד נִמְכַּר
יוֹסֵף׃ עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ׃ עַד עֵת
בֹּא דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ׃ שָׁלַח מֶלֶךְ
וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ׃ שָׂמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ
וּמֹשֵׁל בְּכָל קִנְיָנוֹ׃ לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ וּזְקֵנָיו
יְחַכֵּם׃ וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ

חָם׃ וַיֵּפֶר אֶת עַמּוֹ מְאֹד וַיַּעַצְמֵהוּ מִצָּרָיו׃ הָפַךְ
לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו׃ שָׁלַח מֹשֶׁה
עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ׃ שָׂמוּ בָם דִּבְרֵי
אֹתוֹתָיו וּמֹפְתִים בְּאֶרֶץ חָם׃ שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחְשֵׁךְ
וְלֹא מָרוּ אֶת דְּבָרוֹ׃ הָפַךְ אֶת מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת
אֶת דְּגָתָם׃ שָׁרַץ אַרְצָם צְפַרְדְּעִים בְּחַדְרֵי
מַלְכֵיהֶם׃ אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב כִּנִּים בְּכָל גְּבוּלָם׃ נָתַן
גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם׃ וַיַּךְ גַּפְנָם
וּתְאֵנָתָם וַיְשַׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם׃ אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה
וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר׃ וַיֹּאכַל כָּל עֵשֶׂב בְּאַרְצָם וַיֹּאכַל
פְּרִי אַדְמָתָם׃ וַיַּךְ כָּל בְּכוֹר בְּאַרְצָם רֵאשִׁית לְכָל
אוֹנָם׃ וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו
כּוֹשֵׁל׃ שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי נָפַל פַּחְדָּם
עֲלֵיהֶם׃ פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה׃
שָׁאַל וַיָּבֵא שְׂלָו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם׃ פָּתַח צוּר
וַיָּזוּבוּ מָיִם הָלְכוּ בַּצִּיּוֹת נָהָר׃ כִּי זָכַר אֶת דְּבַר
קָדְשׁוֹ אֶת אַבְרָהָם עַבְדּוֹ׃ וַיּוֹצֵא עַמּוֹ בְשָׂשׂוֹן
בְּרִנָּה אֶת בְּחִירָיו׃ וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל
לְאֻמִּים יִירָשׁוּ׃ בַּעֲבוּר יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו
יִנְצֹרוּ הַלְלוּיָהּ׃

קלז

עַל נַהֲרוֹת בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת צִיּוֹן׃ עַל עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ׃ כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי שִׁיר וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן׃ אֵיךְ נָשִׁיר אֶת שִׁיר יְהוָה עַל אַדְמַת נֵכָר׃ אִם אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלָם תִּשְׁכַּח יְמִינִי׃ תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי לְחִכִּי אִם לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם לֹא אַעֲלֶה אֶת יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי׃ זְכֹר יְהוָה לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלָם הָאֹמְרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ׃ בַּת בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם לָךְ אֶת-גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ׃ אַשְׁרֵי שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת עֹלָלַיִךְ אֶל הַסָּלַע׃

קנ

הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ׃ הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ׃ הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר׃ הַלְלוּהוּ בְתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב׃ הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה׃ כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ׃

תְּפִלָּה קְצָרָה לְאָמְרָהּ אַחַר אֲמִירַת תִּקּוּן הַכְּלָלִי

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם עִלַּת הָעִלּוֹת וְסִבַּת כָּל הַסִּבּוֹת אַנְתְּ לְעֵלָּא לְעֵלָּא מִן כֹּלָּא וְלֵית לְעֵלָּא מִנָּךְ דְּלֵית מַחֲשָׁבָה תְּפִיסָא בָּךְ כְּלָל. וּלְךָ - דּוֹמְיָה תְּהִלָּה, וּמְרוֹמָם עַל כָּל בְּרָכָה וּתְהִלָּה. אוֹתְךָ אֶדְרֹשׁ אוֹתְךָ אֲבַקֵּשׁ שֶׁתַּחְתֵּר חֲתִירָה דֶּרֶךְ כְּבוֹשָׁה מֵאִתְּךָ דֶּרֶךְ כָּל הָעוֹלָמוֹת עַד הַהִשְׁתַּלְשְׁלוּת שֶׁלִּי בַּמָּקוֹם שֶׁאֲנִי עוֹמֵד, כְּפִי אֲשֶׁר נִגְלֶה לְךָ יוֹדֵעַ תַּעֲלוּמוֹת. וּבַדֶּרֶךְ וְנָתִיב הַזֶּה תָּאִיר עָלַי אוֹרְךָ לְהַחֲזִירֵנִי בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ בֶּאֱמֶת כְּפִי רְצוֹנְךָ בֶּאֱמֶת, כְּפִי רְצוֹן מִבְחַר הַבְּרוּאִים, לִבְלִי לַחְשֹׁב בְּמַחֲשַׁבְתִּי שׁוּם מַחֲשֶׁבֶת חוּץ וְשׁוּם מַחֲשָׁבָה וּבִלְבוּל שֶׁהוּא נֶגֶד רְצוֹנְךָ. רַק לְדַבֵּק בְּמַחֲשָׁבוֹת זַכּוֹת צַחוֹת וּקְדוֹשׁוֹת בַּעֲבוֹדָתְךָ בֶּאֱמֶת, בְּהַשָּׂגָתְךָ וּבְתוֹרָתֶךָ. הַט לִבִּי אֶל עֵדְוֹתֶיךָ וְתַן לִי לֵב טָהוֹר לְעָבְדְךָ בֶּאֱמֶת. וּמִמְּצוּלוֹת יָם תּוֹצִיאֵנִי לְאוֹר גָּדוֹל חִישׁ קַל מְהֵרָה תְּשׁוּעַת אֲדֹנָי כְּהֶרֶף עַיִן לְאוֹר בְּאוֹר הַחַיִּים כָּל יְמֵי חַיּוֹתִי עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, וְאֶזְכֶּה לְחַדֵּשׁ נְעוּרֵי הַיָּמִים שֶׁעָבְרוּ בַּחֹשֶׁךְ לְהַחֲזִירָם אֶל הַקְּדֻשָּׁה. וְתִהְיֶה יְצִיאָתִי מִן הָעוֹלָם כִּבְיאָתִי בְּלֹא חֵטְא. וְאֶזְכֶּה לַחֲזוֹת בְּנֹעַם אֲדֹנָי וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ כֻּלּוֹ אוֹמֵר כָּבוֹד. אָמֵן נֶצַח סֶלָה וָעֶד.